

Година XXVIII/XXIV
Четвртак, 1. фебруара 2024. године

Број/Број
3

Godina XXVIII/XXIV
Četvrtak, 1. februara/veljače 2024. godine

ISSN 1512-7532

ПАРЛАМЕНТАРНА СКУПШТИНА
БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

31

На основу члана IV 4. д) Устава Босне и Херцеговине, Парламентарна скупштина Босне и Херцеговине, на 15. сједници Представничког дома одржаној 30. јануара 2024. године и на 13. сједници Дома народа одржаној 31. јануара 2024. године, донијела је

ОДЛУКУ

**О ДАВАЊУ САГЛАСНОСТИ ЗА РАТИФИКАЦИЈУ
АМАНДМАНА БРОЈ 2 НА УГОВОР О
ФИНАНСИРАЊУ - КОРИДОР 5Ц, ПОЧИТЕЉ -
БИЈАЧА ИЗМЕЂУ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ И
ЕВРОПСКЕ ИНВЕСТИЦИОНЕ БАНКЕ ОД 11.11.2014.
ГОДИНЕ, ИЗМИЈЕЊЕН 25. 09. 2018. ГОДИНЕ, БРОЈ
ОПЕРАЦИЈЕ (СЕРАПИС БР.): 2013-0476, УГОВОР
БРОЈ (ФИ БР.): 83.975**

Члан 1.

Даје се сагласност за ратификацију Амандмана број 2 на Уговор о финансирању - Коридор 5ц, Почитељ - Бијача између Босне и Херцеговине и Европске инвестиционе банке од 11.11.2014. године, измијењен 25.09.2018. године, број операције (СЕРАПИС бр.): 2013-0476, Уговор број (ФИ бр.): 83.975, потписаног 19. септембра 2023. године у Луксембургу и 27. септембра 2023. године у Сарајеву.

Члан 2.

Одлука ће бити објављена у "Службеном гласнику БиХ - Међународни уговори".

Број 01,02-21-1-2693/24

31. јануара 2024. године

Сарајево

Предсједавајући

Представничког дома

Парламентарне скупштине

БиХ

Маринко Чавара, с. р.

Предсједавајући

Дома народа

Парламентарне скупштине

БиХ

Кемал Адемовић, с. р.

Na osnovu člana IV. 4. d) Ustava Bosne i Hercegovine, Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine, na 15. sjednici Predstavničkog doma, održanoj 30. januara 2024. godine, i na 13. sjednici Doma naroda, održanoj 31. januara 2024. godine, donijela je

ODLUKU

**O DAVANJU SAGLASNOSTI ZA RATIFIKACIJU
AMANDMANA BROJ 2 NA UGOVOR O
FINANSIRANJU - KORIDOR 5c, POČITELJ - BIJAČA
IZMEĐU BOSNE I HERCEGOVINE I EVROPSKE
INVESTICIONE BANKE OD 11.11.2014., IZMIJENJEN
25.9.2018., BROJ OPERACIJE (SERAPIS BR.): 2013-0476,
UGOVOR BROJ (FI BR.): 83.975**

Član 1.

Daje se saglasnost za ratifikaciju Amandmana broj 2 na Ugovor o finansiranju - Koridor 5c, Počitelj - Bijača između Bosne i Hercegovine i Evropske investicione banke od 11.11.2014., izmijenjen 25.9.2018., broj operacije (SERAPIS br.): 2013-0476, ugovor broj (FI br.): 83.975, potpisanog 19. septembra 2023. godine u Luksemburgu i 27. septembra 2023. godine u Sarajevu.

Član 2.

Odluka će biti objavljena u "Službenom glasniku BiH - Međunarodni ugovori".

Broj 01,02-21-1-2693/24

31. januara 2024. godine

Sarajevo

Predsjedavajući

Predstavničkog doma

Parlamentarne skupštine BiH

Marinko Čavara, s. r.

Predsjedavajući

Doma naroda

Parlamentarne skupštine BiH

Kemal Ademović, s. r.

Члан 2.

Na temelju članka IV.4.d) Ustava Bosne i Hercegovine, Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine, na 15. sjednici Zastupničkog doma, održanoj 30. siječnja 2024. godine, i na 13. sjednici Doma naroda, održanoj 31. siječnja 2024. godine, donijela je

ODLUKU

**O DAVANJU SUGLASNOSTI ZA RATIFIKACIJU
AMANDMANA BROJ 2 NA UGOVOR O
FINANCIRANJU - KORIDOR Vc, POČITELJ - BIJAČA,
IZMEĐU BOSNE I HERCEGOVINE I EUROPSKE
INVESTICIJSKE BANKE OD 11.11.2014. GODINE,
IZMIJENJEN 25.9.2018. GODINE, BROJ OPERACIJE
(SERAPIS BR.): 2013-0476, UGOVOR BROJ (FI BR.):
83.975**

Чланак 1.

Daje se suglasnost za ratifikaciju Amandmana broj 2 na Ugovor o financiranju - Koridor Vc, Počitelj - Bijača, između Bosne i Hercegovine i Europske investicijske banke od 11.11.2014. godine, izmijenjen 25.9.2018. godine, broj operacije (SERAPIS br.): 2013-0476, Ugovor broj (FI br.): 83.975, potpisanog 19. rujna 2023. godine u Luxembourg i 27. rujna 2023. godine u Sarajevu.

Чланак 2.

Odluka se objavljuje u "Službenom glasniku BiH - Međunarodni ugovori".

Број 01,02-21-1-2693/24

31. сiječnja 2024. године

Сарајево

Председатељ

Заступничког дома

Парламентарне скупштине БиХ

Маринко Чавара, в. р.

Председатељ

Дома народа

Парламентарне скупштине БиХ

Кемал Адемовић, в. р.

32

Na основу члана IV 4. д) Устава Босне и Херцеговине, Парламентарна скупштина Босне и Херцеговине, на 15. сједници Представничког дома одржаној 30. јануара 2024. године и на 13. сједници Дома народа одржаној 31. јануара 2024. године, донијела је

ОДЛУКУ

**O DAVANJU SUGLASNOSTI ZA RATIFIKACIJU
MEMORANDUMA O RAZUMIJEVAЊU IZMEĐU
SAVJETA MINISTARA BOSNE I HERCEGOVINE I
VLADE UJEDINJENIH ARAPSKIH EMIRATA O
UZAJAMNOM IZUZEĆU OD ZAHТЈЕVA ZA ULAZNU
VIZU**

Члан 1.

Daje se saglasnost za ratifikaciju Memoranduma o razumijevanju između Savjeta ministara Bosne i Hercegovine i Vlade Ujedinjenih Arapskih Emirata o uzajamnom izuzeću od zahtjeva za ulaznu vizu, potpisanog 6. novembra 2023. godine u Dubaiju.

Odluka ће бити објављена у "Службеном гласнику БиХ - Међународни уговори".

Број 01,02-21-1-2695/23

31. јануара 2024. године

Сарајево

Председавајући

Представничког дома

Парламентарне скупштине

БиХ

Маринко Чавара, с. р.

Председавајући

Дома народа

Парламентарне скупштине

БиХ

Кемал Адемовић, с. р.

Na osnovu člana IV. 4. d) Ustava Bosne i Hercegovine, Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine, na 15. sjednici Predstavničkog doma, održanoj 30. januara 2024. godine, i na 13. sjednici Doma naroda, održanoj 31. januara 2024. godine, donijela je

ODLUKU

**O DAVANJU SAGLASNOSTI ZA RATIFIKACIJU
MEMORANDUMA O RAZUMIJEVANJU IZMEĐU
VIJEĆA MINISTARA BOSNE I HERCEGOVINE I
VLADE UJEDINJENIH ARAPSKIH EMIRATA O
UZAJAMNOM IZUZEĆU OD ZAHТЈЕVA ZA ULAZNU
VIZU**

Члан 1.

Daje se saglasnost za ratifikaciju Memoranduma o razumijevanju između Vijeća ministara Bosne i Hercegovine i Vlade Ujedinjenih Arapskih Emirata o uzajamnom izuzeću od zahtjeva za ulaznu vizu, potpisanog 6. novembra 2023. godine u Dubaiju.

Члан 2.

Odluka će biti objavljena u "Službenom glasniku BiH - Međunarodni ugovori".

Број 01,02-21-1-2695/23

31. јануара 2024. године

Сарајево

Председавајући

Представничког дома

Парламентарне скупштине БиХ

Маринко Чавара, с. р.

Председавајући

Дома народа

Парламентарне скупштине БиХ

Кемал Адемовић, с. р.

Na temelju članka IV.4.d) Ustava Bosne i Hercegovine, Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine, na 15. sjednici Zastupničkog doma, održanoj 30. siječnja 2024. godine, i na 13. sjednici Doma naroda, održanoj 31. siječnja 2024. godine, donijela je

ODLUKU

**O DAVANJU SUGLASNOSTI ZA RATIFIKACIJU
MEMORANDUMA O RAZUMIJEVANJU IZMEĐU
VIJEĆA MINISTARA BOSNE I HERCEGOVINE I
VLADE UJEDINJENIH ARAPSKIH EMIRATA O
UZAJAMNOM IZUZEĆU OD ZAHТЈЕVA ZA ULAZNU
VIZU**

Чланак 1.

Daje se suglasnost za ratifikaciju Memoranduma o razumijevanju između Vijeća ministara Bosne i Hercegovine i Vlade Ujedinjenih Arapskih Emirata o uzajamnom izuzeću od zahtjeva za ulaznu vizu, potpisanog 6. studenog 2023. godine u Dubaiju.

Članak 2.

Odluka se objavljuje u "Službenom glasniku BiH - Međunarodni ugovori".

Број 01,02-21-1-2695/23
31. сiječnja 2024. године
Сарајево

Председатељ
Заступничког дома
Парламентарне скупштине БиХ
Маринко Чавара, в. р.

Председатељ
Дома народа
Парламентарне скупштине БиХ
Кемал Адемовић, в. р.

33

На основу члана IV 4. д) Устава Босне и Херцеговине, Парламентарна скупштина Босне и Херцеговине, на 15. сједници Представничког дома одржаној 30. јануара 2024. године и на 13. сједници Дома народа одржаној 31. јануара 2024. године, донијела је

ОДЛУКУ

О ДАВАЊУ САГЛАСНОСТИ ЗА РАТИФИКАЦИЈУ СПОРАЗУМА О ФИНАНСИРАЊУ ГОДИШЊЕГ АКЦИОНОГ ПЛАНА ЗА БОСНУ И ХЕРЦЕГОВИНУ ЗА 2022. ГОДИНУ ИЗМЕЂУ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ, КОЈУ ПРЕДСТАВЉА ЕВРОПСКА КОМИСИЈА, И БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ, КОЈУ ПРЕДСТАВЉА ДИРЕКЦИЈА ЗА ЕВРОПСКЕ ИНТЕГРАЦИЈЕ САВЈЕТА МИНИСТАРА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

Члан 1.

Даје се сагласност за ратификацију Споразума о финансирању Годишњег акционог плана за Босну и Херцеговину за 2022. годину између Европске уније, коју представља Европска комисија, и Босне и Херцеговине, коју представља Дирекција за европске интеграције Савјета министара Босне и Херцеговине, потписаног 19. септембра 2023. године у Сарајеву.

Члан 2.

Одлука ће бити објављена у "Службеном гласнику БиХ - Међународни уговори".

Број 01,02-21-1-2696/23
31. јануара 2024. године
Сарајево

Председавајући
Представничког дома
Парламентарне скупштине БиХ
Маринко Чавара, с. р.

Председавајући
Дома народа
Парламентарне скупштине БиХ
Кемал Адемовић, с. р.

На основу члана IV. 4. д) Устава Босне и Херцеговине, Парламентарна скупштина Босне и Херцеговине, на 15. сједници Представничког дома, одржаној 30. јануара 2024. године, и на 13. сједници Дома народа, одржаној 31. јануара 2024. године, донијела је

ОДЛУКУ

О ДАВАНЈУ САГЛАСНОСТИ ЗА РАТИФИКАЦИЈУ СПОРАЗУМА О ФИНАНСИРАЊУ ГОДИШЊЕГ АКЦИОНОГ ПЛАНА ЗА БОСНУ И ХЕРЦЕГОВИНУ ЗА 2022. ГОДИНУ ИЗМЕЂУ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ, КОЈУ ПРЕДСТАВЉА ЕВРОПСКА КОМИСИЈА, И БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ, КОЈУ ПРЕДСТАВЉА ДИРЕКЦИЈА ЗА ЕВРОПСКЕ ИНТЕГРАЦИЈЕ ВИЈЕЋА МИНИСТАРА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

Члан 1.

Даје се сагласност за ратификацију Споразума о финансирању Годишњег акционог плана за Босну и Херцеговину за 2022. годину између Европске уније, коју представља Европска комисија, и Босне и Херцеговине, коју представља Дирекција за европске интеграције Вијећа министара Босне и Херцеговине, потписаног 19. септембра 2023. године у Сарајеву.

Члан 2.

Одлука ће бити објављена у "Службеном гласнику БиХ - Међународни уговори".

Број 01,02-21-1-2696/23
31. јануара 2024. године
Сарајево

Председавајући
Представничког дома
Парламентарне скупштине БиХ
Маринко Чавара, с. р.

Председавајући
Дома народа
Парламентарне скупштине БиХ
Кемал Адемовић, с. р.

На основу члана IV.4.d) Устава Босне и Херцеговине, Парламентарна скупштина Босне и Херцеговине, на 15. сједници Представничког дома, одржаној 30. сiječnja 2024. године, и на 13. сједници Дома народа, одржаној 31. сiječnja 2024. године, донијела је

ОДЛУКУ

О ДАВАНЈУ СUGЛАСНОСТИ ЗА РАТИФИКАЦИЈУ СПОРАЗУМА О ФИНАНСИРАЊУ ГОДИШЊЕГ АКЦИЈСКОГ ПЛАНА ЗА БОСНУ И ХЕРЦЕГОВИНУ ЗА 2022. ГОДИНУ ИЗМЕЂУ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ, КОЈУ ПРЕДСТАВЉА ЕВРОПСКА КОМИСИЈА, И БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ, КОЈУ ПРЕДСТАВЉА ДИРЕКЦИЈА ЗА ЕВРОПСКЕ ИНТЕГРАЦИЈЕ ВИЈЕЋА МИНИСТАРА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

Чланак 1.

Даје се сагласност за ратификацију Споразума о финансирању Годишњег акционог плана за Босну и Херцеговину за 2022. годину између Европске уније, коју представља Европска комисија, и Босне и Херцеговине, коју представља Дирекција за европске интеграције Вијећа министара Босне и Херцеговине, потписаног 19. јуна 2023. године у Сарајеву.

Чланак 2.

Одлука се објављује у "Службеном гласнику БиХ - Међународни уговори".

Број 01,02-21-1-2696/23
31. сiječnja 2024. године
Сарајево

Председатељ
Заступничког дома
Парламентарне скупштине БиХ
Маринко Чавара, в. р.

Председатељ
Дома народа
Парламентарне скупштине БиХ
Кемал Адемовић, в. р.

34

Члан 2.

На основу члана IV 4. д) Устава Босне и Херцеговине, Парламентарна скупштина Босне и Херцеговине, на 15. сједници Представничког дома одржаној 30. јануара 2024. године и на 13. сједници Дома народа одржаној 31. јануара 2024. године, донијела је

Одлука ће бити објављена у "Службеном гласнику БиХ - Међународни уговори".

Број 01,02-21-1-73/24
31. јануара 2024. године
Сарајево

Предсједavajuћи
Представничког дома
Парламентарне скупштине БиХ
Маринко Чавара, с. р.

Предсједavajuћи
Дома народа
Парламентарне скупштине БиХ
Кемал Адемовић, с. р.

**ОДЛУКУ
О ДАВАЊУ САГЛАСНОСТИ ЗА РАТИФИКАЦИЈУ
ПРОТОКОЛА УЗ СПОРАЗУМ О МЕЂУНАРОДНОМ
ПОВРЕМНОМ ПРЕВОЗУ ПУТНИКА ПУТНИЧКИМ
И ОБИЧНИМ АУТОБУСИМА (ИНТЕРБУС
СПОРАЗУМ) У ВЕЗИ СА МЕЂУНАРОДНИМ
ЛИНИЈСКИМ И ПОСЕБНИМ ЛИНИЈСКИМ
ПРЕВОЗОМ ПУТНИКА ПУТНИЧКИМ И ОБИЧНИМ
АУТОБУСИМА**

Члан 1.

Даје се сагласност за ратификацију Протокола уз Споразум о међународном повременом превозу путника путничким и обичним аутобусима (ИНТЕРБУС споразум) у вези са међународним линијским и посебним линијским превозом путника путничким и обичним аутобусима, потписаног 20. октобра 2022. године у Бриселу.

Члан 2.

Одлука ће бити објављена у "Службеном гласнику БиХ - Међународни уговори".

Број 01,02-21-1-73/24
31. јануара 2024. године

Сарајево
Предсједavajuћи
Представничког дома
Парламентарне скупштине
БиХ
Маринко Чавара, с. р.

Предсједavajuћи
Дома народа
Парламентарне скупштине
БиХ
Кемал Адемовић, с. р.

На основу члана IV. 4. д) Устава Босне и Херцеговине, Парламентарна скупштина Босне и Херцеговине, на 15. сједници Представничког дома, одржаној 30. јануара 2024. године, и на 13. сједници Дома народа, одржаној 31. јануара 2024. године, донијела је

**ОДЛУКУ
О ДАВАНЈУ САГЛАСНОСТИ ЗА РАТИФИКАЦИЈУ
ПРОТОКОЛА УЗ СПОРАЗУМ О МЕЂУНАРОДНОМ
ПОВРЕМНОМ ПРИЈЕВОЗУ ПУТНИКА ПУТНИЧКИМ И
ОБИЧНИМ АУТОБУСИМА (СПОРАЗУМ INTERBUS) У
ВЕЗИ С МЕЂУНАРОДНИМ ЛИНИЈСКИМ И ПОСЕБНИМ
ЛИНИЈСКИМ ПРИЈЕВОЗОМ ПУТНИКА ПУТНИЧКИМ И
ОБИЧНИМ АУТОБУСИМА**

Члан 1.

Даје се сагласност за ратификацију Протокола уз Споразум о међународном повременом пријевозу путника путничким и обичним аутобусима (Споразум INTERBUS) у вези с међународним линијским и посебним линијским пријевозом путника путничким и обичним аутобусима, потписаног 20. октобра 2022. године у Бриселу.

На основу члана IV.4.d) Устава Босне и Херцеговине, Парламентарна скупштина Босне и Херцеговине, на 15. сједници Заступничког дома, одржаној 30. сijeчња 2024. године, и на 13. сједници Дома народа, одржаној 31. сijeчња 2024. године, донијела је

**ОДЛУКУ
О ДАВАНЈУ СУГЛАСНОСТИ ЗА РАТИФИКАЦИЈУ
ПРОТОКОЛА УЗ СПОРАЗУМ О МЕЂУНАРОДНОМ
ПОВРЕМНОМ ПРИЈЕВОЗУ ПУТНИКА ПУТНИЧКИМ И
ОБИЧНИМ АУТОБУСИМА (СПОРАЗУМ INTERBUS)
ВЕЗАНО УЗ МЕЂУНАРОДНИ ЛИНИЈСКИ И ПОСЕБАН
ЛИНИЈСКИ ПРИЈЕВОЗ ПУТНИКА ПУТНИЧКИМ И
ОБИЧНИМ АУТОБУСИМА**

Чланак 1.

Даје се сагласност за ратификацију Протокола уз Споразум о међународном повременом пријевозу путника путничким и обичним аутобусима (Споразум INTERBUS) везано уз међународни линијски и посебан линијски пријевоз путника путничким и обичним аутобусима, потписаног 20. listopada 2022. године у Bruxellesu.

Чланак 2.

Одлука се објављује у "Службеном гласнику БиХ - Међународни уговори".

Број 01,02-21-1-73/24
31. сijeчња 2024. године
Сарајево

Предсједатељ
Заступничког дома
Парламентарне скупштине БиХ
Маринко Чавара, в. р.

Предсједатељ
Дома народа
Парламентарне скупштине БиХ
Кемал Адемовић, в. р.

35

На основу члана IV 4. д) Устава Босне и Херцеговине, Парламентарна скупштина Босне и Херцеговине, на 15. сједници Представничког дома одржаној 30. јануара 2024. године и на 13. сједници Дома народа одржаној 31. јануара 2024. године, донијела је

**ОДЛУКУ
О ДАВАЊУ САГЛАСНОСТИ ЗА РАТИФИКАЦИЈУ
УГОВОРА О ИЗМЈЕНАМА И ДОПУНАМА БР. 1 НА
УГОВОР О ЗАЈМУ ОД 12. АПРИЛА 2022. ГОДИНЕ
(ЗЕЛЕНИ ГРАДОВИ 2 - WINDOW II ВОДОВОД
БРЧКО) ИЗМЕЂУ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ И
ЕВРОПСКЕ БАНКЕ ЗА ОБНОВУ И РАЗВОЈ (52273)**

Члан 1.

Даје се сагласност за ратификацију Уговора о измјенама и допунама бр. 1 на Уговор о зајму од 12. априла 2022. године (Зелени градови 2 - Window II Водовод Брчко) између Босне и Херцеговине и Европске банке за обнову и

развој (52273), потписаног 8. децембра 2023. године у Сарајеву.

Члан 2.

Одлука ће бити објављена у "Службеном гласнику БиХ - Међународни уговори".

Број 01,02-21-1-126/24
31. јануара 2024. године
Сарајево

Председавајући
Представничког дома
Парламентарне скупштине
БиХ

Маринко Чавара, с. р.

Председавајући
Дома народа
Парламентарне скупштине
БиХ

Кемал Адемовић, с. р.

Na osnovu člana IV. 4. d) Ustava Bosne i Hercegovine, Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine, na 15. sjednici Predstavničkog doma, održanoj 30. januara 2024. godine, i na 13. sjednici Doma naroda, održanoj 31. januara 2024. godine, donijela je

ODLUKU

O DAVANJU SAGLASNOSTI ZA RATIFIKACIJU UGOVORA O IZMJENAMA I DOPUNAMA BR. 1 NA UGOVOR O ZAJMU OD 12. APRILA 2022. GODINE (ZELENI GRADOVI 2 - WINDOW II VODOVOD BRČKO) IZMEĐU BOSNE I HERCEGOVINE I EVROPSKE BANKE ZA OBNOVU I RAZVOJ (52273)

Члан 1.

Дaje се сагласност за ратификацију Уговора о измјенама и допунaма бр. 1 на Уговор о зајму од 12. априла 2022. године (Зелени градови 2 - Window II Vodovod Brčko) између Босне и Херцеговине и Европске банке за обнову и развој (52273), потписаног 8. децембра 2023. године у Сарајеву.

Члан 2.

Одлука ће бити објављена у "Службеном гласнику БиХ - Међународни уговори".

Број 01,02-21-1-126/24
31. јануара 2024. године
Сарајево

Председавајући
Представничког дома
Парламентарне скупштине БиХ

Маринко Чавара, с. р.

Председавајући
Дома народа
Парламентарне скупштине БиХ

Кемал Адемовић, с. р.

Na temelju članka IV.4.d) Ustava Bosne i Hercegovine, Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine, na 15. sjednici Zastupničkog doma, održanoj 30. siječnja 2024. godine, i na 13. sjednici Doma naroda, održanoj 31. siječnja 2024. godine, donijela je

ODLUKU

O DAVANJU SUGLASNOSTI ZA RATIFIKACIJU UGOVORA O IZMJENAMA I DOPUNAMA BR. 1 NA UGOVOR O ZAJMU OD 12. TRAVNJA 2022. GODINE (ZELENI GRADOVI 2 - WINDOW II VODOVOD BRČKO) IZMEĐU BOSNE I HERCEGOVINE I EUROPSKE BANKE ZA OBNOVU I RAZVOJ (52273)

Члан 1.

Дaje се сагласност за ратификацију Уговора о измјенама и допунaма бр. 1 на Уговор о зајму од 12. травња 2022. године (Зелени градови 2 - Window II Vodovod Brčko) између Босне и

Hercegovine i Evropske banke za obnovu i razvoj (52273), potpisanog 8. prosinca 2023. godine u Sarajevu.

Чланак 2.

Одлука се објављује у "Службеном гласнику БиХ - Међународни уговори".

Број 01,02-21-1-126/24
31. сiječnja 2024. године
Сарајево

Председатељ
Заступничког дома
Парламентарне скупштине БиХ

Маринко Чавара, в. р.

Председатељ
Дома народа

Парламентарне скупштине БиХ

Кемал Адемовић, в. р.

36

Na osnovu člana IV 4. d) Ustava Bosne i Hercegovine, Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine, na 15. sjednici Predstavničkog doma održanoj 30. januara 2024. godine i na 13. sjednici Doma naroda održanoj 31. januara 2024. godine, donijela je

ODLUKU

O DAVANJU SAGLASNOSTI ZA RATIFIKACIJU UGOVORA O ZAJMU (KORIDOR 5c - PROJEKAT MOSTAR SJEVER - MOSTAR JUG) IZMEĐU BOSNE I HERCEGOVINE I EVROPSKE BANKE ZA OBNOVU I RAZVOJ (51593)

Члан 1.

Дaje се сагласност за ратификацију Уговора о зајму (Коридор 5ц - Пројекат Мостар сјевер - Мостар југ) између Босне и Херцеговине и Европске банке за обнову и развој (51593), потписаног 13. децембра 2023. године у Сарајеву.

Члан 2.

Одлука ће бити објављена у "Службеном гласнику БиХ - Међународни уговори".

Број 01,02-21-1-127/24
31. јануара 2024. године
Сарајево

Председавајући
Представничког дома
Парламентарне скупштине
БиХ

Маринко Чавара, с. р.

Председавајући
Дома народа

Парламентарне скупштине
БиХ

Кемал Адемовић, с. р.

Na osnovu člana IV. 4. d) Ustava Bosne i Hercegovine, Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine, na 15. sjednici Predstavničkog doma, održanoj 30. januara 2024. godine, i na 13. sjednici Doma naroda, održanoj 31. januara 2024. godine, donijela je

ODLUKU

DAVANJU SAGLASNOSTI ZA RATIFIKACIJU UGOVORA O ZAJMU (KORIDOR 5c - PROJEKAT MOSTAR SJEVER - MOSTAR JUG) IZMEĐU BOSNE I HERCEGOVINE I EVROPSKE BANKE ZA OBNOVU I RAZVOJ (51593)

Члан 1.

Дaje се сагласност за ратификацију Уговора о зајму (Коридор 5ц - Пројекат Мостар сјевер - Мостар југ) између Босне и Херцеговине и Европске банке за обнову и развој (51593), потписаног 13. децембра 2023. године у Сарајеву.

Члан 2.

Одлука ће бити објављена у "Службеном гласнику БиХ - Међународни уговори".

Број 01,02-21-1-127/24
31. јануара 2024. године
Сарајево

Председavajuћи
Представничког дома
Парламентарне скупштине БиХ
Маринко Чавара, с. р.

Председavajuћи
Дома народа
Парламентарне скупштине БиХ
Кемал Адемовић, с. р.

Члан 2.

Одлука ће бити објављена у "Службеном гласнику БиХ - Међународни уговори".

Број 01,02-21-1-213/24
31. јануара 2024. године
Сарајево

Председavajuћи
Представничког дома
Парламентарне скупштине
БиХ
Маринко Чавара, с. р.

Председavajuћи
Дома народа
Парламентарне скупштине
БиХ
Кемал Адемовић, с. р.

На основу чланка IV.4.d) Устава Босне и Херцеговине, Парламентарна скупштина Босне и Херцеговине, на 15. сједници Заступничког дома, одржаној 30. сijeчња 2024. године, и на 13. сједници Дома народа, одржаној 31. сijeчња 2024. године, донијела је

ОДЛУКУ

**ДАВАНЈУ СУГЛАСНОСТИ ЗА РАТИФИКАЦИЈУ
УГОВОРА О ЗАЈМУ (КОРИДОР Vc - ПРОЈЕКТ
MOSTAR SJEVER - MOSTAR JUG) ИЗМЕЂУ БОСНЕ
HERCEGOVINE I EUROPSKE BANKE ZA OBNOVU I
RAZVOJ (51593)**

Чланак 1.

Дaje се сугласност за ратификацију Уговора о зајму (Коридор Vc - Пројект Mostar сјевер - Mostar југ) између Босне и Херцеговине и Европске банке за обнову и развој (51593), потписаног 13. просина 2023. године у Сарајеву.

Чланак 2.

Одлука се објављује у "Службеном гласнику БиХ - Међународни уговори".

Број 01,02-21-1-127/24
31. сijeчња 2024. године
Сарајево

Председатељ
Заступничког дома
Парламентарне скупштине БиХ
Маринко Чавара, в. р.

Председатељ
Дома народа
Парламентарне скупштине БиХ
Кемал Адемовић, в. р.

37

На основу члана IV 4. д) Устава Босне и Херцеговине, Парламентарна скупштина Босне и Херцеговине, на 15. сједници Представничког дома одржаној 30. јануара 2024. године и на 13. сједници Дома народа одржаној 31. јануара 2024. године, донијела је

ОДЛУКУ

**О ДАВАЊУ САГЛАСНОСТИ ЗА РАТИФИКАЦИЈУ
СПОРАЗУМА О ЗАЈМУ (ДОДАТНО ФИНАНСИРАЊЕ
ЗА ПРОГРАМ ИНТЕГРИСАНОГ РАЗВОЈА
КОРИДОРА САВЕ И ДРИНЕ ПРИМЈЕНОМ
ВИШЕФАЗНОГ ПРОГРАМСКОГ ПРИСТУПА)
ИЗМЕЂУ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ И
МЕЂУНАРОДНЕ БАНКЕ ЗА ОБНОВУ И РАЗВОЈ
(95670-БА)**

Члан 1.

Дaje се сагласност за ратификацију Споразума о зајму (Додатно финансирање за Програм интегрисаног развоја коридора Саве и Дрине примјеном вишефазног програмског приступа) између Босне и Херцеговине и Међународне банке за обнову и развој (95670-БА), потписаног 21. децембра 2023. године у Сарајеву.

ОДЛУКУ

**О ДАВАНЈУ САГЛАСНОСТИ ЗА РАТИФИКАЦИЈУ
СПОРАЗУМА О ЗАЈМУ (ДОДАТНО ФИНАНСИРАЊЕ
ЗА ПРОГРАМ ИНТЕГРИРАНОГ РАЗВОЈА
КОРИДОРА САВЕ И ДРИНЕ ПРИМЈЕНОМ
ВИШЕФАЗНОГ ПРОГРАМСКОГ ПРИСТУПА) ИЗМЕЂУ
БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ И МЕЂУНАРОДНЕ БАНКЕ
ЗА ОБНОВУ И РАЗВОЈ (95670-БА)**

Члан 1.

Дaje се сагласност за ратификацију Споразума о зајму (Додатно финансирање за Програм интегрисаног развоја коридора Саве и Дрине примјеном вишефазног програмског приступа) између Босне и Херцеговине и Међународне банке за обнову и развој (95670-БА), потписаног 21. децембра 2023. године у Сарајеву.

Члан 2.

Одлука ће бити објављена у "Службеном гласнику БиХ - Међународни уговори".

Број 01,02-21-1-213/24
31. јануара 2024. године
Сарајево

Председavajuћи
Представничког дома
Парламентарне скупштине БиХ
Маринко Чавара, с. р.

Председavajuћи
Дома народа
Парламентарне скупштине БиХ
Кемал Адемовић, с. р.

На основу чланка IV.4.d) Устава Босне и Херцеговине, Парламентарна скупштина Босне и Херцеговине, на 15. сједници Заступничког дома, одржаној 30. сijeчња 2024. године, и на 13. сједници Дома народа, одржаној 31. сijeчња 2024. године, донијела је

ОДЛУКУ

**О ДАВАНЈУ СУГЛАСНОСТИ ЗА РАТИФИКАЦИЈУ
СПОРАЗУМА О ЗАЈМУ (ДОДАТНО ФИНАНСИРАЊЕ
ЗА ПРОГРАМ ИНТЕГРИРАНОГ РАЗВОЈА
КОРИДОРА САВЕ И ДРИНЕ ПРИМЈЕНОМ
ВИШЕФАЗНОГ ПРОГРАМСКОГ ПРИСТУПА) ИЗМЕЂУ
БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ И МЕЂУНАРОДНЕ БАНКЕ
ЗА ОБНОВУ И РАЗВОЈ (95670-БА)**

Чланак 1.

Дaje се сугласност за ратификацију Споразума о зајму (Додатно финансирање за Програм интегрисаног развоја коридора Саве и Дрине примјеном вишефазног програмског приступа)

između Bosne i Hercegovine i Međunarodne banke za obnovu i razvoj (95670-BA), potpisanog 21. prosinca 2023. godine u Sarajevu.

Чланак 2.

Odluka se objavljuje u "Službenom glasniku BiH - Međunarodni ugovori".

Број 01,02-21-1-213/24
31. сiječња 2024. године

Сарајево
Председатељ
Заступничког дома
Парламентарне скупштине БиХ
Маринко Чавара, в. г.

Председатељ
Дома народа
Парламентарне скупштине БиХ
Кемал Адемовић, в. г.

ПРЕДСЈЕДНИШТВО БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

38

На основу члана V 3. д) Устава Босне и Херцеговине и сагласности Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине (Одлука ПСБиХ број 01,02-21-1-2644/23 од 28. децембра 2023. године), Председништво Босне и Херцеговине, на 10. редовној сједници, одржаној 29. децембра 2023. године, донијело је

ОДЛУКУ

О РАТИФИКАЦИЈИ СПОРАЗУМА О ФИНАНСИРАЊУ ПРОГРАМА АКТИВНОСТИ ПРЕКОГРАНИЧНЕ САРАДЊЕ БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА - СРБИЈА ЗА РАЗДОБЉЕ 2021-2027. ИЗМЕЂУ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ КОЈУ ПРЕДСТАВЉА ЕВРОПСКА КОМИСИЈА И БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ КОЈУ ПРЕДСТАВЉА ДИРЕКЦИЈА ЗА ЕВРОПСКЕ ИНТЕГРАЦИЈЕ САВЈЕТА МИНИСТРА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ И ВЛАДЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ КОЈУ ПРЕДСТАВЉА МИНИСТАРСТВО ЗА ЕВРОПСКЕ ИНТЕГРАЦИЈЕ

Члан 1.

Ратификује се Споразум о финансирању програма активности прекограничне сарадње Босна и Херцеговина - Србија за раздобље 2021-2027. између Европске уније коју представља Европска комисија и Босне и Херцеговине коју представља Дирекција за европске интеграције Савјета министара Босне и Херцеговине и Владе Републике Србије коју представља Министарство за европске интеграције, који је потписан 16. марта 2023. године у Бриселу, 02. августа 2023. године у Београду и 16. октобра 2023. године у Сарајеву, на енглеском језику.

Члан 2.

Текст Споразума у преводу гласи:
Реф. Арес (2023)1912729 - 16/03/2023

СПОРАЗУМ О ФИНАНСИРАЊУ ПОСЕБНИ УСЛОВИ

Европска комисија, у даљњем тексту "Комисија" која дјелује у име Европске уније, у даљњем тексту "Унија",
с једне стране, и

Република Србија, коју представља Влада Републике Србије (у даљњем тексту "Србија") и Босна и Херцеговина, коју представља Дирекција за европске интеграције Савјета министара Босне и Херцеговине (у даљњем тексту "Босна и Херцеговина"), у даљњем тексту под заједничким називом "корисници програма ИПА III", или засебно "корисник програма ИПА III",
с друге стране,

а заједнички у даљњем тексту "уговорне стране",
СПОРАЗУМЈЕЛЕ СУ СЕ КАКО СЛИЈЕДИ:

Члан 1 - Програм прекограничне сарадње

(1) Унија пристаје финансирати, а корисници програма ИПА III прихватају финансирање следећег Програма прекограничне сарадње описаног у Додатку I:

Програм прекограничне сарадње Србија - Босна и Херцеговина за 2021-2027. годину

Број глобалне обавезе: АЦТ-60750

За годину 2022: ЈАД.961941

Овај програм прекограничне сарадње финансира се средствима из буџета Уније на основу следећег основног акта: Инструмент претприступне помоћи (ИПА III)¹.

(2) Укупни процијењени трошкови Програма прекограничне сарадње износе 16.223.529,42 евра, а највећи могући допринос Уније Програму прекограничне сарадње утврђен је у износу од 14.000.000 евра.

Овај допринос Уније дијели се на годишње обавезе за период 2022, 2024, 2026. и 2027. године у складу с Додатком I. Ништа у овом Споразуму о финансирању не може се тумачити као имплицирање финансијске обавезе Уније у вези с кредитима који још нису одобрени усвајањем буџета ЕУ. Усвајање накнадних годишњих финансијских обавеза наведених у Додатку I биће одобрено размјеном писама између Комисије и корисника програма ИПА III.

Од корисника програма ИПА III не очекује се никакав финансијски допринос.

(3) Програм прекограничне сарадње проводиће се у складу с описом у Додатку I.

Члан 2 - Период извршења и оперативни период провођења

(1) Период извршења Споразума о финансирању дефинисан у члану 1, став 1, Додатка II одређен је на 12 година од склапања Споразума о финансирању, или од размјене писама за накнадне буџетске рате.

(2) Трајање оперативног периода провођења овог споразума, како је дефинисано у члану 1, став 2, Додатка II, постављено је на 6 година од закључења овог споразума или од размјене писама за накнадне буџетске рате.

(3) Ти се периоди могу продужити како је предвиђено у члану 15. Додатка II.

Члан 3 – Адресе и обавјештења

Сва обавјештења која се односе на провођење овог споразума биће у писаном облику и изричито ће се

¹ Уредба (ЕУ) бр. 2021/1529 Европског парламента и Савјета од 15. септембра 2021. године којом се успоставља Инструмент претприступне помоћи (ИПА III), СЛ Л 330, 20. 9. 2021, стр. 1.

позивати на Програм прекограничне сарадње како је дефинисано у члану 1, став 1. и шаљу се на следеће адресе:

а) За Комисију

гђа Michela Matuella

Вршитељица дужности Директорице Д, Западни Балкан

Генерална дирекција за сусједство и преговоре о проширењу (ДГ НЕАР)

Руе де ла Лои 15

Европска комисија

Б -1049 Брисел, Белгија

Е-пошта: NEAR-D@ec.europa.eu

б) за кориснике програма ИПА III

За Србију:

Проф. др. Тања Мишчевић

Државни ИПА координатор (НИПАЦ)

Министарство европских интеграција

Немањина 34

11 000 Београд, Србија

Е-пошта: kabinet@eu.rs

За Босну и Херцеговину:

гђа Елвира Хабота

Државни ИПА координатор (НИПАЦ)

Дирекција за европске интеграције Савјета министара

Босне и Херцеговине

Боке Мазалића 5

71000 Сарајево, Босна и Херцеговина

Е-пошта: kabinet.dei@dei.gov.ba

Члан 4 – Контакт особа за ОЈАФ

Контакт особа корисника програма ИПА III с одговарајућим овлашћењима за директну сарадњу с Европском канцеларијом за борбу против превара (ОЈАФ), с циљем олакшавања оперативних активности ОЈАФ-а је:

За Србију:

гђа Јелена Седлачек

Начелница Одјелјења за сузбијање неправилности и превара у поступању са финансијским средствима ЕУ (АФЦОС),

Министарство финансија

Кнеза Милоша 20

11 000 Београд, Србија

Е-пошта: jelena.sedlacek@mfin.gov.rs

За Босну и Херцеговину:

гђа Вера Летица,

Помоћница Министра

Министарство финансија и трезора

Трг БиХ 1

71000 Сарајево, Босна и Херцеговина

Е-пошта: vletica@mft.gov.ba; cfcu@mft.gov.ba

и

гђа Сехија Мујкановић,

Помоћница Министра

Министарство финансија и трезора

Трг БиХ 1

71000 Сарајево, Босна и Херцеговина

Е-пошта: smujkanovic@mft.gov.ba

Члан 5 - Оквирни споразуми о финансијском партнерству

Програм прекограничне сарадње проводиће се у складу с одредбама Оквирног споразума о финансијском партнерству (ФФПА) између Европске комисије и Србије о аранжманима за провођење финансијске помоћи Уније Србији у оквиру Инструмента за претприступну помоћ (ИПА III), и у складу с одредбама Оквирног споразума о финансијском партнерству између Европске комисије и

Босне и Херцеговина о аранжманима за провођење финансијске помоћи Уније Босни и Херцеговини у оквиру Инструмента за претприступну помоћ (ИПА III) (у даљњем тексту "Оквирни споразуми")

Овај споразум допуњује одредбе гореспоменутих Оквирних споразума. У случају супротности између одредби овог споразума с једне стране, и одредби релевантног Оквирног споразума с друге стране, предност се даје одредбама Оквирног споразума.

У складу с чланом 154, ставк 5, Финансијске уредбе, провођење програма у индиректном управљању од стране корисника ИПА-е допуњује се ad hoc мјерама наведеним у члану 7.

Члан 6 - додаци

(1) Споразум о финансирању састоји се од:

а) Посебних услова;

б) Додатка I: Програм прекограничне сарадње Србија - Босна и Херцеговина за 2021-2027;

ц) Додатка II: Општи услови;

д) Додатка III: Модел годишњег извјештаја Програма прекограничне сарадње о провођењу помоћи инструмента ИПА III у складу с чланом 80. Оквирног споразума о финансијском партнерству;

е) Додатка IV: Образац финансијског извјештаја према члану 61, став 2, тачки (а) и 61. ставу 3. Оквирног споразума, укључујући шаблон предвиђања за вјероватне захтјеве за плаћање према члану 33, став 3, Оквирног споразума;

ф) Додатка V: Минимална спецификација рачуноводственог система заснованог на принципу настанка догађаја.

(2) У случају супротности између одредби Додатака и одредби Посебних услова, предност се даје одредбама Посебних услова. У случају супротности између одредби Додатка I и одредби Додатка II, предност се даје одредбама Додатка II.

Члан 7 - Одредбе које одступају од или допуњују Додатак II

У складу с мисијом провјере за повјеравање послова провођења буџетаведеном у јуну 2022. године, примјењују се следеће ad hoc мјере:

- Накнадну мисију провјере од стране Комисије треба провести чим се успоставе системи ИПА III;

- Националним структурама и тијелима забрањено је преузимати нове правне обавезе према ИПА III, укључујући одлуке о додјели, прије задовољавајућег исхода накнадне мисије провјере;

- Преноси средстава у оквиру програма ИПА III од стране Комисије корисницима програма ИПА III обустављају се прије задовољавајућег исхода накнадне мисије провјере.

Сљедеће допуњава Додатак II:

Комисија намјерава систематично увести електронски систем размјене за извјештавање о уговорима којима индиректно управља корисник ИПА III ("ИПА-АПП"). Корисник ИПА III мораће се регистровати и користити ИПА-АПП како би омогућио е-управљање споразумима о финансирању.

Члан 8 - Закључивање и ступање на снагу

Споразум о финансирању сматра се закљученим на дан када га потпише посљедња страна, а најкасније до 31. децембра 2023. године.

Овај споразум ступа на снагу на дан када га потпише посљедња страна.

Дио програма који се проводи у индиректном управљању с корисником ИПА III, с изузетком покретања поступака додјеле, започеће тек након што Оквирни споразум ступи на снагу и када се доврши потребно повјеравање задатака провођења буџета.

Овај споразум је састављен у три идентична примјерка на енглеском језику, од којих је један предат Комисији, а по један корисницима програма ИПА III.

За кориснике програма ИПА III За Комисију

За Србију:

Проф. др. Тања Мишчевић
Државни ИПА координатор
(НИПАЦ)

Министарство европских
интеграција
Републике Србије

Датум:

Потпис:

За Босну и Херцеговину:

г. Един Дилберовић
Државни ИПА координатор
(НИПАЦ)

Дирекција за европске
интеграције

Савјета Министара

Босне и Херцеговине

Датум:

Потпис:

Електронски потписано 16.3.2023. године. 13.03 (УТЦ + 02) у складу с чланом 11. Одлуке Комисије (ЕУ) 2021/2121

ДОДАТАК I

Акциони документ за: Програм прекограничне сарадње између Србије и Босне и Херцеговине за период 2021-2027.

САДРЖАЈ

СИНОПСИС ПРОГРАМА

ЛИСТА СКРАЋЕНИЦА

САЖЕТАК ПРОГРАМА

1.1. Сажетак програма

1.2. Припрема програма и укључивање партнера

2. ПРОГРАМСКО ПОДРУЧЈЕ

2.1. Анализа ситуације

2.2. Главни налази

3. ПРОГРАМСКА СТРАТЕГИЈА

3.1. Образложење - Оправданост изабране стратегије

3.2. Опис приоритета програма

3.3. Хоризонтална и међусекторска питања

3.4. Усклађеност с другим програмима и макрорегионалним стратегијама

3.5. Услови и претпоставке

4. ИНДИКАТИВНИ БУЏЕТ

5. ПРОВЕДБЕНИ АРАНЖМАНИ

5.1. Споразум о финансирању

5.2. Индикативни период провођења

5.3. Методе провођења

5.4. Структура управљања програмом

5.5. Развој и избор, те провођење пројекта

5.6. Обим географске подобности за набавку и грантове

6. ИЗВЈЕШТАВАЊЕ, МОНИТОРИНГ И ЕВАЛУАЦИЈА

7. ИНФОРМАЦИЈЕ И ВИДЉИВОСТ

8. ОДРЖИВОСТ

Синопис програма

Основни акт	Инструмент за претприступну помоћ (ИПА III)
Назив програма	Програм прекограничне сарадње између Србије и Босне и Херцеговине за 2021-2027.
CRIS/OPSYS бројеви	АЦТ-60750 2022: ЈАД.961941 2024: ЈАД.961942 2026: ЈАД.963191 2027: ЈАД.963209
Програмски документ	ИПА III програмски оквир
Прозор	Прозор 5 Територијална и прекогранична сарадња
Програмско подручје	Србија: Сремски, Мачвански, Колубарски и Златиборски округ. Јединице локалне самоуправе Босне и Херцеговине (општине/градови/дистрикт): Градачац, Власеница, Шековићи, Добој Исток, Кладањ, Грачаница, Пелагићево, Сребреник, Хан Пијесак, Челић, Милићи, Лопаре, Сребреница, Угљевик, Вишеград, Бијељина, Рогатица, Теочак, Соколац, Сапна, Пале, Калесија, Пале (ФБиХ), Тузла, Ново Горажде, Лукавац, Рудо, Петрово, Чајничке, Бановићи, Горажде, Живинице, Фоча (ФБиХ), Зворник, Фоча, Братунац, Калиновик, Доњи Жабар, Орашје, Домањевац-Шамац, Шамац, Модрича, Вуковсавље, Ошак, Брод, Опово, Центар Сарајево, Осмаци, Трново, Трново РС, Хаџићи, Источна Илиџа, Илиџа, Источно Ново Сарајево, Нови Град Сарајево, Вогошћа, Стари Град Сарајево, Источни Стари Град, Илиџаш, Вареш, Бреза, Високо, Кисељак, Фојница, Крешево, Ново Сарајево и Брчко дистрикт БиХ
Општи циљ/Утицај програма	Промовисати доброкомпанијске односе, подстицати интеграцију у Унију и унаприједити друштвено-економски развој програмског прекограничног подручја кроз друштвено и економско укључивање одређених група, нарочито младих, и конкурентност туризма
Програмски тематски кластери (ТЦ), тематски приоритети (ТП) и посебни циљеви/исходи (СО) по тематском приоритету	ТП0: Техничка помоћ СО1 Осигурати ефикасну, дјелотворну, транспарентну и правовремену имплементацију програма прекограничне сарадње, као и подизање свјести о програму међу националним, регионалним и локалним заједницама и, уопштено, становништвом у прихватљивом програмском подручју ТЦ1: Побољшане могућности запошљавања и социјална права ТП6: Улагање у младе, образовање и стицање вјештина СО1 Побољшати активизам младих и друштвено-економско учење младих СО2 Повећати запошљивост одређених група ТЦ4: Побољшано пословно окружење и конкурентност ТП5: Подстицање туризма и културне и природне баштине СО1 Одрживи туризам (укључујући културно и природно наслеђе) који доприноси економском развоју прекограничног региона Напомена: Тематски кластер ТЦ5: Унаприједити капацитети локалних и регионалних власти за рјешавање локалних изазова биће укључени. Укључивање овог тематског кластера биће представљено у Одјелу 3.3 овог документа
Циљеви одрживог развоја (СДГ)	Главни СДГ: 8 Промовисати непрекидни, инклузивни и одрживи економски раст, пуну и продуктивну запосленост и пристојан посао за све У оквиру имплементације 7-годишњег програма прекограничне сарадње, изабране операције ће такође допринијети следећим СДГ-овима: 4 Осигурати инклузивно и праведно квалитетно образовање и промовисати могућности цијеложивотног учења за све

	5 Постићи родну равноправност и оснажити све жене и дјевојчице 10 Смањити неједнакост унутар и међу земљама 11 Учинити градове и људска насеља инклузивним, безбедним, отпорним и одрживим 13 Предузети хитне мјере у борби против климатских промјена и њихових утицаја 15 Заштитити, обновити и промовисати одрживо коришћење копнених екосистема, одрживо управљати шумама, борити се против десертфикације и зауставити и преокренути деградацију земљишта и зауставити губитак биодиверзитета
ДАЦ код(ови) ¹	Главни ДАЦ кодови: 15110 - Политика јавног сектора и административно управљање (10)% 16010 - Социјална заштита (20%) 16020 - Отварање радних мјеста (20%) Поткодови 3 (50%): 33210 - Туристичка политика и административни менаџмент (50%)
ПОДАЦИ О БУЏЕТУ	
Буџетска линија	15.020300
Укупни трошкови 2021-2027.	EUR 16 223 529.42
Укупан допринос ЕУ 2021-2027.	EUR 14 000 000
Годишњи допринос ЕУ ²	За 2022. - EUR 6 000 000 За 2024. - EUR 4 200 000 За 2026. - EUR 3 600 000 За 2027. - EUR 200 000
УПРАВЉАЊЕ И ПРОВОЂЕЊЕ	
Начин провођења	За операције: Индијектно управљање од стране Републике Србије За техничку помоћ: Директно управљање од стране Европске комисије
Одговорне структуре прекограничне сарадње/релевантне власти у земљама учесницама ИПА III ³	У Србији: - Министарство за европске интеграције Републике Србије (МЕИ) (Управљачко тијело) - Министарство финансија Републике Србије, Одјел за уговарање и финансирање програма финансираних од стране ЕУ - ЦФЦУ (Посредничко тијело за финансијско управљање)) У Босни и Херцеговини: - Дирекција за европске интеграције Босне и Херцеговине - Министарство финансија и трезора Босне и Херцеговине
ЗТС/Истурене канцеларије заједничког техничког секретаријата (ЗТС)	Сједиште ЗТС-а: Ужице (РС) Истурена канцеларија: Тузла (БА)
Крајњи датум за закључивање Споразума о финансирању	За буџетску обавезу за 2022. најкасније до 31. децембра Н + 1
Крајњи датум за договор (размјена дописа) свих страна о даљим годишњим буџетским издвајањима за	За буџетску обавезу за 2024. најкасније до 31. децембра Н + 1 За буџетску обавезу за 2026. најкасније до 31. децембра Н + 1 За буџетску обавезу за 2027.

¹ ДАЦ сектори (шифре и описи) су назначени у првој и четвртој колони картице 'кодови намјене' у сљедећем документу:

<http://www.oecd.org/dac/financing-sustainable-development/development-finance-standards/dacandcrscodelists.htm>

² У зависности од расположивости апропријација за одговарајуће финансијске године након усвајања релевантног годишњег буџета, или како је предвиђено у систему привремених дванаестина.

³ Одговорне структуре и одговорности биће дефинисани након усвајања у складу са законодавним оквиром програма ИПА III и одговарајућим Оквирним споразумом о финансијском партнерству и Споразумом о финансирању.

провођење Споразума о финансирању	најкасније до 31. децембра Н + 1
Крајњи рок за закључивање уговора о набавци и гранту	3 године након датума закључења Финансијског споразума (или размјене писама за наредне буџетске рате) осим у случајевима предвиђеним чланом 114. ФР
Индикативни оперативни период провођења	6 година након датума закључења Споразума о финансирању (или размјене писама за сљедеће буџетске рате)
Крајњи датум за провођење Споразума о финансирању	12 година након закључења Споразума о финансирању (или размјене дописа за сљедеће буџетске рате)

ЛИСТА СКРАЋЕНИЦА

БА/БиХ Босна и Херцеговина
ЦА Уговорни орган
ЦБЦ Прекогранична сарадња
ЦБЦ- Форум Регионални консултативни форум ЦБЦ-а
ЦБИБ+3 Изградња прекограничних институција плус фаза III
ЦФЦУ Централна јединица за финансије и уговарање
ЦфП Позив за понуде
ЦСО Организација цивилног друштва
ДЕИ Дирекција за европске интеграције - Босна и Херцеговина
ЕУ Европска унија
ЕУСАИР Стратегија ЕУ за Јадранско - јонску регију
ЕУСДР Стратегија ЕУ за Дунавску регију
ДЕУ Делегација Европске уније
ФБиХ Федерација Босне и Херцеговине
ГДП Бруто домаћи производ
ИПА Инструмент за претприступну помоћ
ЈМЦ Заједнички одбор за праћење
ЈТФ Заједничка радна група
ЈТС Заједнички технички секретаријат
ЈСГс Локалне самоуправе
МЕИ Министарство за европске интеграције, Србија
НЕС Национална служба за запошљавање
НГО Невладина организација
ОС Структура ЦБЦ-а (ако се текст односи на програм ИПА II, Оперативна структура)
Пестле Политичка, економска, социјална, технолошка, правна и еколошка анализа
РЦЦ Савјет за регионалну сарадњу
РС Република Србија
РУСО Регионална канцеларија за сарадњу младих
СМЕ Мала и средња предузећа
СО Специфични циљ/исход
СОРС Завод за статистику Републике Србије
Свот Снаге, слабости, могућности, пријетње
ТА Техничка помоћ
ТЦ Тематски кластер
ТП Тематски приоритет
ВЕТ Стручно образовање и обука
1. САЖЕТАК ПРОГРАМА
Програм прекограничне сарадње између Републике Србије и Босне и Херцеговине (БиХ) реализоваће се у оквиру Инструмента за претприступну помоћ 2021-2027 (ИПА III) у циљу унапређења доброкомшијских односа, његовања интеграције у Унију и промовисања друштвено-економског развоја кроз заједничке локалне и регионалне иницијативе.

Правна основа за израду прекограничног програма⁴: Уредба (ЕУ) 2021/1529 Европског парламента и Савјета од

⁴ Такође, током процеса програмирања, документ „Савјети за програмирање“ који је развио ЦБИБ+ коришћен је као кључна смјерница и користан алат.

15. септембра 2021. о успостављању Инструмента за претприступну помоћ (ИПА III)¹.

1.1. Сажетак програма

Овај програм резултат је свеобухватног аналитичког и консултативног процеса који је спроведен између августа 2020. и јула 2021. у програмској области и на централном нивоу у обје земље учеснице. Активности су укључивале детаљну анкету заинтересованих страна, као и јавне консултације које су спроведене 19. априла 2021. Процес програмирања је отежала епидемиолошка ситуација узрокована пандемијом "ковид 19", што је приморало заинтересоване стране да се састану и дискутују виртуелно. Упркос овом ограничењу, укључени субјекти су настојали да на најбољи могући начин прегледају стварну ситуацију/изазове у програмској области. Тиме је постигнуто да изабрани тематски приоритети и дефинисани специфични циљеви/исходи блиско одговарају стварним потребама.

Социоекономски контекст детаљно је описан у анализи ситуације/Пестле и Свот анализама. Кључне тачке, које су истакнуте током анализе и даље обрађене приликом избора тематских кластера/приоритета, могу се сажети на следећи начин.

Програмско подручје показује значајне природне ресурсе који могу представљати основу за развој различитих привредних активности. У том смислу развој туризма има велики потенцијал, посебно у вези с нишним туристичким подручјима као што су: традиција, култура, кулинарски и активни одмор. Ове снаге регије, као и потенцијал за заједничке туристичке производе логично доводе до избора ТП туризма.

Регија се и даље суочава са одређеним недостацима, прије свега у инфраструктури и могућностима смјештаја. Ситуација са људским ресурсима је такође сложена, што показује двије главне типологије - негативне миграционе трендове из руралних подручја и висок ниво незапослености међу одређеним групама, посебно жена и младих. Ниска додана вриједност и фокус на традиционалне индустрије и даље представљају изазов у привреди прекограничног подручја.

За превазилажење ових ограничења неке специфичне гране привреде, на примјер туризам и прерада хране, пружају добру прилику. Нови економски напори могли би се заснивати на ресурсима и традицији овог подручја. У сваком случају, ови напори би морали бити праћени систематским развојем људских ресурса, као и активностима усмјереним на очување природних ресурса и смањење загађења. Програм ће покушати допринијети кључним циљевима Зелене агенде за Западни Балкан², а посебно кроз специфични циљ 2.1. овог програма, који је усклађен с низом стубова Зелене агенде, а посебно: (5) одрживи системи исхране и рурална подручја.

Избор тематских приоритета директно произилази из Свота и анализе ситуације кроз широк консултативни процес међу члановима посебно формиране заједничке радне групе (ЈТФ). Резултујући приоритети и специфични циљеви/исходи су следећи:

- **ТП6: Улагање у младе, образовање и вјештине**

У оквиру овог ТП-а, дефинисана су два специфична циља/исхода:

СО 1.1 Побољшати активизам младих и друштвено-економско учешће младих;

СО 1.2 Повећати запошљивост одређених група пружањем нових вјештина.

Тематски приоритет се бави неким од кључних изазова идентификованих у региону - ограниченим перспективама и високим стопама незапослености међу младима, као и негативним миграционим трендовима у региону. Избор овог приоритета је такође заснован на искуству стеченом кроз заједничке међуљудске акције које су у претходним програмима оцијењене као најуспјешније и најрелевантније.

- **ТП5: Подстицање туризма и културне и природне баштине**

У оквиру овог ТП-а, дефинисан је један специфичан циљ/исход:

СО 2.1 Развијати и промовисати заједничку туристичку понуду засновану на културном и природном наслеђу.

Овај тематски приоритет и његов специфични циљ/исход истражују потенцијале идентификоване у региону, посебно развој туризма у вези с културним и природним наслеђем. Као референца, коришћене су постојеће везе између заједница и искуства најбоље праксе у развоју заједничке туристичке понуде. Овај СО такође омогућава стварање заједничких туристичких производа, као и мање интервенције у туристичкој инфраструктури на локалитетима културе и природног наслеђа.

Процењује се да оба тематска приоритета могу имати најбољи могући утицај на регионалном нивоу у прекограничном контексту, с обзиром на финансијски и технички оквир програма.

Подршка која ће бити пружена у оквиру овог вишегодишњег акционог плана директно ће допринијети и створити синергију са приоритетима Економског и инвестиционог плана³ и Зелена агенда⁴ за Западни Балкан.

1.2. Припрема програма и укључивање партнера

Процес програмирања обиљежио је релативно ограничен временски оквир и епидемиолошка ситуација у вези с "ковидом 19" која је углавном онемогућавала живе контакте и веће састанке. Стога су се консултације и састанци углавном одвијали виртуелно.

Овај програм су заједнички развиле обје земље учеснице и у ту сврху је успостављена Заједничка радна група (ЈТФ). ЈТФ је колективно тијело које чине представници двију земаља учесница у оквиру програма прекограничне сарадње између Србије и Босне и Херцеговине 2021-2027⁵. Улога ЈТФ-а у стратешком

³ ЦОМ (2020) 641, 6.10.2020.

⁴ SWD (2020) 223, 6.10.2020.

⁵ Чланове ЈТФ-а су именovali следећи надлежни органи земаља учесница:

1) Фонд „Европски послови” АП Војводине; 2) Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања; 3) Министарство државне управе и локалне самоуправе; 4) Привредна комора; 5) Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре; 6) Министарство унутрашњих послова; 7) Стална конференција градова и општина; 8) Канцеларија за сарадњу с цивилним друштвом; 9) Министарство трговине, туризма и телекомуникација; 10) Министарство за европске интеграције; 11) Министарство заштите животне средине; 12) Министарство спољних послова и 13) НАО - из Србије и 1) Дирекција за европске интеграције; 2) Министарство спољне трговине и економских односа; 3) Министарство цивилних послова; 4) Влада Федерације Босне и Херцеговине; 5) Влада

¹ ОЈ Л 330, 20. 9. 2021.

² „Смјернице за имплементацију Зелене агенде за Западни Балкан уз Саопштење Комисије Европском парламенту, Савету, Европском економском и социјалном комитету и Комитету регија – Економско-инвестициони план за Западни Балкан“, ЦОМ(2020) 641 коначна верзија, Брисел, 6. 10. 2020, SWD(2020) 223.

планирању и програмирању за будућу имплементацију програма за период 2021-2027. била је да осигура квалитет различитих нацрта програма прекограничне сарадње и да се потоњи фокусира на потребе идентификоване у дотичној програмској регији у смислу тематских кластера, приоритета, специфичних циљева/резултата и очекиваних резултата/исхода, проводећи следеће: идентификовати потребе прихватљивог програмског подручја, повезати локалне потребе с потребама идентификованим на регионалном и државном нивоу; разрадити програмску стратегију, с посебним нагласком на све елементе логике интервенције, одлучити о будућој расподјели средстава по тематским приоритетима; у програмској стратегији описати сваки стратешки пројекат и идентификовати и описати комплементарност с другим програмима и макрорегионалним стратегијама које покривају програмску територију.

Оперативне структуре су настојале да постигну широки консензус о изабраним тематским приоритетима и дефиницији циљева/резултата/активности. Први корак у процедури било је спровођење **анкете међу локалним властима и другим организацијама**. Циљ анкете био је да се утврди интересовање и капацитет у региону. Анализа враћених упитника пружила је вриједне инпуте за даљњи развој програма; на примјер, Свот анализа је била снажно заснована на одговорима прикупљеним регионалном анкетом. Потом су израђене анализе стања и Свот анализе користећи регионално истраживање и опсежну анализу статистичких и социоекономских података обје земље, с нагласком на програмску област. Након усвајања оба документа од стране чланова ЈТФ-а, предузет је завршни корак процеса: усвајање нацрта програмске стратегије.

И први и други нацрт програмске стратегије били су предмет јавних консултација које су рађене ради добијања ширег мишљења и сагласности у погледу дефинисаних приоритета и циљева. Јавне консултације су истовремено пружале повратну информацију са микро нивоа о актуелним и стварним изазовима. Први нацрт програмске стратегије прослијеђен је електронском поштом 11. децембра 2020. свим заинтересованим странама, чији су контакти били доступни у бази програма. Такође, подијељен је широј публици објављивањем на интернетској страници програма, интернетским страницима обје Оперативне структуре и на "Фејсбук" страници Програма и Оперативних структура, од 11. 12. 2020. до 31. 12. 2020. године уз захтјев за слање мишљења и коментара путем електронске поште. Током овог периода, примљена су три коментара релевантних актера, а сви су се односили на питања капацитета (тј. потврђивање спремности испитаника да учествују у Програму). Након што су коментари добијени од Европске комисије на 1. нацрт укључени у 2. нацрт програмске стратегије, обављене су још једне јавне консултације путем виртуелног консултативног састанка и писаних повратних информација од заинтересованих субјеката, на основу виртуелних упитника. Једно примљено питање односило се на питања одрживости подршке запошљавању, а препорука је била да се приоритет више фокусира на младе. Оперативне структуре су већ узеле у обзир тај коментар фокусирајући дефиницију специфичних циљева/исхода на младе. Што се тиче учешћа у јавним консултацијама путем

виртуелних упитника, 36% испитаника су представници невладиних организација, 22% су централне, регионалне и локалне власти, 14% су представници спортских институција, клубова или удружења, док су школе и универзитети, приватне компаније, развојна агенција и јавна предузећа и установе са по 7%.

Заинтересоване стране су замолили да процијене своје слагање с логиком интервенције, а одговори су били следећи:

- 36% испитаника се у потпуности слаже са предложеним Општим циљем/утицајем (14% се не слаже);
- 50% испитаника се у потпуности слаже са предложеном формулацијом Тематског приоритета 1;
- 50% испитаника се у потпуности слаже са предложеном формулацијом Специфичног циља/исхода 1.1;
- 57% испитаника се у потпуности слаже са предложеном формулацијом Специфичног циља/исхода 1.2;
- 64% испитаника се у потпуности слаже са предложеном формулацијом Тематског приоритета 2;
- 72% испитаника се у потпуности слаже са предложеном формулацијом Специфичног циља/исхода 2.1;

- Општи коментари на Нацрт верзије програмског документа били су између осталог: ОП документ је свеобухватан и добро постављен, такође сматрам да одговара стварним потребама на терену; Укључити више активности едукације младих у области културе, медијске писмености и креативне индустрије (као филмска продукција), партиципативне пројектне активности са младима које ће повезати културно наслеђе и савремену умјетничку праксу; ОП документ је добро структурисан.

С обзиром на то да се коментари добијени од Европске комисије на први нацрт односе на питање родне равноправности, ОС су консултовале канцеларију Програма UN Women у Београду. Сви релевантни инпути укључени су у други нацрт Програма.

Као дио процеса програмирања, одржан је низ званичних састанака ЈТФ-а. Састанци су укључивали билатералне састанке између обје земље учеснице, заједничке састанке ЈТФ-а, као и јавне консултације којима управља ЈТФ. Састанци су се одржавали током читавог програмског периода од априла 2020. до јула 2021. године. Детаљан списак састанака представљен је у табели испод.

Табела 1.1: Списак састанака ЈТФ-а и важних прекретница Програма

Догађај/Састанак	Датум	Сврха/Закључци
Писмо Европске комисије	22. април 2020.	Писмо Европске комисије везано за програм ИПА III и почетак процеса програмирања примили су НИПАЦ канцеларије обје земље
Уводни састанак	4. мај 2020.	Одржан почетни састанак између ОС РС и ЦБИВ+3 о процесу програмирања ИПА III ЦБЦ (предложени кораци и план рада)
Уводни састанак	5. мај 2020.	Одржан почетни састанак између ОС БиХ и ЦБИВ+3 о процесу програмирања ИПА III ЦБЦ (предложени кораци и план рада)
1. координациони састанак	14. мај 2020.	Први координациони састанак ОС Србије и Босне и Херцеговине о ИПА III програмима прекограничне сарадње
Оснивање ЈТФ-а	Од краја јула до средине септембра 2020.	Процес именовања чланова ЈТФ-а

2. координациони састанак	27. јули 2020.	Други координациони састанак ОС Србије и Босне и Херцеговине о ИПА III програмима прекограничне сарадње
Слање упитника	4-6. август 2020.	ЈТС је послао упитнике релевантним заинтересованим странама прекограничне сарадње
Рок за попуњавање упитника	16. септембар 2020.	2. рок за прикупљање попуњених упитника
Достављање збирних одговора	28. септембар 2020.	Збирни одговори из прикупљених упитника достављени су стручњаку за програмирање на даљњу разраду и анализу
Обука програмирања	12. октобар 2020.	Обука за чланове ЈТФ-а, ОС и особље ЈТС-а, коју је одржао стручњак за програмирање о формулирању и развоју програма
3. координациони састанак	13. октобар 2020.	Трећи координациони састанак између Србије и Босне и Херцеговине о ИПА III програмима прекограничне сарадње
1. састанак ЈТФ-а	21. октобар 2020.	Успостављање ЈТФ-а, усвајање Пословника о раду Заједничке радне групе (ЈТФ), почетне расправе у вези с планирањем активности; дефинисање временског оквира и корака у процесу
1. припремни састанак ЈТФ-а	6. новембар 2020.	Дискусија о Свот анализи и рангирању ТП-ова
2. састанак ЈТФ-а	9. новембар 2020.	Презентација и дискусија везана за Пестле и Свот анализу; Одобрење оба документа Почетне расправе везане за избор тематских приоритета (ТП)
2. припремни састанак ЈТФ-а	19. новембар 2020.	Дискусија о избору предложених ТП-ова
3. састанак ЈТФ-а	19. новембар 2020.	Избор тематских приоритета
3. припремни састанак ЈТФ-а	26. новембар 2020.	Дискусија о нацрту програмске стратегије
4. састанак ЈТФ-а	26. новембар 2020.	Дискусија и усвајање првог нацрта програмске стратегије
1. нацрт програмског документа	1. децембар 2020.	Подношење 1. нацрта програма Европској комисији
Јавне консултације	11-31. децембар 2020.	Виртуелне јавне консултације
Интерни координациони састанак	4. фебруар 2021.	Интерни координациони састанак о припреми за разматрање коментара Европске комисије на програмски документ ИПА III ЦБЦ РС-БА
4. координациони састанак	12. фебруар 2021.	Четврти координациони састанак између Србије и Босне и Херцеговине о ИПА III програмима прекограничне сарадње
Координациони састанак	18. фебруар 2021.	Координациони састанак с пројектом UN Women за РС о родној анализи и ИПА III ЦБЦ програмском документу
Савјетовање и обучавање	19. март 2021.	Савјетовање и обучавање о логици интервенције овог програма који је обезбиједио Промел пројекат финансиран од стране Европске комисије
Коментари Европске комисије на 1. нацрт	22. март 2021.	Коментари су службено стигли до НИПАЦ-а
5. координациони састанак	26. март 2021.	Дискусија о коментарима које је примила Европска комисија. Израда Акционог плана за припрему 2. нацрта програмског документа
Јавне консултације	19. април 2021.	Презентација програмске стратегије
5. састанак ЈТФ-а	22. април 2021.	Дискусија о 2. нацрту програмске

стратегије		
2. нацрт програмског документа	28. април 2021.	Одобрење 2. нацрта програмске стратегије од стране ЈТФ-а у писаној процедури
2. нацрт програмског документа	29. април 2021.	Подношење 2. нацрта програма Европској комисији
Коментари Европске комисије на 2. нацрт	7. јуни 2021.	Неформални коментари Европске комисије стигли су до оперативне структуре Србије
Нови формат програмског документа	8. јули 2021.	Ревидирани формат програмског документа званично је стигао у оперативну структуру Србије као и званични коментари друге верзије програмског документа
Трећи нацрт програмског документа	15. јули 2021.	Одобрење ЈТФ-а писаном процедуром за 3. нацрт након коментара Европске комисије
Трећи нацрт програмског документа	15. јули 2021.	Подношење 3. нацрта програма Европској комисији

2. ПРОГРАМСКО ПОДРУЧЈЕ

2.1. Анализа ситуације

Овај одјељак пружа сажету анализу програмске области.

Програмска територија у Републици Србији обухваћа 15.370 km² са 1.072.271¹ становником, од чега су жене 50,59 %, а у Босни и Херцеговини (БиХ) 16.644,18 km² са 1.590.431² становником, што чини укупно 2.662.702 становника, од чега су 51,34 % жене. Са бх. стране у програму учествује 67 јединица локалне самоуправе, а са србијанске стране 4 регије. Програмска област остаје иста као у претходном финансијском циклусу (2014-2020).

Мапа: Прихватљиво програмско подручје

Табела 2.1: Кључне бројке програмског подручја

Кључне бројке	Број и јединице
Укупна површина програмског подручја	32.014,18 km ²
Укупна популација програмског подручја	2.662.702 (од тога 1.358.989 жена)

¹ Процјене, Завод за статистику општина и регија Србије 2019.

² Агенција за статистику БиХ, подаци Пописа из 2013. године.

Укупна дужина границе	370,9 ¹
Плава граница	261 km (ријека Дрина 217,7 km + ријека Сава 43,3 km)
Копнена граница	109,9 km
Укупни гранични прелази	15 (3 за жељезнички саобраћај, 1 за пјешаке и 11 за моторна возила)

Политички контекст

Обје земље су успоставиле снажне и трајне билатералне односе, што доказује и потписивање више од 50 билатералних споразума у различитим областима. Поред тога, Босна и Херцеговина (БиХ) и Србија дијеле визију и посвећеност европским интеграцијама.

Србија је добила статус кандидата за чланство у ЕУ 2012. Европски савјет је одлучио да отвори приступне преговоре 28. јуна 2013. године, на основу препоруке Комисије од 22. априла. Од тада је отворено 18 преговарачких поглавља, а два поглавља "Наука и истраживање" и "Образовање и култура" привремено су затворена 2016. и 2017. године. Нова методологија проширења ступила је на снагу 1. фебруара 2021. године, а Кластер 4 је отворен у децембру 2021., укључујући поглавља 14, 15, 21, 27, о транспорту, енергетици и животне средине.

Европска комисија и БиХ потписале су 16. јуна 2008. године Споразум о стабилизацији и придруживању. Његовим потписом БиХ је ступила у уговорни однос са ЕУ и препознала важност усклађивања законодавства и његове ефикасне имплементације. Потписивањем ССП-а БиХ је ефективно успоставила слободни трговински простор са ЕУ, својим главним трговинским партнером. ССП је ступио на снагу 15. децембра 2015. године и тиме су обавезе БиХ проширене с трговинских односа на општу предидејеленост за поштовање прописа ЕУ. Председавајући Председништва БиХ поднио је 15. фебруара 2016. године Савјету ЕУ кандидатуру за пуноправно чланство у ЕУ. У мају 2019. године Европска комисија усвојила је своје Мишљење о захтјеву Босне и Херцеговине за чланство у ЕУ. Мишљење идентификује 14 кључних приоритета које земља треба да испуни како би била препоручена за отварање преговора о приступању ЕУ; и свеобухватну мапу пута за постепене реформе.

ЕУ је више пута наглашавала перспективу чланства у ЕУ, а недавно је истакнута у Саопштењу Комисије објављеном 2021. о политици проширења ЕУ². Саопштење поново потврђује стратешку посвећеност ЕУ региону, која се огледа у низу кључних акција које доносе опипљиве користи грађанима, укључујући значајно обећање о финансирању у оквиру Економског и инвестиционог плана за јачање дугорочног развоја региона.

Географски опис и клима

Граница између Србије и Босне и Херцеговине (БиХ) дуга је 370,9 km, од чега су 229 km ријеке.

Смјештено у југоисточном дијелу Европе, програмско подручје између Србије и БиХ састоји се од три веома разнолика географска дијела. Сјеверни дио је плодна равница; средишњи је брдовит док је јужни дио планински. На сјеверном дијелу србијанског програмског подручја налази се плодно пољопривредно земљиште у Сремском округу. Поред тога, овај округ спада у једну од развијених пословних области у Србији.

Јужније, терен постаје брдовитији уз присуство планина као што су Дивчибаре, Голија, Златар и Тара које су потенцијална подручја за привредни развој због постојања природних ресурса и ширења туристичких могућности. Посљедњих година Тара је почела да привлачи све више туриста због развоја Мокре Горе и Шарганске осмице.

У БиХ, сјеверна низија (300 метара надморске висине) обухвата сливове ријека Саве и Дрине, с долинама ријека Толиса, Тиње, Брке, Гњице и Јање, нудећи најповољније услове за пољопривредну производњу. Ово је најважније подручје БиХ за производњу житарица.

Клима у програмском подручју је континентална, дефинисана топлим, сувим љетима и јесенима, те хладним зимама с обилним сњажним падавинама због присуства планина. Однедавно је клима доживјела промјене попут оних у другим земљама, с очигледним глобалним загријавањем и брзим промјенама времена.

Ријека Дрина, с неколико високих брана, чини 185,3 km границе између Србије и БиХ. Улива се у ријеку Саву на сјеверу. Обје ријеке су богата природна богатства, с разним врстама рибе и друге фауне.

Становништво, демографија и етничке мањине

Укупна популација програмске територије броји 2.662.702 становника, од чега 1.072.271 на србијанском дијелу програмске територије и 1.590.431 на бх. дијелу. Густина насељености на србијанској страни је 70 становника по km², а на страни БиХ густина насељености је 88 становника по km².

Табела 2.2: Процјене становништва БиХ и Србије од 1. јануара 2019. (у хиљадама),³ као поређење

Држава	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
БиХ	3 825	3 516	3 510	3 503	-
Србија	7 114	7 076	7 040	7 001	6 964

Бројке за обје земље показују смањење на националном нивоу као и у програмској области. Разлози за ово смањење остају негативна стопа морталитета-наталитета и одлазеће миграције из региона (из руралних у урбана подручја у земљи и иностранству). На нивоу цијеле земље природни прираштај у 2018. години износио је -5,5%. У Златиборском округу, на примјер, који представља највећи дио програмског подручја, природни прираштај становништва износио је -5,8%⁴.

Од 1.072.271 становника у србијанском дијелу програма, 50,59% су биле жене (подаци за 2018. годину)⁵. Од укупног броја становника од 1.590.431 на страни БиХ, 51,34% су биле жене (Попис из 2013.)⁶.

На србијанској страни програмског подручја (подаци Пописа из 2011.) 14,13% становништва било је млађе од 15 година, 37,84% било је између 15 и 44 године, 30,80% између 45 и 64 године и 17,23% старије од 64 године. На босанскохерцеговачкој страни програмског подручја (Попис из 2013.) постотак становништва млађег од 15 година је 14,99%, учешће становништва између 15 и 65

³ Eurostat, https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Enlargement_countries_-_population_statistics#Population_and_age_structure

⁴ Републички завод за статистику, општине и региони 2019.

⁵ Републички завод за статистику Србије 2019.

⁶ Агенција за статистику БиХ,

http://www.bhas.ba/index.php?option=com_publicacija&view=publikacija_pregled&ids=1&id=5&n=Stanovni%20C5%A1tvo

¹ Статистички извјештај за 2012. годину, страна 18.

² Саопштење Комисије Европском парламенту, Савјету, Европском економском и социјалном комитету и Комитету регија 2021 – Саопштење о политици проширења ЕУ, Стразбур, 19. 10. 2021. ЦОМ (2021) 644

година је 70,88 %, а учешће старијих од 65 година је 14,13 %.

У Србији, етничка већина становништва програмског подручја су Срби. На основу пописа из 2011. године и процена чине 89,39 % укупног броја становника Западног региона - знатно изнад државног просјека од 82,9 %. Међутим, у неким општинама програмског подручја тај проценат је знатно испод медијане: Прибој (74,1 %), Пријепоље (56,8 %), Сјеница (23,5 %). Златиборски округ је стога етнички најразноврснији у Западном региону.

Према попису из 2011. године, у четири округа који чине програмско подручје у Србији живи 6,89% свих етничких мањина у Србији. Од укупног становништва србијанског дијела програмског подручја, 127.154 особе или 10,61 % свих становника су припадници етничких мањина. Највећу етничку групу чине Бошњаци са 36 607 становника, или 32,65 % свих Бошњака који живе у Србији. Другу по величини етничку групу чине муслимани са 8.921 становником, или 43,55 % свих муслимана који живе у Србији. У програмском подручју на србијанској страни живело је и 14.855 припадника ромске мањине. То износи 1,39 % укупне популације.

У босанскохерцеговачком дијелу програмског подручја 59,88 % његових становника изјаснило се као Бошњаци, док се 26,97 % изјаснило као Срби и 4,47 % као Хрвати. За БиХ нема података о ромској популацији.

Инфраструктура и животна средина

У обје земље, путна мрежа на програмским територијама је развијенија на сјеверу, остављајући изолованије заједнице на југу с мање него задовољавајућом мрежом путева. Иако је путна мрежа сјевер-југ развијена са обје стране границе, мање је веза у правцу исток-запад. Република Србија је покренула велики вишегодишњи инфраструктурни пројекат изградње аутопутне везе између сјеверног и западног дијела земље. Аутопут Београд-Јужни Јадран представља будућу везу између Србије и Црне Горе. У 2019. години отворен је последњи дио аутопута између Београда и Чачка, а 2021. године предвиђа се завршетак дионице Чачак (Прељина) - Пожега.

Србијански жељезнички систем је претрпио велики недостатак инвестиција и одржавања у претходним деценијама. Међутим, Република Србија је од 2011. године издвојила значајна финансијска средства за реконструкцију и модернизацију жељезничке инфраструктуре и набавку жељезничке имовине, укључујући реализацију пројеката финансираних из кредита ЕИБ, ЕБРД и билатералних аранжмана. У БиХ је жељезничка мрежа такође у лошем стању. Укупна дужина жељезничке мреже у програмском подручју БиХ је 1.018¹ km. Укупна жељезничка мрежа у Србији износи 3.363,4 km.

Између БиХ и Србије постоји **15 граничних прелаза** (3 за жељезнички саобраћај, 1 за пјешаке и 11 за моторна возила). Број граничних прелаза је довољан, али је потребно побољшати и осавременити квалитет инфраструктуре и капацитета с обзиром на све већу робну разmjену између тих земаља.

У програмском подручју налазе се **3 аеродрома**, у босанскохерцеговачком дијелу програмског подручја постоје два потпуно функционална и добро опремљена међународна аеродрома: један у Тузли, смјештен у Дубравама-Живинице, 8 km југоисточно од града, отворен за саобраћај 1998. године, а други у Сарајеву, потпуно

реновиран 2005. године. У србијанском дијелу програмског подручја налази се бивши војни аеродром у Пониквама, удаљен 18 km од Ужица, сада служи у цивилне сврхе. Аеродром је званично отворен за употребу у октобру 2013.

У Сремском округу у Србији, ријеке Дунав и Сава су **пловне** цијелом дужином која пролази кроз програмско подручје. Ријека Дрина није пловна дуж већег дијела програмског подручја, иако нуди бројне могућности за спортове на води и туризам.

Телекомуникациона мрежа у програмском подручју уопштено је добро развијена и за фиксне и за мобилне мреже. Осим тога, постоји добра покривеност интернет услугама у компанијама. У недостатку доступних регионалних података, приказани су само референтни подаци на националном нивоу.

Обје земље се суочавају с **еколошким изазовима**, посебно због неразвијене еколошке инфраструктуре и индустријског/кућног загађења. Произведене **отпадне воде** представљају значајан проблем, како за домаћинства тако и за индустрију у региону. На програмском подручју БиХ, тузланска долина је била једна од најзагађенијих чак и на простору бивше Југославије. Највећи загађивачи су рудници угља (Бановићи, Живинице), хемијска индустрија (Тузла и Лукавац) и термоелектрана у Тузли. Процент пречишћених отпадних вода (мјерено као проценат од укупно одложених отпадних вода) је 4,12 % за ФБиХ (подаци за цијелу ФБиХ) и за Републику Српску 3,96 %. Процент домаћинства прикључених на канализацију је између 26,8 % (Сремски округ) и 43,7 % (Златиборски округ).

На србијанској страни границе главно постројење за **чврсти отпад** је Регионални центар за управљање отпадом Дубоко, који опслужује следеће општине: Ужице, Бајина Башта, Пожега, Ариље, Чајетина, Косјерић, Лучани, Ивањица и Чачак. Центар је у 2019. години прерадио 89.800 t чврстог отпада. Од тога је 7.885 t отпада прерађено за потребе рециклаже (8,78 % укупно примљеног отпада)². У ФБиХ постоји 49 регистрованих депонија. Само депоније Смиљевићи (Кантон Сарајево), Зеница и Тузла имају посебно изграђене санитарне депоније. Систем управљања чврстим отпадом у Републици Српској је релативно неефикасан и није у складу са савременим стандардима. Према подацима Републичког завода за статистику, постојале су чак 43 регистроване општинске депоније (поред додатних око 200 нерегистрованих). Само депонија у Бијелини је посебно изграђена санитарна депонија. Република Српска усвојила је стратегију управљања отпадом за период 2016-2025.

Економија

Економија читаве програмске територије слаби због маргинализације региона и нестабилности током 1990-их. Низак ниво инвестиција, велики индустријски гиганти који су годинама пропадали, неуспјешан процес приватизације који је створио велике губитке радних мјеста резултовали су ограниченом економском експанзијом. Регион пати од недостатка економских изгледа и негативних миграционих трендова који су усљедили. Од 2015. године забиљежени су одређени позитивни помаци, а у 2020. години забиљежен је нагли пад због глобалне економске кризе узроковане пандемијом "ковид 19". Између двије земље постоји интензивна трговина. БиХ је трећи по важности трговински партнер Србије с вриједношћу извоза од 834

¹ Саобраћај БиХ 2019, http://www.bhas.gov.ba/data/Publikacije/Bilteni/2020/TRA_00_2019_TB_00_BS.pdf

² Програм пословања ЈКП Дубоко Ужице, 2020

милиона долара (11,62 % укупног извоза) у 2019.¹ Увоз из Србије у 2019. години износио је 2,26 милијарди долара (10,83 % укупног увоза; 3. мјесто).

Највећа стопа незапослености у програмској области у Србији регистрована је у Сремском округу од 11,6%. Најнижа је стопа незапослености у Колубарском округу од 6,4%. Обје бројке су подаци за 2019. и ниже су од националног просјека². Оно што остаје забрињавајуће је релативно ниска образовна структура незапослених. Поред тога, стопе незапослености младих су знатно веће него у општој популацији. Од 335.000 незапослених у 2019. години, отприлике 58.000 било је млађе од 25 година. Узимајући у обзир да је у овој старосној групи било запослено 153.000 лица; стопа незапослености чини 35,7 % активног становништва. За Шумадију и западну Србију, које представљају велики дио програмске области, било је 39.000 запослених младих између 15 и 24 године и 19.000 незапослених, што значи да је стопа незапослености износила 32,8 %, што је опет ниже од националног просјека. У 2019. години у програмском подручју у ФБиХ највећи број незапослених регистрован је у Тузланском кантону (75.461 особа или 24,1 % свих незапослених у ФБиХ) и у Кантону Сарајево (59.570 или 19 %). Према подацима Завода за статистику Републике Српске³, стопа незапослености у цијелој Републици Српској износила је 11,7 %. Стопа незапослености младих од 15 до 24 године у Републици Српској износила је 23,8 %⁴.

Пољопривреда остаје важан економски сектор у програмској области, иако биљежи благи пад. Статистика показује да се у Сремском округу, на примјер, 38,15 % свих домаћинстава сматра пољопривредним домаћинствима. На нивоу државе у Србији у 2019. г. пољопривреда је допринијела са 6,16% укупном БДП-у (пад од 18 процентних поена у односу на 2018)⁵. У ФБиХ обим пољопривредне производње износио је 707 милиона КМ у 2006. години и 857 милиона у 2015. години. Упркос овом повећању, учешће у укупном БДП-у пада, на 4,6% у 2015. години. У Републици Српској вриједност производње износила је 897 милиона КМ у 2016. години, што је представљало 9,3 % укупног БДП-а Републике Српске. Учешће пада као и у ФБиХ. У Брчко дистрикту БиХ вриједност производње је порасла на 66 милиона КМ у 2015. години, али је забиљежен пад са 14% у 2006. години на 10% у 2015. години као проценат укупног БДП-а. Укупна површина под шумом на програмском подручју у Републици Српској износила је 1.100.268 ha. Укупна површина под шумама на програмском подручју у ФБиХ износила је 653.292 ha. Укупна површина под шумама у Шумадији и западној Србији која покрива велики дио програмског подручја у Србији износила је 980.213 ha. Обим производње шумских сортимената у Републици Србији у јуну 2020. године мањи је за 23,3% у односу на просјек 2019. године.

Индустрија у региону, као и у другим транзиционим економијама, суочава се са значајним изазовима у технолошкој неразвијености, ниској продуктивности рада и

ограниченим инвестицијама. Индустрија пролази кроз сталне процесе реструктурисања и посљедњих година забиљежене су значајна директна страна улагања у регији.

Развој малих и средњих предузећа је главни стуб политика обје владе као средство за постизање динамичног нивоа економске експанзије потребног у програмској области да би се постигао економски паритет са европским комшијама. Иако је предузетничка култура у програмској области релативно развијена, већина МСП послује у секторима са изразито ниском додатом вриједношћу. Већина малих и средњих предузећа је оријентисана на трговину или услуге, примјењујући врло мало принципа иновација и технолошког развоја.

Програмске територије у обје земље имају велики потенцијал за развој туризма. Сарајево је 1984. г. организовало Зимске олимпијске игре. Тај догађај привукао је више од 300.000 туриста у регион. Његова организација била је један од најуспјешнијих туристичких производа у бившој Југославији. Сада програмска територија има велики потенцијал за развој специфичних туристичких производа као што су зимски, сеоски или културни туризам. Туристичка понуда треба се базирати на посебности регије, традиционалној архитектури, аутентичној храни, олимпијском имиџу, културном наслеђу, близини других туристичких дестинација (Мостар, Травник, Благај) као и вјерских туристичких локалитета као што су Међугорје и Прусац. Посљедњих година забиљежен је значајан пораст туризма у програмској регији. Неки окрузи попут Златиборског доживљавају развојни процват. Чини се да квалитет услуга и вјештине радне снаге нису у стању да се прилагоде захтјевима ових брзих дешавања, па је очигледна потреба за улагањем у квалитетну инфраструктуру и стандарде услуга. Са обје стране границе у посљедње вријеме су реновиране неке кључне туристичке атракције, на примјер пруга "Шарганска осмица", инфраструктура у Вишеграду и пјешачке стазе на Сутјесци. Неке туристичке иницијативе подржане су у оквиру програма ИПА II од 2018. године национална алокација ИПА II за Србију износи 17 милиона евра намењених развоју туризма (кроз директну имплементацију уговора са ГИЗ-ом). На Златибору је 2020. отворена најдужа туристичка жичара на свијету (улагање од 13 милиона евра). Туризам је био изразито погођен кризом изазваном "ковидом 19".

На србијанској страни формиран је Национални парк "Тара". Шарган-Мокра гора, Милешева клисура, Овчарско-кабларска клисура и Увац су паркови природе на србијанској страни програмског подручја. Због изразитог очувања природне баштине (извори воде, ријечна мрежа, разноликост рељефа, богата флора и фауна) и богатог културног наслеђа, Унеско комитет је подручје Парка природе "Голија" прогласио посебним резерватом биосфере Голија-Студеница. Према класификацији Међународне асоцијације за заштиту природе, Заовине (на Тари) и будући резерват биосфере Дрина предложени су да постану дио пете категорије заштићених подручја.

Издајамо - криза "ковид 19"

Негативан ефекат пандемије огледа се у смањењу привредне активности, а највише су погођени прерађивачка индустрија, саобраћај и туризам. Према подацима СОРС-а, у априлу 2020. укупна индустријска производња пала је за 17,6 %, а прерађивачка за 20 %. Укупна вриједност спољнотрговинске размјене је знатно смањена, 28,2 % у априлу и 26,4 % у мају. Почетком 2020. године дознаке из иностранства су значајно смањене (-9,4%) и, према

¹ <https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/BIH/Year/LTST/TradeFlow/Export/Partner/all/>

² Републички завод за статистику, Билтен „Истраживање о радној снази у Републици Србији“ 2019.

³ Завод за статистику Србије, Анкета о запослености 2019.

⁴ Завод за статистику Републике Српске, Анкета о радној снази 2019.

⁵ <https://www.statista.com/statistics/440654/share-of-economic-sectors-in-the-gdp-in-serbia/>

подацима Народне банке Србије, од јануара до маја за 800 милиона евра (смањење од 23,8% у односу на исти период прошле године). ФДИ је такође био нижи него у 2019. (3,6 милијарди евра у 2019).

Пројекције БДП-а варирају у различитим институцијама. ММФ-ове указују на релативно низак и привремени пад БДП-а, због пандемије "ковид 19", за 3% у 2020. години, и повећање од 7,5% у 2021. Народна банка Србије предвиђа смањење БДП-а од 1,5%, док је Министарство финансија пријавило пад од 1,8%. Европска комисија је прогнозирала пад БДП-а Србије од 4,1% у 2020. години, након чега слиједи раст од 6,1% у 2021. Прогноза Европске комисије за стопу незапослености је 12,7% у 2020, а затим потпуни опоравак 2021, уз укупну стопу незапослености од 10%¹.

Савјет министара БиХ је у 2019. години пројектовао 3,4% раста БДП-а за 2020. Међутим, због ковида 19, очекује се његово успоравање на вриједност између -3,2% и -5%, док међународна рејтинг агенција Standard and Poor's (С&П) очекује да ће реални БДП у 2020. години пасти за 5%. Пандемија "ковид 19" посебно је погодила спољнотрговинску разmjену БиХ, при чему је у августу 2020. године забиљежен пад укупног извоза од 14,1% у односу на исти мјесец 2019. године, док је увоз забиљежио пад од 17% у односу на исти мјесец годину прије.

Образовање, истраживачки сектор и култура

Образовне установе на основном, средњем и универзитетском нивоу постоје у програму обје земље. Три потпуна универзитета предају наставу у Тузли, Сарајеву и Источном Сарајеву. Иако се образовни објекти на основном нивоу сматрају адекватним, они на средњем нивоу су описани као застарјели и неадекватни јер им недостају модерни ИТЦ и лабораторијски капацитети. Институције за стручно оспособљавање присутне су у већим градовима. У Србији нема довољно специјализованих средњих школа по савременим стандардима. У Ужицу се налази средња специјализована школа, као и факултет за туризам.

Број основних и средњих школа на програмској територији у Србији износи 684 основне школе и 74 средње школе. У програмском подручју у БиХ постоји 528 основних школа и 162 средње школе. Број основних и средњих школа на програмској територији у Републици Српској је 265 основних школа и 33 средње школе. У програмском подручју у ФБиХ број основних школа је 263, а број средњих школа 129.

Универзитет у Источном Сарајеву повезује 14 факултета, 2 умјетничке академије и 1 факултет теологије (укупно 84 програма). Поред тога, на цијелој територији Републике Српске постоји 6 приватних универзитета, са 30 факултета (посебни подаци за програмско подручје нису доступни). У цијелој Републици Српској (посебни подаци за програмско подручје нису доступни) број научноистраживачких институција је био 36. Постојало је и више од 20 истраживачких удружења. Универзитет у Сарајеву има 23 факултета, 3 умјетничке академије и 5 научноистраживачких институција. Универзитет у Тузли повезује 12 факултета и 1 умјетничку академију. У србијанском делу програмског подручја налази се 6 приватних средњих школа, 3 приватна факултета и 1 јавни истраживачки институт.

Културно наслеђе у обје земље учеснице може се класификовати као хетерогено у најбољем смислу ријечи,

укључујући културна добра из свих историјских периода (праисторијског, античког, средњовјековног, османског и савременог). Многе цивилизације, у основи из четири извора (медитеранска, средњоевропска, византијска и оријентално-исламска), активно су учествовале у стварању таквог културног богатства. Кроз овај програм прекограничне сарадње, операције ће развијати културну свијест, промовисати нове иницијативе у културној сфери, успостављати партнерства с другим секторима, подстицати развој вриједности око очувања и ревитализације културног наслеђа.

2.2. Главни налази

Анализа ситуације указала је на неколико кључних порука релевантних за процес програмирања:

1. **Висок ниво незапослености међу младима и ограничени изгледи за ову групу у цијелој програмској области.** Ово често резултује негативним миграционим трендовима, изван региона или из руралних у урбана подручја унутар региона. Угрожене групе попут младих, жена, Рома и руралног становништва посебно се суочавају са значајним изазовима у приступу професионалним квалификацијама и пословима. Уочено је одсуство нонуде практичног формалног, неформалног и информалног образовања². Могућности за први посао пружа Национална служба за запошљавање (НСЗ), али се чини да је сарадња и прилагођавање служби НСЗ-а потражњи послодаваца прилично слаба.

2. **Очувана животна средина и ограничена еколошка инфраструктура.** Подручје садржи много случајева нетакнутих природних добара који би могли постати његова снажна конкурентска предност. Међутим, ограничена инфраструктура и низак ниво инвестиција онемогућавају ефикасно коришћење расположивих ресурса. Програмско подручје нуди јединствене могућности за повезивање природних добара с привредним активностима, укључујући туризам. Ипак, овакве развојне могућности нису довољно искоришћене.

3. **Јака основа за развој туризма.** С обзиром на укупну економску ситуацију, туризам представља једну од ријетких реалних и непосредних могућности за повећање прихода локалних заједница. Расположиви природни и културни ресурси, шансе за развој нишног туризма (нпр. кулинарски, активни и сеоски туризам), уз подршку женском предузетништву и власништву у туризму, те његова симбиоза с другим привредним гранама (прерада хране, биопољопривреда) представљају солидну основу за циљеве овог програма. Међутим, туризам се суочава с изазовима. Поред тренутне кризе изазване "ковидом 19", која је практично зауставила прилив страних туриста, сектор је погођен ниским квалитетом услуга, недостатком

² Формално учење се дешава у организованом и структурисаном окружењу (као што је у установи за образовање или обуку или на послу) и експлицитно је означено као учење (у смислу циљева, времена или ресурса). Формално учење је намјерно са становишта ученика. Обично води до сертификације. Информално учење, учење које је резултат свакодневних активности везаних за посао, породицу или слободно вријеме. Није организован нити структурисан у смислу циљева, времена или подршке учењу. Информално учење је у већини случајева ненамјерно из перспективе ученика. Неформално учење је уграђено у планиране активности које нису изричито означене као учење (у смислу циљева учења, времена учења или подршке учењу), али које садрже важан елемент учења. Неформално учење је намјерно са становишта ученика. Обично не води до сертификације. (Целефоп дефиниције)

¹ ОЕЦД, <https://www.oecd.org/south-east-europe/COVID-19-Crisis-in-Serbia.pdf>

диверзификације и иновативности у развоју нових туристичких производа.

4. **Снажне прекограничне везе** су типичне за програмско подручје. Културолошки, географски и социоекономски ово подручје је било повезано кроз историју. Неке важне знаменитости, догађаји и традиције могу се сматрати дијелом његовог заједничког наслеђа и позадине. Оваква ситуација пружа јединствену могућност за имплементацију заједничких инклузивних развојних иницијатива које ће додатно допринијети бржем развоју подручја с обје стране границе.

Анализа ситуације, теренска анкета и неки интервјуи одржани у програмској области довели су до састављања Свот анализе за све тематске приоритете. Скраћени Свот с уносима повезаним са тематским приоритетима програма приказан је у наставку.

Перспектива локалне управе

У програмима прекограничне сарадње у којима су оператери из приватног сектора само индиректни корисници и гдје је потребна шира прекогранична координација на високом административном нивоу, кључно је да јавна тијела имају довољно капацитета за директно учешће и за пружање подршке другим корисницима. Процјена капацитета локалних самоуправа заснована је на искуству из ранијих програма прекограничне сарадње и из анализа и анкета спроведених за потребе овог програма. Анализа у наставку фокусира се на капацитете и перспективе за програме прекограничне сарадње и није намијењена да пружи свеобухватну анализу капацитета локалних самоуправа (ЛСГ).

ОС је послао стандардизоване упитнике општинама и другим релевантним институцијама и организацијама у прихватљивом подручју. Анализа је посебно спроведена за општине. Од 31 општине у прихватљивом подручју на србијанској страни границе, 16 или 52 % вратило је попуњене упитнике. Од 68 општина на прихватљивом подручју Босне и Херцеговине, њих 26 или 38,2 % вратило је попуњене упитнике. Од 42 враћена упитника, 20 ЛСГ-а је навело да су сарађивали с колегама преко границе у контексту програма прекограничне сарадње. 26 ЛСГ-а је навело да имају посебну организациону јединицу за припрему и управљање пројектима.

У оквиру Програма прекограничне сарадње између Србије и Босне и Херцеговине за период 2014-2020, локалне самоуправе су биле релативно активне као партнери у пројектима. У првом позиву за достављање приједлога пројеката од 111 водећих апликаната, 23 су биле локалне самоуправе (21,6 %), од 233 коапликанта 50 су биле локалне самоуправе (21,5 %). Од 9 водећих корисника 2 су биле локалне самоуправе (22,2 %), а од 20 сукорисника 4 су биле локалне самоуправе (20 %). У другом позиву за достављање предлога пројеката од 64 водећа апликанта, 21 је био ЛСГ (32,8 %), од 124 коапликанта 34 су биле ЛСГ (27,4 %). Од 13 потписаних уговора до краја јуна 2021. године, 6 је имало координаторе (главне кориснике) ЛСГ (46,15 %), а од 26 сукорисника (партнера) 9 су биле ЛСГ (34,61 %). Ово указује да су локалне самоуправе имале релативно висок ниво успјеха као подносиоци захтева или коапликанти.

Средњорочна евалуација програма прекограничне сарадње између корисника програма ИПА II свој дио II посвећује прегледу програма Република Србија - Босна и Херцеговина. Везано за локалне самоуправе, на основу анализе првог позива дати су сљедећи закључци и препоруке:

- Процедуре ИПА ЦБЦ програма су тешке за оне локалне власти које нису упознате с програмима финансирања ЕУ или морају да раде на енглеском језику, ограничавајући учешће на веће градове или мотивишући партнерства са невладиним организацијама. Заинтересоване стране помињу да су општинске плате недовољне да привуку или мотивишу особље да се ангажује у уоченим сложеним операцијама прекограничне сарадње.

- Постоје одређена кашњења у операцијама које воде локалне власти због проблема управљања. На локалном нивоу, ИПА програм прекограничне сарадње може ојачати капацитете локалних власти кроз њихово укључивање у програмирање и процјену потреба, као партнера у имплементацији и индиректније у финансирању наставака других операција.

- Јачање капацитета локалних власти кроз њихово укључивање у програмирање и процјену потреба, као имплементационих партнера и посредније у финансирању наставака других операција. Ниво укључености локалних власти који је ограничен углавном укљученим вањским особљем вјероватно ће утицати на одрживост једне од ових операција.

- Може се успоставити индиректна веза с подстицањем интеграције у Унију, јер институције и корисници стичу искуство са дизајном и системима управљања и структурама које користи ЕУ, а који ће бити доступни локалним властима након приступања.

Уопштено, очекује се значајније учешће ЛСГ-а у имплементацији програма, с обзиром на њихову улогу дефинисану Законом о локалној самоуправи Републике Србије и законима Босне и Херцеговине на ентитетском нивоу: Закон о локалној самоуправи Републике Српске и Закон о принципима локалне самоуправе у Федерацији БиХ. Скуп одговорности дефинисаних овим законима односи се директно на потенцијалне интервенције у оквиру ЦБЦ програма. Обично законодавство дефинише одговорности ЛСГ-а у садржајно специфичним областима (на примјер образовање, друштвени, економски развој, здравство итд.). Што се тиче ових области, надлежности ЛСГ-а јасно покривају тематске области туризма, младих и развоја људских ресурса како је дефинисано у овом програму. Поред питања садржаја, локалне самоуправе се обично баве питањима која су индиректно повезана с предложеном интервенцијом, као што су финансијско управљање буџетским средствима и иницијативе за управљање пројектима. У том смислу, усклађеност је осигурана у случају пројеката у којима ће локалне самоуправе бити директни учесници. У оквиру својих надлежности, локалне самоуправе би такође могле пружити подршку у другим пројектима финансираним из овог програма прекограничне сарадње.

3. ПРОГРАМСКА СТРАТЕГИЈА

3.1. Образложење - Оправданост изабране стратегије интервенције

Општи циљ/учинак програма је:

Промовисати доброкомшијске односе, подстицати интеграцију у Унију и унаприједити друштвено-економски развој програмског прекограничног подручја кроз друштвено и економско укључивање одређених група, нарочито младих, и конкурентност туризма.

Општи циљ/утицај је директан одговор на изазове и потребе програмске области, на коју утиче неразвијеност, негативни миграциони трендови и (још увијек) ограничено

истраживање његових потенцијала и ресурса. Што се тиче специфичних циљева/исхода програма, методолошки приступ је подржан на сљедећим принципима:

- **Јасне и кохерентне везе са стварним потребама региона.** Питања дефинисана општим и специфичним циљевима/исходима уско су усклађена са стварним потребама у програмској области. Проблеми незапослености младих и жена, негативних миграција и ограниченог коришћења потенцијала у туризму идентификовани су као неки од кључних проблема на цијелокупном нивоу ситуације/Пестле и Свот анализа.

- **Усклађивање циљева с финансијским и техничким могућностима у оквиру ЦБЦ програма.** Изабрани приоритети пружају реалне и разумне могућности за имплементацију у програму у којем су расположива средства релативно ограничена и гдје се не могу подржати велики инфраструктурни пројекти. Изабрани ТП и специфични циљеви/исходи такође одговарају ономе што операције могу постићи с обзиром на то колики је њихов временски оквир и ангажман ресурса.

- **Јасан потенцијал за заједничке иницијативе и снажан очекивани прекогранични утицај.** На основу искуства из прекограничног региона и шире парадигме прекограничне сарадње, пословање у сфери социоекономске кохезије и развоја туризма пружа добре могућности за стварну прекограничну сарадњу. Уз више пажње посвећене развоју пројекта и евалуацији приједлога, може се очекивати задовољавајући прекогранични утицај.

- **Истраживање и коришћење најбољих пракси као референци за нови програм.** У претходним програмима реализовано је неколико успјешних пројеката у тематским областима које су изабране у оквиру овог програма. Искуство је показало да сарадња малих заједница око конкретних и заједничких изазова даје најбоље резултате у смислу укупног утицаја, али и прекограничне сарадње. Секторске преференце садашњег програма дефинитивно дозвољавају такав приступ у фази имплементације гдје ће се даље истраживати искуства најбоље праксе.

Табела 3.1: Синтетички преглед оправданости избора тематских приоритета

Изабрани тематски приоритети	Оправданост избора
1 - ТП6: Улагање у младе, образовање и вјештине	- Високе стопе незапослености међу младима с обје стране границе - Негативни трендови миграције из прекограничног региона и из руралних у урбана подручја у региону - Уски кругови вјештина незапослених, вишак из великих индустријских система - Добра усклађеност ТП са ширим стратешким контекстом обје земље и напорима ЕУ за регион Западног Балкана
2 - ТП5: Подстицање туризма и културне и природне баштине	- Ограничени општи потенцијали за привредне активности у прекограничном региону и одговарајуће могућности које развој туризма нуди у том смислу - Доступност локалитета природног и културног наслеђа који могу представљати окосницу туризма и привредног развоја регије - Снажне историјске везе обје земље и интерес за заједничке иницијативе у туризму - Позитивни примјери и најбоље праксе сарадње у развоју и промоцији заједничке туристичке понуде - Повољно тло за постизање снажног ефекта прекограничне сарадње

3.2. Опис приоритета програма

Програмски оквир ИПА III садржи сљедеће обавезне показатеље о три стратешка циља програма ИПА III ЦБЦ, заједничке за све ИПА III ЦБЦ програме:

Табела 3.2: ИПА III програмски стратешки показатељи

ИПА III стратешки циљ за прекогранични у сарадњу	Показатељ	Основна вриједност ¹ (2021)	Средњи циљ (2025) ²	Циљ (2030)
Помирење, изградња повјерења и доброкомшијск и односи	Број организација које учествују у формираним прекограничним мрежама/партнерствима, рашчлањено према врсти организације (посебно споменуто женска удружења)	28 (од тога 0 женских удружења)	58 (од тога 3 женских удружења)	200 (од тога 5 женских удружења)
	Број организација које су директно укључене у имплементацију пројеката, рашчлањено по типу организације (посебно споменуто женска удружења)	112 (од тога 0 женских удружења)	190 (од тога 3 женских удружења)	400 (од тога 7 женских удружења)
Економски, друштвени и територијални развој пограничних подручја	Број нових радних мјеста произашлих из програмских активности, разврстаних по полу и старости новозапослених	20 (од тога 10 жена)	30 (од тога 15 жена)	100 (од тога 50 жена)
	Број основаних нових предузећа, рашчлањен према полу и старости пословног лидера	0	2	10
Изградња капацитета на свим нивоима	Број организација/институција с повећаним капацитетима, разврстаних по типу организације (посебно споменуто женска удружења)	26 (од тога 0 женских удружења)	40 (од тога 2 женска удружења)	100 (од тога 4 женска удружења)

Корисници програма ће, такође, извјештавати о овим показатељима у сваком годишњем извјештају о провођењу. Подаци за израчунавање вриједности показатеља ће се прикупљати из пројеката који се реализују у оквиру изабраних тематских приоритета. Регионални систем праћења помоћи ће им у овом задатку с потребним подацима.

3.2.1 ТП6: Улагање у младе, образовање и вјештине

Први тематски приоритет који је ЈТФ изабрао у оквиру програма је ТП1 - Улагање у младе, образовање и вјештине. Овај ТП је добро усклађен с неким од најзначајнијих изазова у региону, посебно негативним миграцијама, ограниченим економским перспективама, високом стопом незапослености младих и типологијом незапослених радника који су вишак из великих индустријских система. Током консултација, овај ТП је увијек био у ужем избору, на основу интереса укључених страна и заинтересованих страна. Уз то, уочени су и

¹ Представљена полазна вриједност је из ЦБИБ Мониторинг система, датум пресека: 31. март 2021. Полазне вриједности које нису биле рашчлањене за женска удружења у систему праћења у то вријеме дефинисане су као 0.

² Средњи циљ укључује очекиване вриједности само од 1. позива у оквиру ИПА III како би био у складу с Одјелком 4 Финансијски план овог документа.

позитивни примјери добре праксе из претходних програма, посебно у оквиру акција типа људи-људима, чему овај ТП добро одговара. Осигураће се усклађивање и истраживање синергије с другим мјерама ЕК. На примјер, Еразмус+ и European Solidarity Corps такође финансирају активности које покривају ове области. Србија ће бити у потпуности повезана с Еразмус+ програмом и може финансирати активности с партнерима из БиХ кроз међународну димензију програма (БиХ није повезана, али мобилност младих и високог образовања, изградња капацитета у високом образовању, стручном образовању, спорту и младима биће доступно уз подршку финансирања из програма ИПА III из позива за 2022).

Међу кључним предностима програмског подручја истиче се следеће: Квалификована радна снага у одређеним професионалним профилима, из традиционалних индустрија, на примјер металоправаљачка индустрија и вариоци. То ће бити основа на којој ТП може вршити надградњу, са даљим фокусом на младе и рањиве групе.

Постизању прекограничног утицаја посветиће се максимална пажња током имплементације програма. Партнери морају прећи с понављајуће праксе узастопних или паралелних пројеката на истинске прекограничне операције. У ту сврху, у конкретним циљевима/исходима и планираним активностима велики је нагласак стављен на "заједничке" напоре.

Млади и рањиве групе

Узимајући у обзир ограничене економске могућности у прихватљивој области, трансфер професионалних вјештина на младе и рањиве групе остаје у фокусу. То би се могло постићи увођењем циљаних и прилагођених програма (стручне) обуке, стажирања и практичног рада у компанијама. Посебна пажња биће посвећена припремној фази пројекта у којој ће се подносиоци пријава подстицати да предвиде активности за контакт и мотивацију за посебно рањиве групе као што су Роми.

Очекује се да у оквиру програма формални, неформални и информални видови образовања/обуке могу бити квалификовани за подршку. У случају формалне обуке/образовања, програми који воде до сертификације би имали већу одрживост и утицај, па би таква врста интервенција била пожељнија. У сегменту формалних и неформалних обука/образовања тражила би се блиска сарадња са заинтересованим странама као што су НЕС и ЛСГ.

Везе и усклађености са специфичним стратегијама, иницијативама и програмима представљени су у пододјелку 3.4. овог документа.

Следећа табела илуструје основне елементе логике интервенције (специфични циљеви/исходи, резултати/учинци, показатељи и врсте активности) у оквиру тематског приоритета.

Табела 3.3: Преглед програмске стратегије - ТП6

1 - ТЦ 1: Побољшане могућности запошљавања и социјална права							
ТП6: Улагање у младе, образовање и вјештине			Показатељи	Основна вриједност (2021)	Циљна вриједност (2030)	Извор података	
Специфични циљ(ев)/исход(и)	Резултати/учинци	Врсте активности (примјери)	Утицај				
1.1. Побољшати активизам младих и друштвено-економско учешће младих	1.1.1. Социјална интеграција и економски изгледи младих су побољшани	- заједничке активности обуке - промоција дијалога и критичког мишљења међу младима - провођење омладинских предузетничких активности - омладински активизам и волонтирање - подршка младима из рањивих група - имплементација иновативних мјера за укључивање младих у друштво (нпр. кроз нове технологије и дигитализацију)	Утицај Број људи с новоповећаном запошљивошћу (нове вјештине или искуства)	20 (15% жене)	700 (50% жене)	Завод за статистику Србије, БиХ, као и ФБиХ и Републике Српске	
			Исход Број имплементираних заједничких иницијатива младих	0	5	Завод за статистику Србије, БиХ, као и ФБиХ и Републике Српске Пројектни извјештаји и промотивни материјали Годишњи извјештаји омладинских организација	
			Створени нови прекогранични програми за младе у активизму/волонтерству и подузетништву	0	5		
			Створене прекограничне мреже група младих	0	3		
			Број креираних стартап компанија младих (регистрована компанија)	0	3 (1 жена менаџер)		
			Учинак Број младих укључених у заједничке активности	0	1500 (50% жена)		
			Број организованих радионица и форума	0	25		
			Број организованих заједничких догађаја за изградњу капацитета	0	10		
			Број младих с побољшаним вјештинама у вези с новим технологијама	0	250 (50% жена)		
			1.2. Повећати запошљивост одређених група	1.2.1. Побољшане су професионалне вјештине и компетенције појединих група	- заједничке обуке за специфичне вјештине и компетенције с доказаном потражњом на тржишту		Исход Број особа с повећаним могућностима запошљавања
Број младих, особа у неповољном положају с повећаном перспективом запошљавања	0	150 (50% жене)					

	- шеме обуке и стручног оспособљавања усмјерене на рањиве групе с нагласком на коришћење модерних технологија и дигитализације - преквалификација вишка радника из великих традиционалних индустријских система - развој нових, иновативних модела обуке или наставних планова и програма (формалних и неформалних) - унапређење сарадње с послодавцима како би се омогућила пракса и искуства на првом послу	Број нових наставних планова и програма или курсева обуке које је признало/овјерило релевантно тијело за овјеравање	0	4	Извјештаји НСЗ-а Пројектни извјештаји
		Учинак			
		Број реализованих обука	0	40	
		Број особа укључених у обуку	0	500 (50% жена)	
		Број укључених квалификованих тренера	0	30 (30% жена)	
		Број укључених институција за обуку	0	10	
		Број обука које користе нове технологије или иновативне приступе	0	5	

Специфични циљ/исход 1.1:

Главни корисници:

- Локалне и регионалне власти;
- Локалне и регионалне организације које се баве активизмом младих;
- Организације и институције за образовање и обуку;
- Истраживачке организације и институције;
- ЦСО активне у области омладинског активизма и промоције социјалног укључивања рањивих група.

Главне циљне групе:

- Удружења младих и млади уопштено;
- Рањиве групе;
- Локално становништво.

Специфичан циљ/исход 1.2:

Главни корисници:

- Локалне и регионалне власти;
- Службе за запошљавање;
- Организације за регионални развој;
- Организације и институције за образовање и обуку.

Главне циљне групе:

- Незапослени и угрожене групе;
- Локално становништво.

3.2.2 ТП2: Подстицање туризма и културне и природне баштине

Тематски приоритет 2 предложен је због карактеристичних предности и могућности програмског подручја. Наиме, туризам представља један од најзначајнијих привредних потенцијала, у недостатку или

оскудици других привредних грана и предузетничких активности. Његов снажан потенцијал уочен је и током аналитичке фазе у односу на природне ресурсе и богато културно наслеђе региона. ТП је добио највећу подршку у процесу селекције од стране чланова ЈТФ-а и заинтересованих страна на терену. Приликом дефинисања логике интервенције узети су у обзир и неки позитивни примјери из прошлости.

Међу кључним снагама региона истиче се сљедеће: Доступност природних ресурса који се могу искористити у туристичке сврхе. Програмско подручје има изразиту предност и могућност развоја туризма заснованог на културном и природном наслеђу. Ово је поткријепљено материјалним (посебни пејзажи као што су Дрина и Златибор те историјски локалитети) као и нематеријалним добрима (традиција, етнографија, кулинарска традиција). Програм пружа јединствену прилику за заједничко истраживање потенцијала у туризму. "Заједништво" у приступу је у складу са свим тренутним напорима ЕК да осигура кохезију и заједнички развој региона Западног Балкана ка интеграцији у ЕУ.

Везе и усклађености са специфичним стратегијама, иницијативама и програмима представљени су у тачки 3.4. овог документа.

Сљедећа табела илуструје основне елементе логике интервенције (специфични циљеви/исходи, резултати/учинци, показатељи и врсте активности) у оквиру тематског приоритета.

Табела 3.4: Преглед програмске стратегије - ТП5

2 - ТЦ 4: Побољшано пословно окружење и конкурентност						
ТП5: Подстицање туризма и културне и природне баштине			Показатељи	Основна вриједност ¹ (2021)	Циљна вриједност (2030)	Извор података
Специфични циљ(и)/исход(и)	Резултати/ Излази	Врсте активности (примјери)	Утицај			
2.1. Одрживи	2.1.1. Заједнички	- развој и промоција	Повећан број туристичких посјета у програмском подручју Исход	0	5%	Годишњи извјештаји ЛСГ учесница

¹ Представљена основна вриједност је из ЦБИБ Мониторинг система, датум пресека: 31. март 2021.

туризам (укључујући културно и природно наслеђе) који доприноси економском развоју прекограничног региона	прекогранични туристички производи/иницијативе су развијени/надограђени	заједничких прекограничних туристичких производа/услуга - умрежавање туристичких провајдера с обје стране границе - укључивање одређених група у развој туризма - развој нишног туризма - спортски, авантуристички, кулинарски, сеоски туризам - повезивање туризма с другим секторима, на примјер пољопривредом и прехранбеном индустријом - обнова туристичке инфраструктуре - опремање туристичких објеката у региону - дигитализација у туризму - специјалистичка обука туристичких радника и понуђача - иновативни и технолошки приступи развоју, промоцији и имплементацији прекограничне туристичке понуде - увођење стандарда квалитета за туристичке понуђаче	Број комерцијализованих нових заједничких туристичких производа	0	8	Извјештаји о пројектима Годишњи извјештаји ЛСГ учесница Годишњи извјештаји туристичких организација Завод за статистику Србије, БиХ, као и ФБиХ и Републике Српске Промотивни материјали Виртуелни регистри и статистика
			Дужина (km) нових или побољшаних туристичких стаза/рута	22 (бицикличке стазе)	50	
			Број туриста који користе нове или побољшане туристичке производе/рјешења	0	50000 (50% жене)	
			Број туриста који користе виртуелне информације/рјешења	0	100.000 (50% жене)	
			Учинак			
			Број укључених организација из сектора туризма	6 (туроператора)	14	
			Број развијених нових заједничких туристичких производа	0	8	
			Број укључених туристичких провајдера	0	200	
			Број подржаних прекограничних мрежа и/или веза	1	5	
			Број уведених дигитализованих платформи (виртуелно или апликације)	0	5	
			Број провајдера са сертификованим стандардима квалитета	0	4	
			Унапријеђен број туристичких објеката	5	10	
			Број новоопремљених туристичких локација	0	5	
2.1.2. Природни и културни локалитети су очувани	- имплементација акционих планова очувања - мали радови на реновирању и опремању природног и културног наслеђа - спречавање ризика за кориснике природних и културних знаменитости - грађане и долазне туристе - информациона и дигитална рјешења у очувању културног и природног наслеђа	Исход				Извјештаји о пројектима Годишњи извјештаји ЛСГ учесница Годишњи извјештаји организација учесница
Број надограђених локалитета природне и културне баштине	2 (историјских локалитета)	7				
Број локација с вишим безбједносним стандардима	0	3				
Учинак						
Број малих инвестиција у локалитете природне и културне баштине	7	30				
Број заједничких акција превенције ризика око природних и културних ресурса	0	2				
Број опремљених локалитета природе и баштине	0	5				

Главни корисници:

- Локалне и регионалне власти;
- Локалне и регионалне организације које се баве туризмом или туристичким активностима;
- Организације, институције и органи надлежни за заштиту и управљање културном и природном баштином;
- Организације и институције које раде у области руралног развоја;
- Организације и институције за образовање и обуку;
- Истраживачке организације и институције;
- ЦСО активне у области културног или природног наслеђа, образовања, руралног развоја и другим сродним областима.

Главне циљне групе:

- Мали бизниси, пољопривредници, руководиоци заштитених подручја баштине и природе, туристички водичи, умјетници и културни радници, други стручњаци у туристичким организацијама;
- Потенцијални туристички или с туризмом повезани пружаоци услуга (рурално становништво, почетници у туризму, млади, жене, незапослени, студенти);
- Локалне и регионалне организације одговорне за развој и промоцију одрживог туризма;
- Студенти, наставници и особље у образовним/тренинг организацијама и институцијама;
- Посјетници и локално становништво уопштено.

3.2.3 ТП 0: Техничка помоћ

Специфични циљ/резултат техничке помоћи је осигурати ефикасно, дјелотворно, транспарентно и правовремено провођење програма прекограничне сарадње, као и подизање свијести о програму међу националним, регионалним и локалним заједницама и, уопштено, међу становништвом у прихватљивом програмском подручју.

Овај приоритет ће, такође, ојачати административне капацитете власти и корисника који проводе програм у циљу побољшања власништва и прикладности резултата програма и пројеката. Додјела техничке помоћи користиће се за подршку раду двију структура прекограничне сарадње (ОС) и Заједничког надзорног одбора (ЈМЦ) у осигуравању ефикасне поставке, имплементације, праћења и евалуације

програма, као и оптималног коришћења ресурса. То ће се постићи кроз рад Заједничког техничког секретаријата (ЈТС) са сједиштем на територији Републике Србије (Ужице) и истурене канцеларије у Босни и Херцеговини (Тузла). ЈТС ће пружати техничку подршку у свакодневном управљању програмом, укључујући праћење пројеката, и извјештаваће ОС у Србији.

Очекивани резултати:

1. Повећана административна подршка структурама прекограничне сарадње и заједничком одбору за праћење;
2. Повећани технички и административни капацитети за управљање и имплементацију програма;
3. Загарантована видљивост и публицитет програма прекограничне сарадње и њихових исхода.

Табела 3.5: Логика интервенције тематског приоритета 0

3 - Тематски приоритет 0: Техничка помоћ			Показатељи	Основна вриједност (2021) ¹	Циљна вриједност (2030)	Извор података
Специфични циљ(ев)/исход(и)	Резултати/Учинци	Врсте активности (примјери)	Утицај			
			Процент средстава доступних у оквиру програма који су уговорени	0	100	АИР, Систем праћења
			Исход			
			Процент одлука ЈМЦ и ОС-а примijeњених на вријеме (како је прописано у записницима са састанака)	0	90	АИР, МоМ, Систем праћења
			Процент пројеката обухваћених мисијама за праћење	100	100	АИР, пројектни извјештаји, Систем за праћење
			Излаз			
			Број новоопремљених и функционалних ЈТС/истурених канцеларија	2	2	АИР
			Број организованих догађаја у вези с управљањем програмом	28	56	АИР, Систем праћења
			Број имплементираних мисија за праћење пројекта	75	150	АИР, пројектни извјештаји, Систем праћења
			Исход			
			Просјечно учешће потенцијалних апликаната, апликаната, корисника грантова и других циљних група задовољних подршком за имплементацију програма	75%	85%	АИР, пројектни извјештаји, систем праћења
			Учинак			
Број државних службеника на локалном нивоу с повећаним капацитетима за ПМ/ЦБЦ	0	250 (50% жена)	АИР, пројектни извјештаји, систем праћења, извјештаји ЛСГ			
Број догађаја за изградњу капацитета за потенцијалне апликанте, кориснике грантова и запослене у програмским структурама	9	18	АИР, пројектни извјештаји, систем праћења			
Број припремљених интерних/екстерних приручника	3	6	АИР и други извјештаји			
Број ријешених упита корисника грантова	50	80	АИР и други извјештаји			
Исход						
Број људи до којих је дошло информативним/промотивним кампањама	400	1000	АИР и други извјештаји			
Учинак						
Број имплементираних информативних/промотивних	12	24	АИР и други извјештаји			

¹ Крајњи датум: јануар 2021. укључујући

		научене лекције, најбоље студије случаја, новински чланци и саопштења), промотивни догађаји и штампани материјали, развој комуникационих алата, одржавање, ажурирање и надоградња интернетске странице програма итд.	кампања Број организованих промотивних и догађаја за осигурање видљивости Број израђених и дистрибуисаних публикација	18 15	36 30	АИР и други извјештаји АИР и други извјештаји
--	--	--	---	----------	----------	--

Циљне групе и крајњи корисници (непотпуна листа):

- Структуре управљања програмом
- Потенцијални апликанти;
- Корисници грантова;
- Крајњи корисници пројекта;
- Шира јавност.

Главни корисници:

- ЦБЦ структуре;
- Заједнички одбор за праћење;
- Заједнички технички секретаријат/истурена канцеларија.

Одрицање од одговорности:

- Оперативне структуре дозвољавају могућност да се због кризе изазване пандемијом "ковид 19" неки од горенаведених циљева, резултата и показатеља могу промијенити усред периода имплементације. То би могао бити случај ако се епидемиолошка криза прошири на период имплементације и шири утицај буде већи од очекиваног. Евентуалне измјене би се вршиле на основу средњорочне евалуације.

3.3. Хоризонтална и међусекторска питања

Поред тема које су директно обухваћене његовим тематским приоритетима и специфичним циљевима/исходима, програм разматра и различита хоризонтална питања која ће се морати нагласити током његове имплементације.

Европски стуб социјалних права прописује сљедећи принцип: Без обзира на пол, расно или етничко поријекло, вјеру или увјерење, инвалидитет, године или сексуалну оријентацију, свако има право на једнак третман и могућности у погледу запошљавања, социјалне заштите, образовања и приступа роби и услугама доступних јавности. Подстицаће се једнаке могућности недовољно заступљених група.

Иако се програм не бави ТЦ2 (зеленија и побољшана ефикасност ресурса) и повезаним ТП2 (заштита животне средине и промоција прилагођавања климатским промјенама и њиховог ублажавања, превенција и управљање ризицима), неки елементи заштите животне средине и одрживог коришћења природних ресурса биће уграђени у њега. Како показује ситуација и Свот анализе, програмско подручје има карактеристичне потенцијале у погледу својих добро очуваних природних ресурса. Укључивањем ТП5 (Подстицање туризма и културног и природног наслеђа) у програм, очување природних локалитета за развој туризма добија на значају. Осим тога, захтјеви који се односе на одрживи развој и очување природе биће истакнути као дио других области којима се програм бави. Имајући у виду да су активности ТР5 такође усмерене на повећање могућности за ангажовање локалних заједница у туристичком сектору, изградњу капацитета и друге стимулативне активности везане за познавање одговорног и одрживог коришћења свих ресурса (природних, културних и људских) биће истакнуте и промовисане).

Приликом провођења активности везаних за еколошка добра у оквиру ТП5, од апликаната ће се тражити да испуне локалне захтјеве који се односе на заштиту животне средине, јавног здравља и културног наслеђа и избјегну утицаје на постојеће и планиране локације еколошке мреже (Emerald Network).

Чланови ЈТФ-а, надгледајући припрему програма, посебну пажњу су посветили промоцији једнаких могућности и превенцији сваке дискриминације на основу пола, расног или етничког поријекла, вјере или увјерења, инвалидитета, старости или сексуалне оријентације. Карактеристично обиљежје програмског региона је његова мултиетничност, на примјер у Србији велики број бошњачког становништва живи у пограничном региону. Иако је у прошлости било етничких тензија у региону, овај програм би требао бити прилика за унапређење дијалога и толеранције. Томе су посебно усмјерени специфични правци дјеловања у оквиру програма, прије свега ТП6 и његов специфични циљ/исход који се односи на активизам и учешће младих.

Све активности младих имаће компоненту која се тиче рода, инклузије и антидискриминационе праксе. Фокус на младе који припадају рањивим групама допринијеће дубљем разумијевању потреба и ограничења у програмској области, а увођење активности и рјешења може имати значајан утицај на побољшање њиховог укупног друштвено-економског положаја и спречавање унутрашњих миграција и "одлива мозгова".

У сарадњи с другим заинтересованим странама, имплементациони партнери прекограничне сарадње ће обезбиједити употребу инклузивних и родних и афирмативних модела и рјешења. Надаље, ангажман локалних заједница пружиће елемент додане вриједности приликом директног рјешавања њихових најхитнијих потреба и изазова на релевантне теме (образовање, одрживе и једнаке могућности на тржишту рада, активирање потенцијално пасивних група у туризму и директне економске користи од тог процеса).

Програм такође узима у обзир родна питања и равноправност. У оквиру свих специфичних циљева/исхода, подстицаће се равноправно учешће мушкараца и жена. Конкретно, подршка женском предузетништву, промоција инклузивнијег сектора малих и средњих предузећа, оснаживање жена које живе у руралним подручјима и увођење стартапова који воде млади и вођених различитостима биће у складу с настојањима за стварање једнаких могућности. Осим тога, ангажман с учесницима из приватног сектора (стажирање, прилике за први посао и рад на принципима разноликости на радном мјесту) ојачаће овај циљ.

Кроз провођење позива за подношење приједлога посебно ће се истакнути захтјев за равноправним укључивањем жена. Све препреке које спречавају једнак приступ предностима прекограничне сарадње биће уклоњене, а корисници грантова мораће да извјештавају о успјешности према својим показатељима с родно

рашчлањеним подацима. У складу с приступом наведеним у Центер акционом плану ЕУ, (ГАП III) 2021-2025, програм ИПА III ће укључити родну равноправност и наставити с осигуравањем физичког и психолошког интегритета дјевојчица и жена, промовишући економска и социјална права и јачајући глас дјевојчица и жена и учешће у циљаним акцијама.

Програм ће посебну пажњу посветити положају рањивих група, побољшању учешћа на тржишту рада, посебно младих и жена, група у неповољном положају и мањина, посебно Рома.

Све операције прекограничне сарадње треба да буду изведене на инклузиван начин и да се баве онима који се суочавају с високим стопама сиромаштва и ниским могућностима запошљавања, као што су особе које живе са инвалидитетом. Ова улагања поштоваће обавезе из Конвенције УН о правима особа с инвалидитетом.

Реформе система социјалне заштите и инклузије, укључујући услуге социјалне заштите, биће рјешаване с обзиром на јаз у људском развоју у односу на ЕУ. Биће подржан развој стратегија активне инклузије.

Интегрисање у циљу унапређења **капацитета локалних власти** како би се повећало и појачало њихово учешће у прекограничној сарадњи биће предмет рада на нивоу прекограничних операција, као и кроз активности које ће имплементирати ОС и ЈТС у оквиру приоритета техничке помоћи.

На нивоу прекограничног пословања важило би следеће:

Ако је тако договорено, у неким позивима за подношење приједлога или унутар одређеног дијела позива за подношење приједлога, **укључити регионалне и локалне власти у свако партнерство апликаната прекограничне сарадње**. За регије које испуњавају услове за различите програме прекограничне сарадње, треба обратити пажњу на избегавање засићења. Овакви позиви за достављање приједлога или лотови у оквиру позива могли би примати, на примјер, пријаве које имају неколико локалних власти као имплементационе партнере (сарадња међу општинама), а што је најважније, требало би да подстакне партнерство с мањим, слабијим, руралним локалним властима, при чему ће, на примјер, главни апликант (већа општина) помоћи мањој, упућивањем особља у њу, или примањем особља у сврху обуке из тих мање развијених општина (дијелење ресурса). Како би се осигурало одговарајуће власништво и синергијски учинак активности, локалне самоуправе треба да повежу своју интервенцију са релевантном мјером/приоритетом у свом локалном развојном плану или другом планском документу (стратегии, програму, акционом плану или слично).

Постојање локалног развојног плана, како то захтијева плански регулаторни оквир - Закон о планирању Србије могао би бити предуслов за разматрање интервенције.

Напомена: Ако се тако одлучи, операције које се у потпуности ослањају на особље регионалних и локалних власти требале би бити привилеговане, док би се присуство екстерних руководилаца међу људским ресурсима пројекта svelo на минимум.

Као што је садржано у Смјерницама за имплементацију Зелене агенде у Свјетској банци и Економско-инвестиционом плану за Западни Балкан, овај програм ће осигурати пуну конзистентност са зеленом транзицијом као приоритетом интерне и спољне помоћи ЕУ. Програм ће на тај начин укључити у своје пословање ефикасну употребу ресурса преласком на чисту, кружну

економију, обнављање биодиверзитета и смањење загађења.

Мјере предвиђене програмом за повећање капацитета регионалних и локалних власти за суочавање с локалним изазовима обухватиће област управљања животном средином.

Активности предвиђене у оквиру приоритета техничке помоћи укључују следеће:

Да се преиспитају специфичне потребе и интереси регионалних и локалних власти како би се повећало њихово учешће у операцијама прекограничне сарадње и на основу налаза, по потреби измијенити планове рада ЈТС-а, укључујући, али не ограничавајући се на следеће: **покренути циљане кампање за подизање свијести**, посебно прије објављивања позива за подношење приједлога; ове кампање ће ићи паралелно и биће појачане уобичајеним активностима ОС/ЈТС-а **као што су форуми за тражење партнера, "хелп деск", те обуке о припреми ЦБЦ апликације организоване за потенцијалне апликанте**, у које ће такође бити укључене све врсте потенцијалних апликаната.

3.4. Усклађеност с другим програмима и макрорегионалним стратегијама

Изабрани тематски приоритети, а тиме и цијели програмски документ, уско су усклађени с регионалним стратегијама и иницијативама, стратегијама земаља учесница, релевантним европским макрорегионалним стратегијама и другим приоритетима релевантним за програмско подручје. Стратешка основа се разматра одвојено, али је јасно да постоји јака међуповезаност између оба ТП-а. На примјер, аспект развоја људских ресурса који се често истиче у стратешким документима имаће снажан утицај на повећање квалитета услуга и додане вриједности у сектору туризма.

Овај програм прекограничне сарадње такође ће настојати да осигура синергију и комплементарност с Интеррег ИПА програмима, посебно Мађарска-Србија, Хрватска-Србија, Хрватска-Босна и Херцеговина-Црна Гора, Бугарска-Србија, Румунија-Србија, ИПА Адрион, Дунав, ЕУРО МЕД и УРБАЦТ.

ТП6: Улагање у младе, образовање и вјештине

Веће с регионалним стратегијама и иницијативама су следеће:

Стратегија Европске уније за Дунавски регион (ЕУСДР). Унутар стуба 3 стратегије Изградња просперитета у Дунавском региону, дефинисани су тематски приоритети Развити друштво знања кроз истраживање, образовање и информационе технологије и Улагати у људе и вјештине који одговарају овом ТП, а посебно специфичном циљу/исходу Повећана запошљивост специфичних група пружањем нових вјештина. Елементи иновација, дигитализације и информационих технологија такође су укључени у ТП, јер се траже нови иновативни приступи за укључивање младих и пружање вјештина.

Економско -инвестициони план ЕУ за Западни Балкан поставља стуб IX Улагање у људски капитал. Укључивање младих и специфичних рањивих група наведено је као кључни приоритет. Једно специфично подручје усклађено с одабиром овог али и ТП2 је амбиција за искористићавањем економских могућности у креативном и културном сектору и његов допринос одрживом туристичком потенцијалу регије. Неки елементи стуба дигитализације у Инвестиционом плану такође су повезани са избором овог ТП-а.

План наглашава да су праведност и инклузивност важни како би се осигурало да користи од опоравка и раста дијеле сви и да нико не буде изостављен. Тржиште рада које добро функционише и добро обучена и продуктивна радна снага кључни су за отпорну економију. ЕУ има за циљ да подржи развој људског капитала кроз ИПА финансирање, ЦБЦ између осталих, у погледу реформских приоритета идентификованих у процесу **Програма економских реформи** и заједничких смјерница политике у областима образовања и вјештина, запошљавања, те социјалне заштите и инклузије. Нагласак ће такође бити стављен на младе, здравље, културу и спорт.

План ће такође допринијети имплементацији комуникације Европске комисије о "стратешком оквиру ЕУ за једнакост, инклузију и учешће Рома", ЦОМ(2020)620, дијелу амбициозне агенде ЕУ о једнакости и према Унији која тежи ка вишем када је у питању друштвена праведност и просперитет.

Регионална канцеларија за сарадњу младих (RYCO) је самостално функционишући институционални механизам којег је основало 6 учесника Западног Балкана. Иницијатива је изразито регионалног типа, стога је подстицање учешћа младих у овом програму изразито у складу с иницијативом RYCO. RYCO редовно објављује шеме подршке и приликом дефинисања детаља позива на подношење приједлога у оквиру овог програма, резултати RYCO иницијатива ће се узети као референца.

Очигледне су везе са сљедећим стратегијама у земљама учесницама:

Стратегија развоја ФБиХ 2021-2027 снажно подржава избор овог ТП-а. Указује на приоритет 2.1.3 Развој функционалног система образовања одраслих и цијеложивотног учења. Приоритет 2.1.4 је унапређење образовних институција у областима информационих и комуникационих технологија. Приоритет 1.1.3 указује на унапређење дигиталних вјештина грађана посебно у вези с потребама тржишта рада. Елементи дигитализације који су наглашени у цијелој Стратегији пружају додатну подршку за овај ТП. Исто важи и за стратешке документе у Републици Српској. Наиме, иако је **Стратегија развоја Републике Српске** покривала период 2015-2020, а Омладинска политика Републике Српске период 2016-2020, овај ентитет је усвојио **Стратегију развоја образовања за период 2016-2021**. **Стратегија образовања 2021-2031** снажно подржава избор овог ТП.

Програм је усклађен с другим донаторским и националним иницијативама у сектору како слиједи:

Техничка помоћ организацијама цивилног друштва (ЦСО) на Западном Балкану и Турској (ТАЦСОЗ) је регионални пројекат финансиран од стране ЕУ који унапређује капацитете и јача улогу организација цивилног друштва. Пројекат помаже ЦСО да активно учествују у демократским процесима у региону, а такође стимулише окружење за развој цивилног друштва и плуралистичких медија. Могуће синергије су прије свега у области грађанског укључивања младих.

РОМАЦТЕД - "Промовисање доброг управљања и оснаживање Рома на локалном нивоу" је заједнички програм између Европске уније (ДГ НЕАР) и Савјета Европе. Програм спроводи Тим за Роме и путнике Савјета Европе и Канцеларија Генералне дирекције за програме у

Албанији, Босни и Херцеговини, Косову¹, Црној Гори, Сјеверној Македонији, Србији и Турској, за период од маја 2017. до краја 2020. (с вјероватним продужењем). Усклађивање с овим Програмом може се тражити у запошљавању Рома, нарочито младих.

Омладинска лабораторија Западног Балкана је трогодишњи пројекат који финансира ЕУ и имплементира РЦЦ Пројекат Омладинска лабораторија Западног Балкана који је почео у јануару 2020. године и има за циљ да пружи прилику младима да учествују у доношењу одлука.

У овину **националног програма ИПА II у БиХ за 2020.** године, пројекат Ефикасне и циљане активне мјере тржишта рада за младе, жене на селу и угрожене категорије незапослених (дуготрајно незапослене, особе с инвалидитетом) у складу је с циљевима Програма. Синергије се могу уочити посебно у области промоције запошљавања младих. Због географске/урбане типологије овог програма могу се пронаћи важне везе са запошљавањем руралног становништва.

Од **националног програма ИПА II за 2018. годину у Србији**, пројекат Подршка Европске уније социјалном становању и активној инклузији подржава укључивање социјално слабих група у различитим областима. Пројектом вриједним 20 милиона евра управља УНОПС. Дио пројекта посвећен је пословима, социјалним, образовним, здравственим услугама, комплементарним стамбеним рјешењима, који се пружају најугроженијим женама и мушкарцима, дјевојчицама и дјецацима. Роми су важна циљна група у оквиру овог пројекта. С обзиром на то да се пројектом такође планира грант шема од 4 милиона евра, биће потребна блиска координација како би се осигурало коришћење синергије и спријечило преклапање.

ТП5: Подстицање туризма и културне и природне баштине

НАПОМЕНА: Овај тематски приоритет је такође изабран у оквиру програма прекограничне сарадње Србија-Црна Гора и БиХ-Црна Гора. Како би се осигурала синергија и спријечило преклапање, оперативни системи ће паралелно пратити развој у друга два програма. На примјер, у случају пројектних пријава истих апликаната, провјериће се детаљи о предложеним интервенцијама.

Везе с регионалним стратегијама и иницијативама су сљедеће:

Стратегија Европске уније за Јадранско-јонски регион. Други специфични циљ/исход четвртог стуба Стратегије је Унапређење квалитета и иновативности туристичке понуде и јачање одрживих и одговорних туристичких капацитета туристичких актера широм макрорегије. Избор ТП2 и дефинисање специфичног циља/исхода у оквиру овог ТП-а уско одговара циљу ове стратегије. Програм посебно дефинише иновативне приступе и увођење нових технологија у туристичку понуду као један од очекиваних резултата.

Економски и инвестициони план ЕУ за Западни Балкан, који је посвећен подстицању дугорочног економског опоравка Западног Балкана, идентификује туризам као стратешки сектор и наглашава значајан простор за повећање унутар регионалне економске сарадње и трговине.

План такође наглашава да постоји простор за искоришћавање економских могућности у креативном и

¹ Ова ознака не прејудуцира статус Косова и у складу је с Резолуцијом УНСРП-а 1244 и мишљењем Међународног суда правде у вези с Косовском декларацијом о независности.

културном сектору и његов допринос одрживом туристичком потенцијалу регије. ЕУ ће интензивирати сарадњу са Свјетском банком у имплементацији свог Оквира за дјеловање на културном наслеђу из 2018. Сам овај ИПА III програм прекограничне сарадње требало би да појача сарадњу на очувању и промоцији културног наслеђа у оквиру стратегија одрживог туризма.

Акциони план Заједничког регионалног тржишта (ЦРМ) 2021-2024¹, који су лидери регије Западног Балкана усвојили 10. новембра 2020. у Софији, успостављен је као трансформативно средство за повећање атрактивности и конкурентности региона и приближавање региона тржиштима ЕУ. Усред пандемије "ковид 19", побољшана тржишна интеграција економија Западног Балкана помоћи ће у суочавању са средњорочним и дугорочним ефектима пандемије привлачењем инвестиција у производне секторе и одрживу инфраструктуру, те стварањем нових могућности за грађане и пословну заједницу.

У **Декларацији из Тиране о заједничким регионалним протоколима за помоћ опоравку и расту одрживог туризма на Западном Балкану²**, министри Западног Балкана сложили су се да позиционирају туризам као кључни стратешки сектор за регионални економски опоравак и одрживи развој.

Зелена агенда за Западни Балкан. Приоритетна област 5 Зелене агенде је Заштита биодиверзитета и екосистема. ТП5 Подстицање туризма и културног и природног наслеђа садржи специфичан циљ/исход под називом "Природна и културна добра се чувају". Снажан акценат ће стога бити стављен на развој туризма у односу на природне ресурсе којима програмско подручје обилује. Додатно ће се истражити могућности дигиталне транзиције у сектору туризма.

Очигледне су везе са сљедећим стратегијама у земљама учесницама:

Стратегија развоја туризма Србије 2016-2025 у потпуности подржава избор овог тематског приоритета, посебно дефинишући као циљеве унапређење туристичких производа и услуга Републике Србије и унапређење људских ресурса и тржишта рада везаног за сектор. Приоритети у Стратегији који су најбоље усклађени са специфичним циљевима/исходима дефинисаним у овом програму су:

- Усклађивање туристичке понуде са савременим трендовима на међународном тржишту, стварање ланаца вриједности и подршка инклузивном туризму;
- Промовисање савремених стандарда и повећање приступачности за особе с инвалидитетом, подизање стручног нивоа и едукација туристичког кадра;
- Увођење нових туристичких атракција и производа у успостављене туристичке центре, укључујући Златибор;
- Унапређење система ИКТ промоције и резервационих система.

Стратегија развоја ФБиХ 2021-2027 као приоритет наводи 1.3.4. Подршка развоју предузетништва у сектору туризма. У оквиру овог приоритета налази се мјера подршке иновативним туристичким производима и развоју нових производа с већом доданом вриједношћу. Траже се и везе с локалним предузетницима и грађанима руралних подручја како би се осигурала укљученост на локалном нивоу и аутентичност понуде. Као што је већ наведено,

Стратегија развоја Републике Српске покрива период 2015-2020. Поред тога, **Стратегија развоја туризма Републике Српске** покрива период 2011-2020. Нове стратегије још нису усвојене. У оба ентитета у БиХ тренутно су у припреми нове стратегије развоја туризма.

Програм је, такође, усклађен с другим донаторским и националним иницијативама у сектору како слиједи:

Развој и промоција туризма је иницијатива вриједна 5 милиона евра коју финансира ЕУ, а проводи Савјет за регионалну сарадњу (РЦЦ). Пројекат ради на стварању заједничке и међународно конкурентне понуде културног и авантуристичког туризма у економијама Западног Балкана која ће привући више туриста у регион, продужити њихов боравак, повећати приходе и допринијети расту и запошљавању. Циљеви су уско усклађени с овим програмом и избором ТП5. Оба се фокусирају на развој заједничке и међународно конкурентне туристичке понуде у нишама културног и авантуристичког туризма и њихову глобалну промоцију.

У оквиру националног програма ИПА II за БиХ за 2016. годину, пројект **Конкурентност и иновације, локалног развојне стратегије (EU4Bussines)** усмјерен је на развој туризма у једној специфичној области. Резултат 3: Повећане предузетничке иницијативе у туризму и руралним ланцима вриједности за стварање прихода и запошљавања уско је усклађен с циљевима овог програма и избором ТП5. Пројекат је тренутно у почетној фази и биће потребна координација између овог програма и пројекта током фазе имплементације.

У оквиру **националног програма ИПА II за Србију 2018**, постоји иницијатива под називом ЕУ за конкурентност кроз иновације и развој туризма с посебним сегментом посвећеним развоју туризма. Имплементација његовог Резултата 2 под називом Унапријеђени туристички/културни објекти и вјештине заинтересованих страна у оквиру Стратегије развоја туризма Републике Србије (2016-2025) биће обављена директним договором са ГИЗ-ом. Укупна вриједност овог споразума је 20 милиона евра и планира се једна или више грант шема. Посебно у овом сегменту шема грантова биће потребна блиска координација с програмом како би се осигурало истраживање синергије и спријечило преклапање.

3.5. Услови и претпоставке

Ефикасну координацију и снажно власништво треба комбиновати с добром вољом националних власти корисника програма ИПА III да пријатељски отклоне и ријеше сваки спор и/или неспоразум који утиче на несметану имплементацију програма. Владине промјене не би требале имати никакав утицај у том погледу.

Као неопходан услов за ефикасно управљање програмом, земље учеснице ће успоставити Заједнички одбор за праћење и обезбиједити одговарајуће и функционалне просторије и особље за главне и истурене канцеларије Заједничког техничког секретаријата. Посебну пажњу треба посветити стварању потребних радних услова како би се осигурао континуитет и професионални развој особља на кључним функцијама у свим управљачким структурама програма. Потони би требали настојати представити програм као користан инструмент за јачање сарадње и размјене међу грађанима прихватљивог подручја.

Под индиректним управљањем од стране корисника програма ИПА III, корисници програма ИПА III који учествују ће за све вријеме трајања програма закључити

¹ <https://www.rcc.int/pages/143/common-regional-market>

² <https://www.rcc.int/docs/567/tirana-declaration-on-joint-regional-protocols-to-support-sustainable-tourism-recovery-and-growth-in-the-western-balkans>

билатерални аранжман којим се утврђују њихове одговарајуће одговорности за провођење програма.

Непоштовање горенаведених захтјева може довести до повраћаја средстава у оквиру овог програма и/или прерасподјеле будућих средстава.

5. ИНДИКАТИВНИ БУЏЕТ

Биће усвојена јединствена седмогодишња одлука Комисије о финансирању, у зависности од расположивости буџетских апропријација за одговарајуће финансијске године након усвајања буџета или како је предвиђено у систему привремених дванаестина.

Табела 4.1: Индикативна финансијска издвајања по години за период 2021–2027.

	ИПА III ЦБЦ ПРОГРАМ СРБИЈА - БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА															
	Износи у EUR															
	2021.		2022.		2023.		2024.		2025.		2026.		2027.		Укупно (EUR)	
Допринос ЕУ	Суфинансирање	Допринос ЕУ	Суфинансирање	Допринос ЕУ	Суфинансирање	Допринос ЕУ	Суфинансирање	Допринос ЕУ	Суфинансирање	Допринос ЕУ	Суфинансирање	Допринос ЕУ	Суфинансирање	Допринос ЕУ	Суфинансирање	
По врсти активности																
Операције	0	0	5 400 000	952 941.18	0	0	3 600 000	635 294.12	0	0	3 600 000	635 294.12	0	0	12 600 000	2 223 529.42
Техничка помоћ (Директан грант)	0	0	600 000	0	0	0	600 000	0	0	0	0	200 000	0	0	1 400 000	0
По методи имплементације																
Директно управљање: Укупни оквир за грантове	Није примјетиво														1 400 000	0
Директно управљање: Укупни оквир за набавке	Није примјетиво														0	0
Индиректно управљање с корисником програма ИПА III: Укупни оквир	0	0	5 400 000	952 941.18	0	0	3 600 000	635 294.12	0	0	3 600 000	635 294.12	0	0	12 600 000	2 223 529.42
УКУПНО³³	0	0	6 000 000	952 941.18	0	0	4 200 000	635 294.12	0	0	3 600 000	635 294.12	200 000	0	14 000 000	2 223 529.42

* Укупни оквир за грантове; Укупни оквир за набавке - потребно је попунити само укупни буџет за 2021–2027.

³³ УКУПНИ ИЗНОС из Табела 4.1 и 4.2 треба да буде једнак.

Табела 4.2: Индикативна финансијска алокација по приоритету и стопи доприноса Уније (за период 2021–2027)

КЛАСТЕРИ	ПРИОРИТЕТИ	ПРОГРАМ ИПА III - ЦБЦ између СРБИЈЕ И БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ			
		Финансирање Европске уније (EUR)	Суфинансирање (EUR)	Укупно (EUR)	Стопа по тематском приоритету и техничка помоћ
		(а)	(б)	(ц) = (а)+(б)	(д) = (ц)/(е)
ТЦ1 Побољшане могућности запошљавања и социјална права	1) ТП6 Улагање у младе, образовање и вјештине	5 600 000	988 235.30	6 588 235.30	40.6%
ТЦ4 Побољшано пословно окружење и конкурентност	2) ТП5 Подстицање туризма и културне и природне баштине	7 000 000	1 235 294.12	8 235 294.12	50.8%
3) ТПО Техничка помоћ		1 400 000	0	1 400 000	8.6%
УКУПНО		14 000 000	2 223 529.42	16 223 529.42	100%

Допринос Европске уније на нивоу тематског приоритета неће прелазити горњу границу од 85% прихватљивих издатака. Суфинансирање ће обезбиједити крајњи корисници гранта. Износ намијењен техничкој помоћи биће ограничен на 10% укупног износа додијељеног програму. За техничку помоћ, стопа суфинансирања Уније биће 100%.

5. ПРОВЕДБЕНИ АРАНЖМАНИ

5.1. Споразум о финансирању

За реализацију овог програма предвиђено је закључивање Споразума о финансирању између Европске комисије, Републике Србије и Босне и Херцеговине.

5.2. Индикативни период провођења

Индикативни период оперативног провођења ове акције, током којег ће се обављати активности описане у одјелку 3 и имплементирати одговарајући уговори и споразуми, је 6 година од датума ступања на снагу

споразума о финансирању, односно од датума када је договорена размјена писама за сва наредна годишња издавања.

Одговорни службеник за овјеравање Комисије може писменим измјенама договорити продужење периода провођења.

5.3. Методе провођења

Комисија ће осигурати да се поштују одговарајућа правила и процедуре ЕУ за пружање финансирања трећим странама, укључујући поступке ревизије, гдје је то прикладно, и усклађеност активности са рестриктивним мјерама ЕУ¹.

5.3.1 Операције²

Индиректно управљање с Републиком Србијом

Оперативни дио ове акције реализоваће се под индиректним управљањем Републике Србије. Република Србија биће домаћин органа управљања и посредничког тијела за финансијско управљање. Управљачко тијело биће одговорно за целокупно управљање програмом и именовати посредничка тијела.

У зависности од финализације правног оквира програма ИПА III, орган управљања одговоран за провођење акције у свим земљама учесницама је Министарство за европске интеграције Републике Србије (МЕИ). Структуре прекограничне сарадње успостављене у складу с правним оквиром програма ИПА III у Србији и Босни и Херцеговини блиско ће сарађивати на свим пословима од заједничког интереса који се односе на програмирање и имплементацију програма.

Послови извршења буџета, као што су позиви за подношење понуда, позиви за достављање приједлога, уговарање, управљање уговорима, плаћања и приходи, повјеравају се сљедећем посредничком тијелу за финансијско управљање: Министарству финансија Републике Србије, Одјељењу за уговарање и финансирање Програма које финансира ЕУ (ЦФЦУ), као уговорном органу³. Оно осигурава законитост и регуларност трошкова.

Позиви за подношење приједлога - грантови

а) Сврха грантова:

Грантови изабрани путем позива за подношење приједлога током седмогодишњег периода допринеће специфичним циљевима/исходима и резултатима/учинцима у оквиру сваког тематског приоритета у одјељку 3.2

б) Врста циљаних апликација:

Корисници ће бити правна лица, локалне власти, јавна тијела и оператери јавног сектора, невладине организације, непрофитне организације итд.

Апликанти ће бити основани у кориснику програма ИПА III који учествује у ЦБЦ програму.

¹ www.sanctionsmap.eu Напомињемо да је мапа санкција ИТ алат за идентификацију режима санкција. Извор санкција произилази из правних аката објављених у Службеном листу (ОЛ). У случају неслагања између објављених правних аката и ажурирања на интернетској страници превалада верзија ОЛ.

² Наведене институције представљају тренутну структуру која је одређена за индиректно управљање у програм ИПА II у обје земље. Одговорне структуре ће бити дефинисане и именоване након усвајања законодавства и одговарајућег Оквирног и финансијског споразума унутар програма ИПА III.

³ Наведене институције представљају тренутну структуру која је одређена за индиректно управљање у програм ИПА II у обје земље. Одговорне структуре биће дефинисане и именоване након усвајања програма ИПА III законодавства и одговарајућег Оквирног и финансијског споразума.

Потенцијални корисници као што је наведено у одјељку 3.2 могу бити: локалне и регионалне власти; локалне и регионалне организације које се баве омладинским активизмом; организације и институције за образовање и обуку; истраживачке организације и институције; ОЦД активне у области омладинског активизма и промоције социјалног укључивања рањивих група; услуге запошљавања; регионалне развојне организације; локалне и регионалне организације које се баве туризмом или туристичким активностима; организације, установе и органи надлежни за заштиту и управљање културним и природним наслеђем; организације и институције које раде у области руралног развоја; ОЦД активне у области културног или природног наслеђа, образовања, руралног развоја и другим сродним областима.

5.3.2 Техничка помоћ (директни грантови)

Приоритет техничке помоћи имплементираће се у директном управљању путем директних грантова током трајања програма.

Грантови ће бити додијелени за имплементацију приоритетне тематске техничке помоћи у оквиру овог програма. Под одговорношћу одговорног службеника Комисије за одобравање, грантови се могу додијелити без позива за подношење приједлога Министарству за европске интеграције Републике Србије, као водећем партнеру, и јавној институцији која је домаћин структуре прекограничне сарадње у Босни и Херцеговини као сукориснику.

Прибјегавање додјели овог гранта без позива за подношење приједлога оправдано је за тијела с de jure или de facto монополом у управљању овим програмом прекограничне сарадње, у складу с чланом 195(ц) Уредбе (ЕУ, Еуратом) 2018/1046. Као што је наведено у Одјељку VIII "Одредбе о програмима прекограничне сарадње", Наслов V "Програмске структуре и тијела и њихове одговорности" Оквирног споразума о финансијском партнерству за ИПА III програм, структуре прекограничне сарадње су тијела која уживају овај монопол.

Под одговорношћу одговорног службеника Комисије за одобравање, грант се може додијелити без позива за подношење приједлога Министарству за европске интеграције Републике Србије, као водећем партнеру.

5.4. Структура управљања програмом

Опис управљачких структура програма са списком њихових главних одговорности и задатака у припреми, имплементацији и управљању програмима (тј. НИПАЦ, НАО, Управљачка структура, ЦБЦ структуре, ИПА Управљачко тијело, Посреднички орган за финансијско управљање, Ревизорско тијело, Заједнички одбор за праћење, Заједнички технички секретаријат) представљен је у оквиру Оквирног споразума о финансијском партнерству и/или Споразума о финансирању.

Поред ових споразума, Корисници ће све вријеме трајања програма прекограничне сарадње закључити билатерални аранжман којим се утврђују њихове одговарајуће одговорности за имплементацију релевантног програма прекограничне сарадње у складу с одредбама утврђеним у Оквирном споразуму о финансијском партнерству.

5.5. Развој и избор, те провођење пројекта

Као опште правило, Програм ће се имплементирати путем јавних позива за подношење приједлога (ЦФП) који ће бити покренути и покривати један или више тематских приоритета или специфичних циљева/исхода. Заједнички

одбор за праћење биће одговоран за идентификацију тематских приоритета, специфичних циљева/исхода, резултата/учинака, циљних корисника и специфичног фокуса сваког позива за подношење приједлога који ће одобрити Европска комисија. Одговорни органи у земљама учесницама осигураће пуну транспарентност у том процесу и приступ широком спектру јавних и нејавних правних лица.

Динамика објављивања позива за подношење приједлога пројеката зависи од низа фактора, укључујући логистику, вријеме евалуације и ниво интересовања потенцијалних апликаната. ЈМЦ, као тијело које прати извођење програма, прегледаће, прије објављивања позива за подношење приједлога (и дефинисања тендерске документације, нпр. смјерница за подносиоце пријава), напредак програмских индикатора до тог датума. Избор ТП-а, специфичних циљева/исхода и резултата/учинака свих позива за подношење приједлога осим првог у оквиру програма засниваће се на том напретку учинка. Објављивање и стратешка оријентација сваког позива за подношење приједлога пројеката биће усклађена с плановима других програма како би се повећале синергије и избјегло дупло финансирање.

Одлуке ЈМЦ-а такође могу узети у обзир препоруке које произилазе из консултација одржаних с актерима на локалном и националном нивоу, укључујући представнике донаторске заједнице.

5.6. Обим географске подобности за набавку и грантове

Географска подобност у смислу мјеста оснивања за учешће у поступцима набавке и дојеле грантова и у погледу поријекла извршених набавки како је утврђено у основном акту и наведено у релевантним уговорним документима примјењиваће се у складу са сљедећим одредбама.

Одговорни службеник Комисије за одобравање може проширити географску подобност на основу хитности или недоступности услуга на тржиштима дотичних земаља или територија, или у другим прописно поткријељеним случајевима у којима би примјена правила подобности учинила реализацију ове акције немогућом или изузетно тешко остваривом (члан 28. став (10) инструмента НДИЦИ-Глобална Европа).

6. ИЗВЈЕШТАВАЊЕ, ПРАЋЕЊЕ И ЕВАЛУАЦИЈА

Опис захтјева и модалитета за извјештавање, праћење и евалуацију програма представљен је у оквиру Оквирног споразума о финансијском партнерству/или Споразума о финансирању.

7. ИНФОРМАЦИЈЕ И ВИДЉИВОСТ

Видљивост финансирања од стране ЕУ и саопштења о циљевима и учинку акција су законска обавеза за све акције које финансира ЕУ, као што је наведено у захтјевима за саопштавање и видљивост ЕУ који су на снази.

Конкретно, примаоци средстава ЕУ морају потврдити поријекло средстава ЕУ и осигурати њихову одговарајућу видљивост:

- давањем изјаве у којој се на видљив начин истиче подршка добијена од ЕУ на свим документима и комуникационом материјалу који се односи на примјену средстава, укључујући службену интернетску страницу и рачуне друштвених медија, гдје постоје; и

- промовисањем акција и њихових резултата пружањем кохерентних, ефикасних и пропорционалних

циљаних информација вишеструкој публици, укључујући медије.

Мјере видљивости и комуникације ће, према потреби, проводити јавне управе (на примјер, у вези с реформама везаним за буџетску подршку ЕУ), повјерени субјекти, извођачи радова и корисници грантова. Одговарајуће уговорне обавезе ће бити укључене, у споразуме о финансирању, уговоре о делегирању, односно, уговоре о набавци и гранту.

Мјере ће се заснивати на посебном Плану комуникације и видљивости, који је успостављен и имплементиран у складу са захтјевима за комуникацију и видљивост ЕУ који су на снази. План укључује, између осталог, комуникациони наратив и главне поруке за акцију, прилагођене различитим циљним групама (заинтересоване стране, цивилно друштво, шира јавност итд.).

Мјере видљивости и комуникације специфичне за ову акцију биће комплементарне ширим комуникационим активностима које директно проводе службе Европске комисије и/или Делегације ЕУ. Европска комисија и Делегације ЕУ требале би бити у потпуности обавијештене о планирању и провођења конкретних активности видљивости и комуникације, посебно у погледу комуникационог наратива и главних порука.

Дизајн и имплементација мјера видљивости и комуникације биће одговорност структура прекограничне сарадње. Потоњи, уз помоћ ЈТС-а, представиће ЈМЦ-у комуникационој стратегију с детаљним информацијама и планом видљивости.

8. ОДРЖИВОСТ

Одрживост исхода и резултата остварених у оквиру акције захтијева посвећеност националних власти укључених у управљање програмом. Поштујући одредбе правног оквира који се примјењује на прекограничну сарадњу између корисника програма ИПА III, власти се обавезују да ће обезбједити, колико год је то могуће, неопходне финансијске и институционалне ресурсе, укључујући релевантно искусно особље, како би имплементација програма била успјешна прича. Као основни знак одговорности, посебну пажњу ће посветити стварању неопходних услова за обезбјеђивање континуитета особља у основним функцијама и институцијама као начин да се гарантује несметано извођење програма.

Одрживост на оперативном нивоу подједнако игра кључну улогу. Свака операција треба да има опипљив утицај на своје циљне групе на прекограничном нивоу. Одрживост треба да буде уграђена у сваку пријаву, показујући како ће очекивани исходи имати користи за регион чак и након што се операција евентуално заврши. У сваком позиву за подношење приједлога, један од критеријума дојеле је одрживост као што је приказано у Одјељку 5 евалуационе мреже за потпуне пријаве. Операције које не могу показати да ће интензивирати комшијске односе, створити прекогранична партнерства за друштвени, територијални или економски развој и/или уклонити прекограничне препреке одрживом развоју, мало је вјероватно да ће имати опипљиве резултате, мултипликативне ефекте или дугорочни учинак у прекограничној перспективи, те стога требају бити искључене из финансирања, без обзира на било које друге заслуге.

ДОДАТАК II - ОПШТИ УСЛОВИ

Садржај

Први дио: Опште одредбе

Члан 1 - Период извршења, период оперативног провођења и рок за уговарање

Члан 2 - Корисници програма ИПА III и њихове заједничке дужности

Члан 3 - Захтјеви за извјештавање

Члан 4 - Комуникација и видљивост

Члан 5 - Права интелектуалног власништва

Члан 6 - Прихватљивост трошкова

Члан 6а- Дозволе и овлашћења

Други дио: Одредбе које се примјењују на индиректно управљање корисника програма ИПА III

Члан 7 - Општи принципи

Члан 8 - Набавка и додјела грантова

Члан 8а- Искључење и административне санкције

Члан 9 - Ex ante i ex post контроле поступака додјеле грантова и поступака набавке те ex post контроле уговора и грантова које проводи Комисија

Члан 10 - Банковни рачуни, рачуноводствени системи и признати трошкови

Члан 11 - Одредбе о плаћањима од стране Комисије водећем кориснику програма ИПА III

Члан 12 - Прекид плаћања

Члан 13 - Повраћај средстава

Члан 13а- Финансијске исправке и затварање

Трећи дио: Завршне одредбе

Члан 14 - Консултације корисника програма ИПА III и Комисије

Члан 15 - Измјене и допуне Споразума о финансирању

Члан 16 - Обушта Споразума о финансирању

Члан 17 - Раскид Споразума о финансирању

Члан 18 - Мјеродавно право, рјешавање спорова

Члан 19 - Мјере ограничавања ЕУ

Први дио: Опште одредбе

Члан 1 - Период извршења, период оперативног провођења и рок за уговарање

(1) Период извршења Споразума о финансирању је период током којег се Споразум о финансирању проводи и укључује период оперативног провођења као и завршну фазу. Трајање периода провођења дефинисано је у члану 2. став 1. Посебних услова и почиње закључивањем Споразума о финансирању.

(2) Период оперативног провођења је период у којем су завршене све оперативне активности обухваћене уговорима о набавци, уговорима о гранту и споразумима о доприносу. Трајање овог периода наведено је у члану 2, став 2, Посебних услова и почиње склапањем Споразума о финансирању за буџетску обавезу за прву годину или најкаснијег датума размјене писама за буџетску обавезу за наредне године.

(3) Уговорно тијело поштоваће период оперативног провођења приликом склапања и провођења уговора о набавци, уговора о гранту и споразума о доприносу у оквиру Споразума о финансирању.

(4) Не доводећи у питање члан 29, став 2, Оквирног споразума о финансијском партнерству (ФФПА), трошкови повезани с активностима Програма прекограничне сарадње прихватљиви су за финансирање ЕУ само ако су настали током периода оперативног провођења. Трошкови настали прије ступања на снагу Споразума о финансирању неће бити прихватљиви за финансирање од стране ЕУ осим ако није другачије одређено у члану 7. Посебних услова.

(5) Уговори о набавци, уговори о гранту и споразуми о доприносу склапају се најкасније у року од три године од склапања Споразума о финансирању, за буџетску обавезу за прву годину или задњи датум размене писама за буџетске обавезе за следеће године, осим у случају:

(а) измјена и допуна већ склопљених правних обавеза које не резултују повећањем доприноса ЕУ;

(б) правних обавеза које ће се склопити након пријевременог раскида постојећег уговора о набавци;

(ц) правних обавеза које се односе на ревизију и евалуацију, које се могу потписати након периода оперативног провођења;

(д) промјене provedбеног субјекта.

(6) Уговор о набавци, уговор о гранту или споразум о доприносу који није довео до било каквог плаћања у року од двије године од његовог потписа аутоматски се раскида и његово финансирање се поништава, осим у случају спора пред судским или арбитражним тијелима.

Члан 2 - Корисници програма ИПА III и њихове заједничке дужности

(1) Као што је предвиђено чланом 76, став 3, одговарајућих ФФПА-а, корисници програма ИПА III блиско ће сарађивати те заједнички ће испуњавати функције и у њима преузимати одговорности.

(2) У сврху примјене члана 25. ФФПА-а о заштити података, лични подаци ће:

- се обрађивати на законит, поштен и транспарентан начин у вези са субјектом података;

- се прикупљати у наведене, изричите и легитимне сврхе и неће се даље обрађивати на начин који није у складу с тим сврхама;

- бити одговарајући, релевантни и ограничени на оно што је потребно у односу на сврхе за које се обрађују;

- бити тачни и, по потреби, ажурирани;

- се обрађивати на начин који осигурава одговарајућу безбједност личних података; и

- бити у форми која омогућава идентификацију субјекта података онолико колико је потребно у сврхе за које се обрађују лични подаци.

Лични подаци који ће се наводити у документима корисника програма ИПА III у складу с чланом 8.5 морају се обрисати по истеку рокова наведених у члану 8, став 5.

Члан 3 - Захтјеви за извјештавање

(1) У сврху захтјева за извјештавање утврђених у члану 80, став 1, одговарајућих ФФПА-а, структуре прекограничне сарадње употребљаваће шаблон из Додатка III.

(2) У сврху општих захтјева за извјештавање Комисији из члана 59. ФФПА-а о годишњем извјештају о провођењу помоћи из програма ИПА III, Државни ИПА координатор (НИПАК) у водећем кориснику програма ИПА III користиће шаблон који је доставила Комисија.

(3) У сврху члана 60. ФФПА-а, НИПАК у водећем кориснику програма ИПА III подноси Комисији завршни извјештај о провођењу активности које под индиректним управљањем проводи корисник програма ИПА III овог програма најкасније шеснаест мјесеци након завршетка периода оперативног провођења. НИПАК ће користити шаблон који је доставила Комисија.

(4) У сврху члана 61, став 1, ФФПА-а, Државни службеник за овјеравање (НАО) у водећем кориснику програма ИПА III осигурава до 15. јануара следеће финансијске године у електронском облику копију података који се чувају у рачуноводственом систему успостављеном према члану 4, став 4. Ово треба

поткријепити потписаним неревидираним сажетим финансијским извјештајем у складу с тчком (ц) Додатка IV.

(5) У сврху захтјева за финансијским извјештавањем под индиректним управљањем из члана 61, став 2, тачка (а) и члана 61. став 3. ФФПА-а, НАО у водећем кориснику програма ИПА III користити шаблоне предвиђене у тачкама (а) и (б) Додатка IV.

Члан 4 - Комуникација и видљивост

(1) У складу с чланом 24. одговарајућих ФФПА-а, корисници програма ИПА III предузимају потребне мјере како би осигурали видљивост финансирања ЕУ за активности које су им повјерене те припремају кохерентан план активности комуникације и видљивости, који ће бити достављен Комисији на договор у року од 6 мјесеци од ступања на снагу Споразума о финансирању.

(2) Ове активности комуникације и видљивости морају бити у складу с Приручником за комуникације и видљивост за спољне активности ЕУ који је утврдила и објавила Комисија, а који је на снази у вријеме активности.

Члан 5 - Права интелектуалног власништва

(1) Уговори који се финансирају у оквиру Споразума о финансирању осигуравају да корисници програма ИПА III стекну сва потребна права интелектуалног власништва у погледу информационе технологије, студија, цртежа, планова, промовисања и било којег другог материјала израђеног за потребе планирања, провођења, праћења и евалуације.

(2) Водећи корисник програма ИПА III гарантује да Комисија, или било ко или особа овлашћена од стране Комисије, и остали корисници програма ИПА III имају приступ и право коришћења таквог материјала. Комисија ће такав материјал користити само за личне потребе.

Члан 6 - Прихватљивост трошкова

(1) У складу с чланом 29. став 3, тачка (б) ФФПА-а, и не доводећи у питање његов члан 28. те члан 7. Посебних услова, следећи трошкови које су направили корисници програма ИПА III неће бити прихватљиви за финансирање у оквиру Споразума о финансирању:

- (а) банковне накнаде, трошкови гаранција и сличне накнаде;
- (б) новчане и финансијске казне;
- (ц) трошкови парница;
- (д) губици курсне разлике;
- (е) дугови и трошкови сервисирања дуга (камате);
- (ф) резервисања за губитке, дугове или потенцијалне будуће обавезе;
- (г) кредити трећим странама, осим ако није другачије наведено у посебним условима;
- (х) негативне камате које зарачунавају банке или друге финансијске институције.

Члан 6а - Дозволе и овлашћења

Не доводећи у питање члан 27. ФФПА-а, надлежна тијела корисника програма ИПА III, у складу с националним правом, правовремено ће осигурати све врсте дозвола и/или ауторизација потребних за провођење Програма.

Други дио: Одредбе које се примјењују на индиректно управљање корисника програма ИПА III

Члан 7 - Општи принципи

(1) Сврха Другог дијела је да се утврде правила за повјерене задатке провођења буџета како је описано у Додатку I, те дефинисати права и обавезе корисника програма ИПА III односно Комисије у извршавању тих задатака.

(2) Како је предвиђено тчком (б), члан 76, став 3, одговарајућих ФФПА-а, корисници програма ИПА III заједнички припремају билатерални споразум и осигуравају његову провођење.

(3) Неводећи корисник програма ИПА III сарађује с водећим корисником ИПА III како би се осигурало испуњавање следећих задатака:

(а) провођење оперативног праћења и управљање операцијама како је предвиђено тчком (ц), члан 76, став 4, ФФПА-ова;

(б) провјере у складу с чланом 76, став 5, ФФПА-ова;

(ц) заштита финансијских интереса Уније како је предвиђено чланом 51. ФФПА-ова.

(4) Корисници програма ИПА III остају одговорни за испуњавање обавеза прописаних Споразумом о финансирању и Оквирним споразумом о финансијском партнерству (ФФПА). У складу с чланом 12, чланом 16, чланом 17. и чланом 19, Комисија задржава право да прекине плаћања те да обустави и/или раскине Споразум о финансирању.

Члан 8 - Набавка и додјела грантова

(1) Не доводећи у питање члан 18, став 5 ФФПА-а, задатке из члана 7, став 3, проводи водећи корисник програма ИПА III у сарадњи с неводећим корисником програма ИПА III у складу с поступцима и стандардним документима које је утврдила и објавила Комисија за додјелу уговора о набавци и додјели грантова у спољним дјеловањима, а посебно у складу практичним водичем о уговорним поступцима за спољња дјеловања Европске уније (ПРАГ), на снази у вријеме покретања предметног поступка, као и у складу с потребним стандардима комуникације и видљивости из члана 4, став 2.

(2) У складу с чланом 18, став 2. ФФПА-а, према потреби Комисија може водећем кориснику програма ИПА III дати даље смјернице у вези с прилагођавањем поступака и стандардних докумената које је Комисија утврдила и објавила за додјелу уговора о набавци и додјели грантова у вањским дјеловањима за специфичан случај прекограничне сарадње.

(3) Водећи корисник програма ИПА III проводи поступке набавке и додјеле грантова, склапа уговоре који из тога произлазе и осигурава да сви релевантни документи за ревизијски траг буду на језику Споразума о финансирању.

(4) орисници програма ИПА III у потпуности ће сарађивати у успостављању одбора за оцјењивање како је предвиђено тчком (а), члан 76, став 4, одговарајућих ФФПА-ова.

(5) Не доводећи у питање члан 49. ФФПА-а, водећи корисник програма ИПА III дужан је, на период од пет година од датума затварања релевантне буџетске обавезе, чувати све релевантне пропратне финансијске и уговорне документе од датума ступања на снагу Споразума о финансирању или од ранијег датума у случају да је поступак набавке, позив за доставу приједлога или поступак директне додјеле гранта покренут прије ступања на снагу Споразума о финансирању. Водећи корисник програма ИПА III нарочито ће чувати следеће:

(а) За поступке набавке:

I) Најаве јавног надметања с доказом објаве најаве набавке и све исправке;

II) Именовање комисије за ужи избор;

III) Извјештај о ужем избору (укључујући додатке) и пријаве;

IV) Доказ о објављивању обавјештења о ужем избору;

- V) Писма кандидатима који нису ушли у ужи избор;
  - VI) Позив за достављање понуда или слично;
  - VII) Тендерске документе који укључују додатке, појашњења, записнике са састанака, доказе о објављивању;
  - VIII) Именовање комисије за процјену понуда;
  - IX) Извјештај о отварању понуда, укључујући додатке;
  - X) Извјештај о процјени/преговорима, укључујући додатке и примљене понуде¹;
  - XI) Писмо обавјештења;
  - XII) Пратеће писмо за достављање уговора;
  - XIII) Писма неуспјешним кандидатима;
  - XIV) Обавјештење о додјели/поништавању, укључујући доказ о објави;
  - XV) Потписане уговоре, измјене и допуне, исправке, извјештаје о провођењу и релевантну кореспонденцију.
- (6) За позиве за достављање приједлога и директну додјелу грантова:
- I) Именовање комисије за процјену приједлога;
  - II) Отварање и административни извјештаји укључујући додатке и примљене пријаве²;
  - III) Писма успјешним и неуспјешним кандидатима након процјене сажетка;
  - IV) Извјештај о процјени сажетка;
  - V) Извјештај о процјени читаве пријаве или извјештај о преговарачком поступку с релевантним додацима;
  - VI) Провјеру прихватљивости и пратећу документацију;
  - VII) Писма успјешним и неуспјешним подносиоцима захтјева с одобреним резервним листама након потпуне процјене пријаве;
  - VIII) Пратеће писмо за достављање уговора о гранту;
  - IX) Обавјештење о додјели/поништавању, укључујући доказ о објави;
  - X) Потписане уговоре, измјене и допуне, исправке и релевантну кореспонденцију.

Надаље, финансијски и уговорни документи из става 5, тачке (а) и (б), биће допуњени свим релевантним попутним документима како захтијевају поступци из става 1, као и свом релевантном документацијом која се односи на плаћања, повраћаје и оперативне трошкове, на примјер извјештаји о пројектима и провјерама на лицу мјеста, прихваћање робе и радова, гаранције, извјештаји надзорних инжењера.

Члан 8а - Искључење и административне санкције

(1) Приликом примјене поступака и стандардних докумената које је утврдила и објавила Комисија за додјелу уговора о набавци и уговора о гранту, водећи корисник програма ИПА III у складу с тим осигурава да се уговор о набави или гранту финансиран од стране ЕУ не додјели привредном субјекту нити подносиоцу захтјева за додјелу гранта уколико се тај привредни субјекат или подносилац захтјева за додјелу гранта или особа с овлашћењем заступања, доношења одлука или контролом над њим, налази у некој од ситуација за искључење како је предвиђено одговарајућим процедурама и стандардним документима Комисије.

(2) Водећи корисник програма ИПА III дужан је одмах обавијестити Комисију када су кандидат, понуђач или подносилац захтјева у ситуацији искључења из става (1),

или су починили неправилности и превару како је дефинирано у члану 51, став 5, ФФПА-а, или је показао значајне недостатке у испуњавању главне обавезе у провођењу законске обавезе која се финансира из буџета Уније.

(3) Водећи корисник програма ИПА III узима у обзир податке садржане у Систему раног откривања и искључења (ЕДЕС) Комисије приликом додјеле уговора о набавци и гранту. Приступ информацијама може се осигурати путем тачке (тачака) за везу или путем савјетовања користећи се сљедећим средствима: (Европска комисија, Главна управа за буџет, рачуновођа Комисије, М015, Б-1049 Брисел, Белгија и е-поштом на BUDG-C01-EXCL-DB@ec.europa.eu, с копијом на адресу Комисије наведену у члану 3. Посебних услова). Сваки уговор или грант склопљен с извођачем или корисником гранта који је у ситуацији искључења у тренутку склапања уговора искључују се из финансирања Уније и може се примјенити механизам финансијских корекција у складу с чланом 13.а.

(4) Ако водећи корисник програма ИПА III постане свјестан ситуације искључења из става 1. у провођењу задатака описаних у Додатку I, водећи корисник програма ИПА III ће, према условима свог националног законодавства, наметнути привредном оператеру или подносиоцу захтјева за грант, одбијање из датог поступка и искључење из будућих поступака набавке или додјеле гранта. Водећи корисник ИПА III може, такође, наметнути финансијску казну пропорционалну вриједности дотичног уговора. Одбијања, искључења и/или финансијске казне изричу се након акузаторног поступка којим се дотичној особи осигурава право на одбрану. Водећи корисник ИПА III дужан је да обавијести Комисију у складу са ставом (2) овог члана.

Члан 9 - *Ex ante* и *ex post* контроле поступака додјеле грантова и поступака набавке те *ex post* контроле уговора и грантова које проводи Комисија

(1) Комисија може проводити *ex ante* контроле поступака додјеле за набавке и грантове за сљедеће фазе:

(а) одобрења обавјештења о уговору за набавку и њихове измјене;

(б) одобрења тендерске документације и смјерница за подносиоце захтјева за грантове;

(ц) одобрење састава Одбора за оцјењивање;

(д) одобравање евалуационих извјештаја, одлука о одбијању и додјели³;

(е) одобрење уговорних досјеа и додатака уговорима.

(2) У смислу *ex ante* контрола, Комисија одлучује о:

(а) провођењу *ex ante* контрола свих списа;

(б) провођењу *ex ante* контрола изабраних списа; или

(ц) потпуном одустајању од *ex ante* контрола.

(3) Ако Комисија одлучи извршити *ex ante* контроле у складу са ставом 2, тачке (а) или (б), она водећег корисника програма ИПА II извјештава о документима изабраним за *ex ante* контроле. Овај корисник програма ИПА II, након обавјештења о томе који је документ изабран за *ex ante* контролу, Комисији доставља сву потребну документацију и информације, а најкасније у вријеме достављања обавјештења о уговору или смјерница за подносиоце захтјева за објављивање.

(4) Комисија може одлучити о провођењу *ex-post* контрола поступака додјеле који нису били подвргнути *ex-*

¹ Елиминација неуспјешних понуда пет година након завршетка поступка набавке.

² Елиминација неуспјешних пријава три године након затварања поступка додјеле гранта.

³ За уговоре о услугама овај корак укључује *ex ante* контроле у вези с одобравањем ужег избора.

ante контроли (у року од 6 мјесеци од потписивања уговора).

(5) Комисија може одлучити да изврши *ex-post* контроле, укључујући ревизије и контроле на лицу мјеста, у било којем тренутку на свим уговорима или грантовима које је додијелио водећи корисник програма ИПА III који произлазе из Споразума о финансирању. Овај корисник програма III ставља на располагање сву потребну документацију и информације Комисији након што га обавијесте да је спис изабран за *ex-post* контролу. Комисија може овластити особу или субјекат да у њезино име проводи *ex-post* контроле.

Члан 10 - Банковни рачуни, рачуноводствени системи и признати трошкови

(1) Након ступања на снагу Споразума о финансирању, Рачуноводствено тијело и Посредничко тијело за финансијско управљање водећег корисника програма ИПА III за програм прекограничне сарадње отвориће најмање један банковни рачун деноминан у еврима по годишњој додјели. Укупни банковни салдо за програм прекограничне сарадње збир је салда на свим банковним рачунима програма које има Рачуноводствено тијело и сва учествујућа Посредничка тијела за финансијско управљање у водећем кориснику програма ИПА III.

(2) Водећи корисник програма ИПА III припрема и Комисији доставља планове предвиђања исплата по годишњој додјели за вријеме трајања периода провођења програма према шаблону из тачке (д) Додатка IV. Ова се предвиђања ажурирају и достављају са сваким захтјевом за исплату средстава из члана 11, став 2. и члана 11, став 3, с годишњим финансијским извјештајем из члана 3, став 5. и с предвиђањем вјероватних захтјева за исплату из члана 33, став 3. ФФПА-а. Планови предвиђања исплате заснивају се на стварним и реалним потребама те морају бити поткријељени документованом детаљном анализом (укључујући планирано уговарање и распоред плаћања по уговору) која ће бити доступна Комисији на захтјев.

(3) Почетни план предвиђања исплата садржи сажета годишња предвиђања исплата по годишњој додјели за читав период провођења и мјесечна предвиђања исплата за првих дванаест мјесеци програма прекограничне сарадње. Накнадни планови садржаваће сажета годишња предвиђања исплата по годишњој додјели за преостали дио периода провођења програма прекограничне сарадње и мјесечна предвиђања исплата за сљедећих четрнаест мјесеци.

(4) Водећи корисник програма ИПА III дужан је да успостави и одржава рачуноводствени систем у складу с клаузулом 4(3)(а) Додатка А ФФПА-а, који ће садржавати барем податке за уговоре којима се управља у оквиру програма прекограничне сарадње наведен у Додатку V.

(5) У складу с чланом 57, став 2, ФФПА-а, трошкови признати у рачуноводственом систему који се води према ставу 4. морају настати, бити прихваћени и плаћени и одговарати стварним трошковима доказаним пропратним документима, а употребљаваће се када је то прикладно за одобравање авансне исплате коју плаћа водећи корисник програма ИПА III у оквиру локалних уговора.

Члан 11 - Одредбе о плаћањима од стране Комисије водећем кориснику програма ИПА III

(1) Сваки захтјев за авансно плаћање мора садржавати изјаву о издацима за програм, укључујући уговорене износе, исплаћене и признате трошкове.

(2) Прва авансна исплата односи се на 100% предвиђених исплата за прву годину предвиђеног плана исплата у складу с чланом 10, став 2. Овај захтјев за авансно плаћање мора бити поткријељен банковним пуномоћима за све банковне рачуне програма, ако је примјењиво.

(3) Водећи корисник програма ИПА III поднијеће накнадне захтјеве за авансне исплате када укупни банковни салдо за програм падне испод предвиђених исплата за сљедећих пет мјесеци програма.

(4) Сваки захтјев за додатно авансно плаћање мора садржавати:

(а) Банковни салдо за програм на крајњи датум захтјева;

(б) Ажуриране банковне пуномоћи за све банковне рачуне Програма, ако је примјењиво;

(ц) Предвиђање исплате за програм за сљедећих четрнаест мјесеци на крајњи датум захтјева како је наведено у члану 10, став 3);

(д) Извјештавање у ИПА - АПП.

(5) Водећи корисник програма ИПА III може затражити за свако сљедеће авансно плаћање износ укупних исплата предвиђених за четрнаест мјесеци након крајњег датума захтјева, умањен за салда наведена у ставу 4(а) на крајњи датум захтјева за исплату средстава, увећан за било који износ који је финансирао корисник програма ИПА III према ставу 6, а који још није надокнађен.

Комисија задржава право смањења сваке сљедеће авансне исплате ако укупни банковни салдо водећег корисника програма ИПА III у оквиру овог програма премашу предвиђену исплату за сљедећих четрнаест мјесеци.

(6) Ако је плаћање смањено према ставу 5, водећи корисник програма ИПА III мора финансирати програм из властитих средстава до износа смањења. Водећи корисник програма ИПА III тада може затражити повраћај тог финансирања као дио сљедећег захтјева за исплату средстава како је наведено у ставу 5.

(7) У складу с чланом 33, став 1, ФФПА-а, Комисија задржава право да обрађује дјелимична плаћања у оквиру расположивих средстава. Након што средства поново буду доступна, Комисија одмах обрађује исплату преосталог износа.

(8) Комисија има право повраћаја прекомјерних средстава на банци која су остала неискоришћена дуже од дванаест мјесеци. Прије коришћења овог права, Комисија ће позвати водећег корисника програма ИПА III да наведе разлоге за кашњење у исплати средстава и да докаже сталну потребу за њима у сљедећа два мјесеца.

(9) Камате настале на банковним рачунима коришћеним за овај програм не припадају Комисији.

(10) У складу с чланом 33, став 4, ФФПА-а, када Комисија прекине рок за захтјев за исплату за више од два мјесеца, водећи корисник програма ИПА III може затражити одлуку Комисије о томе треба ли наставити прекид рока.

(11) Овјерени завршни извјештај о издацима из члана 36, став 1, тачка (а), ФФПА-а, доставља НАО најкасније 16 мјесеци након завршетка периода оперативног провођења.

Члан 12 - Прекид плаћања

(1) Не доводећи у питање обуставу или раскид Споразума о финансирању према члановима 16. и 17, као и не доводећи у питање чланове 38. и 39. ФФПА-а, Комисија може дјелимично или у потпуности прекинути плаћања, ако:

(а) је Комисија утврдила или је озбиљно забринута да је водећи корисник програма ИПА III починио значајне грешке, неправилности или превару доводећи у питање законитост или правилност основних одређених трансакција у провођењу Програма или се није придржавао својих обавеза према Споразуму о финансирању, укључујући обавезе у вези с провођењем Плана комуникације и видљивости;

(б) је Комисија утврдила или је озбиљно забринута да је водећи корисник програма ИПА III починио системске или понављајуће грешке или неправилности, превару или кршење обавеза према овом или другим споразумима о финансирању, под условом да те грешке, неправилности, преваре или кршења обавеза материјално утичу на провођење Споразума о финансирању или доводе у питање поузданост система интерне контроле корисника програма ИПА III или законитост и правилност основних расхода.

Члан 13 - Повраћај средстава

(1) Уз случајеве из члана 40. ФФПА-а, Комисија може повратити средства од водећег корисника програма ИПА III како је предвиђено Финансијском уредбом, нарочито у случају:

(а) неуспјеха у осигуравању постизања исхода и коришћења резултата за намјеравану сврху како је наведено у Додатку I;

(б) неприхватљивих трошкова;

(ц) трошкова насталих као резултат грешака, неправилности, преваре или кршења обавеза у провођењу програма, нарочито у поступцима набавке и додјеле грантова;

(д) слабости или недостатка у системима управљања и контроле корисника програма ИПА III који доводи до примјене финансијске корекције.

(2) У складу с националним правом, НАО враћа допринос Уније плаћен водећем кориснику програма ИПА III од прималаца који су били у било којој ситуацији која је дефинисана у ставу 1, тачкама б) или ц), овог члана или наведена у члану 40. ФФПА-а. Ако НАО не успије повратити сва или дио средстава, то неће спријечити Комисију да поврати средства од водећег корисника програма ИП III.

(3) Неводећи корисник програма ИПА III чиниће све што је у његовој моћи како би подржао водећег корисника програма ИПА III у повраћају када се прималац налази на његовој територији. Договор о повраћајима биће предвиђен билатералним споразумом који ће се склопити у складу с чланом 70. одговарајућих ФФПА-ова.

(4) Износи које је водећи корисник програма ИПА III неоправдано платио или повратио, износи финансијских гаранција, гаранција за добро извршење посла и гаранција за авансно плаћање положених на основу поступака набавке и додјеле грантова, износи финансијских казни које је водећи корисник програма ИПА III изрекао кандидатима, понуђачима, подносиоцима захтјева, извођачима или корисницима гранта, поновно ће се користити за програм или се враћају Комисији.

Члан 13а - Финансијске исправке и затварање

У складу с члановима 42, 43. и 47. ФФПА-а, Комисија даје додатне смјернице о поступку прегледа и прихваћања рачуна, укључујући финансијске исправке и затварање.

Трећи дио: Завршне одредбе

Члан 14 - Консултације корисника програма ИПА III и Комисије

(1) Корисници програма ИПА III и Комисија се међусобно консултују прије покретања било каквог спора који се односи на провођење или тумачење Споразума о финансирању, у складу с чланом 18. Општих услова.

(2) Када Комисија постане упозната с проблемима у провођењу поступака који се односе на провођење Споразума о финансирању, она успоставља све потребне контакте с корисницима програма ИПА III програма како би пронашла рјешење настале ситуације и предузела све потребне кораке.

(3) Консултације могу довести до измјене, обуставе или раскида Споразума о финансирању.

(4) Комисија редовно извјештава кориснике програма ИПА III о провођењу активности описаних у Додатку I које не спадају под Други дио Општих услова.

Члан 15 - Измјене и допуне Споразума о финансирању

(1) Све измјене и допуне Споразума о финансирању врше се писаним путем, укључујући размјеном дописа.

(2) Ако корисници програма ИПА III захтијевају измјену и допуну, захтјев заједнички подносе Комисији најкасније шест мјесеци прије планираног ступања измјене и допуне на снагу.

(3) Комисија може измијенити документе у Додацима III, IV и V, а да ово не подразумијева измјену и допуну Споразума о финансирању. Корисници програма ИПА III обавјештавају се писменим путем о свим таквим измјенама и допунама и њиховом ступању на снагу.

Члан 16 - Обустава Споразума о финансирању

(1) Провођење Споразума о финансирању може се обуставити у сљедећим случајевима:

(а) Комисија може обуставити провођење Споразума о финансирању ако било који корисник програма ИПА III прекрши обавезу према Споразуму о финансирању.

(б) Комисија може обуставити провођење Споразума о финансирању ако водећи корисник програма ИПА III прекрши било коју обавезу утврђену према поступцима и стандардним документима из члана 18, став 2, ФФПА-а, не доводећи у питање одредбе члана 8, став 2.

(ц) Комисија може обуставити провођење Споразума о финансирању ако водећи корисник програма ИПА III не испуњава услове за повјеравање задатака провођења буџета.

(д) Комисија може обуставити провођење Споразума о финансирању ако корисници програма ИПА III не испуњавају заједнички функције и одговорности из члана 2, став 1. и, када је примјењиво у индиректном управљању, члана 7, став 3.

(е) Комисија може обуставити провођење Споразума о финансирању ако било који корисник програма ИПА III одлучи обуставити или прекинути процес приступања чланству у ЕУ.

(ф) Комисија може обуставити провођење Споразума о финансирању ако било који корисник програма ИПА III прекрши обавезу која се односи на поштовање људских права, демократских принципа и владавине права и у тешким случајевима корупције или ако је корисник програма ИПА III крив за тешку професионалну грешку доказану оправданим средством. Тешка професионална грешка тумачи се као нешто од сљедећег:

- кршење важећих закона или прописа или етичких стандарда професије којој особа или субјекат припада, или

- свако незаконито понашање особе или субјекта које има утицај на његов професионални кредибилитет гдје такво понашање означава незакониту намјеру или груби немар.

(г) Споразум о финансирању може се обуставити у случајевима више силе, дефинисаним у даљем тексту: „Виша сила“ значи било коју непредвиђену и изузетну ситуацију или догађај изван контроле уговорних страна који било коју од њих спречава у испуњавању њезиних обавеза, а који се не може приписати њиховој грешци или немару (или њихових извођача, заступника или запослених) и који не може бити ријешен упркос дубинској анализи. Кварови опреме или материјала или кашњења у стављању на располагање, раднички протести или финансијске потешкоће не могу се сматрати вишом силом. Неће се сматрати да уговорна страна крши своје обавезе ако је у томе спречава виша сила о којој је друга страна уредно обавијештена. Уговорна страна која се суочава са случајем више силе без одлагања обавјештава другу страну и наводи природу, изгледни период трајања и предвиђене посљедице проблема, и предузима све мјере како би умањила могућу штету. Ако виша сила утиче само на дио програма, обустава Споразума о финансирању може бити дјелимична. Нити једна од страна неће се сматрати одговорном за кршење својих обавеза према Споразуму о финансирању ако је у испуњавању истих спријечена вишом силом, под условом да предузима мјере за смањење могуће штете.

(2) Комисија може обуставити Споразум о финансирању без претходног обавјештења.

(3) Комисија може предузети било коју одговарајућу мјеру предострожности прије обуставе.

(4) Када се достави обавјештење о обустави, потребно је назначити посљедице за уговоре о набавци који су у току или ће бити потписани, уговоре о грантовима и споразуме о доприносу.

(5) Обустава Споразума о финансирању не доводи у питање прекид плаћања и раскид Споразума о финансирању од стране Комисије у складу с чланом 12. и чланом 17.

(6) Стране ће наставити с провођењем Споразума о финансирању када то услови допусте, уз претходно писмено одобрење Комисије. Ово не доводи у питање било какве измене и допуне Споразума о финансирању, које би могле бити потребне за прилагођавање програма новим условима провођења, укључујући, ако је могуће, продужење периода оперативног провођења и извршења, или раскид Споразума о финансирању у складу с чланом 17.

Члан 17 - Раскид Споразума о финансирању

(1) Ако се проблеми који су довели до обуставе Споразума о финансирању не ријеше у року од највише 180 дана, било која страна може раскинути Споразум о финансирању уз отказни рок од 30 дана.

(2) Када се достави обавјештење о раскиду, наводе се посљедице за уговоре о набавци, уговоре о гранту и споразуме о доприносу који су у току или ће се потписати.

(3) Раскид Споразума о финансирању не искључује могућност Комисије да изврши финансијске исправке у складу с члановима 43. и 44. ФФПА-а.

Члан 18 - Мјеродавно право, рјешавање спорова

(1) Овај споразум регулисан је правом ЕУ.

(2) Ако се спор који се односи на тумачење, примјену или ваљаност Споразума не може ријешити споразумно, ријешити се арбитражом у складу с Арбитражним

правилима Сталног арбитражног суда из 2012. године, у складу са сљедећим:

(а) Састав Савјета

За захтјеве од 500.000 евра или више: Савјет се састоји од три арбитра. Свака ће страна именовати једног арбитра у року од 40 календарских дана након слања обавјештења о арбитражи. Два арбитра које су именовале стране заузврат ће именовати трећег арбитра који ће дјеловати као председавајући арбитра.

За захтјеве испод 500.000 евра: Савјет ће се састојати од једног арбитра, осим ако се стране не договоре другачије.

Ако се Савјет не састави у року од 80 календарских дана након слања обавјештења о арбитражи, било која страна може затражити од Секретаријата Сталног арбитражног суда или другог међусобно прихватљивог неутралног тијела да именује потребног/потребне арбитра/арбитре.

(б) Сједиште

Сједиште Арбитражног савјета је Ден Хаг, Холандија.

(ц) Језик

Језик поступка биће енглески или неки други службени језик Европске уније који је обострано прихватљив. Докази се могу извести и на другим језицима, ако се стране с тим сложе.

(д) Поступак

Прибјегавање привременим мјерама, интервенцијама треће стране и интервенцијама *amicus curiae* је искључено.

Ако једна страна од Савјета затражи да с информацијама или материјалом поступа повјерљиво, одлука се доноси у облику образложеног налога и након саслушања друге стране (10 календарских дана за подношење примједби). Савјет ће одвагнути разлоге захтјева, природу информације и право на ефикасну судску заштиту. Савјет посебно може:

- учинити откривање подложним посебним обавезама; ил

- одлучити се против откривања, али наредити израду неповјерљиве верзије или сажетка информација или материјала, који садржи довољно информација да омогући другој страни да изрази своје ставове на смислен начин.

Ако се од Савјета тражи да саслуша случај затворен за јавност, одлука ће се донијети након саслушања друге стране (10 календарских дана за подношење примједби). Савјет ће узети у обзир разлоге за захтјев и приговоре друге стране (ако постоје).

Ако се од Савјета тражи тумачење или примјена права Европске уније, он ће прекинути поступак и затражити од Предсједника Високог суда у Паризу (*Président du Tribunal de grande instance de Paris - juge d'appui*), у складу с члановима 1460. и 1505. француског Законика о грађанском поступку затражити претходну одлуку од Суда Европске уније у складу с чланом 267. Уговора о функционисању Европске уније. Поступак пред арбитражним судом наставиће се након доношења одлуке од стране *juge d'appui-a*. Одлука Суда ЕУ и *juge d'appui-a* обавезујућа је за Савјет.

Арбитражна одлука биће коначна и обавезујућа за стране и оне ће је извршити без одгађања.

Међутим, свака страна може затражити да одлуку преиспита Жалбени суд у Хагу (*Gerechtshof Den Haag*) на основу важећег националног закона. У том случају, одлука се неће сматрати коначном до окончања овог поступка. Одлука ревизионог суда обавезујућа је за Савјет.

(е) Трошкови

Трошкови арбитраже састоје се од:
- накнада и разумних трошкова арбитра;
- разумних трошкова вјештака и свједока које је одобрио Савјет; и
- накнада и трошкова Секретаријата Сталног арбитражног суда за арбитражни поступак (нпр. кетеринг, осигурање службеника, соба, тумачење).

Накнаде арбитра не смију премашити:
- 30.000 евра по арбитрау ако је спорни износ испод 1.000.000 евра;
- 15% спорног износа ако је тај износ већи од 1.000.000 евра. У сваком случају, накнаде арбитра не смију премашити 300.000 евра.

Трошкове арбитраже носе стране у једнаком односу, осим ако није друкчије договорено.

Стране саме носе своје трошкове правног заступања и друге трошкове које имају у вези с арбитражом.

(ф) Повластице и имунитети

Договор о провођењу арбитраже према Арбитражним правилима Сталног арбитражног суда из 2012. године не представља и не може се тумачити као одрицање од повластица или имунитета било које стране, на које имају право.

Члан 19 - Мјере ограничавања ЕУ

(1) Дефиниције

(а) „Мјере ограничавања ЕУ“ означавају мјере ограничавања усвојене у складу с Уговором о Европској унији (ТЕУ) или Уговором о функционисању Европске уније (УФЕУ).

(б) „Ограничена особа“ означава све субјекте, појединце или групе појединаца које је ЕУ одредила да подлијежу мјерама ограничавања ЕУ¹.

(2) У свим својим односима, стране признају да према праву ЕУ никаква средства или привредни ресурси ЕУ не смију бити директно или индиректно доступни Ограниченим особама или да служе у њихову корист.

(3) Водећи корисник програма ИПА III осигурава да ниједна трансакција која се пронађе на списку санкција ЕУ нема директну или индиректну корист од финансирања ЕУ. Водећи корисник програма ИПА III обавезује се да ће осигурати ову обавезу:

(а) провјером резултата претраге на списку санкција ЕУ, прије склапања и плаћања према релевантним споразумима, сваки уговарач, корисник гранта и крајњи прималац с којим водећи корисник програма ИПА III има или се очекује да ће имати директан уговорни однос (директни прималац), како би се процијенило да ли је такав прималац Ограничена особа.

(б) провјером или другим одговарајућим средствима (која могу укључивати накнадну провјеру) на основу приступа заснованог на ризику, да ниједан субјекат који би индиректно примао средства ЕУ није Ограничена особа.

(4) У случају да водећи корисник програма ИПА III оцијени да је било који од прималаца (директних или индиректних) средстава ЕУ Ограничена особа, водећи корисник програма ИПА III ће одмах обавијестити Комисију.

(5) Не доводећи у питање обавезу из горње тачке 3, ако Комисија оцијени да коришћење финансијске помоћи

Уније у оквиру програма ИПА III резултује или је резултовало кршењем мјера ограничавања ЕУ, одговарајући износи неће бити прихватљиви за финансијску помоћ Уније у оквиру програма ИПА III. Ово не доводи у питање било каква права која Комисија може имати да обустави или прекине радњу захваћену таквим кршењем, да поврати сва средства ЕУ која је допринијела Комисија или да обустави или раскине Споразум о финансирању.

(6) Одређивање корективних мјера извршиће се у складу с принципом пропорционалности. Корективне мјере примјењују се само на средства ЕУ која су доступна примаоцу или су у његову корист за период током којег је остао Ограничена особа.

(7) Ова клаузула не доводи у питање изузетке садржане у Мјерама ограничавања ЕУ.

**Годишњи извјештај о провођењу: <Година>
Прекогранична сарадња између корисника програма ИПА III:**

**<Корисник X> - <Корисник Y>
(Члан XX. Оквирног споразума о финансијском партнерству)**

Садржај
Рјечник скраћеница
1. Идентификација
2. Преглед провођења програма прекограничне сарадње
2.1. Опис и анализа напретка
2.2. Напредак остварен у провођењу програма прекограничне сарадње
2.2.1. Квантитативна анализа
2.2.2. Квалитативна анализа
2.3. Детаљне информације о финансијском извршењу Програма прекограничне сарадње
2.4. Информације о корацима које су предузеле структуре прекограничне сарадње и/или Заједнички одбор за праћење како би се осигурао квалитет и ефикасност провођења
2.4.1. Праћење и евалуација
2.4.2. Настали проблеми и корективне радње
2.5. Видљивост и публицитет
2.6. Коришћење техничке помоћи
2.7. Промјене у контексту провођења програма прекограничне сарадње
2.8. Комплементарност с другим секторским политикама или инструментима
2.9. Приче о успјеху
Рјечник скраћеница

1. Идентификација

ПРОГРАМ ПРЕКОГРАНИЧНЕ САРАДЊЕ	Назив програма: Програм прекограничне сарадње ИПА III <држава А> <држава Б> <20XX-20XX> апропријације/расподјеле: <износ укључујући техничку помоћ>
ГОДИШЊИ ИЗВЈЕШТАЈ О ПРОВОЂЕЊУ	Извјештајна година: <од 1. јануара 20XX до 31. децембра 20XX> Припрема: ▪ <структура за прекограничну сарадњу корисника X> ▪ <структура за прекограничну сарадњу корисника Y> Датум прегледа Годишњег извјештаја о провођењу Заједничког одбора за праћење: <датум и врста поступка за његово доношење, тј. састанак или писмено> Програмско прихватљиво подручје: <...>

¹ www.sanctionsmap.eu. Карта санкција је информатички алат за идентификацију режима санкција. Извор санкција произилази из правних аката објављених у Службеном листу Европске уније (СЛ). У случају неподударности између објављених правних аката и ажурирања на интернетској страници, мјеродавна је верзија у Службеном листу.

2. Преглед провођења програма прекограничне сарадње

2.1. Опис и анализа напретка

<Сажетак провођења програма током извјештајног периода, то јест:

1. Напредак с расписаним позивима за доставу приједлог:

- Број позива који се планирају објавити до краја периода провођења програма и њихов предложени распоред:

- Стање расписаних позива за доставу приједлога (број и датум расписаних позива за доставу приједлога, број и датум позива за доставу приједлога који су затворени, трајање процеса евалуације - по сваком кораку и укупно),

- Анализа процеса евалуације (број примљених пријава, и одабраних за финансирање и одбијених, по тематском приоритету, специфичном циљу и очекиваном резултату (гдје је то прикладно); врста, улога и земља поријекла подносилаца захтјева, број одбијених пријава у

свакој фази процеса евалуације, и најчешћи разлози за одбијање (погледати табелу модела бр. XX у наставку),

- Списак потписаних уговора по позиву за доставу приједлога и статус њиховог провођења (видјети модел табеле бр. XX у наставку),

- Догађаји за изградњу капацитета који се проводе за потенцијалне подносиоце захтјева и за кориснике грантова (број догађаја, број учесника по врсти догађаја и држави, број захтјева за информације од пријављених корисника грантова итд.),

- Број структура прекограничне сарадње и одржаних састанака особља Заједничког техничког секретаријата и резултата; број састанака и резултата Заједничког одбора за праћење; број техничких састанака између структура прекограничне сарадње и резултата.

2. Напредак у стратешким пројектима:

<Ако је релевантно, укључити и информације о ревизији програма за период 2021-2027. или програмирању за 2028-2034.>

Споразум о финансирању за програм прекограничне сарадње ИПА III - Додатак III: годишњи извјештај о провођењу Програма прекограничне сарадње (в. јули 2022.)

Табела¹ бр. xx> Списак примљених пријава за прекограничну сарадњу по позиву за доставу приједлога, укључујући одобрене за финансирање и одбијене

Референтни број позива за достављање приједлога	Тематски приоритет	Специфични циљ и очекивани резултат (гдје је примјењиво)	Назив	Врста, улога и држава поријекла свих подносилаца захтјева	Тражени износ гранта ЕУ	Административна провера (Д/Н)	Процјена квалитета (Д/Н)	Одобрено (Д/Н)	Разлог одбијања

Табела² бр. <xx> Списак уговора прекограничне сарадње потписаних по позиву за доставу приједлога и њихов статус провођења

Референтни број позива за доставу приједлога: <...>							
Тематски приоритет: <...>							
Број уговора	Назив	Назив, врста и земља поријекла координатора и укључених партнера	Кратке информације о пројекту (специфични циљеви/исходи и очекивани резултати)	Датум почетка и завршетка	Укупни прихватљиви трошкови и вриједност гранта ЕУ	Главна постигнућа до данас	Коментари ³

¹ Једна табела по позиву за доставу приједлога.

² Једна табела по позиву за доставу приједлога.

³ У овој колони треба навести статус провођења као „довршено“, „у току“ или „треба почети“.

2.2. Напредак остварен у провођењу програма прекограничне сарадње

<Врло кратка презентација тематских приоритета, специфичних циљева и очекиваних резултата програма прекограничне сарадње, заједно с кратким описом напретка постигнутог у провођењу програма прекограничне сарадње, а најважније у постизању специфичних циљева и очекиваних резултата по тематским приоритетима (укључујући приоритет техничке помоћи), како са квалитативне и тако и са квантитативне перспективе, који указују на напредак у односу на циљеве.>

2.2.1. Квантитативна анализа

<Информације о напретку постигнутом у провођењу програма прекограничне сарадње с нагласком на показатеље и циљне вриједности како на нивоу пројекта, тако и на нивоу програма.

Анализа постигнућа мјерена резултатима, исходима и учинцима, као и финансијским и процесним показатељима. Показатељи се разврставају према полу, рањивим групама и доби, гдје је то могуће.

Ако подаци о извођењу још нису доступни, потребно је доставити информације о томе када ће они бити

доступни и када ће бити укључени у годишњи извјештај о провођењу. Осим тога, информације се требају приказати помоћу графикана и дијаграма.

Примјер табеле показатеља (резултати, исходи и учинци) с примјером по тематском приоритету програма, специфичном циљу и резултатима приказан је у наставку.>

Споразум о финансирању за програм прекограничне сарадње ИПА III - Додатак III: годишњи извјештај о провођењу Програма прекограничне сарадње (в. јули 2022.)

<Табел бр. XX>. Подаци прикупљени⁴ на нивоу програма на основу информација прикупљених из пројеката

Тематски приоритет: <...> Специфични циљ:<...> Резултат ⁵ : <...>												
Назив и врста ⁶	Дефиниција	Основица		Достигнућа				Агрегирана вриједност с 31. децембром 202X	Циљ		Извори информација	Одговорност за прикупљање података и фреквенција
		Вриједност	Година	Вриједност	Година	Вриједност	Година		Вриједност	Година		
(%) запослених студената (исказано по полу) (индикатор успјеха)	(%) младих дјевојака и момака који завршавају средњошколско образовање који су пронашли запослење у року од године дана од дана завршетка школовања	50 %	2021.	60 %	2023.	65 %	2027.		70 %	2029.	Статистике јавних служби за запошљавање	Корисници гранта квартално
....												
....												

⁴ Већина података треба бити извучена из регионалног система праћења.

⁵ У неким случајевима, могуће је да је релевантније подручје политике регионалног система праћења.

⁶ Сваки индикатор ће бити идентификован као учинак, резултат или исход успјеха.

2.2.2. Квалитативна анализа¹

Објасните како је програм допринио или ће допринијети подстицању одрживог локалног развоја, повећању просперитета и изградњи повјерења међу заједницама те промовисању регионалне сарадње и добровољних односа као и како то можете измјерити или показати.

Опишите како структуре прекограничне сарадње и именована посредничка тијела прате учење које се догађа током периода провођења програма, на примјер, за успостављање и рад функционалних система за прикупљање података (и за статистичке и за административне сврхе).>

За квалитативну анализу, програмске структуре требале би користити податке који пружају информације о ставовима, мишљењима или запажањима људи. Ти се подаци углавном прикупљају евалуацијама, резултатима посјета током праћења, интервјуима, састанцима, фокус групама, истраживањима јавног мњења, анкетама итд. На крају, елаборирати како ће се међусобно повезана питања (нарочито она релевантна за кохезиону политику: једнаке могућности, једнакост између мушкараца и жена, одрживи развој и борба против дискриминације) проводити у складу с нацртом позива за подношење приједлога и провођење уговора о додјели грантова.>

2.3. Детаљне информације о финансијском извршењу програма прекограничне сарадње

¹ Овај одјелак такођер треба описати све што су структуре прекограничне сарадње или управљачки орган провели или подузели за усмјеравање тематског кластера бр. 5 (тј. ојачати капацитете локалних власти које сућелују у provedби програма

под индиректним управљањем, исплатама годишњих одобрених средстава по тематским приоритетима и према врсти корисника гранта, укључујући пројектне партнере (сукориснике).

<Анализа сљедећих фактора:

- Финансијског стања
- Информација о суфинансирању
- Фактора који ометају и/или одгађају финансијско провођење

- Фактори који су имали позитиван утицај на финансијско провођење.>

Примјер табеле финансијског извршења уговора из програма прекограничне сарадње у провођењу током извјештајног периода:

<Табела бр. XX>

Тематски приоритет <...>						
Број уговора	Назив, врста земља поријекла координатора и укључених партнера	Datum почетка завршетка	Процијењени укупни прихватљиви трошкови и вриједност гранта ЕУ	Збирна вриједност исплата ²	Процент извршених исплата ²	Коментари

2.4. Информације о корацима које су предузеле структуре прекограничне сарадње и/или заједнички одбор за праћење како би се осигурао квалитет и ефикасност провођења

2.4.1 Праћење и евалуација

<Мјере праћења које предузимају структуре прекограничне сарадње или заједнички одбор за праћење, укључујући договоре о прикупљању података, преглед

² [Збирна вриједност исплата/вриједност гранта ЕУ] x 100

извјештаја о уговорима о дојели грантова, налазе и праћење препорука надзорних посјета.

У програмима који се проводе под индиректним управљањем, припрема, извршење, налази, препоруке и праћење мјера евалуације које предузима управно тијело (видјети члан 56. Оквирног споразума о финансијском партнерству).

У програмима који се проводе под индиректним управљањем, подршка, налази, препоруке и наставак мјера евалуације које је предузела Комисија.>

2.4.2. Настали проблеми и корективне радње

< Сажетак свих значајних проблема насталих током провођења програма и осигуравања одрживости, као и све предузете корективне мјере и препоруке за даљње дјеловање.

Препоруке за (даљње) корективне мјере.>

Када се програм проводи у индиректном управљању, потенцијални проблеми у управљању програмом такође морају бити истакнути као и сви значајни проблеми на које се наишло у провођењу повјерених задатака, нпр. кашњења у уговарању и накнадно предузете/планиране мјере.

2.5. Видљивост и публицитет

<Мјере предузете како би се осигурала видљивост и публицитет програма (тј. план комуникације и видљивости, види члан 76. Оквирног споразума о финансијском партнерству), укључујући промотивне материјале, праћење новинских чланака, оглашавање у масовним медијима, примјере најбоље праксе, истицање значајних догађаја као што су као радионице, конференције, округли столови, форуми, Дан европске сарадње, Европска седмица регија и градова и пројектни сајмови; одржавање базе података потенцијалних подносилаца захтјева, интернетске странице програма, страница на друштвеним мрежама итд.>

2.6. Коришћење техничке помоћи

<Детаљно објашњење о коришћењу техничке помоћи и свим значајним проблемима насталим у току провођења буџета техничке помоћи. Коначно, анализа показатеља резултата, исхода и учинка Уговора о гранту за техничку помоћ (ТАГЦ) мора бити представљена на сличан начин као у одјелу 2.2.1. изнад>

2.7. Промјене у контексту провођења програма прекограничне сарадње

<Ако је релевантно, описати било који елемент који, а да не произлази директно из помоћи програма, има директни утицај на провођење програма (нпр. законодавне промјене, релевантне друштвено-економске промјене итд.)>

2.8. Комплементарност с другим секторским политикама или инструментима

<Сажетак стварне координације и усклађености програма с другим ИПА програмима, програмима транснационалне сарадње, државама чланицама ЕУ и националним програмима или иницијативама доступним у прихватљивом подручју. Координација и усклађеност програма с другим политикама Заједнице, а што је најважније с макрорегионалним стратегијама ЕУ. Комплементарност с другим финансијским инструментима, међународном помоћи и/или регионалним политикама ЕУ (нпр. Привредни и инвестициони план за Западни Балкан, Зелени план Западног Балкана и Агенда Западног Балкана о иновацијама, истраживању, образовању, култури, младима и спорту).>

2.9. Приче о успјеху

<Опишите у смислу постигнутих резултата један, али би било пожељно два, примјера активности прекограничне

сарадње чији је период провођења завршио током извјештајног периода и које би се по сљедећим параметрима могле узети у обзир као прича о успјеху:

- Оригинална димензија Програма прекограничне сарадње (молимо вас да наведете која је дефиниција прекограничне сарадње коришћена за процјену пројектних приједлога како је наведено у релевантним смјерницама за подносиоце захтјева: а) „заједничко провођење активности које резултују интензивирањем прекограничних веза и одрживих прекограничних партнерстава и/или уклањање прекограничних препрека ради одрживог социоекономског развоја“ или б) „заједничко провођење активности партнера које резултују интензивирањем прекограничних веза и одрживих прекограничних партнерстава и/или уклањање прекограничних препрека за одрживи социоекономски развој“).

- Истински учинак прекограничне сарадње: боља комшијска заједница и корист за људе с обје стране на начин који „националном пројекту“ не би успио.

- Иновативност: по подручјима, укљученим партнерима или примјењеним активностима и методама.

- Ефикасност: Резултати постигнути на вријеме и у складу с планираним буџетом.

- Добро ширење података: видљивост, поновљивост, мултипликатор и/или учинци прелијевања.

- Добри изгледи за одрживост: вјероватност предности након завршетка трајања пројекта и дуготрајно партнерство.>

<Приче би могле имати сљедећу структуру:
Звучна реченица која сажима успјех пројекта

Контекст

Опис конкретне проблеме који се рјешава

Идеја иза пројекта

Предложено рјешење

Три примјера предузетих активности

Доказ о успјеху

Визија

Гдје пронаћи више информација (нпр. интернетска страница)

Подаци за контакт партнера прекограничне сарадње>

Кључни подаци

За сваки локални уговор потребни подаци су:

1. Одлука ЕУ

Референца програма, нпр. Годишњи акциони програм за 2022.

2. Уговор ЕУ

Референтни број "OPSYS" Споразума о финансирању, нпр. 2014/031-878

3. Назив

Локални назив уговора

4. Локална референца уговора

5. Образац за извођача/правног субјекта (ЛЕФ)

6. Тип уговора

Нпр. Грант, услуга, набавка, радови, твининг,...

7. Датум потписивања уговора

Датум када задња Страна потписује уговор

8. Датум почетка имплементације уговора

Датум потписа за извођача, датум потписа за уговорно тијело, датум на који уговор ступа на снагу и датум на који почиње провођење уговора су различити концепти, који сви могу бити исти дан или могу бити различити дани.

Конкретно, датум почетка имплементације уговора (= први дан када могу настати прихватљиви трошкови по уговору) може се утврдити након што је уговор потписан кроз одговарајућу клаузулу у уговору, Аминистративни

налог итд. Ваш систем може задржати све ове датуме; али за потребе извјештаја до краја године критичан датум је датум почетка имплементације.

9. Датум завршетка имплементације уговора

Прилагођено за измене гдје је релевантно. То обично није исто што и крајњи датум за завршетак, када то укључује вријеме за фактурисање, гарантне периоде итд.

Датум завршетка имплементације уговора је посљедњи дан када могу настати прихватљиви трошкови према уговору. Уговор може омогућити додатно вријеме за финализацију администрације уговора или период између привременог и коначног прихватања обављеног посла; али ово додатно вријеме није релевантно за извјештај на крају године.

10. Статус уговора

ОТВОРЕН, ЗАТВОРЕН, ЗАВРШЕН, НИЈЕ ПОЧЕО (ако је датум почетка активности након крајњег рока)

11. ИПА ЕУ - Почетна вриједност уговора

Почетни износ законске обавезе ИПА дијела (финансирање ЕУ).

12. ИПА ЕУ - Тренутна вриједност уговора

Износ након измена (гдје је релевантно)

Тренутна вриједност уговора ће укључивати сваку промјену износа уговорених путем додатка којим се мијења уговор.

13. ИПА ЕУ - Уплаћени износ

Укупан износ плаћен по уговору; тј. авансно плаћање + износ директно плаћених фактура - повраћаји).

14. РАЛ

'Reste à liquider' су неподмирене обавезе.

Износ који је намијењен, али још није исплаћен корисницима и извођачима из ИПА ЕУ износа.

15. ИПА ЕУ - Повраћаји

Укупна вриједност повраћаја (и повраћаја претфинансирања и повраћаја издатака) извршених према уговору (гдје је релевантно).

Повраћаји ће обично бити претфинансирајући. Повраћаји претфинансирања искључиво су новчани преноси који немају утицаја на укупне трошкове. Повремено ће се повраћаји вршити на основу плаћања за издатке, који су у почетку били прихваћени као прихватљиви, али су накнадно одбијени на основу нових информација. Повраћај издатака смањиће укупни пријављени трошак по уговору (погледајте тачку 19).

16. ИПА ЕУ - Плаћено претфинансирање

Укупна вриједност претфинансирања плаћеног према уговору (гдје је релевантно).

Претфинансирање је уплата с циљем да се кориснику обезбиједи "флоут", тј. аванс у готовини. Као таква, плаћа се прије испоруке робе и услуга (у случају уговора о набавци) и прије настанка прихватљивих трошкова од стране корисника (у случају уговора о гранту). Претфинансирање се признаје у билансу стања када се готовина пренесе примаоцу.

17. ИПА ЕУ - Претфинансирање је подмирено

Укупна вриједност претфинансирања је подмирена.

Плаћање претфинансирања се признаје као имовина. У складу с релевантним рачуноводственим правилом, имовина претфинансирања се генерално престаје признавати (тј. поништена/смањена) на сљедећи начин:

- ако износ привремене/коначне фактуре или потраживања трошкова, или његов дио, оправдава кориштење претфинансирања, валидација ових прихватљивих трошкова ће довести до поништавања претфинансирања;

- иако корисник не користи (дио) претфинансирања, износ претфинансирања ће бити дјелимично или у потпуности наплаћен од корисника.

18. ИПА ЕУ - Отворено претфинансирање

Укупни износи од 16 и 17 даће укупно отворено (неразријешено) претфинансирање плаћено у оквиру програма, тј. претфинансирање плаћено - претфинансирање подмирено.

19. ИПА ЕУ - Признати трошкови

Укупни прихватљиви трошкови који су настали, прихваћени, плаћени (директно плаћање трошкова плус подмирење претфинансирања према уговору) и доказани попутним документима.

Обрачунава се по сљедећој формули: 19 = 12 (ИПА ЕУ-Тренутна вриједност уговора) - 14 (РАЛ) - 18 (ИПА ЕУ-Отворено претфинансирање) - 15 (ИПА ЕУ - Повраћаји) у обрачун укључити 'ИПА ЕУ - признати трошкови' само повраћаји расхода који смањују признати трошак (+ 19 бис (ИПА ЕУ - настали и прихваћени трошак који још није плаћен) - САМО ако нисте у могућности имплементирати засебну колону 19 бис у извјештају).

Трошкови ће представљати прихватљиву вриједност рада:

Ø насталу по уговору, прихваћену, плаћену од стране уговорног органа (директно или путем одобреног претфинансирања) и доказану пратећим документима,

Ø насталу и плаћену од стране извођача (гдје је релевантно - подизвођачима или од стране корисника гранта, на примјер) и прихваћену и плаћену од стране уговорног органа; У случају привремених трошкова схвата се да коначно прихватање зависи од коначног исхода уговора.

Запамтите:

* Обрачунати трошкови (процијењена вриједност обављеног посла, али још није фактурисан) нису потребни.

* Уговорени, али неплаћени износи нису трошкови за потребе овог извјештаја.

* Претфинансирање које плаћају уговорни орган или извођач (гдје је релевантно) није трошак.

19 бис. ИПА ЕУ - Трошак је настао и прихваћен је, али још није плаћен

Примјери:

- фактуре у току рада које су потврђене као тачне (настале и прихваћене) али које ће бити плаћене тек у наредном извјештајном периоду или

- гарантни депозити.

Напомена: Уколико - нпр. из техничких разлога - нисте у могућности да имплементирате ову колону у свом извјештају, молимо додајте одговарајуће износе, изузетно, директно у колону 19 наводећи разлог за њихово укључивање: 'Колона 19 укључује трошкове који су настали, прихваћени, али још нису плаћени, у износу од '(...)', из сљедећег разлога: '(...)' или нас у допису обавијестите о релевантним износима по уговору.

Надаље, имајте на уму да се износи уметнути у ову колону сматрају насталим трошковима и прихваћају се само у сврху овог извјештаја на крају године, али не и у сврху годишњег финансијског извјештаја или захтјева за средствима гдје се само признати трошкови (настали, прихваћени, плаћени и доказани пратећим документима) требају узети у обзир.

Гдје су трошкови пријављени уз фактуру (обично набавке)

20. Трошкови у току рада - Износ фактуре (прије процјене прихватљивог износа)

Фактуре и извјештаји примљени, али још увијек нису одобрени.

Када нема фактура и трошкови се идентификују из финансијског извјештаја (обично грантови).

20. Трошкови у току рада - Износ у финансијском извјештају (прије процјене прихватљивог износа)

Извјештаји примљени, али још увијек нису одобрени.

Financial Report Table with columns for Reference Program, Budget, and various financial metrics.

IPA III CBC Financing Agreement - Annex IV Financial Report (v. July 2022)

Прилог III(Б): Годишњи финансијски извјештај - појединачни програм допринос ЕУ према члану 61, став (2), тачка (а), ФОПА-а

Годишњи финансијски извјештај корисника програма ИПА III (*)

Summary table for IPA III financial report with columns for Reference Program, Budget, and Local Agreement Activities.

(*) 15. фебруар

Ја, нижепотписани/а _____, НАО за корисника програма ИПА III _____, изјављујем да је горенаведени финансијски извјештај/изјава потпун, тачан и истинит у складу с чланом 61, став (5), ФОПА-а.

IPA III CBC Financing Agreement - Annex IV Financial Report (v. July 2022)

Прилог III(Д): годишњи рачуноводствени извјештај према члану 61, став (1), ФОПА-а

Годишњи рачуноводствени извјештај корисника програма ИПА ИИИ на крају године (*)

Detailed financial statement table with 18 columns for various financial indicators.

(*) поднјети до 15. јануара

Ја, нижепотписани/а _____, НАО за корисника програма ИПА III _____, изјављујем да је горенаведени финансијски извјештај/изјава потпун, тачан и истинит у складу с чланом 61, став (5), ФОПА-а.

* Овај шаблон се, такође, користи за програме ИПА I и ИПА II

IPA III CBC Financing Agreement - Annex IV Financial Report (v. July 2022)

Прилог III(Д) - План предвиђања исплате према члану 4, став (2), ФА

Подаци од: _____

План предвиђања исплате корисника програма ИПА III

Forecast table for IPA III payments with columns for Reference Program, Budget, and monthly forecasts.

* Колоне О до Q које се користе за напредно претфинансирање

** Колоне О до С које ће се користити за годишњи финансијски извјештај и предвиђање вјероватних захтјева за плаћање

IPA II CBC Planning Agreement - Annex IV Financial Report (v. July 2023)

Прилог III(e) - Предвиђене вјероватних захтјева за плаћање
 према члану 23, став (3), ФРГА-а

Подаци о: **Предвиђене вјероватних захтјева за плаћање корисника програма ИПА III**

Референтни број ОПЗГ и/или финансијски контрагент	Референтна програма	Сумма на својој страни	Рок за успостављање	Рок за опортунистичко предвиђање	Допушта буџетски надавања Уверима*	ЕУ фондови који се налазе у верима	РАП завршено са 31.12. године Уверима	РФРС У ЕУ предвиђање 2023-2027	Предвиђање за 202X (по мјесцима)												Предвиђање за 202Y																		
									Укупно 202X	01-202X	02-202X	03-202X	04-202X	05-202X	06-202X	07-202X	08-202X	09-202X	10-202X	11-202X	12-202X	Укупно на 202Y	К1/202Y	К2/202Y	К3/202Y	К4/202Y													
Укупно за програм ИПА I																																							
2018 РАП - циљ: Надавање (ИПАСУ)																																							
ИПА II 2018 АА-ВБ																																							
ИПА II 2021 ААЛ (ИПАСУ)																																							
ИПА II 2021 ААЛ (ИПАСУ)																																							
Укупно за програм ИПА II																																							
ИПА III 2021 ААЛ (ИПАСУ)																																							
Укупно за програм ИПА III																																							
Укупно за програм ИПА I, ИПА II и ИПА III																																							

*ИПА, одговарајући учесници доприноси ЕУ за ИПАСУ до дана уградње, након чега учесничка одваја учеснички допринос.

**Додатак V
Споразума о финансирању Минимална
спецификација рачуноводственог система заснованог
на принципу настанка догађаја**

Рачуноводствени систем корисника средстава из ИПА III фонда задовољава следеће услове:

1. Одражава организациону структуру успостављену за системе унутрашње контроле који одговарају обављању дужности. Нарочито се подразумева да прије одобрења неке операције, све аспекте (оперативне и финансијске) те операције морају верификовати запослени који не припадају особљу које је ту операцију покренуло. Особа која ради на верификовању не може бити подређена иницијатору трансакције.

2. Укључује ревизијски поступак за све трансакције и измјене и допуне.

3. Посједује одговарајућу физичку и електронску безбједност, укључујући системе за додатну похрањивање и повраћај података.

4. Рачуноводствени систем треба да садржи најмање следеће информације за локалне уговоре којима се управља у оквиру сваког програма:

(а) Број уговора;

(б) Вриједност уговора, укључујући све измјене и допуне;

(ц) Датуме потписивања уговора (обје стране);

(д) Датум почетка провођења уговора;

Ради се о додатном датуму у односу на датум потписивања уговора, који се може разликовати од тог датума, као у ситуацији када се датум почетка уговорених радова одређује након потписивања уговора, путем управног налога.

(е) Датум завршетка провођења уговора, укључујући све измјене и допуне;

То је крајњи датум до којег могу настати квалификовани трошкови. Њиме се не обухваћа неки гаранцијски рок или вријеме допуштено уговарачу за припрему извјештаја.

(ф) Укупно плаћено (готовина) по уговору;

(г) Претфинансирање плаћено по уговору;

Изричито признавање и евидентирање у билансу стања претфинансирања које се захтијева уговором.

(х) Признати трошкови - директно (по уговору);

Изричито признавање трошкова као обрачуна расхода за дату годину. Нека плаћања ће директно покрити већ настале трошкове. Никакво претфинансирање није укључено. Та плаћања могу бити коначна када је неко претфинансирање већ покривено, или међуплаћања када је претфинансирање покривено или када уговор не садржи одредбу о претфинансирању.

(и) Признати трошкови - индиректно (по уговору);

Изричито признавање трошкова као обрачуна расхода за дату годину. Неке фактуре или захтјеви за покриће трошкова које поднесе корисник гранта или уговарач односиће се на трошкове покривене претфинансирањем које је раније исплаћено у периоду провођења споразума или уговора о гранту. У таквим случајевима, извршено плаћање биће мање од пријављеног трошка. Оно чак може бити једнако нули ако је укупни трошак покривен претфинансирањем. (оно ће свакако бити једнако нули ако су пријављени трошкови недовољни за апсорбовање претфинансирања и ако се за неискоришћени биланс претфинансирања изда налог за повраћај). У свим таквим случајевима систем треба евидентирати укупну вриједност пријављених квалификованих трошкова као расхода за дату годину и умањити биланс претфинансирања за износ поравнања трошкова према претфинансирању када се установи плативи износ.

(ј) Налози за повраћај у циљу умањења претфинансирања (по уговору);

Признање умањења претфинансирања у билансу стања након повраћаја неискоришћеног претфинансирања.

(к) Налози за повраћај у циљу умањења трошкова (по уговору);

Када се изврши повраћај за трошкове који су раније били прихваћени - евентуално након провођења истраге о превари. У таквим случајевима, евидентирани трошкови за дату годину морају бити умањени, ако су расходи били прихваћени у истој години као и накнадни повраћај; или, када су расходи прихваћени у претходној години у односу на годину повраћаја, мора бити евидентиран приход.

(л) Датум фактуре добављача за сваку фактуру или други документ попраћен финансијским извјештајем који доводи до признатих трошкова;

(м) Подаци о контексту повраћаја у вези с квалификованим трошковима и повраћајима.

Члан 3.

Ова Одлука биће објављена у "Службеном гласнику БиХ - Међународни уговори" на српском, босанском и хрватском језику и ступа на снагу даном објављивања.

Број 01-50-1-3762-34/23
29. децембра 2023. године
Сарајево

Председавајући
Жељко Комшић, с. р.

Na osnovu člana V 3. d) Ustava Bosne i Hercegovine i saglasnosti Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine (Odluka PS BiH broj 01,02-21-1-2644/23 od 28. decembra 2023. godine), Predsjedništvo Bosne i Hercegovine je, na 10. redovnoj sjednici, održanoj 29. decembra 2023. godine, donijelo

ODLUKU

O RATIFIKACIJI SPORAZUMA O FINANSIRANJU PROGRAMA AKTIVNOSTI PREKOGRANIČNE SARADNJE BOSNA I HERCEGOVINA-SRBIJA ZA RAZDOBLJE 2021-2027. IZMEĐU EVROPSKE UNIJE KOJU PREDSTAVLJA EVROPSKA KOMISIJA I BOSNE I HERCEGOVINE KOJU PREDSTAVLJA DIREKCIJA ZA EVROPSKE INTEGRACIJE VIJEĆA MINISTARA BOSNE I HERCEGOVINE I VLADE REPUBLIKE SRBIJE KOJU PREDSTAVLJA MINISTARSTVO ZA EVROPSKE INTEGRACIJE

Član 1.

Ratifikuje se Sporazum o finansiranju programa aktivnosti prekogranične saradnje Bosna i Hercegovina - Srbija za razdoblje 2021-2027. između Evropske unije koju predstavlja Evropska komisija i Bosne i Hercegovine koju predstavlja Direkcija za evropske integracije Vijeća ministara Bosne i Hercegovine i Vlade Republike Srbije koju predstavlja Ministarstvo za evropske

integracije, koji je potpisan 16. marta 2023. godine u Briselu, 02. augusta 2023. godine u Beogradu i 16. oktobra 2023. godine u Sarajevu, na engleskom jeziku.

Član 2.

Tekst Sporazuma u prijevodu glasi:
Ref. Ares g (2023)1912729 - 16/03/2023

SPORAZUM O FINANSIRANJU POSEBNI USLOVI

Evropska komisija, u daljnjem tekstu "Komisija", koja djeluje u ime Evropske unije, u daljnjem tekstu "Unija",

s jedne strane, i

Republika Srbija, koju predstavlja Vlada Republike Srbije (u daljnjem tekstu "Srbija") i Bosna i Hercegovina, koju predstavlja Direkcija za evropske integracije Vijeća ministara Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu "Bosna i Hercegovina"), u daljnjem tekstu pod zajedničkim nazivom "korisnici programa IPA III", ili zasebno "korisnik programa IPA III",

s druge strane,

a zajednički u daljnjem tekstu "ugovorne strane"

SPORAZUMJELE SU SE KAKO SLJEDI:

Član 1 - Program prekogranične saradnje

(1) Unija pristaje finansirati, a korisnici programa IPA III prihvataju finansiranje sljedećeg Programa prekogranične saradnje opisanog u Dodatku I:

Program prekogranične saradnje Srbija - Bosna i Hercegovina za period 2021-2027. godine

Broj globalne obaveze: ACT-60750

Za godinu 2022: JAD.961941

Ovaj program prekogranične saradnje finansira se sredstvima iz budžeta Unije na osnovu sljedećeg osnovnog akta: Instrument pretpriступne pomoći (IPA III)¹.

(2) Ukupni procijenjeni troškovi ovog programa prekogranične saradnje iznose 16.223.529,42 eura, a najveći mogući doprinos Unije ovom programu prekogranične saradnje utvrđen je u iznosu od 14.000.000 eura.

Ovaj doprinos Unije dijeli se na godišnje obaveze za period 2022, 2024, 2026. i 2027. godine u skladu s Dodatkom I. Ništa se u ovom sporazumu o finansiranju ne može tumačiti kao impliciranje finansijske obaveze Unije u vezi s kreditima koji još nisu odobreni usvajanjem budžeta EU. Usvajanje naknadnih godišnjih finansijskih obaveza navedenih u Dodatku I bit će odobreno razmjenom pisama između Komisije i korisnika programa IPA III.

Od korisnika programa IPA III ne očekuje se nikakav finansijski doprinos.

(3) Program prekogranične saradnje će se provoditi u skladu s opisom u Dodatku I.

Član 2 - Period izvršenja i operativni period provođenja

(1) Period izvršenja ovog sporazuma o finansiranju definiran u članu 1, stav 1. Dodatka II određen je na 12 godina od sklapanja ovog sporazuma o finansiranju, ili od razmjene pisama za naknadne budžetske rate.

(2) Trajanje operativnog perioda provođenja ovog sporazuma o finansiranju, kako je definirano u članu 1, stav 2. Dodatka II, postavljeno je na 6 godina od zaključenja ovog sporazuma o finansiranju ili od razmjene pisama za naknadne budžetske rate.

(3) Ti periodi se mogu produžiti kako je predviđeno u članu 15. Dodatka II.

Član 3 - Adrese i obavještenja

Sva obavještenja koja se odnose na provođenje ovog sporazuma o finansiranju bit će u pisanom obliku i izričito će se pozivati na Program prekogranične saradnje kako je definirano u članu 1, stav 1. i šalju se na sljedeće adrese:

a) **za Komisiju:**

gđa Michela Matuella

Vršiteljica dužnosti direktorice D, Zapadni Balkan

Generalna direkcija za susjedstvo i pregovore o proširenju (DG NEAR)

Rue de la Loi 15

Evropska komisija

B-1049 Bruxelles, Belgija

E-mail: NEAR-D@ec.europa.eu

b) **za korisnike programa IPA III:**

za Srbiju:

Prof. dr. Tanja Mišćević

Državna IPA koordinatorica (NIPAC)

Ministarstvo evropskih integracija

Nemanjina 34

11 000 Beograd, Srbija

E-mail: kabinet@eu.rs

za Bosnu i Hercegovinu:

gđa Elvira Habota

Državni IPA koordinator (NIPAC)

Direkcija za evropske integracije Vijeća ministara Bosne i Hercegovine

Đoke Mazalića 5

71000 Sarajevo, Bosna i Hercegovina

E-mail: kabinet.dei@dei.gov.ba

Član 4 - Kontakt-osoba za OLAF

Kontakt-osoba korisnika programa IPA III s odgovarajućim ovlaštenjima za direktnu saradnju s Evropskim uredom za borbu protiv prevara (OLAF), s ciljem olakšavanja operativnih aktivnosti OLAF-a je:

za Srbiju:

gđa Jelena Sedlaček

Načelnica Odjeljenja za suzbijanje nepravilnosti i prevara u postupanju s finansijskim sredstvima EU (AFCOS),

Ministarstvo finansija

Kneza Miloša 20

11 000 Beograd, Srbija

E-mail: jelena.sedlacek@mfin.gov.rs

za Bosnu i Hercegovinu:

gđa Vera Letica

Pomoćnica ministra

Ministarstvo finansija i trezora

Trg BiH 1

71000 Sarajevo, Bosna i Hercegovina

E-mail: vletica@mft.gov.ba; cfcu@mft.gov.ba

i

gđa Sehiya Mujkanović

Pomoćnica ministra

Ministarstvo finansija i trezora

Trg BiH 1

71000 Sarajevo, Bosna i Hercegovina

E-mail: smujkanovic@mft.gov.ba

Član 5 - Okvirni sporazumi o finansijskom partnerstvu

Program prekogranične saradnje provodit će se u skladu s odredbama Okvirnog sporazuma o finansijskom partnerstvu

¹ Uredba (EU) br. 2021/1529 Evropskog parlamenta i Vijeća od 15. septembra 2021. godine kojom se uspostavlja Instrument pretpriступne pomoći (IPA III), SL L 330, 20. 09. 2021, str. 1.

(FFPA) između Evropske komisije i Srbije o aranžmanima za provođenje finansijske pomoći Unije Srbiji u okviru Instrumenta za pretpristupnu pomoć (IPA III), i u skladu s odredbama Okvirnog sporazuma o finansijskom partnerstvu između Evropske komisije i Bosne i Hercegovine o aranžmanima za provođenje finansijske pomoći Unije Bosni i Hercegovini u okviru Instrumenta za pretpristupnu pomoć (IPA III) (u daljnjem tekstu: "Okvirni sporazumi").

Ovaj sporazum o finansiranju dopunjava odredbe gore spomenutih okvirnih sporazuma. U slučaju suprotnosti između odredbi ovog sporazuma o finansiranju s jedne strane, i odredbi relevantnog Okvirnog sporazuma s druge strane, prednost se daje odredbama Okvirnog sporazuma.

U skladu s članom 154, stav 5. Finansijske uredbe, provođenje programa u indirektnom upravljanju od strane korisnika IPA-e nadopunjuje se ad hoc mjerama navedenim u članu 7.

Član 6 - Dodaci

(1) Ovaj sporazum o finansiranju sastoji se od:

- a) ovih posebnih uslova;
  - b) Dodatka I: Program prekogranične saradnje Srbija - Bosna i Hercegovina za 2021.-2027;
  - c) Dodatka II: Opći uslovi;
  - d) Dodatka III: Model godišnjeg izvještaja Programa prekogranične saradnje o provođenju pomoći instrumenta IPA III u skladu s članom 80. Okvirnog sporazuma o finansijskom partnerstvu;
  - e) Dodatka IV: Obrazac finansijskog izvještaja prema članu 61, stav 2, tačka (a) i članu 61, stav 3. Okvirnog sporazuma, uključujući predložak predviđanja za vjerovatne zahtjeve za plaćanje prema članu 33, stav 3. Okvirnog sporazuma;
  - f) Dodatka V: Minimalna specifikacija računovodstvenog sistema zasnovanog na načelu nastanka događaja.
- (2) U slučaju suprotnosti između odredbi Dodataka i odredbi ovih posebnih uslova, prednost se daje odredbama Posebnih uslova. U slučaju suprotnosti između odredbi Dodataka I i odredbi Dodatka II, prednost se daje odredbama Dodatka II.

Član 7 - Odredbe koje odstupaju od ili dopunjavaju Dodatak II

U skladu s misijom provjere za povjeravanje poslova provođenja budžeta provedenom u junu 2022. godine, primjenjuju se sljedeće ad hoc mjere:

- Naknadnu misiju provjere od strane Komisije treba provesti čim se uspostave sistemi IPA III;
- Nacionalnim strukturama i tijelima zabranjeno je preuzimati nove pravne obaveze prema IPA III, uključujući odluke o dodjeli, prije zadovoljavajućeg ishoda naknadne misije provjere;
- Prijenosi sredstava u okviru programa IPA III od strane Komisije korisnicima programa IPA III obustavljaju se prije zadovoljavajućeg ishoda naknadne misije provjere.

Sljedeće dopunjava Dodatak II:

Komisija namjerava postepeno uvesti elektronski sistem razmjene za izvještavanje o ugovorima kojima indirektno upravlja korisnik IPA III ("IPA-APP"). Korisnik IPA III morat će se registrirati i koristiti IPA-APP kako bi omogućio e-upravljanje sporazumima o finansiranju.

Član 8 - Zaključivanje i stupanje na snagu

Ovaj sporazum o finansiranju smatra se zaključenim na dan kada ga potpiše posljednja strana, a najkasnije do 31. decembra 2023. godine.

Ovaj sporazum o finansiranju stupa na snagu na dan kada ga potpiše posljednja strana.

Dio programa koji se provodi u indirektnom upravljanju s korisnikom IPA III, s izuzetkom pokretanja postupaka dodjele, započet će tek nakon što Okvirni sporazum stupi na snagu i kada se dovrši potrebno povjeravanje zadataka provođenja budžeta.

Ovaj sporazum sastavljen je u tri istovjetna primjerka na engleskom jeziku, od kojih je jedan predat Komisiji, a po jedan korisnicima programa IPA III.

Za korisnike programa IPA III: Za Komisiju:

Za Srbiju:	Za Komisiju:
Prof. dr. Tanja Mišćević	gđa Michela Matuella
Državna IPA koordinatorica (NIPAC) Ministarstvo evropskih integracija Republike Srbije	Vršiteljica dužnosti direktorice D, Zapadni Balkan Generalna direkcija za susjedstvo i pregovore o proširenju Evropska komisija
Datum:	Datum: 16. 03. 2023. godine
Potpis:	Potpis: /svojeručni potpis/

Za Bosnu i Hercegovinu:

g. Edin Dilberović
Državni IPA koordinator
(NIPAC)
Direkcija za evropske integracije
Vijeće Ministara
Bosne i Hercegovine
Datum:
Potpis:

Elektronski potpisano 16. 03. 2023. godine. 13:03 (UTC+02) u skladu s članom 11. Odluke Komisije (EU) 2021/2121.

Dodatak I

Akcioni dokument za: Program prekogranične saradnje između Srbije i Bosne i Hercegovine za period 2021.-2027.

SADRŽAJ

SINOPSIS PROGRAMA

LISTA AKRONIMA

1. SAŽETAK PROGRAMA

1.1. Sažetak programa

1.2. Priprema programa i uključivanje partnera

2. PROGRAMSKO PODRUČJE

2.1. Analiza situacije

2.2. Glavni nalazi

3. PROGRAMSKA STRATEGIJA

3.1. Obrazloženje - Opravdanost odabrane strategije intervencije

3.2. Opis prioriteta programa

3.3. Horizontalna i međusektorska pitanja

3.4. Usklađenost sa drugim programima i makroregionalnim strategijama

3.5. Uvjeti i pretpostavke

4. INDIKATIVNI BUDŽET

5. PROVEDBENI ARANŽMANI

5.1. Sporazum o finansiranju

5.2. Indikativni period provedbe

5.3. Metode provedbe

5.4. Struktura upravljanja programom

5.5. Razvoj i odabir, te provedba projekta

5.6. Obim geografske podobnosti za nabavku i grantove

6. IZVJEŠTAVANJE, MONITORING I EVALUACIJA

7. INFORMACIJE I VIDLJIVOST

8. ODRŽIVOST

Sinopsis programa

Osnovni akt	Instrument za prepristupnu pomoć (IPA III)
Naziv programa	Program prekogranične saradnje između Srbije i Bosne i Hercegovine za 2021.-2027.
CRIS/OPSYS brojevi	ACT-60750 2022: JAD.961941 2024: JAD.961942 2026: JAD.963191 2027: JAD.963209
Programski dokument	IPA III Programski okvir
Prozor	Prozor 5 Teritorijalna i prekogranična saradnja
Programsko područje	Srbija: Sremski, Mačvanski, Kolubarski i Zlatiborski okrug. Jedinice lokalne samouprave Bosne i Hercegovine (općine/gradovi/distrikt): Gradačac, Vlasenica, Šekovići, Doboj Istok, Kladanj, Gračanica, Pelagijevo, Srebrenik, Han Pijesak, Čelić, Milići, Lopare, Srebrenica, Ugljevik, Višegrad, Bijeljina, Rogatica, Teočak, Sokolac, Sapna, Pale, Kalesija, Pale (FBiH), Tuzla, Novo Goražde, Lukavac, Rudo, Petrovo, Čajniče, Banovići, Goražde, Živinice, Foča (FBiH), Zvornik, Foča, Bratunac, Kalinovik, Donji Žabar, Orašje, Domaljevac-Šamac, Šamac, Modriča, Vukosavlje, Odžak, Brod, Olovo, Centar Sarajevo, Osmaci, Trnovo, Trnovo RS, Hadžići, Istočna Ilidža, Ilidža, Istočno Novo Sarajevo, Novi Grad Sarajevo, Vogošća, Stari Grad Sarajevo, Istočni Stari Grad, Ilijaš, Vareš, Breza, Visoko, Kiseljak, Fojnica, Kreševo, Novo Sarajevo i Brčko Distrikt BiH
Opći cilj/Utjecaj programa	Promovirati dobrosusjedske odnose, poticati integraciju u Uniju i unaprijediti društveno-ekonomski razvoj programskog prekograničnog područja kroz društveno i ekonomsko uključivanje određenih grupa, posebno mladih, i konkurentnost turizma
Programski tematski klasteri (TC), tematski prioriteti (TP) i posebni ciljevi/ishodi (SO) po tematskom prioritetu	TP0: Tehnička pomoć SO1 Osigurati efikasnu, djelotvornu, transparentnu i pravovremenu implementaciju programa prekogranične saradnje, kao i podizanje svijesti o programu među nacionalnim, regionalnim i lokalnim zajednicama i, općenito, stanovništvom u prihvatljivom programskom području TC1: Poboľšane mogućnosti zapošljavanja i socijalna prava TP6: Ulaganje u mlade, obrazovanje i sticanje vještina SO1 Poboľšati aktivizam mladih i društveno-ekonomsko učešće mladih SO2 Povećati zapošljivost određenih grupa TC4: Poboľšano poslovno okruženje i konkurentnost TP5: Podsticanje turizma i kulturne i prirodne baštine SO1 Održivi turizam (uključujući kulturno i prirodno naslijeđe) koji doprinosi ekonomskom razvoju prekograničnog regiona Napomena: Tematski klaster TC 5: Unaprijediti kapaciteti lokalnih i regionalnih vlasti za rješavanje lokalnih izazova bit će uključeni. Uključivanje ovog tematskog klastera bit će predstavljeno u Odjeljku 3.3 ovog dokumenta.
Ciljevi održivog razvoja (SDG)	Glavni SDG: 8 Promovirati kontinuirani, inkluzivni i održivi ekonomski rast, punu i produktivnu zaposlenost i pristojan posao za sve U okviru implementacije 7-godišnjeg programa prekogranične saradnje, odabrane operacije će također doprinijeti sljedećim SGD-ovima): 4 Osigurati inkluzivno i pravedno kvalitetno obrazovanje i promovirati mogućnosti cjeloživotnog učenja za sve 5 Postići rodnu ravnopravnost i osnažiti sve žene i djevojčice 10 Smanjiti nejednakost unutar i među zemljama

	11 Učiniti gradove i ljudska naselja inkluzivnim, sigurnim, otpornim i održivim 13 Poduzeti hitne mjere u borbi protiv klimatskih promjena i njihovih utjecaja 15 Zaštititi, obnoviti i promovirati održivo korištenje kopnenih ekosistema, održivo upravljati šumama, boriti se protiv dezertifikacije i zaustaviti i preokrenuti degradaciju zemljišta i zaustaviti gubitak biodiverziteta
DAC kod(ovi) ¹	Glavni DAC kodovi: 15110 - Politika javnog sektora i administrativno upravljanje (10%) 16010 - Socijalna zaštita (20%) 16020 - Otvaranje radnih mjesta (20%) Podkodovi 3 (50%): 33210 - Turistička politika i administrativni menadžment (50%)
PODACI O BUDŽETU	
Budžetska linija	15.020300
Ukupni troškovi 2021-2027	EUR 16 223 529.42
Ukupan doprinos EU 2021-2027	EUR 14 000 000
Godišnji doprinos EU ²	Za 2022. - EUR 6 000 000 Za 2024. - EUR 4 200 000 Za 2026. - EUR 3 600 000 Za 2027. - EUR 200 000
UPRAVLJANJE I PROVEDBA	
Način provedbe	Za operacije: Indirektno upravljanje od strane Republike Srbije Za tehničku pomoć Direktno upravljanje od strane Evropske komisije
Odgovorne strukture prekogranične saradnje/relevantne vlasti u zemljama učesnicama IPA III ³	U Srbiji: - Ministarstvo za evropske integracije Republike Srbije (MEI) (Upravljačko tijelo) - Ministarstvo finansija Republike Srbije, Odjel za ugovaranje i finansiranje programa financiranih od strane EU - CFCU (Posredničko tijelo za finansijsko upravljanje)) U Bosni i Hercegovini: - Direkcija za evropske integracije Bosne i Hercegovine - Ministarstvo finansija i trezora Bosne i Hercegovine
ZTS/Istureni uredi zajedničkog tehničkog sekretarijata (ZTS)	Sjedište ZTS-a: Užice (RS) Istureni ured: Tuzla (BA)
Krajnji datum za zaključivanje Sporazuma o finansiranju	Za budžetsku obavezu za 2022 najkasnije do 31. decembra N+1
Krajnji datum za dogovor (razmjena dopisa) svih strana o daljim godišnjim budžetskim izdvajanjima za provedbu Sporazuma o finansiranju	Za budžetsku obavezu za 2024. najkasnije do 31. decembra N+1 Za budžetsku obavezu za 2026. najkasnije do 31. decembra N+1 Za budžetsku obavezu za 2027. najkasnije do 31. decembra N+1
Krajnji rok za zaključivanje ugovora o nabavci i grantu	3 godine nakon datuma zaključenja Finansijskog sporazuma (ili razmjene pisama za naredne budžetske rate) osim u slučajevima predviđenim članom 114. FR
Indikativni operativni period provedbe	6 godina nakon datuma zaključenja Sporazuma o finansiranju (ili razmjene pisama za sljedeće budžetske rate)
Krajnji datum za provedbu Sporazuma o finansiranju	12 godina nakon zaključenja Sporazuma o finansiranju (ili razmjene dopisa za sljedeće budžetske rate)

¹ DAC sektori (šifre i opisi) su naznačeni u prvom i četvrtom stupcu kartice 'kodovi namjene' u sljedećem dokumentu: <http://www.oecd.org/dac/financing-sustainable-development/development-finance-standards/dacandercodlists.htm>

² U zavisnosti od raspoloživosti aroprijacija za odgovarajuće finansijske godine nakon usvajanja relevantnog godišnjeg budžeta, ili kako je predviđeno u sistemu privremenih dvanaestina

³ Odgovorne strukture i odgovornosti bit će definirani nakon usvajanja u skladu sa zakonodavnim okvirom programa IPA III i odgovarajućim Okvirnim sporazumom o finansijskom partnerstvu i Sporazumom o finansiranju.

LISTA SKRAĆENICA

BA/BiH Bosna i Hercegovina
CA Ugovorni organ
CBC Prekogranična saradnja
CBC-Forum Regionalni konsultativni forum CBC-a
CBIB+3 Izgradnja prekograničnih institucija plus faza III
CFCU Centralna jedinica za finansije i ugovaranje
CfP Poziv za ponude
CSO Organizacija civilnog društva
DEI Direkcija za evropske integracije - Bosna i Hercegovina
EU Evropska unija
EUSAIR Strategija EU za Jadransko - jonsku regiju
EUSDR Strategija EU za Dunavsku regiju
DEU Delegacija Evropske unije
FBiH Federacija Bosne i Hercegovine
GDP Bruto domaći proizvod
IPA Instrument za pretpristupnu pomoć
JMC Zajednički odbor za praćenje
JTF Zajednička radna grupa
JTS Zajednički tehnički sekretarijat
LSGs Lokalne samouprave
MEI Ministarstvo za evropske integracije, Srbija
NES Nacionalna služba za zapošljavanje
NGO Nevladina organizacija
OS Struktura CBC-a (ako se tekst odnosi na program IPA II, Operativna struktura)
PESTLE Politička, ekonomska, socijalna, tehnološka, pravna i ekološka analiza
RCC Vijeće za regionalnu saradnju
RS Republika Srbija
RYCO Regionalni ured za saradnju mladih
SME Mala i srednja poduzeća
SO Specifični cilj/ishod
SORS Zavod za statistiku Republike Srbije
SWOT Snage, slabosti, mogućnosti, prijetnje
TA Tehnička pomoć
TC Tematski klaster
TP Tematski prioritet
VET Stručno obrazovanje i obuka

1. SAŽETAK PROGRAMA

Program prekogranične saradnje između Republike Srbije i Bosne i Hercegovine (BiH) realizirat će se u okviru Instrumenta za pretpristupnu pomoć 2021-2027 (IPA III) u cilju unapređenja dobrosusjedskih odnosa, njegovanja integracije u Uniju i promoviranja društveno-ekonomskog razvoja kroz zajedničke lokalne i regionalne inicijative.

Pravna osnova za izradu prekograničnog programa¹: Uredba (EU) 2021/1529 Evropskog parlamenta i Vijeća od 15. septembra 2021. o uspostavljanju Instrumenta za pretpristupnu pomoć (IPA III)².

1.1. Sažetak programa

Ovaj program je rezultat sveobuhvatnog analitičkog i konsultativnog procesa koji je sproveden između augusta 2020. i jula 2021. u programskoj oblasti i na centralnom nivou u obje zemlje učesnice. Aktivnosti su uključivale detaljnu anketu zainteresiranih strana, kao i javne konsultacije koje su sprovedene 19. aprila 2021. Proces programiranja je otežala epidemiološka situacija uzrokovana pandemijom COVID-19, što je primoralo zainteresirane strane da se sastanu i diskutuju virtualno. Uprkos ovom ograničenju, uključeni subjekti su

nastojali da na najbolji mogući način pregledaju stvarnu situaciju/izazove u programskoj oblasti. Time je postignuto da odabrani tematski prioriteti i definirani specifični ciljevi/ishodi blisko odgovaraju stvarnim potrebama.

Socio-ekonomski kontekst detaljno je opisan u analizi situacije/PESTLE i SWOT analizama. Ključne tačke, koje su istaknute tokom analize i dalje obrađene prilikom odabira tematskih klastera/prioriteta, mogu se sažeti na sljedeći način.

Programsko područje pokazuje značajne prirodne resurse koji mogu predstavljati osnovu za razvoj različitih privrednih aktivnosti. U tom smislu razvoj turizma ima veliki potencijal, posebno u vezi sa nižim turističkim područjima kao što su: tradicija, kultura, kulinarski i aktivni odmor. Ove snage regije, kao i potencijal za zajedničke turističke proizvode logično dovode do odabira TP turizma.

Regija se i dalje suočava sa određenim nedostacima, prije svega u infrastrukturi i mogućnostima smještaja. Situacija sa ljudskim resursima je također složena, što pokazuje dvije glavne tipologije - negativne migracione trendove iz ruralnih područja i visok nivo nezaposlenosti među određenim grupama, posebno žena i mladih. Niska dodana vrijednost i fokus na tradicionalne industrije i dalje predstavljaju izazov u privredi prekograničnog područja.

Za prevazilaženje ovih ograničenja neke specifične grane privrede, na primjer turizam i prerada hrane, pružaju dobru priliku. Novi ekonomski naponi mogli bi se zasnivati na resursima i tradiciji ovog područja. U svakom slučaju ovi naponi bi morali biti praćeni sistematskim razvojem ljudskih resursa, kao i aktivnostima usmjerenim na očuvanje prirodnih resursa i smanjenje zagađenja. Program će pokušati doprinijeti ključnim ciljevima Zelene agende za Zapadni Balkan³, a posebno kroz specifični cilj 2.1. ovog programa, koji je usklađen sa nizom stubova Zelene agende, a posebno: (5) održivi sistemi ishrane i ruralna područja.

Odabir tematskih prioriteta direktno proizilazi iz SWOT-a i analize situacije kroz širok konsultativni proces među članovima posebno formirane zajedničke radne grupe (JTF). Rezultirajući prioriteti i specifični ciljevi/ishodi su sljedeći:

- TP6: Ulaganje u mlade, obrazovanje i vještine

U okviru ovog TP definirana su dva specifična cilja/ishoda:

SO 1.1 Poboljšati aktivizam mladih i društveno-ekonomsko učešće mladih

SO 1.2 Povećati zapošljivost određenih grupa pružanjem novih vještina

Tematski prioritet se bavi nekim od ključnih izazova identificiranih u regionu - ograničenim perspektivama i visokim stopama nezaposlenosti među mladima, kao i negativnim migracijskim trendovima u regionu. Odabir ovog prioriteta je također zasnovan na iskustvu stečenom kroz zajedničke međuljudske akcije koje su u prethodnim programima ocijenjene kao najuspješnije i najrelevantnije.

- TP5: Poticanje turizma i kulturne i prirodne baštine

U okviru ovog TP-a definiran je jedan specifičan cilj/ishod:

SO 2.1 Razvijati i promovirati zajedničku turističku ponudu zasnovanu na kulturnom i prirodnom nasljeđu

Ovaj tematski prioritet i njegov specifični cilj/ishod istražuju potencijale identifikovane u regionu, posebno razvoj turizma u vezi sa kulturnim i prirodnim nasljedom. Kao

¹ Također, tokom procesa programiranja, dokument "Savjeti za programiranje" koji je razvio CBIB+ korišten je kao ključna smjernica i koristan alat.

² OJ L 330, 20.9.2021.

³ "Smjernice za implementaciju Zelene agende za Zapadni Balkan uz Saopćenje Komisije Evropskom parlamentu, Vijeću, Evropskom ekonomskom i socijalnom komitetu i Komitetu regija - Ekonomsko-investicioni plan za Zapadni Balkan", COM(2020) 641 konačna verzija, Brisel, 6.10.2020, SWD(2020) 223.

referenca korištene su postojeće veze između zajednica i iskustva najbolje prakse u razvoju zajedničke turističke ponude. Ovaj SO također omogućava stvaranje zajedničkih turističkih proizvoda, kao i manje intervencije u turističkoj infrastrukturi na lokalitetima kulture i prirodnog naslijeđa.

Procjenjuje se da oba tematska prioriteta mogu imati najbolji mogući utjecaj na regionalnom nivou u prekograničnom kontekstu, s obzirom na finansijski i tehnički okvir programa.

Podrška koja će biti pružena u okviru ovog višegodišnjeg akcionog plana direktno će doprinijeti i stvoriti sinergiju sa prioritetima Ekonomskog i investicionog plana¹ i Zelena agenda² za Zapadni Balkan.

1.2. Priprema programa i uključivanje partnera

Proces programiranja obilježio je relativno ograničen vremenski okvir i epidemiološka situacija vezana za COVID-19 koja je uglavnom onemogućavala žive kontakte i veće sastanke. Stoga su se konsultacije i sastanci uglavnom odvijali online.

Ovaj program su zajednički razvile obje zemlje učesnice i u tu svrhu je uspostavljena Zajednička radna grupa (JTF). JTF je kolektivno tijelo koje čine predstavnici dviju zemalja učesnica u okviru programa prekogranične saradnje između Srbije i Bosne i Hercegovine 2021-2027³. Uloga JTF-a u strateškom planiranju i programiranju za buduću implementaciju programa za period 2021.-2027. bila je da osigura kvalitet različitih nacrt programa prekogranične saradnje i da se potonji fokusira na potrebe identificirane u dotičnoj programskoj regiji u smislu tematskih klastera, prioriteta, specifičnih ciljeva/rezultata i očekivanih rezultata/ishoda, provodeći sljedeće: identificirati potrebe prihvatljivog programskog područja, povezati lokalne potrebe sa potrebama identificiranim na regionalnom i državnom nivou; razraditi programsku strategiju, sa posebnim naglaskom na sve elemente logike intervencije, odlučiti o budućoj raspodjeli sredstava po tematskim prioritetima; u programskoj strategiji opisati svaki strateški projekt i identificirati i opisati komplementarnost sa drugim programima i makro-regionalnim strategijama koje pokrivaju programsku teritoriju.

Operativne strukture su nastojale postići široki konsenzus o odabranim tematskim prioritetima i definiciji ciljeva/rezultata/aktivnosti. Prvi korak u proceduri bilo je sprovođenje **ankete među lokalnim vlastima i drugim organizacijama**. Cilj ankete je bio da se utvrdi interesovanje i kapacitet u regionu. Analiza vraćenih upitnika pružila je vrijedne inpute za dalji razvoj programa; na primjer, SWOT analiza je bila snažno zasnovana na odgovorima prikupljenim regionalnom anketom. Potom su izrađene analize stanja i SWOT analize koristeći regionalno istraživanje i opsežnu analizu statističkih i socio-ekonomskih podataka obje zemlje, s

naglaskom na programsku oblast. Nakon usvajanja oba dokumenta od strane članova JTF-a, poduzet je završni korak procesa: usvajanje nacrt programa strategije.

I prvi i drugi nacrt programske strategije su bili predmet javnih konsultacija koje su rađene radi dobijanja šireg mišljenja i saglasnosti u pogledu definiranih prioriteta i ciljeva. Javne konsultacije su istovremeno pružale povratnu informaciju sa mikro nivoa o aktuelnim i stvarnim izazovima. Prvi nacrt programske strategije prosljeđen je e-mailom 11. decembra 2020. svim zainteresiranim stranama, čiji su kontakti bili dostupni u bazi programa. Također, podijeljen je široj publici objavljivanjem na web stranici programa, web stranicama obje Operativne strukture i na Facebook stranici Programa i Operativnih struktura, od 11.12.2020. do 31.12.2020. godine uz zahtjev za slanje mišljenja i komentara putem emaila. Tokom ovog perioda primljena su 3 komentara od relevantnih aktera, a svi su se odnosili na pitanja kapaciteta (tj. potvrđivanje spremnosti ispitanika da učestvuju u Programu). Nakon što su komentari dobijeni od Evropske komisije na 1. nacrt uključeni u 2. nacrt programske strategije, obavljene su još jedne javne konsultacije putem online konsultativnog sastanka i pisanih povratnih informacija od zainteresiranih subjekata, na osnovu online upitnika. Jedno primljeno pitanje odnosilo se na pitanja održivosti podrške zapošljavanju, a preporuka je bila da se prioritet više fokusira na mlade. Operativne strukture su već uzele u obzir taj komentar fokusirajući definiciju specifičnih ciljeva/ishoda na mlade. Što se tiče učešća u javnim konsultacijama putem online upitnika, 36% ispitanika su predstavnici nevladinih organizacija, 22% su centralne, regionalne i lokalne vlasti, 14% su predstavnici sportskih institucija, klubova ili udruženja, dok su škole i univerziteti, privatne kompanije, razvojna agencija i javna poduzeća i ustanove sa po 7%.

Zainteresirane strane su zamoljene da procijene svoje slaganje sa logikom intervencije, a odgovori su bili sljedeći:

- 36% ispitanika se u potpunosti slaže sa predloženim Općim ciljem/utjecajem (14% se ne slaže);
- 50% ispitanika se u potpunosti slaže sa predloženom formulacijom Tematskog prioriteta 1;
- 50% ispitanika se u potpunosti slaže sa predloženom formulacijom Specifičnog cilja/ishoda 1.1;
- 57% ispitanika se u potpunosti slaže sa predloženom formulacijom Specifičnog cilja/ishoda 1.2;
- 64% ispitanika se u potpunosti slaže sa predloženom formulacijom Tematskog prioriteta 2;
- 72% ispitanika se u potpunosti slaže sa predloženom formulacijom Specifičnog cilja/ishoda 2.1;
- Opći komentari na Nacrt verzije programskog dokumenta bili su između ostalog: OP dokument je sveobuhvatan i dobro postavljen, također smatram da odgovara stvarnim potrebama na terenu; Uključiti više aktivnosti edukacije mladih u oblasti kulture, medijske pismenosti i kreativne industrije (kao filmska produkcija), participativne projektne aktivnosti sa mladima koje će povezati kulturno naslijeđe i savremenu umjetničku praksu; OP dokument je dobro strukturiran.

S obzirom na to da se komentari dobijeni od Evropske komisije na prvi nacrt odnose na pitanje rodne ravnopravnosti, OS su konsultovale ured Programa UN Women u Beogradu. Svi relevantni inputi uključeni su u drugi nacrt Programa.

Kao dio procesa programiranja, održan je niz zvaničnih sastanaka JTF-a. Sastanci su uključivali bilateralne sastanke između obje zemlje učesnice, zajedničke sastanke JTF-a, kao i javne konsultacije kojima upravlja JTF. Sastanci su se održavali tokom čitavog programskog perioda od aprila 2020. do jula

¹ COM (2020) 641, 6.10.2020.

² SWD (2020) 223, 6.10.2020.

³ Članove JTF-a su imenovali sledeći nadležni organi zemalja učesnica: 1) Fond "Evropski poslovi" AP Vojvodine; 2) Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja; 3) Ministarstvo državne uprave i lokalne samouprave; 4) Privredna komora; 5) Ministarstvo građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture; 6) Ministarstvo unutrašnjih poslova; 7) Stalna konferencija gradova i općina; 8) Ured za saradnju sa civilnim društvom; 9) Ministarstvo trgovine, turizma i telekomunikacija; 10) Ministarstvo za evropske integracije; 11) Ministarstvo zaštite životne sredine; 12) Ministarstvo spoljnih poslova i 13) NAO - iz Srbije i 1) Direkcija za evropske integracije; 2) Ministarstvo spoljne trgovine i ekonomskih odnosa; 3) Ministarstvo civilnih poslova; 4) Vlada Federacije Bosne i Hercegovine; 5) Vlada Republike Srpske; 6) Brčko Distrikt BiH; 7) Savez lokalnih vlasti Republike Srpske i 8) Savez općina i gradova Federacije Bosne i Hercegovine - iz Bosne i Hercegovine.

2021. godine. Detaljan spisak sastanaka predstavljen je u tabeli ispod.

Tabela 1.1: Spisak sastanaka JTF-a i važnih prekretnica Programa

Događaj/Sastanak	Datum	Svrha/Zaključci
Pismo Evropske komisije	22. april 2020.	Pismo Evropske komisije vezano za program IPA III i početak procesa programiranja primili su NIPAC uredi obje zemlje
Uvodni sastanak	4. maj 2020.	Održan početni sastanak između OS RS i CBIB+3 o procesu programiranja IPA III CBC (predloženi koraci i plan rada)
Uvodni sastanak	5. maj 2020.	Održan početni sastanak između OS BiH i CBIB+3 o procesu programiranja IPA III CBC (predloženi koraci i plan rada)
1. koordinacioni sastanak	14. maj 2020.	Prvi koordinacioni sastanak OS Srbije i Bosne i Hercegovine o IPA III programima prekogranične saradnje
Osnivanje JTF-a	Od kraja jula do sredine septembra 2020.	Proces imenovanja članova JTF-a
2. koordinacioni sastanak	27. juli 2020.	Drugi koordinacioni sastanak OS Srbije i Bosne i Hercegovine o IPA III programima prekogranične saradnje
Slanje upitnika	4-6. august 2020.	JTS je poslao upitnike relevantnim zainteresiranim stranama prekogranične saradnje
Rok za popunjavanje upitnika	16. septembar 2020.	2. rok za prikupljanje popunjenih upitnika
Dostavljanje zbirnih odgovora	28. septembar 2020.	Zbirni odgovori iz prikupljenih upitnika dostavljeni su stručnjaku za programiranje na dalju razradu i analizu
Obuka programiranja	12. oktobar 2020.	Obuka za članove JTF-a, OS i osoblje JTS-a, koju je održao stručnjak za programiranje o formuliranju i razvoju programa
3. koordinacioni sastanak	13. oktobar 2020.	Treći koordinacioni sastanak između Srbije i Bosne i Hercegovine o IPA III programima prekogranične saradnje
1. sastanak JTF-a	21. oktobar 2020.	Uspostavljanje JTF-a, usvajanje Poslovnika o radu Zajedničke radne grupe (JTF), početne rasprave u vezi sa planiranjem aktivnosti; definiranje vremenskog okvira i koraka u procesu
1. pripremni sastanak JTF-a	6. novembar 2020.	Diskusija o SWOT analizi i rangiranju TP-ova
2. sastanak JTF-a	9. novembar 2020.	Prezentacija i diskusija vezana za PESTLE i SWOT analizu; Odobrenje oba dokumenta Početne rasprave vezane za izbor tematskih prioriteta (TP)
2. pripremni sastanak JTF-a	19. novembar 2020.	Diskusija o izboru predloženih TP-ova
3. sastanak JTF-a	19. novembar 2020.	Izbor tematskih prioriteta
3. pripremni sastanak JTF	26. novembar 2020.	Diskusija o nacrtu programske strategije
4. sastanak JTF-a	26. novembar 2020.	Diskusija i usvajanje prvog nacrta programske strategije
1. nacrt programskog dokumenta	1. decembar 2020.	Podnošenje 1. nacrta programa Evropskoj komisiji
Javne konsultacije	11.-31. decembar 2020.	Online javne konsultacije
Interni koordinacioni sastanak	4. februar 2021.	Interni koordinacioni sastanak o pripremi za razmatranje komentara Evropske komisije na programski dokument IPA III CBC RS-BA
4. koordinacioni sastanak	12. februar 2021.	Četvrti koordinacioni sastanak između Srbije i Bosne i Hercegovine o IPA III programima prekogranične saradnje
Koordinacioni sastanak	18. februar 2021.	Koordinacioni sastanak sa projektom UN Women za RS o rodnoj analizi i IPA III CBC programskom dokumentu
Savjetovanje i obučavanje	19. mart 2021.	Savjetovanje i obučavanje o logici intervencije ovog programa koji je obezbijedio Promel projekt finansiran od

		strane Evropske komisije
Komentari Evropske komisije na 1. nacrt	22. mart 2021.	Komentari su službeno stigli do NIPAC-a
5. koordinacioni sastanak	26. mart 2021.	Diskusija o komentarima koje je primila Evropska komisija. Izrada Akcionog plana za pripremu 2. nacrta programskog dokumenta
Javne konsultacije	19. april 2021.	Prezentacija programske strategije
5. sastanak JTF-a	22. april 2021.	Diskusija o 2. nacrtu programske strategije
2. nacrt programskog dokumenta	28. april 2021.	Odobrenje 2. nacrta programske strategije od strane JTF-a u pisanoj proceduri
2. nacrt programskog dokumenta	29. april 2021.	Podnošenje 2. nacrta programa Evropskoj komisiji
Komentari Evropske komisije na 2. nacrt	7. jun 2021.	Neformalni komentari Evropske komisije stigli su do operativne strukture Srbije
Novi format programskog dokumenta	8. juli 2021.	Revidirani format programskog dokumenta zvanično je stigao u operativnu strukturu Srbije kao i zvanični komentari druge verzije programskog dokumenta
Treći nacrt programskog dokumenta	15. juli 2021.	Odobrenje JTF-a pisanom procedurom za 3. nacrt nakon komentara Evropske komisije
Treći nacrt programskog dokumenta	15. juli 2021.	Podnošenje 3. nacrta programa Evropskoj komisiji

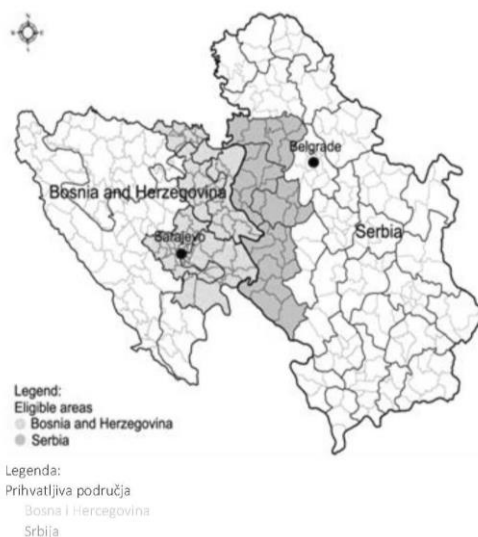
2. PROGRAMSKO PODRUČJE

2.1. Analiza situacije

Ovaj odjeljak pruža sažetu analizu programske oblasti.

Programska teritorija u Republici Srbiji obuhvata 15 370 km² sa 1 072 271¹ stanovnikom, od čega su žene 50,59%, a u Bosni i Hercegovini (BiH) 16 644,18 km² sa 1 590 431² stanovnikom, što čini ukupno 2 662 702 stanovnika, od čega su 51,34% žene. Sa bh. strane u programu učestvuje 67 jedinica lokalne samouprave, a sa srbijanske strane 4 regije. Programska oblast ostaje ista kao u prethodnom finansijskom ciklusu (2014-2020).

Mapa: Pribvatljivo programsko područje

¹ Procjene, Zavod za statistiku općina i regija Srbije 2019.

² Agencija za statistiku BiH, podaci Popisa iz 2013. godine

Tabela 2.1: Ključne brojke programskog područja

Ključne brojke	Број и јединице
Укупна површина programskog područja	32. 014.18 km ²
Укупна популација у programskom području	2.662.702 (од тога 1.358. 989 жена)
Укупна дужина границе	370.9 ¹
Плава граница	261 km (ријека Дрина 217.7 km + ријека Сава 43.3 km)
Копнена граница	109.9 km
Укупни гранични прелаз	15 (3 за железнички саобраћај, 1 за пјешаке и 11 за моторна возила)

Политички контекст

Обје земље су успоставиле снажне и трајне билатералне односе, што доказује и потписивање више од 50 билатералних споразума у различитим областима. Пored тога, Босна и Херцеговина (БиХ) и Србија дијеле визију и посвећеност европским интеграцијима.

Србија је добила статус кандидата за чланство у ЕУ 2012. Европско вјeчe је одлучило да отвори приступне преговоре 28. јуна 2013. године, на основу препоруке Комисије од 22. априла. Од тада је отворено 18 преговарачких поглавља, а два поглавља "Наука и истраживање" и "Образовање и култура" привремено су затворена 2016. и 2017. године. Нова методологија проширења ступила је на снагу 1. фебруара 2021. године, а Кластер 4 је отворен у децембру 2021., укључујући поглавља 14, 15, 21, 27, о транспорту, енергетици и окoliшу.

Европска комисија и БиХ потписале су 16. јуна 2008. године Споразум о стабилизацији и придруживању. Нјеговим потписом БиХ је ступила у уговорни однос са ЕУ и препознала важност усклађивања законодавства и његове ефикасне имплементације. Потписивањем SSP-а БиХ је ефективно успоставила слободни трговински простор са ЕУ, својим главним трговинским партнером. SSP је ступио на снагу 15. децембра 2015. године и тиме су обавезе БиХ проширене са трговинских односа на опћу опредјелјеност за поштивање прописа ЕУ. Предсједavajuћи Предсједништва БиХ поднио је 15. фебруара 2016. године Вјeчy ЕУ кандидатуру за пуноправно чланство у ЕУ. У мају 2019. године Европска комисија усвојила је своје Мишљење о захтјеву Босне и Херцеговине за чланство у ЕУ. Мишљење идентификује 14 кључних приоритета које земља треба да испуни како би била препоручена за отварање преговора о приступању ЕУ; и свеобухватну карту пута за постепене реформе.

ЕУ је више пута наглашавала перспективу чланства у ЕУ, а недавно је истакнута у Саопчењу Комисије објављеном 2021. о политици проширења ЕУ². Саопчење поново потврђује стратегију посвећеност ЕУ региону, која се огледа у низу кључних акција које доносе опiplјиве користи грађанима, укључујући значајно обећање о финансирању у оквиру Економског и инвестиционог плана за jaчање дугорочног развоја региона.

Географски опис и клима

Граница између Србије и Босне и Херцеговине (БиХ) дуга је 370,9 km, од чега су 229 km ријеке.

Смјештено у југоисточном дијелу Европе, програмско подручје између Србије и БиХ састоји се од три веома различита географска дијела. Сјеверни дио је плодна равница; средишњи је брдovit док је јужни дио планински. На сјеверном дијелу србијанског програмског подручја налази се плодно

пољопривредно земљиште у Сремском округу. Пored тога, овај округ спада у једну од развијених пословних области у Србији.

Јужније, терен постаје брдовитији уз присуство планина као што су Дивчибаре, Голџија, Златар и Тара које су потенцијална подручја за привредни развој због постојања природних ресурса и ширења туристичких могућности. Последњих година Тара је почела да привлачи све више туриста због развоја Мокре Горе и Šarganske осмиче.

У БиХ, сјеверна низија (300 метара надморске висине) обухвата сливове ријеке Save и Drine, са долинама ријека Tolisa, Tinje, Brke, Gnјice и Janje, нудећи најповољније увјете за пољопривредну производњу. Ово је најважније подручје БиХ за производњу житарица.

Клима у програмском подручју је континентална, дефинирана топлим, сувим лјетима и јесенима, те хладним зимима са обилним сњежним падавинама због присуства планина. Однедавно је клима доживјела промјене попут оних у другим земљама, с очигледним глобалним загријавањем и брзим промјенама времена.

Ријека Дрина, са неколико високих брана, чини 185,3 km границе између Србије и БиХ. Улива се у ријеку Savу на сјеверу. Обје ријеке су богата природна богатства, са разним врстама рибе и друге фауне.

Становништво, демографија и етничке мањине

Укупна популација програмске територије броји 2. 662.702 становника, од чега 1.072.271 на србијанском дијелу програмске територије и 1.590.431 на бх. дијелу. Густина насељености на србијанској страни је 70 становника по km², а на страни БиХ густина насељености је 88 становника по km².

Tabela 2.2: Procjene stanovništva БиХ и Србије од 1. јануара 2019. (у хиљадама),³ као поређење

Држава	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
БиХ	3 825	3 516	3 510	3 503	-
Србија	7 114	7 076	7 040	7 001	6 964

Бројке за обје земље показују смањење на националном нивоу као и у програмској области. Разлози за ово смањење остају негативна стопа mortalитета- natalитета и одлазеће миграције из региона (из ruralних у urbana подручја у земљи и иностранству). На нивоу цијеле земље природни прираштај у 2018. години износио је -5,5%. У Златиборском округу, на пример, који представља највећи дио програмског подручја, природни прираштај становништва износио је -5,8%⁴.

Од 1.072.271 становника у србијанском делу програма, 50,59% су биле жене (подаци за 2018. годину)⁵. Од укупног броја становника од 1.590.431 на бх. страни, 51,34% су биле жене (Popis из 2013.)⁶.

На србијанској страни програмског подручја (подаци Popisa из 2011.) 14,13% становништва било је млађе од 15 година, 37,84% било је између 15 и 44 године, 30,80% између 45 и 64 године и 17,23% старије од 64 године. На босанскохерцеговачкој страни програмског подручја (Popis из 2013.) постотак становништва младег од 15 година је 14,99%, удio становништва између 15 и 65 година је 70,88%, а удio старијих од 65 година је 14,13%.

³ Eurostat, https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Enlargement_countries_-_population_statistics#Population_and_age_structure

⁴ Републички завод за статистику, опћине и региони 2019.

⁵ Републички завод за статистику Србије 2019.

⁶ Агенција за статистику БиХ,

http://www.bhas.ba/index.php?option=com_publicacija&view=publicacija_pregled&ids=1&id=5&n=Stanovni% C5% A1 tvo

¹ Статистички извјештај за 2012. годину, страна 18

² Саопчење Комисије Европском парламенту, Вјeчy, Европском економском и социјалном комитету и Комитету регија 2021 - Саопчење о политици проширења ЕУ, Стразбур, 19.10.2021. COM(2021) 644

U Srbiji, etnička većina stanovništva programskog područja su Srbi. Na osnovu popisa iz 2011. godine i procjena čine 89,39% ukupnog broja stanovnika Zapadnog regiona - znatno iznad državnog prosjeka od 82,9%. Međutim, u nekim općinama programskog područja taj procenat je znatno ispod medijane: Priboj (74,1%), Prijepolje (56,8%), Sjenica (23,5%). Zlatiborski okrug je stoga etnički najraznovrsniji u Zapadnom regionu.

Prema popisu iz 2011. godine, u četiri okruga koji čine programsko područje u Srbiji živi 6,89% svih etničkih manjina u Srbiji. Od ukupnog stanovništva srbijanskog dela programskog područja, 127 154 osobe ili 10,61% svih stanovnika su pripadnici etničkih manjina. Najveću etničku grupu čine Bošnjaci sa 36 607 stanovnika, ili 32,65% svih Bošnjaka koji žive u Srbiji. Drugu po veličini etničku grupu čine muslimani sa 8 921 stanovnikom, ili 43,55% svih muslimana koji žive u Srbiji. U programskom području na srbijanskoj strani živelo je i 14.855 pripadnika romske manjine. To iznosi 1,39% ukupne populacije.

U bosanskohercegovačkom dijelu programskog područja 59,88% njegovih stanovnika izjasnilo se kao Bošnjaci, dok se 26,97% izjasnilo kao Srbi i 4,47% kao Hrvati. Za BiH nema podataka o romskoj populaciji.

Infrastruktura i okoliš

U obje zemlje, **putna mreža** na programskim teritorijama je razvijenija na sjeveru, ostavljajući izolovanije zajednice na jugu sa manje nego zadovoljavajućom mrežom puteva. Iako je putna mreža sjever-jug razvijena sa obje strane granice, manje je veza u pravcu istok-zapad. Republika Srbija je pokrenula veliki višegodišnji infrastrukturni projekt izgradnje autoputne veze između sjevernog i zapadnog dijela zemlje. Autoput Beograd - Južni Jadran predstavlja buduću vezu između Srbije i Crne Gore. U 2019. godini otvoren je posljednji dio autoputa između Beograda i Čačka, a 2021. godine predviđa se završetak dionice Čačak (Preljina) - Požega.

Srbijanski **željeznički sistem** je pretrpeo veliki nedostatak investicija i održavanja u prethodnim decenijama. Međutim, Republika Srbija je od 2011. godine izdvojila značajna finansijska sredstva za rekonstrukciju i modernizaciju željezničke infrastrukture i nabavku željezničke imovine, uključujući realizaciju projekata finansiranih iz kredita EIB, EBRD i bilateralnih aranžmana. U BiH je željeznička mreža također u lošem stanju. Ukupna dužina željezničke mreže u programskom području BiH je 1.018¹ km. Ukupna željeznička mreža u Srbiji iznosi 3.363,4 km.

Između BiH i Srbije postoji **15 graničnih prelaza** (3 za željeznički saobraćaj, 1 za pješake i 11 za motorna vozila). Broj graničnih prelaza je dovoljan, ali je potrebno poboljšati i osavremeniti kvalitet infrastrukture i kapaciteta s obzirom na sve veću robnu razmjenu između tih zemalja.

U programskom području nalaze se **3 aerodroma**, u bh. dijelu programskog područja postoje dva potpuno funkcionalna i dobro opremljena međunarodna aerodroma: jedan u Tuzli, smješten u Dubravama-Živinice, 8 km jugoistočno od grada, otvoren za saobraćaja 1998. godine, a drugi u Sarajevu, potpuno renoviran 2005. godine. U srbijanskom dijelu programskog područja nalazi se bivši vojni aerodrom u Ponikvama, udaljen 18 km od Užica, sada služi u civilne svrhe. Aerodrom je zvanično otvoren za upotrebu u oktobru 2013.

U Sremskom okrugu u Srbiji, rijeke Dunav i Sava su **plovne** cijelom dužinom koja prolazi kroz programsko

područje. Rijeka Drina nije plovna duž većeg dijela programskog područja, iako nudi brojne mogućnosti za sportove na vodi i turizam.

Telekomunikaciona mreža u programskom području općenito je dobro razvijena i za fiksne i za mobilne mreže. Osim toga, postoji dobra pokrivenost internet uslugama u kompanijama. U nedostatku dostupnih regionalnih podataka, prikazani su samo referentni podaci na nacionalnom nivou.

Obje zemlje se suočavaju sa **ekološkim izazovima**, posebno zbog nerazvijene ekološke infrastrukture i industrijskog/kućnog zagađenja. Proizvedene **otpadne vode** predstavljaju značajan problem, kako za domaćinstva tako i za industriju u regionu. Na programskom području BiH, tuzlanska dolina je bila jedna od najzagađenijih čak i na prostoru bivše Jugoslavije. Najveći zagađivači su rudnici uglja (Banovići, Živinice), hemijska industrija (Tuzla i Lukavac) i termoelektrana Tuzla. Procenat prečišćenih otpadnih voda (mjereno kao procenat od ukupno odloženih otpadnih voda) je 4,12% za FBiH (podaci za cijelu FBiH) i za Republiku Srpsku 3,96%. Procenat domaćinstava priključenih na kanalizaciju je između 26,8% (Sremski okrug) i 43,7% (Zlatiborski okrug).

Na srbijanskoj strani granice glavno postrojenje za **čvrsti otpad** je Regionalni centar za upravljanje otpadom Duboko, koji opslužuje sljedeće općine: Užice, Bajina Bašta, Požega, Arilje, Čajetina, Kosjerić, Lučani, Ivanjica i Čačak. Centar je u 2019. godini preradio 89 800 t čvrstog otpada. Od toga je 7 885 t otpada prerađeno za potrebe reciklaže (8,78% ukupno primljenog otpada)². U FBiH postoji 49 registriranih deponija. Samo deponija Smiljevići (Kanton Sarajevo), Zenica i Tuzla imaju posebno izgrađene sanitarne deponije. Sistem upravljanja čvrstim otpadom u Republici Srpskoj je relativno neefikasan i nije u skladu sa savremenim standardima. Prema podacima Republičkog zavoda za statistiku, postojale su čak 43 registrirane općinske deponije (pored dodatnih oko 200 neregistriranih). Samo deponija u Bijeljini je posebno izgrađena sanitarna deponija. Republika Srpska usvojila je strategiju upravljanja otpadom za period 2016-2025.

Ekonomija

Ekonomija čitave programske teritorije slabi zbog marginalizacije regiona i nestabilnosti tokom 1990-ih. Nizak nivo investicija, veliki industrijski giganti koji su godinama propadali, neuspješan proces privatizacije koji je stvorio velike gubitke radnih mjesta rezultirali su ograničenom ekonomskom ekspanzijom. Region pati od nedostatka ekonomskih izgleda i negativnih migracionih trendova koji su uslijedili. Od 2015. godine zabilježeni su određeni pozitivni pomaci, a u 2020. godini zabilježen je nagli pad zbog globalne ekonomske krize uzrokovane pandemijom COVID-19. Između dvije zemlje postoji intenzivna trgovina. BiH je treći po važnosti trgovinski partner Srbije sa vrijednošću izvoza od 834 miliona dolara (11,62% ukupnog izvoza) u 2019.³ Uvoz iz Srbije u 2019. godini iznosio je 2,26 milijardi dolara (10,83% ukupnog uvoza; 3. mjesto).

Najveća stopa **nezaposlenosti** u programskoj oblasti u Srbiji registrirana je u Sremskom okrugu od 11,6%. Najniža je stopa nezaposlenosti u Kolubarskom okrugu od 6,4%. Objе brojke su podaci za 2019. i niže su od nacionalnog prosjeka⁴. Ono što ostaje zabrinjavajuće je relativno niska obrazovna struktura nezaposlenih. Pored toga, stope nezaposlenosti mladih

² Program poslovanja JKP Duboko Užice, 2020

³ <https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/BIH/Year/LTST/TradeFlow/Export/Partner/all/>

⁴ Republički zavod za statistiku, Bilten Istraživanje o radnoj snazi u Republici Srbiji 2019.

¹ Saobraćaj BiH 2019,

http://www.bhas.gov.ba/data/Publikacije/Bilteni/2020/TRA_00_2019_TB_00_BS.pdf

su znatno veće nego u općoj populaciji. Od 335 000 nezaposlenih u 2019. godini, otprilike 58 000 bilo je mlađe od 25 godina. Uzimajući u obzir da je u ovoj starosnoj grupi bilo zaposleno 153 000 lica; stopa nezaposlenosti čini 35,7% aktivnog stanovništva. Za Šumadiju i Zapadnu Srbiju, koje predstavljaju veliki dio programske oblasti, bilo je 39.000 zaposlenih mladih između 15 i 24 godine i 19.000 nezaposlenih, što znači da je stopa nezaposlenosti iznosila 32,8%, što je opet niže od nacionalnog prosjeka. U 2019. godini u programskom području u FBiH najveći broj nezaposlenih registriran je u Tuzlanskom kantonu (75 461 osoba ili 24,1% svih nezaposlenih u FBiH) i u Kantonu Sarajevo (59 570 ili 19%). Prema podacima Zavoda za statistiku Republike Srpske¹, stopa nezaposlenosti u cijeloj Republici Srpskoj iznosila je 11,7%. Stopa nezaposlenosti mladih od 15 do 24 godine u Republici Srpskoj iznosila je 23,8 odst².

Poljoprivreda ostaje važan ekonomski sektor u programskoj oblasti, iako bilježi blagi pad. Statistika pokazuje da se u Sremskom okrugu, na primjer, 38,15% svih domaćinstava smatra poljoprivrednim domaćinstvima. Na nivou države u Srbiji u 2019. g. poljoprivreda je doprinijela sa 6,16% ukupnom BDP-u (pad od 18 procentnih poena u odnosu na 2018.)³. U FBiH obim poljoprivredne proizvodnje iznosio je 707 miliona KM u 2006. godini i 857 miliona u 2015. godini. Uprkos ovom povećanju, udio u ukupnom BDP-u pada, na 4,6% u 2015. godini. U Republici Srpskoj vrijednost proizvodnje iznosila je 897 miliona KM u 2016. godini, što je predstavljalo 9,3% ukupnog BDP-a Republike Srpske. Udio pada kao i u FBiH. U Brčko Distriktu BiH vrijednost proizvodnje je porasla na 66 miliona KM u 2015. godini, ali je zabilježen pad sa 14% u 2006. godini na 10% u 2015. godini kao procenat ukupnog BDP-a. Ukupna površina pod **šumom** na programskom području u Republici Srpskoj iznosila je 1 100 268 ha. Ukupna površina pod šumama na programskom području u FBiH iznosila je 653 292 ha. Ukupna površina pod šumama u Šumadiji i Zapadnoj Srbiji koja pokriva veliki dio programskog područja u Srbiji iznosila je 980 213 ha. Obim proizvodnje šumskih sortimenata u Republici Srbiji u junu 2020. godine manji je za 23,3% u odnosu na prosjek 2019. godine.

Industrija u regionu, kao i u drugim tranzicionim ekonomijama, suočava se sa značajnim izazovima u tehnološkoj nerazvijenosti, niskoj produktivnosti rada i ograničenim investicijama. Industrija prolazi kroz stalne procese restrukturiranja i posljednjih godina zabilježene su značajna direktna strana ulaganja u regiji.

Razvoj malih i srednjih poduzeća je glavni stub politika obje vlade kao sredstvo za postizanje dinamičnog nivoa ekonomske ekspanzije potrebnog u programskoj oblasti da bi se postigao ekonomski paritet sa evropskim susjedima. Iako je poduzetnička kultura u programskoj oblasti relativno razvijena, većina MSP posluje u sektorima sa izrazito niskom dodanom vrijednošću. Većina malih i srednjih preduzeća je orijentirana na trgovinu ili usluge, primjenjujući vrlo malo principa inovacija i tehnološkog razvoja.

Programske teritorije u obje zemlje imaju veliki potencijal za **razvoj turizma**. Sarajevo je 1984. g. organiziralo Zimske olimpijske igre. Taj događaj privukao je više od 300 000 turista u region. Njegova organizacija bila je jedan od najuspješnijih turističkih proizvoda u bivšoj Jugoslaviji. Sada programska

teritorija ima veliki potencijal za razvoj specifičnih turističkih proizvoda kao što su zimski, seoski ili kulturni turizam. Turistička ponuda treba se bazirati na posebnosti regije, tradicionalnoj arhitekturi, autentičnoj hrani, olimpijskom imidžu, kulturnom naslijeđu, blizini drugih turističkih destinacija (Mostar, Travnik, Blagaj) kao i vjerskih turističkih lokaliteta kao što su Međugorje i Prusac. Posljednjih godina zabilježen je značajan porast turizma u programskoj regiji. Neki okruzi poput Zlatiborskog doživljavaju razvojni procvat. Čini se da kvalitet usluga i vještine radne snage nisu u stanju da se prilagode zahtjevima ovih brzih dešavanja, pa je očigledna potreba za ulaganjem u kvalitetnu infrastrukturu i standarde usluga. Sa obje strane granice u posljednje vrijeme su renovirane neke ključne turističke atrakcije, na primjer pruga Šarganska osmica, infrastruktura u Višegradu i pješačke staze na Sutjesci. Neke turističke inicijative podržane su u okviru programa IPA II. Od 2018. godine nacionalna alokacija IPA II za Srbiju iznosi 17 miliona eura namenjenih razvoju turizma (kroz direktnu implementaciju ugovora sa GIZ-om). Na Zlatiboru je 2020. otvorena najduža turistička žičara na svijetu (ulaganje od 13 miliona eura). Turizam je bio izrazito pogođen krizom COVID-19.

Na srbijanskoj strani formiran je nacionalni park Tara. Šargan - Mokra gora, Mileševa klisura, Ovčarsko-kablarska klisura i Uvac su parkovi prirode na srbijanskoj strani programskog područja. Zbog izrazitog očuvanja prirodne baštine (izvori vode, riječna mreža, raznolikost reljefa, bogata flora i fauna) i bogatog kulturnog naslijeđa, UNESCO komitet je područje Parka prirode Golija proglasio posebnim rezervatom biosfere Golija-Studenica. Prema klasifikaciji Međunarodne asocijacije za zaštitu prirode, Zaovine (na Tari) i budući rezervat biosfere Drina predloženi su da postanu dio pete kategorije zaštićenih područja.

Izdvajamo - kriza COVID-19

Negativan efekat pandemije ogleda se u smanjenju privredne aktivnosti, a najviše su pogođeni prerađivačka industrija, saobraćaj i turizam. Prema podacima SORS-a, u aprilu 2020. ukupna industrijska proizvodnja pala je za 17,6%, a prerađivačka za 20%. Ukupna vrijednost spoljnotrgovinske razmjene je znatno smanjena, 28,2% u aprilu i 26,4% u maju. Početkom 2020. godine doznake iz inostranstva su značajno smanjene (-9,4%) i, prema podacima Narodne banke Srbije, od januara do maja za 800 miliona eura (smanjenje od 23,8% u odnosu na isti period prošle godine). FDI je također bio niži nego u 2019. (3,6 milijardi eura u 2019.).

Projekcije BDP-a variraju u različitim institucijama. MMF-ove ukazuju na relativno nizak i privremeni pad BDP-a, zbog pandemije COVID-19, za 3% u 2020. godini, i povećanje od 7,5% u 2021. Narodna banka Srbije predviđa smanjenje BDP-a od 1,5%, dok je Ministarstvo finansija prijavilo pad od 1,8%. Evropska komisija je prognozirala pad BDP-a Srbije od 4,1% u 2020. godini, nakon čega slijedi rast od 6,1% u 2021. Prognoza Evropske komisije za stopu nezaposlenosti je 12,7% u 2020., a zatim potpuni oporavak 2021., uz ukupnu stopu nezaposlenosti od 10%⁴.

Vijeće ministara BiH je u 2019. godini projiciralo 3,4% rasta BDP-a za 2020. Međutim, zbog COVID-19, očekuje se njegovo usporavanje na vrijednost između -3,2% i -5%, dok međunarodna rejting agencija Standard and Poor's (S&P) očekuje da će realni BDP u 2020. godini pasti za 5%. Pandemija COVID-19 posebno je pogodila spoljnotrgovinsku razmjenu BiH, pri čemu je u augustu 2020. godine zabilježen pad ukupnog izvoza od 14,1% u odnosu na isti mjesec 2019.

¹ Zavod za statistiku Srbije, Anketa o zaposlenosti 2019.

² Zavod za statistiku Republike Srpske, Anketa o radnoj snazi 2019.

³ <https://www.statista.com/statistics/440654/share-of-economic-sectors-in-the-gdp-in-serbia/>

⁴ OECD, <https://www.oecd.org/south-east-europe/COVID-19-Crisis-in-Serbia.pdf>

godine, dok je uvoz zabilježio pad od 17% u odnosu na isti mjesec godinu prije.

Образовање, истраживачки сектор и култура

Образовне установе на основном, средњем и универзитетском nivou postoje u programu obje zemlje. Три потпуна универзитета предају наставу у Тuzли, Сарајеву и Истоном Сарајеву. Иако се образовни објекти на основном nivou сматрају адекватним, они на средњем nivou су описани као застарјели и неадекватни јер им недостају модерни ИТЦ и лабораторијски капацитети. Институције за стручно осposoblјавање присутне су у већим градовима. У Србији нема довољно специјализираних средњих школа по савременим стандардима. У Ужичу се налази средња специјализирана школа, као и факултет за туризам.

Број основних и средњих школа на програмској територији у Србији износи 684 основне школе и 74 средње школе. У програмском подручју у БиХ постоји 528 основних школа и 162 средње школе. Број основних и средњих школа на програмској територији у Републици Српској је 265 основних школа и 33 средње школе. У програмском подручју у ФБиХ број основних школа је 263, а број средњих школа 129.

Универзитет у Истоном Сарајеву повезује 14 факултета, 2 умјетничке академије и 1 факултет вјеронауке (укупно 84 програма). Поред тога, на цијелој територији Републике Српске постоји 6 приватних универзитета, са 30 факултета (засебни подаци за програмско подручје нису доступни). У цијелој Републици Српској (посебни подаци за програмско подручје нису доступни) број научноистраживачких институција је био 36. Постојало је и више од 20 истраживачких удружења. Универзитет у Сарајеву има 23 факултета, 3 умјетничке академије и 5 научно-истраживачких институција. Универзитет у Тuzли повезује 12 факултета и 1 умјетничку академију. У србијанском делу програмског подручја налази се 6 приватних средњих школа, 3 приватна факултета и 1 јавни истраживачки институт.

Културно наслеђе у obje земље учеснице може се класифицирати као хетерогено у најбољем смислу ријечи, укључујући културна добра из свих историјских периода (праисторијског, античког, средњовјековног, османског и савременог). Многе цивилизације, у основи из четири извора (медитеранска, средњоевропска, византијска и оријентално-исламска), активно су учествовале у стварању таквог културног богатства. Кроз овај програм прекограничне сарадње, операције ће развијати културну свјест, промовирати нове иницијативе у културној сфери, успостављати партнерства с другим секторима, подстицати развој вриједности око очувања и ревитализације културног наслеђа.

2.2. Главни налази

Анализа ситуације указала је на неколико кључних порука релевантних за процес програмирања:

1. Visok nivo nezaposlenosti među mladima i ograničeni izgledi za ovu grupu u cijeloј programској области. Ово често резултира негативним миграционим трендовима, изван региона или из руралних у урбана подручја унутар региона. Угрожене групе попут младих, жена, Рома и руралног становништва посебно се suočavaju са значајним изазовима у приступу професионалним квалификацијама и пословима. Уочено је одсуство понуде практичног формалног, неформалног и информалног образовања¹. Могућности за први

posao pruža Nacionalna služba за запошљавање (NSZ), али се чини да је сарадња и прилагођавање служби NSZ-а потражнији послодавца прилично слаба.

2. Očuvana životna sredina i ograničena еколошка инфраструктура. Подручје садржи много случајева нетакнутих природних добара који би могли постати његова снажна конкурентска предност. Међутим, ограничена инфраструктура и низак ниво инвестиција онемогућавају ефикасно кориштење расположивих ресурса. Програмско подручје нуди јединствене могућности за повезивање природних добара са привредним активностима, укључујући туризам. Ипак, овакве развојне могућности нису довољно искориштене.

3. Јака основа за развој туризма. С обзиром на укупну економску ситуацију, туризам представља једну од ријетких реалних и непосредних могућности за повећање прихода локалних заједница. Распољиви природни и културни ресурси, шансе за развој нишног туризма (нпр. кулинарски, активни и сеоски туризам), уз подршку женском подuzetniштву и власништву у туризму, те његова симбиоза с другим привредним гранама (прерада хране, био-пољопривреда) представљају солидну основу за циљеве овог програма. Међутим, туризам се suočava са изазовима. Поред тренутне Covid-19 кризе која је практично зауставила прлив страних туриста, сектор је погођен ниским квалитетом услуга, недостатком диверсификације и иновативности у развоју нових туристичких производа.

4. Снажне прекограничне везе су типичне за програмско подручје. Културно, географски и socio-економски ово подручје је било повезано кроз историју. Неке важне знаменитости, догађаји и традиције могу се сматрати дијелом његовог заједничког наслеђа и позадине. Оваква ситуација пружа јединствену могућност за имплементацију заједничких инклузивних развојних иницијатива које ће додатно допринијети бржем развоју подручја с obje стране границе.

Анализа ситуације, теренска анкета и неки интервјуи одржани у програмској области довели су до састављања SWOT анализе за све тематске приоритете. Скраћени SWOT са unosима повезаним са тематским приоритетима програма приказан је у наставку.

Перспектива локалне управе

У програмима прекограничне сарадње у којима су оператори из приватног сектора само индиректни корисници и гдје је потребна шира прекогранична координација на високом административном nivou, кључно је да јавна тијела имају довољно капацитета за директно учеће и за пружање подршке другим корисницима. Процјена капацитета локалних самоуправа заснована је на искуству из ранијих програма прекограничне сарадње и из анализа и анкета спроведених за потребе овог програма. Анализа у наставку фокусира се на капацитете и перспективе за програме прекограничне сарадње и није намијенјена да пружи свеобухватну анализу капацитета локалних самоуправа (LSG).

ОС је послао стандардизираних упитнике опћинама и другим релевантним институцијама и организацијама у прихватљивом подручју. Анализа је посебно спроведена за опћине. Од 31 опћине у прихватљивом подручју на србијанској страни границе, 16 или 52% вратило је попунјене упитнике. Од 68 опћина на прихватљивом подручју Босне и Херцеговине, њих 26 или 38,2% вратило је попунјене упитнике. Од 42 враћена упитника, 20 LSG-а је наведено да су сарађивали са колегама преко границе у

¹ Формално учење се дешава у организираном и структурираном окружењу (као што је у установи за образовање или обуку или на послу) и експлицитно је означено као учење (у смислу циљева, времена или ресурса). Формално учење је намјерно са становишта ученика. Обично води до сертификације. Информално учење, учење које је резултат свакодневних активности везаних за посао, породицу или слободно вријеме. Није организиран нити структуриран у смислу циљева, времена или подршке

учењу. Информално учење је у већини случајева ненамјерно из перспективе ученика. Неформално учење је уграђено у планиране активности које нису изричито означене као учење (у смислу циљева учења, времена учења или подршке учењу), али које садрже важан елемент учења. Неформално учење је намјерно са становишта ученика. Обично не води до сертификације. (Cedefop дефиниције)

контексту програма прекограничне сарадње. 26 LSG-а је наведено да имају посебну организациону јединицу за припрему и управљање пројектима.

У оквиру Програма прекограничне сарадње између Србије и Босне и Херцеговине за период 2014-2020, локалне самоуправе су биле релативно активне као партнери у пројектима. У првом позиву за достављање приједлога пројеката од 111 водећих апликаната, 23 су биле локалне самоуправе (21,6%), од 233 ко-апликаната 50 су биле локалне самоуправе (21,5%). Од 9 водећих корисника 2 су биле локалне самоуправе (22,2%), а од 20 сукорисника 4 су биле локалне самоуправе (20%). У другом позиву за достављање предлога пројеката од 64 водећа апликаната, 21 је био LSG (32,8%), од 124 ко-апликаната 34 су биле LSG (27,4%). Од 13 потписаних уговора до краја јуна 2021. године, 6 је имало координаторе (главне кориснике) LSG (46,15%), а од 26 сукорисника (партнера) 9 су биле LSG (34,61%). Ово указује да су локалне самоуправе имале релативно висок ниво успјеха као подносиоци захтева или ко-апликанти.

Среднјорочна евалуација програма прекограничне сарадње између корисника програма IPA II свој дио II посвећује прегледу програма Република Србија - Босна и Херцеговина. Везано за локалне самоуправе, на основу анализе првог позива дати су слjedeћи закључци и препоруке:

- Procedure IPA CBC програма су теške за оне локалне власти које нису упознате са програмима финансирања ЕУ или морају да раде на енглеском језику, ограничавајући учеšће на веће градове или мотивишући партнерства са невладиним организацијама. Заинтересирани стране помину да су опћинске плате недовољне да привуку или мотивишу особље да се ангажује у уоченим сложеним операцијама прекограничне сарадње.

- Постоје одређена каšnjenja у операцијама које воде локалне власти због проблема управљања. На локалном нивоу, IPA програм прекограничне сарадње може ојачати капацитете локалних власти кроз њихово укључивање у програмирање и процјену потреба, као партнера у имплементацији и индиректније у финансирању наставака других операција.

- Јачање капацитета локалних власти кроз њихово укључивање у програмирање и процјену потреба, као имплементационих партнера и посреднице у финансирању наставака других операција. Ниво укључености локалних власти који је ограничен углавном укљученим ванјским особљем вјероватно ће утицати на одрживост једне од ових операција.

- Може се успоставити индиректна веза са потicanjem интеграције у Унију јер институције и корисници стижу искуство са дизајном и системима управљања и структурима које користи ЕУ, а који ће бити доступни локалним властима након приступања.

Опћенито се очекује значајније учеšће LSG-а у имплементацији програма, с обзиром на њихову улогу дефинирану Законом о локалној самоуправи Републике Србије и законима Босне и Херцеговине на ентитетском нивоу: Закон о локалној самоуправи Републике Српске и Закон о принципима локалне самоуправе у Федерацији БиХ. Скуп одговорности дефинираних овим законима односи се директно на потенцијалне интервенције у оквиру CBC програма. Обично законодавство дефинира одговорности LSG-а у садржајно специфичним областима (на примјер образовање, друштвени, економски развој, здравство итд.). Што се тиче ових области, надлежности LSG-а јасно покривају тематске области туризма, младих и развоја људских ресурса како је дефинирано у овом Програму. Поред питања садржаја, локалне самоуправе се обично баве питањима која су индиректно повезана са предложеном интервенцијом, као што су финансијско управљање буџетским средствима и иницијативе за управљање пројектима. У том смислу, усклађеност је осигурана у случају пројеката у којима ће локалне самоуправе бити

директни учесници. У оквиру својих надлежности, локалне самоуправе би такође могле пружити подршку у другим пројектима финансираним из овог програма прекограничне сарадње.

3. PROGRAMSKA STRATEGIJA

3.1. Образложење - Оправданост одабране стратегије интервенције

Опћи циљ/утицај програма је:

Промовирати добросусједске односе, потicati интеграцију у Унију и унаприједити друштвено-економски развој програмског прекограничног подручја кроз друштвено и економско укључивање одређених група, посебно младих, и конкурентност туризма.

Опћи циљ/утицај је директан одговор на изазове и потребе програмске области, на коју утиче неразвијеност, негативни миграцијски трендови и (још увијек) ограничено истраживање његових потенцијала и ресурса. Што се тиче специфичних циљева/ишода програма, методолошки приступ је подржан на слjedeћим принципима:

- **Јасне и коherentне везе са стварним потребама региона.** Питања дефинирана опћим и специфичним циљевима/ишодима уско су усклађена са стварним потребама у програмској области. Проблеми незапослености младих и жена, негативних миграција и ограниченог коришћења потенцијала у туризму идентифицирани су као неки од кључних проблема на cjelokupnom нивоу ситуације/PESTLE и SWOT анализе.

- **Усклађивање циљева са финансијским и техничким могућностима у оквиру CBC програма.** Одабрани приоритети пружају реалне и разумне могућности за имплементацију у програму у којем су расположива средства релативно ограничена и гдје се не могу подржати велики инфраструктурни пројекти. Одабрани TP и специфични циљева/ишоди такође одговарају ономе што операције могу постићи с обзиром на њихов вremenski оквир и ангажман ресурса.

- **Јасан потенцијал за заједничке иницијативе и снажан очекивани прекогранични утицај.** На основу искуства из прекограничног региона и шире парадигме прекограничне сарадње, пословање у сфери socio-економске коhezije и развоја туризма пружа добре могућности за стварну прекограничну сарадњу. Уз више пажње посвећене развоју пројекта и евалуацији приједлога, може се очекивати задовољавајући прекогранични утицај.

- **Истраживање и коришћење најбољих пракси као референце за нови програм.** У претходним програмима реализирано је неколико успјешних пројеката у тематским областима које су одабране у оквиру овог програма. Искуство је показало да сарадња малих заједница око конкретних и заједничких изазова даје најбоље резултате у смислу укупног утицаја, али и прекограничне сарадње. Секторске preference садашњег програма дефинитивно дозвољавају такав приступ у фази имплементације гдје ће се даље истраживати искуства најбоље праксе.

Табела 3.1: Синтечки преглед оправданости избора тематских приоритета

Одабрани тематски приоритети	Оправданост избора
1 - TP6: Улагање у младе, образовање и вјештине	- Visoke стопе незапослености међу младима са обје стране границе - Negativni trendovi migracije iz прекограничног региона и из ruralnih у urbana подручја у regionu - Uski krugovi вјештина незапослених, вишак из великих индустријских система - Dobra усклађеност TP са ширим strateškim контекстом обје земље и напорима ЕУ за region Zapadnog Balkana
2 - TP5: Потicanje туризма и културне и природне	- Ograničeni опћи потенцијали за привредне активности у прекограничном regionu и одговарајуће могућности

baštine	koje razvoj turizma nudi u tom smislu - Dostupnost lokaliteta prirodnog i kulturnog naslijeđa koji mogu predstavljati okosnicu turizma i privrednog razvoja regije - Snažne historijske veze obje zemlje i interes za zajedničke inicijative u turizmu - Pozitivni primjeri i najbolje prakse saradnje u razvoju i promociji zajedničke turističke ponude - Povoljno tlo za postizanje snažnog efekta prekogranične saradnje
---------	--

3.2. Opis prioriteta programa

Programski okvir IPA III sadrži sljedeće obavezne pokazatelje o tri strateška cilja programa IPA III CBC, zajedničke za sve IPA III CBC programe:

Tabela 3.2: IPA III programski strateški pokazatelji

IPA III strateški cilj za prekograničnu saradnju	Pokazatelj	Osnovna vrijednost ¹ (2021.)	Srednji cilj (2025.) ²	Cilj (2030.)
Pomirenje, izgradnja povjerenja i dobrosusjedski odnosi	Broj organizacija koje učestvuju u firmiranim prekograničnim mrežama/partnerstvima, raščlanjeno prema vrsti organizacije (posebno spomenuta ženska udruženja)	28 (od toga 0 ženskih udruženja)	58 (od toga 3 ženskih udruženja)	200 (od toga 5 ženskih udruženja)
	Broj organizacija koje su direktno uključene u implementaciju projekata, raščlanjeno po tipu organizacije (posebno spomenuta ženska udruženja)	112 (od toga 0 ženskih udruženja)	190 (od toga 3 ženskih udruženja)	400 (od toga 7 ženskih udruženja)
Ekonomski, društveni i teritorijalni razvoj pograničnih područja	Broj novih radnih mjesta proizašlih iz programskih aktivnosti, razvrstanih po spolu i starosti novozaposlenih	20 (od toga 10 žena)	30 (od toga 15 žena)	100 (od toga 50 žena)
	Broj osnovanih novih poduzeća, raščlanjen prema spolu i starosti poslovnog lidera	0	2	10
Izgradnja kapaciteta na svim nivoima	Broj organizacija/institucija sa povećanim kapacitetima, razvrstanih po tipu organizacije (posebno spomenuta ženska udruženja)	26 (od toga 0 ženskih udruženja)	40 (od toga 2 ženskih udruženja)	100 (od toga 4 ženskih udruženja)

Korisnici programa će također izvještavati o ovim pokazateljima u svakom godišnjem izvještaju o provedbi. Podaci za izračunavanje vrijednosti pokazatelja će se prikupljati iz projekata koji se realizuju u okviru odabranih tematskih prioriteta. Regionalni sistem praćenja pomoći će im u ovom zadatku sa potrebnim podacima.

3.2.1 TP6: Ulaganje u mlade, obrazovanje i vještine

Prvi tematski prioritet koji je JTF izabrao u okviru programa je TP1 - Ulaganje u mlade, obrazovanje i vještine. Ovaj TP je dobro usklađen sa nekim od najznačajnijih izazova u regionu, posebno negativnim migracijama, ograničenim

ekonomskim perspektivama, visokom stopom nezaposlenosti mladih i tipologijom nezaposlenih radnika koji su višak iz velikih industrijskih sistema. Tokom konsultacija, ovaj TP je uvijek bio u užem izboru, na osnovu interesa uključenih strana i zainteresiranih strana. Uz to, uočeni su i pozitivni primjeri dobre prakse iz prethodnih programa, posebno u okviru akcija tipa ljudi-ljudima, čemu ovaj TP dobro odgovara. Osigurati će se usklađivanje i istraživanje sinergije s drugim mjerama EK. Na primjer, Erasmus+ i European Solidarity Corps također finansiraju aktivnosti koje pokrivaju ove oblasti. Srbija će biti u potpunosti povezana sa Erasmus+ programom i može finansirati aktivnosti sa partnerima iz BiH kroz međunarodnu dimenziju programa (BiH nije povezana, ali mobilnost mladih i visokog obrazovanja, izgradnja kapaciteta u visokom obrazovanju, stručnom obrazovanju, sportu i mladima bit će dostupno uz podršku finansiranja iz programa IPA III iz poziva za 2022).

Među ključnim prednostima programskog područja ističe se sljedeće: Kvalificirana radna snaga u određenim profesionalnim profilima, iz tradicionalnih industrija, na primjer metaloprerađivačka industrija i varioci. To će biti osnova na kojoj TP može vršiti nadgradnju, sa daljim fokusom na mlade i ranjive grupe.

Postizanju prekograničnog utjecaja posvetit će se maksimalna pažnja tokom implementacije programa. Partneri moraju preći sa ponavljajuće prakse uzastopnih ili paralelnih projekata na istinske prekogranične operacije. U tu svrhu, u konkretnim ciljevima/ishodima i planiranim aktivnostima veliki je naglasak stavljen na "zajedničke" napore.

Mladi i ranjive grupe

Uzimajući u obzir ograničene ekonomske mogućnosti u prihvatljivoj oblasti, transfer profesionalnih vještina na mlade i ranjive grupe ostaje u fokusu. To bi se moglo postići uvođenjem ciljanih i prilagođenih programa (stručne) obuke, stažiranja i praktičnog rada u kompanijama. Posebna pažnja će biti posvećena pripremnj fazi projekta u kojoj će se podnosioci prijave poticati da predvide aktivnosti za kontakt i motivaciju za posebno ranjive grupe kao što su Romi.

Očekuje se da u okviru programa formalni, neformalni i informalni vidovi obrazovanja/obuke mogu biti kvalifikovani za podršku. U slučaju formalne obuke/obrazovanja, programi koji vode do sertifikacije bi imali veću održivost i utjecaj, pa bi takva vrsta intervencija bila poželjnija. U segmentu formalnih i neformalnih obuka/obrazovanja tražila bi se bliska saradnja sa zainteresiranim stranama kao što su NES i LSG.

Veze i usklađenosti sa specifičnim strategijama, inicijativama i programima predstavljani su u pododjeljku 3.4. ovog dokumenta.

Sljedeća tabela ilustruje osnovne elemente logike intervencije (specifični ciljevi/ishodi, rezultati/učinci, pokazatelji i vrste aktivnosti) u okviru tematskog prioriteta.

¹ Predstavljena polazna vrijednost je iz CBIB Monitoring sistema, datum presjeka: 31. mart 2021. Polazne vrijednosti koje nisu bile raščlanjene za ženska udruženja u sistemu praćenja u to vrijeme definirane su kao 0.

² Srednji cilj uključuje očekivane vrijednosti samo od 1. poziva u okviru IPA III kako bi bio u skladu sa Odjeljkom 4 Finansijski plan ovog dokumenta.

Tabela 3.3: Pregled programske strategije - TP6

1 - TC 1: Poboљšane mogućnosti zapošљavanja i socijalna prava						
TP6: Ulaganje u mlade, obrazovanje i vještine			Pokazatelji	Osnovna vrijednost (2021)	Ciljna vrijednost (2030)	Izvor podataka
Specifični cilj(evi)/ishod(i)	Rezultati/učinci	Vrste aktivnosti (primjeri)	Utjecaj			
			Broj ljudi s novopovećanom zapošљivošću (nove vještine ili iskustva)	20 (15% žene)	700 (50% žene)	Zavod za statistiku Srbije, BiH, kao i FBiH i Republike Srpske
1.1. Poboљšati aktivizam mladih i društveno-ekonomsko učešće mladih	1.1.1. Socijalna integracija i ekonomski izgledi mladih su poboљšani	- zajedničke aktivnosti obuke - promocija dijaloga i kritičkog mišљjenja među mladima - provođenje omladinskih poduzetničkih aktivnosti - omladinski aktivizam i volontiranje - podrška mladima iz ranjivih grupa - implementacija inovativnih mjera za uključivanje mladih u društvo (npr. kroz nove tehnologije i digitalizaciju)	Ishod			
			Broj implementiranih zajedničkih inicijativa mladih	0	5	Zavod za statistiku Srbije, BiH, kao i FBiH i Republike Srpske Projektni izvještaji i promotivni materijali Godišnji izvještaji omladinskih organizacija
			Stvoreni novi prekogranični programi za mlade u aktivizmu/volonterstvu i poduzetništvu	0	5	
			Stvorene prekogranične mreže grupa mladih	0	3	
			Broj kreiranih start-up kompanija mladih (registrirana kompanija)	0	3 (1 žena menadžer)	
			Učinak			
			Broj mladih uključenih u zajedničke aktivnosti	0	1500 (50% žena)	
			Broj organiziranih radionica i foruma	0	25	
			Broj organiziranih zajedničkih događaja za izgradnju kapaciteta	0	10	
			Broj mladih sa poboљšanim vještinama u vezi sa novim tehnologijama	0	250 (50% žena)	
1.2. Povećati zapošљivost određenih grupa	1.2.1. Poboљšane su profesionalne vještine i kompetencije pojedinih grupa	- zajedničke obuke za specifične vještine i kompetencije sa dokazanom potražnjom na tržištu - šeme obuke i stručnog osposobljavanja usmjerene na ranjive grupe s naglaskom na korištenje modernih tehnologija i digitalizacije - prekvalifikacija viška radnika iz velikih tradicionalnih industrijskih sistema - razvoj novih, inovativnih modela obuke ili nastavnih planova i programa (formalnih i neformalnih) - unapređenje saradnje sa poslodavcima kako bi se omogućila praksa i iskustva na prvom poslu	Ishod			
			Broj osoba sa povećanim mogućnostima zapošљavanja	0	350 (50% žene)	Zavod za statistiku Srbije, BiH, kao i FBiH i Republike Srpske Izvještaji NSZ-a Projektni izvještaji
			Broj mladih, osoba u nepovoljnom položaju sa povećanom perspektivom zapošљavanja	0	150 (50% žene)	
			Broj novih nastavnih planova i programa ili kurseva obuke koje je priznalo/ovjerilo relevantno tijelo za ovjeravanje	0	4	
			Učinak			
			Broj realiziranih obuka	0	40	
			Broj osoba uključenih u obuku	0	500 (50% žena)	
			Broj uključenih kvalifikovanih trenera	0	30 (30% žena)	
			Broj uključenih institucija za obuku	0	10	
			Broj obuka koje koriste nove tehnologije ili inovativne pristupe	0	5	

Specifični cilj/ishod 1.1:

Glavni korisnici:

- Lokalne i regionalne vlasti
- Lokalne i regionalne organizacije koje se bave aktivizmom mladih
- Organizacije i institucije za obrazovanje i obuku
- Istraživačke organizacije i institucije
- CSO aktivne u oblasti omladinskog aktivizma i promocije socijalnog uključivanja ranjivih grupa

Glavne ciljne grupe:

- Udruženja mladih i mladi općenito
- Ranjive grupe
- Lokalno stanovništvo

Specifičan cilj/ishod 1.2:

Glavni korisnici:

- Lokalne i regionalne vlasti
- Službe za zapošљavanje
- Organizacije za regionalni razvoj
- Organizacije i institucije za obrazovanje i obuku

Glavne ciljne grupe:

- Nezaposleni i ugrožene grupe
- Lokalno stanovništvo

3.2.2 TP2: Poticanje turizma i kulturne i prirodne baštine

Tematski prioritet 2 predložen je zbog karakterističnih prednosti i mogućnosti programskog područja. Naime, turizam predstavlja jedan od najznačajnijih privrednih potencijala, u nedostatku ili oskudici drugih privrednih grana i poduzetničkih

aktivnosti. Njegov snažan potencijal uočen je i tokom analitičke faze u odnosu na prirodne resurse i bogato kulturno nasljeđe regiona. TP je dobio najveću podršku u procesu selekcije od strane članova JTF-a i zainteresiranih strana na terenu. Prilikom definiranja logike intervencije uzeti su u obzir i neki pozitivni primjeri iz prošlosti.

Među ključnim snagama regiona ističe se sljedeće: Dostupnost prirodnih resursa koji se mogu iskoristiti u turističke svrhe. Programsko područje ima izrazitu prednost i mogućnost razvoja turizma zasnovanog na kulturnom i prirodnom nasljeđu. Ovo je potkrijepljeno materijalnim (posebni pejzaži kao što su Drina i Zlatibor, i historijski

lokaliteti) kao i nematerijalnim dobrima (tradicija, etnografija, kulinarska tradicija). Program pruža jedinstvenu priliku za zajedničko istraživanje potencijala u turizmu. "Zajedništvo" u pristupu je u skladu sa svim trenutnim naporima EK da osigura koheziju i zajednički razvoj regiona Zapadnog Balkana ka integraciji u EU.

Veze i usklađenosti sa specifičnim strategijama, inicijativama i programima predstavljeni su u tački 3.4. ovog dokumenta.

Sljedeća tabela ilustruje osnovne elemente logike intervencije (specifični ciljevi/ishodi, rezultati/učinci, pokazatelji i vrste aktivnosti) u okviru tematskog prioriteta.

Tabela 3.4: Pregled programske strategije - TP5

2 - TC 4: Poboljšano poslovno okruženje i konkurentnost										
TP5: Poticanje turizma i kulturne i prirodne baštine			Pokazatelji	Osnovna vrijednost ¹ (2021)	Ciljna vrijednost (2030)	Izvor podataka				
Specifični cilj(i) /ishod(i)	Rezultati/ Izlazi	Vrste aktivnosti (primjeri)	Utjecaj							
2.1. Održivi turizam (uključujući kulturno i prirodno nasljeđe) koji doprinosi ekonomskom razvoju prekograničnog regiona	2.1.1. Zajednički prekogranični turistički proizvodi/inicijative su razvijeni/nadograđeni	- razvoj i promocija zajedničkih prekograničnih turističkih proizvoda/usluga - umrežavanje turističkih provajdera sa obje strane granice - uključivanje određenih grupa u razvoj turizma - razvoj nišnog turizma - sportski, avanturistički, kulinarski, seoski turizam - povezivanje turizma sa drugim sektorima, na primjer poljoprivredom i prehrambenom industrijom - obnova turističke infrastrukture - opremanje turističkih objekata u regionu - digitalizacija u turizmu - specijalistička obuka turističkih radnika i ponuđača - inovativni i tehnološki pristupi razvoju, promociji i implementaciji prekogranične turističke ponude - uvođenje standarda kvaliteta za turističke ponuđače	Utjecaj	0	5%	Godišnji izvještaji LSG učesnica				
			Ishod	0	8	Izvještaji o projektima Godišnji izvještaji LSG učesnica Godišnji izvještaji turističkih organizacija Zavod za statistiku Srbije, BiH, kao i FBiH i Republike Srpske Promotivni materijali On-line registri i statistika				
			Broj komercijaliziranih novih zajedničkih turističkih proizvoda	22 (biciklističke staze)	50					
			Dužina (km) novih ili poboljšanih turističkih staza/ruta	0	50000 (50% žene)					
			Broj turista koji koriste nove ili poboljšane turističke proizvode/rješenja	0	100.000 (50% žene)					
			Broj turista koji koriste on-line informacije/rješenja	6 (turoperatora)	14					
			Učinak	0	8					
			Broj uključenih organizacija iz sektora turizma	0	200					
			Broj razvijenih novih zajedničkih turističkih proizvoda	0	200					
			Broj uključenih turističkih provajdera	1	5					
			Broj podržanih prekograničnih mreža i/ili veza	0	5					
			Broj uvedenih digitaliziranih platformi (online ili aplikacije)	0	4					
			Broj provajdera sa certifikovanim standardima kvaliteta	5	10					
			Unaprijeđen broj turističkih objekata	0	5					
			Broj novoopremljenih turističkih lokacija							
			2.1.2. Prirodni i kulturni lokaliteti su očuvani	- implementacija akcionih planova očuvanja - mali radovi na renoviranju i opremanju prirodnog i kulturnog nasljeđa - sprječavanje rizika za korisnike prirodnih i kulturnih znamenitosti - građane i dolazne turiste - informacijska i digitalna rješenja u očuvanju kulturnog i prirodnog nasljeđa	- implementacija akcionih planova očuvanja - mali radovi na renoviranju i opremanju prirodnog i kulturnog nasljeđa - sprječavanje rizika za korisnike prirodnih i kulturnih znamenitosti - građane i dolazne turiste - informacijska i digitalna rješenja u očuvanju kulturnog i prirodnog nasljeđa		Ishod	2 (istorijskih lokaliteta)	7	Izvještaji o projektima Godišnji izvještaji LSG učesnica Godišnji izvještaji organizacija učesnica
							Broj nadograđenih lokaliteta prirodne i kulturne baštine	0	3	
Broj lokacija sa višim sigurnosnim standardima	7	30								
Učinak	0	2								
Broj malih investicija u lokalitete prirodne i kulturne baštine	0	5								
Broj zajedničkih akcija prevencije rizika oko prirodnih i kulturnih resursa	0	5								
Broj opremljenih lokaliteta prirode i baštine										

¹ Predstavljena osnovna vrijednost je iz CBIB Monitoring sistema, datum presjeka: 31. mart 2021.

Главни корисници:

- Локалне и регионалне власти
- Локалне и регионалне организације које се баве туризмом или туристичким активностима
- Организације, институције и органи надлежни за заштиту и управљање културном и природном баштином
- Организације и институције које раде у области руралног развоја
- Организације и институције за образовање и обуку
- Истраживачке организације и институције
- CSO активне у области културног или природног наслеђа, образовања, руралног развоја и другим сродним областима.

Главне циљне групе:

- Мали бизниси, пољопривредници, руководиоци заштитених подручја баштине и природе, туристички водичи, умјетници и културни радници, други стручњаци у туристичким организацијама
- Потенцијални туристички или с туризмом повезани пружаоци услуга (рурално становништво, почетници у туризму, млади, жене, незапослени, студенти)
- Локалне и регионалне организације одговорне за развој и промоцију одрживог туризма
- Студенти, наставници и особље у образовним/тренинг организацијама и институцијама
- Посјетиоци и локално становништво опћенито

3.2.3 TP 0: Техничка помоћ

Специфични циљ/резултат техничке помоћи је осигурати ефикасну, дјелотворну, транспарентну и правовремену provedбу програма прекограничне сарадње, као и подизање свјести о програму међу националним, регионалним и локалним заједницама и, опћенито, међу становништвом у прихватљивом програмском подручју.

Овај приоритет ће такође ојачати административне капацитете власти и корисника који проводе програм у циљу побољшања власништва и прикладности резултата програма и пројеката. Додјела техничке помоћи користит ће се за подршку раду двију структура прекограничне сарадње (OS) и заједничког надзорног одбора (JMC) у осигуравању ефикасне поставке, имплементације, праћења и евалуације програма, као и оптималног кориштења ресурса. То ће се постићи кроз рад заједничког техничког секретаријата (JTS) са сједиштем на територији Републике Србије (Ужиче) и истуреног уреда у Босни и Херцеговини (Тузла). JTS ће пружати техничку подршку у свакодневном управљању програмом, укључујући праћење пројеката, и извјештават ће OS у Србији.

Очекивани резултати:

1. Повећана административна подршка структурама прекограничне сарадње и заједничком одбору за праћење;
2. Повећани технички и административни капацитети за управљање и имплементацију програма;
3. Загарантована видљивост и publicitet програма прекограничне сарадње и њихових ishoda.

Tabela 3.5: Logika intervencije tematskog prioriteta 0

3 - Tematski prioritet 0: Tehnička pomoć			Pokazatelji	Osnovna vrijednost (2021) ¹	Ciljna vrijednost (2030)	Izvor podataka	
Specifični cilj(evi)/ishod(i)	Rezultati/Učinci	Vrste aktivnosti (primjeri)	Utjecaj				
			Procenat sredstava dostupnih u okviru programa koji su ugovoreni	0	100	AIR, Sistem praćenja	
0.1. Osigurati efikasnu, djelotvornu, transparentnu i pravovremenu implementaciju programa prekogranične saradnje, te podizanje svijesti o programu među nacionalnim, regionalnim i lokalnim zajednicama i, općenito, stanovništvom u prihvatljivom programskom području	0.1.1 Ojačani administrativni kapaciteti za prekograničnu saradnju	- Uspostavljanje i funkcioniranje Zajedničkog tehničkog sekretarijata i njegovog isturenog ureda - Organizacija sastanaka JMC i OS - Podrška radu Zajedničke radne grupe zadužene za pripremu programskog ciklusa 2028-2034. - Praćenje implementacije projekta i programa, uključujući uspostavljanje sistema praćenja i povezanog izvještavanja - Organizacija evaluacijskih aktivnosti, analiza, anketa i/ili osnovnih studija	Ishod	0	90	AIR, MoM, Sistem praćenja	
			Postotak odluka JMC i OS-a primijenjenih na vrijeme (kako je propisano u zapisnicima sa sastanaka)	100	100	AIR, projektni izvještaji Sistem za praćenje	
			Procenat projekata obuhvaćenih misijama za praćenje				
		0.1.2. Potencijalni aplikanti i korisnici grantova podržani	- Organizacija događaja, sastanaka, treninga, studijskih putovanja ili razmjena posjeta kako bi se učilo iz najbolje prakse drugih inicijativa za teritorijalni razvoj	Izlaz	2	2	AIR
	Broj novoopremljenih i funkcionalnih JTS/isturenih ureda			28	56	AIR, Sistem praćenja	
	Broj organiziranih događaja u vezi sa upravljanjem programom			75	150	AIR, projektni izvještaji, Sistem praćenja	
			Broj implementiranih misija za praćenje projekta				
			Ishod	75%	85%	AIR, projektni izvještaji, sistem praćenja	
			Prosječan udio potencijalnih aplikanata, aplikanata, korisnika grantova i drugih ciljnih grupa zadovoljnih podrškom za implementaciju programa				
			Učinak				

¹ Krajnji datum: januar 2021. uključujući

		- Priprema internih i/ili eksternih priručnika - Pomoć potencijalnim kandidatima u partnerstvu i razvoju projekta (forumi za traženje partnera itd.) - Savjeti za korisnike grantova o pitanjima implementacije projekta - Pružanje obuka i podrške prilagođenih specifičnim potrebama lokalnih vlasti	Broj državnih službenika na lokalnom nivou sa povećanim kapacitetima za PM/CBC	0	250 (50% žena)	AIR, projektni izvještaji, sistem praćenja, izvještaji LSG
		Broj događaja za izgradnju kapaciteta za potencijalne aplikante, korisnike grantova i zaposlene u programskim strukturama	9	18	AIR, projektni izvještaji, sistem praćenja	
		Broj pripremljenih internih/eksternih priručnika	3	6	AIR i drugi izvještaji	
		Broj riješenih upita korisnika grantova	50	80	AIR i drugi izvještaji	
		0.1.3 Vidljivost programa i njegovih rezultata je zagarantovana	- Informiranje i objavljivanje, uključujući pripremu, usvajanje i redovnu reviziju plana vidljivosti i komunikacije, širenje (info-dani, naučene lekcije, najbolje studije slučaja, novinski članci i saopćenja), promotivni događaji i štampani materijali, razvoj komunikacijskih alata, održavanje, ažuriranje i nadogradnja web stranice programa itd.	Ishod		
	Broj ljudi do kojih je došlo informativnim/promotivnim kampanjama	400	1000	AIR i drugi izvještaji		
	Učinak					
	Broj implementiranih informativnih/promotivnih kampanja	12	24	AIR i drugi izvještaji		
	Broj organiziranih promotivnih i događaja za osiguranje vidljivosti	18	36	AIR i drugi izvještaji		
	Broj izrađenih i distribuiranih publikacija	15	30	AIR i drugi izvještaji		

Ciljne grupe i krajnji korisnici (nepotpuna lista)

- Strukture upravljanja programom
- Potencijalni aplikanti
- Korisnici grantova
- Krajnji korisnici projekta
- Šira javnost

Glavni korisnici:

- CBC strukture
- Zajednički odbor za praćenje
- Zajednički tehnički sekretarijat/istureni ured
- Odricanje od odgovornosti

Operativne strukture dozvoljavaju mogućnost da se zbog krize izazvane pandemijom COVID-19 neki od gore navedenih ciljeva, rezultata i pokazatelja mogu promijeniti usred perioda implementacije. To bi mogao biti slučaj ako se epidemiološka kriza proširi na period implementacije i širi utjecaj bude veći od očekivanog. Eventualne izmjene bi se vršile na osnovu srednjoročne evaluacije.

3.3. Horizontalna i međusektorska pitanja

Pored tema koje su direktno obuhvaćene njegovim tematskim prioritetima i specifičnim ciljevima/ishodima, program razmatra i različita horizontalna pitanja koja će se morati naglasiti tokom njegove implementacije.

Evropski stub socijalnih prava propisuje sljedeće načelo: Bez obzira na spol, rasno ili etničko porijeklo, vjeru ili uvjerenje, invaliditet, godine ili seksualnu orijentaciju, svako ima pravo na jednak tretman i mogućnosti u pogledu zapošljavanja, socijalne zaštite, obrazovanja i pristupa robi i uslugama dostupnih javnosti. Podsticat će se jednake mogućnosti nedovoljno zastupljenih grupa.

Iako se program ne bavi TC2 (zelenija i poboljšana efikasnost resursa) i povezanim TP2 (zaštita okoliša i promocija prilagođavanja klimatskim promjenama i njihovog ublažavanja, prevencija i upravljanje rizicima), neki elementi zaštite okoliša i održivog korištenja prirodnih resursa bit će ugrađeni u njega. Kako pokazuje situacija i SWOT analize, programsko područje ima karakteristične potencijale u pogledu svojih dobro

očuvanih prirodnih resursa. Uključivanjem TP5 (Poticanje turizma i kulturnog i prirodnog naslijeđa) u program, očuvanje prirodnih lokaliteta za razvoj turizma dobija na značaju. Osim toga, zahtjevi koji se odnose na održivi razvoj i očuvanje prirode bit će istaknuti kao dio drugih oblasti kojima se program bavi. S obzirom na to da su aktivnosti TP5 usmjerene i na povećanje mogućnosti za uključivanje lokalnih zajednica u sektor turizma, istaknut će se i promovirati jačanje kapaciteta i druge stimulatívne aktivnosti vezane za znanje o odgovornom i održivom korištenju svih resursa (prirodnih, kulturnih i ljudskih).

Prilikom provođenja aktivnosti vezanih za ekološka dobra u okviru TP5, od aplikantata će se tražiti da ispune lokalne zahtjeve koji se odnose na zaštitu okoliša, javnog zdravlja i kulturnog naslijeđa i izbjegnju utjecaje na postojeće i planirane lokacije ekološke mreže (Emerald Network).

Članovi JTF-a, nadgledajući pripremu programa, posebnu pažnju su posvetili promociji jednakih mogućnosti i prevenciji svake diskriminacije na osnovu spola, rasnog ili etničkog porijekla, vjere ili uvjerenja, invaliditeta, starosti ili seksualne orijentacije. Karakteristična karakteristika programskog regiona je njegova multietničnost, na primer u Srbiji veliki broj bošnjačkog stanovništva živi u pograničnom regionu. Iako je u prošlosti bilo etničkih tenzija u regionu, ovaj program bi trebao biti prilika za unapređenje dijaloga i tolerancije. Tome su posebno usmjereni specifični pravci djelovanja u okviru programa, prije svega TP6 i njegov specifični cilj/ishod koji se odnosi na aktivizam i učešće mladih.

Sve aktivnosti mladih će imati komponentu koja se tiče roda, inkluzije i antidiskriminacijske prakse. Fokus na mlade koji pripadaju ranjivim grupama doprinjet će dubljem razumijevanju potreba i ograničenja u programskoj oblasti, a uvođenje aktivnosti i rješenja može imati značajan utjecaj na poboljšanje njihovog ukupnog društveno-ekonomskog položaja i sprječavanje unutrašnjih migracija i odliva mozgova.

U saradnji sa drugim zainteresiranim stranama, implementacioni partneri prekogranične saradnje će

obezbjediti upotrebu inkluzivnih i rodnih i afirmativnih modela i rješenja. Nadalje, angažman lokalnih zajednica pružit će element dodane vrijednosti prilikom direktnog rješavanja njihovih najhitnijih potreba i izazova na relevantne teme (obrazovanje, održive i jednake mogućnosti na tržištu rada, aktiviranje potencijalno pasivnih grupa u turizmu i direktne ekonomske koristi od tog procesa).

Program također uzima u obzir rodna pitanja i ravnopravnost. U okviru svih specifičnih ciljeva/ishoda, podsticat će se ravnopravno učešće muškaraca i žena. Konkretno, podrška ženskom poduzetništvu, promocija inkluzivnijeg sektora malih i srednjih poduzeća, osnaživanje žena koje žive u ruralnim područjima i uvođenje start-upova koji vode mladi i vođenih različitostima bit će u skladu sa nastojanjima za stvaranje jednakih mogućnosti. Osim toga, angažman sa dionicima iz privatnog sektora (stažiranje, prilike za prvi posao i rad na principima raznolikosti na radnom mjestu) ojačat će ovaj cilj.

Kroz provedbu poziva za podnošenje prijedloga posebno će se istaknuti zahtjev za ravnopravnim uključivanjem žena. Sve prepreke koje sprječavaju jednak pristup prednostima prekogranične saradnje bit će uklonjene, a korisnici grantova će morati da izvještavaju o uspjehnosti prema svojim pokazateljima sa rodno raščlanjenim podacima. U skladu sa pristupom navedenim u Gender akcionom planu EU, (GAP III) 2021-2025, program IPA III će uključiti rodnu ravnopravnost i nastaviti sa osiguravanjem fizičkog i psihološkog integriteta djevojčica i žena, promovirajući ekonomska i socijalna prava i jačajući glas djevojčica i žena i učešće u ciljanim akcijama.

Program će posebnu pažnju posvetiti položaju ranjivih grupa, poboljšanju učešća na tržištu rada, posebno mladih i žena, grupa u nepovoljnom položaju i manjina, posebno Roma.

Sve operacije prekogranične saradnje treba da budu izvedene na inkluzivan način i da se bave onima koji se suočavaju sa visokim stopama siromaštva i niskim mogućnostima zapošljavanja, kao što su osobe koje žive sa invaliditetom. Ova ulaganja će poštovati obaveze iz Konvencije UN o pravima osoba sa invaliditetom.

Reforme sistema socijalne zaštite i inkluzije, uključujući usluge socijalne zaštite, bit će rješavane s obzirom na jaz u ljudskom razvoju u odnosu na EU. Bit će podržan razvoj strategija aktivne inkluzije.

Integriranje u cilju unapređenja **kapaciteta lokalnih vlasti** kako bi se povećalo i pojačalo njihovo učešće u prekograničnoj saradnji bit će predmet rada na nivou prekograničnih operacija, kao i kroz aktivnosti koje će implementirati OS i JTS u okviru prioriteta tehničke pomoći.

Na nivou prekograničnog poslovanja važno bi sljedeće:

Ako je tako dogovoreno, u nekim pozivima za podnošenje prijedloga ili unutar određenog dijela poziva za podnošenje prijedloga, **uključiti regionalne i lokalne vlasti u svako partnerstvo aplikanata prekogranične saradnje**. Za regije koje ispunjavaju uvjete za različite programe prekogranične saradnje, treba obratiti pažnju na izbjegavanje zasićenja. Ovakvi pozivi za dostavljanje prijedloga ili lotovi u okviru poziva mogli bi primati, na primjer, prijave koje imaju nekoliko lokalnih vlasti kao implementacijske partnere (međupćinska saradnja), a što je najvažnije, trebalo bi da podstakne partnerstvo sa manjim, slabijim, ruralnim lokalnim vlastima, pri čemu će, na primjer, glavni aplikant (veća općina) pomoći manjoj, upućivanjem osoblja u nju, ili primanjem osoblja u svrhu obuke iz tih manje razvijenih općina (dijeljenje resursa). Kako bi se osiguralo odgovarajuće vlasništvo i sinergijski učinak aktivnosti, lokalne samouprave treba da povežu svoju intervenciju sa relevantnom mjerom/prioritetom u svom

lokalnom razvojnom planu ili drugom planskom dokumentu (strategiji, programu, akcionom planu ili slično).

Postojanje lokalnog razvojnog plana, kako to zahtijeva planski regulatorni okvir - Zakon o planiranju Srbije mogao bi biti preduvjet za razmatranje intervencije.

Napomena: Ako se tako odluči, operacije koje se u potpunosti oslanjaju na osoblje regionalnih i lokalnih vlasti trebale bi biti privilegovane, dok bi se prisustvo eksternih rukovodilaca među ljudskim resursima projekta svelo na minimum.

Kao što je sadržano u Smjernicama za implementaciju Zelene agende u Svjetskoj banci i Ekonomsko- investicionom planu za Zapadni Balkan, ovaj program će osigurati punu konzistentnost sa zelenom tranzicijom kao prioritetom interne i vanjske pomoći EU. Program će na taj način uključiti u svoje poslovanje efikasnu upotrebu resursa prelaskom na čistu, kružnu ekonomiju, obnavljanje biodiverziteta i smanjenje zagađenja.

Mjere predviđene programom za povećanje kapaciteta regionalnih i lokalnih vlasti za suočavanje s lokalnim izazovima obuhvatit će oblast upravljanja okolišem.

Aktivnosti predviđene u okviru prioriteta tehničke pomoći uključuju sljedeće:

Da se preispitaju specifične potrebe i interesi regionalnih i lokalnih vlasti kako bi se povećalo njihovo učešće u operacijama prekogranične saradnje i na osnovu nalaza, po potrebi izmijeniti planove rada JTS-a, uključujući, ali ne ograničavajući se na sljedeće: **pokrenuti ciljne kampanje za podizanje svijesti**, posebno prije objavljivanja poziva za podnošenje prijedloga; ove kampanje će ići paralelno i biti pojačane uobičajenim aktivnostima OS/JTS-a **kao što su forumi za traženje partnera, help desk, te obuke** o pripremi CBC aplikacije organizirane za potencijalne aplikante, u koje će također biti uključene sve vrste potencijalnih aplikanata.

3.4. Usklađenost sa drugim programima i makroregionalnim strategijama

Odabrani tematski prioriteti, a time i cijeli programski dokument, usko su usklađeni sa regionalnim strategijama i inicijativama, strategijama zemalja učesnica, relevantnim evropskim makro-regionalnim strategijama i drugim prioritetima relevantnim za programsko područje. Strateška osnova se razmatra odvojeno, ali je jasno da postoji jaka međupovezanost između oba TP-a. Na primjer, aspekt razvoja ljudskih resursa koji se često ističe u strateškim dokumentima imat će snažan utjecaj na povećanje kvaliteta usluga i dodane vrijednosti u sektoru turizma.

Ovaj program prekogranične saradnje također će nastojati da osigura sinergiju i komplementarnost sa Interreg IPA programima, posebno Mađarska-Srbija, Hrvatska-Srbija, Hrvatska-Bosna i Hercegovina-Crna Gora, Bugarska-Srbija, Rumunija-Srbija, IPA Adrion, Dunav, EURO MED i URBACT.

TP6: Ulaganje u mlade, obrazovanje i vještine

Veze sa regionalnim strategijama i inicijativama su sljedeće:

Strategija Evropske unije za Dunavski region (EUSDR). Unutar stuba 3 strategije Izgradnja prosperiteta u Dunavskom regionu, definirani su tematski prioriteti Razviti društvo znanja kroz istraživanje, obrazovanje i informacione tehnologije i Ulagati u ljude i vještine koji odgovaraju ovom TP, a posebno specifičnom cilju/ishodu Povećana zapošljivost specifičnih grupa pružanjem novih vještina. Elementi inovacija, digitalizacije i informacionih tehnologija također su uključeni u TP jer se traže novi inovativni pristupi za uključivanje mladih i pružanje vještina.

Економско-инвестициони план ЕУ за Западни Балкан поставља стуб IX Улагање у људски капитал. Укључивање младих и специфичних ранјивих група наведено је као кључни приоритет. Једно специфично подручје усклађено с одabiром овог али и TP2 је амбиција за искоришћавањем економских могућности у креативном и културном сектору и његов допринос одрживом туристичком потенцијалу регије. Неки елементи стуба дигитализације у Инвестиционом плану такође су повезани са избором овог TP-а.

Plan naglašava да су праведност и инклузивност важни како би се осигурало да користи од опоравка и раста dijele сви и да нико не буде изостављен. Tržište rada koje dobro funkcioniра и dobro obučena и produktivna радна снага кључни су за отпорну економију. ЕУ има за циљ да подржи развој људског капитала кроз IPA финансирање, CBC између осталих, у погледу реформских приоритета идентификованих у процесу **Програма економских реформи** и заједничких smjernica политике у областима образовања и вјештина, запошљавања, те социјалне заштите и инклузије. Naglasak će такође бити стављен на младе, здравље, културу и спорт.

Plan će такође допринјети имплементацији комуникације Европске комисије о "strateškom оквиру ЕУ за једнакост, инклузију и учеšће Рома", COM (2020) 620, дијелу амбициозне агенде ЕУ о једнакости и према Унији која тежи ка вишем када је у питању друштвена праведност и prosperitet.

Regionalni ured за saradnju младих (RYCO) је самостално функционирајући институционални механизам којег је основало 6 учесника Западног Балкана. Иницијатива је изразито регионалног типа, стога је подстицање учеšћа младих у овом програму изразито у складу са иницијативом RYCO. RYCO редовно објављује шеме подршке и приликом дефинирања детаља позива на подношење приједлога у оквиру овог програма, резултати RYCO иницијатива ће се узети као референца.

Očigledne су везе са слједећим стратегијама у земљама учесницама:

Strategija razvoja FBiH 2021-2027 снажно подржава избор овог TP-а. Ukazuje на приоритет 2.1.3 Razvoj funkcionalnog sistema obrazovanja odraslih и cjeloživotnog učenja. Prioritet 2.1.4 је unapređenje obrazovnih institucija у областима информационих и комуникационих технологија. Prioritet 1.1.3 ukazuje на unapređenje digitalnih vještina građana посебно у vezi са потребama tržišta rada. Elementi digitalizacije који су наглашени у cijeloj Strategiji pružaju dodatnu podršku за ovaj TP. Isto важи и за strateške dokumente у Republici Srpskoj. Naime, iako је **Strategija razvoja Republike Srpske** pokrivala период 2015-2020, а Omladinska politika Republike Srpske период 2016-2020, ovaj entitet је usvojio **Strategiju razvoja obrazovanja за период 2016-2021**. **Strategija obrazovanja 2021-2031** снажно подржава избор овог TP.

Program је усклађен с другим donatorskim и nacionalnim иницијативама у сектору како slijedi:

Tehnička pomoć organizacijama civilnog društva (CSO) на Zapadnom Balkanu и Turskoj (TACSO3) је регионални пројект финансиран од стране ЕУ који unapređuje kapacitete и jača ulogu organizacija civilnog društva. Projekt pomaže CSO да активно учествују у демократским процесима у regionu, а такође стимулира okruženje за развој civilnog društva и pluralističkih medija. Могуће синергије су prije svega у области грађанског укључивања младих.

ROMACTED - "Promoviranje dobrog upravljanja и osnaživanje Roma на lokalnom nivou" је заједнички програм између Европске уније (DG NEAR) и Vijeća Evrope. Program sprovode Tim за Rome и putnike Vijeća Evrope и Ured Generalne direktije за programe у Albaniji, Bosni и

Hercegovini, Kosovu¹, Crnoj Gori, Sjevernoj Makedoniji, Srbiji и Turskoj, за период од maja 2017. до kraja 2020. (sa vjerovatnim produženjem). Usklađivanje са ovim Programom može се tražiti у запошљавању Roma, посебно младих.

Omladinska laboratorija Zapadnog Balkana је trogodišnji projekt који finansira ЕУ и implementira RCC Projekt Omladinska laboratorija Zapadnog Balkana који је počeo у januaru 2020. godine и има за циљ pružiti priliku mladima да учествују у donošenju odluka.

У оквиру **nacionalnog programa IPA II у БиХ за 2020.** г., projekt Efikasne и ciljane aktivne mjere tržišta rada за mlade, žene на selu и угрожене kategorije nezaposlenih (dugotrajno nezaposlene, osobe са invaliditetom) у складу је са ciljevima овог Programa. Sinergije се могу uočiti посебно у oblasti promocije запошљавања младих. Zbog geografske/urbane tipologije овог programa могу се pronaći važne veze са запошљавањем ruralnog stanovništva.

Od **nacionalnog programa IPA II за 2018. godinu у Srbiji**, projekt Podrška Evropske unije socijalnom stanovanju и aktivnoj инклузији подржава укључивање социјално slabih grupa у различитим областима. Projektom vrijednim 20 miliona eura upravlja UNOPS. Dio projekta posvećen је poslovima, socijalnim, obrazovnim, zdravstvenim uslugama, komplementarnim stambenim rješenjima, који се pružaju najugroženijim ženama и muškarcima, djevoјčicama и dječacima. Romi су važna ciljna grupa у оквиру овог projekta. S obzirom на то да се projektom такође planira grant šema од 4 miliona eura, bit će potrebna bliska koordinacija како би се osiguralo korištenje sinergije и spriječilo preklapanje.

TP5: Poticanje turizma и kulturne и prirodne baštine

NAPOMENA: Ovaj tematski prioritet је такође odabran у оквиру programa prekogranične saradnje Srbija-Crna Gora и BiH-Crna Gora. Kako би се osigurala sinergija и spriječilo preklapanje, operativni sistemi će paralelno pratiti razvoj у druga dva programa. На примјер, у случају projektних prijava istih aplikanata, provjerit će се detalji о predloženim intervencijama.

Везе са regionalnim стратегијама и иницијативама су sljedeće:

Strategija Evropske unije за Jadransko-jonski region.

Drugi специфични cilj/ishod четвртог стуба Strategije је Unapređenje kvaliteta и inovativnosti turističke ponude и jačanje održivih и odgovornih turističkih kapaciteta turističkih aktera širom makroregione. Odabir TP2 и definiranje специфичног cilja/ishoda у оквиру овог TP-а usko odgovara cilju ove strategije. Program посебно definira inovativne pristupe и uvođenje novih tehnologija у turističku ponudu као један од očekivanih rezultata.

Економски и инвестициони план ЕУ за Западни Балкан, који је посвећен poticanju dugoročnog економског опоравка Западног Балкана, идентифицира туризам као strateški сектор и naglašava значајан простор за povećanje unutarregionalne економске saradnje и trgovine.

Plan такође naglašava да postoji простор за искоришћавање економских могућности у креативном и културном сектору и његов допринос одрживом туристичком потенцијалу регије. ЕУ će интензивирати saradnju са Svjetskom bankom у имплементацији svog Okvira за djelovanje на културном nasljeđu из 2018. Сам ovaj IPA III program prekogranične saradnje trebalo би да pojača saradnju на očuvanju и promociji културног nasljeđa у оквиру strategija održivog turizma.

¹ Ova oznaka не prejudicira status Kosova и у складу је с Резолуцијом UNSCR-a 1244 и mišljenjem Međunarodnog suda pravde у vezi са kosovskom deklaracijom о neovisnosti

Акциони план Zajedničkog regionalnog tržišta (CRM) 2021-2024 1, koji su lideri regije Zapadnog Balkana usvojili 10. novembra 2020. u Sofiji, uspostavljen je kao transformativno sredstvo za povećanje atraktivnosti i konkurentnosti regiona i približavanje regiona tržištima EU. Usred pandemije COVID-19, poboljšana tržišna integracija ekonomija Zapadnog Balkana pomoći će u suočavanju sa srednjoročnim i dugoročnim efektima pandemije privlačenjem investicija u proizvodne sektore i održivu infrastrukturu, te stvaranjem novih mogućnosti za građane i poslovnu zajednicu.

U **Deklaraciji iz Tirane o zajedničkim regionalnim protokolima za pomoć oporavku i rastu održivog turizma na Zapadnom Balkanu 2**, ministri Zapadnog Balkana složili su se da pozicioniraju turizam kao ključni strateški sektor za regionalni ekonomski oporavak i održivi razvoj.

Zelena agenda za Zapadni Balkan. Prioritetna oblast 5 Zelene agende je "Zaštita biodiverziteta i ekosistema". TP5 Poticanje turizma i kulturnog i prirodnog naslijeđa sadrži specifičan cilj/ishod pod nazivom "Prirodna i kulturna dobra se čuvaju". Snažan akcent će stoga biti stavljen na razvoj turizma u odnosu na prirodne resurse kojima programsko područje obiluje. Dodatno će se istražiti mogućnosti digitalne tranzicije u sektoru turizma.

Očigledne su veze sa sljedećim strategijama u zemljama učesnicama:

Strategija razvoja turizma Srbije 2016-2025 u potpunosti podržava izbor ovog Tematskog prioriteta, posebno definirajući kao ciljeve unapređenje turističkih proizvoda i usluga Republike Srbije i unapređenje ljudskih resursa i tržišta rada vezanog za sektor. Prioriteti u Strategiji koji su najbolje usklađeni sa specifičnim ciljevima/ishodima definiranim u ovom programu su:

- Usklađivanje turističke ponude sa savremenim trendovima na međunarodnom tržištu, stvaranje lanaca vrijednosti i podrška inkluzivnom turizmu;
- Promoviranje savremenih standarda i povećanje pristupačnosti za osobe sa invaliditetom, podizanje stručnog nivoa i edukacija turističkog kadra;
- Uvođenje novih turističkih atrakcija i proizvoda u uspostavljene turističke centre, uklj. Zlatibor;
- Unapređenje sistema IKT promocije i rezervacijskih sistema.

Strategija razvoja FBiH 2021-2027 kao prioritet navodi 1.3.4. Podrška razvoju poduzetništva u sektoru turizma. U okviru ovog prioriteta nalazi se mjera podrške inovativnim turističkim proizvodima i razvoju novih proizvoda s većom dodanom vrijednošću. Traže se i veze sa lokalnim poduzetnicima i građanima ruralnih područja kako bi se osigurala uključenost na lokalnom nivou i autentičnost ponude. Kao što je već navedeno, **Strategija razvoja Republike Srpske** pokriva period 2015-2020. Pored toga, Strategija razvoja turizma **Republike Srpske** pokriva period 2011-2020. Nove strategije još nisu usvojene. U oba entiteta u BiH trenutno su u pripremi nove strategije razvoja turizma.

Program je također usklađen s drugim donatorskim i nacionalnim inicijativama u sektoru kako slijedi:

Razvoj i promocija turizma je inicijativa vrijedna 5 miliona eura koju finansira EU, a provodi Vijeće za regionalnu saradnju (RCC). Projekt radi na stvaranju zajedničke i međunarodno konkurentne ponude kulturnog i avanturističkog turizma u ekonomijama Zapadnog Balkana koja će privući više

turista u region, produžiti njihov boravak, povećati prihode i doprinijeti rastu i zapošljavanju. Ciljevi su usko usklađeni s ovim programom i izborom TP 5. Oba se fokusiraju na razvoj zajedničke i međunarodno konkurentne turističke ponude u nišama kulturnog i avanturističkog turizma i njihovu globalnu promociju.

U okviru nacionalnog programa IPA II za BiH za 2016. godinu, projekt **Konkurentnost i inovacije, lokalnog razvojne strategije (EU4Business)** usmjeren je na razvoj turizma u jednoj specifičnoj oblasti. Rezultat 3: Povećane poduzetničke inicijative u turizmu i ruralnim lancima vrijednosti za stvaranje prihoda i zapošljavanja usko je usklađen sa ciljevima ovog programa i odabirom TP5. Projekt je trenutno u početnoj fazi i bit će potrebna koordinacija između ovog programa i projekta tokom faze implementacije.

U okviru **nacionalnog programa IPA II za Srbiju 2018**, postoji inicijativa pod nazivom EU za konkurentnost kroz inovacije i razvoj turizma sa posebnim segmentom posvećenim razvoju turizma. Implementacija njegovog Rezultata 2 pod nazivom Unaprijeđeni turistički/kulturni objekti i vještine zainteresiranih strana u okviru Strategije razvoja turizma Republike Srbije (2016-2025) bit će obavljena direktnim dogovorom sa GIZ-om. Ukupna vrijednost ovog sporazuma je 20 miliona eura i planira se jedna ili više grant šema. Posebno u ovom segmentu šema grantova bit će potrebna bliska koordinacija s programom kako bi se osiguralo istraživanje sinergije i spriječilo preklapanje.

3.5. Uvjeti i pretpostavke

Efikasnu koordinaciju i snažno vlasništvo treba kombinovati sa dobrom voljom nacionalnih vlasti korisnika programa IPA III da prijateljski otklone i riješe svaki spor i/ili nesporazum koji utječe na nesmetanu implementaciju programa. Vladine promjene ne bi trebale imati nikakav utjecaj u tom pogledu.

Kao neophodan uvjet za efikasno upravljanje programom, zemlje učesnice će uspostaviti Zajednički odbor za praćenje i obezbijediti odgovarajuće i funkcionalne prostorije i osoblje za glavne i isturene³ urede Zajedničkog tehničkog sekretarijata. Posebnu pažnju treba posvetiti stvaranju potrebnih radnih uvjeta kako bi se osigurao kontinuitet i profesionalni razvoj osoblja na ključnim funkcijama u svim upravljačkim strukturama programa. Potonji bi trebali nastojati predstaviti program kao koristan instrument za jačanje saradnje i razmjene među građanima prihvatljivog područja.

Pod indirektnim upravljanjem od strane korisnika programa IPA III, korisnici programa IPA III koji učestvuju će za sve vrijeme trajanja programa zaključiti bilateralni aranžman kojim se utvrđuju njihove odgovarajuće odgovornosti za provedbu programa.

Nepoštivanje gore navedenih zahtjeva može dovesti do povrata sredstava u okviru ovog programa i/ili preraspodjele budućih sredstava.

¹ <https://www.rcc.int/pages/143/common-regional-market>

² <https://www.rcc.int/docs/567/tirana-declaration-on-joint-regional-protocols-to-support-sustainable-tourism-recovery-and-growth-in-the-western-balkans>

³ U slučaju da se smatra neophodnim da se ovaj ured uspostavi.

4. INDIKATIVNI BUDŽET

Bit će usvojena jedinstvena sedmogodišnja odluka Komisije o finansiranju, u zavisnosti od raspoloživosti budžetskih aproprijacija za odgovarajuće finansijske godine nakon usvajanja budžeta ili kako je predviđeno u sistemu privremenih dvanaestina.

Tabela 4.1: Indikativna finansijska izdvajanja po godini za period 2021-2027.

	IPA III CBC PROGRAM SRBIJA – BOSNA I HERCEGOVINA															
	Iznosi u EUR															
	2021.		2022.		2023.		2024.		2025.		2026.		2027.		Ukupno(EUR)	
	Doprinos EU	Sufinansiranje	Doprinos EU	Sufinansiranje	Doprinos EU	Sufinansiranje	Doprinos EU	Sufinansiranje	Doprinos EU	Sufinansiranje	Doprinos EU	Sufinansiranje	Doprinos EU	Sufinansiranje	Doprinos EU	Sufinansiranje
Po vrsti aktivnosti																
Operacije	0	0	5 400 000	952 941.18	0	0	3 600 000	635 294.12	0	0	3 600 000	635 294.12	0	0	12 600 000	2 223 529.42
Tehnička pomoć (Direktan grant)	0	0	600 000	0	0	0	600 000	0	0	0	0	200 000	0	0	1 400 000	0
Po metodi implementacije																
Direktno upravljanje: Ukupni okvir za grantove	Nije primjenjivo														1 400 000	0
Direktno upravljanje: Ukupni okvir za nabavke	Nije primjenjivo														0	0
Indirektno upravljanje sa korisnikom programa IPA III: Ukupni okvir	0	0	5 400 000	952 941.18	0	0	3 600 000	635 294.12	0	0	3 600 000	635 294.12	0	0	12 600 000	2 223 529.42
UKUPNO³⁴	0	0	6 000 000	952 941.18	0	0	4 200 000	635 294.12	0	0	3 600 000	635 294.12	200 000	0	14 000 000	2 223 529.42

* Ukupni okvir za grantove; Ukupni okvir za nabavke - potrebno je popuniti samo ukupni budžet za 2021-2027..

³⁴ UKUPNI IZNOS iz Tabela 4.1 i 4.2 treba da bude jednak

Tabela 4.2: Indikativna finansijska alokacija po prioritetu i stopi doprinosa Unije (za period 2021.-2027.)

KLASTERI	PRIORITETI	PROGRAM IPA III - CBC između SRBIJE I BOSNE I HERCEGOVINE			
		Finansiranje Evropske unije (EUR)	Sufinansiranje (EUR)	Ukupno (EUR)	Stopa po tematskom prioritetu i tehnička pomoć
		(a)	(b)	(c) = (a)+(b)	(d) = (c)/(e)
TC1 Poboļšane mogućnosti zapošļavanja i socijalna prava	1) TP6 Ulaganje u mlade, obrazovanje i vještine	5 600 000	988 235.30	6 588 235.30	40.6%
TC4 Poboļšano poslovno okruženje i konkurentnost	2) TP5 Poticanje turizma i kulturne i prirodne baštine	7 000 000	1 235 294.12	8 235 294.12	50.8%
3) TP0 tehnička pomoć		1 400 000	0	1 400 000	8.6%
UKUPNO		14 000 000	2 223 529.42	16 223 529.42	100%

Doprinos Evropske unije na nivou tematskog prioriteta neće prelaziti gornju granicu od 85% prihvatljivih izdataka. Sufinansiranje će obezbijediti krajnji korisnici granta. Iznos namijenjen tehničkoj pomoći bit će ograničen na 10% ukupnog iznosa dodijeljenog programu. Za tehničku pomoć, stopa sufinansiranja Unije će biti 100%.

5. PROVEDBENI ARANŽMANI

5.1. Sporazum o finansiranju

Za realizaciju ovog programa predviđeno je zakļučivanje Sporazuma o finansiranju između Evropske komisije, Republike Srbije i Bosne i Hercegovine.

5.2. Indikativni period provedbe

Indikativni period operativne provedbe ove akcije, tokom kojeg će se obavļjati aktivnosti opisane u odjeljku 3 i implementirati odgovarajući ugovori i sporazumi, je 6 godina od datuma stupanja na snagu sporazuma o finansiranju,

odnosno od datuma kada je dogovorena razmjena pisama za sva naredna godišnja izdvajanja.

Odgovorni službenik za ovjeravanje Komisije može pismenim izmjenama dogovoriti produženje perioda provedbe.

5.3. Metode provedbe

Komisija će osigurati da se poštuju odgovarajuća pravila i procedure EU za pružanje finansiranja trećim stranama,

укључујући поступке ревизије, гдје је то прикладно, и усклађеност активности са рестриктивним мјерама ЕУ¹.

5.3.1 Operacije²

Индиректно управљање са Републиком Србијом

Оперативни дио ове акције реализираће се под индиректним управљањем Републике Србије. Република Србија ће бити домаћин органа управљања и посредничког тијела за финансијско управљање. Управљачко тијело ће бити одговорно за cjelokupno управљање програмом и именовати посредничка тијела.

У зависности од финализације правног оквира програма IPA III, орган управљања одговоран за провођење акције у свим земљима учесницама је Министарство за европске интеграције Републике Србије (MEI). Структуре прекограничне сарадње успостављене у складу са правним оквиrom програма IPA III у Србији и Босни и Херцеговини блиско ће сарађивати на свим пословима од заједничког интереса који се односе на пројектирање и имплементацију програма.

Послови извршења буџета, као што су позиви за подношење понуда, позиви за достављање приједлога, уговарање, управљање уговорима, плаћања и приходи, повјеравају се слjedeћем посредничком тијелу за финансијско управљање: Министарству финансија Републике Србије, Одјелјенју за уговарање и финансирање Програма које финансира ЕУ (CFCU), као уговорном органу³. Оно осигурава законитост и регуларност трошкова.

Позиви за подношење приједлога - grantovi

a) Сврха grantova:

Grantovi odabrani putem poziva za podnošenje prijedloga tokom sedmogodišnjeg perioda će doprinijeti specifičnim ciljevima/ishodima i rezultatima/učincima u okviru svakog tematskog prioriteta u odjeljku 3.2

b) Vrsta ciljanih aplikanata:

Korisnici će biti pravna lica, lokalne vlasti, javna tijela i operateri javnog sektora, nevladine organizacije, neprofitne organizacije itd.

Aplikanti će biti osnovani u korisniku programa IPA III koji učestvuje u CBC programu.

Potencijalni korisnici kao što je navedeno u odjeljku 3.2 mogu biti: lokalne i regionalne vlasti; lokalne i regionalne organizacije koje se bave omladinskim aktivizmom; organizacije i institucije za obrazovanje i obuku; istraživačke organizacije i institucije; OCD aktivne u oblasti omladinskog aktivizma i promocije socijalnog uključivanja ranjivih grupa; usluge zapošljavanja; regionalne razvojne organizacije; lokalne i regionalne organizacije koje se bave turizmom ili turističkim aktivnostima; organizacije, ustanove i organi nadležni za zaštitu i upravljanje kulturnim i prirodnim nasljedom; organizacije i institucije koje rade u oblasti ruralnog razvoja; OCD aktivne u oblasti kulturnog ili prirodnog nasljeđa, obrazovanja, ruralnog razvoja i drugim srodnim oblastima.

5.3.2 Tehnička pomoć (direktni grantovi)

¹ www.sanctionsmap.eu Napominjemo da je mapa sankcija IT alat za identifikaciju režima sankcija. Izvor sankcija proizilazi iz pravnih akata objavljenih u Službenom listu (OJ). U slučaju neslaganja između objavljenih pravnih akata i ažuriranja na web stranici prevladava verzija OJ.

² Navedene institucije predstavljaju trenutnu strukturu koja je određena za indirektno upravljanje u program IPA II u obje zemlje. Odgovorne strukture će biti definirane i imenovane nakon usvajanja zakonodavstva i odgovarajućeg Okvirnog i finansijskog sporazuma unutar programa IPA III.

³ Navedene institucije predstavljaju trenutnu strukturu koja je određena za indirektno upravljanje u program IPA II u obje zemlje. Odgovorne strukture će biti definirane i imenovane nakon usvajanja programa IPA III zakonodavstva i odgovarajućeg Okvirnog i finansijskog sporazuma.

Prioritet tehničke pomoći će se implementirati u direktnom upravljanju putem direktnih grantova tokom trajanja programa.

Grantovi će biti dodijeljeni za implementaciju prioritetne tematske tehničke pomoći u okviru ovog programa. Pod odgovornošću odgovornog službenika Komisije za odobravanje, grantovi se mogu dodijeliti bez poziva za podnošenje prijedloga Ministarstvu za evropske integracije Republike Srbije, kao vodećem partneru, i javnoj instituciji koja je domaćin strukture prekogranične saradnje u Bosni i Hercegovini kao sukorisniku.

Pribjegavanje dodjeli ovog granta bez poziva za podnošenje prijedloga opravdano je za tijela s de jure ili de facto monopolom u upravljanju ovim programom prekogranične saradnje, u skladu s članom 195(c) Uredbe (EU, Euratom) 2018/1046. Kao što je navedeno u Odjeljku VIII "Odredbе o programima prekogranične saradnje", Naslov V "Programske strukture i tijela i njihove odgovornosti" Okvirnog sporazuma o finansijskom partnerstvu za IPA III program, strukture prekogranične saradnje su tijela koja uživaju ovaj monopol.

Pod odgovornošću odgovornog službenika Komisije za odobravanje, grant se može dodijeliti bez poziva za podnošenje prijedloga Ministarstvu za evropske integracije Republike Srbije, kao vodećem partneru.

5.4. Struktura upravljanja programom

Opis upravljačkih struktura programa sa popisom njihovih glavnih odgovornosti i zadataka u pripremi, implementaciji i upravljanju programima (tj. NIPAC, NAO, Upravljačka struktura, CBC strukture, IPA Upravljačko tijelo, Posrednički organ za finansijsko upravljanje, Revizorsko tijelo, Zajednička Odbor za praćenje, Zajednički tehnički sekretarijat) predstavljen je u okviru Okvirnog sporazuma o finansijskom partnerstvu i/ili Sporazuma o finansiranju.

Pored ovih sporazuma, Korisnici će sve vrijeme trajanja programa prekogranične saradnje zaključiti bilateralni aranžman kojim se utvrđuju njihove odgovarajuće odgovornosti za implementaciju relevantnog programa prekogranične saradnje u skladu sa odredbama utvrđenim u Okvirnom sporazumu o finansijskom partnerstvu.

5.5. Razvoj i odabir, te provedba projekta

Kao opće pravilo, ovaj Program će se implementirati putem javnih poziva za podnošenje prijedloga (CfP) koji će biti pokrenuti i pokrivati jedan ili više tematskih prioriteta ili specifičnih ciljeva/ishoda. Zajednički odbor za praćenje će biti odgovoran za identifikaciju tematskih prioriteta, specifičnih ciljeva/ishoda, rezultata/učinaka, ciljnih korisnika i specifičnog fokusa svakog poziva za podnošenje prijedloga koji će odobriti Evropska komisija. Odgovorni organi u zemljama učesnicama osigurati će punu transparentnost u tom procesu i pristup širokom spektru javnih i nejavnih pravnih lica.

Dinamika objavljivanja poziva za podnošenje prijedloga projekata ovisi o nizu faktora, uključujući logistiku, vrijeme evaluacije i nivo interesovanja potencijalnih aplikanata. JMC, kao tijelo koje prati izvođenje programa, pregledat će, prije objavljivanja poziva za podnošenje prijedloga (i definiranja tenderske dokumentacije, npr. smjernica za podnosiocе prijava), napredak programskih indikatora do tog datuma. Odabir TP-a, specifičnih ciljeva/ishoda i rezultata/učinaka svih poziva za podnošenje prijedloga osim prvog u okviru programa zasnovat će se na tom napretku učinka. Objavljivanje i strateška orijentacija svakog poziva za podnošenje prijedloga projekata bit će usklađena s planovima drugih programa kako bi se povećale sinergije i izbjeglo duplo finansiranje.

Odluke JMC-a također mogu uzeti u obzir preporuke koje proizilaze iz konsultacija održanih sa akterima na lokalnom i nacionalnom nivou, uključujući predstavnike donatorske zajednice.

5.6. Obim geografske podobnosti za nabavku i grantove

Geografska podobnost u smislu mjesta osnivanja za učešće u postupcima nabavke i dodjele grantova i u pogledu porijekla izvršenih nabavki kako je utvrđeno u osnovnom aktu i navedeno u relevantnim ugovornim dokumentima primjenjivat će se u skladu sa sljedećim odredbama.

Odgovorni službenik Komisije za odobravanje može proširiti geografsku podobnost na osnovu hitnosti ili nedostupnosti usluga na tržištima dotičnih zemalja ili teritorija, ili u drugim propisno potkrijepljenim slučajevima u kojima bi primjena pravila podobnosti učinila realizaciju ove akcije nemogućom ili izuzetno teško ostvarivom (član 28. stav (10) instrumenta NDICI-Globalna Evropa).

6. IZVJEŠTAVANJE, PRAĆENJE I EVALUACIJA

Opis zahtjeva i modaliteta za izvještavanje, praćenje i evaluaciju programa predstavljen je u okviru Okvirnog sporazuma o finansijskom partnerstvu/ili Sporazuma o finansiranju.

7. INFORMACIJE I VIDLJIVOST

Vidljivost finansiranja od strane EU i saopštenja o ciljevima i učinku akcija su zakonska obaveza za sve akcije koje finansira EU, kao što je navedeno u zahtjevima za saopštavanje i vidljivost EU koji su na snazi.

Konkretno, primaoci sredstava EU moraju potvrditi porijeklo sredstava EU i osigurati njihovu odgovarajuću vidljivost:

- davanjem izjave u kojoj se na vidljiv način ističe podrška dobijena od EU na svim dokumentima i komunikacijskom materijalu koji se odnosi na primjenu sredstava, uključujući službenu web stranicu i račune društvenih medija, gdje postoje; i

- promoviranjem akcija i njihovih rezultata pružanjem koherentnih, efikasnih i proporcionalnih ciljanih informacija višestrukoj publici, uključujući medije.

Mjere vidljivosti i komunikacije će, prema potrebi, provoditi javne uprave (na primjer, u vezi sa reformama vezanim za budžetsku podršku EU), povjereni subjekti, izvođači radova i korisnici grantova. Odgovarajuće ugovorne obaveze će biti uključene, u sporazume o finansiranju, ugovore o delegiranju, odnosno, ugovore o nabavci i grantu.

Mjere će se zasnivati na posebnom Planu komunikacije i vidljivosti, koji je uspostavljen i implementiran u skladu sa zahtjevima za komunikaciju i vidljivost EU koji su na snazi. Plan uključuje, između ostalog, komunikacijski narativ i glavne poruke za akciju, prilagođene različitim ciljnim grupama (zainteresirane strane, civilno društvo, šira javnost, itd.).

Mjere vidljivosti i komunikacije specifične za ovu akciju će biti komplementarne širim komunikacijskim aktivnostima koje direktno provode službe Evropske komisije i/ili Delegacije EU. Evropska komisija i Delegacije EU trebale bi biti u potpunosti obaviještene o planiranju i provedbi konkretnih aktivnosti vidljivosti i komunikacije, posebno u pogledu komunikacijskog narativa i glavnih poruka.

Dizajn i implementacija mjera vidljivosti i komunikacije bit će odgovornost struktura prekogranične saradnje. Potonji, uz pomoć JTS-a, predstaviti će JMC-u komunikacijsku strategiju sa detaljnim informacijama i planom vidljivosti.

8. ODRŽIVOST

Održivost ishoda i rezultata ostvarenih u okviru akcije zahtijeva posvećenost nacionalnih vlasti uključenih u

upravljanje programom. Poštujući odredbe pravnog okvira koji se primjenjuje na prekograničnu saradnju između korisnika programa IPA III, vlasti se obavezuju da će obezbijediti, koliko god je to moguće, neophodne finansijske i institucionalne resurse, uključujući relevantno iskusno osoblje, kako bi implementacija programa bila uspješna priča. Kao osnovni znak odgovornosti, posebnu pažnju će posvetiti stvaranju neophodnih uvjeta za obezbjeđivanje kontinuiteta osoblja u osnovnim funkcijama i institucijama kao način da se garantira nesmetano izvođenje programa.

Održivost na operativnom nivou podjednako igra ključnu ulogu. Svaka operacija treba da ima opipljiv utjecaj na svoje ciljane grupe na prekograničnom nivou. Održivost treba da bude ugrađena u svaku prijavu, pokazujući kako će očekivani ishodi imati koristi za region čak i nakon što se operacija eventualno završi. U svakom pozivu za podnošenje prijedloga, jedan od kriterija dodjele je održivost kao što je prikazano u Odjeljku 5 evaluacijske mreže za potpune prijave. Operacije koje ne mogu pokazati da će intenzivirati susjedske odnose, stvoriti prekogranična partnerstva za društveni, teritorijalni ili ekonomski razvoj i/ili ukloniti prekogranične prepreke održivom razvoju, malo je vjerovatno da će imati opipljive rezultate, multiplikativne efekte ili dugoročni učinak u prekograničnoj perspektivi, te stoga trebaju biti isključene iz finansiranja, bez obzira na bilo koje druge zasluge.

DODATAK II - OPĆI USLOVI

Sadržaj

Prvi dio: Opće odredbe

Član 1 - Period izvršenja, period operativnog provođenja i rok za ugovaranje

Član 2 - Korisnici programa IPA III i njihove zajedničke dužnosti

Član 3 - Zahtjevi za izvještavanje

Član 4 - Komunikacija i vidljivost

Član 5 - Prava intelektualnog vlasništva

Član 6 - Prihvatljivost troškova

Član 6a- Dozvole i ovlaštenja

Drugi dio: Odredbe koje se primjenjuju na indirektno upravljanje korisnika programa IPA III

Član 7 - Opća načela

Član 8 - Nabavka i dodjela grantova

Član 8a- Isključenje i administrativne sankcije

Član 9 - Ex-ante i ex-post kontrole postupaka dodjele grantova i postupaka nabavke, te ex-post kontrole ugovora i grantova koje provodi Komisija

Član 10 - Bankovni računi, računovodstveni sistemi i priznati troškovi

Član 11 - Odredbe o plaćanjima od strane Komisije Vodećem korisniku programa IPA III

Član 12 - Prekid plaćanja

Član 13 - Povrat sredstava

Član 13a - Finansijske ispravke i zatvaranje

Treći dio: Završne odredbe

Član 14 - Konsultacije korisnika programa IPA III i Komisije

Član 15 - Izmjene i dopune ovog sporazuma o finansiranju

Član 16 - Obustava ovog sporazuma o finansiranju

Član 17 - Raskid ovog sporazuma o finansiranju

Član 18 - Mjerodavno pravo, rješavanje sporova

Član 19 - Mjere ograničavanja EU

Prvi dio: Opće odredbe

Član 1 - Period izvršenja, period operativnog provođenja i rok za ugovaranje

(1) Period izvršenja ovog sporazuma o finansiranju je period tokom kojeg se Sporazum o finansiranju provodi i

укључује период оперативnog provođenja, kao i završnu fazu. Trajanje perioda provođenja definiran je u članu 2, stav 1. Posebnih uslova i počinje zaključivanjem ovog sporazuma o finansiranju.

(2) Period оперативnog provođenja je period u kojem su završene sve оперативne aktivnosti obuhvaćene ugovorima o nabavci, ugovorima o grantu i sporazumima o doprinosu. Trajanje ovog perioda navedeno je u članu 2, stav 2. Posebnih uslova i počinje sklapanjem ovog sporazuma o finansiranju za budžetsku obavezu za prvu godinu ili najkasnijeg datuma razmjene pisama za budžetsku obavezu za naredne godine.

(3) Ugovorno tijelo će poštovati period оперативnog provođenja prilikom sklapanja i provođenja ugovora o nabavci, ugovora o grantu i sporazuma o doprinosu u okviru ovog sporazuma o finansiranju.

(4) Ne dovodeći u pitanje član 29, stav 2. Okvirnog sporazuma o finansijskom partnerstvu (FFPA), troškovi povezani s aktivnostima ovog programa prekogranične saradnje prihvatljivi su za finansiranje EU samo ako su nastali tokom perioda оперативnog provođenja. Troškovi nastali prije stupanja na snagu ovog sporazuma o finansiranju neće biti prihvatljivi za finansiranje od strane EU osim ako nije drugačije određeno u članu 7. Posebnih uslova.

(5) Ugovori o nabavci, ugovori o grantu i sporazumi o doprinosu sklapaju se najkasnije u roku od tri godine od sklapanja Sporazuma o finansiranju, za budžetsku obavezu za prvu godinu ili posljednji datum razmjene pisama za budžetske obaveze za sljedeće godine, osim u slučaju:

(a) izmjena i dopuna već sklopljenih pravnih obaveza koje ne rezultiraju povećanjem doprinosa EU;

(b) pravnih obaveza koje će se sklopiti nakon prijevremenog raskida postojećeg ugovora o nabavci;

(c) pravnih obaveza koje se odnose na reviziju i evaluaciju, koje se mogu potpisati nakon perioda оперативnog provođenja;

(d) promjene provedbenog subjekta.

(6) Ugovor o nabavci, ugovor o grantu ili sporazum o doprinosu koji nije doveo do bilo kakvog plaćanja u roku od dvije godine od njegovog potpisa automatski se raskida i njegovo finansiranje se poništava, osim u slučaju spora pred sudskim ili arbitražnim tijelima.

Član 2 - Korisnici programa IPA III i njihove zajedničke dužnosti

(1) Kao što je predviđeno članom 76, stav 3. odgovarajućih FFPA-ova, korisnici programa IPA III blisko će saradivati, te zajednički ispunjavati funkcije i u njima preuzimati odgovornosti.

(2) U svrhu primjene člana 25. FFPA o zaštiti podataka, lični podaci će:

- se obrađivati na zakonit, pošten i transparentan način u vezi sa subjektom podataka;

- se prikupljati u navedene, izričite i legitimne svrhe i neće se dalje obrađivati na način koji nije u skladu s tim svrhama;

- biti odgovarajući, relevantni i ograničeni na ono što je potrebno u odnosu na svrhe za koje se obrađuju;

- biti tačni i, po potrebi, ažurirani;

- se obrađivati na način koji osigurava odgovarajuću sigurnost ličnih podataka; i

- biti u formi koja omogućava identifikaciju subjekata podataka onoliko koliko je potrebno u svrhe za koje se obrađuju lični podaci.

Lični podaci koji će se navoditi u dokumentima korisnika programa IPA III u skladu s članom 8.5 moraju se obrisati po isteku rokova navedenih u članu 8, stav 5.

Član 3 - Zahtjevi za izvještavanje

(1) U svrhu zahtjeva za izvještavanje utvrđenih u članu 80, stav 1. odgovarajućih FFPA-ova, strukture prekogranične saradnje će upotrebljavati predložak iz Dodatka III.

(2) U svrhu općih zahtjeva za izvještavanje Komisiji iz člana 59. FFPA o godišnjem izvještaju o provođenju pomoći iz programa IPA III, Državni IPA koordinator (NIPAK) u vodećem korisniku programa IPA III koristit će predložak koji je dostavila Komisija.

(3) U svrhu člana 60. FFPA, NIPAK u vodećem korisniku programa IPA III podnosi Komisiji završni izvještaj o provođenju aktivnosti koje pod indirektnim upravljanjem provodi korisnik programa IPA III ovog programa najkasnije šesnaest mjeseci nakon završetka perioda оперативnog provođenja. NIPAK će koristiti predložak koji je dostavila Komisija.

(4) U svrhu člana 61, stav 1. FFPA, Državni dužnosnik za ovjeravanje (NAO) u vodećem korisniku programa IPA III osigurava do 15. januara sljedeće fiskalne godine u elektronskom obliku kopiju podataka koji se čuvaju u računovodstvenom sistemu uspostavljenom prema članu 4, stav 4. Ovo treba potkrijepiti potpisanim nerevidiranim sažetim finansijskim izvještajem u skladu s tačkom (c) Dodatka IV.

(5) U svrhu zahtjeva za finansijskim izvještavanjem pod indirektnim upravljanjem iz člana 61, stav 2, tačka (a) i člana 61, stav 3. FFPA, NAO u vodećem korisniku programa IPA III koristit će predloške predviđene u tačkama (a) i (b) Dodatka IV.

Član 4 - Komunikacija i vidljivost

(1) U skladu s članom 24. odgovarajućih FFPA-ova, korisnici programa IPA III poduzimaju potrebne mjere kako bi osigurali vidljivost finansiranja EU za aktivnosti koje su im povjerene, te pripremaju koherentan plan aktivnosti komunikacije i vidljivosti, koji će biti dostavljen Komisiji na dogovor u roku od 6 mjeseci od stupanja na snagu ovog sporazuma o finansiranju.

(2) Ove aktivnosti komunikacije i vidljivosti moraju biti u skladu s Priručnikom za komunikacije i vidljivost za vanjske aktivnosti EU koji je utvrdila i objavila Komisija, a koji je na snazi u vrijeme aktivnosti.

Član 5 - Prava intelektualnog vlasništva

(1) Ugovori koji se finansiraju u okviru ovog sporazuma o finansiranju osiguravaju da korisnici programa IPA III steknu sva potrebna prava intelektualnog vlasništva u pogledu informacijske tehnologije, studija, crteža, planova, promocije i bilo kojeg drugog materijala izrađenog za potrebe planiranja, provođenja, praćenja i evaluacije.

(2) Vodeći korisnik programa IPA III jemči da Komisija, ili bilo ko ili osoba ovlaštena od strane Komisije, i ostali korisnici programa IPA III imaju pristup i pravo korištenja takvog materijala. Komisija će takav materijal koristiti samo za vlastite potrebe.

Član 6 - Prihvatljivost troškova

(1) Shodno članu 29, stav 3, tačka (b) FFPA, i ne dovodeći u pitanje njegov član 28, te član 7. Posebnih uslova, sljedeći troškovi koje su napravili korisnici programa IPA III neće biti prihvatljivi za finansiranje u okviru ovog sporazuma o finansiranju:

(a) bankovne naknade, troškovi jemstava i slične naknade;

(b) novčane i finansijske kazne;

(c) troškovi parnica;

(d) gubici kursne razlike;

(e) dugovi i troškovi servisiranja duga (kamate);

(f) rezerviranja za gubitke, dugove ili potencijalne buduće obaveze;

(g) krediti trećim stranama, osim ako nije drugačije navedeno u posebnim uslovima;

(h) negativne kamate koje zaračunavaju banke ili druge finansijske institucije.

Član 6a - Dozvole i ovlaštenja

Ne dovodeći u pitanje član 27. FPPA, nadležna tijela korisnika programa IPA III, u skladu s nacionalnim pravom, pravodobno će osigurati sve vrste dozvola i/ili autorizacija potrebnih za provođenje Programa.

Drugi dio: Odredbe koje se primjenjuju na indirektno upravljanje korisnika programa IPA III

Član 7 - Opća načela

(1) Svrha Drugog dijela je utvrditi pravila za povjerene zadatke provođenja budžeta kako je opisano u Dodatku I, te definirati prava i obaveze korisnika programa IPA III, odnosno Komisije u izvršavanju tih zadataka.

(2) Kako je predviđeno tačkom (b) člana 76, stav 3. odgovarajućih FPPA-ova, korisnici programa IPA III zajednički pripremaju bilateralni sporazum i osiguravaju njegovo provođenje.

(3) Nevoдеći korisnik programa IPA III saraduje s vodećim korisnikom IPA III kako bi se osiguralo ispunjavanje sljedećih zadataka:

(a) provođenje operativnog praćenja i upravljanje operacijama kako je predviđeno tačkom (c) člana 76, stav 4. FPPA;

(b) provjere u skladu s članom 76, stav 5. FPPA;

(c) zaštita finansijskih interesa Unije kako je predviđeno članom 51. FPPA.

(4) Korisnici programa IPA III ostaju odgovorni za ispunjavanje obaveza propisanih ovim sporazumom o finansiranju i Okvirnim sporazumom o finansijskom partnerstvu (FPPA). U skladu s članom 12, članom 16, članom 17. i članom 19, Komisija zadržava pravo prekinuti plaćanja, te obustaviti i/ili raskinuti ovaj sporazum o finansiranju.

Član 8 - Nabavka i dodjela grantova

(1) Ne dovodeći u pitanje član 18, stav 5. FPPA, zadatke iz člana 7, stav 3. provodi vodeći korisnik programa IPA III u saradnji s nevoдеćim korisnikom programa IPA III u skladu s postupcima i standardnim dokumentima koje je utvrdila i objavila Komisija za dodjelu ugovora o nabavci i dodjeli grantova u vanjskim djelovanjima, a posebno u skladu praktičnim vodičem o ugovornim postupcima za vanjska djelovanja Evropske unije (PRAG), na snazi u vrijeme pokretanja predmetnog postupka, kao i u skladu s potrebnim standardima komunikacije i vidljivosti iz člana 4, stav 2.

(2) U skladu s članom 18, stav 2. FPPA, prema potrebi Komisija može vodećem korisniku programa IPA III dati daljnje smjernice u vezi s prilagođavanjem postupaka i standardnih dokumenata koje je Komisija utvrdila i objavila za dodjelu ugovora o nabavci i dodjeli grantova u vanjskim djelovanjima za specifičan slučaj prekogranične saradnje.

(3) Vodeći korisnik programa IPA III provodi postupke nabavke i dodjele grantova, sklapa ugovore koji iz toga proizilaze i osigurava da svi relevantni dokumenti za revizorski trag budu na jeziku ovog sporazuma o finansiranju.

(4) Korisnici programa IPA III u potpunosti će saradivati u uspostavljanju odbora za ocjenjivanje kako je predviđeno tačkom (a) člana 76, stav 4. odgovarajućih FPPA-ova.

(5) Ne dovodeći u pitanje član 49. FPPA, vodeći korisnik programa IPA III dužan je, na period od pet godina od datuma zatvaranja relevantne budžetske obaveze, čuvati sve relevantne popratne finansijske i ugovorne dokumente od datuma stupanja na snagu ovog sporazuma o finansiranju ili od ranijeg datuma u

slučaju da je postupak nabavke, poziv za dostavu prijedloga ili postupak direktne dodjele granta pokrenut prije stupanja na snagu ovog sporazuma o finansiranju. Vodeći korisnik programa IPA III posebno će čuvati sljedeće:

(a) Za postupke nabavke:

i) Najave javnog nadmetanja s dokazom objave najave nabavke i sve ispravke;

ii) Imenovanje komisije za uži izbor;

iii) Izvještaj o užem izboru (uključujući dodatke) i prijave;

iv) Dokaz o objavljivanju obavještenja o užem izboru;

v) Pisma kandidatima koji nisu ušli u uži izbor;

vi) Poziv za dostavljanje ponuda ili slično;

vii) Tenderske dokumente koji uključuju dodatke, pojašnjenja, zapisnike sa sastanaka, dokaze o objavljivanju;

viii) Imenovanje komisije za procjenu ponuda;

ix) Izvještaj o otvaranju ponuda, uključujući dodatke;

x) Izvještaj o procjeni/pregovorima, uključujući dodatke i primljene ponude¹;

xi) Pismo obavještenja;

xii) Prateće pismo za dostavljanje ugovora;

xiii) Pisma neuspješnim kandidatima;

xiv) Obavještenje o dodjeli/poništavanju, uključujući dokaz o objavi;

xv) Potpisane ugovore, izmjene i dopune, ispravke, izvještaje o provođenju i relevantnu korespondenciju.

(b) Za pozive za dostavljanje prijedloga i direktnu dodjelu grantova:

i) Imenovanje komisije za procjenu prijedloga;

ii) stvaranje i administrativni izvještaji, uključujući dodatke i primljene prijave²;

iii) Pisma uspješnim i neuspješnim kandidatima nakon procjene sažetka;

iv) Izvještaj o procjeni sažetka;

v) Izvještaj o procjeni čitave prijave ili izvještaj o pregovaračkom postupku s relevantnim dodacima;

vi) Provjeru prihvatljivosti i prateću dokumentaciju;

vii) Pisma uspješnim i neuspješnim podnosiocima zahtjeva s odobrenim rezervnim listama nakon potpune procjene prijave;

viii) Prateće pismo za dostavljanje ugovora o grantu;

ix) Obavještenje o dodjeli/poništavanju, uključujući dokaz o objavi;

x) Potpisane ugovore, izmjene i dopune, ispravke i relevantnu korespondenciju.

Nadalje, finansijski i ugovorni dokumenti iz stava 5, tačke (a) i (b) bit će dopunjeni svim relevantnim popratnim dokumentima kako zahtijevaju postupci iz stava 1, kao i svom relevantnom dokumentacijom koja se odnosi na plaćanja, povrate i operativne troškove, na primjer izvještaji o projektima i provjerama na licu mjesta, prihvatanje robe i radova, garancije, jemstva, izvještaji nadzornih inženjera.

Član 8a - Isključenje i administrativne sankcije

(1) Prilikom primjene postupaka i standardnih dokumenata koje je utvrdila i objavila Komisija za dodjelu ugovora o nabavci i ugovora o grantu, vodeći korisnik programa IPA III u skladu s tim osigurava da se ugovor o nabavci ili grantu finansiran od strane EU ne dodjeli privrednom subjektu niti podnosiocu zahtjeva za dodjelu granta ukoliko se taj privredni subjekt ili podnosilac zahtjeva za dodjelu granta ili osoba s ovlaštenjem zastupanja, donošenja odluka ili kontrolom nad njim, nalazi u nekoj od situacija za

¹ Eliminacija neuspješnih ponuda pet godina nakon završetka postupka nabavke.

² Eliminacija neuspješnih prijava tri godine nakon zatvaranja postupka dodjele granta.

искључење како је предвиђено одговарајућим процедурама и standardnim dokumentima Komisije.

(2) Vodeći korisnik programa IPA III dužan je odmah obavijestiti Komisiju kada je kandidat, ponudilac ili podnosilac zahtjeva u situaciji isključenja iz stava (1), ili je počinio nepravilnosti i prevaru kako je definirano u članu 51, stav 5. FFPA, ili je pokazao značajne nedostatke u ispunjavanju glavne obaveze u provođenju zakonske obaveze koja se finansira iz budžeta Unije.

(3) Vodeći korisnik programa IPA III uzima u obzir podatke sadržane u Sistemu ranog otkrivanja i isključenja (EDES) Komisije prilikom dodjele ugovora o nabavci i grantu. Pristup informacijama može se osigurati putem tačke (tačaka) za vezu ili putem savjetovanja koristeći se sljedećim sredstvima: (Evropska komisija, Glavna uprava za budžet, računovođa Komisije, M015, B-1049 Brisel, Belgija i e-mail adersom na BUDG-C01-EXCL-DB@ec.europa.eu s kopijom na adresu Komisije navedenu u članu 3. Posebnih uslova). Svaki ugovor ili grant sklopljen s izvođačem ili korisnikom granta koji je u situaciji isključenja u trenutku sklapanja ugovora isključuju se iz finansiranja Unije i može se primijeniti mehanizam finansijskih korekcija u skladu s članom 13.a.

(4) Ako vodeći korisnik programa IPA III postane svjestan situacije isključenja iz stava 1, u provođenju zadataka opisanih u Dodatku I, vodeći korisnik programa IPA III će, prema uslovima svog nacionalnog zakonodavstva, nametnuti privrednom operateru ili podnosiocu zahtjeva za grant, odbijanje iz datog postupka i isključenje iz budućih postupaka nabavke ili dodjele granta. Vodeći korisnik IPA III također može nametnuti finansijsku kaznu proporcionalnu vrijednosti dotičnog ugovora. Odbijanja, isključenja i/ili finansijske kazne izriču se nakon akuzatornog postupka kojim se dotičnoj osobi osigurava pravo na odbranu. Vodeći korisnik IPA III dužan je obavijestiti Komisiju u skladu sa stavom (2) ovog člana.

Član 9 - Ex-ante i ex-post kontrole postupaka dodjele grantova i postupaka nabavke, te ex-post kontrole ugovora i grantova koje provodi Komisija

(1) Komisija može provoditi ex-ante kontrole postupaka dodjele za nabavke i grantove za sljedeće faze:

- (a) odobrenja obavještenja o ugovoru za nabavku i njihove izmjene;
- (b) odobrenja tenderske dokumentacije i smjernica za podnosiocе zahtjeva za grantove;
- (c) odobrenje sastava Odbora za ocjenjivanje;
- (d) odobravanje evaluacijskih izvještaja, odluka o odbijanju i dodjeli¹;
- (e) odobrenje ugovornih dosjea i dodataka ugovorima.

(2) U smislu ex-ante kontrola, Komisija odlučuje o:

- (a) provođenju ex-ante kontrola svih spisa, ili
- (b) provođenju ex-ante kontrola odabranih spisa, ili
- (c) potpunom odustajanju od ex-ante kontrola.

(3) Ako Komisija odluči izvršiti ex-ante kontrole u skladu sa stavom 2, tačke (a) ili (b), ona vodećeg korisnika programa IPA II izvještava o dokumentima izabranim za ex-ante kontrole. Ovaj korisnik programa IPA II, nakon obavještenja o tome koji je dokument izabran za ex-ante kontrolu, Komisiji dostavlja svu potrebnu dokumentaciju i informacije, a najkasnije u vrijeme dostavljanja obavještenja o ugovoru ili smjernica za podnosiocе zahtjeva za objavljivanje.

(4) Komisija može odlučiti o provođenju ex-post kontrola postupaka dodjele koji nisu bili podvrgnuti ex-ante kontroli (u roku od 6 mjeseci od potpisivanja ugovora).

(5) Komisija može odlučiti izvršiti ex-post kontrole, uključujući revizije i kontrole na licu mjesta, u bilo kojem trenutku na svim ugovorima ili grantovima koje je dodijelio vodeći korisnik programa IPA III koji proizilaze iz ovog sporazuma o finansiranju. Ovaj korisnik programa IPA III stavlja na raspolaganje svu potrebnu dokumentaciju i informacije Komisiji nakon što ga se obavijesti da je spis odabran za ex-post kontrolu. Komisija može ovlastiti osobu ili subjekt da u njezino ime provodi ex-post kontrole.

Član 10 - Bankovni računi, računovodstveni sistemi i priznati troškovi

(1) Nakon stupanja na snagu ovog sporazuma o finansiranju, Računovodstveno tijelo i Posredničko tijelo za finansijsko upravljanje vodećeg korisnika programa IPA III za program prekogranične saradnje otvorit će najmanje jedan bankovni račun denominiran u eurima po godišnjoj dodjeli. Ukupni bankovni saldo za program prekogranične saradnje zbir je salda na svim bankovnim računima programa koje ima Računovodstveno tijelo i sva učestvujuća Posrednička tijela za finansijsko upravljanje u vodećem korisniku programa IPA III.

(2) Vodeći korisnik programa IPA III priprema i Komisiji dostavlja planove predviđanja isplata po godišnjoj dodjeli za vrijeme trajanja perioda provođenja programa prema predlošku iz tačke (d) Dodatka IV. Ova predviđanja se ažuriraju i dostavljaju sa svakim zahtjevom za isplatu sredstava iz člana 11, stav 2. i člana 11, stav 3, s godišnjim finansijskim izvještajem iz člana 3, stav 5. i s predviđanjem vjerovatnih zahtjeva za isplatu iz člana 33, stav 3. FFPA. Planovi predviđanja isplate temelje se na stvarnim i realnim potrebama, te moraju biti potkrijepljeni dokumentiranom detaljnom analizom (uključujući planirano ugovaranje i raspored plaćanja po ugovoru) koja će biti dostupna Komisiji na zahtjev.

(3) Početni plan predviđanja isplata sadrži sažeta godišnja predviđanja isplata po godišnjoj dodjeli za cijeli period provođenja i mjesečna predviđanja isplata za prvih dvanaest mjeseci programa prekogranične saradnje. Naknadni planovi sadržavat će sažeta godišnja predviđanja isplata po godišnjoj dodjeli za preostali dio perioda provođenja programa prekogranične saradnje i mjesečna predviđanja isplata za sljedećih četrnaest mjeseci.

(4) Vodeći korisnik programa IPA III dužan je uspostaviti i održavati računovodstveni sistem u skladu s klauzulom 4(3)(a) Dodatka A FFPA, koji će sadržavati barem podatke za ugovore kojima se upravlja u okviru programa prekogranične saradnje naveden u Dodatku V.

(5) U skladu s članom 57, stavk 2. FFPA, troškovi priznati u računovodstvenom sistemu koji se vodi prema stavu 4. moraju nastati, biti prihvaćeni i plaćeni i odgovarati stvarnim troškovima dokazanim popratnim dokumentima, a upotrebljavat će se kada je to prikladno za odobravanje avansne isplate koju plaća vodeći korisnik programa IPA III u okviru lokalnih ugovora.

Član 11 - Odredbe o plaćanjima od strane Komisije vodećem korisniku programa IPA III

(1) Svaki zahtjev za avansno plaćanje mora sadržavati izjavu o izdacima za program, uključujući ugovorene iznose, isplaćene i priznate troškove.

(2) Prva avansna isplata odnosi se na 100% predviđenih isplata za prvu godinu predviđenog plana isplata u skladu s članom 10, stav 2. Ovaj zahtjev za avansno plaćanje mora biti potkrijepljen bankovnim punomoćima za sve bankovne račune programa, ako je primjenjivo.

(3) Vodeći korisnik programa IPA III podnijet će naknadne zahtjeve za avansne isplate kada ukupni bankovni

¹ Za ugovore o uslugama ovaj korak uključuje ex-ante kontrole u vezi s odobravanjem užeg izbora.

saldo za program padne ispod predviđenih isplata za sljedećih pet mjeseci programa.

(4) Svaki zahtjev za dodatno avansno plaćanje mora sadržavati:

a) Bankovni saldo za program na krajnji datum zahtjeva;
b) ažurirane bankovne punomoći za sve bankovne račune Programa, ako je primjenjivo;

c) Predviđanje isplate za program za sljedećih četrnaest mjeseci na krajnji datum zahtjeva kako je navedeno u članu 10, stav 3.;

d) Izvještavanje u IPA-APP.

(5) Vodeći korisnik programa IPA III može zatražiti za svako sljedeće avansno plaćanje iznos ukupnih isplata predviđenih za četrnaest mjeseci nakon krajnjeg datuma zahtjeva, umanjen za salda navedena u stavu 4(a) na krajnji datum zahtjeva za isplatu sredstava, uvećan za bilo koji iznos koji je finansirao korisnik programa IPA III prema stavu 6, a koji još nije nadoknađen.

Komisija zadržava pravo smanjenja svake sljedeće avansne isplate ako ukupni bankovni saldo vodećeg korisnika programa IPA III u okviru ovog programa premaši predviđenu isplatu za sljedećih četrnaest mjeseci.

(6) Ako je plaćanje smanjeno prema stavu 5, vodeći korisnik programa IPA III mora finansirati program iz vlastitih sredstava do iznosa smanjenja. Vodeći korisnik programa IPA III tada može zatražiti povrat tog finansiranja kao dio sljedećeg zahtjeva za isplatu sredstava kako je navedeno u stavu 5.

(7) Shodno članu 33, stav 1. FFPA, Komisija zadržava pravo obrađivati djelimična plaćanja u okviru raspoloživih sredstava. Nakon što sredstva ponovo budu dostupna, Komisija odmah obrađuje isplatu preostalog iznosa.

(8) Komisija ima pravo povrata prekomjernih sredstava na banci koja su ostala neiskorištena duže od dvanaest mjeseci. Prije korištenja ovog prava, Komisija će pozvati vodećeg korisnika programa IPA III da navede razloge za kašnjenje u isplati sredstava i da dokaže stalnu potrebu za njima u sljedeća dva mjeseca.

(9) Kamate nastale na bankovnim računima korištenim za ovaj program ne pripadaju Komisiji.

(10) U skladu s članom 33, stav 4. FFPA, kada Komisija prekine rok za zahtjev za isplatu za više od dva mjeseca, vodeći korisnik programa IPA III može zatražiti odluku Komisije o tome da li treba nastaviti prekid roka.

(11) Ovjereni završni izvještaj o izdacima iz člana 36, stav 1, tačka (a) FFPA dostavlja NAO najkasnije 16 mjeseci nakon završetka perioda operativnog provođenja.

Član 12 - Prekid plaćanja

(1) Ne dovodeći u pitanje obustavu ili raskid ovog sporazuma o finansiranju prema članovima 16. i 17, kao i ne dovodeći u pitanje članove 38. i 39. FFPA, Komisija može djelimično ili u cijelosti prekinuti plaćanja, ako:

(a) je Komisija utvrdila ili je ozbiljno zabrinuta da je vodeći korisnik programa IPA III počinio značajne pogreške, nepravilnosti ili prevaru dovodeći u pitanje zakonitost ili pravilnost temeljnih određenih transakcija u provođenju Programa ili se nije pridržavao svojih obaveza prema ovom sporazumu o finansiranju, uključujući obaveze u vezi s provođenjem Plana komunikacije i vidljivosti;

(b) je Komisija utvrdila ili je ozbiljno zabrinuta da je vodeći korisnik programa IPA III počinio systemske ili ponavljajuće pogreške ili nepravilnosti, prevaru ili kršenje obaveza prema ovom ili drugim sporazumima o finansiranju, pod uslovom da te pogreške, nepravilnosti, prevare ili kršenja obaveza materijalno utiču na provođenje ovog sporazuma o finansiranju ili dovode u pitanje pouzdanost sistema interne

kontrole korisnika programa IPA III ili zakonitost i pravilnost temeljnih rashoda.

Član 13 - Povrat sredstava

(1) Uz slučajeve iz člana 40. FFPA, Komisija može povratiti sredstva od vodećeg korisnika programa IPA III kako je predviđeno Finansijskom uredbom, posebno u slučaju:

(a) neuspjeha u osiguravanju postizanja ishoda i korištenja rezultata za namjeravanu svrhu kako je navedeno u Dodatku I;

(b) neprihvatljivih troškova

(c) troškova nastalih kao rezultat pogrešaka, nepravilnosti, prevare ili kršenja obaveza u provođenju programa, posebno u postupcima nabavke i dodjele grantova;

(d) slabosti ili nedostatka u sistemima upravljanja i kontrole korisnika programa IPA III koji dovodi do primjene finansijske korekcije.

(2) U skladu s nacionalnim pravom, NAO vraća doprinos Unije plaćen vodećem korisniku programa IPA III od primalaca koji su bili u bilo kojoj situaciji koja je definirana u stavu 1, tačkama b) ili c) ovog člana ili navedena u članu 40. FFPA. Ako NAO ne uspije povratiti sva ili dio sredstava, to neće spriječiti Komisiju da povрати sredstva od vodećeg korisnika programa IPA III.

(3) Nevodeći korisnik programa IPA III činit će sve što je u njegovoj moći kako bi podržao vodećeg korisnika programa IPA III u povratu kada se primalac nalazi na njegovoj teritoriji. Dogovor o povratima bit će predviđen bilateralnim sporazumom koji će se sklopiti u skladu s članom 70. odgovarajućih FFPA-ova.

(4) Iznosi koje je vodeći korisnik programa IPA III neopravdano platio ili povratio, iznosi finansijskih jemstava, jemstava za dobro izvršenje posla i jemstva za avansno plaćanje položenih na osnovu postupaka nabavke i dodjele grantova, iznosi finansijskih kazni koje je vodeći korisnik programa IPA III izrekao kandidatima, ponuđačima, podnosiocima zahtjeva, izvođačima ili korisnicima granta, ponovo će se koristiti za program ili se vraćaju Komisiji.

Član 13a - Finansijske ispravke i zatvaranje

U skladu s članovima 42, 43. i 47. FFPA, Komisija daje dodatne smjernice o postupku pregleda i prihvatanja računa, uključujući finansijske ispravke i zatvaranje.

Treći dio: Završne odredbe

Član 14 - Konsultacije korisnika programa IPA III i Komisije

(1) Korisnici programa IPA III i Komisija se međusobno konsultiraju prije pokretanja bilo kakvog spora koji se odnosi na provođenje ili tumačenje ovog sporazuma o finansiranju, u skladu s članom 18. ovih općih uslova.

(2) Kada Komisija postane upoznata s problemima u provođenju postupaka koji se odnose na provođenje ovog sporazuma o finansiranju, ona uspostavlja sve potrebne kontakte s korisnicima programa IPA III programa kako bi pronašla rješenje nastale situacije i poduzela sve potrebne korake.

(3) Konsultacije mogu dovesti do izmjene, obustave ili raskida ovog sporazuma o finansiranju.

(4) Komisija redovno izvještava korisnike programa IPA III o provođenju aktivnosti opisanih u Dodatku I koje ne spadaju pod Drugi dio ovih općih uslova.

Član 15 - Izmjene i dopune ovog sporazuma o finansiranju

(1) Sve izmjene i dopune ovog sporazuma o finansiranju vrše se pisanim putem, uključujući razmjenom dopisa.

(2) Ako korisnici programa IPA III zahtijevaju izmjenu i dopunu, zahtjev zajednički podnose Komisiji najkasnije šest mjeseci prije planiranog stupanja izmjene i dopune na snagu.

(3) Komisija može izmijeniti dokumente u Dodacima III, IV i V, a da ovo ne podrazumijeva izmjenu i dopunu ovog sporazuma o finansiranju. Korisnici programa IPA III se pisanim putem obavještavaju o svim takvim izmjenama i dopunama i njihovom stupanju na snagu.

Član 16 - Obustava ovog sporazuma o finansiranju

(1) Provođenje Sporazuma o finansiranju može se obustaviti u sljedećim slučajevima:

a) Komisija može obustaviti provođenje ovog sporazuma o finansiranju ako bilo koji korisnik programa IPA III prekrši obavezu prema ovom sporazumu o finansiranju;

b) Komisija može obustaviti provođenje ovog sporazuma o finansiranju ako vodeći korisnik programa IPA III prekrši bilo koju obavezu utvrđenu prema postupcima i standardnim dokumentima iz člana 18, stav 2. FPPA, ne dovodeći u pitanje odredbe člana 8, stav 2;

c) Komisija može obustaviti provedbu ovog sporazuma o finansiranju ako vodeći korisnik programa IPA III ne ispunjava uslove za povjeravanje zadataka provođenja budžeta;

d) Komisija može obustaviti provođenje ovog sporazuma o finansiranju ako korisnici programa IPA III ne ispunjavaju zajednički funkcije i odgovornosti iz člana 2, stav 1. i, kada je primjenjivo u indirektnom upravljanju, člana 7, stav 3;

e) Komisija može obustaviti provođenje ovog sporazuma o finansiranju ako bilo koji korisnik programa IPA III odluči obustaviti ili prekinuti proces pristupanja članstvu u EU;

f) Komisija može obustaviti provođenje ovog sporazuma o finansiranju ako bilo koji korisnik programa IPA III prekrši obavezu koja se odnosi na poštovanje ljudskih prava, demokratskih načela i vladavine prava i u teškim slučajevima korupcije ili ako je korisnik programa IPA III kriv za tešku profesionalnu grešku dokazanu opravdanim sredstvom. Teška profesionalna greška tumači se kao nešto od sljedećeg:

- kršenje važećih zakona ili propisa ili etičkih standarda profesije kojoj osoba ili subjekt pripada, ili

- svako nezakonito ponašanje osobe ili subjekta koje ima uticaj na njegov profesionalni kredibilitet gdje takvo ponašanje označava nezakonitu namjeru ili grubu nemar;

g) Ovaj sporazum o finansiranju može se obustaviti u slučajevima više sile, definiranim u daljnjem tekstu: "Viša sila", što znači bilo koju nepredviđenu i vanrednu situaciju ili događaj izvan kontrole ugovornih strana koji bilo koju od njih sprječava u ispunjavanju njezinih obaveza, a koji se ne može pripisati njihovoj pogrešci ili nemaru (ili njihovih izvođača, zastupnika ili zaposlenika) i koji ne može biti riješen unatoč dubinskoj analizi. Kvarovi opreme ili materijala ili kašnjenja u stavljanju na raspolaganje, radnički protesti ili finansijske poteškoće ne mogu se smatrati višom silom. Neće se smatrati da ugovorna strana krši svoje obaveze ako je u tome sprječava viša sila o kojoj je druga strana uredno obaviještena. Ugovorna strana koja se suočava sa slučajem više sile bez odlaganja obavještava drugu stranu i navodi prirodu, izgledni period trajanja i predviđene posljedice problema, i poduzima sve mjere kako bi umanjila moguću štetu. Ako viša sila utiče samo na dio programa, obustava Sporazuma o finansiranju može biti djelimična. Niti jedna od strana neće se smatrati odgovornom za kršenje svojih obaveza prema ovom sporazumu o finansiranju ako je u ispunjavanju tih obaveza spriječena višom silom, pod uslovom da poduzima mjere za smanjenje moguće štete.

(2) Komisija može obustaviti ovaj sporazum o finansiranju bez prethodnog obavještenja.

(3) Komisija može poduzeti bilo koju odgovarajuću mjeru predostrožnosti prije obustave.

(4) Kada se dostavi obavještenje o obustavi, potrebno je naznačiti posljedice za ugovore o nabavci koji su u toku ili će biti potpisani, ugovore o grantovima i sporazume o doprinosu.

(5) Obustava ovog sporazuma o finansiranju ne dovodi u pitanje prekid plaćanja i raskid ovog sporazuma o finansiranju od strane Komisije u skladu s članom 12. i članom 17.

(6) Strane će nastaviti s provođenjem Sporazuma o finansiranju kada to uslovi dopuste, uz prethodno pismeno odobrenje Komisije. Ovo ne dovodi u pitanje bilo kakve izmjene i dopune ovog sporazuma o finansiranju, koje bi mogle biti potrebne za prilagođavanje programa novim uslovima provođenja, uključujući, ako je moguće, produženje perioda operativnog provođenja i izvršenja, ili raskid ovog sporazuma o finansiranju u skladu s članom 17.

Član 17 - Raskid ovog sporazuma o finansiranju

(1) Ako se problemi koji su doveli do obustave ovog sporazuma o finansiranju ne riješe u roku od najviše 180 dana, bilo koja strana može raskinuti Sporazum o finansiranju uz otkazni rok od 30 dana.

(2) Kada se dostavi obavještenje o raskidu, navode se posljedice za ugovore o nabavci, ugovore o grantu i sporazume o doprinosu koji su u toku ili će se potpisati.

(3) Raskid ovog sporazuma o finansiranju ne isključuje mogućnost Komisije da izvrši finansijske ispravke u skladu s članovima 43. i 44. FPPA.

Član 18 - Mjerodavno pravo, rješavanje sporova

(1) Ovaj sporazum reguliran je pravom EU.

(2) Ako se spor koji se odnosi na tumačenje, primjenu ili valjanost Sporazuma ne može riješiti sporazumno, riješit će se arbitražom u skladu s Arbitražnim pravilima Stalnog arbitražnog suda iz 2012. godine, u skladu sa sljedećim:

(a) Sastav vijeća

Za zahtjeve od 500.000 eura ili više: vijeće se sastoji od tri arbitra. Svaka će stranka imenovati jednog arbitra u roku od 40 kalendarskih dana nakon slanja obavještenja o arbitraži. Dva arbitra koje su imenovale stranke zauzvat će imenovati trećeg arbitra koji će djelovati kao predsjedavajući arbitar.

Za zahtjeve ispod 500.000 eura: vijeće će se sastojati od jednog arbitra, osim ako se stranke ne dogovore drugačije.

Ako se vijeće ne sastavi u roku od 80 kalendarskih dana nakon slanja obavještenja o arbitraži, bilo koja strana može zatražiti od Sekretarijata Stalnog arbitražnog suda ili drugog međusobno prihvatljivog neutralnog tijela da imenuje potrebnog/potrebne arbitra/arbitre.

(b) Sjedište

Sjedište arbitražnog vijeća je Den Haag, Holandija.

(c) Jezik

Jezik postupka bit će engleski ili neki drugi službeni jezik Evropske unije koji je obostrano prihvatljiv. Dokazi se mogu izvesti i na drugim jezicima, ako se stranke s tim slože.

(d) Postupak

Pribjegavanje privremenim mjerama, intervencijama treće strane i intervencijama amicus curiae je isključeno.

Ako jedna strana od vijeća zatraži da s informacijama ili materijalom postupa povjerljivo, odluka se donosi u obliku obrazloženog naloga i nakon saslušanja druge strane (10 kalendarskih dana za podnošenje primjedbi). Vijeće će odvagati razloge zahtjeva, prirodu informacije i pravo na efikasnu sudsku zaštitu. Vijeće posebno može:

- učiniti otkrivanje podložnim posebnim obavezama, ili

- odlučiti se protiv otkrivanja, ali narediti izradu nepovjerljive verzije ili sažetka informacija ili materijala, koji sadrži dovoljnu informacija da omogući drugoj strani da izrazi svoje stavove na smislen način.

Ako se od vijeća traži da saslušaju slučaj zatvoreno za javnost, odluka će se donijeti nakon saslušanja druge strane (10 kalendarskih dana za podnošenje primjedbi). Vijeće će uzeti u obzir razloge za zahtjev i prigovore druge strane (ako postoje).

Ako se od vijeća traži tumačenje ili primjena prava Evropske unije, ono će prekinuti postupak i zatražiti od "Predsjednika Visokog suda u Parizu" (Président du Tribunal de grande instance de Paris, "juge d'appui"), u skladu s članovima 1460. i 1505. francuskog Zakonika o građanskom postupku zatražiti prethodnu odluku od Suda Evropske unije u skladu s članom 267. Ugovora o funkcioniranju Evropske unije. Postupak pred arbitražnim sudom nastaviti će se nakon donošenja odluke od strane juge d'appui. Odluka Suda EU i juge d'appui obavezujuća je za vijeće.

Arbitražna odluka bit će konačna i obavezujuća za stranke i one će je izvršiti bez odgode.

Međutim, svaka strana može zatražiti da odluku preispita Žalbeni sud u Haagu (Gerechtshof Den Haag) na osnovu važećeg nacionalnog zakona. U tom slučaju, odluka se neće smatrati konačnom do okončanja ovog postupka. Odluka Revizorskog suda obavezujuća je za vijeće.

(e) Troškovi

Troškovi arbitraže sastoje se od:

- naknada i razumnih troškova arbitara;

- razumnih troškova vještaka i svjedoka koje je odobrilo vijeće; i

- naknada i troškova Sekretarijata Stalnog arbitražnog suda za arbitražni postupak (npr. catering, osiguranje službenika, soba, tumačenje).

Naknade arbitara ne smiju premašiti:

- 30.000 eura po arbitru ako je sporni iznos ispod 1.000.000 eura;

- 15% spornog iznosa ako je taj iznos veći od 1.000.000 eura. U svakom slučaju naknade arbitara ne smiju premašiti 300.000 eura.

Troškove arbitraže snose stranke u jednakom omjeru, osim ako nije drukčije dogovoreno.

Stranke same snose svoje troškove pravnog zastupanja i druge troškove koje imaju u vezi s arbitražom.

(f) Povlastice i imuniteti

Dogovor o provođenju arbitraže prema Arbitražnim pravilima Stalnog arbitražnog suda iz 2012. godine ne predstavlja i ne može se tumačiti kao odricanje od povlastica ili imuniteta bilo koje strane, na koje imaju pravo.

Član 19 - Mjere ograničavanja EU

(1) Definicije

(a) "Mjere ograničavanja EU" označavaju mjere ograničavanja usvojene u skladu s Ugovorom o Evropskoj uniji (TEU) ili Ugovorom o funkcioniranju Evropske unije (UFEU).

(b) "Ograničena osoba" označava sve subjekte, pojedince ili grupe pojedinaca koje je EU odredila da podliježu mjerama ograničavanja EU¹.

(2) U svim svojim odnosima, stranke priznaju da prema pravu EU nikakva sredstva ili privredni resursi EU ne smiju biti direktno ili indirektno dostupni Ograničenim osobama ili služiti u njihovu korist.

(3) Vodeći korisnik programa IPA III osigurava da nijedna transakcija koja se pronađe na popisu sankcija EU

nema direktnu ili indirektnu korist od finansiranja EU. Vodeći korisnik programa IPA III obavezuje se osigurati ovu obavezu:

(a) provjerom rezultata pretrage na popisu sankcija EU, prije sklapanja i plaćanja prema relevantnim sporazumima, svaki ugovaralac, korisnik granta i krajnji primalac s kojim vodeći korisnik programa IPA III ima ili se očekuje da će imati direktan ugovorni odnos (direktni primalac), kako bi se procijenilo da li je takav primalac Ograničena osoba.

(b) provjerom ili drugim odgovarajućim sredstvima (koja mogu uključivati naknadnu provjeru) na osnovu pristupa temeljenog na riziku, da nijedan subjekt koji bi indirektno primao sredstva EU nije Ograničena osoba.

(4) U slučaju da vodeći korisnik programa IPA III ocijeni da je bilo koji od primalaca (direktnih ili indirektnih) sredstava EU Ograničena osoba, vodeći korisnik programa IPA III će odmah obavijestiti Komisiju.

(5) Ne dovodeći u pitanje obavezu iz gornje tačke 3, ako Komisija ocijeni da korištenje finansijske pomoći Unije u okviru programa IPA III rezultira ili je rezultiralo kršenjem mjera ograničavanja EU, odgovarajući iznosi neće biti prihvatljivi za finansijsku pomoć Unije u okviru programa IPA III. Ovo ne dovodi u pitanje bilo kakva prava koja Komisija može imati da obustavi ili prekine radnju zahvaćenu takvim kršenjem, da povрати sva sredstva EU koja je doprinijela Komisija ili da obustavi ili raskine ovaj sporazum o finansiranju.

(6) Određivanje korektivnih mjera izvršit će se u skladu s načelom razmjernosti. Korektivne mjere primjenjuju se samo na sredstva EU koja su dostupna primaocu ili su u njegovu korist za period tokom kojeg je ostao Ograničena osoba.

(7) Ova klauzula ne dovodi u pitanje iznimke sadržane u Mjerama ograničavanja EU.

1.

[MODEL]

Godišnji izvještaj o provođenju: <Godina>

Prekogranična saradnja između korisnika programa IPA III:

<Korisnik X> – <Korisnik Y>

(Član XX Okvirnog sporazuma o finansijskom partnerstvu)

Sadržaj

Rječnik skraćenica

Identifikacija

Pregled provođenja Programa prekogranične saradnje

Opis i analiza napretka

Napredak ostvaren u provođenju Programa prekogranične saradnje

Kvantitativna analiza

Kvalitativna analiza

Detaljne informacije o finansijskom izvršenju Programa prekogranične saradnje

Informacije o koracima koje su poduzele strukture prekogranične saradnje i/ili Zajednički odbor za praćenje kako bi se osigurali kvalitet i efikasnost provođenja

Praćenje i evaluacija

Nastali problemi i korektivne radnje

Vidljivost i publicitet

Korištenje tehničke pomoći

Promjene u kontekstu provođenja Programa prekogranične saradnje

Komplementarnost s drugim sektorskim politikama ili instrumentima

2.9. Priče o uspjehu

Rječnik skraćenica

<.....>

¹ www.sanctionsmap.eu. Karta sankcija je informatički alat za identifikaciju režima sankcija. Izvor sankcija proizlazi iz pravnih akata objavljenih u Službenom listu Evropske unije (SL). U slučaju nepodudarnosti između objavljenih pravnih akata i ažuriranja na web-stranici, mjerodavna je verzija u Službenom listu.

1. Identifikacija

PROGRAM PREKOGRANIČNE SARADNJE	Naziv programa: Program prekogranične saradnje IPA III <država A> <država B> <20XX–20XX.> aproprijacije/raspodjele: <iznos uključujući tehničku pomoć >
GODIŠNJI IZVJEŠTAJ O PROVOĐENJU	Izveštajna godina: <od 01. januara 20XX. do 31. decembra 20XX.> Priprema: 1. <struktura za prekograničnu saradnju korisnika X> 2. < struktura za prekograničnu saradnju korisnika Y> Datum pregleda Godišnjeg izvještaja o provođenju Zajedničkog odbora za praćenje: <datum i vrsta postupka za njegovo donošenje, tj. sastanak ili pismeno> Programsko prihvatljivo područje: <...>

Pravna osnova: član 80. Okvirnog sporazuma o finansijskom partnerstvu

3. Pregled provođenja Programa prekogranične saradnje

1. Opis i analiza napretka

<Sažetak provođenja programa tokom izvještajnog perioda, to jest:

1. Napredak s raspisanim pozivima za dostavu prijedloga:

- Broj poziva koji se planiraju objaviti do kraja perioda provođenja programa i njihov predloženi raspored:

1. Stanje raspisanih poziva za dostavu prijedloga (broj i datum raspisanih poziva za dostavu prijedloga, broj i datum poziva za dostavu prijedloga koji su zatvoreni, trajanje procesa evaluacije – po svakom koraku i ukupno);

2. Analiza procesa evaluacije (broj primljenih prijava, i odabranih za finansiranje i odbijenih, po tematskom prioritetu, specifičnom cilju i očekivanom rezultatu (gdje je to prikladno); vrsta, uloga i zemlja porijekla podnosioca zahtjeva, broj odbijenih prijava u svakoj fazi procesa evaluacije, i najčešći razlozi za odbijanje (pogledati tabelu modela br. XX u nastavku));

3. Popis potpisanih ugovora po pozivu za dostavu prijedloga i status njihovog provođenja (vidjeti model tabele br. XX u nastavku);

4. Događaji za izgradnju kapaciteta koji se provode za potencijalne podnosiocе zahtjeva i za korisnike grantova (broj događaja, broj učesnika po vrsti događaja i državi, broj zahtjeva za informacije od prijavljenih korisnika grantova, itd.);

5. Broj struktura prekogranične saradnje i održanih sastanaka osoblja Zajedničkog tehničkog sekretarijata i rezultata; broj sastanaka i rezultata Zajedničkog odbora za praćenje; broj tehničkih sastanaka između struktura prekogranične saradnje i rezultata.

2. Napredak u strateškim projektima:

<Ako je relevantno, uključiti i informacije o reviziji programa za period 2021-2027. ili programiranju za 2028-2034.>

Sporazum o finansiranju za Program prekogranične saradnje IPA III – Dodatak III: Godišnji izvještaj o provođenju Programa prekogranične saradnje (v. juli 2022.)

Tabela¹ br. xx> Popis primljenih prijava za prekograničnu saradnju po pozivu za dostavu prijedloga, uključujući odobrene za finansiranje i odbijene

Referentni broj poziva za dostavljanje prijedloga	Tematski prioritet	Specifični cilj i očekivani rezultat (gdje je primjenjivo)	Naziv	Vrsta, uloga i država porijekla svih podnosilaca zahtjeva	Traženi iznos granta EU	Administrativna provjera (Y/N)	Procjena kvaliteta (Y/N)	Odobreno (Y/N)	Razlog odbijanja

Tabela² br. <xx> Popis ugovora prekogranične saradnje potpisanih po pozivu za dostavu prijedloga i njihov status provođenja

Referentni broj poziva za dostavu prijedloga: <...>							
Tematski prioritet: <...>							
Broj ugovora	Naziv	Naziv, vrsta i zemlja porijekla koordinatora i uključenih partnera	Kratke informacije o projektu (specifični ciljevi/ishodi i očekivani rezultati)	Datum početka i završetka	Ukupni prihvatljivi troškovi i vrijednost granta EU	Glavna postignuća do danas	Komentari ³

¹ Jedna tabela po pozivu za dostavu prijedloga.

² Jedna tabela po pozivu za dostavu prijedloga.

³ U ovoj koloni treba navesti status provođenja kao „dovršeno“, „u toku“ ili „treba početi“.

1. Napredak ostvaren u provođenju Programa prekogranične saradnje

<Veoma kratka prezentacija tematskih prioriteta, specifičnih ciljeva i očekivanih rezultata Programa

prekogranične saradnje, zajedno s kratkim opisom napretka postignutog u provođenju Programa prekogranične saradnje, a najvažnije u postizanju specifičnih ciljeva i očekivanih rezultata po tematskim prioritetima (uključujući prioritet tehničke

помоћи), како из квалитативне, тако и из квантитативне перспективе, који указују на напредак у односу на циљеве.>

1. Квантитативна анализа

<Информације о напретку постигнутом у провођењу Програма прекограничне сарадње с нагласком на показатеље и циљне вриједности како на нивоу пројекта, тако и на нивоу програма.

Анализа постигнућа мјерена резултатима, исходима и ефектима, као и финансијским и процесним показатељима.

Показатељи се разврставају према полу, ранјивим групама и доби, гдје је то могуће.

Ако подаци о извођењу још нису доступни, потребно је доставити информације о томе када ће они бити доступни и када ће бити укључени у годишњи извјештај о провођењу. Осим тога, информације се требају приказати помоћу графикана и дијаграма.

Примјер табеле показатеља (резултати, ishodi i učinci) с примјером по тематском приоритету програма, специфичном циљу и резултатима приказан је у наставку.>

Споразум о финансирању за Програм прекограничне сарадње IPA III – Dodatak III: Godišnji izvještaj o provođenju Programa prekogranične saradnje (v. juli 2022.)

<Табела број XX>. Подаци прикупљени⁴ на нивоу програма на основу информација прикупљених из пројеката

Тематски приоритет: <...> Специфични циљ:<...> Резултат: <...>												
Назив и врста ⁴	Дефиниција	Основица		Достигнућа				Агрегирана вриједност с 31. децембром 202X.	Циљ		Извори информација	Одговорност за прикупљање података и фреквенција
		Вриједност	Година	Вриједност	Година	Вриједност	Година		Вриједност	Година		
(%) запослених студената (исказано по spolu) (индикатор успеха)	(%) младих дјевојака и момака који завршавају средњошколско образовање који су пронашли запослење у року од године дана од дана завршетка školovanja	50%	2021.	60%	2023.	65%	2027.		70%	2029.	Статистике јавних служби за запошљавање	Корисници гранта квартално
.....												
.....												

⁴ Већина података треба бити извучена из регионалног система праћења.

⁵ У неким случајевима, могуће је да је релевантније подручје политике регионалног система праћења.

⁶ Сваки индикатор ће бити идентифициран као ефекат, резултат или исход успеха.

2. Квалитативна анализа¹

<Квалитативна анализа напретка (концептуални напредак и усавршавање интервенција) учинjenih у провођењу Програма прекограничне сарадње, укључујући анализу утицаја програма на прихватљивом подручју, с географским обимом (концентрација/хармонијска дисперзија), диференцијацијом станишта (рурално/урбано) и врстом корисника (локалне власти²/друга правна лица).

Објасните како је програм допринио или ће допринијети потицању одрживог локалног развоја, повећању просперитета и изградњи повјерења међу заједницама, те промицању регионалне сарадње и добрих комшијских односа, као и како то можете измјерити или показати.

¹ Овај одјелјак такође треба описати све што су структуре прекограничне сарадње или управљачко тијело провели или подузели за усмјеравање тематског кластера бр. 5 (тј. ојачати капацитете локалних власти које учествују у провођењу програма).

² Овај одјелјак такође треба описати све што су структуре прекограничне сарадње или управљачко тијело провели или подузели за усмјеравање тематског кластера бр. 5 (тј. ојачати капацитете локалних власти које учествују у провођењу програма).

Опишите како структуре прекограничне сарадње и именована посредничка тијела прате учење које се догађа током периода провођења програма, на примјер, за успостављање и рад функционалних система за прикупљање података (и за статистичке и за административне сврхе).>

За квалитативну анализу, програмске структуре требале би користити податке који пружају информације о ставовима, мишљењима или запажањима људи. Ти подаци се углавном прикупљају евалуацијама, резултатима посјета током праћења, интервјуима, састанцима, фокус-групима, истраживањима јавног мнијења, анкетима итд. На крају, елаборирати како ће се међусобно повезана питања (посебно она релевантна за кохезијску политику: једнаке могућности, једнакост између мушкарца и жена, одрживи развој и борба против дискриминације) проводити у складу с нацртом позива за подношење приједлога и провођење уговора о додјели грантова.>

2. Детаљне информације о финансијском извршењу Програма прекограничне сарадње

<Детаљне информације о уговарању и, под индиректним управљањем, исплатама годишњих одобренних средстава по тематским приоритетима и према врсти корисника гранта, укључујући пројектне partnere (sukorisnike).

<Анализа слjedeћих фактора:

1. Финансијског стања
2. Информација о суфинансирању
3. Фактора који ометају и/или одгађају финансијско провођење
4. Фактори који су имали позитиван утицај на финансијско провођење.>

Примјер табеле финансијског извршења уговора из Програма прекораничне сарадње у провођењу током извјештајног периода:

<Табела бр. XX>

Тематски приоритет <...>						
Број уговора	Назив, врста земља поријекла координатора и укључених партнера	Датум почетка и завршетка	Процијенјени укупни прихватљиви трошкови и вриједност гранта ЕУ	Збирна вриједност плаћања	Постотак извршених исплата ¹	Коментари

2.4. Информације о корацима које су подuzele структуре прекораничне сарадње и/или заједнички одбор за праћење како би се осигурали квалитет и ефикасност провођења

2.4.1. Праћење и евалуација

<Мјере праћења које подuzимају структуре прекораничне сарадње или Заједнички одбор за праћење, укључујући договоре о прикупљању података, преглед извјештаја о уговорима о додјели грантова, налазе и праћење препорука надзорних посјета.

У програмима који се проводе под индиректним управљањем, припрема, извршење, налази, препоруке и праћење мјера евалуације које подuzима управно тијело (видјети члан 56. Оквирног споразума о финансијском партнерству).

У програмима који се проводе под директним управљањем, подршка, налази, препоруке и наставак мјера евалуације које је подuzела Комисија.>

2.4.2. Настали проблеми и корективне радње

<Сажетак свих значајних проблема насталих током провођења програма и осигуравања одрживости, као и све подuzете корективне мјере и препоруке за даљње дјеловање.

Препоруке за (даљње) корективне мјере.>

Када се програм проводи у индиректном управљању, потенцијални проблеми у управљању програмом такође морају бити истакнути као и сви значајни проблеми на које се наишло у провођењу повјерених података, нпр. кашњења у уговарању и накнадно подuzете/планиране мјере.

2.5. Видљивост и publicitet

<Мјере подuzете како би се осигурала видљивост и publicitet програма (тј. план комуникације и видљивости, види члан 76. Оквирног споразума о финансијском партнерству), укључујући промотивне материјале, праћење новинских исјека, оглашавање у масовним медијима, примјере најбоље праксе, истацање значајних догађаја као што су као радионице, конференције, округли столови, форуми, Дан европске сарадње, Европска седмичка регија и градова и пројектни сајмови; одржавање базе података потенцијалних подносилаца захтјева, веб-странице програма, страница на друштвеним мрежама итд.>

2.6. Кориштење техничке помоћи

<Детаљно објашњење о кориштењу техничке помоћи и свим значајним проблемима насталим у току провођења буџета техничке помоћи. Коначно, анализа показатеља резултата, ishoda и ефекта Уговора о гранту за техничку помоћ (TAGC) мора бити представљена на сличан начин као у одјелјку 2.2.1. изнад.>

2.7. Промјене у контексту провођења Програма прекораничне сарадње

<Ако је релевантно, описати било који елемент који, а да не проишља директно из помоћи програма, има директан утицај на провођење програма (нпр. закондавне промјене, релевантне друштвено-економске промјене итд.)>

2.8. Комплементарност с другим секторским политикима или инструментима

<Сажетак стварне координације и усклађености програма с другим IPA програмима, програмима транснacionalне сарадње, државима чланицама ЕУ и националним програмима или иницијативама доступним у прихватљивом подручју. Координација и усклађеност програма с другим политикима Заједнице, а што је најважније с макрорегионалним стратегијама ЕУ. Комплементарност с другим финансијским инструментима, међународном помоћи и/или регионалним политикима ЕУ (нпр. Привредни и инвестијски план за Западни Балкан, Зелени план Западнoг Балкана и Agenda Западнoг Балкана о иновацијама, истраживању, образовању, култури, младима и спорту.)>

2.9. Приче о успјеху

<Опишите у смислу постигнутих резултата један, али пожељно два, примјера активности прекораничне сарадње чији је период провођења завршио током извјештајног периода и које би се по слjedeћим параметрима могле узети у обзир као прича о успјеху:

- Изворна димензија Програма прекораничне сарадње (молимо наведите која је дефиниција прекораничне сарадње кориштена за процјену пројектних приједлога како је наведено у релевантним смјерницама за подносиоце захтјева: а) заједничко провођење активности које резултирају интензивирањем прекораничних веза и одрживих прекораничних партнерстава и/или уклањање прекораничних препрека ради одрживог socioекономског развоја или б) заједничко провођење активности партнера које резултирају интензивирањем прекораничних веза и одрживих прекораничних партнерстава и/или уклањање прекораничних препрека за одрживи socioекономски развој).

- Истински ефекат прекораничне сарадње: боља комшијска заједница и корист за људе с обје стране на начин који "nacionalном пројекту" не би успио.

- Иновативност: по подручјима, укљученим партнерима или примјеним активностима и методама.

- Ефикасност: Резултати постигнути на вријеме и у складу с планираним буџетом.

- Добро ширење података: видљивост, поновљивост, мултипликатор и/или ефекти прелијевања.

- Добри изгледи за одрживост: вјероватноћа предности након завршетка трајања пројекта и дуготрајно партнерство.>

<Приче би могле имати слjedeћу структуру:

Звучна реченица која сажима успјех пројекта

Контекст

Опис конкретнoг проблема који се рјешава

Идеја иза пројекта

Предложено рјешење

Три примјера подузетих активности

Доказ о успјеху

Визија

Гдје пронаћи више информација (нпр. интернет-страница)

Контакт-подаци партнера прекораничне сарадње>

Кључни подаци

За сваки локални уговор потребни подаци су:

1. Одлука ЕУ

Референца програма, нпр. Godišnji акциони програм за 2022.

2. Уговор ЕУ

Референтни број OPSYS Споразума о финансирању, нпр. 2014/031-878

3. Назив

¹ [Збирна вриједност исплата/вриједност гранта ЕУ] x 100

Локални назив уговора

4. Локална референца уговора

5. Образац за извођача/правног субјекта (LEF)

6. Тип уговора

Нпр. Грант, услуга, набавка, радови, twinning,...

7. Датум потписивања уговора

Датум када задња Страна потписује уговор

8. Датум почетка имплементације уговора

Датум потписа за извођача, датум потписа за уговорно тијело, датум на који уговор ступа на снагу и датум на који почиње provedba уговора су различити концепти, који сви могу бити исти дан или могу бити различити дани.

Конкретно, датум почетка имплементације уговора (= први дан када могу настати прихватљиви трошкови по уговору) може се утврдити након што је уговор потписан кроз одговарајућу клаузулу у уговору, Аминистративни налог, итд. Ваš систем може задржати све ове датуме; али за потребе извјештаја до краја године критичан датум је датум почетка имплементације.

9 Датум завршетка имплементације уговора

Прилагођено за измјене гдје је релевантно. То обично није исто што и крајњи датум за завршетак, када то укључује вријеме за фактурисање, гарантне периоде итд.

Датум завршетка имплементације уговора је посљедњи дан када могу настати прихватљиви трошкови према уговору. Уговор може омогућити додатно вријеме за финализацију администрације уговора или период између привременог и коначног прихватања обављеног посла; али ово додатно вријеме није релевантно за извјештај на крају године.

10. Status уговора

ОТВOREН, ЗАТВОРЕН, ЗАВРШЕН, НИЈЕ ПОЧЕО (ако је датум почетка активности након крајњег рока)

11. IPA EU - Поčetna вриједност уговора

Поčetни износ законске обавезе IPA дијела (финансирање EU).

12. IPA EU - Trenutna вриједност уговора

Износ након измјена (гдје је релевантно)

Trenutna вриједност уговора ће укључивати сваку промјену износа уговорених путем додатка којим се мијенја уговор.

13. IPA EU - Уплаћени износ

Укупан износ плаћен по уговору; тј. авансно плаћање + износ директно плаћених фактура - поврати).

14. RAL

'Reste à liquider' су неподмирене обавезе

Износ који је намијенjen, али још није исплаћен корисницима и извођачима из IPA EU износа.

15. IPA EU - Поврати

Укупна вриједност поврата (и поврата предфинансирања и поврата издатака) извршених према уговору (гдје је релевантно).

Поврати ће обично бити предфинансирајући. Поврати предфинансирања искључиво су новчани пријеноси који немају утицаја на укупне трошкове. Повремено ће се поврати вршити на основу плаћања за издатке, који су у почетку били прихваћени као прихватљиви, али су накнадно одбијени на основу нових информација. Поврат издатака смањит ће укупни пријављени трошак по уговору (погледајте таčku 19.).

16. IPA EU - Плаћено предфинансирање

Укупна вриједност предфинансирања плаћеног према уговору (гдје је релевантно).

Предфинансирање је уплата с циљем да се кориснику обезбједи float, тј. аванс у готовини. Као таква, плаћа се прије испоруке робе и услуга (у случају уговора о набавци) и прије настања прихватљивих трошкова од стране корисника (у случају

уговора о гранту). Предфинансирање се признаје у билансу стања када се готовина пренесе примаоцу.

17. IPA EU - Предфинансирање је подмирено

Укупна вриједност предфинансирања је подмирена.

Плаћање предфинансирања се признаје као имовина. У складу са релевантним računovodstvenim pravilom, имовина предфинансирања се generalno престaje признавати (тј. поништена / смањена) на слjedeћи начин:

- ако износ привремене/коначне фактуре или потраживања трошкова, или његов dio, оправдава кориштење предфинансирања, validacija ових прихватљивих трошкова ће довести до поништавања предфинансирања;

- иако корисник не користи (dio) предфинансирања, износ предфинансирања ће бити djelimično или у potpunosti наплаћен од корисника.

18. IPA EU - Отворено предфинансирање

Укупни износи од 16 и 17 дат ће укупно отворено (неразријешено) предфинансирање плаћено у оквиру програма, тј. предфинансирање плаћено - предфинансирање подмирено

19. IPA EU - Признати трошкови

Укупни прихватљиви трошкови који су настали, прихваћени, плаћени (директно плаћање трошкова plus подмирење предфинансирања према уговору) и доказани попутним документима.

Обрачунава се по слjedeћој формули: 19 = 12 (IPA EU - Trenutna вриједност уговора) - 14 (RAL) - 18 (IPA EU - Отворено предфинансирање) - 15 (IPA EU - Поврати) у израчуна укључити 'IPA EU - признати трошкови' само поврати rashoda који смањују признати трошак (+19 bis (IPA EU - настали и прихваћени трошак који још није плаћен) - SAMO ако нисте у могућности имплементирати zasebnu kolonu 19 bis у извјештају)

Трошкови ће представљати прихватљиву вриједност рада:

- Ø насталу по уговору, прихваћену, плаћену од стране уговорног органа (директно или путем одобреног предфинансирања) и доказану пратећим документима,

- Ø насталу и плаћену од стране извођача (гдје је релевантно - подизвођачима или од стране корисника гранта, на примјер) и прихваћену и плаћену од стране уговорног органа; У случају привремених трошкова shvata се да коначно прихватање зависи од коначног ishoda уговора.

Запамтите:

- * Обрачунаати трошкови (procijenjena вриједност обављеног посла, али још није фактурисан) нису потребни.

- * Уговорени, али неплаћени износи нису трошкови за потребе овог извјештаја.

- * Предфинансирање које плаћа уговорни орган или извођач (гдје је релевантно) није трошак.

19 bis. IPA EU - Трошак је настао и прихваћен је, али још није плаћен

Примјери:

- фактуре у току рада које су потврђене као тачне (настале и прихваћене) али које ће бити плаћене тек у наредном извјештајном периоду или

- гарантни депозити.

Напомена: Уколико - нпр. из техничких разлога - нисте у могућности да имплементирате ову kolonu у свом извјештају, molimo dodajte одговарајуће износе, изузетно, директно у kolonu 19 navodeћи разлог за њихово укључивање: 'Kolona 19 укључује трошкове који су настали, прихваћени, али још нису плаћени, у износу од ' (...)', из sljedeћег разлога: '(...)' или нас у dopisu обавијестите о релевантним износима по уговору.

Нadalje, имајте на уму да се износи уметнути у ову kolonu сматрају насталим трошковима и прихватају се само у сврху овог извјештаја на крају године, али не и у сврху годишњег финансијског извјештаја или захтева за средствима гдје се само

признати трошкови (настали, прихваћени, плаћени и доказани пратећим документима) требају узети у обзир.

Када нема фактура и трошкови се идентификују из финансијског извјештаја (обично грантови)

Гдје су трошкови пријављени уз фактуру (обично набавке)

20. Трошкови у току рада - Износ у финансијском извјештају (прије процјене прихватљивог износа)

20. Трошкови у току рада - Износ фактуре (прије процјене прихватљивог износа)

Извјештаји примљени, али још увијек нису одобрени.

Фактуре и извјештаји примљени, али још увијек нису одобрени.

IPA III CBC Financing Agreement - Annex IV Financial Report (v. July 2022)

Financijski izvještaj korisnika programa IPA III (*)

Referencna programa	Referentni broj OPSYS Sporazuma o finansiranju	Budžet programa	Lokalne ugovorne aktivnosti																Ostale programe				Korisnici programa			
			Ukupni ugovorni iznos		Ugovoreno u %		Ukupni iznos opozvan pri zatvaranju		Opozvano u %		Ukupni priznati iznos		Isplaćeno u %		Ukupni priznati troškovi		Troškovi u %		Ukupno otvoreno prefinansiranje		Ostava prefinansiranja u %		Dotaci	Prinosi	Ukupno	Ukupno kao % budžeta
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27
AAP 2021	JAD-XXXXXX																									
CBC AA/BB 2021	JAD-XXXXXX																									

IPA III CBC Financing Agreement - Annex IV Financial Report (v. July 2022)

Prilog III(b): Godišnji finansijski izvještaj - pojedinačni program doprinosa EU prema članu 61. stav (2), tačka (a) FPPA-a

Godišnji finansijski izvještaj korisnika programa IPA III (*)

Referencna programa	Referentni broj OPSYS Sporazuma o finansiranju	Programski budžet doprinosa EU	Lokalne ugovorne aktivnosti										Ukupno otvoreno prefinansiranje %	Otvoreno prefinansiranje %		
			Ukupni ugovorni iznos	Ugovoreno u %	Ukupni iznos opozvan pri zatvaranju	Opozvano u %	Ukupni priznati iznos	Isplaćeno u %	Ukupni priznati troškovi	Troškovi %						
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14			
AAP 2022	JAD-XXXXXX			43*100%			64*100%			84*100%			104*100%			124*100%
Akcija 1	ACT-XXXXXX															

(*) 15. februar

Ja, niže potpisani/a _____, NAO za korisnika programa IPA III _____, izjavljujem da je gore navedeni finansijski izvještaj/izjava potpun, tačan i istinit u skladu s članom 61. stav (5) FPPA-a.

IPA III CBC Financing Agreement - Annex IV Financial Report (v. July 2022)

Prilog III(c): godišnji računovodstveni izvještaj prema članu 61. stav (1) FPPA-a

Godišnji računovodstveni izvještaj korisnika programa IPA III na kraju godine (*)

Ostava EU	Ugovor EU	Naziv	Letakna referencna ugovora	Obrasci izveštaja / pravnog lica (LEP)	Tip ugovora	Datum potpisivanja ugovora	Datum početka implementacije ugovora	Datum završetka implementacije ugovora	Status ugovora	IPA EU - Početna vrijednost ugovora	IPA EU - Trenutna vrijednost ugovora	IPA EU - Isplaćeni iznos	RAL	IPA EU - površi	IPA EU - Prefinansirano je plaćeno	IPA EU - Prefinansirano je podmireno	IPA EU - Otvoreno prefinansiranje	IPA EU - Trošak priznat	IPA EU - Nastali i prihvaćeni troškovi prije procjene prihvatljivog iznosa	IPA EU - Troškovi u toku rada - iznos fakture (prije procjene prihvatljivog iznosa)	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	

(*) podijeliti do 15. januara

Ja, niže potpisani/a _____, NAO za korisnika programa IPA III _____, izjavljujem da je gore navedeni finansijski izvještaj/izjava potpun, tačan i istinit u skladu s članom 61. stav (5) FPPA-a.

* Ovak se predložak također koristi za programe IPA I i IPA II

IPA III CBC Financing Agreement - Annex IV Financial Report (v. July 2022)

Prilog III(d) - Plan predviđanja isplate prema članu 4. stav (2) FA G

Plan predviđanja isplate korisnika programa IPA III

Referencna programa	Referentni broj OPSYS Sporazuma o finansiranju	Plan prognoze isplate (Po potrebi dodaje godine)																		
		Mjesečna prognoza isplate (za RIF: 12 mjeseci za prvi zahtjev za prefinansiranje/ 14 mjeseci za naknadno prefinansiranje, za godišnji finansijski izvještaj i prognozu vjerovatnih zahtjeva za plaćanje: 24 mjeseca)																		
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	Ukupno za 12 mjeseci	13	14	Ukupno za 14 mjeseci	15-24	Ukupno za 24 mjeseci	
AAP 2021	JAD-XXXXXX																			
CBC AA/BB (raspodjela za 2024.)																				
MAAP okruženje																				

* Kolone D do G koje se koriste za naknadno prefinansiranje

** Kolone D do G koje se koriste za godišnji finansijski izvještaj i predviđanje vjerovatnih zahtjeva za plaćanje

**DODATAK V SPORAZUMA O FINANSIRANJU
MINIMALNA SPECIFIKACIJA
RAČUNOVODSTVENOG SISTEMA ZASNOVANOG NA
NAČELU NASTANKA DOGAĐAJA**

Računovodstveni sistem korisnika sredstava iz IPA III fonda zadovoljava sljedeće uslove:

1. Odražava organizacijsku strukturu uspostavljenu za sisteme unutrašnje kontrole koji odgovaraju obavljanju dužnosti. Posebno se podrazumijeva da prije odobrenja neke operacije, sve aspekte (operativne i finansijske) te operacije moraju verificirati djelatnici koji ne pripadaju osoblju koje je tu operaciju pokrenulo. Osoba koja radi na verificiranju ne može biti podređena inicijatoru transakcije.

2. Uključuje revizorski postupak za sve transakcije i izmjene i dopune.

3. Posjeduje odgovarajuću fizičku i elektronsku sigurnost, uključujući sisteme za dodatnu pohranu i povrat podataka.

4. Računovodstveni sistem treba sadržavati najmanje sljedeće informacije za lokalne ugovore kojima se upravlja u okviru svakog programa:

- (a) Broj ugovora;
- (b) Vrijednost ugovora, uključujući sve izmjene i dopune;
- (c) Datume potpisivanja ugovora (obje strane);
- (d) Datum početka provođenja ugovora;

Radi se o dodatnom datumu u odnosu na datum potpisivanja ugovora, koji se može razlikovati od tog datuma, kao u situaciji kada se datum početka ugovorenih radova određuje nakon potpisivanja ugovora, putem upravnog naloga.

(e) Datum završetka provođenja ugovora, uključujući sve izmjene i dopune;

To je krajnji datum do kojeg mogu nastati kvalificirani troškovi. Njime se ne obuhvata neki garancijski rok ili vrijeme dopušteno ugovaraču za pripremu izvještaja.

(f) Ukupno plaćeno (gotovina) po ugovoru;

(g) Pretfinansiranje plaćeno po ugovoru;

Izričito priznavanje i evidentiranje u bilansu stanja pretfinansiranja koje se zahtijeva ugovorom.

(h) Priznati troškovi - direktno (po ugovoru);

Izričito priznavanje troškova kao obračuna rashoda za datu godinu. Neka plaćanja će direktno pokriti već nastale

Član 3.

Ova Odluka će biti objavljena u "Službenom glasniku BiH - Međunarodni ugovori" na bosanskom, hrvatskom i srpskom jeziku i stupa na snagu danom objavljivanja.

Broj 01-50-1-3762-34/23
29. decembra 2023. godine
Sarajevo

Predsjedavajući
Željko Komšić, s. r.

Na temelju članka V. 3. d) Ustava Bosne i Hercegovine i suglasnosti Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine (Odluka PSBiH broj 01,02-21-1-2644/23 od 28. prosinca 2023. godine), Predsjedništvo Bosne i Hercegovine je, na 10. redovitoj sjednici, održanoj 29. prosinca 2023. godine, donijelo

ODLUKU

**O RATIFIKACIJI SPORAZUMA O FINANCIRANJU PROGRAMA AKTIVNOSTI PREKOGRANIČNE SURADNJE
BOSNA I HERCEGOVINA - SRBIJA ZA RAZDOBLJE 2021-2027. IZMEĐU EUROPSKE UNIJE KOJU
PREDSTAVLJA EUROPSKA KOMISIJA I BOSNE I HERCEGOVINE KOJU PREDSTAVLJA DIREKCIJA ZA
EUROPSKE INTEGRACIJE VIJEĆA MINISTARA BOSNE I HERCEGOVINE I VLADE REPUBLIKE SRBIJE KOJU
PREDSTAVLJA MINISTARSTVO ZA EUROPSKE INTEGRACIJE**

Članak 1.

Ratificira se Sporazum o financiranju programa aktivnosti prekogranične suradnje Bosna i Hercegovina - Srbija za razdoblje 2021 - 2027. između Europske unije koju predstavlja Europska komisija i Bosne i Hercegovine koju predstavlja Direkcija za europske integracije Vijeća ministara Bosne i Hercegovine i Vlade Republike Srbije koju predstavlja Ministarstvo za europske integracije, koji je potpisan 16. ožujka 2023. godine u Briselu, 02. kolovoza 2023. godine u Beogradu i 16. listopada 2023. godine u Sarajevu, na engleskom jeziku.

Članak 2.

Tekst Sporazuma u prijevodu glasi:
Ref.Ares (2023)1912729 - 16/03/2023

**SPORAZUM O FINANCIRANJU
POSEBNI UVJETI**

Europska komisija, u daljnjem tekstu "**Komisija**" koja djeluje u ime Europske unije, u daljnjem tekstu "**Unija**", s jedne strane, i

Republika Srbija, koju predstavlja Vlada Republike Srbije (u daljnjem tekstu "Srbija") i Bosna i Hercegovina, koju predstavlja Direkcija za europske integracije Vijeća ministara Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu "Bosna i Hercegovina"), u daljnjem tekstu pod zajedničkim nazivom "**korisnici programa IPA III**", ili zasebno "**korisnik programa IPA III**", s druge strane,

a zajednički u daljnjem tekstu "ugovorne strane"
SPORAZUMJELE SU SE KAKO SLIJEDI:

Članak 1 - Program prekogranične suradnje

(1) Unija pristaje financirati, a korisnici programa IPA III prihvaćaju financiranje sljedećeg Programa prekogranične suradnje opisanog u Dodatku I:

Program prekogranične suradnje Srbija - Bosna i Hercegovina za 2021. - 2027. godinu

Broj globalne obveze: ACT-60750

Za godinu 2022.: JAD.961941

Ovaj Program prekogranične suradnje financira se sredstvima iz proračuna Unije na temelju sljedećeg osnovnog akta: Instrument pretpristupne pomoći (IPA III)¹.

(2) Ukupni procijenjeni troškovi ovog Programa prekogranične suradnje iznose 16.223.529,42 eura, a najveći mogući doprinos Unije ovom Programu prekogranične suradnje utvrđen je u iznosu od 14.000.000 eura.

Ovaj doprinos Unije dijeli se na godišnje obveze za razdoblje 2022., 2024. 2026. i 2027. godine u skladu s Dodatkom I. Ništa u ovom Sporazumu o financiranju ne može se tumačiti kao impliciranje financijske obveze Unije u vezi s kreditima koji još nisu odobreni usvajanjem proračuna EU-a. Usvajanje naknadnih godišnjih financijskih obveza navedenih u Dodatku I bit će odobreno razmjenom pisama između Komisije i korisnika programa IPA III.

Od korisnika programa IPA III ne očekuje se nikakav financijski doprinos.

(3) Program prekogranične suradnje će se provoditi u skladu s opisom u Dodatku I.

Članak 2 - Razdoblje izvršenja i operativno razdoblje provedbe

(1) Razdoblje izvršenja ovog sporazuma o financiranju definiran u članku 1. stavak 1. Dodatka II određen je na 12 godina od sklapanja ovog sporazuma o financiranju, ili od razmjene pisama za naknadne proračunske rate.

(2) Trajanje operativnog razdoblja provedbe ovog sporazuma o financiranju, kako je definirano u članku 1. stavku 2. Dodatka II., postavljeno je na 6 godina od zaključenja ovog sporazuma o financiranju ili od razmjene pisama za naknadne proračunske rate.

(3) Ta se razdoblja mogu produžiti kako je predviđeno u članku 15. Dodatka II.

Članak 3 - Adrese i obavijesti

Sve obavijesti koje se odnose na provedbu ovog sporazuma o financiranju će biti u pisanom obliku i izričito će se pozivati na Program prekogranične suradnje kako je definirano u članku 1. stavak 1. i šalju se na sljedeće adrese:

a) za Komisiju

gđa. Michela Matuella

Vršiteljica dužnosti Direktorice D, Zapadni Balkan

Generalna direkcija za susjedstvo i pregovore o proširenju (DG NEAR)

Rue de la Loi 15

Europska komisija

B-1049 Bruxelles, Belgija

E-mail: NEAR-D@ec.europa.eu

b) za korisnike programa IPA III

Za Srbiju:

Prof. dr. Tanja Mišćević

Državni IPA koordinator (NIPAC)

Ministarstvo europskih integracija

Nemanjina 34

11 000 Beograd, Srbija

e-mail: kabinet@eu.rs

Za Bosnu i Hercegovinu:

gđa Elvira Habota

Državni IPA koordinator (NIPAC)

Direkcija za europske integracije Vijeća ministara Bosne i Hercegovine

Đoke Mazalića 5

71000 Sarajevo, Bosna i Hercegovina

e-mail: kabinet.dei@dei.gov.ba

Članak 4 - Kontakt osoba za OLAF

Kontakt osoba korisnika programa IPA III s odgovarajućim ovlastima za izravnu suradnju s Europskim uredom za borbu protiv prijevara (OLAF), s ciljem olakšavanja operativnih aktivnosti OLAF-a je:

Za Srbiju:

gđa. Jelena Sedlaček

Načelnica Odjeljenja za suzbijanje nepravilnosti i prijevara u postupanju sa financijskim sredstvima EU (AFCOS),

Ministarstvo financija

Kneza Miloša 20

11 000 Beograd, Srbija

e-mail: jelena.sedlacek@mfin.gov.rs

za Bosnu i Hercegovinu:

gđa. Vera Letica,

Pomoćnica Ministra

Ministarstvo financija i trezora

Trg BiH 1

71000 Sarajevo, Bosna i Hercegovina

e-mail: vletica@mft.gov.ba; cfcu@mft.gov.ba

i

gđa. Sehija Mujkanović,

Pomoćnica Ministra

Ministarstvo financija i trezora

Trg BiH 1

71000 Sarajevo, Bosna i Hercegovina

e-mail: smujkanovic@mft.gov.ba

Članak 5 - Okvirni sporazumi o financijskom partnerstvu

Program prekogranične suradnje provodit će se u skladu s odredbama Okvirnog sporazuma o financijskom partnerstvu (FFPA) između Europske komisije i Srbije o aranžmanima za

¹ Uredba (EU) br. 2021/1529 Europskog parlamenta i Vijeća od 15.rujna 2021. godine kojom se uspostavlja Instrument pretpristupne pomoći (IPA III), SL L 330, 20.09.2021, str. 1.

provedbu finansijske pomoći Unije Srbiji u okviru Instrumenta za pretpristupnu pomoć (IPA III), i u skladu s odredbama Okvirnog sporazuma o finansijskom partnerstvu između Europske komisije i Bosne i Hercegovina o aranžmanima za provedbu finansijske pomoći Unije Bosni i Hercegovini u okviru Instrumenta za pretpristupnu pomoć (IPA III) (u daljnjem tekstu "Okvirni sporazumi")

Ovaj sporazum o financiranju dopunjuje odredbe gore spomenutih Okvirnih sporazuma. U slučaju suprotnosti između odredbi ovog sporazuma o financiranju s jedne strane, i odredbi relevantnog Okvirnog sporazuma s druge strane, prednost se daje odredbama Okvirnog sporazuma.

U skladu s člankom 154. stavkom 5. Finansijske uredbe, provedba programa u neizravnom upravljanju od strane korisnika IPA-e nadopunjuje se ad hoc mjerama navedenim u članku 7.

Članak 6 - Dodaci

(1) Ovaj sporazum o financiranju sastoji se od:

- a) ovih Posebnih uvjeta;
- b) Dodatka I: Program prekogranične suradnje Srbija - Bosna i Hercegovina za 2021. - 2027.;
- c) Dodatka II: Opći uvjeti;
- d) Dodatka III: Model godišnjeg izvješća Programa prekogranične suradnje o provedbi pomoći instrumenta IPA III u skladu s člankom 80. Okvirnog sporazuma o finansijskom partnerstvu;
- e) Dodatka IV: Obrazac finansijskog izvješća prema članku 61. stavku 2. točki (a) i 61. stavku 3. Okvirnog sporazuma, uključujući predložak predviđanja za vjerojatne zahtjeve za plaćanje prema članku 33. stavku 3. Okvirnog sporazuma

f) Dodatak V: Minimalna specifikacija računovodstvenog sustava temeljenog na načelu nastanka događaja

(2) U slučaju suprotnosti između odredbi Dodataka i odredbi ovih Posebnih uvjeta, prednost se daje odredbama Posebnih uvjeta. U slučaju suprotnosti između odredbi Dodataka I i odredbi Dodataka II, prednost se daje odredbama Dodataka II.

Članak 7 - Odredbe koje odstupaju od ili dopunjuju

Dodatak II

U skladu s misijom provjere za povjeravanje poslova provedbe proračuna provedenom u lipnju 2022.godine, primjenjuju se sljedeće ad hoc mjere:

- Naknadnu misiju provjere od strane Komisije treba provesti čim se uspostave sustavi IPA III;

- Nacionalnim strukturama i tijelima zabranjeno je preuzimati nove pravne obveze prema IPA III, uključujući odluke o dodjeli, prije zadovoljavajućeg ishoda naknadne misije provjere;

- Prijenosi sredstava u okviru programa IPA III od strane Komisije korisnicima programa IPA III obustavljaju se prije zadovoljavajućeg ishoda naknadne misije provjere.

Sljedeće dopunjava Dodatak II:

Komisija namjerava postupno uvesti elektronički sustav razmjene za izvješćivanje o ugovorima kojima neizravno upravlja korisnik IPA III ("IPA-APP"). Korisnik IPA III morat će se registrirati i koristiti IPA-APP kako bi omogućio e-upravljanje sporazumima o financiranju.

Članak 8 - Zaključivanje i stupanje na snagu

Ovaj sporazum o financiranju smatra se zaključenim na dan kada ga potpiše posljednja strana, a najkasnije do 31.prosinca 2023. godine.

Ovaj sporazum o financiranju stupa na snagu na dan kada ga potpiše posljednja strana.

Dio programa koji se provodi u neizravnom upravljanju s korisnikom IPA III, s iznimkom pokretanja postupaka dodjele, započet će tek nakon što Okvirni sporazum stupi na snagu i kada se dovrši potrebno povjeravanje zadataka provedbe proračuna.

Ovaj sporazum je sastavljen u tri istovjetna primjerka na engleskom jeziku, od kojih je jedan predan Komisiji, a po jedan korisnicima programa IPA III.

Za korisnike programa IPA III Za Komisiju

Za Srbiju:

Prof. dr. Tanja Mišćević
Državni IPA koordinator
(NIPAC)

Ministarstvo europskih
integracija
Republike Srbije

Datum:

Potpis:

Za Bosnu i Hercegovinu:

g. Edin Dilberović
Državni IPA koordinator
(NIPAC)

Direkcija za europske
integracije
Vijeće Ministara

Bosne i Hercegovine

Datum:

Potpis:

Za Komisiju:

gđa. Michela Matuella
vršiteljica dužnosti Direktorice
D, Zapadni Balkan

Generalna direkcija za
susjedstvo i pregovore o
proširenju

Europska komisija

Datum: 16.03.2023.godine

Potpis: /vlastoručni potpis/

Elektronički potpisano 16.03.2023. godine. 13:03
(UTC+02) u skladu s člankom 11. Odluke Komisije (EU)
2021/2121

Dodatak I

Akcijski dokument za: Program prekogranične suradnje između Srbije i Bosne i Hercegovine za razdoblje 2021. - 2027.

SADRŽAJ

SINOPSIS PROGRAMA LISTA AKRONIMA

1. SAŽETAK PROGRAMA

1.1. Sažetak programa

1.2. Priprema programa i uključivanje partnera

2. PROGRAMSKO PODRUČJE

2.1. Analiza situacije

2.2. Glavni nalazi

3. PROGRAMSKA STRATEGIJA

3.1. Obrazloženje - Opravdanost odabrane strategije intervencije

3.2. Opis prioriteta programa

3.3. Horizontalna i međusektorska pitanja

3.4. Usklađenost s drugim programima i makroregionalnim strategijama

3.5. Uvjeti i pretpostavke

4. INDIKATIVNI PRORAČUN

5. PROVEDBENI ARANŽMANI

5.1. Sporazum o financiranju

5.2. Indikativno razdoblje provedbe

5.3. Metode provedbe

5.4. Struktura upravljanja programom

5.5. Razvoj i odabir, te provedba projekta

5.6. Opseg geografske podobnosti za nabavu i grantove

6. IZVJEŠTAVANJE, MONITORING I EVALUACIJA

7. INFORMACIJE IVIDLJIVOST

8. ODRŽIVOST

Sinopsis programa

Osnovni akt	Instrument za pretprijetnu pomoć (IPA III)
Naziv programa	Program prekogranične suradnje između Srbije i Bosne i Hercegovine za 2021. - 2027.
CRIS/OPSYS brojevi	ACT-60750 2022: JAD.961941 2024: JAD.961942 2026: JAD.963191 2027: JAD.963209
Programski dokument	IPA III programski okvir
Prozor	Prozor 5 Teritorijalna i prekogranična suradnja
Programsko područje	Srbija: Sremski, Mačevanski, Kolubarski i Zlatiborski okrug. Jedinice lokalne samouprave Bosne i Hercegovine (općine/gradovi/distrikt): Gradačac, Vlasenica, Šekovići, Doboj Istok, Kladanj, Gračanica, Pelagićevo, Srebrenik, Han Pijesak, Čelić, Milići, Lopare, Srebrenica, Ugljevik, Višegrad, Bijeljina, Rogatica, Teočak, Sokolac, Sapna, Pale, Kalesija, Pale (FBiH), Tuzla, Novo Goražde, Lukavac, Rudo, Petrovo, Čajniče, Banovići, Goražde, Živinice, Foča (FBiH), Zvornik, Foča, Bratunac, Kalinovik, Donji Žabar, Orašje, Domaljevac-Šamac, Šamac, Modriča, Vukosavlje, Odžak, Brod, Olovo, Centar Sarajevo, Osmaci, Trnovo, Trnovo RS, Hadžići, Istočna Ilidža, Ilidža, Istočno Novo Sarajevo, Novi Grad Sarajevo, Vogošća, Stari Grad Sarajevo, Istočni Stari Grad, Ilijaš, Vareš, Breza, Visoko, Kiseljak, Fojnica, Kreševo, Novo Sarajevo i Brčko distrikt BiH
Opći cilj/Utjecaj programa	Promovirati dobrosusjedске odnose, poticati integraciju u Uniju i unaprijediti društveno-ekonomski razvoj programskog prekograničnog područja kroz društveno i ekonomsko uključivanje određenih skupina, posebice mladih, i konkurentnost turizma
Programski tematski klasteri (TC), tematski prioriteti (TP) i posebni ciljevi/ishodi (SO) po tematskom prioritetu	TP 0: Tehnička pomoć SO 1 Osigurati učinkovitu, djelotvornu, transparentnu i pravovremenu implementaciju programa prekogranične suradnje, kao i podizanje svijesti o programu među nacionalnim, regionalnim i lokalnim zajednicama i, općenito, stanovništvom u prihvatljivom programskom području TC 1: Poboľjšane mogućnosti zapošljavanja i socijalna prava TP 6: Ulaganje u mlade, obrazovanje i stjecanje vještina SO 1 Poboľjšati aktivizam mladih i društveno-ekonomsko sudjelovanje mladih SO 2 Povećati zapošljivost određenih skupina TC 4: Poboľjšano poslovno okruženje i konkurentnost TP 5: Poticanje turizam i kulturne i prirodne baštine SO 1 Održivi turizam (uključujući kulturno i prirodno nasljeđe) koji doprinosi ekonomskom razvoju prekogranične regije Napomena: Tematski klaster TC 5: Unaprijedjeni kapaciteti lokalnih i regionalnih vlasti za rješavanje lokalnih izazova bit će uključeni. Uključivanje ovog tematskog klastera bit će predstavljeno u odjeljku 3.3 ovog dokumenta.
Ciljevi održivog razvoja (SDG)	Glavni SDG: 8 Promovirati kontinuirani, inkluzivni i održivi ekonomski rast, punu i produktivnu zaposlenost i pristojan posao za sve U okviru implementacije 7-godišnjeg programa prekogranične suradnje, odabrane operacije će također doprinijeti sljedećim SGD-ovima: 4 Osigurati inkluzivno i pravедno kvalitetno obrazovanje i promovirati mogućnosti cjeloživotnog učenja za sve 5 Postići rodnu ravnopravnost i osnažiti sve žene i djevojčice 10 Smanjiti nejednakost unutar i među zemljama 11 Učiniti gradove i ljudska naselja inkluzivnim, sigurnim, otpornim i održivim 13 Poduzeti hitne mjere u borbi protiv klimatskih promjena i njihovih utjecaja

	15 Zaštititi, obnoviti i promovirati održivo korištenje kopnenih ekosustava, održivo upravljati šumama, boriti se protiv dezertifikacije i zaustaviti i preokrenuti degradaciju zemljišta i zaustaviti gubitak biodiverziteta
DAC kod(ovi) ¹	Glavni DAC kodovi: 15110 - Politika javnog sektora i administrativno upravljanje (10%) 16010 - Socijalna zaštita (20%) 16020 - Otvaranje radnih mjesta (20%) Potkodovi 3 (50%): 33210 - Turistička politika i administrativni menadžment (50%)
PODATCI O PRORAČUNU	
Proračunska linija	15.020300
Ukupni troškovi 2021. - 2027.	EUR 16 223 529.42
Ukupan doprinos EU 2021. - 2027.	EUR 14 000 000
Godišnji doprinos EU ²	Za 2022. - EUR 6 000 000 Za 2024. - EUR 4 200 000 Za 2026. - EUR 3 600 000 Za 2027. - EUR 200 000
UPRAVLJANJE I PROVEDBA	
Način provedbe	Za operacije: Neizravno upravljanje od strane Republike Srbije Za tehničku pomoć Izravno upravljanje od strane Europske komisije
Odgovorne strukture prekogranične suradnje/relevantne vlasti u zemljama sudionicama IPA III ³	U Srbiji: - Ministarstvo za europske integracije Republike Srbije (MEI) (Upravljačko tijelo) - Ministarstvo financija Republike Srbije, Odjel za ugovaranje i financiranje programa financiranih od strane EU - CFCU (Posredničko tijelo za financijsko upravljanje) U Bosni i Hercegovini: - Direkcija za europske integracije Bosne i Hercegovine - Ministarstvo financija i trezora Bosne i Hercegovine
ZTS/Istureni uredi Zajedničkog tehničkog tajništva (ZTT)	Sjedište ZTT-a: Užice (RS) Istureni ured: Tuzla (BA)
Krajnji datum za zaključivanje Sporazuma o financiranju	Za proračunsku obvezu za 2022. najkasnije do 31. prosinca N+1
Krajnji datum za dogovor (razmjena dopisa) svih strana o daljnjim godišnjim proračunskim izdavanjima za provedbu Sporazuma o financiranju	Za proračunsku obvezu za 2024. najkasnije do 31. prosinca N+1 Za proračunsku obvezu za 2026. najkasnije do 31. prosinca N+1 Za proračunsku obvezu za 2027. najkasnije do 31. prosinca N+1
Krajnji rok za zaključivanje ugovora o nabavi i grantu	3 godine nakon datuma zaključenja Financijskog sporazuma (ili razmjene pisama za naredne proračunske rate), osim u slučajevima predviđenim člankom 114. FR
Indikativno operativno razdoblje provedbe	6 godina nakon datuma zaključenja Sporazuma o financiranju (ili razmjene pisama za sljedeće proračunske rate)
Krajnji datum za provedbu Sporazuma o financiranju	12 godina nakon zaključenja Sporazuma o financiranju (ili razmjene dopisa za sljedeće proračunske rate)

¹ DAC sektori (šifre i opisi) naznačeni su u prvom i četvrtom stupcu kartice "kodovi namjene" u sljedećem dokumentu: <http://www.oecd.org/dac/financing-sustainable-development/development-finance-standards/dacandscodelists.htm>
² U ovisnosti o raspoloživosti aproprijacija za odgovarajuće financijske godine nakon usvajanja relevantnog godišnjeg proračuna, ili kako je predviđeno u sustavu privremenih dvanaestina.
³ Odgovorne strukture i odgovornosti bit će definirani nakon usvajanja u skladu sa zakonodavnim okvirom programa IPA III i odgovarajućim Okvirnim sporazumom o financijskom partnerstvu i Sporazumom o financiranju.

POPIS SKRAĆENICA

BA/BiH Bosna i Hercegovina
CA Ugovorni organ
CBC Prekogranična suradnja
CBC-Forum Regionalni konzultacijski forum CBC-a
CBIB+3 Izgradnja prekograničnih institucija plus faza III
CFCU Centralna jedinica za financije i ugovaranje
CfP Poziv za ponude
CSO Organizacija civilnog društva
DEI Direkcija za europske integracije - Bosna i Hercegovina
EU Europska unija
EUSAIR Strategija EU za Jadransko-jonsku regiju
EUSDR Strategija EU za Dunavsku regiju
DEU Delegacija Europske unije
FBiH Federacija Bosne i Hercegovine
GDP Bruto domaći proizvod
IPA Instrument za prepristupnu pomoć
JMC Zajednički odbor za praćenje
JTF Zajednička radna skupina
JTS Zajedničko tehničko tajništvo
LSGs Lokalne samouprave
MEI Ministarstvo za europske integracije, Srbija
NES Nacionalna služba za zapošljavanje
NGO Nevladina organizacija
OS Struktura CBC-a (ako se tekst odnosi na program IPA II, Operativna struktura)
PESTLE Politička, ekonomska, socijalna, tehnološka, pravna i ekološka analiza
RCC Vijeće za regionalnu suradnju
RS Republika Srbija
RYCO Regionalni ured za suradnju mladih
SME Mala i srednja poduzeća
SO Specifični cilj/ishod
SORS Zavod za statistiku Republike Srbije
SWOT Snage, slabosti, mogućnosti, prijetnje
TA Tehnička pomoć
TC Tematski klaster
TP Tematski prioritet
VET Stručno obrazovanje i obuka

1. SAŽETAK PROGRAMA

Program prekogranične suradnje između Republike Srbije i Bosne i Hercegovine (BiH) realizirat će se u okviru Instrumenta za prepristupnu pomoć 2021. - 2027. (IPA III) u cilju unaprjeđenja dobrosusjedskih odnosa, njegovanja integracije u Uniju i promoviranja društveno-ekonomskog razvoja kroz zajedničke lokalne i regionalne inicijative.

Pravna osnova za izradu prekograničnog programa¹: Uredba (EU) 2021/1529 Europskog parlamenta i Vijeća od 15. rujna 2021. godine o uspostavljanju Instrumenta za prepristupnu pomoć (IPA III)².

1.1. Sažetak programa

Ovaj program je rezultat sveobuhvatnog analitičkog i konzultativnog procesa koji je sproveden između kolovoza 2020. i srpnja 2021. godine u programskom području i na središnjoj razini u obje zemlje sudionice. Aktivnosti su uključivale detaljnu anketu zainteresiranih strana, kao i javne konzultacije koje su sprovedene 19. travnja 2021. godine. Proces programiranja otežala je epidemiološka situacija uzrokovana pandemijom virusa COVID-19, što je primoralo zainteresirane strane da se sastanu i diskutiraju virtualno. Usprkos ovom ograničenju, uključeni su subjekti nastojali na

najbolji mogući način pregledati stvarnu situaciju/izazove u programskom području. Time je postignuto da odabrani tematski prioriteti i definirani specifični ciljevi/ishodi blisko odgovaraju stvarnim potrebama.

Socio-ekonomski kontekst detaljno je opisan u analizi situacije/PESTLE i SWOT analizama. Ključne točke, koje su istaknute tijekom analize i dalje obrađene prilikom odabira tematskih klastera/prioriteta, mogu se sažeti na sljedeći način.

Programsko područje pokazuje značajne prirodne resurse koji mogu predstavljati temelj za razvoj različitih gospodarskih aktivnosti. U tom smislu, razvoj turizma ima veliki potencijal, posebice u vezi s nižim turističkim područjima kao što su: tradicija, kultura, kulinarski i aktivni odmor. Ove snage regije, kao i potencijal za zajedničke turističke proizvode logično dovode do odabira TP turizma.

Regija se i dalje suočava s određenim nedostatcima, prije svega u infrastrukturi i mogućnostima smještaja. Situacija s ljudskim resursima također je složena, što pokazuje dvije glavne tipologije - negativne migracijske trendove iz ruralnih područja i visoku razinu nezaposlenosti među određenim skupinama, posebice žena i mladih. Niska dodana vrijednost i fokus na tradicionalne industrije i dalje predstavljaju izazov u gospodarstvu prekograničnog područja.

Za prevladavanje ovih ograničenja neke specifične grane gospodarstva, na primjer turizam i prerada hrane, pružaju dobru priliku. Novi ekonomski naponi mogli bi se zasnivati na resursima i tradiciji ovog područja. U svakom slučaju, ovi bi naponi morali biti praćeni sustavnim razvojem ljudskih resursa, kao i aktivnostima usmjerenim na očuvanje prirodnih resursa i smanjenje zagađenja. Program će pokušati doprinijeti ključnim ciljevima Zelene agende za Zapadni Balkan³, a posebice kroz specifični cilj 2.1. ovog programa, koji je usklađen s nizom stupova Zelene agende, a posebice: (5) održivi sustavi ishrane i ruralna područja.

Odabir tematskih prioriteta izravno proizlazi iz SWOT-a i analize situacije kroz širok konzultativni proces među članovima posebno formirane zajedničke radne skupine (JTF). Rezultirajući prioriteti i specifični ciljevi/ishodi su sljedeći:

- TP 6: Ulaganje u mlade, obrazovanje i vještine

U okviru ovog TP-a definirana su dva specifična cilja/ishoda:

SO 1.1 Poboľšati aktivizam mladih i društveno-ekonomsko sudjelovanje mladih

SO 1.2 Povećati zapošljivost određenih skupina pružanjem novih vještina

Tematski prioritet se bavi nekim od ključnih izazova identificiranih u regiji - ograničenim perspektivama i visokim stopama nezaposlenosti među mladima, kao i negativnim migracijskim trendovima u regiji. Odabir ovog prioriteta također je zasnovan na iskustvu stečenom kroz zajedničke međuljudske akcije koje su u prethodnim programima ocijenjene kao najuspješnije i najrelevantnije.

- TP 5: Poticanje turizma i kulturne i prirodne baštine

U okviru ovog TP-a definiran je jedan specifičan cilj/ishod:

SO 2.1 Razvijati i promovirati zajedničku turističku ponudu zasnovanu na kulturnom i prirodnom naslijeđu

Ovaj tematski prioritet i njegov specifični cilj/ishod istražuju potencijale identificirane u regiji, posebice razvoj turizma u vezi s kulturnim i prirodnim naslijeđem. Kao

¹ Također, tijekom procesa programiranja, dokument "Savjeti za programiranje" koji je razvio CBIB+ korišten je kao ključna smjernica i koristan alat.

² OJ L 330, 20. 09. 2021.

³ "Smjernice za implementaciju Zelene agende za Zapadni Balkan uz Saopćenje Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom ekonomskom i socijalnom komitetu i Komitetu regija - Ekonomsko-investicijski plan za Zapadni Balkan", COM(2020) 641 konačna verzija, Brisel, 06. 10.2020., SWD(2020) 223.

referenca korištene su postojeće veze između zajednica i iskustva najbolje prakse u razvoju zajedničke turističke ponude. Ovaj SO također omogućuje stvaranje zajedničkih turističkih proizvoda, kao i manje intervencije u turističkoj infrastrukturi na lokalitetima kulture i prirodnog naslijeđa.

Procjenjuje se da oba tematska prioriteta mogu imati najbolji mogući utjecaj na regionalnoj razini u prekograničnom kontekstu, s obzirom na financijski i tehnički okvir programa.

Potpota koja će biti pružena u okviru ovog višegodišnjeg akcijskog plana izravno će doprinijeti i stvoriti sinergiju s prioritetima Ekonomskog i investicijskog plana¹ i Zelene agende² za Zapadni Balkan.

1.2. Priprema programa i uključivanje partnera

Proces programiranja obilježio je relativno ograničen vremenski okvir i epidemiološka situacija vezana za pandemiju virusa COVID-19 koja je uglavnom onemogućavala žive kontakte i veće sastanke. Stoga su se konzultacije i sastanci uglavnom odvijali online.

Ovaj program su zajednički razvile obje zemlje sudionice i u tu svrhu je uspostavljena Zajednička radna skupina (JTF). JTF je kolektivno tijelo koje čine predstavnici dviju zemalja sudionica u okviru programa prekogranične suradnje između Srbije i Bosne i Hercegovine 2021. - 2027.³ Uloga JTF-a u strateškom planiranju i programiranju za buduću implementaciju programa za razdoblje 2021. - 2027. bila je da osigura kvalitetu različitih nacrti programa prekogranične suradnje i da se potonji fokusira na potrebe identificirane u dotičnoj programskoj regiji u smislu tematskih klastera, prioriteta, specifičnih ciljeva/rezultata i očekivanih rezultata/ishoda, provodeći sljedeće: identificirati potrebe prihvatljivog programskog područja, povezati lokalne potrebe s potrebama identificiranim na regionalnoj i državnoj razini; razraditi programsku strategiju, s posebnim naglaskom na sve elemente logike intervencije, odlučiti o budućoj raspodjeli sredstava po tematskim prioritetima; u programskoj strategiji opisati svaki strateški projekt i identificirati i opisati komplementarnost s drugim programima i makroregionalnim strategijama koje pokrivaju programski teritorij.

Operativne strukture nastojale su postići široki konsenzus o odabranim tematskim prioritetima i definiciji ciljeva/rezultata/aktivnosti. Prvi korak u proceduri bilo je sprovođenje **ankete među lokalnim vlastima i drugim organizacijama**. Cilj ankete bio je da se utvrdi interes i kapacitet u regiji. Analiza vraćenih upitnika pružila je vrijedne inpute za daljnji razvoj programa; na primjer, SWOT analiza je bila snažno zasnovana na odgovorima prikupljenim regionalnom anketom. Potom su izrađene analize stanja i SWOT analize koristeći regionalno istraživanje i opsežnu analizu statističkih i socio-ekonomskih podataka obje zemlje, s

naglaskom na programsko područje. Nakon usvajanja oba dokumenta od strane članova JTF-a, poduzet je završni korak procesa: usvajanje nacrti programske strategije.

I prvi i drugi nacrt programske strategije bili su predmet javnih konzultacija koje su rađene radi dobivanja šireg mišljenja i suglasnosti u pogledu definiranih prioriteta i ciljeva. Javne konzultacije istovremeno su pružale povratnu informaciju s mikro razine o aktualnim i stvarnim izazovima. Prvi nacrt programske strategije prosljeđen je e-poštom 11. prosinca 2020. godine svim zainteresiranim stranama, čiji su kontakti bili dostupni u bazi programa. Također, podijeljen je široj publici objavljivanjem na web-stranici programa, web-stranicama obje Operativne strukture i na Facebook stranici Programa i Operativnih struktura, od 11. 12. 2020. do 31. 12. 2020. godine uz zahtjev za slanje mišljenja i komentara putem e-pošte. Tijekom ovog razdoblja primljena su 3 komentara od relevantnih aktera, a svi su se odnosili na pitanja kapaciteta (tj. potvrđivanje spremnosti ispitanika da sudjeluju u Programu). Nakon što su komentari dobiveni od Europske komisije na 1. nacrt uključeni u 2. nacrt programske strategije, obavljene su još jedne javne konzultacije putem online konzultativnog sastanka i pisanih povratnih informacija od zainteresiranih subjekata, na temelju online upitnika. Jedno primljeno pitanje odnosilo se na pitanja održivosti potpore zapošljavanju, a preporuka je bila da se prioritet više fokusira na mlade. Operativne strukture već su uzele u obzir taj komentar fokusirajući definiciju specifičnih ciljeva/ishoda na mlade. Što se tiče sudjelovanja u javnim konzultacijama putem online upitnika, 36% ispitanika su predstavnici nevladinih organizacija, 22% su središnje, regionalne i lokalne vlasti, 14% su predstavnici sportskih institucija, klubova ili udruga, dok su škole i sveučilišta, privatne kompanije, razvojna agencija i javna poduzeća i ustanove s po 7%.

Zainteresirane strane zamoljene su da procijene svoje slaganje s logikom intervencije, a odgovori su bili sljedeći:

- 36% ispitanika se u potpunosti slaže s predloženim Općim ciljem/utjecajem (14% se ne slaže);
- 50% ispitanika se u potpunosti slaže s predloženom formulacijom Tematskog prioriteta 1;
- 50% ispitanika se u potpunosti slaže s predloženom formulacijom Specifičnog cilja/ishoda 1.1;
- 57% ispitanika se u potpunosti slaže s predloženom formulacijom Specifičnog cilja/ishoda 1.2;
- 64% ispitanika se u potpunosti slaže s predloženom formulacijom Tematskog prioriteta 2;
- 72% ispitanika se u potpunosti slaže s predloženom formulacijom Specifičnog cilja/ishoda 2.1;

- Opći komentari na Nacrt verzije programskog dokumenta bili su između ostalog: OP dokument je sveobuhvatan i dobro postavljen, također smatram da odgovara stvarnim potrebama na terenu; Uključiti više aktivnosti edukacije mladih u području kulture, medijske pismenosti i kreativne industrije (kao filmska produkcija), participativne projektne aktivnosti s mladima koje će povezati kulturno naslijeđe i suvremenu umjetničku praksu; OP dokument je dobro strukturiran.

S obzirom na to da se komentari dobiveni od Europske komisije na prvi nacrt odnose na pitanje rodne ravnopravnosti, OS su konzultirale ured Programa UN Women u Beogradu. Svi relevantni inputi uključeni su u drugi nacrt Programa.

Kao dio procesa programiranja, održan je niz službenih sastanaka JTF-a. Sastanci su uključivali bilateralne sastanke između obje zemlje sudionice, zajedničke sastanke JTF-a, kao i javne konzultacije kojima upravlja JTF. Sastanci su se održavali tijekom čitavog programskog razdoblja od travnja

¹ COM (2020) 641, 06. 10. 2020.

² SWD (2020) 223, 06. 10. 2020.

³ Članove JTF-a imenovali su sljedeći nadležni organi zemalja sudionica: 1) Fond "Europski poslovi" AP Vojvodine; 2) Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja; 3) Ministarstvo državne uprave i lokalne samouprave; 4) Gospodarska komora; 5) Ministarstvo građevinarstva, prometa i infrastrukture; 6) Ministarstvo unutarnjih poslova; 7) Stalna konferencija gradova i općina; 8) Ured za suradnju s civilnim društvom; 9) Ministarstvo trgovine, turizma i telekomunikacija; 10) Ministarstvo za europske integracije; 11) Ministarstvo zaštite okoliša; 12) Ministarstvo vanjskih poslova i 13) NAO - iz Srbije i 1) Direkcija za europske integracije; 2) Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa; 3) Ministarstvo civilnih poslova; 4) Vlada Federacije Bosne i Hercegovine; 5) Vlada Republike Srpske; 6) Brčko distrikt BiH; 7) Savez lokalnih vlasti Republike Srpske i 8) Savez općina i gradova Federacije Bosne i Hercegovine - iz Bosne i Hercegovine.

2020. do srpnja 2021. godine. Detaljan popis sastanaka predstavljen je u tabeli ispod.

Tabela 1.1: Popis sastanaka JTF-a i važnih prekretnica Programa

Događaj/Sastanak	Datum	Svrha/Zaključci
Pismo Europske komisije	22. travnja 2020.	Pismo Europske komisije vezano za program IPA III i početak procesa programiranja primili su NIPAC uredi obje zemlje
Uvodni sastanak	4. svibnja 2020.	Održan početni sastanak između OS RS i CBIB+3 o procesu programiranja IPA III CBC-a (predloženi koraci i plan rada)
Uvodni sastanak	5. svibnja 2020.	Održan početni sastanak između OS BiH i CBIB+3 o procesu programiranja IPA III CBC-a (predloženi koraci i plan rada)
1. koordinacijski sastanak	14. svibnja 2020.	Prvi koordinacijski sastanak OS Srbije i Bosne i Hercegovine o IPA III programima prekogranične suradnje
Osnivanje JTF-a	Od kraja srpnja do sredine rujna 2020.	Proces imenovanja članova JTF-a
2. koordinacijski sastanak	27. srpnja 2020.	Drugi koordinacijski sastanak OS Srbije i Bosne i Hercegovine o IPA III programima prekogranične suradnje
Slanje upitnika	4. - 6. kolovoza 2020.	JTS je poslao upitnike relevantnim zainteresiranim stranama prekogranične suradnje
Rok za popunjavanje upitnika	16. rujna 2020.	2. rok za prikupljanje popunjenih upitnika
Dostavljanje zbrojnih odgovora	28. rujna 2020.	Zbrojni odgovori iz prikupljenih upitnika dostavljeni su stručnjaku za programiranje na daljnu razradu i analizu
Obuka programiranja	12. listopada 2020.	Obuka za članove JTF-a, OS i osobije JTS-a, koju je održao stručnjak za programiranje o formuliranju i razvoju programa
3. koordinacijski sastanak	13. listopada 2020.	Treći koordinacijski sastanak između Srbije i Bosne i Hercegovine o IPA III programima prekogranične suradnje
1. sastanak JTF-a	21. listopada 2020.	Uspostavljanje JTF-a, usvajanje Poslovnika o radu Zajedničke radne skupine (JTF), početne rasprave u vezi s planiranjem aktivnosti; definiranje vremenskog okvira i koraka u procesu
1. pripremni sastanak JTF-a	6. studenoga 2020.	Diskusija o SWOT analizi i rangiranju TP-ova
2. sastanak JTF-a	9. studenoga 2020.	Prezentacija i diskusija vezana za PESTLE i SWOT analizu; Odobrenje oba dokumenta Početne rasprave vezane za izbor tematskih prioriteta (TP)
2. pripremni sastanak JTF-a	19. studenoga 2020.	Diskusija o izboru predloženih TP-ova
3. sastanak JTF-a	19. studenoga 2020.	Izbor tematskih prioriteta
3. pripremni sastanak JTF	26. studenoga 2020.	Diskusija o nacrtu programske strategije
4. sastanak JTF-a	26. studenoga 2020.	Diskusija i usvajanje prvog nacrta programske strategije
1. nacrt programskog dokumenta	1. prosinca 2020.	Podnošenje 1. nacrta programa Europskoj komisiji
Javne konzultacije	11. - 31. prosinca 2020.	Online javne konzultacije
Interni koordinacijski sastanak	4. veljače 2021.	Interni koordinacijski sastanak o pripremi za razmatranje komentara Europske komisije na programski dokument IPA III CBC RS - BA
4. koordinacijski sastanak	12. veljače 2021.	Četvrti koordinacijski sastanak između Srbije i Bosne i Hercegovine o IPA III programima prekogranične suradnje
Koordinacijski sastanak	18. veljače 2021.	Koordinacijski sastanak s projektom UN Women za RS o rodnoj analizi i IPA III CBC programskom dokumentu

Savjetovanje i obučavanje	19. ožujka 2021.	Savjetovanje i obučavanje o logici intervencije ovog programa koji je osigurao Promel projekt financiran od strane Europske komisije
Komentari Europske komisije na 1. nacrt	22. ožujka 2021.	Komentari su službeno stigli do NIPAC-a
5. koordinacijski sastanak	26. ožujka 2021.	Diskusija o komentarima koje je primila Europska komisija. Izrada Akcijskog plana za pripremu 2. nacrta programskog dokumenta
Javne konzultacije	19. travnja 2021.	Prezentacija programske strategije
5. sastanak JTF-a	22. travnja 2021.	Diskusija o 2. nacrtu programske strategije
2. nacrt programskog dokumenta	28. travnja 2021.	Odobrenje 2. nacrta programske strategije od strane JTF-a u pisanoj proceduri
2. nacrt programskog dokumenta	29. travnja 2021.	Podnošenje 2. nacrta programa Europskoj komisiji
Komentari Europske komisije na 2. nacrt	7. lipnja 2021.	Neformalni komentari Europske komisije stigli su do operativne strukture Srbije
Novi format programskog dokumenta	8. srpnja 2021.	Revidirani format programskog dokumenta službeno je stigao u operativnu strukturu Srbije, kao i službeni komentari druge verzije programskog dokumenta
Treći nacrt programskog dokumenta	15. srpnja 2021.	Odobrenje JTF-a pisanom procedurom za 3. nacrt nakon komentara Europske komisije
Treći nacrt programskog dokumenta	15. srpnja 2021.	Podnošenje 3. nacrta programa Europskoj komisiji

2. PROGRAMSKO PODRUČJE

2.1. Analiza situacije

Ovaj odjeljak pruža sažetu analizu programskog područja.

Programski teritorij u Republici Srbiji obuhvaća 15 370 km² s 1 072 271¹ stanovnikom, od čega su žene 50,59%, a u Bosni i Hercegovini (BiH) 16 644,18 km² s 1 590 431² stanovnikom, što čini ukupno 2 662 702 stanovnika, od čega su 51,34% žene. S bh. strane u programu sudjeluje 67 jedinica lokalne samouprave, a sa srbijanske strane 4 regije. Programsko područje ostaje isto kao u prethodnom financijskom ciklusu (2014. - 2020.).

Mapa: Prihvatljivo programsko područje

¹ Procjene, Zavod za statistiku općina i regija Srbije 2019.

² Agencija za statistiku BiH, podatci Popisa iz 2013. godine

Tabela 2.1: Ključne brojke programskog područja

Ključne brojke	Број и јединице
Укупна површина програмског подручја	32.014.18 km ²
Укупна популација у програмском подручју	2.662.702 (од тога 1.358.989 жена)
Укупна дужина границе	370,9 ¹
Плава граница	261 km (ријека Дрина 217,7 km + ријека Сава 43,3 km)
Копнена граница	109,9 km
Укупни гранични пријелаз	15 (3 за железнички промет, 1 за пјесак и 11 за моторна возила)

Politički kontekst

Обје су земље успоставиле снажне и трајне билатералне односе, што доказује и потписивање више од 50 билатералних споразума у различитим подручјима. Поред тога, Босна и Херцеговина (БиХ) и Србија дијеле визију и посвећеност европским интеграцијима.

Србија је добила статус кандидаткиње за чланство у ЕУ 2012. године. Европско вијеће одлучило је отворити приступне преговоре 28. липња 2013. године, на основу препоруке Комисије од 22. травња. Од тада је отворено 18 преговараčkih поглавља, а два поглавља, "Знаност и истраживање" и "Образовање и култура" привремено су затворена 2016. и 2017. године. Нова методологија проширења stupila је на снагу 1. вељае 2021. године, а Кластер 4 је отворен у просину 2021., укључујући поглавља 14, 15, 21, 27, о транспорту, енергетици и окoliшу.

Европска комисија и БиХ потписале су 16. липња 2008. године Споразум о стабилизацији и придруживању. Нјеговим потписом БиХ је stupila у уговорни однос с ЕУ и препознала важност усклађивања законодавства и његове ефикасности имплементације. Потписивањем SSP-а БиХ је дјелотворно успоставила слободни трговински простор с ЕУ, својим главним трговинским партнером. SSP је stupio на снагу 15. просина 2015. године и тиме су обвезе БиХ проширене с трговинских односа на опцу опредјеленост за поштивање прописа ЕУ. Предсједатељ Предсједништва БиХ подnio је 15. вељае 2016. године Вијећу ЕУ кандидатуру за пуноправно чланство у ЕУ. У свибњу 2019. године Европска комисија усвојила је своје Мишљење о захтјеву Босне и Херцеговине за чланство у ЕУ. Мишљење идентифицира 14 кључних приоритета које земља треба испунити како би била препоручена за отварање преговора о приступању ЕУ; и свеобухватну карту пута за поступне реформе.

ЕУ је више пута наглашавала перспективу чланства у ЕУ, а недавно је истакнута у Саопчењу Комисије објављеном 2021. године о политици проширења ЕУ². Саопчење поновно потврђује стратегику посвећеност ЕУ регији, која се огледа у низу кључних акција које доносе опипљиве користи грађанима, укључујући значајно обећање о финансирању у оквиру Економског и инвестицијског плана за jaчање дугорочног развоја регије.

Geografski opis i klima

Граница између Србије и Босне и Херцеговине (БиХ) дуга је 370,9 km, од чега су 229 km ријеке.

Смјештено у југоисточном дијелу Европе, програмско подручје између Србије и БиХ састоји се од три врло различита географска дијела. Сјеверни дио је плодна равница; средишњи је брдовит, док је јужни дио планински. На сјеверном дијелу србијанског програмског подручја налази се плодно

пољопривредно земљиште у Сремском округу. Поред тога, овај округ спада у једно од развијених пословних подручја у Србији.

Јужније, терен постаје брдовитији уз присуство планина као што су Дивчибаре, Голја, Златар и Тара које су потенцијална подручја за господарски развој због постојања природних ресурса и ширења туристичких могућности. Посљедњих година Тара је почела привлачити све више туриста због развоја Мокре Горе и Шарганске осмиче.

У БиХ, сјеверна низија (300 метара надморске висине) обухваћа сливове ријека Save и Drine, с долинама ријека Толисе, Тинје, Брке, Гњиче и Јанје, нудећи најповољније увјете за пољопривредну производњу. Ово је најважније подручје БиХ за производњу житарица.

Клима у програмском подручју је континентална, дефинирана топлим, сухим лјетима и јесенима, те хладним зимима с обилним снјезним падалима због присуства планина. Однедавно је клима доживјела промјене попут оних у другим земљама, с очигледним глобалним загријавањем и брзим промјенама времена.

Ријека Дрина, с неколико високих брана, чини 185,3 km границе између Србије и БиХ. Улијева се у ријеку Саву на сјеверу. Обје су ријеке богата природна богатства, с разним врстама рибе и друге фауне.

Stanovništvo, demografija i etničke manjine

Укупна популација програмског територија броји 2.662.702 становника, од чега 1.072.271 на србијанском дијелу програмског територија и 1.590.431 на бх. дијелу. Густоћа насељености на србијанској страни је 70 становника по km², а на страни БиХ густоћа насељености је 88 становника по km².

Tabela 2.2: Procjene stanovništva BiH i Srbije od 1. siječnja 2019. godine (u tisućama), 3 kao usporedba

Država	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
BiH	3 825	3 516	3 510	3 503	-
Srbija	7 114	7 076	7 040	7 001	6 964

Бројке за обје земље показују смањење на националној разини, као и у програмском подручју. Разлози за ово смањење остају негативна стопа mortalитета-natalитета и одлазеће миграције из регије (из ruralних у urbana подручја у земљи и иноземству). На разини цијеле земље природни прираштај у 2018. години износио је -5,5%. У Златиборском округу, на примјер, који представља највећи дио програмског подручја, природни прираштај становништва износио је -5,8%⁴.

Од 1.072.271 становника у србијанском дијелу програма, 50,59% биле су жене (податци за 2018. годину)⁵. Од укупног броја становника од 1.590.431 на бх. страни, 51,34% биле су жене (Попис из 2013.)⁶.

На србијанској страни програмског подручја (податци Пписа из 2011.) 14,13% становништва било је млађе од 15 година, 37,84% било је између 15 и 44 године, 30,80% између 45 и 64 године и 17,23% старије од 64 године. На босанскохерцеговачкој страни програмског подручја (Ппис из 2013.), постотак становништва млађег од 15 година је 14,99%, удио становништва између 15 и 65 година је 70,88%, а удио старијих од 65 година је 14,13%.

³ Eurostat, https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Enlargement_countries_-_population_statistics#Population_and_age_structure

⁴ Републички завод за статистику, опћине и регије, 2019.

⁵ Републички завод за статистику Србије, 2019.

⁶ Агенција за статистику БиХ,

http://www.bhas.ba/index.php?option=com_publicacija&view=publikacija_pregled&ids=1&id=5&n=Stanovni%25%A1tvo

¹ Статистичко извјешће за 2012. годину, страна 18.

² Саопчење Комисије Европском парламенту, Вијећу, Европском економском и социјалном комитету и Комитету регија 2021 - Саопчење о политици проширења ЕУ, Стразбур, 19. 10. 2021. COM(2021) 644

U Srbiji, etnička većina stanovništva programskog područja su Srbi. Na temelju Popisa iz 2011. godine i procjena čine 89,39% ukupnog broja stanovnika Zapadne regije - znatno iznad državnog prosjeka od 82,9%. Međutim, u nekim općinama programskog područja taj postotak je znatno ispod medijane: Priboj (74,1%), Prijepolje (56,8%), Sjenica (23,5%). Zlatiborski okrug je stoga etnički najraznovrsniji u Zapadnoj regiji.

Prema Popisu iz 2011. godine, u četiri okruga koji čine programsko područje u Srbiji živi 6,89% svih etničkih manjina u Srbiji. Od ukupnog stanovništva srbijanskog dijela programskog područja, 127 154 osobe ili 10,61% svih stanovnika su pripadnici etničkih manjina. Najveću etničku skupinu čine Bošnjaci s 36 607 stanovnika, ili 32,65% svih Bošnjaka koji žive u Srbiji. Drugu po veličini etničku skupinu čine muslimani s 8 921 stanovnikom, ili 43,55% svih muslimana koji žive u Srbiji. U programskom području na srbijanskoj strani živjelo je i 14.855 pripadnika romske manjine. Taj broj iznosi 1,39% ukupne populacije.

U bosanskohercegovačkom dijelu programskog područja 59,88% njegovih stanovnika izjasnilo se kao Bošnjaci, dok se 26,97% izjasnilo kao Srbi i 4,47% kao Hrvati. Za BiH nema podataka o romskoj populaciji.

Infrastruktura i okoliš

U obje zemlje, **putna mreža** na programskim teritorijama razvijenija je na sjeveru, ostavljajući izoliranije zajednice na jugu s manje nego zadovoljavajućom mrežom puteva. Iako je putna mreža sjever - jug razvijena s obje strane granice, manje je veza u smjeru istok - zapad. Republika Srbija pokrenula je veliki višegodišnji infrastrukturni projekt izgradnje autoputne veze između sjevernog i zapadnog dijela zemlje. Autoput Beograd - Južni Jadran predstavlja buduću vezu između Srbije i Crne Gore. U 2019. godini otvoren je posljednji dio autoputa između Beograda i Čačka, a 2021. godine predviđa se završetak dionice Čačak (Preljina) - Požega.

Srbijanski **željeznički sustav** pretrpio je veliki nedostatak investicija i održavanja u prethodnim desetljećima. Međutim, Republika Srbija je od 2011. godine izdvojila značajna financijska sredstva za rekonstrukciju i modernizaciju željezničke infrastrukture i nabavu željezničke imovine, uključujući realizaciju projekata financiranih iz kredita EIB-a, EBRD-a i bilateralnih aranžmana. U BiH je željeznička mreža također u lošem stanju. Ukupna duljina željezničke mreže u programskom području BiH je 1.018¹ km. Ukupna željeznička mreža u Srbiji iznosi 3.363,4 km.

Između BiH i Srbije postoji **15 graničnih prijelaza** (3 za željeznički promet, 1 za pješake i 11 za motorna vozila). Broj graničnih prijelaza je dovoljan, ali je potrebno poboljšati i osuvremeniti kvalitetu infrastrukture i kapaciteta s obzirom na sve veću robnu razmjenu između tih zemalja.

U programskom području nalaze se **3 zračne luke**, u bh. dijelu programskog područja postoje dvije potpuno funkcionalne i dobro opremljene međunarodne zračne luke: jedna u Tuzli, smještena u Dubravama - Živinice, 8 km jugoistočno od grada, otvorena za promet 1998. godine, a druga u Sarajevu, potpuno renovirana 2005. godine. U srbijanskom dijelu programskog područja nalazi se bivša vojna zračna luka u Ponikvama, udaljena 18 km od Užica, sada služi u civilne svrhe. Zračna luka je službeno otvorena za uporabu u listopadu 2013. godine.

¹ Promet BiH 2019, http://www.bhas.gov.ba/data/Publikacije/Bilteni/2020/TRA_00_2019_TB_00_BS.pdf

U Sremskom okrugu u Srbiji, rijeke Dunav i Sava su **plovne** cijelom duljinom koja prolazi kroz programsko područje. Rijeka Drina nije plovna duž većeg dijela programskog područja, iako nudi brojne mogućnosti za sportove na vodi i turizam.

Telekomunikacijska mreža u programskom području općenito je dobro razvijena i za fiksne i za mobilne mreže. Osim toga, postoji dobra pokrivenost internetskim uslugama u kompanijama. U nedostatku dostupnih regionalnih podataka, prikazani su samo referentni podatci na nacionalnoj razini.

Obje se zemlje suočavaju s **ekološkim izazovima**, posebice zbog nerazvijene ekološke infrastrukture i industrijskog/kućnog zagađenja. Proizvedene **otpadne vode** predstavljaju značajan problem, kako za kućanstva, tako i za industriju u regiji. Na programskom području BiH, tuzlanska dolina bila je jedna od najzagađenijih čak i na prostoru bivše Jugoslavije. Najveći zagađivači su rudnici ugljena (Banovići, Živinice), kemijska industrija (Tuzla i Lukavac) i termoelektrana Tuzla. Postotak prečišćenih otpadnih voda (mjereno kao postotak od ukupno odloženih otpadnih voda) je 4,12% za FBiH (podatci za cijelu FBiH) i za Republiku Srpsku 3,96%. Postotak kućanstava priključenih na kanalizaciju je između 26,8% (Sremski okrug) i 43,7% (Zlatiborski okrug).

Na srbijanskoj strani granice glavno postrojenje za **čvrsti otpad** je Regionalni centar za upravljanje otpadom Duboko, koji opslužuje sljedeće općine: Užice, Bajina Bašta, Požega, Arilje, Čajetina, Kosjerić, Lučani, Ivanjica i Čačak. Centar je u 2019. godini preradio 89 800 t čvrstog otpada. Od toga je 7 885 t otpada prerađeno za potrebe reciklaže (8,78% ukupno primljenog otpada)². U FBiH postoji 49 registriranih deponija. Samo deponija Smiljevići (Kanton Sarajevo), Zenica i Tuzla imaju posebno izgrađene sanitarne deponije. Sustav upravljanja čvrstim otpadom u Republici Srpskoj je relativno neučinkovit i nije u skladu sa suvremenim standardima. Prema podacima Republičkog zavoda za statistiku, postojale su čak 43 registrirane općinske deponije (pored dodatnih oko 200 neregistriranih). Samo deponija u Bijeljini je posebno izgrađena sanitarne deponija. Republika Srpska usvojila je Strategiju upravljanja otpadom za razdoblje 2016. - 2025.

Ekonomija

Ekonomija čitavog programskog teritorija slabi zbog marginalizacije regije i nestabilnosti tijekom 1990-ih. Niska razina investicija, veliki industrijski giganti koji su godinama propadali, neuspješan proces privatizacije koji je stvorio velike gubitke radnih mjesta rezultirali su ograničenom ekonomskom ekspanzijom. Regija pati od nedostatka ekonomskih izgleda i negativnih migracijskih trendova koji su uslijedili. Od 2015. godine zabilježeni su određeni pozitivni pomaci, a u 2020. godini zabilježen je nagli pad zbog globalne ekonomske krize uzrokovane pandemijom virusa COVID-19. Između dvije zemlje postoji intenzivna trgovina. BiH je treći po važnosti trgovinski partner Srbije s vrijednošću izvoza od 834 milijuna dolara (11,62% ukupnog izvoza) u 2019.³ Uvoz iz Srbije u 2019. godini iznosio je 2,26 milijardi dolara (10,83% ukupnog uvoza; 3. mjesto).

Najveća stopa **nezaposlenosti** u programskom području u Srbiji registrirana je u Sremskom okrugu od 11,6%. Najniža je stopa nezaposlenosti u Kolubarskom okrugu od 6,4%. Objе brojke su podatci za 2019. godinu i niže su od nacionalnog

² Program poslovanja JKP Duboko Užice, 2020

³ <https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/BIH/Year/LTST/TradeFlow/Export/Partner/all/>

просјека¹. Оно што ostaje zabrinjavajuće je relativno niska obrazovna struktura nezaposlenih. Pored toga, stope nezaposlenosti mladih su znatno veće nego u općoj populaciji. Od 335 000 nezaposlenih u 2019. godini, otprilike 58 000 bilo je mlađe od 25 godina. Uzimajući u obzir da je u ovoj starosnoj skupini bilo zaposleno 153 000 osoba; stopa nezaposlenosti čini 35,7% aktivnog stanovništva. Za Šumadiju i Zapadnu Srbiju, koje predstavljaju veliki dio programskog područja, bilo je 39.000 zaposlenih mladih između 15 i 24 godine i 19.000 nezaposlenih, što znači da je stopa nezaposlenosti iznosila 32,8%, što je opet niže od nacionalnog prosjeka. U 2019. godini u programskom području u FBiH najveći broj nezaposlenih registriran je u Tuzlanskom kantonu (75 461 osoba ili 24,1% svih nezaposlenih u FBiH) i u Kantonu Sarajevo (59 570 ili 19%). Prema podacima Zavoda za statistiku Republike Srpske², stopa nezaposlenosti u cijeloj Republici Srpskoj iznosila je 11,7%. Stopa nezaposlenosti mladih od 15 do 24 godine u Republici Srpskoj iznosila je 23,8 posto³.

Poljoprivreda ostaje važan ekonomski sektor u programskom području, iako bilježi blagi pad. Statistika pokazuje da se u Sremskom okrugu, na primjer, 38,15% svih kućanstava smatra poljoprivrednim kućanstvima. Na razini države, u Srbiji u 2019. godini poljoprivreda je doprinijela sa 6,16% ukupnom BDP-u (pad od 18 postotnih bodova u odnosu na 2018. godinu)⁴. U FBiH opseg poljoprivredne proizvodnje iznosio je 707 milijuna KM u 2006. godini i 857 milijuna u 2015. godini. Uspirkos ovom povećanju, udio u ukupnom BDP-u pada na 4,6% u 2015. godini. U Republici Srpskoj vrijednost proizvodnje iznosila je 897 milijuna KM u 2016. godini, što je predstavljalo 9,3% ukupnog BDP-a Republike Srpske. Udio pada kao i u FBiH. U Brčko distriktu BiH vrijednost proizvodnje je porasla na 66 milijuna KM u 2015. godini, ali je zabilježen pad s 14% u 2006. godini na 10% u 2015. godini kao postotak ukupnog BDP-a. Ukupna površina pod **šumom** na programskom području u Republici Srpskoj iznosila je 1 100 268 ha. Ukupna površina pod šumama na programskom području u FBiH iznosila je 653 292 ha. Ukupna površina pod šumama u Šumadiji i Zapadnoj Srbiji koja pokriva veliki dio programskog područja u Srbiji iznosila je 980 213 ha. Opseg proizvodnje šumskih sortimenata u Republici Srbiji u lipnju 2020. godine manji je za 23,3% u odnosu na prosjek 2019. godine.

Industrija u regiji, kao i u drugim tranzicijskim ekonomijama, suočava se sa značajnim izazovima u tehnološkoj nerazvijenosti, niskoj produktivnosti rada i ograničenim investicijama. Industrija prolazi kroz stalne procese restrukturiranja i posljednjih godina zabilježena su značajna izravna ulaganja u regiji.

Razvoj malih i srednjih poduzeća je glavni stup politika obje vlade kao sredstvo za postizanje dinamične razine ekonomske ekspanzije potrebne u programskom području da bi se postigao ekonomski paritet s europskim susjedima. Iako je poduzetnička kultura u programskom području relativno razvijena, većina MSP-ova posluje u sektorima s izrazito niskom dodanom vrijednošću. Većina malih i srednjih poduzeća orijentirana je na trgovinu ili usluge, primjenjujući vrlo malo principa inovacija i tehnološkog razvoja.

Programski teritoriji u obje zemlje imaju veliki potencijal za **razvoj turizma**. Sarajevo je 1984. godine organiziralo Zimske olimpijske igre. Taj događaj privukao je više od 300 000 turista u regiju. Njegova organizacija bila je jedan od najuspješnijih turističkih proizvoda u bivšoj Jugoslaviji. Sada programski teritorij ima veliki potencijal za razvoj specifičnih turističkih proizvoda kao što su zimski, seoski ili kulturni turizam. Turistička ponuda treba se bazirati na posebnosti regije, tradicionalnoj arhitekturi, autentičnoj hrani, olimpijskom imidžu, kulturnom naslijeđu, blizini drugih turističkih lokaliteta kao što su Međugorje i Prusac. Posljednjih godina zabilježen je značajan porast turizma u programskoj regiji. Neki okruzi, poput Zlatiborskog, doživljavaju razvojni procvat. Čini se da se kvaliteta usluga i vještine radne snage nisu u stanju prilagoditi zahtjevima ovih brzih dešavanja, pa je očigledna potreba za ulaganjem u kvalitetnu infrastrukturu i standarde usluga. S obje strane granice u posljednje vrijeme renovirane su neke ključne turističke atrakcije, na primjer, pruga Šarganska osmica, infrastruktura u Višegradu i pješačke staze na Sutjesci. Neke turističke inicijative podržane su u okviru programa IPA II. Od 2018. godine nacionalna alokacija IPA II za Srbiju iznosi 17 milijuna eura namijenjenih razvoju turizma (kroz izravnu implementaciju ugovora s GIZ-om). Na Zlatiboru je 2020. godine otvorena najdulja turistička žičara na svijetu (ulaganje od 13 milijuna eura). Turizam je bio izrazito pogođen krizom pandemije virusa COVID-19.

Na srbijanskoj strani formiran je nacionalni park Tara. Šargan - Mokra gora, Mileševa klisura, Ovčarsko-kablarska klisura i Uvac su parkovi prirode na srbijanskoj strani programskog područja. Zbog izrazitog očuvanja prirodne baštine (izvori vode, riječna mreža, raznolikost reljefa, bogata flora i fauna) i bogatog kulturnog naslijeđa, UNESCO komitet je područje Parka prirode Golija proglasio posebnim rezervatom biosfere Golija - Studenica. Prema klasifikaciji Međunarodne asocijacije za zaštitu prirode, Zaovine (na Tari) i budući rezervat biosfere Drina predloženi su da postanu dio pete kategorije zaštićenih područja.

Izdvajamo - kriza virusa COVID-19

Negativan učinak pandemije ogleda se u smanjenju gospodarske aktivnosti, a najviše su pogođeni prerađivačka industrija, promet i turizam. Prema podacima SORS-a, u travnju 2020. godine, ukupna industrijska proizvodnja pala je za 17,6%, a prerađivačka za 20%. Ukupna vrijednost vanjskotrgovinske razmjene znatno je smanjena, 28,2% u travnju i 26,4% u svibnju. Početkom 2020. godine, doznake iz inozemstva značajno su smanjene (-9,4%) i, prema podacima Narodne banke Srbije, od siječnja do svibnja za 800 milijuna eura (smanjenje od 23,8% u odnosu na isto razdoblje prethodne godine). FDI je također bio niži nego u 2019. godini (3,6 milijardi eura u 2019.).

Projekcije BDP-a variraju u različitim institucijama. MMF-ove ukazuju na relativno nizak i privremeni pad BDP-a, zbog pandemije virusa COVID-19, za 3% u 2020. godini, i povećanje od 7,5% u 2021. godini. Narodna banka Srbije predviđa smanjenje BDP-a od 1,5%, dok je Ministarstvo financija prijavilo pad od 1,8%. Europska komisija prognozirala je pad BDP-a Srbije od 4,1% u 2020. godini, nakon čega slijedi rast od 6,1% u 2021. godini. Prognoza Europske komisije za stopu nezaposlenosti je 12,7% u 2020., a zatim potpuni oporavak 2021. godine, uz ukupnu stopu nezaposlenosti od 10%⁵.

¹ Republički zavod za statistiku, Bilten Istraživanje o radnoj snazi u Republici Srbiji, 2019.

² Zavod za statistiku Srbije, Anketa o zaposlenosti, 2019.

³ Zavod za statistiku Republike Srpske, Anketa o radnoj snazi, 2019.

⁴ <https://www.statista.com/statistics/440654/share-of-economic-sectors-in-the-gdp-in-serbia/>

⁵ OECD, <https://www.oecd.org/south-east-europe/COVID-19-Crisis-in-Serbia.pdf>

Vijeće ministara BiH je u 2019. godini projiciralo 3,4% rasta BDP-a za 2020. godinu. Međutim, zbog pandemije virusa COVID-19, očekuje se njegovo usporavanje na vrijednost između -3,2% i -5%, dok međunarodna rejting agencija Standard and Poor's (S&P) očekuje da će realni BDP u 2020. godini pasti za 5%. Pandemija virusa COVID-19 posebno je pogodila vanjskotrgovinsku razmjenu BiH, pri čemu je u kolovozu 2020. godine zabilježen pad ukupnog izvoza od 14,1% u odnosu na isti mjesec 2019. godine, dok je uvoz zabilježio pad od 17% u odnosu na isti mjesec godinu prije.

Образованје, истраживачки сектор и култура

Образовне установе на основној, средњој и свеучилишној разини постоје у програму обје земље. Три потпуна свеучилишта предају наставу у Тузли, Сарајеву и Истоћном Сарајеву. Иако се образовни објекти на основној разини сматрају адекватним, они на средњој разини описани су као застарјели и неадекватни јер им недостасу модерни ИТЦ и лабораторијски капацитети. Институције за стручно осposoblјаванје присутне су у већим градовима. У Србији нема довољно специјализираних средњих школа по савременим стандардима. У Ужичу се налази средња специјализирана школа, као и факултет за туризам.

Број основних и средњих школа на програмском територији у Србији износи 684 основне школе и 74 средње школе. У програмском подручју у БиХ постоји 528 основних школа и 162 средње школе. Број основних и средњих школа на програмском територији у Републици Српској је 265 основних школа и 33 средње школе. У програмском подручју у ФБиХ број основних школа је 263, а број средњих школа 129.

Свеучилиште у Истоћном Сарајеву повежује 14 факултета, 2 умјетничке академије и 1 факултет вјеронаука (укупно 84 програма). Поред тога, на цијелој територији Републике Српске постоји 6 приватних свеучилишта, с 30 факултета (засебни подаци за програмско подручје нису доступни). У цијелој Републици Српској (посебни подаци за програмско подручје нису доступни) број зnanstvenoистраживачких институција је био 36. Постојало је и више од 20 истраживачких удруга. Свеучилиште у Сарајеву има 23 факултета, 3 умјетничке академије и 5 зnanstveno-истраживачких институција. Свеучилиште у Тузли повежује 12 факултета и 1 умјетничку академију. У србијанском дијелу програмског подручја налази се 6 приватних средњих школа, 3 приватна свеучилишта и 1 јавни истраживачки институт.

Културно наслијеђе у обје земље судионице може се класифицирати као хетерогено у најбољем смислу ријечи, укључујући културна добра из свих повјесних раздобља (праповјесног, античког, средњовјековног, османског и савременог). Многе цивилизације, у основи из четири извора (медитеранска, средњоевропска, бизантијска и оријентално-исламска), активно су судјеловале у стварању таквог културног богатства. Кроз овај програм прекограничне сарадње, операције ће развијати културну свјест, промовирати нове иницијативе у културној сфери, успостављати партнерства с другим секторима, потicati развој вриједности око очувања и ревитализације културног наслијеђа.

2.2. Главни налази

Анализа ситуације указала је на неколико кључних порука релевантних за процес програмирања:

1. **Висока разина незапослености међу младима и ограничени изгледи за ову skupину у цијелој програмском подручју.** Ово често резултира негативним миграцијским трендовима, изван регије или из руралних у урбана подручја унутар регије. Угрожене skupине попут младих, жена, Рома и руралног становништва нарочито се suočавују са значајним изазовима у приступу професионалним квалификацијима и пословима. Уочено је одсуство понуде практичног формалног, неформалног и

информалног образовања¹. Могућности за први посао пружа Национална служба за запошљавање (НСЗ), али се чини да је сарадња и прилагодба служби НСЗ-а потражнији послодавца прилично слаба.

2. Очуван околиш и ограничена еколошка инфраструктура.

Подручје садржи много случајева нетакнутих природних добара који би могли постати његова снажна конкурентска предност. Међутим, ограничена инфраструктура и ниска разина инвестиција онемогућавају ефикасно коришћење расположивих ресурса. Програмско подручје нуди јединствене могућности за повећавање природних добара с господарским активностима, укључујући туризам. Ипак, овакве развојне могућности нису довољно искориштене.

3. **Јака основа за развој туризма.** С обзиром на укупну економску ситуацију, туризам представља једну од рјетких реалних и непосредних могућности за повећање прихода локалних заједница. Расположиви природни и културни ресурси, шансе за развој нишног туризма (нпр. кулинарски, активни и сеоски туризам), уз потпору женском предузетништву и власништву у туризму, те његова симбиоза с другим господарским гранама (прерада хране, биopolјопривреда) представљају солидну основу за циљеве овог програма. Међутим, туризам се suočавља с изазовима. Поред тренутне COVID-19 кризе која је практично зауставила приток страних туриста, сектор је погођен ниском квалитетом услуга, недостатком диверсификације и иновативности у развоју нових туристичких производа.

4. **Снажне прекограничне везе** су типичне за програмско подручје. Културно, географски и socio-економски, ово подручје било је повезано кроз повјест. Неке важне знаменитости, догађаји и традиције могу се сматрати дијелом његовог заједничког наслијеђа и позадине. Оваква ситуација пружа јединствену могућност за имплементацију заједничких инклузивних развојних иницијатива које ће додатно допринијети бржем развоју подручја с обје стране границе.

Анализа ситуације, теренска анкета и неки интервјуи одржани у програмском подручју довели су до састављања SWOT анализе за све тематске приоритете. Скраћени SWOT с unosима повезаним с тематским приоритетима програма приказан је у наставку.

Пeрспектива локалне управе

У програмима прекограничне сарадње у којима су оператори из приватног сектора само неizrавни корисници и гдје је потребна шира прекогранична координација на високој административној разини, кључно је да јавна тијела имају довољно капацитета за изравно судјеловање и за пружање потпоре другим корисницима. Процјена капацитета локалних самоуправа заснована је на искуству из ранијих програма прекограничне сарадње и из анализа и анкета спроведених за потребе овог програма. Анализа у наставку фокусира се на капацитете и перспективе за програме прекограничне сарадње и није намјенјена да пружа свеобухватну анализу капацитета локалних самоуправа (LSG).

¹ Формално учење се догађа у организираном и структурираном окружењу (као што је у установи за образовање или обуку или на послу) и експлицитно је означено као учење (у смислу циљева, времена или ресурса). Формално учење је намјерно са становишта ученика. Обично води до сертификације. Информално учење, учење које је резултат свакодневних активности везаних за посао, обитељ или слободно вријеме. Није организиран нити структуриран у смислу циљева, времена или потпоре учењу. Информално учење је у већини случајева ненамјерно из перспективе ученика. Неформално учење је уграђено у планиране активности које нису изричито означене као учење (у смислу циљева учења, времена учења или потпоре учењу), али које садрже важан елемент учења. Неформално учење је намјерно са становишта ученика. Обично не води до сертификације. (Cedefop дефиниције)

OS je poslao standardizirane upitnike općinama i drugim relevantnim institucijama i organizacijama u prihvatljivom području. Analiza je posebno sprovedena za općine. Od 31 općine u prihvatljivom području na srbijanskoj strani granice, 16 ili 52% vratilo je popunjene upitnike. Od 68 općina na prihvatljivom području Bosne i Hercegovine, njih 26 ili 38,2% vratilo je popunjene upitnike. Od 42 vraćena upitnika, 20 LSG-a navelo je da su surađivali s kolegama preko granice u kontekstu programa prekogranične suradnje. 26 LSG-a navelo je da ima posebnu organizacijsku jedinicu za pripremu i upravljanje projektima.

U okviru Programa prekogranične suradnje između Srbije i Bosne i Hercegovine za razdoblje 2014. - 2020., lokalne samouprave bile su relativno aktivne kao partneri u projektima. U prvom pozivu za dostavljanje prijedloga projekata od 111 vodećih aplikanta, 23 su bile lokalne samouprave (21,6%), od 233 koaplikanta 50 su bile lokalne samouprave (21,5%). Od 9 vodećih korisnika 2 su bile lokalne samouprave (22,2%), a od 20 sukorisnika 4 su bile lokalne samouprave (20%). U drugom pozivu za dostavljanje prijedloga projekata od 64 vodeća aplikanta, 21 je bio LSG (32,8%), od 124 koaplikanta 34 su bili LSG-i (27,4%). Od 13 potpisanih ugovora do kraja lipnja 2021. godine, 6 je imalo koordinatora (glavne korisnike) LSG-a (46,15%), a od 26 sukorisnika (partnera) 9 su bili LSG-i (34,61%). Ovo ukazuje da su lokalne samouprave imale relativno visoku razinu uspjeha kao podnositelji zahtjeva ili koaplikanti.

Srednjoročna evaluacija programa prekogranične suradnje između korisnika programa IPA II svoj dio II posvećuje pregledu programa Republika Srbija - Bosna i Hercegovina. Vezano za lokalne samouprave, na temelju analize prvog poziva dani su sljedeći zaključci i preporuke:

- Procedure IPA CBC programa teške su za one lokalne vlasti koje nisu upoznate s programima financiranja EU ili moraju raditi na engleskom jeziku, ograničavajući sudjelovanje na veće gradove ili motivirajući partnerstva s nevladinim organizacijama. Zainteresirane strane spominju da su općinske plaće nedovoljne da privuku ili motiviraju osoblje da se angažira u uočenim složenim operacijama prekogranične suradnje.

- Postoje određena kašnjenja u operacijama koje vode lokalne vlasti zbog problema upravljanja. Na lokalnoj razini, IPA program prekogranične suradnje može ojačati kapacitete lokalnih vlasti kroz njihovo uključivanje u programiranje i procjenu potreba, kao partnera u implementaciji i neizravnije u financiranju nastavka drugih operacija.

- Jačanje kapaciteta lokalnih vlasti kroz njihovo uključivanje u programiranje i procjenu potreba, kao implementacijskih partnera i posrednije u financiranju nastavka drugih operacija. Razina uključenosti lokalnih vlasti koja je ograničena uglavnom uključenim vanjskim osobljem vjerojatno će utjecati na održivost jedne od ovih operacija.

- Može se uspostaviti neizravna veza s poticanjem integracije u Uniju, jer institucije i korisnici stječu iskustvo s dizajnom i sustavima upravljanja i strukturama koje koristi EU, a koji će biti dostupni lokalnim vlastima nakon pristupanja.

Općenito se očekuje značajnije sudjelovanje LSG-a u implementaciji programa, s obzirom na njihovu ulogu definiranu Zakonom o lokalnoj samoupravi Republike Srbije i zakonima Bosne i Hercegovine na entitetskoj razini: Zakon o lokalnoj samoupravi Republike Srpske i Zakon o principima lokalne samouprave u Federaciji BiH. Skup odgovornosti definiranih ovim zakonima odnosi se izravno na potencijalne intervencije u okviru CBC programa. Obično zakonodavstvo definira odgovornosti LSG-a u sadržajno specifičnim

područjima (na primjer obrazovanje, društveni, ekonomski razvoj, zdravstvo itd.). Što se tiče ovih područja, nadležnosti LSG-a jasno pokrivaju tematska područja turizma, mladih i razvoja ljudskih resursa kako je definirano u ovom programu. Pored pitanja sadržaja, lokalne samouprave obično se bave pitanjima koja su neizravno povezana s predloženom intervencijom, kao što su financijsko upravljanje proračunskim sredstvima i inicijative za upravljanje projektima. U tom smislu, usklađenost je osigurana u slučaju projekata u kojima će lokalne samouprave biti izravni sudionici. U okviru svojih nadležnosti, lokalne samouprave bi također mogle pružiti potporu u drugim projektima financiranim iz ovog programa prekogranične suradnje.

3. PROGRAMSKA STRATEGIJA

3.1. Obrazloženje - Opravdanost odabrane strategije intervencije

Opći cilj/utjecaj programa je:

Promovirati dobrosusjedske odnose, poticati integraciju u Uniju i unaprijediti društveno-ekonomski razvoj programskog prekograničnog područja kroz društveno i ekonomsko uključivanje određenih skupina, posebice mladih, i konkurentnost turizma.

Opći cilj/utjecaj je izravan odgovor na izazove i potrebe programskog područja, na koje utječe nerazvijenost, negativni migracijski trendovi i (još uvijek) ograničeno istraživanje njegovih potencijala i resursa. Što se tiče specifičnih ciljeva/ishoda programa, metodološki pristup podržan je na sljedećim principima:

- **Jasne i koherentne veze sa stvarnim potrebama regije.** Pitanja definirana općim i specifičnim ciljevima/ishodima usko su usklađena sa stvarnim potrebama u programskom području. Problemi nezaposlenosti mladih i žena, negativnih migracija i ograničenog korištenja potencijala u turizmu identificirani su kao neki od ključnih problema na cjelokupnoj razini situacije/PESTLE i SWOT analiza.

- **Usklađivanje ciljeva s financijskim i tehničkim mogućnostima u okviru CBC programa.** Odabrani prioriteti pružaju realne i razumne mogućnosti za implementaciju u programu u kojem su raspoloživa sredstva relativno ograničena i gdje se ne mogu podržati veliki infrastrukturni projekti. Odabrani TP-ovi i specifični ciljevi/ishodi također odgovaraju onome što operacije mogu postići s obzirom na njihov vremenski okvir i angažman resursa.

- **Jasan potencijal za zajedničke inicijative i snažan očekivani prekogranični utjecaj.** Na temelju iskustva iz prekogranične regije i šire paradigme prekogranične suradnje, poslovanje u sferi socio-ekonomske kohezije i razvoja turizma pruža dobre mogućnosti za stvarnu prekograničnu suradnju. Uz više pozornosti posvećene razvoju projekta i evaluaciji prijedloga, može se očekivati zadovoljavajući prekogranični utjecaj.

- **Istraživanje i korištenje najboljih praksi kao referenci za novi program.** U prethodnim programima realizirano je nekoliko uspješnih projekata u tematskim područjima koja su odabrana u okviru ovog programa. Iskustvo je pokazalo da suradnja malih zajednica oko konkretnih i zajedničkih izazova daje najbolje rezultate u smislu ukupnog utjecaja, ali i prekogranične suradnje. Sektorske preference sadašnjeg programa definitivno dozvoljavaju takav pristup u fazi implementacije pri čemu će se dalje istraživati iskustva najbolje prakse.

Tabela 3.1: Sintetički pregled opravdanosti izbora tematskih prioriteta

Odabrani tematski prioriteti	Opravdanost izbora
1 - TP 6: Ulaganje u mlade, obrazovanje i vještine	<ul style="list-style-type: none"> - Visoke stope nezaposlenosti među mladima s obje strane granice - Negativni trendovi migracije iz prekogranične regije i iz ruralnih u urbana područja u regiji - Uski krugovi vještina nezaposlenih, višak iz velikih industrijskih sustava - Dobra usklađenost TP-ova sa širim strateškim kontekstom obje zemlje i naporima EU za regiju Zapadnog Balkana
2 - TP 5: Poticanje turizma i kulturne prirodne baštine	<ul style="list-style-type: none"> - Ograničeni opći potencijali za gospodarske aktivnosti u prekograničnoj regiji i odgovarajuće mogućnosti koje razvoj turizma nudi u tom smislu - Dostupnost lokaliteta prirodnog i kulturnog naslijeđa koji mogu predstavljati okosnicu turizma i gospodarskog razvoja regije - Snažne povijesne veze obje zemlje i interes za zajedničke inicijative u turizmu - Pozitivni primjeri i najbolje prakse suradnje u razvoju i promociji zajedničke turističke ponude - Povoljno tlo za postizanje snažnog učinka prekogranične suradnje

3.2. Opis prioriteta programa

Programski okvir IPA III sadrži sljedeće obvezne pokazatelje o tri strateška cilja programa IPA III CBC, zajedničke za sve IPA III CBC programe:

Tabela 3.2: IPA III programski strateški pokazatelji

IPA III strateški cilj za prekograničnu suradnju	Pokazatelj	Osnovna vrijednost ¹ (2021.)	Srednji cilj (2025.) ²	Cilj (2030.)
Pomirenje, izgradnja povjerenja i dobrosusjedski odnosi	Broj organizacija koje sudjeluju u formiranim prekograničnim mrežama/partnerstvima, raščlanjeno prema vrsti organizacije (posebice spomenute ženske udruge)	28 (od toga 0 ženskih udruga)	58 (od toga 3 ženske udruge)	200 (od toga 5 ženskih udruga)
	Broj organizacija koje su izravno uključene u implementaciju projekata, raščlanjeno po tipu organizacije (posebice spomenute ženske udruge)	112 (od toga 0 ženskih udruga)	190 (od toga 3 ženske udruge)	400 (od toga 7 ženskih udruga)
Ekonomski, društveni i teritorijalni razvoj pograničnih područja	Broj novih radnih mjesta proizišlih iz programskih aktivnosti, razvrstanih po spolu i starosti novozaposlenih	20 (od toga 10 žena)	30 (od toga 15 žena)	100 (od toga 50 žena)
	Broj osnovanih novih poduzeća, raščlanjen prema spolu i starosti poslovnog lidera	0	2	10
Izgradnja kapaciteta na svim razinama	Broj organizacija/institucija s povećanim kapacitetima, razvrstanih po tipu organizacije (posebice spomenute ženske udruge)	26 (od toga 0 ženskih udruga)	40 (od toga 2 ženske udruge)	100 (od toga 4 ženske udruge)

¹ Predstavljena polazna vrijednost je iz CBIB Monitoring sustava, datum presjeka: 31. ožujka 2021. Polazne vrijednosti koje nisu bile raščlanjene za ženske udruge u sustavu praćenja u to vrijeme definirane su kao 0.

² Srednji cilj uključuje očekivane vrijednosti samo od 1. poziva u okviru IPA III kako bi bio u skladu s odjeljkom 4 Financijski plan ovog dokumenta.

Korisnici programa će također izvještavati o ovim pokazateljima u svakom godišnjem izvješću o provedbi. Podatci za izračunavanje vrijednosti pokazatelja će se prikupljati iz projekata koji se realiziraju u okviru odabranih tematskih prioriteta. Regionalni sustav praćenja pomoći će im u ovom zadatku s potrebnim podacima.

3.2.1 TP 6: Ulaganje u mlade, obrazovanje i vještine

Prvi tematski prioritet koji je JTF izabrao u okviru programa je TP 1 - Ulaganje u mlade, obrazovanje i vještine. Ovaj TP dobro je usklađen s nekim od najznačajnijih izazova u regiji, posebice negativnim migracijama, ograničenim ekonomskim perspektivama, visokom stopom nezaposlenosti mladih i tipologijom nezaposlenih radnika koji su višak iz velikih industrijskih sustava. Tijekom konzultacija, ovaj TP je uvijek bio u užem izboru, na temelju interesa uključenih strana i zainteresiranih strana. Uz to, uočeni su i pozitivni primjeri dobre prakse iz prethodnih programa, naročito u okviru akcija tipa ljudi-ljudima, čemu ovaj TP dobro odgovara. Osigurat će se usklađivanje i istraživanje sinergije s drugim mjerama EK-a. Na primjer, Erasmus+ i European Solidarity Corps također financiraju aktivnosti koje pokrivaju ova područja. Srbija će biti u potpunosti povezana s Erasmus+ programom i može financirati aktivnosti s partnerima iz BiH kroz međunarodnu dimenziju programa (BiH nije povezana, ali mobilnost mladih i visokog obrazovanja, izgradnja kapaciteta u visokom obrazovanju, stručnom obrazovanju, sportu i mladima bit će dostupno uz potporu financiranja iz programa IPA III iz poziva za 2022. godinu).

Među ključnim prednostima programskog područja ističe se sljedeće: Kvalificirana radna snaga u određenim profesionalnim profilima, iz tradicionalnih industrija, na primjer metaloprerađivačka industrija i varitelji. To će biti osnova na kojoj TP može vršiti nadgradnju, s daljnjim fokusom na mlade i ranjive skupine.

Postizanju prekograničnog utjecaja posvetit će se maksimalna pozornost tijekom implementacije programa. Partneri moraju prijeći s ponavljajuće prakse uzastopnih ili paralelnih projekata na istinske prekogranične operacije. U tu svrhu, u konkretnim ciljevima/ishodima i planiranim aktivnostima veliki je naglasak stavljen na "zajedničke" napore.

Mladi i ranjive skupine

Uzimajući u obzir ograničene ekonomske mogućnosti u prihvatljivom području, transfer profesionalnih vještina na mlade i ranjive skupine ostaje u fokusu. To bi se moglo postići uvođenjem ciljanih i prilagođenih programa (stručne) obuke, stažiranja i praktičnog rada u kompanijama. Posebna pozornost će biti posvećena pripremnoj fazi projekta u kojoj će se podnositelji prijava poticati da predvide aktivnosti za kontakt i motivaciju za posebno ranjive skupine kao što su Romi.

Očekuje se da u okviru programa formalni, neformalni i informalni vidovi obrazovanja/obuke mogu biti kvalificirani za potporu. U slučaju formalne obuke/obrazovanja, programi koji vode do certifikacije bi imali veću održivost i utjecaj, pa bi takva vrsta intervencija bila poželjnija. U segmentu formalnih i neformalnih obuka/obrazovanja tražila bi se bliska suradnja sa zainteresiranim stranama, kao što su NES i LSG.

Veze i usklađenosti sa specifičnim strategijama, inicijativama i programima predstavljeni su u pododjeljku 3.4. ovog dokumenta.

Sljedeća tabela ilustrira osnovne elemente logike intervencije (specifični ciljevi/ishodi, rezultati/učinci, pokazatelji i vrste aktivnosti) u okviru tematskog prioriteta.

Tabela 3.3: Pregled programske strategije - TP 6

1 - TC 1: Poboљšane mogućnosti zapošljavanja i socijalna prava						
TP 6: Ulaganje u mlade, obrazovanje i vještine			Pokazatelji	Osnovna vrijednost (2021.)	Ciljna vrijednost (2030.)	Izvor podataka
Specifični cilj(evi)/ishod(i)	Rezultati/učinci	Vrste aktivnosti (primjeri)	Utjecaj			
			Broj ljudi s novopovećanom zapošljivošću (nove vještine ili iskustva)	20 (15% žene)	700 (50% žene)	Zavod za statistiku Srbije, BiH, kao i FBiH i Republike Srpske
1.1. Poboљšati aktivizam mladih i društveno-ekonomsko sudjelovanje mladih	1.1.1. Socijalna integracija i ekonomski izgledi mladih su poboљšani	- zajedničke aktivnosti obuke - promocija dijaloga i kritičkog mišljenja među mladima - provedba omladinskih poduzetničkih aktivnosti - omladinski aktivizam i volontiranje - potpora mladima iz ranjivih skupina - implementacija inovativnih mjera za uključivanje mladih u društvo (npr. kroz nove tehnologije i digitalizaciju)	Ishod			
			Broj implementiranih zajedničkih inicijativa mladih	0	5	Zavod za statistiku Srbije, BiH, kao i FBiH i Republike Srpske Projektna izvješća i promotivni materijali Godišnja izvješća omladinskih organizacija
			Stvoreni novi prekogranični programi za mlade u aktivizmu/volonterstvu i poduzetništvu	0	5	
			Stvorene prekogranične mreže skupina mladih	0	3	
			Broj kreiranih start-up kompanija mladih (registrirana kompanija)	0	3 (1 žena menadžer)	
			Učinak			
			Broj mladih uključenih u zajedničke aktivnosti	0	1500 (50% žena)	
			Broj organiziranih radionica i foruma	0	25	
			Broj organiziranih zajedničkih događaja za izgradnju kapaciteta	0	10	
			Broj mladih s poboљšanim vještinama u vezi s novim tehnologijama	0	250 (50% žena)	
1.2. Povećati zapošljivost određenih skupina	1.2.1. Poboљšane su profesionalne vještine i kompetencije pojedinih skupina	- zajedničke obuke za specifične vještine i kompetencije s dokazanom potražnjom na tržištu - sheme obuke i stručnog osposobljavanja usmjerene na ranjive skupine s naglaskom na korištenje modernih tehnologija i digitalizacije - prekvalifikacija viška radnika iz tradicionalnih industrijskih sustava - razvoj novih, inovativnih modela obuke ili nastavnih planova i programa (formalnih i neformalnih) - unaprjeđenje suradnje s poslodavcima kako bi se omogućila praksa i iskustva na prvom poslu	Ishod			
			Broj osoba s povećanim mogućnostima zapošljavanja	0	350 (50% žene)	Zavod za statistiku Srbije, BiH, kao i FBiH i Republike Srpske Izvješća NSZ-a Projektna izvješća
			Broj mladih, osoba u nepovoljnom položaju s povećanom perspektivom zapošljavanja	0	150 (50% žene)	
			Broj novih nastavnih planova i programa ili tečajeva obuke koje je priznalo/ovjerilo relevantno tijelo za ovjeravanje	0	4	
			Učinak			
			Broj realiziranih obuka	0	40	
			Broj osoba uključenih u obuku	0	500 (50% žena)	
			Broj uključenih kvalificiranih trenera	0	30 (30% žena)	
			Broj uključenih institucija za obuku	0	10	
			Broj obuka koje koriste nove tehnologije ili inovativne pristupe	0	5	

Specifični cilj/ishod 1.1.:

Glavni korisnici:

- Lokalne i regionalne vlasti
- Lokalne i regionalne organizacije koje se bave aktivizmom mladih
- Organizacije i institucije za obrazovanje i obuku
- Istraživačke organizacije i institucije
- CSO-i aktivni u području omladinskog aktivizma i promocije socijalnog uključivanja ranjivih skupina

Glavne ciljne skupine:

- Udruge mladih i mladi općenito
- Ranjive skupine
- Lokalno stanovništvo

Specifičan cilj/ishod 1.2.:

Glavni korisnici:

- Lokalne i regionalne vlasti
- Službe za zapošljavanje
- Organizacije za regionalni razvoj

- Organizacije i institucije za obrazovanje i obuku

Glavne ciljne skupine:

- Nezaposleni i ugrožene skupine
- Lokalno stanovništvo

3.2.2 TP 2: Poticanje turizma i kulturne i prirodne baštine

Tematski prioritet 2 predložen je zbog karakterističnih prednosti i mogućnosti programskog područja. Naime, turizam predstavlja jedan od najznačajnijih gospodarskih potencijala, u nedostatku ili oskudici drugih gospodarskih grana i poduzetničkih aktivnosti. Njegov snažan potencijal uočen je i tijekom analitičke faze u odnosu na prirodne resurse i bogato kulturno naslijeđe regije. TP je dobio najveću potporu u procesu selekcije od strane članova JTF-a i zainteresiranih strana na terenu. Prilikom definiranja logike intervencije uzeti su u obzir i neki pozitivni primjeri iz prošlosti.

Među ključnim snagama regije ističe se sljedeće: Dostupnost prirodnih resursa koji se mogu iskoristiti u

turističke svrhe. Programsko područje ima izrazitu prednost i mogućnost razvoja turizma zasnovanog na kulturnom i prirodnom naslijeđu. Ovo je potkrijepljeno materijalnim (posebni pejzaži kao što su Drina i Zlatibor, i povijesni lokaliteti), kao i nematerijalnim dobrima (tradicija, etnografija, kulinarska tradicija). Program pruža jedinstvenu priliku za zajedničko istraživanje potencijala u turizmu. "Zajedništvo" u pristupu je u skladu sa svim trenutačnim naporima EK da osigura koheziju i zajednički razvoj regije Zapadnog Balkana ka integraciji u EU.

Veze i usklađenosti sa specifičnim strategijama, inicijativama i programima predstavljeni su u točki 3.4 ovog dokumenta.

Sljedeća tabela ilustrira osnovne elemente logike intervencije (specifični ciljevi/ishodi, rezultati/učinci, pokazatelji i vrste aktivnosti) u okviru tematskog prioriteta.

Tabela 3.4: Pregled programske strategije - TP 5

2 - TC 4: Poboļjšano poslovno okruženje i konkurentnost						
TP 5: Poticanje turizma i kulturne i prirodne baštine			Pokazatelji	Osnovna vrijednost ¹ (2021.)	Ciljna vrijednost (2030.)	Izvor podataka
Specifični cilj(i) /ishod(i)	Rezultati/ Izlazi	Vrste aktivnosti (primjeri)	Utjecaj			
			Povećan broj turističkih posjeta u programskom području	0	5%	Godišnja izvješća LSG sudionica
2.1. Održivi turizam (uključujući kulturno i prirodno naslijeđe) koji doprinosi ekonomskom razvoju prekogranične regije	2.1.1. Zajednički prekogranični turistički proizvodi/inicijative su razvijeni/nadograđeni	- razvoj i promocija zajedničkih prekograničnih turističkih proizvoda/usluga - umrežavanje turističkih provajdera s obje strane granice - uključivanje određenih skupina u razvoj turizma - razvoj nišnog turizma - sportski, avanturistički, kulinarski, seoski turizam - povezivanje turizma s drugim sektorima, na primjer poljoprivredom i prehrambenom industrijom - obnova turističke infrastrukture - opremanje turističkih objekata u regiji - digitalizacija u turizmu - specijalistička obuka turističkih radnika i ponuđača - inovativni i tehnološki pristupi razvoju, promociji i implementaciji prekogranične turističke ponude - uvođenje standarda kvalitete za turističke ponuđače	Ishod			
			Broj komercijaliziranih novih zajedničkih turističkih proizvoda	0	8	Izvješća o projektima Godišnja izvješća LSG učesnica
			Duljina (km) novih ili poboljšanih turističkih staza/ruta	22 (biciklističke staze)	50	Godišnja izvješća turističkih organizacija
			Broj turista koji koriste nove ili poboljšane turističke proizvode/rješenja	0	50000 (50% žene)	Zavod za statistiku Srbije, BiH, kao i FBiH i Republike Srpske
			Broj turista koji koriste online informacije/rješenja	0	100.000 (50% žene)	Promotivni materijali
			Učinak			On-line registri i statistika
			Broj uključenih organizacija iz sektora turizma	6 (turoperatora)	14	
			Broj razvijenih novih zajedničkih turističkih proizvoda	0	8	
			Broj uključenih turističkih provajdera	0	200	
			Broj podržanih prekograničnih mreža i/ili veza	1	5	
			Broj uvedenih digitaliziranih platformi (online ili aplikacije)	0	5	
			Broj provajdera s certificiranim standardima kvalitete	0	4	
			Unaprijeđen broj turističkih objekata	5	10	
			Broj novopremljenih turističkih lokacija	0	5	
			2.1.2. Prirodni i kulturni lokaliteti su očuvani	- implementacija akcijskih planova očuvanja - mali radovi na renoviranju i opremanju prirodnog i kulturnog naslijeđa - sprječavanje rizika za korisnike prirodnih i kulturnih znamenitosti -	Ishod	
Broj nadograđenih lokaliteta prirodne i kulturne baštine	2 (povijesna lokaliteta)	7			Izvješća o projektima Godišnja izvješća LSG sudionica	
Broj lokacija s višim sigurnosnim standardima	0	3			Godišnja izvješća organizacija sudionica	
			Učinak			
			Broj malih investicija u	7	30	

¹ Predstavljena osnovna vrijednost je iz CBIB Monitoring sustava, datum presjeka: 31. ožujka 2021.

	građani i dolazni turisti - informacijska i digitalna rješenja u očuvanju kulturnog i prirodnog naslijeđa	lokalitete prirodne i kulturne baštine		
		Broj zajedničkih akcija prevencije rizika oko prirodnih i kulturnih resursa	0	2
		Broj opremljenih lokaliteta prirode i baštine	0	5

Glavni korisnici:

- Lokalne i regionalne vlasti
- Lokalne i regionalne organizacije koje se bave turizmom ili turističkim aktivnostima
- Organizacije, institucije i organi nadležni za zaštitu i upravljanje kulturnom i prirodnom baštinom
- Organizacije i institucije koje rade u području ruralnog razvoja
- Organizacije i institucije za obrazovanje i obuku
- Istraživačke organizacije i institucije
- CSO-i aktivni u području kulturnog ili prirodnog naslijeđa, obrazovanja, ruralnog razvoja i drugim srodnim područjima.

Glavne ciljne skupine:

- Mali biznisi, poljoprivrednici, rukovoditelji zaštićenih područja baštine i prirode, turistički vodiči, umjetnici i kulturni radnici, drugi stručnjaci u turističkim organizacijama
- Potencijalni turistički ili s turizmom povezani pružatelji usluga (ruralno stanovništvo, početnici u turizmu, mladi, žene, nezaposleni, studenti)
- Lokalne i regionalne organizacije odgovorne za razvoj i promociju održivog turizma
- Studenti, nastavnici i osoblje u obrazovnim/trening organizacijama i institucijama
- Posjetitelji i lokalno stanovništvo općenito

3.2.3 TP 0: Tehnička pomoć

Specifični cilj/rezultat tehničke pomoći je osigurati učinkovitu, djelotvornu, transparentnu i pravovremenu provedbu programa prekogranične suradnje, kao i podizanje svijesti o programu među nacionalnim, regionalnim i lokalnim zajednicama i, općenito, među stanovništvom u prihvatljivom programskom području.

Ovaj prioritet će također ojačati administrativne kapacitete vlasti i korisnika koji provode program u cilju poboljšanja vlasništva i prikladnosti rezultata programa i projekata. Dodjela tehničke pomoći koristit će se za potporu radu dviju struktura prekogranične suradnje (OS) i zajedničkog nadzornog odbora (JMC) u osiguravanju učinkovite postavke, implementacije, praćenja i evaluacije programa, kao i optimalnog korištenja resursa. To će se postići kroz rad Zajedničkog tehničkog tajništva (JTS) sa sjedištem na teritoriju Republike Srbije (Užice) i isturenog ureda u Bosni i Hercegovini (Tuzla). JTS će pružati tehničku potporu u svakodnevnom upravljanju programom, uključujući praćenje projekata, i izvještavat će OS u Srbiji.

Očekivani rezultati:

1. Povećana administrativna potpora strukturama prekogranične suradnje i Zajedničkom odboru za praćenje;
2. Povećani tehnički i administrativni kapaciteti za upravljanje i implementaciju programa;
3. Zagarantirana vidljivost i publicitet programa prekogranične suradnje i njihovih ishoda.

Tabela 3.5: Logika intervencije tematskog prioriteta 0

3 - Tematski prioritet 0: Tehnička pomoć			Pokazatelji	Osnovna vrijednost (2021.) ¹	Ciljna vrijednost (2030.)	Izvor podataka
Specifični cilj(evi)/ishod(i)	Rezultati/učinci	Vrste aktivnosti (primjeri)				
			Utjecaj			
			Postotak sredstava dostupnih u okviru programa koji su ugovoreni	0	100	AIR, Sustav praćenja
			Ishod			
			Postotak odluka JMC-a i OS-a primijenjenih na vrijeme (kako je propisano u zapisnicima sa sastanaka)	0	90	AIR, MoM, Sustav praćenja
			Postotak projekata obuhvaćenih misijama za praćenje	100	100	AIR, projektna izvješća, Sustav za praćenje
			Izlaz			
			Broj novoopremljenih i funkcionalnih JTS-ova/isturenih ureda	2	2	AIR
			Broj organiziranih događaja u vezi s upravljanjem programom	28	56	AIR, Sustav praćenja
			Broj implementiranih misija za praćenje projekta	75	150	AIR, projektna izvješća, Sustav praćenja
			Ishod			
			Prosječan udio potencijalnih aplikata, aplikata, korisnika grantova i drugih ciljnih skupina zadovoljnih potporom za implementaciju programa	75%	85%	AIR, projektna izvješća, Sustav praćenja
0.1. Osigurati učinkovitu, djelotvornu, transparentnu i pravovremenu implementaciju programa prekogranične suradnje, te podizanje svijesti o programu među nacionalnim, regionalnim i lokalnim zajednicama i, općenito, stanovništvom u prihvatljivom programskom području	0.1.1. Ojačani administrativni kapaciteti za prekograničnu suradnju	- Uspostavljanje i funkcioniranje Zajedničkog tehničkog tajništva i njegovog isturenog ureda - Organizacija sastanaka JMC-a i OS-a - Potpora radu Zajedničke radne skupine zadužene za pripremu programskog ciklusa 2028. - 2034. - Praćenje implementacije projekta i programa, uključujući uspostavljanje sustava praćenja i povezanog izvještavanja - Organizacija evaluacijskih aktivnosti, analiza, anketa i/ili osnovnih studija				
	0.1.2. Potencijalni aplikanti i korisnici grantova podržani	- Organizacija događaja, sastanaka, treninga, studijskih putovanja ili razmjena posjeta kako bi se učilo iz najbolje prakse drugih inicijativa za teritorijalni razvoj - Priprema internih i/ili				

¹ Krajnji datum: siječanj 2021. uključujući

		eksternih priručnika - Pomoć potencijalnim kandidatima u partnerstvu i razvoju projekta (forumi za traženje partnera itd.) - Savjeti za korisnike grantova o pitanjima implementacije projekta - Pružanje obuka i potpore prilagođenih specifičnim potrebama lokalnih vlasti	Učinak			
			Broj državnih službenika na lokalnoj razini s povećanim kapacitetima za PM/CBC	0	250 (50% žena)	AIR, projektna izvješća, Sustav praćenja, izvješća LSG-a
			Broj događaja za izgradnju kapaciteta za potencijalne aplikante, korisnike grantova i zaposlene u programskim strukturama	9	18	AIR, projektna izvješća, Sustav praćenja
			Broj pripremljenih internih/eksternih priručnika	3	6	AIR i druga izvješća
			Broj riješenih upita korisnika grantova	50	80	AIR i druga izvješća
	0.1.3. Vidljivost programa i njegovih rezultata je zagarantirana	- Informiranje i objavljivanje, uključujući pripremu, usvajanje i redovitu reviziju plana vidljivosti i komunikacije, širenje (info-dani, naučne lekcije, najbolje studije slučaja, novinski članci i saopćenja), promotivni događaji i tiskani materijali, razvoj komunikacijskih alata, održavanje, ažuriranje i nadogradnja web-stranice programa itd.	Ishod			
			Broj ljudi do kojih je došlo informativnim/promotivnim kampanjama	400	1000	AIR i druga izvješća
			Učinak			
			Broj implementiranih informativnih/promotivnih kampanja	12	24	AIR i druga izvješća
			Broj organiziranih promotivnih i događaja za osiguranje vidljivosti	18	36	AIR i druga izvješća
		Broj izrađenih i distribuiranih publikacija	15	30	AIR i druga izvješća	

Ciljne skupine i krajnji korisnici (nepotpuna lista)

- Strukture upravljanja programom
- Potencijalni aplikanti
- Korisnici grantova
- Krajnji korisnici projekta
- Šira javnost

Glavni korisnici:

- CBC strukture
- Zajednički odbor za praćenje
- Zajedničko tehničko tajništvo/istureni ured

Odricanje od odgovornosti
- Operativne strukture dozvoljavaju mogućnost da se zbog krize izazvane pandemijom virusa COVID-19 neki od gore navedenih ciljeva, rezultata i pokazatelja mogu promijeniti usred razdoblja implementacije. To bi mogao biti slučaj ako se epidemiološka kriza proširi na razdoblje implementacije i širi utjecaj bude veći od očekivanog. Eventualne izmjene bi se vršile na temelju srednjoročne evaluacije.

3.3. Horizontalna i međusektorska pitanja

Pored tema koje su izravno obuhvaćene njegovim tematskim prioritetima i specifičnim ciljevima/ishodima, program razmatra i različita horizontalna pitanja koja će se morati naglasiti tijekom njegove implementacije.

Europski stup socijalnih prava propisuje sljedeće načelo: Bez obzira na spol, rasno ili etničko podrijetlo, vjeru ili uvjerenje, invaliditet, godine ili seksualnu orijentaciju, svatko ima pravo na jednak tretman i mogućnosti u pogledu zapošljavanja, socijalne zaštite, obrazovanja i pristupa robi i uslugama dostupnih javnosti. Poticati će se jednake mogućnosti nedovoljno zastupljenih skupina.

Iako se program ne bavi TC 2 (zelenija i poboljšana učinkovitost resursa) i povezanim TP 2 (zaštita okoliša i promocija prilagodbe klimatskim promjenama i njihovog ublažavanja, prevencija i upravljanje rizicima), neki elementi zaštite okoliša i održivog korištenja prirodnih resursa bit će ugrađeni u njega. Kako pokazuje situacija i SWOT analiza, programsko područje ima karakteristične potencijale u pogledu svojih dobro očuvanih prirodnih resursa. Uključivanjem TP 5 (Poticanje turizma i kulturnog i prirodnog naslijeđa) u program, očuvanje prirodnih lokaliteta za razvoj turizma dobiva na značaju. Osim toga, zahtjevi koji se odnose na održivi razvoj i

očuvanje prirode bit će istaknuti kao dio drugih područja kojima se program bavi. S obzirom na to da su aktivnosti TP 5 usmjerene i na povećanje mogućnosti za uključivanje lokalnih zajednica u sektor turizma, istaknut će se i promovirati jačanje kapaciteta i druge stimulativne aktivnosti vezane za znanje o odgovornom i održivom korištenju svih resursa (prirodnih, kulturnih i ljudskih).

Prilikom provedbe aktivnosti vezanih za ekološka dobra u okviru TP 5, od aplikanata će se tražiti da ispune lokalne zahtjeve koji se odnose na zaštitu okoliša, javnog zdravlja i kulturnog naslijeđa i izbjegnu utjecaje na postojeće i planirane lokacije ekološke mreže (Emerald Network).

Članovi JTF-a, nadgledajući pripremu programa, posebnu su pozornost posvetili promociji jednakih mogućnosti i prevenciji svake diskriminacije na temelju spola, rasnog ili etničkog podrijetla, vjere ili uvjerenja, invaliditeta, starosti ili seksualne orijentacije. Karakteristična karakteristika programske regije je njegova multietničnost, na primjer u Srbiji veliki broj bošnjačkog stanovništva živi u pograničnoj regiji. Iako je u prošlosti bilo etničkih tenzija u regiji, ovaj program bi trebao biti prilika za unaprjeđenje dijaloga i tolerancije. Tome su naročito usmjereni specifični pravci djelovanja u okviru programa, prije svega TP 6 i njegov specifični cilj/ishod koji se odnosi na aktivizam i sudjelovanje mladih.

Sve aktivnosti mladih imat će komponentu koja se tiče roda, inkluzije i antidiskriminacijske prakse. Fokus na mlade koji pripadaju ranjivim skupinama doprinijet će dubljem razumijevanju potreba i ograničenja u programskom području, a uvođenje aktivnosti i rješenja može imati značajan utjecaj na poboljšanje njihovog ukupnog društveno-ekonomskog položaja i sprječavanje unutarnjih migracija i odljeva mozgova.

U suradnji s drugim zainteresiranim stranama, implementacijski partneri prekogranične suradnje će osigurati uporabu inkluzivnih i rodnih i afirmativnih modela i rješenja. Nadalje, angažman lokalnih zajednica pružit će element dodane vrijednosti prilikom izravnog rješavanja njihovih najhitnijih potreba i izazova na relevantne teme (obrazovanje, održive i jednake mogućnosti na tržištu rada, aktiviranje potencijalno pasivnih skupina u turizmu i izravne ekonomske koristi od tog procesa).

Program također uzima u obzir rodna pitanja i ravnopravnost. U okviru svih specifičnih ciljeva/ishoda, poticati će se ravnopravno sudjelovanje muškaraca i žena. Konkretno, potpora ženskom poduzetništvu, promocija inkluzivnijeg sektora malih i srednjih poduzeća, osnaživanje žena koje žive u ruralnim područjima i uvođenje start-upova koji vode mladi i vođenih različitostima bit će u skladu s nastojanjima za stvaranje jednakih mogućnosti. Osim toga, angažman s dionicima iz privatnog sektora (stažiranje, prilike za prvi posao i rad na principima raznolikosti na radnom mjestu) ojačat će ovaj cilj.

Kroz provedbu poziva za podnošenje prijedloga naročito će se istaknuti zahtjev za ravnopravnim uključivanjem žena. Sve prepreke koje sprječavaju jednak pristup prednostima prekogranične suradnje bit će uklonjene, a korisnici grantova će morati izvještavati o uspješnosti prema svojim pokazateljima s rodno raščlanjenim podatcima. U skladu s pristupom navedenim u Gender akcijskom planu EU, (GAP III) 2021. - 2025., program IPA III će uključiti rodnu ravnopravnost i nastaviti s osiguravanjem fizičkog i psihološkog integriteta djevojčica i žena, promovirajući ekonomska i socijalna prava i jačajući glas djevojčica i žena i sudjelovanje u ciljanim akcijama.

Program će posebnu pozornost posvetiti položaju ranjivih skupina, poboljšanju sudjelovanja na tržištu rada, posebice mladih i žena, skupina u nepovoljnom položaju i manjina, naročito Roma.

Sve operacije prekogranične suradnje trebaju biti izvedene na inkluzivan način i baviti se onima koji se suočavaju s visokim stopama siromaštva i niskim mogućnostima zapošljavanja, kao što su osobe koje žive s invaliditetom. Ova ulaganja će poštivati obveze iz Konvencije UN-a o pravima osoba s invaliditetom.

Reforme sustava socijalne zaštite i inkluzije, uključujući usluge socijalne zaštite, bit će rješavane s obzirom na jaz u ljudskom razvoju u odnosu na EU. Bit će podržan razvoj strategija aktivne inkluzije.

Integriranje u cilju unaprjeđenja **kapaciteta lokalnih vlasti** kako bi se povećalo i pojačalo njihovo sudjelovanje u prekograničnoj suradnji bit će predmet rada na razini prekograničnih operacija, kao i kroz aktivnosti koje će implementirati OS i JTS u okviru prioriteta tehničke pomoći.

Na razini prekograničnog poslovanja važno bi sljedeće:

Ako je tako dogovoreno, u nekim pozivima za podnošenje prijedloga ili unutar određenog dijela poziva za podnošenje prijedloga, **uključiti regionalne i lokalne vlasti u svako partnerstvo aplikanata prekogranične suradnje**. Za regije koje ispunjavaju uvjete za različite programe prekogranične suradnje, treba obratiti pozornost na izbjegavanje zasićenja. Ovakvi pozivi za dostavljanje prijedloga ili lotovi u okviru poziva mogli bi primati, na primjer, prijave koje imaju nekoliko lokalnih vlasti kao implementacijske partnere (međuopćinska suradnja), a što je najvažnije, trebalo bi potaknuti partnerstvo s manjim, slabijim, ruralnim lokalnim vlastima, pri čemu će, na primjer, glavni aplikant (veća općina) pomoći manjoj, upućivanjem osoblja u nju, ili primanjem osoblja u svrhu obuke iz tih manje razvijenih općina (dijeljenje resursa). Kako bi se osiguralo odgovarajuće vlasništvo i sinergijski učinak aktivnosti, lokalne samouprave trebaju povezati svoju intervenciju s relevantnom mjerom/prioritetom u svom lokalnom razvojnom planu ili drugom planskom dokumentu (strategiji, programu, akcijskom planu ili slično).

Postojanje lokalnog razvojnog plana, kako to zahtijeva planski regulatorni okvir - Zakon o planiranju Srbije mogao bi biti preduvjet za razmatranje intervencije.

Napomena: Ako se tako odluči, operacije koje se u potpunosti oslanjaju na osoblje regionalnih i lokalnih vlasti trebale bi biti privilegirane, dok bi se prisustvo eksternih rukovoditelja među ljudskim resursima projekta svelo na minimum.

Kao što je sadržano u Smjernicama za implementaciju Zelene agende u Svjetskoj banci i Ekonomsko-investicijskom planu za Zapadni Balkan, ovaj program će osigurati punu konzistentnost sa zelenom tranzicijom kao prioritetom interne i vanjske pomoći EU. Program će na taj način uključiti u svoje poslovanje učinkovitu uporabu resursa prelaskom na čistu, kružnu ekonomiju, obnavljanje biodiverziteta i smanjenje zagađenja.

Mjere predviđene programom za povećanje kapaciteta regionalnih i lokalnih vlasti za suočavanje s lokalnim izazovima obuhvatit će područje upravljanja okolišem.

Aktivnosti predviđene u okviru prioriteta tehničke pomoći uključuju sljedeće:

Da se preispitaju specifične potrebe i interesi regionalnih i lokalnih vlasti kako bi se povećalo njihovo sudjelovanje u operacijama prekogranične suradnje i na temelju nalaza, po potrebi izmijeniti planove rada JTS-a, uključujući, ali ne ograničavajući se na sljedeće: **pokrenuti ciljane kampanje za podizanje svijesti**, posebice prije objavljivanja poziva za podnošenje prijedloga; ove kampanje će ići paralelno i biti pojačane uobičajenim aktivnostima OS-a/JTS-a, **kao što su forumi za traženje partnera, help desk, te obuke** o pripremi CBC aplikacije organizirane za potencijalne aplikante, u koje će također biti uključene sve vrste potencijalnih aplikanata.

3.4. Usklađenost s drugim programima i makroregionalnim strategijama

Odabrani tematski prioriteti, a time i cijeli programski dokument, usko su usklađeni s regionalnim strategijama i inicijativama, strategijama zemalja sudionica, relevantnim europskim makroregionalnim strategijama i drugim prioritetima relevantnim za programsko područje. Strateška osnova razmatra se odvojeno, ali je jasno da postoji jaka međupovezanost između oba TP-a. Na primjer, aspekt razvoja ljudskih resursa koji se često ističe u strateškim dokumentima imat će snažan utjecaj na povećanje kvalitete usluga i dodane vrijednosti u sektoru turizma.

Ovaj program prekogranične suradnje također će nastojati osigurati sinergiju i komplementarnost s Interreg IPA programima, posebice Mađarska - Srbija, Hrvatska - Srbija, Hrvatska - Bosna i Hercegovina - Crna Gora, Bugarska - Srbija, Rumunjska - Srbija, IPA Adriatic, Dunav, EURO MED i URBACT.

TP 6: Ulaganje u mlade, obrazovanje i vještine

Veze s regionalnim strategijama i inicijativama su sljedeće:

Strategija Europske unije za Dunavsku regiju (EUSDR). Unutar stupa 3 Strategije Izgradnja prosperiteta u Dunavskoj regiji, definirani su tematski prioriteti Razviti društvo znanja kroz istraživanje, obrazovanje i informacijske tehnologije i Ulagati u ljude i vještine koji odgovaraju ovom TP-u, a naročito specifičnom cilju/ishodu Povećana zapošljivost specifičnih skupina pružanjem novih vještina. Elementi inovacija, digitalizacije i informacijskih tehnologija također su uključeni u TP, jer se traže novi inovativni pristupi za uključivanje mladih i pružanje vještina.

Ekonomsko-investicijski plan EU za Zapadni Balkan postavlja stup IX Ulaganje u ljudski kapital. Uključivanje mladih i specifičnih ranjivih skupina navedeno je kao ključni prioritet. Jedno specifično područje usklađeno s odabirom

овог, али и TP 2 је амбиција за искоришћавањем економских могућности у креативном и културном сектору и његов допринос одрживом туристичком потенцијалу регије. Неки елементи ступа дигитализације у Инвестицијском плану такође су повезани с избором овог TP-а.

Plan će naglašava da su pravednost i inkluzivnost važni kako bi se osiguralo da koristi od oporavka i rasta dijele svi i da nitko ne bude izostavljen. Tržište rada koje dobro funkcioniра i dobro obučena i produktivna radna snaga ključni su за otpornu ekonomiju. EU ima за cilj подржати развој људског капитала кроз IPA финансирање, CBC између осталих, у погледу реформских приоритета идентифицираних у процесу **Programa економских реформи** и заједничких смјерница политике у подручјима образовања и вјештина, запошљавања, те социјалне заштите и инклузије. Naglasak će такође бити стављен на младе, здравље, културу и спорт.

Plan će такође допринијети имплементацији комуникације Европске комисије о "strateškom оквиру EU за једнакост, инклузију и судјеловање Рома", COM (2020) 620, дијелу амбициозне агенде EU о једнакости и према Унији која тежи ка вишем када је у питању друштвена прavedност и prosperitet.

Regionalni ured за suradnju mladih (RYCO) је самостално функционирајући институционални механизам који је основало 6 судионика Западног Балкана. Иницијатива је изразито регионалног типа, стога је потицање судјеловања младих у овом програму изразито у складу с иницијативом RYCO. RYCO редовито објављује шеме потпоре и приликом дефинирања детаља позива на подношење приједлога у оквиру овог програма, резултати RYCO иницијатива ће се узети као референца.

Očigledne су везе са слједећим стратегијама у земљама судионикама:

Strategija razvoja FBiH 2021. - 2027. снажно подржава избор овог TP-а. Ukazuje на приоритет 2.1.3 Razvoj funkcionalnog sustava obrazovanja odraslih i cjeloživotnog učenja. Prioritet 2.1.4 је unaprjeđenje obrazovnih institucija у подручјима информацијских и комуникацијских технологија. Prioritet 1.1.3 ukazuje на unaprjeđenje digitalnih вјештина грађана, посебце у вези с потребама тржишта рада. Elementi дигитализације који су наглашени у цијелој Стратегији пружају додатну потпору за овај TP. Исто вриједи и за strateške документе у Republici Српској. Naime, iако је **Strategija razvoja Republike Срpske** покривала раздобље 2015. - 2020., а Omladinska politika Republike Срpske раздобље 2016. - 2020., овај ентитет је усвојио **Strategiju razvoja obrazovanja за раздобље 2016. - 2021. Strategija obrazovanja 2021. - 2031.** снажно подржава избор овог TP-а.

Program је усклађен с другим donatorskim и nacionalnim иницијативама у сектору како сlijedi:

Tehnička pomoć organizacijama civilnog društva (CSO) на Zapadnom Balkanu i Turskoj (TACSO3) је регионални пројект финансиран од стране EU који unaprjeđuje kapacitete и jača ulogu organizacija civilnog društva. Proјект pomaže CSO-ima да активно судјелују у демократским процесима у регији, а такође стимулира окружење за развој civilnog društva и pluralističkih медија. Могуће синергије су прије свега у подручју грађанског укључивања младих.

ROMACTED - "Promoviranje dobrog upravljanja и osnaživanje Roma на lokalnoj razini" је заједнички програм између Европске уније (DG NEAR) и Вјећа Европе. Program спроводе Tim за Rome и putнике Вјећа Европе и Ured Generalne дирекције за programe у Albaniji, Bosni и Hercegovini, Kosovu*, Crnoj Gori, Sjevernoj Makedoniji, Srbiji и Turskoj, за раздобље од свибња 2017. до краја 2020. године (с вјеровјатним продужењем). Usklađivanje с овим

programom може се тражити у запошљавању Рома, посебце младих.

Omladinski laboratorij Zapadnog Balkana је trogodišnji пројект који финансира EU и implementira RCC Proјект Omladinski laboratorij Zapadnog Balkana који је почео у сiječnju 2020. године и има за циљ пружити прилику младима да судјелују у доношењу одлука.

У оквиру **nacionalnog programa IPA II у BiH за 2020.** годину, пројект Учinkovite и cilјane активне мјере тржишта рада за младе, жене на селу и угрожене категорије незапослених (дуготрајно незапослене, особе с инвалидитетом) у складу је с циљевима овог програма. Синергије се могу уочити нарочито у подручју промоције запошљавања младих. Zbog географске/urbane типологије овог програма могу се пронаћи важне везе са запошљавањем ruralnog становништва.

* Oва oznaka не prejudicira status Kosova и у складу је с Резолуцијом UNSCR-а 1244 и мишљењем Међународног суда правде у вези с kosovskom декларацијом о neovisnosti.

Од **nacionalnog programa IPA II за 2018. годину у Србiji**, пројект Potpora Европске уније социјалном становању и активној инклузији подржава укључивање социјално слабих групина у различитим подручјима. Proјектом вриједним 20 милијуна еура управља UNOPS. Dio пројекта посвећен је пословима, социјалним, образовним, здравственим услугама, komplementarnim stambenim рјешењима, који се пружају најугроженијим женама и мушкарцима, дјевојчицама и дјецама. Romi су важна циљна групина у оквиру овог пројекта. S обзиром на то да се пројектом такође планира grant shema од 4 милијуна еура, bit će potrebna bliska koordinacija како би се осигурало коришћење синергије и спријечило preklapanje.

TP 5: Poticanje turizma и kulturne и prirodne baštine

NAPOMENA: Oвај tematski приоритет такође је odabran у оквиру програма prekogranične suradnje Србija - Crna Gora и BiH - Crna Gora. Kako би се осигурала синергија и спријечило preklapanje, operativni sustavi će paralelno pratiti развој у друга два програма. На примјер, у случају пројектних пријава истих апликатата, provjerit će се детаљи о predloženim интервенцијима.

Везе с regionalnim стратегијама и иницијативама су слједеће:

Strategija Европске уније за Jadransko-jonsku регију. Други специфични циљ/ishod четвртог ступа Стратегије је Unaprjeđenje kvalitete и inovativnosti туристичке понуде и jačanje одрживих и одговорних туристичких капацитета туристичких актера шиrom макрорегије. Odabir TP 2 и дефинирање специфичног циља/ishoda у оквиру овог TP-а usko одговара циљу ове стратегије. Program посебно дефинира inovativne приступе и увођење нових технологија у туристичку понуду као један од оčekivаних резултата.

Економски и инвестијски план EU за Zapadni Balkan, који је посвећен потицању дугорочног економског опоравка Западног Балкана, идентифицира туризам као strateški сектор и наглашава значајан простор за повећање unutarregionalne економске suradnje и трговине.

Plan такође наглашава да постоји простор за искоришћавање економских могућности у креативном и културном сектору и његов допринос одрживом туристичком потенцијалу регије. EU će интензивирати suradnju са Svjetskom bankom у имплементацији свог Okvira за дјеловање на културном наслеђу из 2018. године. Sam овај IPA III програм prekogranične suradnje trebao би pojačати suradnju на očuvању и промоцији културног наслеђа у оквиру стратегија одрживог туризма.

Акцијски план Заједничког регионалног тржишта (CRM) 2021. - 2024.¹, који су лидери регије Западног Балкана усвојили 10. студеног 2020. године у Софији, успостављен је као трансformatивно средство за повећање атрактивности и конкурентности регије и приближавање регије тржиштима ЕУ. Усред пандемије вируса COVID-19, побољшана тржишна интеграција економија Западног Балкана помоћи ће у suočavanju са средњорочним и дугорочним учинцима пандемије привлачењем инвестиција у производне секторе и одрживу инфраструктуру, те стварањем нових могућности за грађане и пословну заједницу.

У **Декларацији из Тиране о заједничким регионалним протоколима за помоћ опоравку и расту одрживог туризма на Западном Балкану**², министри Западног Балкана сложили су се да позиционирају туризам као кључни стратешки сектор за регионални економски опоравак и одрживи развој.

Зелена агенда за Западни Балкан. Prioritetno подручје 5 Зелене агенде је Заштита биодиверзитета и екосистава. TP 5 Poticanje turizma i kulturnog i prirodnog naslijeđa sadrži specifičan cilj/ishod pod nazivom "Prirodna i kulturna dobra se čuvaju". Snažan naglasak će stoga biti stavljen na razvoj turizma u odnosu na prirodne resurse kojima programsko područje obiluje. Dodatno će se istražiti mogućnosti digitalne tranzicije u sektoru turizma.

Očigledne su veze sa sljedećim strategijama u zemljama sudionicama:

Strategija razvoja turizma Srbije 2016. - 2025. u potpunosti podržava izbor ovog tematskog prioriteta, naročito definirajući kao ciljeve unaprjeđenje turističkih proizvoda i usluga Republike Srbije i unaprjeđenje ljudskih resursa i tržišta rada vezanog za sektor. Prioriteti u Strategiji koji su najbolje usklađeni sa specifičnim ciljevima/ishodima definiranim u ovom programu su:

- Usklađivanje turističke ponude sa suvremenim trendovima na međunarodnom tržištu, stvaranje lanaca vrijednosti i potpora inkluzivnom turizmu;
- Promoviranje suvremenih standarda i povećanje pristupačnosti za osobe s invaliditetom, podizanje stručne razine i edukacija turističkog kadra;
- Uvođenje novih turističkih atrakcija i proizvoda u uspostavljene turističke centre, uklj. Zlatibor;
- Unaprjeđenje sustava IKT promocije i rezervacijskih sustava.

Strategija razvoja FBiH 2021. - 2027. kao prioritet navodi 1.3.4 Potpora razvoju poduzetništva u sektoru turizma. U okviru ovog prioriteta nalazi se mjera potpore inovativnim turističkim proizvodima i razvoju novih proizvoda s većom dodanom vrijednošću. Traže se i veze s lokalnim poduzetnicima i građanima ruralnih područja kako bi se osigurala uključenost na lokalnoj razini i autentičnost ponude. Kao što je već navedeno, **Strategija razvoja Republike Srpske** pokriva razdoblje 2015. - 2020. Pored toga, Strategija razvoja turizma **Republike Srpske** pokriva razdoblje 2011. - 2020. Nove strategije još nisu usvojene. U oba entiteta u BiH trenutno su u pripremi nove strategije razvoja turizma.

Program je također usklađen s drugim donatorskim i nacionalnim inicijativama u sektoru kako slijedi:

Razvoj i promocija turizma je inicijativa vrijedna 5 milijuna eura koju financira EU, a provodi Vijeće za regionalnu suradnju (RCC). Projekt radi na stvaranju zajedničke i međunarodno konkurentne ponude kulturnog i avanturističkog turizma u ekonomijama Zapadnog Balkana koja će privući više

turista u regiju, produljiti njihov boravak, povećati prihode i doprinijeti rastu i zapošljavanju. Ciljevi su usko usklađeni s ovim programom i izborom TP 5. Oba se fokusiraju na razvoj zajedničke i međunarodno konkurentne turističke ponude u nišama kulturnog i avanturističkog turizma i njihovu globalnu promociju.

U okviru nacionalnog programa IPA II za BiH za 2016. godinu, projekt **Konkurentnost i inovacije, lokalne razvojne strategije (EU4Business)** usmjeren je na razvoj turizma u jednom specifičnom području. Rezultat 3: Povećane poduzetničke inicijative u turizmu i ruralnim lancima vrijednosti za stvaranje prihoda i zapošljavanja usko je usklađen s ciljevima ovog programa i odabirom TP 5. Projekt je trenutno u početnoj fazi i bit će potrebna koordinacija između ovog programa i projekta tijekom faze implementacije.

U okviru **nacionalnog programa IPA II za Srbiju 2018**, postoji inicijativa pod nazivom EU za konkurentnost kroz inovacije i razvoj turizma s posebnim segmentom posvećenim razvoju turizma. Implementacija njegovog Rezultata 2 pod nazivom Unaprjeđeni turistički/kulturni objekti i vještine zainteresiranih strana u okviru Strategije razvoja turizma Republike Srbije (2016. - 2025.) bit će obavljena izravnim dogovorom s GIZ-om. Ukupna vrijednost ovog sporazuma je 20 milijuna eura i planira se jedna ili više grant shema. Naročito u ovom segmentu shema grantova bit će potrebna bliska koordinacija s programom kako bi se osiguralo istraživanje sinergije i spriječilo preklapanje.

3.5. Uvjeti i pretpostavke

Učinkovitu koordinaciju i snažno vlasništvo treba kombinirati s dobrom voljom nacionalnih vlasti korisnika programa IPA III da prijateljski otklone i riješe svaki spor i/ili nesporazum koji utječe na nesmetanu implementaciju programa. Vladine promjene ne bi trebale imati nikakav utjecaj u tom pogledu.

Kao neophodan uvjet za učinkovito upravljanje programom, zemlje sudionice će uspostaviti Zajednički odbor za praćenje i osigurati odgovarajuće i funkcionalne prostorije i osoblje za glavne i isturene³ urede Zajedničkog tehničkog tajništva. Posebnu pozornost treba posvetiti stvaranju potrebnih radnih uvjeta kako bi se osigurao kontinuitet i profesionalni razvoj osoblja na ključnim funkcijama u svim upravljačkim strukturama programa. Potonji bi trebali nastojati predstaviti program kao koristan instrument za jačanje suradnje i razmjene među građanima prihvatljivog područja.

Pod neizravnim upravljanjem od strane korisnika programa IPA III, korisnici programa IPA III koji sudjeluju će za cijelo vrijeme trajanja programa zaključiti bilateralni aranžman kojim se utvrđuju njihove odgovarajuće odgovornosti za provedbu programa.

Nepoštovanje gore navedenih zahtjeva može dovesti do povrata sredstava u okviru ovog programa i/ili preraspodjele budućih sredstava.

¹ <https://www.rcc.int/pages/143/common-regional-market>

² <https://www.rcc.int/docs/567/tirana-declaration-on-joint-regional-protocols-to-support-sustainable-tourism-recovery-and-growth-in-the-western-balkans>

³ U slučaju da se smatra neophodnim da se ovaj ured uspostavi.

4. INDIKATIVNI PRORAČUN

Bit će usvojena jedinstvena sedmogodišnja odluka Komisije o financiranju, u ovisnosti od raspoloživosti proračunskih aroprijacija za odgovarajuće financijske godine nakon usvajanja proračuna ili kako je predviđeno u sustavu privremenih dvanaestina.

Tabela 4.1: Indikativna financijska izdvajanja po godini za razdoblje 2021. – 2027.

	IPA III CBC PROGRAM SRBIJA – BOSNA I HERCEGOVINA															
	Iznosi u EUR															
	2021.		2022.		2023.		2024.		2025.		2026.		2027.		Ukupno(EUR)	
	Doprinos EU	Sufinanciranje	Doprinos EU	Sufinanciranje	Doprinos EU	Sufinanciranje	Doprinos EU	Sufinanciranje	Doprinos EU	Sufinanciranje	Doprinos EU	Sufinanciranje	Doprinos EU	Sufinanciranje	Doprinos EU	Sufinanciranje
Po vrsti aktivnosti																
Operacije	0	0	5 400 000	952 941.18	0	0	3 600 000	635 294.12	0	0	3 600 000	635 294.12	0	0	12 600 000	2 223 529.42
Tehnička pomoć (izravni grant)	0	0	600 000	0	0	0	600 000	0	0	0	0	200 000	0	0	1 400 000	0
Po metodi implementacije																
Izravno upravljanje: Ukupni okvir za grantove	Nije primjenjivo														1 400 000	0
Izravno upravljanje: Ukupni okvir za nabave	Nije primjenjivo														0	0
Neizravno upravljanje s korisnikom programa IPA III: Ukupni okvir	0	0	5 400 000	952 941.18	0	0	3 600 000	635 294.12	0	0	3 600 000	635 294.12	0	0	12 600 000	2 223 529.42
UKUPNO³⁴	0	0	6 000 000	952 941.18	0	0	4 200 000	635 294.12	0	0	3 600 000	635 294.12	200 000	0	14 000 000	2 223 529.42

* Ukupni okvir za grantove; Ukupni okvir za nabave – potrebno je popuniti samo ukupni proračun za razdoblje 2021. – 2027.

³⁴ UKUPNI IZNOS iz tabela 4.1 i 4.2 treba biti jednak.

Tabela 4.2: Indikativna financijska alokacija po prioritetu i stopi doprinosa Unije (za razdoblje 2021. – 2027.)

KLASTERI	PRIORITETI	PROGRAM IPA III – CBC između SRBIJE I BOSNE I HERCEGOVINE			
		Financiranje Europske unije (EUR)	Sufinanciranje (EUR)	Ukupno (EUR)	Stopa po tematskom prioritetu i tehnička pomoć
		(a)	(b)	(c) = (a)+(b)	(d) = (c)/(e)
TC 1 Poboľšane mogućnosti zapošljavanja i socijalna prava	1) TP 6 Ulaganje u mlade, obrazovanje i vještine	5 600 000	988 235.30	6 588 235.30	40.6 %
TC 4 Poboľšano poslovno okruženje i konkurentnost	2) TP 5 Poticanje turizma i kulturne i prirodne baštine	7 000 000	1 235 294.12	8 235 294.12	50.8 %
3) TP 0 Tehnička pomoć		1 400 000	0	1 400 000	8.6 %
UKUPNO		14 000 000	2 223 529.42	16 223 529.42	100 %

Doprinos Europske unije na razini tematskog prioriteta neće prelaziti gornju granicu od 85 % prihvatljivih izdataka. Sufinanciranje će osigurati krajnji korisnici granta. Iznos namijenjen tehničkoj pomoći bit će ograničen na 10 % ukupnog iznosa dodijeljenog programu. Za tehničku pomoć, stopa sufinanciranja Unije će biti 100 %.

5. PROVEDBENI ARANŽMANI

5.1. Sporazum o financiranju

Za realizaciju ovog programa predviđeno je zaključivanje Sporazuma o financiranju između Europske komisije, Republike Srbije i Bosne i Hercegovine.

5.2. Indikativno razdoblje provedbe

Indikativno razdoblje operativne provedbe ove akcije, tijekom kojeg će se obavljati aktivnosti opisane u odjeljku 3 i implementirati odgovarajući ugovori i sporazumi, je 6 godina od datuma stupanja na snagu sporazuma o financiranju,

odnosno od datuma kada je dogovorena razmjena pisama za sva naredna godišnja izdvajanja.

Odgovorni službenik za ovjeravanje Komisije može pismenim izmjenama dogovoriti produljenje razdoblja provedbe.

5.3. Metode provedbe

Komisija će osigurati da se poštuju odgovarajuća pravila i procedure EU za pružanje financiranja trećim stranama,

укључујући поступке ревизије, гдје је то прикладно, и усклађеност активности с рестриktivним мјерама ЕУ¹.

5.3.1 Операције²

Неizravno управљање с Републиком Србијом

Оперативни дио ове акције реализираће се под неizravnим управљањем Републике Србије. Република Србија ће бити домаћин органа управљања и посредничког тијела за финансијско управљање. Управлачко тијело ће бити одговорно за cjelokupно управљање програмом и именовати посредничка тијела.

У овисности од финализације правног оквира програма IPA III, орган управљања одговоран за provedбу акције у свим земљима судionicama је Министарство за европске интеграције Републике Србије (MEI). Структуре прекограничне сарадње успостављене у складу с правним оквиром програма IPA III у Србији и Босни и Херцеговини блиско ће сарађивати на свим пословима од заједничког интереса који се односе на програмiranje и имплементацију програма.

Послови извршења прорачуна, као што су позиви за подношење понуда, позиви за достављање приједлога, уговарање, управљање уговорима, плаћања и приходи, повjeravaju се слjедећем посредничком тијелу за финансијско управљање: Министарству финансија Републике Србије, Одјелу за уговарање и финансирање Програма које финансира ЕУ (CFCU), као уговорном органу³. Оно осигурава законитост и регуларност трошкова.

Позиви за подношење приједлога - grantови

а) Сврха grantова:

Grantови одабрани путем позива за подношење приједлога тијekom седмогодишњег раздобља ће допринијети специфичним циљевима/ishodима и резултатима/ућинцима у оквиру svakог тематског приоритета у одјелјку 3.2.

б) Врста циљаних апликаната:

Корисници ће бити правне особе, локалне власти, јавна тијела и оператори јавног сектора, неvladине организације, непрофитне организације итд.

Апликанти ће бити основани у кориснику програма IPA III који судјелује у CBC програму.

Потенцијални корисници, као што је наведено у одјелјку 3.2 могу бити: локалне и регионалне власти; локалне и регионалне организације које се баве омладинским активизмом; организације и институције за образовање и обуку; истраживачке организације и институције; OCD-и активни у подручју омладинског активизма и промоције социјалног укључивања ранјивих skupина; услуге запошљавања; регионалне развојне организације; локалне и регионалне организације које се баве туризмом или туристичким активностима; организације, установе и органи надлежни за заштиту и управљање културним и природним наслиједом; организације и институције које раде у подручју ruralног развоја; OCD-и активни у подручју културног или природног наслиједа, образовања, ruralног развоја и другим srodним подручјима.

5.3.2 Техничка помоћ (izravni grantови)

¹ www.sanctionsmap.eu Напомињемо да је mapa санкција IT-алат за идентификацију режима санкција. Извор санкција произлази из правних akata објављених у Службеном listу (OJ). У случају neslaganja између објављених правних akata и ажурирања на web-страници превладава verzija OJ.

² Navedene институције представљају тренутачну структуру која је одређена за неizravno управљање у програм IPA II у обје земље. Одговорне структуре ће бити дефинирани и именовани након усвајања законodавства и одговарајућег Okvirног и финансијског споразума unutar програма IPA III.

³ Navedene институције представљају тренутну структуру која је одређена за неizravno управљање у програм IPA II у обје земље. Одговорне структуре ће бити дефинирани и именовани након усвајања програма IPA III законodавства и одговарајућег Okvirног и финансијског споразума.

Приоритет техничке помоћи ће се имплементирати у изravnом управљању путем изravnih grantова тијekom трајања програма.

Grantови ће бити додijелјени за имплементацију приоритетне тематске техничке помоћи у оквиру овог програма. Под одговорношћу одговорног службеника Комисије за одобравање, grantови се могу додijелити без позива за подношење приједлога Министарству за европске интеграције Републике Србије, као водећем партнеру, и јавној институцији која је домаћин структуре прекограничне сарадње у Босни и Херцеговини као сукориснику.

Прибегавање додјели овог granta без позива за подношење приједлога оправдано је за тијела s de jure или de facto monopolом у управљању овим програмом прекограничне сарадње, у складу с чланком 195(c) Уредбе (ЕУ, Euratom) 2018/1046. Као што је наведено у одјелјку VIII "Одредбе о програмима прекограничне сарадње", Naslov V "Програмске структуре и тијела и њихове одговорности" Okvirног споразума о финансијском партнерству за IPA III програм, структуре прекограничне сарадње су тијела која уживају овај monopol.

Под одговорношћу одговорног службеника Комисије за одобравање, grant се може додijелити без позива за подношење приједлога Министарству за европске интеграције Републике Србије, као водећем партнеру.

5.4. Структура управљања програмом

Опис управлачких структура програма с popisом њихових главних одговорности и задатака у припреми, имплементацији и управљању програмима (тј. NIPAC, NAO, Управлачка структура, CBC структуре, IPA управлачко тијело, Посреднички орган за финансијско управљање, Ревизорско тијело, Заједнички одбор за праћење, Заједничко техничко тајништво) представљен је у оквиру Okvirног споразума о финансијском партнерству и/или Споразума о финансирању.

Поред ових споразума, Корисници ће cijело vrijeme трајања програма прекограничне сарадње закључити билатерални аранжман којим се utврђују њихове одговарајуће одговорности за имплементацију relevantног програма прекограничне сарадње у складу с одредбама utврђеним у Okvirном споразуму о финансијском партнерству.

5.5. Развој и одабир, те provedба пројекта

Као опће правило, овај програм ће се имплементирати путем јавних позива за подношење приједлога (CfP) који ће бити покренути и покривати један или више тематских приоритета или специфичних циљева/ishода. Заједнички одбор за праћење ће бити одговоран за идентификацију тематских приоритета, специфичних циљева/ishода, резултата/ућинака, циљних корисника и специфичног fokusa svakог позива за подношење приједлога који ће одобрити Европска комисија. Одговорни органи у земљима судionicama осигураваће пуно transparentност у том процесу и приступ широким спектру јавних и нејавних правних особа.

Динамика објављивања позива за подношење приједлога пројеката оvisи о низу фактора, укључујући logистику, vrijeme evaluације и разину интереса потенцијалних апликаната. JMC, као тијело које прати извођење програма, pregledат ће, prije објављивања позива за подношење приједлога (и дефинирања tendersке документације, npr. smјernica за подносиоце пријава), napredак програмских индикатора до тог датума. Одабир TP-а, специфичних циљева/ishода и резултата/ућинака свих позива за подношење приједлога осим првог у оквиру програма засниват ће се на том napretку ућинка. Објављивање и strateшка оријентација svakог позива за подношење приједлога пројеката bit ће усклађена с плановима других програма како би се повећале синергије и избјегло duplo финансирање.

Одлуке JMC-а такођер могу узети у обзир препоруке које произлазе из конзультација одржаних с актерима на локалној и

националној разини, укључујући представнике donatorske zajednice.

5.6. Opseg geografske podobnosti za nabavu i grantove

Geografska podobnost u smislu mjesta osnivanja za sudjelovanje u postupcima nabave i dodjele grantova i u pogledu podrijetla izvršenih nabava kako je utvrđeno u osnovnom aktu i navedeno u relevantnim ugovornim dokumentima primjenjivat će se u skladu sa sljedećim odredbama.

Odgovorni službenik Komisije za odobravanje može proširiti geografsku podobnost na temelju hitnosti ili nedostupnosti usluga na tržištima dotičnih zemalja ili teritorija, ili u drugim propisno potkrijepljenim slučajevima u kojima bi primjena pravila podobnosti učinila realizaciju ove akcije nemogućom ili izuzetno teško ostvarivom (članak 28., stavak (10) instrumenta NDICI - Globalna Europa).

6. IZVJEŠTAVANJE, PRAĆENJE I EVALUACIJA

Opis zahtjeva i modaliteta za izvještavanje, praćenje i evaluaciju programa predstavljen je u okviru Okvirnog sporazuma o finansijskom partnerstvu/ili Sporazuma o financiranju.

7. INFORMACIJE I VIDLJIVOST

Vidljivost financiranja od strane EU i saopćenja o ciljevima i učinku akcija zakonska su obveza za sve akcije koje financira EU, kao što je navedeno u zahtjevima za saopćavanje i vidljivost EU koji su na snazi.

Konkretno, primatelji sredstava EU moraju potvrditi podrijetlo sredstava EU i osigurati njihovu odgovarajuću vidljivost:

- davanjem izjave u kojoj se na vidljiv način ističe potpora dobivena od EU na svim dokumentima i komunikacijskom materijalu koji se odnosi na primjenu sredstava, uključujući službenu web-stranicu i račune društvenih medija, gdje postoje; i

- promoviranjem akcija i njihovih rezultata pružanjem koherentnih, učinkovitih i proporcionalnih ciljanih informacija višestrukoj publici, uključujući medije.

Mjere vidljivosti i komunikacije će, prema potrebi, provoditi javne uprave (na primjer, u vezi s reformama vezanim za proračunsku potporu EU), povjereni subjekti, izvođači radova i korisnici grantova. Odgovarajuće ugovorne obveze će biti uključene u sporazume o financiranju, ugovore o delegiranju, odnosno, ugovore o nabavi i grantu.

Mjere će se zasnivati na posebnom Planu komunikacije i vidljivosti, koji je uspostavljen i implementiran u skladu sa zahtjevima za komunikaciju i vidljivost EU koji su na snazi. Plan uključuje, između ostalog, komunikacijski narativ i glavne poruke za akciju, prilagođene različitim ciljnim skupinama (zainteresirane strane, civilno društvo, šira javnost, itd.).

Mjere vidljivosti i komunikacije specifične za ovu akciju će biti komplementarne širim komunikacijskim aktivnostima koje izravno provode službe Europske komisije i/ili Delegacije EU. Europska komisija i Delegacije EU trebale bi biti u potpunosti obaviještene o planiranju i provedbi konkretnih aktivnosti vidljivosti i komunikacije, posebice u pogledu komunikacijskog narativa i glavnih poruka.

Dizajn i implementacija mjera vidljivosti i komunikacije bit će odgovornost struktura prekogranične suradnje. Potonji, uz pomoć JTS-a, predstaviti će JMC-u komunikacijsku strategiju s detaljnim informacijama i planom vidljivosti.

8. ODRŽIVOST

Održivost ishoda i rezultata ostvarenih u okviru akcije zahtijeva posvećenost nacionalnih vlasti uključenih u upravljanje programom. Poštujući odredbe pravnog okvira koji se primjenjuje na prekograničnu suradnju između korisnika

programa IPA III, vlasti se obvezuju da će osigurati, koliko god je to moguće, neophodne finansijske i institucionalne resurse, uključujući relevantno iskusno osoblje, kako bi implementacija programa bila uspješna priča. Kao osnovni znak odgovornosti, posebnu pozornost će posvetiti stvaranju neophodnih uvjeta za osiguravanje kontinuiteta osoblja u osnovnim funkcijama i institucijama kao način da se garantira nesmetano izvođenje programa.

Održivost na operativnoj razini podjednako igra ključnu ulogu. Svaka operacija treba imati opipljiv utjecaj na svoje ciljne skupine na prekograničnoj razini. Održivost treba biti ugrađena u svaku prijavu, pokazujući kako će očekivani ishodi imati koristi za regiju čak i nakon što se operacija eventualno završi. U svakom pozivu za podnošenje prijedloga, jedan od kriterija dodjele je održivost kao što je prikazano u odjeljku 5 evaluacijske mreže za potpune prijave. Operacije koje ne mogu pokazati da će intenzivirati susjedске odnose, stvoriti prekogranična partnerstva za društveni, teritorijalni ili ekonomski razvoj i/ili ukloniti prekogranične prepreke održivom razvoju, malo je vjerojatno da će imati opipljive rezultate, multiplikativne učinke ili dugoročni učinak u prekograničnoj perspektivi, te stoga trebaju biti isključene iz financiranja, bez obzira na bilo koje druge zasluge.

DODATAK II - OPĆI UVJETI

Sadržaj

Prvi dio: Opće odredbe

Članak 1 - Razdoblje izvršenja, razdoblje operativnog provođenja i rok za ugovaranje

Članak 2 - Korisnici programa IPA III i njihove zajedničke dužnosti

Članak 3 - Zahtjevi za izvješćivanje

Članak 4 - Komunikacija i vidljivost 3

Članak 5 - Prava intelektualnog vlasništva

Članak 6 - Prihvatljivost troškova

Članak 6a - Dozvole i ovlaštenja

Drugi dio: Odredbe koje se primjenjuju na neizravno upravljanje korisnika programa IPA III

Članak 7 - Opća načela

Članak 8 - Nabava i dodjela grantova

Članak 8a - Isključenje i administrativne sankcije

- **Ex-ante** i **ex-post** kontrole postupaka dodjele grantova i postupaka nabave te **ex post** kontrole ugovora i grantova koje provodi Komisija

Članak 10 - Bankovni računi, računovodstveni sustavi i priznati troškovi

Članak 11 - Odredbe o plaćanjima od strane Komisije Vodećem korisniku programa IPA III

Članak 12 - Prekid plaćanja

Članak 13 - Povrat sredstava

Članak 13a- Finansijske ispravke i zatvaranje

Treći dio: Završne odredbe

Članak 14 - Konzultacije korisnika programa IPA II programa i Komisije

Članak 15 - Izmjene i dopune ovog Sporazuma o financiranju

Članak 16 - Obustava ovog Sporazuma o financiranju

Članak 17 - Raskid ovog Sporazuma o financiranju

Članak 18 - Mjerodavno pravo, rješavanje sporova

Članak 19 - Mjere ograničavanja EU-a

Prvi dio: Opće odredbe

Članak 1 - Razdoblje izvršenja, razdoblje operativnog provođenja i rok za ugovaranje

(1) Razdoblje izvršenja ovog Sporazuma o financiranju je razdoblje tijekom kojeg se Sporazum o financiranju provodi i uključuje razdoblje operativnog provođenja kao i završnu fazu. Trajanje razdoblja provođenja definirano je u članku 2. stavak

1. Posebnih uvjeta i počinje zaključivanjem ovog Sporazuma o financiranju.

(2) Razdoblje operativnog provođenja je razdoblje u kojem su završene sve operativne aktivnosti obuhvaćene ugovorima o nabavi, ugovorima o grantu i sporazumima o doprinosu. Trajanje ovog razdoblja navedeno je u članku 2. stavku 2. Posebnih uvjeta i počinje sklapanjem ovog Sporazuma o financiranju za proračunsku obvezu za prvu godinu ili najkasnijeg datuma razmjene pisama za proračunsku obvezu za naredne godine.

(3) Ugovorno tijelo će poštovati razdoblje operativnog provođenja prilikom sklapanja i provedbe ugovora o nabavi, ugovora o grantu i sporazuma o doprinosu u okviru ovog Sporazuma o financiranju.

(4) Ne dovodeći u pitanje članak 29. stavak 2. Okvirnog sporazuma o financijskom partnerstvu (FFPA), troškovi povezani s aktivnostima ovog programa prekogranične suradnje prihvatljivi su za financiranje EU-a samo ako su nastali tijekom razdoblja operativnog provođenja. Troškovi nastali prije stupanja na snagu ovog Sporazuma o financiranju neće biti prihvatljivi za financiranje od strane EU-a osim ako nije drugačije određeno u članku 7. Posebnih uvjeta.

(5) Ugovori o nabavi, ugovori o grantu i sporazumi o doprinosu sklapaju se najkasnije u roku od tri godine od sklapanja Sporazuma o financiranju, za proračunsku obvezu za prvu godinu ili zadnji datum razmjene pisama za proračunske obveze za sljedeće godine, osim u slučaju:

(a) izmjena i dopuna već sklopljenih pravnih obveza koje ne rezultiraju povećanjem doprinosa EU-a;

(b) pravnih obveza koje će se sklopiti nakon prijevremenog raskida postojećeg ugovora o nabavi;

(c) pravnih obveza koje se odnose na reviziju i evaluaciju, koje se mogu potpisati nakon razdoblja operativnog provođenja;

(d) promjene provedbenog subjekta

(6) Ugovor o nabavi, ugovor o grantu ili sporazum o doprinosu koji nije doveo do bilo kakvog plaćanja u roku od dvije godine od njegovog potpisa automatski se raskida i njegovo financiranje se poništava, osim u slučaju spora pred sudskim ili arbitražnim tijelima.

Članak 2 - Korisnici programa IPA III i njihove zajedničke dužnosti

(1) Kao što je predviđeno člankom 76. stavkom 3. odgovarajućih FFPA-a, korisnici programa IPA III blisko će surađivati te zajednički ispunjavati funkcije i u njima preuzimati odgovornosti.

(2) U svrhu primjene članka 25. FFPA-a o zaštiti podataka, osobni podaci će:

- se obrađivati na zakonit, pošten i transparentan način u vezi sa subjektom podataka;

- se prikupljati u navedene, izričite i legitimne svrhe i neće se dalje obrađivati na način koji nije u skladu s tim svrhama;

- biti odgovarajući, relevantni i ograničeni na ono što je potrebno u odnosu na svrhe za koje se obrađuju;

- biti točni i, po potrebi, ažurirani;

- se obrađivati na način koji osigurava odgovarajuću sigurnost osobnih podataka i

- biti u formi koja omogućava identifikaciju subjekata podataka onoliko koliko je potrebno u svrhe za koje se obrađuju osobni podaci.

Osobni podaci koji će se navoditi u dokumentima korisnika programa IPA III u skladu s člankom 8.5 moraju se obrisati po isteku rokova navedenih u članku 8. stavak 5.

Članak 3 - Zahtjevi za izvješćivanje

(1) U svrhu zahtjeva za izvješćivanje utvrđenih u članku 80. stavku 1. odgovarajućih FFPA-a, strukture prekogranične suradnje će upotrebljavati predložak iz Dodatka III.

(2) U svrhu općih zahtjeva za izvješćivanje Komisiji iz članka 59. FFPA-a o godišnjem izvješću o provedbi pomoći iz programa IPA III, Državni IPA koordinator (NIPAK) u vodećem korisniku programa IPA III koristit će predložak koji je dostavila Komisija.

(3) U svrhu članka 60. FFPA-a, NIPAK u vodećem korisniku programa IPA III podnosi Komisiji završno izvješće o provedbi aktivnosti koje pod neizravnim upravljanjem provodi korisnik programa IPA III ovog Programa najkasnije šesnaest mjeseci nakon završetka razdoblja operativnog provođenja. NIPAK će koristiti predložak koji je dostavila Komisija.

(4) U svrhu članka 61. stavka 1. FFPA-a, Državni dužnosnik za ovjeravanje (NAO) u vodećem korisniku programa IPA III osigurava do 15. siječnja sljedeće financijske godine u elektroničkom obliku kopiju podataka koji se čuvaju u računovodstvenom sustavu uspostavljenom prema članku 4. stavak 4. Ovo treba potkrijepiti potpisanim nerevidiranim sažetim financijskim izvješćem u skladu s točkom (c) Dodatka IV.

(5) U svrhu zahtjeva za financijskim izvješćivanjem pod neizravnim upravljanjem iz članka 61. stavak 2. točka (a) i članka 61. stavak 3. FFPA-a, NAO u vodećem korisniku programa IPA III koristit će predložke predviđene u točkama (a) i (b) Dodatka IV.

Članak 4 - Komunikacija i vidljivost

(1) U skladu s člankom 24. odgovarajućih FFPA-a, korisnici programa IPA III poduzimaju potrebne mjere kako bi osigurali vidljivost financiranja EU-a za aktivnosti koje su im povjerene te pripremaju koherentan plan aktivnosti komunikacije i vidljivosti, koji će biti dostavljen Komisiji na dogovor u roku od 6 mjeseci od stupanja na snagu ovog Sporazuma o financiranju.

(2) Ove aktivnosti komunikacije i vidljivosti moraju biti u skladu s Priručnikom za komunikacije i vidljivosti za vanjske aktivnosti EU-a koji je utvrdila i objavila Komisija, a koji je na snazi u vrijeme aktivnosti.

Članak 5 - Prava intelektualnog vlasništva

(1) Ugovori koji se financiraju u okviru ovog Sporazuma o financiranju osiguravaju da korisnici programa IPA III steknu sva potrebna prava intelektualnog vlasništva u pogledu informacijske tehnologije, studija, crteža, planova, promidžbe i bilo kojeg drugog materijala izrađenog za potrebe planiranja, provedbe, praćenja i evaluacije.

(2) Vodeći korisnik programa IPA III jamči da Komisija, ili bilo tko ili osoba ovlaštena od strane Komisije, i ostali korisnici programa IPA III imaju pristup i pravo korištenja takvog materijala. Komisija će takav materijal koristiti samo za vlastite potrebe.

Članak 6 - Prihvatljivost troškova

(1) Sukladno članku 29. stavku 3. točki (b) FFPA-a, i ne dovodeći u pitanje njegov članak 28. te članak 7. Posebnih uvjeta, sljedeći troškovi koje su napravili korisnici programa IPA III neće biti prihvatljivi za financiranje u okviru ovog Sporazuma o financiranju:

(a) bankovne naknade, troškovi jamstava i slične naknade;

(b) novčane i financijske kazne;

(c) troškovi parnica;

(d) gubici tečajne razlike;

(e) dugovi i troškovi servisiranja duga (kamate);

(f) rezerviranja za gubitke, dugove ili potencijalne buduće obveze;

(g) krediti trećim stranama, osim ako nije drugačije navedeno u posebnim uvjetima;

(h) negativne kamate koje zaračunavaju banke ili druge finansijske institucije.

Članak 6a - Dozvole i ovlaštenja

Ne dovodeći u pitanje članak 27. FFPA-a, nadležna tijela korisnika programa IPA III, u skladu s nacionalnim pravom, pravodobno će osigurati sve vrste dozvola i/ili autorizacija potrebnih za provedbu Programa.

Drugi dio: Odredbe koje se primjenjuju na neizravno upravljanje korisnika programa IPA III

Članak 7 - Opća načela

(1) Svrha Drugog dijela je utvrditi pravila za povjerene zadatke provedbe proračuna kako je opisano u Dodatku I, te definirati prava i obveze korisnika programa IPA III odnosno Komisije u izvršavanju tih zadataka.

(2) Kako je predviđeno točkom (b) članka 76. stavak 3. odgovarajućih FFPA-a, korisnici programa IPA III zajednički pripremaju bilateralni sporazum i osiguravaju njegovu provedbu.

(3) Nevodeći korisnik programa IPA III surađuje s vodećim korisnikom IPA III kako bi se osiguralo ispunjavanje sljedećih zadataka:

(a) provođenje operativnog praćenja i upravljanje operacijama kako je predviđeno točkom (c) članka 76. stavka 4. FFPA-ova;

(b) provjere u skladu s člankom 76. stavkom 5. FFPA-ova;

(c) zaštita finansijskih interesa Unije kako je predviđeno člankom 51. FFPA-ova.

(4) Korisnici programa IPA III ostaju odgovorni za ispunjavanje obveza propisanih ovim Sporazumom o financiranju i Okvirnim sporazumom o finansijskom partnerstvu (FFPA). U skladu s člankom 12., člankom 16., člankom 17. i člankom 19., Komisija zadržava pravo prekinuti plaćanja te obustaviti i/ili raskinuti ovaj Sporazum o financiranju.

Članak 8 - Nabava i dodjela grantova

(1) Ne dovodeći u pitanje članak 18. stavak 5. FFPA-a, zadatke iz članka 7. stavak 3. provodi vodeći korisnik programa IPA III u suradnji s nevodećim korisnikom programa IPA III u skladu s postupcima i standardnim dokumentima koje je utvrdila i objavila Komisija za dodjelu ugovora o nabavi i dodjeli grantova u vanjskim djelovanjima, a posebno u skladu praktičnim vodičem o ugovornim postupcima za vanjska djelovanja Europske unije (PRAG), na snazi u vrijeme pokretanja predmetnog postupka, kao i u skladu s potrebnim standardima komunikacije i vidljivosti iz članka 4. stavka 2.

(2) U skladu s člankom 18. stavkom 2. FFPA-a, prema potrebi vodećem korisniku programa IPA III dati daljnje smjernice u vezi s prilagodbom postupaka i standardnih dokumenata koje je Komisija utvrdila i objavila za dodjelu ugovora o nabavi i dodjeli grantova u vanjskim djelovanjima za specifičan slučaj prekogranične suradnje.

(3) Vodeći korisnik programa IPA III provodi postupke nabave i dodjele grantova, sklapa ugovore koji iz toga proizlaze i osigurava da svi relevantni dokumenti za revizijski trag budu na jeziku ovog Sporazuma o financiranju.

(4) Korisnici programa IPA III u potpunosti će surađivati u uspostavljanju odbora za ocjenjivanje kako je predviđeno točkom (a) članka 76. stavka 4. odgovarajućih FFPA-ova.

(5) Ne dovodeći u pitanje članak 49. FFPA-a, vodeći korisnik programa IPA III dužan je, na razdoblje od pet godina od datuma zatvaranja relevantne proračunske obveze, čuvati sve relevantne popratne finansijske i ugovorne dokumente od datuma stupanja na snagu ovog Sporazuma o financiranju ili od ranijeg datuma u slučaju da je postupak nabave, poziv za dostavu prijedloga ili postupak izravne dodjele granta pokrenut prije stupanja na snagu ovog Sporazuma o financiranju. Vodeći korisnik programa IPA III posebno će čuvati sljedeće:

- (a) Za postupke nabave:
  - i) Najave javnog nadmetanja s dokazom objave najave nabave i sve ispravke;
  - ii) Imenovanje komisije za uži izbor;
  - iii) Izvješće o užem izboru (uključujući dodatke) i prijave;
  - iv) Dokaz o objavljivanju obavijesti o užem izboru;
  - v) Pisma kandidatima koji nisu ušli u uži izbor;
  - vi) Poziv za dostavljanje ponuda ili slično;
  - vii) Tenderske dokumente koji uključuju dodatke, pojašnjenja, zapisnike sa sastanaka, dokaze o objavljivanju;
  - viii) Imenovanje komisije za procjenu ponuda;
  - ix) Izvješće o otvaranju ponuda, uključujući dodatke;
  - x) Izvješće o procjeni/pregovorima, uključujući dodatke i primljene ponude¹;
  - xi) Pismo obavijesti;
  - xii) Prateće pismo za dostavljanje ugovora;
  - xiii) Pisma neuspješnim kandidatima;
  - xiv) Obavijest o dodjeli/poništanju, uključujući dokaz o objavi;
  - xv) Potpisane ugovore, izmjene i dopune, ispravke, izvješća o provođenju i relevantnu korespondenciju.

(b) Za pozive za dostavljanje prijedloga i izravnu dodjelu grantova:

- i) Imenovanje komisije za procjenu prijedloga;
- ii) Otvaranje i administrativna izvješća uključujući dodatke i primljene prijave²;
- iii) Pisma uspješnim i neuspješnim kandidatima nakon procjene sažetka;
- iv) Izvješće o procjeni sažetka;
- v) Izvješće o procjeni čitave prijave ili izvješće o pregovaračkom postupku s relevantnim dodacima;
- vi) Provjeru prihvatljivosti i prateću dokumentaciju;
- vii) Pisma uspješnim i neuspješnim podnositeljima zahtjeva s odobrenim rezervnim listama nakon potpune procjene prijave;
- viii) Prateće pismo za dostavljanje ugovora o grantu;
- ix) Obavijest o dodjeli/poništanju, uključujući dokaz o objavi;
- x) Potpisane ugovore, izmjene i dopune, ispravke i relevantnu korespondenciju.

Nadalje, finansijski i ugovorni dokumenti iz stavka 5. točke (a) i (b) bit će dopunjeni svim relevantnim popratnim dokumentima kako zahtijevaju postupci iz stavka 1., kao i svom relevantnom dokumentacijom koja se odnosi na plaćanja, povrate i operativne troškove, na primjer izvješća o projektima i provjerama na licu mjesta, prihvatanje robe i radova, garancije, jamstva, izvješća nadzornih inženjera.

Članak 8a - Isključenje i administrativne sankcije

(1) Prilikom primjene postupaka i standardnih dokumenata koje je utvrdila i objavila Komisija za dodjelu ugovora o nabavi i ugovora o grantu, vodeći korisnik programa IPA III u skladu s tim osigurava da se ugovor o nabavi ili

¹ Eliminacija neuspješnih ponuda pet godina nakon završetka postupka nabave.

² Eliminacija neuspješnih prijava tri godine nakon zatvaranja postupka dodjele granta.

grantu financiran od strane EU-a ne dodijeli gospodarskom subjektu niti podnositelju zahtjeva za dodjelu granta ukoliko se taj gospodarski subjekt ili podnositelj zahtjeva za dodjelu granta ili osoba s ovlašću zastupanja, donošenja odluka ili kontrolom nad njim, nalazi u nekoj od situacija za isključenje kako je predviđeno odgovarajućim procedurama i standardnim dokumentima Komisije.

(2) Vodeći korisnik programa IPA III dužan je odmah obavijestiti Komisiju kada je kandidat, ponuditelj ili podnositelj zahtjeva u situaciji isključenja iz stavka (1), ili je počinio nepravilnosti i prijevaru kako je definirano u članku 51. stavku 5. FFFPA-a, ili je pokazao značajne nedostatke u ispunjavanju glavne obveze u provedbi zakonske obveze koja se financira iz proračuna Unije.

(3) Vodeći korisnik programa IPA III uzima u obzir podatke sadržane u Sustavu ranog otkrivanja i isključenja (EDES) Komisije prilikom dodjele ugovora o nabavi i grantu. Pristup informacijama može se osigurati putem točke (točaka) za vezu ili putem savjetovanja koristeći se sljedećim sredstvima: (Europska komisija, Glavna uprava za proračun, računovođa Komisije, M015, B-1049 Bruxelles, Belgija i e-poštom na BUDG-C01-EXCLDB@ec.europa.eu s kopijom na adresu Komisije navedenu u članku 3. Posebnih uvjeta). Svaki ugovor ili grant sklopljen s izvođačem ili korisnikom granta koji je u situaciji isključenja u trenutku sklapanja ugovora isključuju se iz financiranja Unije i može se primijeniti mehanizam financijskih korekcija u skladu s člankom 13.a.

(4) Ako vodeći korisnik programa IPA III postane svjestan situacije isključenja iz stavka 1. u provedbi zadataka opisanih u Dodatku I., vodeći korisnik programa IPA III će, prema uvjetima svog nacionalnog zakonodavstva, nametnuti gospodarskom operateru ili podnositelju zahtjeva za grant, odbijanje iz danog postupka i isključenje iz budućih postupaka nabave ili dodjele granta. Vodeći korisnik IPA III također može nametnuti financijsku kaznu proporcionalnu vrijednosti dotičnog ugovora. Odbijanja, isključenja i/ili financijske kazne izriču se nakon akuzatornog postupka kojim se dotičnoj osobi osigurava pravo na obranu. Vodeći korisnik IPA III dužan je obavijestiti Komisiju u skladu sa stavkom (2) ovog članka.

Članak 9 - Ex-ante i ex-post kontrole postupaka dodjele grantova i postupaka nabave te ex-post kontrole ugovora i grantova koje provodi Komisija

(1) provoditi *ex-ante* kontrole postupaka dodjele za nabave i grantove za sljedeće faze:

(a) odobrenja obavijesti o ugovoru za nabavu i njihove izmjene;

(b) odobrenja tenderske dokumentacije i smjernica za podnositelje zahtjeva za grantove;

(c) odobrenje sastava Odbora za ocjenjivanje;

(d) odobravanje evaluacijskih izvješća, odluka o odbijanju i dodjeli¹;

(e) odobrenje ugovornih dosjea i dodataka ugovorima.

(2) U smislu *ex-ante* kontrola, Komisija odlučuje o:

(a) provođenju *ex-ante* kontrola svih spisa, ili

(b) provođenju *ex-ante* kontrola odabranih spisa, ili

(c) potpunom odustajanju od *ex-ante* kontrola.

(3) Ako Komisija odluči izvršiti *ex-ante* kontrole u skladu sa stavkom 2. točke (a) ili (b), ona vodećeg korisnika programa IPA II izvještava o dokumentima izabranim za *ex-ante* kontrole. Ovaj korisnik programa IPA II, nakon obavijesti o tome koji je dokument izabran za *ex-ante* kontrolu, Komisiji dostavlja svu potrebnu dokumentaciju i informacije, a

najkasnije u vrijeme dostavljanja obavijesti o ugovoru ili smjernica za podnositelje zahtjeva za objavljivanje.

(4) Komisija može odlučiti o provođenju *ex-post* kontrola postupaka dodjele koji nisu bili podvrgnuti *ex-ante* kontroli (u roku od 6 mjeseci od potpisivanja ugovora).

(5) Komisija može odlučiti izvršiti *ex-post* kontrole, uključujući revizije i kontrole na licu mjesta, u bilo kojem trenutku na svim ugovorima ili grantovima koje je dodijelio vodeći korisnik programa IPA III koji proizlaze iz ovog Sporazuma o financiranju. Ovaj korisnik programa IPA III stavlja na raspolaganje svu potrebnu dokumentaciju i informacije Komisiji nakon što ga se obavijesti da je spis odabran za *ex-post* kontrolu. ovlastiti osobu ili subjekt da u njezino ime provodi *ex-post* kontrole.

Članak 10 - Bankovni računi, računovodstveni sustavi i priznati troškovi

(1) Nakon stupanja na snagu ovog Sporazuma o financiranju, Računovodstveno tijelo i Posredničko tijelo za financijsko upravljanje vodećeg korisnika programa IPA III za program prekogranične suradnje otvorit će najmanje jedan bankovni račun denominiran u eurima po godišnjoj dodjeli. Ukupni bankovni saldo za program prekogranične suradnje zbroj je salda na svim bankovnim računima programa koje ima Računovodstveno tijelo i sva sudjelujuća Posrednička tijela za financijsko upravljanje u vodećem korisniku programa IPA III.

(2) Vodeći korisnik programa IPA III priprema i Komisiji dostavlja planove predviđanja isplata po godišnjoj dodjeli za vrijeme trajanja razdoblja provedbe programa prema predlošku iz točke (d) Dodatka IV. Ova se predviđanja ažuriraju i dostavljaju sa svakim zahtjevom za isplatu sredstava iz članka 11. stavak 2. i članka 11. stavak 3., s godišnjim financijskim izvješćem iz članka 3. stavak 5. i s predviđanjem vjerojatnih zahtjeva za isplatu iz članak 33. stavak 3. FFFPA-a. Planovi predviđanja isplate temelje se na stvarnim i realnim potrebama te moraju biti potkrijepljeni dokumentiranom detaljnom analizom (uključujući planirano ugovaranje i raspored plaćanja po ugovoru) koja će biti dostupna Komisiji na zahtjev.

(3) Početni plan predviđanja isplata sadrži sažeta godišnja predviđanja isplata po godišnjoj dodjeli za cijelo razdoblje provedbe i mjesečna predviđanja isplata za prvih dvanaest mjeseci programa prekogranične suradnje. Naknadni planovi sadržavat će sažeta godišnja predviđanja isplata po godišnjoj dodjeli za preostali dio razdoblja provedbe programa prekogranične suradnje i mjesečna predviđanja isplata za sljedećih četrnaest mjeseci.

(4) Vodeći korisnik programa IPA III dužan je uspostaviti i održavati računovodstveni sustav u skladu s klauzulom 4(3)(a) Dodatka A FFFPA-a, koji će sadržavati barem podatke za ugovore kojima se upravlja u okviru programa prekogranične suradnje naveden u Dodatku V.

(5) U skladu s člankom 57. stavkom 2. FFFPA-a, troškovi priznati u računovodstvenom sustavu koji se vodi prema stavku 4. moraju nastati, biti prihvaćeni i plaćeni i odgovarati stvarnim troškovima dokazanim popratnim dokumentima, a upotrebljavat će se kada je to prikladno za odobravanje avansne isplate koju plaća vodeći korisnik programa IPA III u okviru lokalnih ugovora.

Članak 11 - Odredbe o plaćanjima od strane Komisije vodećem korisniku programa IPA III

(1) Svaki zahtjev za avansno plaćanje mora sadržavati izjavu o izdacima za program, uključujući ugovorene iznose, isplaćene i priznate troškove.

(2) Prva avansna isplata odnosi se na 100% predviđenih isplata za prvu godinu predviđenog plana isplata u skladu s člankom 10. stavkom 2. Ovaj zahtjev za avansno plaćanje mora

¹ Za ugovore o uslugama ovaj korak uključuje *ex-ante* kontrole u vezi s odobravanjem užeg izbora.

бити поткријељен bankovnim punomoćima за све bankovne račune programa, ако је примјениво.

(3) Vodeći korisnik programa IPA III podnijet će naknadne zahtjeve за avansne isplate kada ukupni bankovni saldo за program padne ispod predviđenih isplata за sljedećih pet mjeseci programa.

(4) Svaki zahtjev за dodatno avansno plaćanje mora sadržavati:

a) Bankovni saldo за program на крајњи datum заhtjeva;

b) ažurirane bankovne punomoći за све bankovne račune Programa, ако је примјениво;

c) Predviđanje isplate за program за sljedećih četrnaest mjeseci на крајњи datum заhtjeva како је наведено у чланку 10. stavku 3.);

d) Izvješćivanje у IPA-APP.

(5) Vodeći korisnik programa IPA III može zatražiti за svako sljedeće avansno plaćanje iznos ukupnih isplata predviđenih за četrnaest mjeseci nakon крајњег datuma заhtjeva, umanjen за salda наведена у stavku 4(a) на крајњи datum заhtjeva за isplatu sredstava, uvećan за било који iznos који је financirao korisnik programa IPA III према stavku 6., а који још није надокнађен.

Komisija zadržava pravo smanjenja svake sljedeće avansne isplate ако ukupni bankovni saldo vodećег korisnika programa IPA III у оквиру овог programa премаши предвиђену isplatu за sljedećih četrnaest mjeseci.

(6) Ако је плаћање smanjeno према stavku 5., vodeći korisnik programa IPA III мора financirati program из vlastitih sredstava до износа smanjenja. Vodeći korisnik programa IPA III tada može zatražiti povrat tog financiranja као dio sljedećег заhtjeva за isplatu sredstava како је наведено у stavku 5.

(7) Sukladno чланку 33. stavku 1. FFPA-a, Komisija zadržava pravo обрађивати djelomična plaćanja у оквиру raspoloživih sredstava. Nakon što sredstva ponovno буду dostupna, Komisija одмах обрађује isplatu preostalog износа.

(8) Komisija има pravo поврата prekomjernih sredstava на banci која су остала neiskorištena дуље од dvanaest mjeseci. Prije korištenja овог права, Komisija će позвати vodećег korisnika programa IPA III да наведе разлоге за каšnjenje у isplati sredstava и да докаже stalnu потребу за njима у sljedeća dva mjeseca.

(9) Kamate настале на bankovnim računima korištenim за ovaj program не pripadaju Komisiji.

(10) U skladu с чланком 33. stavkom 4. FFPA-a, kada Komisija prekine rok за заhtjev за isplatu за више од два mjeseca, vodeći korisnik programa IPA III može zatražiti одлуку Komisije о tome треба ли nastaviti prekid roka.

(11) Ovjereno završno izvješće о izdacima из чланка 36. stavka 1. тоčke (a) FFPA-a dostavlja NAO најкасније 16 mjeseci nakon završetka razdoblja operativnog provođenja.

Članak 12 - Prekid plaćanja

(1) Ne dovodeći у pitanje обуставу или raskid овог Sporazuma о financiranju према чланцима 16. и 17., као и не dovodeći у pitanje чланке 38. и 39. FFPA-a, djelomično или у cijelosti prekinuti plaćanja, ако:

(a) је Komisija utvrdila или је озбиљно забринута да је vodeći korisnik programa IPA III počinio značajne pogreške, nepravilnosti или пријевару dovodeći у pitanje zakonitost или pravilnost temeljnih одређених transakcija у provedbi Programa или се није pridržavao svojih обвезе према ovom Sporazumu о financiranju, укључујући обвезе у vezi с provedбом Plana komunikacije и vidljivosti;

(b) је Komisija utvrdila или је озбиљно забринута да је vodeći korisnik programa IPA III počinio sustavne или ponavljajuće pogreške или nepravilnosti, пријевару или kršenje

обвеза према ovom или другим sporazumima о financiranju, под uvjetom да те pogreške, nepravilnosti, пријеваре или kršenja обвеза materijalno utječu на provedбу овог Sporazuma о financiranju или dovode у pitanje pouzdanost sustava interne kontrole korisnika programa IPA III или zakonitost и pravilnost temeljnih rashoda.

Članak 13 - Povrat sredstava

(1) Uz slučajeve из чланка 40. FFPA-a, povratiti sredstva од vodećег korisnika programa IPA III како је предвиђено Financijskom uredbom, посебно у случају:

(a) neuspjehа у osiguravanju postizanja ishoda и korištenja rezultata за namjeravanu svrhu како је наведено у Dodatku I;

(b) neprihvatljivih troškova;

(c) troškova nastalih као rezultat pogrešaka, nepravilnosti, пријеваре или kršenja обвеза у provedbi programa, посебно у postupcima nabave и dodjele grantova.

(d) slabosti или nedostatka у sustavima upravljanja и kontrole korisnika programa IPA III који dovodi до primjene finansijske korekcije.

(2) U skladu с nacionalnim pravom, NAO враћа doprinos Unije плаћен vodećем korisniku programa IPA III од primatelja који су били у било којој situaciji која је definirana у stavku 1. тоčkama b) или c) овог чланка или наведена у чланку 40. FFPA-a. Ако NAO не успје повратити сва или dio sredstava, то неће спријечити Komisiju да поврати sredstva од vodećег korisnika programa IPA III.

(3) Nevodeći korisnik programa IPA III činit će sve što је у njegovoj моћи како би подржао vodećег korisnika programa IPA III у поврату kada се primatelj налази на njegovom teritoriju. Dogovor о povratima bit će предвиђен bilateralnim sporazumom који će се sklopiti у skladu с чланком 70. одговарајућих FFPA-ova.

(4) Iznosi koje је vodeći korisnik programa IPA III neopravdano platio или povratio, iznosi finansijskih jamstava, jamstava за dobro izvršenje posla и jamstva за avansno plaćanje položenih на temelju postupaka nabave и dodjele grantova, iznosi finansijskih kazni koje је vodeći korisnik programa IPA III izrekao kandidatima, ponuđačима, podnositeljima заhtjeva, izvođačима или korisnicima granta, ponovno će се koristiti за program или се враћају Komisiji.

Članak 13a - Finansijske ispravke и zatvaranje

U skladu с чланцима 42., 43. и 47. FFPA-a, Komisija daje dodatne smjernice о postupku pregleda и prihvaćanja računa, укључујући finansijske ispravke и zatvaranje.

Трећи dio: Završne одредбе

Članak 14 - Konzultacije korisnika programa IPA II и Komisije

(1) Korisnici programa IPA III и Komisija се међусобно konzultiraju prije pokretanja било каквог spora који се односи на provođenje или тумачење овог Sporazuma о financiranju, у skladu с чланком 18. ових опćih uvjeta.

(2) Kada Komisija postane upoznata с problemima у provođenju postupaka који се односе на provođenje овог Sporazuma о financiranju, она uspostavlja све potrebne kontakte с korisnicima programa IPA III programa како би пронашла рјешење настале ситуације и poduzela све potrebne korake.

(3) Konzultacije могу dovesti до izmjene, обуставе или raskida овог Sporazuma о financiranju.

(4) Komisija redovito izvještava korisnike programa IPA III о provođenju aktivnosti opisanih у Dodatku I koje не spadaju под Други dio ових Опćih uvjeta.

Članak 15 - Izmjene i dopune ovog Sporazuma o financiranju

(1) Sve izmjene i dopune ovog Sporazuma o financiranju vrše se pisanim putem, uključujući razmjenom dopisa.

(2) Ako korisnici programa IPA III zahtijevaju izmjenu i dopunu, zahtjev zajednički podnose Komisiji najkasnije šest mjeseci prije planiranog stupanja izmjene i dopune na snagu.

(3) Komisija može izmijeniti dokumente u Dodacima III, IV i V, a da ovo ne podrazumijeva izmjenu i dopunu ovog Sporazuma o financiranju. Korisnici programa IPA III se pismenim putem obavješavaju o svim takvim izmjenama i dopunama i njihovom stupanju na snagu.

Članak 16 - Obustava ovog Sporazuma o financiranju

(1) Provođenje Sporazuma o financiranju može se obustaviti u sljedećim slučajevima:

a) Komisija može obustaviti provedbu ovog Sporazuma o financiranju ako bilo koji korisnik programa IPA III prekrši obvezu prema ovom Sporazumu o financiranju.

b) Komisija može obustaviti provedbu ovog Sporazuma o financiranju ako vodeći korisnik programa IPA III prekrši bilo koju obvezu utvrđenu prema postupcima i standardnim dokumentima iz članka 18. stavak 2. FFPA-a, ne dovodeći u pitanje odredbe članka 8. stavak 2.

c) Komisija može obustaviti provedbu ovog Sporazuma o financiranju ako vodeći korisnik programa IPA III ne ispunjava uvjete za povjeravanje zadataka provedbe proračuna.

d) Komisija može obustaviti provedbu ovog Sporazuma o financiranju ako korisnici programa IPA III ne ispunjavaju zajednički funkcije i odgovornosti iz članka 2. stavak 1. i, kada je primjenjivo u neizravnom upravljanju, članka 7. stavak 3.

e) Komisija može obustaviti provedbu ovog Sporazuma o financiranju ako bilo koji korisnik programa IPA III odluči obustaviti ili prekinuti proces pristupanja članstvu u EU.

f) Komisija može obustaviti provedbu ovog Sporazuma o financiranju ako bilo koji korisnik programa IPA III prekrši obvezu koja se odnosi na poštivanje ljudskih prava, demokratskih načela i vladavine prava i u teškim slučajevima korupcije ili ako je korisnik programa IPA III kriv za tešku profesionalnu grešku dokazanu opravdanim sredstvom. Teška profesionalna greška se tumači kao nešto od sljedećeg:

- kršenje važećih zakona ili propisa ili etičkih standarda profesije kojoj osoba ili subjekt pripada, ili

- svako nezakonito ponašanje osobe ili subjekta koje ima utjecaj na njegov profesionalni kredibilitet gdje takvo ponašanje označava nezakonitu namjeru ili grubu nemar.

g) Ovaj Sporazum o financiranju može se obustaviti u slučajevima više sile, definiranim u daljnjem tekstu: "Viša sila" znači bilo koju nepredviđenu i iznimnu situaciju ili događaj izvan kontrole ugovornih strana koji bilo koju od njih sprječava u ispunjavanju njezinih obveza, a koji se ne može pripisati njihovoj pogreški ili nemaru (ili njihovih izvođača, zastupnika ili zaposlenika) i koji ne može biti riješen unatoč dubinskoj analizi. Kvarovi opreme ili materijala ili kašnjenja u stavljanju na raspolaganje, radnički prosvjedi ili financijske poteškoće ne mogu se smatrati višom silom. Neće se smatrati da ugovorna strana krši svoje obveze ako je u tome sprječava viša sila o kojoj je druga strana uredno obaviještena. Ugovorna strana koja se suočava sa slučajem više sile bez odlaganja obavještava drugu stranu i navodi prirodu, izgledno razdoblje trajanja i predviđene posljedice problema, i poduzima sve mjere kako bi umanjila moguću štetu. Ako viša sila utječe samo na dio programa, obustava Sporazuma o financiranju može biti djelomična. Niti jedna od strana neće se smatrati odgovornom za kršenje svojih obveza prema ovom Sporazumu o

financiranju ako je u ispunjavanju istih spriječena višom silom, pod uvjetom da poduzima mjere za smanjenje moguće štete.

(2) Komisija može obustaviti ovaj Sporazum o financiranju bez prethodne obavijesti.

(3) Komisija može poduzeti bilo koju odgovarajuću mjeru predostrožnosti prije obustave.

(4) Kada se dostavi obavijesti o obustavi, potrebno je naznačiti posljedice za ugovore o nabavi koji su u tijeku ili će biti potpisani, ugovore o grantovima i sporazume o doprinosu.

(5) Obustava ovog Sporazuma o financiranju ne dovodi u pitanje prekid plaćanja i raskid ovog Sporazuma o financiranju od strane Komisije u skladu s člankom 12. i člankom 17..

(6) Strane će nastaviti s provedbom Sporazuma o financiranju kada to uvjeti dopuste, uz prethodno pismeno odobrenje Komisije. Ovo ne dovodi u pitanje bilo kakve izmjene i dopune ovog Sporazuma o financiranju, koje bi mogle biti potrebne za prilagodbu programa novim uvjetima provedbe, uključujući, ako je moguće, produženje razdoblja operativnog provođenja i izvršenja, ili raskid ovog Sporazuma o financiranju u skladu s člankom 17.

Članak 17 - Raskid ovog Sporazuma o financiranju

(1) Ako se problemi koji su doveli do obustave ovog Sporazuma o financiranju ne riješe u roku od najviše 180 dana, bilo koja strana može raskinuti Sporazum o financiranju uz otkazni rok od 30 dana.

(2) Kada se dostavi obavijest o raskidu, navode se posljedice za ugovore o nabavi, ugovore o grantu i sporazume o doprinosu koji su u tijeku ili će se potpisati.

(3) Raskid ovog Sporazuma o financiranju ne isključuje mogućnost Komisije da izvrši financijske ispravke u skladu s člancima 43. i 44. FFPA-a.

Članak 18 - Mjerodavno pravo, rješavanje sporova

(1) Ovaj Sporazum reguliran je pravom EU-a.

(2) Ako se spor koji se odnosi na tumačenje, primjenu ili valjanost Sporazuma ne može riješiti sporazumno, riješit će se arbitražom u skladu s Arbitražnim pravilima Stalnog arbitražnog suda iz 2012. godine, u skladu sa sljedećim:

(a) Sastav vijeća

Za zahtjeve od 500.000 eura ili više: vijeće se sastoji od tri arbitra. Svaka će stranka imenovati jednog arbitra u roku od 40 kalendarskih dana nakon slanja obavijesti o arbitraži. Dva arbitra koje su imenovale stranke zauzvrat će imenovati trećeg arbitra koji će djelovati kao predsjedavajući arbitar.

Za zahtjeve ispod 500.000 eura: vijeće će se sastojati od jednog arbitra, osim ako se stranke ne dogovore drugačije.

Ako se vijeće ne sastavi u roku od 80 kalendarskih dana nakon slanja obavijesti o arbitraži, bilo koja strana može zatražiti od tajništva Stalnog arbitražnog suda ili drugog međusobno prihvatljivog neutralnog tijela da imenuje potrebnog/potrebne arbitra/arbitre.

(b) Sjedište

Sjedište arbitražnog vijeća je Den Haag, Nizozemska.

(c) Jezik

Jezik postupka bit će engleski ili neki drugi službeni jezik Europske unije koji je obostrano prihvatljiv. Dokazi se mogu izvesti i na drugim jezicima, ako se stranke s tim slože.

(d) Postupak

Pribjegavanje privremenim mjerama, intervencijama treće strane i intervencijama *amicus curiae* je isključeno.

Ako jedna strana od vijeća zatraži da s informacijama ili materijalom postupka povjerljivo, odluka se donosi u obliku obrazloženog naloga i nakon saslušanja druge strane (10 kalendarskih dana za podnošenje primjedbi). Vijeće će odvagnuti razloge zahtjeva, prirodu informacije i pravo na učinkovitu sudsku zaštitu. Vijeće posebno može:

- učiniti otkrivanje podložnim posebnim obavezama ili
- odlučiti se protiv otkrivanja, ali narediti izradu nepovjerljive verzije ili sažetka informacija ili materijala, koji sadrži dovoljno informacija da omogući drugoj strani da izrazi svoje stavove na smislen način.

Ako se od vijeća traži da sasluša slučaj zatvoreno za javnost, odluka će se donijeti nakon saslušanja druge strane (10 kalendarskih dana za podnošenje primjedbi). Vijeće će uzeti u obzir razloge za zahtjev i prigovore druge strane (ako postoje).

Ako se od vijeća traži tumačenje ili primjena prava Europske unije, ono će prekinuti postupak i zatražiti od "Predsjednika Visokog suda u Parizu" (Président du Tribunal de grande instance de Paris, "juge d'appui"), u skladu s člancima 1460. i 1505. francuskog Zakonika o građanskom postupku zatražiti prethodnu odluku od Suda Europske unije u skladu s člankom 267. Ugovora o funkcioniranju Europske Unije. Postupak pred arbitražnim sudom nastaviti će se nakon donošenja odluke od strane *juge d'appui*. Odluka Suda EU-a i *juge d'appui* obvezujuća je za vijeće.

Arbitražna odluka bit će konačna i obvezujuća za stranke i one će je izvršiti bez odgode.

Međutim, svaka strana može zatražiti da odluku preispita Žalbeni sud u Haagu (Gerechtshof Den Haag) na temelju važećeg nacionalnog zakona. U tom slučaju, odluka se neće smatrati konačnom do okončanja ovog postupka. Odluka revizijskog suda obvezujuća je za vijeće.

(e) Troškovi

Troškovi arbitraže sastoje se od:

- naknada i razumnih troškova arbitara.

- razumnih troškova vještaka i svjedoka koje je odobrilo vijeće i

- naknada i troškova Tajništva Stalnog arbitražnog suda za arbitražni postupak (npr. catering, osiguranje službenika, soba, tumačenje).

Naknade arbitara ne smiju premašiti:

- 30.000 eura po arbitru ako je sporni iznos ispod 1.000.000 eura

- 15% spornog iznosa ako je taj iznos veći od 1.000.000 eura. U svakom slučaju naknade arbitara ne smiju premašiti 300.000 eura.

Troškove arbitraže snose stranke u jednakom omjeru, osim ako nije drukčije dogovoreno.

Stranke same snose svoje troškove pravnog zastupanja i druge troškove koje imaju u vezi s arbitražom.

(f) Povlastice i imuniteti

Dogovor o provođenju arbitraže prema Arbitražnim pravilima Stalnog arbitražnog suda iz 2012. godine ne predstavlja i ne može se tumačiti kao odricanje od povlastica ili imuniteta bilo koje strane, na koje imaju pravo.

Članak 19 - Mjere ograničavanja EU-a

(1) Definicije

(a) "Mjere ograničavanja EU-a" označavaju mjere ograničavanja usvojene u skladu s Ugovorom o Europskoj uniji (TEU) ili Ugovorom o funkcioniranju Europske unije (UFEU).

(2) "Ograničena osoba" označava sve subjekte, pojedince ili grupe pojedinaca koje je EU odredila da podliježu mjerama ograničavanja EU-a¹.

(3) U svim svojim odnosima, stranke priznaju da prema pravu EU-a nikakva sredstva ili gospodarski resursi EU-a ne

smiju biti izravno ili neizravno dostupni Ograničenim osobama ili služiti u njihovu korist.

(a) Vodeći korisnik programa IPA III osigurava da nijedna transakcija koja se pronade na popisu sankcija EU-a nema izravnu ili neizravnu korist od financiranja EU-a. Vodeći korisnik programa IPA III obvezuje se osigurati ovu obvezu:

(b) provjerom rezultata pretrage na popisu sankcija EU-a, prije sklapanja i plaćanja prema relevantnim sporazumima, svaki ugovaratelj, korisnik granta i krajnji primatelj s kojim vodeći korisnik programa IPA III ima ili se očekuje da će imati izravan ugovorni odnos (izravni primatelj), kako bi se provjerilo je li takav primatelj Ograničena osoba.

(c) provjerom ili drugim odgovarajućim sredstvima (koja mogu uključivati naknadnu provjeru) na temelju pristupa temeljenog na riziku, da nijedan subjekt koji bi neizravno primao sredstva EU-a nije Ograničena osoba.

(4) U slučaju da vodeći korisnik programa IPA III ocijeni da je bilo koji od primatelja (izravnih ili neizravnih) sredstava EU-a Ograničena osoba, vodeći korisnik programa IPA III će odmah obavijestiti Komisiju.

(5) Ne dovodeći u pitanje obvezu iz gornje točke 3., ako Komisija ocijeni da korištenje financijske pomoći Unije u okviru programa IPA III rezultira ili je rezultiralo kršenjem mjera ograničavanja EU-a, odgovarajući iznosi neće biti prihvatljivi za financijsku pomoć Unije u okviru programa IPA III. Ovo ne dovodi u pitanje bilo kakva prava koja imati da obustavi ili prekine radnju zahvaćenu takvim kršenjem, da povрати sva sredstva EU-a koja je doprinijela Komisija ili da obustavi ili raskine ovaj sporazum o financiranju.

(6) Određivanje korektivnih mjera izvršit će se u skladu s načelom razmjernosti. Korektivne mjere primjenjuju se samo na sredstva EU-a koja su dostupna primatelju ili su u njegovu korist za razdoblje tijekom kojeg je ostao Ograničena osoba.

(7) Ova klauzula ne dovodi u pitanje iznimke sadržane u Mjerama ograničavanja EU-a.

Godišnje izvješće o provedbi:

Prekogrančna suradnja između korisnika programa IPA III:

<Korisnik X> - <Korisnik Y>

(Članak XX. Okvirnog sporazuma o financijskom partnerstvu)

Sadržaj

Rječnik skraćenica

1. Identifikacija

2. Pregled provedbe programa prekogrančne suradnje

2.1. Opis i analiza napretka

2.2. Napredak ostvaren u provedbi programa prekogrančne suradnje

2.2.1. Kvantitativna analiza

2.2.2. Kvalitativna analiza

2.3. Detaljne informacije o financijskom izvršenju Programa prekogrančne suradnje

2.4. Informacije o koracima koje su poduzele strukture prekogrančne suradnje i/ili Zajednički odbor za praćenje kako bi se osigurala kvaliteta i učinkovitost provedbe

2.4.1. Praćenje i evaluacija

2.4.2. Nastali problemi i korektivne radnje

2.5. Vidljivost i publicitet

2.6. Korištenje tehničke pomoći

2.7. Promjene u kontekstu provedbe programa prekogrančne suradnje

2.8. Komplementarnost s drugim sektorskim politikama ili instrumentima

2.9. Priče o uspjehu

Rječnik skraćenica

¹ www.sanctionsmap.eu. Karta sankcija je informatički alat za identifikaciju režima sankcija. Izvor sankcija proizlazi iz pravnih akata objavljenih u Službenom listu Europske unije (SL). U slučaju nepodudarnosti između objavljenih pravnih akata i ažuriranja na web stranici, mjerodavna je verzija u Službenom listu.

<...>

1. Identifikacija

PROGRAM PREKOGRANIČNE SURADNJE	Naziv programa: Program prekogranične suradnje IPA III <država A> <država B> <20XX-20XX> apropijacije/raspodjele: <iznos uključujući tehničku pomoć>
GODIŠNJE IZVJEŠĆE O PROVEDBI	Izvršajna godina: <od 01. siječnja 20XX do 31. prosinca 20XX> Priprema: ▪ <struktura za prekograničnu suradnju korisnika X> ▪ < struktura za prekograničnu suradnju korisnika Y> Datum pregleda Godišnjeg izvješća o provedbi Zajedničkog odbora za praćenje: <datum i vrsta postupka za njegovo donošenje, tj. sastanak ili pismeno> Programsko prihvatljivo područje: <...>

Pravna osnova: članak 80. Okvirnog sporazuma o
financijskom partnerstvu programa IPA III

2. Pregled provedbe programa prekogranične suradnje**2.1. Opis i analiza napretka**

<Sažetak provedbe programa tijekom izvještajnog
razdoblja, to jest:

1. Napredak s raspisanim pozivima za dostavu prijedloga:

- Broj poziva koji se planiraju objaviti do kraja razdoblja
provedbe programa i njihov predloženi raspored:

- Stanje raspisanih poziva za dostavu prijedloga (broj i
datum raspisanih poziva za dostavu prijedloga, broj i datum
poziva za dostavu prijedloga koji su zatvoreni, trajanje procesa
evaluacije - po svakom koraku i ukupno),

- Analiza procesa evaluacije (broj primljenih prijavi, i
odabranih za financiranje i odbijenih, po tematskom prioritetu,
specifičnom cilju i očekivanom rezultatu (gdje je to prikladno);
vrsta, uloga i zemlja podrijetla podnositelja zahtjeva, broj
odbijenih prijavi u svakoj fazi procesa evaluacije, i najčešći
razlozi za odbijanje (pogledati tablicu modela br. XX u
nastavku),

- Popis potpisanih ugovora po pozivu za dostavu
prijedloga i status njihove provedbe (vidjeti model tablice br.
XX u nastavku),

- Događaji za izgradnju kapaciteta koji se provode za
potencijalne podnositelje zahtjeva i za korisnike grantova (broj
događaja, broj sudionika po vrsti događaja i državi, broj
zahtjeva za informacije od prijavljenih korisnika grantova, itd.),

- Broj struktura prekogranične suradnje i održanih
sastanaka osoblja Zajedničkog tehničkog tajništva i rezultata;
broj sastanaka i rezultata Zajedničkog odbora za praćenje; broj
tehničkih sastanaka između struktura prekogranične suradnje i
rezultata.

2. Napredak u strateškim projektima:

<Ako je relevantno, uključiti i informacije o reviziji
programa za razdoblje 2021. - 2027. ili programiranju za 2028.
- 2034.>

Sporazum o financiranju za program prekogranične suradnje IPA III - Dodatak III: godišnje izvješće o provedbi Programa prekogranične suradnje (v. srpanj 2022.)

Tablica¹ br. xx> Popis primljenih prijavi za prekograničnu suradnju po pozivu za dostavu prijedloga, uključujući odobrene za financiranje i odbijene

Referentni broj poziva za dostavljanje prijedloga	Tematski prioritet	Specifični cilj i očekivani rezultat (gdje je primjenjivo)	Naziv	Vrsta, uloga i država podrijetla svih podnositelja zahtjeva	Traženi iznos granta EU-a	Administrativna provjera (Y/N)	procjena kvalitete (Y/N)	Odobreno (Y/N)	Razlog odbijanja

Tablica² br. <xx> Popis ugovora prekogranične suradnje potpisanih po pozivu za dostavu prijedloga i njihov status provedbe

Referentni broj poziva za dostavu prijedloga: <...>									
Tematski prioritet: <...>									
Broj ugovora	Naziv	Naziv, vrsta i zemlja podrijetla koordinатора i uključenih partnara	Kratke informacije o projektu (specifični ciljevi/ishodi i očekivani rezultati)	Datum početka i završetka	Ukupni prihvatljivi troškovi i vrijednost granta EU-a	Glavna postignuća do danas	Komentari ³		

¹ Jedna tablica po pozivu za dostavu prijedloga.

² Jedna tablica po pozivu za dostavu prijedloga.

³ U ovom stupcu treba navesti status provedbe kao "dovršeno", "u tijeku" ili "treba početi".

2.2. Napredak ostvaren u provedbi programa prekogranične suradnje

<Vrlo kratka prezentacija tematskih prioriteta, specifičnih
ciljeva i očekivanih rezultata programa prekogranične suradnje,
zajedno s kratkim opisom napretka postignutog u provođenju
programa prekogranične suradnje, a najvažnije u postizanju

specifičnih ciljeva i očekivanih rezultata po tematskim prioritetima (uključujući prioritet tehničke pomoći), kako sa kvalitativne i tako i sa kvantitativne perspektive, koji ukazuju na napredak u odnosu na ciljeve.>

2.2.1. Kvantitativna analiza

<Informacije o napretku postignutom u provođenju programa prekogranične suradnje s naglaskom na pokazatelje i ciljne vrijednosti kako na razini projekta, tako i na razini programa.>

Analiza postignuća mjerena rezultatima, ishodima i učincima, kao i finansijskim i procesnim pokazateljima.

Pokazatelji se razvrstavaju prema spolu, ranjivim skupinama i dobi, gdje je to moguće.

Ako podaci o izvedbi još nisu dostupni, potrebno je dostaviti informacije o tome kada će oni biti dostupni i kada će biti uključeni u godišnje izvješće o provedbi. Osim toga, informacije se trebaju prikazati pomoću grafikona i dijagrama.

Primjer tablice pokazatelja (rezultati, ishodi i učinci) s primjerom po tematskom prioritetu programa, specifičnom cilju i rezultatima prikazan je u nastavku.>

Sporazum o financiranju za program prekogranične suradnje IPA III - Dodatak III: godišnje izvješće o provedbi Programa prekogranične suradnje (v. srpanj 2022.)

<Tablica broj XX>. Podaci prikupljeni⁴ na razini programa na temelju informacija prikupljenih iz projekata

Tematski prioritet: <...> Specifični cilj:<...> Rezultat: <...>												
Naziv i vrsta ⁴	Definicija	Osnovica		Dostignuća				Agregirana vrijednost s 31. prosincom 202X	Cilj		Izvori informacija	Odgovornost za prikupljanje podataka i frekvencija
		Vrijednost	Godina	Vrijednost	Godina	Vrijednost	Godina		Vrijednost	Godina		
(%) zaposlenih studenata (iskazano po spolu) (indikator uspjeha)	(%) mladih djevojaka i momaka koji završavaju srednjoškolsko obrazovanje koji su pronašli zaposlenje u roku od godine dana od dana završetka školovanja	50 %	2021.	60 %	2023.	65 %	2027.		70 %	2029.	Statistike javnih službi za zapošljavanje	Korisnici granta kvartalno
....												
....												

⁴ Većina podataka treba biti izvučena iz regionalnog sustava praćenja.

⁵ U nekim slučajevima, moguće je da je relevantnije područje politike regionalnog sustava praćenja.

⁶ Svaki indikator će biti identificiran kao učinak, rezultat ili ishod uspjeha.

2.2.2. Kvalitativna analiza

<Kvalitativna analiza napretka (konceptualni napredak i usavršavanje intervencija) učinjenih u provedbi programa prekogranične suradnje, uključujući analizu utjecaja programa na prihvatljivom području, s geografskim opsegom (koncentracija/harmonična disperzija), diferencijacijom staništa (ruralno/urbano) i vrstom korisnika (lokalne vlasti¹/druge pravne osobe).>

Objasnite kako je program doprinio ili će doprinijeti poticanju održivog lokalnog razvoja, povećanju prosperiteta i izgradnji povjerenja među zajednicama te promicanju regionalne suradnje i dobrosusjedskih odnosa kao i kako to možete izmjeriti ili pokazati.

Opišite kako strukture prekogranične suradnje i imenovana posrednička tijela prate učenje koje se događa tijekom razdoblja provedbe programa, na primjer, za uspostavljanje i rad funkcionalnih sustava za prikupljanje podataka (i za statističke i za administrativne svrhe).>

Za kvalitativnu analizu, programske strukture trebale bi koristiti podatke koji pružaju informacije o stavovima, mišljenjima ili zapažanjima ljudi. Ti se podaci uglavnom prikupljaju evaluacijama, rezultatima posjeta tijekom praćenja,

intervjuima, sastancima, fokus grupama, istraživanjima javnog mnijenja, anketama itd. Na kraju, elaborirati kako će se međusobno povezana pitanja (posebice ona relevantna za kohezijsku politiku: jednake mogućnosti, jednakost između muškaraca i žena, održivi razvoj i borba protiv diskriminacije) provoditi u skladu s nacrtom poziva za podnošenje prijedloga i provođenje ugovora o dodjeli grantova.>

2.3. Detaljne informacije o finansijskom izvršenju programa prekogranične suradnje

<Detaljne informacije o ugovaranju i, pod neizravnim upravljanjem, isplatama godišnjih odobrenih sredstava po tematskim prioritetima i prema vrsti korisnika granta, uključujući projektne partnere (sukorisnike).>

<Analiza sljedećih faktora:

- Finansijskog stanja
- Informacija o sufinanciranju
- Faktora koji ometaju i/ili odgađaju finansijsku provedbu
- Faktori koji su imali pozitivan utjecaj na finansijsku provedbu.>

Primjer tablice finansijskog izvršenja ugovora iz programa prekogranične suradnje u provedbi tijekom izvještajnog razdoblja:

¹ Ovaj odjeljak također treba opisati sve što su strukture prekogranične suradnje ili upravljačko tijelo proveli ili poduzeli za usmjeravanje tematskog klastera br. 5 (tj. ojačati kapacitete lokalnih vlasti koje sudjeluju u provedbi programa).

<Таблица бр. XX>

Тематски приоритет <...>	Број уговора	Назив, врста и земља	Датум почетка и завршетка	Процијениjeni икупни прихватљиви трошкови и вриједност гранта EU-a	Збројна вриједност плаћања	Postotak извршених исплата ¹	Коментари

2.4. Информације о корацима које су подuzele структуре прекограничне сарадње и/или заједнички одбор за праћење како би се осигурала квалитета и ефикасност проведбе

2.4.1 Праћење и евалуација

<Мјере праћења које подuzимају структуре прекограничне сарадње или заједнички одбор за праћење, укључујући договоре о прикупљању података, преглед извјешћа о уговорима о додјели грантова, налазе и праћење препорука надзорних посјета.

У програмима који се проводе под *неizravnim управљањем*, припрема, извршење, налази, препоруке и праћење мјера евалуације које подuzима управно тијело (видјети чланак 56. Оквирног споразума о финансијском партнерству).

У програмима који се проводе под *izravnim управљањем*, потпора, налази, препоруке и наставак мјера евалуације које је подuzела Комисија.>

2.4.2. Настали проблеми и корективне радње

<Сажетак свих значајних проблема насталих током проведбе програма и осигуравања одрживости, као и све подuzете корективне мјере и препоруке за даљње дјеловање.

Препоруке за (даљње) корективне мјере.>

Када се програм проводи у *неizravnom управљању*, потенцијални проблеми у управљању програмом такође морају бити истакнути као и сви значајни проблеми на које се наишло у проведби повјерених задатака, нпр. каšnjenja у уговарању и накнадно подuzете/планиране мјере.

2.5. Видљивост и publicitet

<Мјере подuzете како би се осигурала видљивост и publicitet програма (тј. план комуникације и видљивости, види чланак 76. Оквирног споразума о финансијском партнерству), укључујући promotivne материјале, праћење новинских исјећака, оглашавање у масовним медијима, примјере најбоље праксе, истацање значајних догађаја као што су као радионице, конференције, округли stolovi, forumи, Дан европске сарадње, Европски тједан регија и градова и пројектни сајмови; одржавање базе података потенцијалних подносилаца захтјева, веб странице програма, страница на друштвеним мрежама итд.>

2.6. Кориштење техничке помоћи

<Детаљно објашњење о кориштењу техничке помоћи и свим значајним проблемима насталим у току проведбе прорачуна техничке помоћи. Коначно, анализа показатеља резултата, ishoda и учинка Уговора о гранту за техничку помоћ (TAGC) мора бити представљена на сличан начин као у одјелјку 2.2.1. изнад>

2.7. Promjene у контексту проведбе програма прекограничне сарадње

<Ако је релевантно, описати било који елемент који, а да не проишља изравно из помоћи програма, има изравни утјецај на проведбу програма (нпр. законодавне промјене, релевантне друштвено-економске промјене итд.)>

2.8. Komplementarnost с другим секторским политикama или instrumentima

<Сажетак стварне координације и усклађености програма с другим IPA програмима, програмима транснционалне сарадње, државима чланицама EU-a и националним програмима или иницијативама доступним у прихватљивом подручју.

Координација и усклађеност програма с другим политикama Заједнице, а што је најважније с макрорегионалним стратегijama EU-a. Komplementarnost с другим финансијским instrumentima, међународном помоћи и/или регионалним политикama EU-a (нпр. Господарски и инвестијски план за Западни Балкан, Зелени план Западнoг Балкана и Agenda Западнoг Балкана о иновацијama, истраживању, образовању, култури, младима и спорту).>

2.9. Приче о успјеху

<Опишите у смислу постигнутих резултата један, али пожељно два, примјера активности прекограничне сарадње чије је раздобље проведбе завршило током извјештајног раздобља и које би се по слједечим параметрима могле узети у обзир као прича о успјеху:

- Изворна димензија Програма прекограничне сарадње (molimo наведите која је дефиниција прекограничне сарадње кориштена за процјену пројектних приједлога како је наведено у релевантним смјерницама за подносиоце захтјева: а) "*заједничко провођење активности које резултирају интензивирањем прекограничних веза и одрживих прекограничних партнерстава и/или уклањање прекограничних препрека ради одрживог socioeкономског развоја*" или б) "*заједничко провођење активности партнера које резултирају интензивирањем прекограничних веза и одрживих прекограничних партнерстава и/или уклањање прекограничних препрека за одрживи socioeкономски развој*".

- Истински учинак прекограничне сарадње: боља сусједска заједница и корист за људе с obje стране на начин који "nacionalном пројекту" не би успио.

- Иновативност: по подручјима, укљученим партнерима или примјеним активностима и методима.

- Учинећност: Резултати постигнути на вријеме и у складу с планираним прорачуном.

- Добро ширење података: видљивост, поновљивост, multiplikator и/или учинци прелијевања.

- Добри изгледи за одрживост: вјеројатност предности након завршетка трајања пројекта и дуготрајно партнерство.>

- <Приче би могле имати слједечу структуру:

Zvučna рећеница која сажима успјех пројекта

Контекст

Опис конкретнoг проблема који се рјешава

Идеја иза пројекта

Предложено рјешење

Три примјера подузетих активности

Доказ о успјеху

Визија

Гдје пронаћи више информација (нпр. Internet страница)

Контакт подаци партнера прекограничне сарадње>

Кључни подаци

За сваки локални уговор потребни подаци су:

1. Одлука EU

Referenca програма, нпр. Godišnji акцијски програм за 2022.

2. Уговор EU

Referentni број OPSYS Споразума о финансирању, нпр. 2014/031-878

3. Назив

Локални назив уговора

4. Локална referenca уговора

5. Образац за извођача/правног субјекта (LEF)

6. Tip уговора

Нпр. Grant, услуга, набава, радови, twinning,...

7. Датум потписивања уговора

Датум када послједња Страна потписује уговор

8. Датум почетка имплементације уговора

¹ [Збројна вриједност исплата/вриједност гранта EU-a] x 100

Datum potpisa za izvođača, datum potpisa za ugovorna tijela, datum na koji ugovor stupa na snagu i datum na koji počinje provedba ugovora su različiti koncepti, koji svi mogu biti isti dan ili mogu biti različiti dani.

Konkretno, datum početka implementacije ugovora (= prvi dan kada mogu nastati prihvatljivi troškovi po ugovoru) može se utvrditi nakon što je ugovor potpisan kroz odgovarajuću klauzulu u ugovoru, administrativni nalog, itd. Vaš sustav može zadržati sve ove datume; ali za potrebe izvješća do kraja godine kritičan datum je datum početka implementacije.

9. Datum završetka implementacije ugovora

Prilagođeno za izmjene gdje je relevantno. To obično nije isto što i krajnji datum za završetak, kada to uključuje vrijeme za fakturiranje, garantna razdoblja itd.

Datum završetka implementacije ugovora je posljednji dan kada mogu nastati prihvatljivi troškovi prema ugovoru. Ugovor može omogućiti dodatno vrijeme za finalizaciju administracije ugovora ili razdoblje između privremenog i konačnog prihvatanja obavljenog posla; ali ovo dodatno vrijeme nije relevantno za izvješće na kraju godine.

10. Status ugovora

OTVOREN, ZATVOREN, ZAVRŠEN, NIJE POČEO (ako je datum početka aktivnosti nakon krajnjeg roka)

11. IPA EU - Početna vrijednost ugovora

Početni iznos zakonske obveze IPA dijela (financiranje EU).

12. IPA EU - Trenutačna vrijednost ugovora

Iznos nakon izmjena (gdje je relevantno)

Trenutačna vrijednost ugovora će uključivati svaku promjenu iznosa ugovorenih putem dodatka kojim se mijenja ugovor.

13. IPA EU - Uplaćeni iznos

Ukupan iznos plaćen po ugovoru; tj. avansno plaćanje + iznos izravno plaćenih faktura - povrati).

14. RAL

'Reste à liquider' su nepodmirene obveze.

Iznos koji je namijenjen, ali još nije isplaćen korisnicima i izvođačima iz IPA EU iznosa.

15. IPA EU - Povrati

Ukupna vrijednost povrata (i povrata pretfinanciranja i povrata izdataka) izvršenih prema ugovoru (gdje je relevantno).

Povrati će obično biti pretfinancirajući. Povrati pretfinanciranja isključivo su novčani prijenosi koji nemaju utjecaja na ukupne troškove. Povremeno će se povrati vršiti na temelju plaćanja za izdatke, koji su u početku bili prihvaćeni kao prihvatljivi, ali su naknadno odbijeni na temelju novih informacija. Povrat izdataka smanjit će ukupni prijavljeni trošak po ugovoru (pogledajte točku 19.).

16. IPA EU - Plaćeno pretfinanciranje

Ukupna vrijednost pretfinanciranja plaćenog prema ugovoru (gdje je relevantno).

Pretfinanciranje je uplata s ciljem da se korisniku osigura float, tj. avans u gotovini. Kao takvo, plaća se prije isporuke robe i usluga (u slučaju ugovora o nabavi) i prije nastanka prihvatljivih troškova od strane korisnika (u slučaju ugovora o grantu). Pretfinanciranje se priznaje u bilanci stanja kada se gotovina prenese primatelju.

17. IPA EU - Pretfinanciranje je podmireno

Ukupna vrijednost pretfinanciranja je podmirena.

Plaćanje pretfinanciranja se priznaje kao imovina. U skladu s relevantnim računovodstvenim pravilom, imovina pretfinanciranja se generalno prestaje priznavati (tj. poništena/smanjena) na sljedeći način:

- ako iznos privremene/konačne fakture ili potraživanja troškova, ili njegov dio, opravdava korištenje pretfinanciranja, validacija ovih prihvatljivih troškova će dovesti do poništavanja pretfinanciranja;

- ako korisnik ne koristi (dio) pretfinanciranja, iznos pretfinanciranja će biti djelomično ili u potpunosti naplaćen od korisnika.

18. IPA EU - Otvoreno pretfinanciranje

Ukupni iznosi od 16 i 17 dat će ukupno otvoreno (nerazriješeno) pretfinanciranje plaćeno u okviru programa, tj. pretfinanciranje plaćeno - pretfinanciranje podmireno.

19. IPA EU - Priznati troškovi

Ukupni prihvatljivi troškovi koji su nastali, prihvaćeni, plaćeni (izravno plaćanje troškova plus podmirenje pretfinanciranja prema ugovoru) i dokazani popratnim dokumentima.

Obračunava se po sljedećoj formuli: 19 = 12 (IPA EU - Trenutačna vrijednost ugovora) - 14 (RAL) - 18 (IPA EU - Otvoreno pretfinanciranje) - 15 (IPA EU - Povrati) u izračun uključiti 'IPA EU - priznati troškovi' samo povrati rashoda koji smanjuju priznati trošak (+19 bis (IPA EU - nastali i prihvaćeni trošak koji još nije plaćen) - SAMO ako niste u mogućnosti implementirati zaseban stupac 19 bis u izvješću)

Troškovi će predstavljati prihvatljivu vrijednost rada:

Ø nastalu po ugovoru, prihvaćenu, plaćenu od strane ugovornog organa (izravno ili putem odobrenog pretfinanciranja) i dokazanu pratećim dokumentima,

Ø nastalu i plaćenu od strane izvođača (gdje je relevantno - podizvođačima ili od strane korisnika granta, na primjer) i prihvaćenu i plaćenu od strane ugovornog organa; u slučaju privremenih troškova shvaća se da konačno prihvaćanje ovisi o konačnom ishodu ugovora.

Zapamtite:

- * Obračunati troškovi (procijenjena vrijednost obavljenog posla, ali još nije fakturiran) nisu potrebni.

- * Ugovoreni, ali neplaćeni iznosi nisu troškovi za potrebe ovog izvješća.

- * Pretfinanciranje koje plaća ugovorni organ ili izvođač (gdje je relevantno) nije trošak.

19 bis. IPA EU - Trošak je nastao i prihvaćen je, ali još nije plaćen

Primjeri:

- fakture u tijeku rada koje su potvrđene kao točne (nastale i prihvaćene), ali koje će biti plaćene tek u narednom izvještajnom razdoblju ili

- garantni depoziti.

Napomena: Ukoliko - npr. iz tehničkih razloga - niste u mogućnosti implementirati ovaj stupac u svom izvješću, molimo dodajte odgovarajuće iznose, izuzetno, izravno u stupac 19 navodeći razlog za njihovo uključivanje: 'Stupac 19 uključuje troškove koji su nastali, prihvaćeni, ali još nisu plaćeni, u iznosu od ' (...)', iz sljedećeg razloga: '(...)' ili nas u dopisu obavijestite o relevantnim iznosima po ugovoru.

Nadalje, imajte na umu da se iznosi umetnuti u ovaj stupac smatraju nastalim troškovima i prihvaćaju se samo u svrhu ovog izvješća na kraju godine, ali ne i u svrhu godišnjeg financijskog izvješća ili zahtjeva za sredstvima gdje se samo priznati troškovi (nastali, prihvaćeni, plaćeni i dokazani pratećim dokumentima) trebaju uzeti u obzir.

Gdje su troškovi prijavljeni uz fakturu (obično nabave)

20. Troškovi u tijeku rada - Iznos fakture (prije procjene prihvatljivog iznosa)

Fakture i izvješća primljena, ali još uvijek nisu odobrena.

Kada nema faktura i troškovi se identificiraju iz financijskog izvješća (obično grantovi)

20. Трошкови u tijeku rada - Iznos u finansijskom izvješću (prije procjene prihvatljivog iznosa) Izvješća primljena, ali još uvijek nisu odobrena.

Table with multiple columns: Reference program, Program, Local activities, Total costs, etc. Includes sub-headers for various financial metrics and percentages.

IPA III CBC Financing Agreement - Annex IV Financial Report (v. July 2022)

Prilog III (b): Godišnje finansijsko izvješće – pojedinačni program doprinosa EU prema članku 61., stavak (2), točka (a) FFFPA

Godišnje finansijsko izvješće korisnika programa IPA III (*)

Table with 13 columns: Reference program, Program, Local activities, Total costs, etc. Includes rows for AAP 2022 and Akcija 1.

(*) 15. veljače

Ja, niže potpisani/a, NAO za korisnika programa IPA III, izjavljujem da je gore navedeno finansijsko izvješće/izjava potpuno, točno i istinito u skladu s člankom 61., stavak (5) FFFPA.

IPA III CBC Financing Agreement - Annex IV Financial Report (v. July 2022)

Prilog III (c): Godišnje računovodstveno izvješće prema članku 61., stavak (1) FFFPA

Godišnje računovodstveno izvješće korisnika programa IPA III na kraju godine (*)

Table with 18 columns: Oduka EU, Ugovor EU, Naziv, Lokalna referencna ugovora, Obrazac izdajničkog pravnog osobe (LEF), Tip ugovora, Datum potpisivanja ugovora, Datum početka implementacije ugovora, Datum završetka implementacije ugovora, Status ugovora, IPA EU - Početna vrijednost ugovora, IPA EU - Trenutačna vrijednost ugovora, IPA EU - Isplaćeni iznosi, RAL, IPA EU - Postotak, IPA EU - Predfinanciranje i plaćeno, IPA EU - Predfinanciranje i potpisano, IPA EU - Otvoreno predfinanciranje, IPA EU - Troškovi priznati, IPA EU - Status priznati prihvatljivog iznosa, IPA EU - Troškovi u izvješću rata - iznosa faktore (prije procjene prihvatljivog iznosa)

(*) podijeliti do 15. siječnja

Ja, niže potpisani/a, NAO za korisnika programa IPA III, izjavljujem da je gore navedeno finansijsko izvješće/izjava potpuno, točno i istinito u skladu s člankom 61., stavak (5) FFFPA.

* Ovaj se predložak također koristi za programe IPA I i IPA II.

IPA III CBC Financing Agreement - Annex IV Financial Report (v. July 2022)

Prilog III (d) – Plan predviđanja isplate prema članku 4., stavak (2) F

Podatci o: Plan predviđanja isplate korisnika programa IPA III

Table with 15 columns: Reference program, Referentni broj OPSYS Sporazuma o financiranju, Mjesečna prognoza isplate (za RIF: 12 mjeseci za prvi zahtjev za predfinanciranje/14 mjeseci za naknadno predfinanciranje, za godišnje finansijsko izvješće i prognozu vjerojatnih zahtjeva za plaćanje: 24 mjeseci), Ukupno za 12 mjeseci, Ukupno za 14 mjeseci, Ukupno za 15-24 mjeseci, Ukupno za 24 mjeseci

* Stupci O do Q koji se koriste za naknadno predfinanciranje

** Stupci O do S koji se koriste za godišnje finansijsko izvješće i predviđanje vjerojatnih zahtjeva za plaćanje

Prilog III (a) - Predviđene vjerovatne zahtjeve za plaćanje
Prilog Sadržaj 23., stavak (3) FFPA-a

Podatci od: _____ Predviđanje vjerovatnih zahtjeva za plaćanje korisnika programa IPA III

IPA III CBC Financial Agreement - Annex IV Financial Report (v. July 2022)

Redoviti broj OPI33 Uprave o Financijski III ekvivalent	Naziv programa	Zbirne na kraju 31.12	Rok za izvršenje	Rok za operativni preoblik	Izdane potvrđene u ERMNA	EU fondovi (b) i 31.12.2022 u ERMNA	RAL zaobilazno u ERMNA	KIF u EU predviđeno 2023-2027	Predviđanje za 2023 (po mjesecima)												Predviđanje za 2024																
									Ukupno	01-2023	02-2023	03-2023	04-2023	05-2023	06-2023	07-2023	08-2023	09-2023	10-2023	11-2023	12-2023	Ukupno	K1/2024	K2/2024	K3/2024	K4/2024											
Ukupno za program IPA I																																					
2019 AdP - (b) (c) (d) (e) (f) (g) (h) (i) (j) (k) (l) (m) (n) (o) (p) (q) (r) (s) (t) (u) (v) (w) (x) (y) (z)																																					
CBC 2019 AdP																																					
MADR aktivacije																																					
Ukupno za program IPA II																																					
2021 AdP (MADR)																																					
Ukupno za program IPA III																																					

~ DA, odnosi se na ukupne iznose EU za CBC do navedenih rokova, nikad neka iznosila odnosi na ukupne iznose.

**DODATAK V SPORAZUMA O FINANCIRANJU
MINIMALNA SPECIFIKACIJA
RAČUNOVODSTVENOG SUSTAVA TEMELJENOG NA
NAČELU NASTANKA DOGAĐAJA**

Раџуноводствени сусав корисника средстава из ИПА III фонда задовољјава слједеће увјете:

1. Одражава организацијску структуру успостављену за сусаве унутарње контроле који одговарају обављању дужности. Посебно се подразумева да прије одобрења неке операције, све аспекте (оперативне и финансијске) те операције морају верифицирати дјелатници који не припадају особљу које је ту операцију покренуло. Особа која ради на верифицирању не може бити подређена иницијатору трансакције.

2. Укључује ревизијски поступак за све трансакције и измјене и допуне.

3. Посјеђује одговарајућу физичку и електроничку сигурност, укључујући сусаве за додатну похрану и поврат података.

4. Раџуноводствени сусав треба садржавати најмање слједеће информације за локалне уговоре којима се управља у оквиру сваког програма:

- (а) Број уговора;
- (б) Вриједност уговора, укључујући све измјене и допуне;
- (с) Датуме потписивања уговора (обје стране);
- (д) Датум почетка provedbe уговора;

Ради се о додатном датуму у односу на датум потписивања уговора, који се може разликовати од тог датума, као у ситуацији када се датум почетка уговорених радова одређује након потписивања уговора, путем управног налога.

(е) Датум завршетка provedbe уговора, укључујући све измјене и допуне;

То је крајњи датум до којег могу настати квалификирани трошкови. Нјиме се не обухваћа неки гаранцијски рок или вријеме допуштено уговарачу за припрему извјешћа.

- (ф) Укупно плаћено (готовина) по уговору;
- (г) Префинансирање плаћено по уговору;

Изричито признавање и евидентирање у биланци стања префинансирања које се захтијева уговором.

- (х) Признати трошкови - изравно (по уговору);

Изричито признавање трошкова као обрачуна rashoda за дату годину. Нека плаћања ће изравно покривати већ настале трошкове. Никакво префинансирање није укључено. Та плаћања могу бити коначна када је неко префинансирање већ покривено, или међуплаћања када је префинансирање покривено или када уговор не садржи одредбу о префинансирању.

- (и) Признати трошкови - неизравно (по уговору);

Изричито признавање трошкова као обрачуна rashoda за дату годину. Неке фактуре или захтеви за покривење трошкова које поднесе корисник гранта или уговарач односит ће се на трошкове покривене префинансирањем које је раније исплаћено у раздобљу provedbe споразума или уговора о grantu. У таквим случајевима, извршено плаћање бит ће мање од пријављеног трошка. Оно ђак може бити једнако нули ако је укупни трошак покривен префинансирањем. (оно ће свакako бити једнако нули ако су пријављени трошкови недостатни за апсорбирање префинансирања и ако се за неискориштеноу биланцу префинансирања изда налог за поврат). У свим таквим случајевима сусав треба евидентирати укупну вриједност пријављених квалификираних трошкова као rashoda за дату годину и уманјити биланцу префинансирања за износ поравнања трошкова према префинансирању када се установи плативи износ.

(ј) Налози за поврат у циљу уманјенја префинансирања (по уговору);

Признање уманјенја префинансирања у биланци стања након поврата неискориштеног префинансирања.

(к) Налози за поврат у циљу уманјенја трошкова (по уговору);

Када се изврши поврат за трошкове који су раније били прихваћени - евентуално након provedbe истраге о пријевари. У таквим случајевима, евидентирани трошкови за дату годину морају бити уманјени, ако су rashodi били прихваћени у истој години као и накнадни поврат; или, када су rashodi прихваћени у претходној години у односу на годину поврата, мора бити евидентiran приход.

(л) Датум фактуре добављача за сваку фактуру или други документ попраћен финансијским извјешћем који доводи до признатих трошкова;

(м) Подаци о контексту поврата у веzi с квалификираним трошковима и повратима.

Їланак 3.

Ова Одлука ће бити објављена у "Службеноме гласнику БиХ - Међународни уговори" на хрватскоме, српском и босанском језику и ступа на снагу даном објаве.

Број 01-50-1-3762-34/23
29. проsinца 2023. године
Сарајево

Председатељ
Їелјко Комшић, в. р.

МИНИСТАРСТВО ИНОСТРАНИХ ПОСЛОВА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

39

**ОДЛУКА бр. 1/2023
САВЈЕТА ЗА СТАБИЛИЗАЦИЈУ И
ПРИДРУЖИВАЊЕ
ЕУ - БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА**

од 11/12/2023 о измјени Споразума о стабилности и придруживању између Европских заједница и њихових држава чланица, с једне стране, и Босне и Херцеговине, с друге стране, замјеном његовог Протокола 2. о дефиницији појма "производи с поријеклом" и начинима административне сарадње

САВЈЕТ ЗА СТАБИЛИЗАЦИЈУ И ПРИДРУЖИВАЊЕ ЕУ - БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА,

узимајући у обзир Споразум о стабилности и придруживању између Европских заједница и њихових

држава чланица, с једне стране, и Босне и Херцеговине, с друге стране¹, а посебно члан 3. његовог Протокола 2. о дефиницији појма "производи с поријеклом" и начинима административне сарадње,

буђући да:

(1) У члану 42. Споразума о стабилности и придруживању између Европских заједница и њихових држава чланица, с једне стране, и Босне и Херцеговине, с друге стране ("Споразум") упуђује се на Протокол 2. уз тај споразум ("Протокол 2."), којим се утврђују правила о поријеклу.

¹ СЛ ЕУ Л 164, 30.6.2015. стр. 2.

(2) Чланом 3. Протокола 2. предвиђено је да Савјет за стабилизацију и придруживање основан чланом 115. Споразума може одлучити да измијени одредбе Протокола 2.

(3) Циљ Регионалне конвенције о паневромедитеранским преференцијалним правилима поријекла¹ ("Конвенција") је преношење постојећих билатералних система правила о поријеклу утврђених у билатералним споразумима о слободној трговини склопљеним између уговорних страна Конвенције у мултилатерални оквир, не доводећи притом у питање начела утврђена у тим билатералним споразумима.

(4) Унија је Конвенцију потписала 15. јуна 2011., а Босна и Херцеговина 24. септембра 2013.

(5) Унија је код депозитара Конвенције положила своју исправу о прихваћању 26. марта 2012., а Босна и Херцеговина 26. септембра 2014. Стога је Конвенција у складу с њеним чланом 10. ставом 3. ступила на снагу 1. маја 2012. за Унију те 1. новембра 2014. за Босну и Херцеговину.

(6) До склапања и ступања на снагу измјене Конвенције Унија и Босна и Херцеговина договориле су се да ће примјењивати алтернативни скуп правила о поријеклу на основу правила из измијењене Конвенције, која се могу користити билатерално као алтернативна правила о поријеклу у односу на правила утврђена у Конвенцији.

(7) Протокол 2. стога би требало замијенити новим протоколом којим се предвиђа алтернативни скуп правила о поријеклу. Надаље, нови протокол би требао укључивати динамично упућивање на Конвенцију, како би се увијек упућивало на задњу верзију Конвенције која је на снази,
ДОНИО ЈЕ ОВУ ОДЛУКУ:

Члан 1.

Протокол 2. уз Споразум о стабилизацији и придруживању између Европских заједница и њихових држава чланица, с једне стране, и Босне и Херцеговине, с друге стране, о дефиницији појма "производи с поријеклом" и начинима административне сарадње замјењује се текстом из Анекса овој Одлуци.

Члан 2.

Ова Одлука ступа на снагу на датум доношења и примјењује се од тог датума.

Састављено у Бриселу, 11. децембра 2023. године,
За Вијеће за стабилизацију и придруживање
Предсједавајући
Ј. БОРРЕЛЛ ФОНТЕЛЛЕС

АНЕКС

"Протокол 2.

о дефиницији појма "производи с поријеклом" и начинима административне сарадње

Члан 1.

Примјењива правила о поријеклу

1. За потребе имплементације Споразума примјењују се Прилог I и одговарајуће одредбе Прилога II Регионалној конвенцији о паневромедитеранским преференцијалним правилима поријекла² ("Конвенција"), како је задње измијењена и објављена у Службеном листу Европске уније.

2. Сва упућивања на "одговарајући споразум" у Прилогу I и у одговарајућим одредбама Прилога II Конвенцији сматрају се упућивањима на Споразум.

3. Независно од члана 16. става 5. и члана 21. става 3. Прилога I Конвенцији, ако кумулација укључује само државе ЕФТА-е, Фарска Острва, Европску унију, Републику Турску, учеснике процеса стабилизације и придруживања, Републику Молдавију, Грузију и Украјину, доказ о поријеклу може бити увјерење о кретању робе EUR.1 или изјава о поријеклу.

Члан 2.

Алтернативна примјењива правила о поријеклу

1. Независно од члана 1. овог Протокола, за потребе имплементације Споразума сматра се да су производи који статус робе с преференцијалним поријеклом стичу у складу с алтернативним примјењивим правилима о поријеклу утврђеним у Прилогу А овом Протоколу ("Прелазна правила") такође поријеклом из Европске уније или Босне и Херцеговине.

2. Прелазна правила примјењују се све док измјена Конвенције, на којој се она заснивају, не ступи на снагу.

Члан 3.

Рјешавање спорова

1. Ако у вези с поступцима провјере из члана 32. Прилога I Конвенцији или члана 34. Прилога А овом Протоколу настану спорови који се не могу ријешити између царинских органа који захтијевају провјеру и царинских органа одговорних за спровођење те провјере, ти се спорови подносе Савјету за стабилизацију и придруживање.

2. У свим случајевима спорови између увозника и царинских органа земље увознице се рјешавају у складу са законодавством те земље.

Члан 4.

Измјене Протокола

Савјет за стабилизацију и придруживање може одлучити да измијени одредбе овог Протокола.

Члан 5.

Повлачење из Конвенције

1. Ако Европска унија или Босна и Херцеговина депозитару Конвенције доставе писано обавјештење о својој намјери повлачења из Конвенције у складу с њезиним чланом 9., Европска унија и Босна и Херцеговина одмах започињу преговоре о правилима о поријеклу ради имплементације Споразума.

2. До ступања на снагу тих новоутврђених правила о поријеклу на Споразум се и даље примјењују правила о поријеклу из Прилога I и, према потреби, одговарајуће одредбе Прилога II Конвенцији који су били примјењиви у тренутку повлачења. Међутим, од тренутка повлачења сматра се да је правилима о поријеклу из Прилога I и, према потреби, одговарајућим одредбама Прилога II Конвенцији допуштена билатерална кумулација само између Европске уније и Босне и Херцеговине.

Прилог А

АЛТЕРНАТИВНА ПРИМЈЕЊИВА ПРАВИЛА О ПОРИЈЕКЛУ

Правила за необавезну примјену међу уговорним странама Регионалне конвенције о паневромедитеранским преференцијалним правилима поријекла, до склапања и ступања на снагу измјене Конвенције

("Правила" или "Прелазна правила")

¹ СЛ ЕУ Л 164, 30.6.2015. стр. 2.

² СЛ ЕУ Л 54, 26.2.2013., стр. 4.

ДЕФИНИЦИЈА ПОЈМА "ПРОИЗВОДИ С ПОРИЈЕКЛОМ" И НАЧИНИ АДМИНИСТРАТИВНЕ САРАДЊЕ

САДРЖАЈ
ЦИЉЕВИ

ГЛАВА I ОПШТЕ ОДРЕДБЕ

Члан 1. Дефиниције

ГЛАВА II ДЕФИНИЦИЈА ПОЈМА "ПРОИЗВОДИ С ПОРИЈЕКЛОМ"

Члан 2. Општи захтјеви

Члан 3. У потпуности добијени производи

Члан 4. Довољна обрада или прерада

Члан 5. Правило о допуштеним одступањима

Члан 6. Недовољна обрада или прерада

Члан 7. Кумулација поријекла

Члан 8. Услови примјене кумулације поријекла

Члан 9. Квалификациона јединица

Члан 10. Сетови

Члан 11. Неутрални елементи

Члан 12. Одвојено књиговодствено исказивање

ГЛАВА III ТЕРИТОРИЈАЛНИ ЗАХТЈЕВИ

Члан 13. Начело територијалности

Члан 14. Неизмијењеност

Члан 15. Изложбе

ГЛАВА IV ПОВРАТ ИЛИ ИЗУЗЕЋЕ

Члан 16. Поврат царине или изузеће од царине

ГЛАВА V ДОКАЗ О ПОРИЈЕКЛУ

Члан 17. Општи захтјеви

Члан 18. Услови за састављање изјаве о поријеклу

Члан 19. Овлаштени извозник

Члан 20. Поступак издавања увјерења о кретању робе EUR.1

Члан 21. Накнадно издана увјерења о кретању робе EUR.1

Члан 22. Издавање дупликата увјерења о кретању робе EUR.1

Члан 23. Валидност доказа о поријеклу

Члан 24. Слободне зоне

Члан 25. Захтјеви у погледу увоза

Члан 26. Увоз дјелимичних пошилјки

Члан 27. Изузећа из доказа о поријеклу

Члан 28. Неподударности и формалне грешке

Члан 29. Изјаве добављача

Члан 30. Износи изражени у сврима

ГЛАВА VI НАЧЕЛА САРАДЊЕ И ДОКАЗНЕ ИСПРАВЕ

Члан 31. Доказне исправе, чување доказа о поријеклу и попутне документације

Члан 32. Рјешавање спорова

ГЛАВА VII АДМИНИСТРАТИВНА САРАДЊА

Члан 33. Обавјештавање и сарадња

Члан 34. Провјера доказа о поријеклу

Члан 35. Провјера изјаве добављача

Члан 36. Санкције

ГЛАВА VIII ПРИМЈЕНА ПРИЛОГА А

Члан 37. Европски економски простор

Члан 38. Лихтенштајн

Члан 39. Република Сан Марино

Члан 40. Кнежевина Андора

Члан 41. Ceuta i Melilla

Листа анекса

АНЕКС I: Уводне напомене уз листу у Анексу II

АНЕКС II: Листа обрада или прерада које је потребно обавити на материјалима без поријекла како би

произведени производ могао стећи статус производа с поријеклом

АНЕКС III: Текст изјаве о поријеклу

АНЕКС IV: Узорци увјерења о кретању робе EUR.1 и захтјева за издавање увјерења о кретању робе EUR.1

АНЕКС V: Посебни услови за производе поријеклом из Ceute и Melille

АНЕКС VI: Изјава добављача

АНЕКС VII: Дугорочна изјава добављача

АНЕКС VIII: Изјава добављача

АНЕКС IX: Дугорочна изјава добављача

ЦИЉЕВИ

Ова Правила нису обавезна. Требала би се примјењивати привремено до склапања и ступања на снагу измјене Регионалне конвенције о паневромедитеранским преференцијалним правилима поријекла ("Конвенција ПЕМ" или "Конвенција"). Ова Правила примјењиваће се билатерално на трговину између уговорних страна које одлуче на њих упућивати у својим билатералним споразумима о повлашћеној трговини или их укључе у те споразуме. Ова би се Правила требала примјењивати као алтернатива правилима Конвенције којима се, у складу с Конвенцијом, не доводе у питање начела утврђена у релевантним споразумима и другим повезаним билатералним споразумима међу уговорним странама. У складу с тим, ова Правила неће бити обавезна, већ опционална. Могу их примјењивати привредни субјекти који желе да користе повластице које произлазе из ових Правила умјесто на темељу правила Конвенције.

Сврха ових Правила није измјена Конвенције. Она ће се и даље у потпуности примјењивати међу уговорним странама Конвенције. Овим се Правилима неће мијењати права и обавезе уговорних страна на темељу Конвенције.

ГЛАВА I
ОПШТЕ ОДРЕДБЕ

Члан 1.

Дефиниције

За потребе ових Правила:

(а) "уговорна страна која примјењује ова Правила" значи уговорна страна Конвенције ПЕМ која у своје билатералне споразуме о преференцијалној трговини с другом уговорном страном Конвенције ПЕМ укључује ова Правила те укључује и стране Споразума;

(б) "поглавља", "тарифни бројеви" и "тарифни подбројеви" значи поглавља, тарифни бројеви и тарифни подбројеви (четвороцифрене или шестоцифрене ознаке) који се употребљавају у номенклатури која чини Хармонизовани систем назива и шифарских ознака робе ("Хармонизовани систем") с измјенама у складу с Препоруком Савјета за царинску сарадњу од 26. јуна 2004.;

(ц) "разврстан" значи разврставање робе у одређени тарифни број или тарифни подброј Хармонизованог система;

(д) "пошилјка" значи производи:

i. који се отпремају истовремено од одређеног извозника до одређеног примаоца; или

ii. који су обухваћени јединственим превозним документом који се односи на њихову отпрему од извозника до примаоца или који су, ако такав документ не постоји, обухваћени једним рачуном;

(е) "царински органи стране или уговорне стране која примјењује ова Правила" за Европску унију значи било који царински орган држава чланица Европске уније;

(ф) "царинска вриједност" значи вриједност која је утврђена у складу са Споразумом о имплементацији члана

VII Општег споразума о царинама и трговини из 1994. (Споразум WTO-а о одређивању царинске вриједности);

(г) "цијена франко фабрика" значи цијена плаћена за добијени производ у корист произвођача из уговорне стране у чијем је предузећу обављен последњи поступак обраде или прераде, под условом да та цијена укључује вриједност свих употријебљених материјала и све друге трошкове повезане с производњом те да је умањена за све домаће порезе за које се након извоза добијеног производа добија или би се могао добити поврат. Ако је последњи поступак обраде или прераде подугвором додијељен произвођачу, појам "произвођач" односи се на предузеће које је запослило подуговарача.

Ако стварна цијена не одражава све трошкове повезане с производњом производа који су настали у уговорној страни, цијена франко фабрика значи збир свих тих трошкова умањен за све домаће порезе за које се након извоза добијеног производа остварује или би се могао остварити поврат;

(х) "замјењиви материјал" или "замјењиви производ" значи материјали или производи исте врсте и комерцијалног квалитета истих техничких и физичких карактеристика који се не могу разликовати један од другога;

(и) "роба" значи материјали и производи;

(ј) "производња" значи све врсте обраде или прераде, укључујући састављање;

(к) "материјал" значи сваки састојак, сировина, саставни дио или дио итд. који се користи у производњи производа;

(л) "максимални садржај материјала без поријекла" значи највећи садржај материјала без поријекла који је допуштен, а да се израда сматра довољном обрадом или прерадом да се производу додијели статус производа с поријеклом. Може бити изражен као постотак цијене франко фабрика производа или као постотак нето масе кориштених материјала који припадају у одређену групу поглавља, поглавље, тарифни број или тарифни подброј;

(м) "производ" значи производ који се добија поступком производње, чак и ако је намијењен каснијој употреби у другим поступцима производње;

(н) "државна територија" укључује копнено подручје, унутрашње воде и територијално море стране;

(о) "додата вриједност" значи цијена франко фабрика производа умањена за царинску вриједност сваког од укључених материјала који су поријеклом из других уговорних страна које примјењују ова Правила и с којима се примјењује кумулација или, ако царинска вриједност није позната или је исту немогуће утврдити, прва цијена која се може провјерити, а која је плаћена за материјале у страни извозници;

(п) "вриједност материјала" значи царинска вриједност у тренутку увоза употријебљених материјала без поријекла или, ако тај податак није познат или га је немогуће утврдити, прва цијена која се може утврдити, а која је плаћена за материјале у страни извозници. Ако је потребно утврдити вриједност употријебљених материјала с поријеклом, ова се тачка примјењује *mutatis mutandis*.

ГЛАВА II ДЕФИНИЦИЈА ПОЈМА "ПРОИЗВОДИ С ПОРИЈЕКЛОМ"

Члан 2.

Општи захтјеви

За потребе имплементације Споразума сматра се да су сљедећи производи поријеклом из стране када се извозе у другу страну:

(а) производи који су у потпуности добијени у страни у смислу члана 3.;

(б) производи добијени у страни који садрже материјале који нису у потпуности тамо добијени, под условом да су ти материјали у дотичној страни довољно обрађени или прерађени у смислу члана 4.

Члан 3.

У потпуности добијени производи

1. Сљедећи производи се сматрају у потпуности добијенима у страни када се извозе у другу страну:

(а) минерални производи који су извађени и природна вода која се црпи из њезиног тла или с њезиног морског дна;

(б) биљке, укључујући и водене биљке, те биљни производи који су тамо узгојени или пожњевени;

(ц) живе животиње које су тамо окоћене и узгојене;

(д) производи од живих животиња које су тамо узгојене;

(е) производи од закланих животиња које су тамо окоћене и узгојене;

(ф) производи тамо добијени ловом или риболовом;

(г) производи аквакултуре ако су се рибе, ракови, мекушци и други водени бескичмењаци тамо излегли или су тамо узгојени из јаја, ларви или икре;

(х) производи морског риболова и други производи које су њена пловила извадила из мора изван територијалних вода;

(и) производи израђени на њеним бродовима-фабрикама искључиво од производа из тачке (х);

(ј) кориштени производи који су тамо прикупљени, а намијењени су само за рециклирање сировина;

(к) отпад који потиче од тамо обављених производних поступака;

(л) производи који су извађени с морског дна или његовог подземља ван њених територијалних вода, под условом да има искључиво право искориштавања тог дна или његовог подземља;

(м) роба произведена тамо искључиво од производа наведених у тачкама од (а) до (л).

2. Изрази "њена пловила" и "њени бродови-фабрике" у ставу 1. тачкама (х) и (и) примјењују се само на пловила и бродове-фабрике који испуњавају сваки од наведених захтјева:

(а) регистровани су у страни извозници или страни увозници;

(б) плове под заставом стране извознице или увознице;

(ц) испуњавају један од сљедећих услова:

i. налазе се најмање у 50% у власништву држављана стране извознице или увознице; или

ii. у власништву су друштва:

- која имају сједиште или главно мјесто пословања у страни извозници или увозници; и

- која су најмање 50% у власништву стране извознице или увознице, или јавних органа или држављана тих страна.

3. За потребе става 2., ако је Европска унија страна извозница или увозница, то значи државе чланице Европске уније.

4. За потребе става 2. државе ЕФТА-е сматрају се једном уговорном страном која примјењује ова Правила.

Члан 4.

Довољна обрада или прерада

1. Не доводећи у питање став 3. овог члана и члана 6., производи који нису у потпуности добијени у једној од страна сматрају се довољно обрађенима или прерађенима ако су испуњени услови утврђени у листу из Анекса II за дотичну робу.

2. Ако се производ који је статус производа с поријеклом у одређеној страни стекао у складу са ставом 1. користи као материјал у производњи неког другог производа, не узимају се у обзир материјали без поријекла који су могли бити употребљени у његовој производњи.

3. За сваки се производ провјерава јесу ли испуњени захтјеви из става 1.

Међутим, ако се релевантно правило заснива на усклађености с највећим допуштеним садржајем материјала без поријекла, царински органи страна могу одобрити извозницима прорачун цијене франко фабрика производа и вриједности употребљених материјала без поријекла на основу просјечних вриједности из става 4. како би се узеле у обзир флукуације трошкова и валутних курсева.

4. Ако се примјењује став 3. други подстав, просјечна цијена франко фабрика производа и просјечна вриједност употребљених материјала без поријекла израчунавају се на основу збира цијена франко фабрика наплаћених за сву продају истих производа током претходне фискалне године и збира вриједности свих материјала без поријекла употребљених у производњи истих производа током претходне фискалне године како је дефинисано у страни извозници или, ако износи за цјелокупну фискалну годину нису доступни, током краћег периода које не би смјело бити краће од три мјесеца.

5. Извозници који су се одлучили за прорачун на основу просјечних вриједности морају ту методу досљедно примјењивати током године која слиједи након референтне фискалне године, или, ако је примјерено, током године која слиједи након краћег периода одабраног као референтно. Такву методу могу престати примјењивати ако током одређене фискалне године или краћег репрезентативног периода које није краће од три мјесеца опазе престанак флукуација у трошковима или валутним курсевима које су оправдавале коришћење такве методе.

6. Просјечне вриједности из става 4. употребљавају се као цијена франко фабрика и као вриједност материјала без поријекла ради утврђивања усклађености с највећим допуштеним садржајем материјала без поријекла.

Члан 5.

Правило о допуштеним одступањима

1. Одступајући од члана 4. и подложно ставовима 2. и 3. овог члана, материјали без поријекла који се у складу с условима из листе у Анексу II не смију употребљавати у производњи одређеног производа могу се ипак употребљавати, под условом да њихова укупна нето маса или вриједност, утврђена за тај производ, не прелази:

(а) 15% нето масе производа из поглавља 2. и поглавља од 4. до 24., осим прерађених производа рибарства из поглавља 16.;

(б) 15% цијене франко фабрика производа који нису обухваћени тачком (а).

Овај се став не примјењује на производе из поглавља од 50. до 63. Хармонизованог система, за које се примјењују одступања наведена у напоменама 6. и 7. Анекса I.

2. Ставом 1. овог члана не допушта се премашивање било којих процената за највећи допуштени садржај материјала без поријекла како је одређено у правилима из листе у Анексу II.

3. Ставови 1. и 2. овог члана не примјењују се на производе који су у потпуности добијени у страни у смислу члана 3. Међутим, не доводећи у питање члан 6. и члан 9. став 1., допуштено одступање предвиђено у тим одредбама независно од тога примјењује се на производ за који се у правилу из листе у Анексу II захтијева да су материјали који се употребљавају у производњи тог производа добијени у потпуности.

Члан 6.

Недовољна обрада или прерада

1. Не доводећи у питање став 2. овог члана, следећи поступци сматрају се недовољном обрадом или прерадом за стицање статуса производа с поријеклом, независно од тога јесу ли испуњени захтјеви из члана 4.:

(а) поступци којима се производи одржавају у добром стању током превоза и складиштења;

(б) растављање и састављање пошиљки;

(ц) прање, чишћење; уклањање прашине, корозије, уља, боје или других материја за прекривање;

(д) пеглање или пресовање текстила;

(е) једноставни поступци бојења и полирања;

(ф) љуштење и дјелимично или потпуно мљевење риже; полирање и глазирање житарица и риже;

(г) поступци додавања бојила или арома шећеру или израде коцки шећера; дјелимично или потпуно мљевење кристалног шећера;

(х) гуљење, уклањање коштица и љуштење воћа, орашастих плодова и поврћа;

(и) оштрење, једноставно мљевење или једноставно резање;

(ј) сијање, пребирање, разврставање, распоређивање, степеновање, слагање (укључујући и састављање сетова производа);

(к) једноставно стављање у боце, конзерве, бочице, кесе, сандуке и кутије, учвршћивање на картоне или плоче и сви други једноставни поступци паковања;

(л) стављање или штампање ознака, етикета, логотипа и других сличних знакова за разликовање на производима или њиховој амбалажи;

(м) једноставно мијешање производа, без обзира на то да ли су различитих врста;

(н) мијешање шећера с било којим материјалом;

(о) једноставно додавање воде или разрјеђивање или дехидрација или денатурација производа;

(п) једноставно састављање дијелова производа ради добијања цијелог производа или растављање производа на саставне дијелове;

(q) клање животиња;

(р) комбинација два или више поступака наведених у тачкама од (а) до (q).

2. Сви поступци који су обављени на неком производу у страни извозници узимају се у обзир при утврђивању може ли се обрада или прерада којој је тај производ подвргнут сматрати недовољном у смислу става 1.

Члан 7.

Кумулација поријекла

1. Не доводећи у питање члан 2., сматра се да су производи поријеклом из стране извознице када се извозе у другу страну ако су тамо добијени укључивањем материјала поријеклом из било које уговорне стране која примјењује ова Правила а да није ријеч о страни извозници, под условом да обрада или прерада обављена у страни извозници надилази поступке из члана 6. Такви материјали не требају да буду довољно обрађени ни прерађени.

2. Ако обрада или прерада обављена у страни извозници не надилази поступке из члана 6., сматра се да је производ добијен укључивањем материјала поријеклом из било које друге уговорне стране која примјењује ова Правила поријеклом из стране извознице само ако је ондје додата вриједност већа од вриједности употребљених материјала поријеклом из било које од других уговорних страна које примјењује ова Правила. Ако то није случај, добијени производ сматра се производом поријеклом из уговорне стране која примјењује ова Правила уз коју се повезује највећа вриједност материјала с поријеклом употребљених у производњи у страни извозници.

3. Не доводећи у питање члан 2. те уз изузетак производа из поглавља од 50. до 63., сматра се да је обрада или прерада обављена у уговорној страни која примјењује ова Правила а која није страна извозница спроведена у страни извозници када се производи накнадно обрађују или прерађују у тој страни извозници.

4. Не доводећи у питање члан 2., за производе обухваћене поглављима од 50. до 63., али само за потребе билатералне трговине између страна, сматра се да је обрада или прерада обављена у страни увозници обављена у страни извозници када се производи накнадно обрађују или прерађују у тој страни извозници.

За потребе овог став, учеснице ЕУ-овог процеса стабилизације и придруживања и Република Молдавија сматрају се једном уговорном страном која примјењује ова Правила.

5. Стране могу одлучити једнострано проширити примјену става 3. овог члана на увоз производа обухваћених поглављима од 50. до 63. Страна која се одлучи за такво проширење обавјештава о томе другу страну и Европску комисију у складу с чланом 8. ставом 2.

6. За потребе кумулације у смислу ставова од 3. до 5. овог члана сматра се да су производи поријеклом из стране извознице само ако су ондје подвргнути обради или преради која надилази поступке из члана 6.

7. Производи с поријеклом из уговорних страна које примјењују ова Правила из става 1. који не пролазе никакву обраду ни прераду у страни извозници задржавају своје поријекло ако се извозе у неку од других уговорних страна које примјењују ова Правила.

Члан 8.

Услови примјене кумулације поријекла

1. Кумулација предвиђена у члану 7. може се примијенити само уз следеће услове:

(а) споразум о преференцијалној трговини у складу с чланом XXIV Општег споразума о царинама и трговини из 1994. (ГАТТ) примјењује се између уговорних страна које примјењују ова Правила и које су укључене у стицање статуса производа с поријеклом и уговорне стране одредишта која примјењује ова Правила; и

(б) роба с поријеклом стакла је статус производа с поријеклом на основу примјене правила о поријеклу која су идентична правилима из ових Правила.

2. Обавјештења о испуњењу потребних захтјева за примјену кумулације објављују се у Службеном листу Европске уније (серија Ц) и у службеном гласилу у Босни и Херцеговини у складу с њезиним поступцима.

Кумулација предвиђена чланом 7. примјењује се од датума наведеног у тим обавјештењима.

Стране достављају Европској комисији појединости о споразумима с другим уговорним странама које примјењују ова Правила, укључујући датуме ступања на снагу тих правила.

3. Доказ о поријеклу требао би укључивати изјаву на енглеском "CUMULATION APPLIED WITH (име релевантне уговорне стране која примјењује ова Правила/релевантних уговорних страна које примјењују ова Правила на енглеском језику)" ако су производи стекли статус производа с поријеклом примјеном кумулације поријекла у складу с чланом 7.

Ако се као доказ о поријеклу употребљава увјерење о кретању робе EUR.1, то се наводи у пољу 7. тог увјерења.

4. Стране могу одлучити за производе који су у њих извезени, а који су статус производа с поријеклом у страни извозници добили примјеном кумулације поријекла у складу с чланом 7., укинути обавезу укључивања изјаве из става 3. овог члана у доказ о поријеклу¹.

Стране обавјештавају Европску комисију о том укидању у складу с чланом 8. ставом 2.

Члан 9.

Квалификациона јединица

1. Квалификациона јединица за примјену ових Правила конкретни је производ који се сматра основном јединицом при утврђивању разврставања примјеном номенклатуре из Хармонизованог система.

Из тога произилази следеће:

(а) ако је производ састављен од групе или скупа предмета разврстан под условима Хармонизованог система у један тарифни број, таква цјелина чини квалификациону јединицу;

(б) ако се пошиљка састоји од одређеног броја идентичних производа разврстаних у исти тарифни број Хармонизованог система, сваки поједини производ се узима у обзир приликом примјене ових Правила.

2. Ако је за потребе разврставања, у складу с Општим правилом 5. Хармонизованог система, амбалажа укључена заједно с производом, она се укључује и за потребе утврђивања поријекла.

3. Прибор, замјенски дијелови и алат који се шаљу с одређеном опремом, машином, уређајем или возилом који су дио редовне опреме и стога укључени у њихову цијену франко фабрика сматрају се саставним дијелом те опреме, машине, уређаја или возила.

Члан 10.

Сетови

Сетови, како је утврђено Општим правилом 3. Хармонизованог система, сматрају се производом с поријеклом ако су све компоненте сета производи с поријеклом.

Ако се сет пак састоји од производа с поријеклом и производа без поријекла, као цјелина се сматра производом

¹ Стране су сагласне укинути обавезу укључивања изјаве из члана 8. става 3. у доказ о поријеклу.

с поријеклом под условом да вриједност производа без поријекла не прелази 15% цијене франко фабрика сета.

Члан 11.

Неутрални елементи

При утврђивању тога да ли је ријеч о производу с поријеклом није потребно одредити поријекло сљедећих ставки, које би могле бити употријебљене у његовој производњи:

- (а) енергије и горива;
- (б) постројења и опреме;
- (ц) машина и алата;
- (д) било које друге робе која није укључена ни намијењена за укључивање у коначни састав производа.

Члан 12.

Одвојено књиговодствено исказивање

1. Ако се замјениви материјали с поријеклом и без поријекла употребљавају у обради или преради производа, привредни субјекти могу обезбиједити управљање материјалима примјеном методе одвојеног књиговодственог исказивања, без посебног складиштења материјала.

2. Привредни субјекти могу обезбиједити управљање замјенивим производима с поријеклом и без поријекла из тарифног броја 1701 примјеном методе одвојеног књиговодственог исказивања, без посебног складиштења производа.

3. Стране могу захтијевати да се примјена одвојеног књиговодственог исказивања условљава претходним одобрењем царинских органа. Царински органи могу издати одобрење под свим условима које сматрају прикладним и надзиру употребу одобрења. Царински органи могу повући одобрење кад год га корисник на било који начин неисправно користи или ако не испуњава било који услов утврђен овим Правилима.

Примјеном одвојеног књиговодственог исказивања мора се обезбиједити да се ни у којем тренутку не може сматрати да је производа "поријеклом из стране извознице" више него што би то био случај да је

употријебљена метода физичког одвајања залиха.

Метода се примјењује, а њезина примјена евидентира на основу општих књиговодствених начела која се примјењују у страни извозници.

4. Корисник методе из ставова 1. и 2. саставља или подноси захтјев за доказе о поријеклу за количину производа који се могу сматрати производима с поријеклом из стране извознице. Корисник на захтјев царинских органа доставља изјаву о томе како се управљало тим количинама.

ГЛАВА III

ТЕРИТОРИЈАЛНИ ЗАХТЈЕВИ

Члан 13.

Начело територијалности

1. Услови из главе II морају бити испуњени без прекида у дотичној страни.

2. Ако се производи с поријеклом који су из стране извезени у другу земљу врате, сматрају се производима без поријекла осим ако се царинским органима могу пружити задовољавајући докази о томе:

(а) да су враћени управо они производи који су били извезени; и

(б) да нису били подвргнути никаквим поступцима осим онима који су били потребни како би се очували у добром стању док су се налазили у тој земљи или за вријеме извоза.

3. На стицање статуса производа с поријеклом у складу с условима из главе II не утичу поступци обраде или прераде који су изван стране извознице обављени на материјалима који су извезени из стране извознице и након тога поново увезени, уз услов:

(а) да су ти материјали у потпуности добијени у страни извозници или су прије извоза подвргнути обради или преради која надилази поступке из члана 6.; и

(б) да се царинским органима могу поднијети задовољавајући докази:

i. да су поново увезени производи добијени обрадом или прерадом извезених материјала; и

ii. да укупна додата вриједност која је остварена изван стране извознице примјеном овог члана не прелази 10% цијене франко фабрика крајњег производа за који се тражи стицање статуса производа с поријеклом.

4. За потребе става 3. овог члана услови за стицање статуса производа с поријеклом утврђени главом II не примјењују се на обраду ни прераду обављену изван стране извознице. Међутим, ако је у листи из Анекса II за одређивање статуса поријекла за крајњи производ предвиђено правило којим се одређује максимална вриједност за све употријебљене материјале без поријекла, збир укупне вриједности материјала без поријекла који су употријебљени на државној територији стране извознице и укупне додате вриједности остварене изван те стране примјеном овог члана не смије бити виша од наведеног процента.

5. За потребе примјене ставова 3. и 4. "укупна додата вриједност" значи сви трошкови који настану изван стране извознице, укључујући вриједност ондје уграђених материјала.

6. Ставови 3. и 4. овог члана не примјењују се на производе који не испуњавају услове утврђене у листи из Анекса II ни на производе који се могу сматрати довољно обрађенима или прерађенима само ако се примјењују општа одступања утврђена у члану 5.

7. Свака обрада или прерада обухваћена овим чланом која се спроводи изван стране извознице спроводи се у складу с поступцима вањске прераде или сличним поступцима.

Члан 14.

Неизмијењеност

1. Преференцијални третман предвиђен у Споразуму примјењује се само на производе који задовољавају захтјеве ових Правила и који су пријављени за увоз у страну, под условом да су једнаки производима који се извозе из стране извознице. Не смију бити измијењени, ни на који начин преобликовани ни подвргнути поступцима, осим поступцима који су потребни како би се очували у добром стању или поступцима којима се додавањем или стављањем ознака, етикета, пломби или било које друге документације обезбјеђује усклађеност с посебним домаћим захтјевима земље увознице који се спровode под царинским надзором у трећој земљи/трећим земљама транзита или раздвајања прије њиховог декларисања за домаћу употребу.

2. Производи или пошиљке могу се складиштити под условом да остану под царинским надзором у трећој земљи/трећим земљама транзита.

3. Не доводећи у питање главу V овог Прилога, пошиљке се могу раздвојити под условом да остану под царинским надзором у трећој земљи/трећим земљама раздвајања.

4. У случају сумње, страна увозница може од увозника или његовог заступника затражити да у било којем тренутку достави све одговарајуће документе ради доказивања усклађености с овим чланом, који се могу доставити у облику доказних исправа, посебно:

- (а) уговорни транспортни документи као што су товарни листови;
- (б) чињеничне или конкретне доказе на основу означавања или нумерисања пакета;
- (ц) потврда о неманипулацији који издају царински органи земље/земаља транзита или раздвајања или било којих других докумената којима се доказује да је роба остала под царинским надзором у земљи/земљама транзита или раздвајања; или
- (д) било којег доказа у вези са самом робом.

Члан 15. Изложбе

1. При увозу производа с поријеклом који се шаљу на изложбу у земљу с којом се не примјењује кумулација у складу с члановима 7. и 8., те се након изложбе продају за увоз у страну примјењује се релевантни споразум уз услов да се царинским органима пруже задовољавајући докази о томе:

- (а) да је извозник те производе послао из стране у земљу у којој се изложба одржава, те да их је тамо изложио;
- (б) да је извозник те производе продао или на други начин уступио особи у другој страни;
- (ц) да су ти производи за вријеме изложбе или непосредно након ње послати у истом стању у којем су били упућени на изложбу; и
- (д) да ти производи, од тренутка кад су послати на изложбу, нису коришћени ни у коју другу сврху осим излагања на тој изложби.

2. Доказ о поријеклу мора да се изда или састави у складу с главом V овог Прилога, те на уобичајен начин поднесе царинским органима стране увознице. Потребно је навести назив и адресу изложбе. Према потреби могу се захтијевати додатне доказне исправе у условима у којима су производи били излагани.

3. Став 1. примјењује се на све трговинске, индустријске, пољопривредне или занатске изложбе, сајмове или сличне јавне приредбе, осим оних организованих у приватне сврхе у трговинама или пословним просторима ради продаје страних производа током којих дотични производи остају под царинским надзором.

ГЛАВА IV ПОВРАТ ИЛИ ИЗУЗЕЋЕ

Члан 16.

Поврат царине или изузеће од царине

1. За материјале без поријекла коришћене у производњи производа из поглавља од 50. до 63. Хармонизованог система поријеклом из стране за коју је доказ о поријеклу издат или састављен у складу с главом V овог Прилога у страни извозници не може се остварити поврат царине нити су изузети од царине било које врсте.

2. Забрана из става 1. примјењује се на било који договор којим се предвиђа поврат, отпуст или неплаћање, било дјелимично или потпуно, царина или такси с једнаким ефектом које се у страни извозници примјењује на материјале употребљене у производњи ако се такав поврат, отпуст или неплаћање, изричито или у пракси, примјењује ако се производи добијени од тих материјала

извозе, али не и ако се тамо задржавају ради домаће употребе.

3. Извозник производа на које се односи доказ о поријеклу мора у сваком тренутку да буде спреман на захтјев царинских органа да поднесе све потребне документе којима се доказује да у вези с материјалима без поријекла који су употребљени у производњи предметних производа није остварен никакав поврат царине, те да су све царине или таксе с једнаким ефектом који се примјењују на такве материјале заиста плаћени.

4. Забрана из става 1. овог члана не примјењује се на трговину производима између страна који су примјеном кумулације поријекла из члана 7. става 4. или 5. добили статус производа с поријеклом.

ГЛАВА V ДОКАЗ О ПОРИЈЕКЛУ

Члан 17.

Општи захтјеви

1. На производе поријеклом из једне од страна приликом увоза у другу страну остварују се повластице из одредби Споразума након подношења једног од сљедећих доказа о поријеклу:

- (а) увјерење о кретању робе EUR.1, чији узорак се налази у Анексу IV овог Прилога;
- (б) у случајевима из члана 18. става 1., изјаве која се даље у тексту назива "изјава о поријеклу", а коју извозник издаје на рачуну, отпремници или било којем другом комерцијалном документу који описује предметне производе у довољној мјери да омогући њихову идентификацију; текст изјаве о поријеклу садржан је у Анексу III овог Прилога.

2. Независно од става 1. овог члана, на производе с поријеклом се у смислу ових Правила у случајевима предвиђенима чланом 27. примјењују повластице из одредби Споразума, при чему није потребно поднијети ни један од доказа о поријеклу наведених у ставу 1. овог члана.

3. Не доводећи у питање став 1., стране се могу договорити да се за преференцијалну трговину између њих докази о поријеклу наведени у ставу 1. тачкама (а) и (б) замјењују тврдњама о поријеклу које састављају извозници регистровани у електронској бази података у складу с унутрашњим законодавством страна.

Употреба тврдње о поријеклу коју састављају извозници регистровани у електронској бази података о којој су се договориле двије уговорне стране које примјењују ова Правила или више њих не спрјечава примјену дијагоналне кумулације с осталим уговорним странама које примјењују ова Правила.

4. За потребе става 1. стране се могу се договорити о успостављању система којим се омогућује да се докази о поријеклу наведени у ставу 1. тачкама (а) и (б) издају и/или подносе електронским путем.

5. За потребе члана 7., ако се примјењује члан 8. став 4., извозник с пословним настаном у уговорној страни која примјењује ова Правила који издаје или подноси захтјев за доказ о поријеклу на основу другог доказа о поријеклу на који се примјењује укидање обавезе укључивања изјаве која се иначе захтијева чланом 8. ставом 3. предузима све потребне мјере како би обезбједио да су услови за примјену кумулације испуњени, те мора бити спреман царинским органима поднијети све одговарајуће документе.

Члан 18.

Услови за састављање изјаве о поријеклу

1. Изјаву о поријеклу како је наведена у члану 17. ставу 1. тачки (б) може саставити:

(а) овлашћени извозник у смислу члана 19.; или

(б) било који извозник за било коју пошиљку која се састоји од једног или више пакета који садрже производе с поријеклом ако укупна вриједност не прелази 6 000 EUR.

2. Изјаву о поријеклу могуће је саставити ако се производи могу сматрати производима с поријеклом из уговорне стране која примјењује ова Правила, те ако задовољавају остале захтјеве из ових Правила.

3. Извозник који саставља изјаву о поријеклу мора у сваком тренутку бити спреман на захтјев царинских органа стране извознице да поднесе све одговарајуће документе којима се доказује да дотични производи имају статус производа с поријеклом, те да задовољавају остале захтјеве из ових Правила.

4. Извозник саставља изјаву о поријеклу тако да на рачуну, отпремници или другом комерцијалном документу откуца или отисне у печатном или штампаном облику изјаву, чији се текст наводи у Анексу III овог Прилога, користећи једну од језичких верзија из тог Анекса, а у складу с одредбама националног права земље извознице. Ако је изјава писана руком, пише се тинтом и штампаним словима.

5. На изјавама о поријеклу мора бити оригинални својеручни потпис извозника. Међутим, овлашћени извозник у смислу члана 19. не мора да потпише такву изјаву под условом да се царинским органима стране извознице у писаном облику обавезе да преузима пуну одговорност за сваку изјаву о поријеклу у којој се он наводи као особа која ју је својеручно потписала.

6. Изјаву о поријеклу може да састави извозник у тренутку извоза производа на које се изјава односи или након извоза ("накнадна изјава о поријеклу"), уз услов да се у земљи увозници поднесе у року од двије године након увоза производа на које се односи.

Ако се пошиљка раздваја у складу с чланом 14. ставом 3., накнадну изјаву о поријеклу саставља овлашћени извозник стране извознице производа под условом да се поштује исти двогодишњи рок.

Члан 19.

Овлашћени извозник

1. Царински органи стране извознице могу, ако је то у складу с националним захтјевима, овластити било којег извозника с пословним настаном у тој страни ("овлашћени извозник") да саставља изјаве о поријеклу независно од вриједности предметних производа.

2. Извозник који затражи такво овлашћење мора, на начин прихватљив царинским органима, пружити све гаранције које су потребна за потврђивање да производи имају статус производа с поријеклом, те да задовољавају остале захтјеве из ових Правила.

3. Царински органи овлашћеном извознику додјељују број царинског овлашћења, који се мора навести у изјави о поријеклу.

4. Царински органи провјеравају да ли овлашћени извозник употребљава овлашћење на прописан начин. Царински органи могу да повуку овлашћење ако га овлашћени извозник непрописно употребљава, те то чине ако овлашћени извозник више не нуди гаранције из става 2.

Члан 20.

Поступак издавања увјерења о кретању робе EUR.1

1. Увјерење о кретању робе EUR.1 издају царински органи стране извознице на захтјев који у писаном облику подноси извозник или, под извозниковом одговорношћу, његов овлашћени представник.

2. У ту сврху извозник или његов овлашћени представник испуњава и образац увјерења о кретању робе EUR.1 и образац захтјева, чији се узорци налазе у Анексу IV овог Прилога. Ти обрасци се испуњавају на једном од језика на којима је састављен Споразум и у складу с одредбама националних

закона земље извознице. Ако се обрасци испуњавају руком, морају се испунити тинтом и штампаним словима. Опис производа уписује се у за то предвиђено поље без остављања празних редова. Ако поље није потпуно испуњено, испод посљедњег реда описа производа повлачи се водоравна линија, а празан простор се прецртава.

3. У пољу 7. увјерења о кретању робе EUR.1 наводи се напомена на енглеском језику "TRANSITIONAL RULES".

4. Извозник који подноси захтјев за издавање увјерења о кретању робе EUR.1 мора у сваком тренутку да буде спреман на захтјев царинских органа стране извознице у којој се издаје увјерење о кретању робе EUR.1 да поднесе све одговарајуће документе којима се доказује да дотични производи имају статус производа с поријеклом, те да задовољавају остале захтјеве из ових Правила.

5. Царински органи стране извознице издају увјерење о кретању робе EUR.1 ако се предметни производи могу сматрати производима с поријеклом и ако задовољавају остале захтјеве из ових Правила.

6. Царински органи који су надлежни за издавање увјерења о кретању робе EUR.1 предузимају све потребне мјере како би провјерили имају ли предметни производи статус производа с поријеклом, те да ли задовољавају остале захтјеве из ових Правила. У ту сврху имају право да затраже све доказе и изврше све инспекцијске провјере рачуна извозника или било коју другу провјеру коју сматрају потребном. Исти обезбјеђују и да су обрасци из става 2. овог члана прописно испуњени. Конкретно, провјеравају да ли је поље предвиђено за назив производа попуњено тако да се искључује свака могућност неовлашћеног дописивања.

7. Датум издавања увјерења о кретању робе EUR.1 наводи се у пољу 11. увјерења о кретању робе EUR.1.

8. Увјерење о кретању робе EUR.1 издају царински органи и стављају је на располагање извознику чим се обави или обезбиједи стварни извоз.

Члан 21.

Накнадно издата увјерења о кретању робе EUR.1

1. Независно од члана 20. става 8., увјерење о кретању робе EUR.1 може се издати након извоза производа на које се односи:

(а) ако у тренутку извоза није издата због грешке, ненамјерних пропуста или посебних околности;

(б) ако се царинским органима пруже задовољавајући докази о томе да је увјерење о кретању робе EUR.1 издато, али због техничких разлога није прихваћена у тренутку увоза;

(ц) ако коначно одредиште дотичних производа није било познато у вријеме извоза, него је утврђено за вријеме њиховог транспорта или складиштења и након могућег раздвајања пошиљки у складу с чланом 14. ставом 3.;

(д) ако је увјерење о кретању робе EUR.1 или EUR. MED издато у складу с правилима Конвенције ПЕМ за производе који стичу статус производа с поријеклом у складу с овим Правилима, извозник предузима све потребне мјере како би обезбједио да су услови за примјену кумулације испуњени, те је спреман да царинским органима поднесе све одговарајуће документе којима се доказује да производ има статус производа с поријеклом у складу с овим Правилима; или

(е) ако је увјерење о кретању робе EUR.1 издато на основу члана 8. став 4., а примјена члана 8. става 3. захтјева се при увозу у другу уговорну страну која примјењује ова Правила.

2. За потребе provedbe става 1. извозник у свом захтјеву наводи мјесто и датум извоза производа на које се увјерење о кретању робе EUR.1 односи, те разлоге за подношење захтјева.

3. Царински органи могу накнадно издати увјерење о кретању робе EUR.1 у року од двије године од датума извоза, али само након што провјере одговарају ли подаци наведени у извозничком захтјеву подацима из одговарајуће евиденције.

4. Осим захтјева из члана 20. става 3., накнадно издата увјерења о кретању робе EUR.1 морају садржавати следећу напомену на енглеском језику: "ISSUED RETROSPECTIVELY".

5. Напомена из става 4. уноси се у поље 7. увјерења о кретању робе EUR.1.

Члан 22.

Издавање дупликата увјерења о кретању робе EUR.1

1. У случају крађе, губитка или уништења увјерења о кретању робе EUR.1 извозник од царинских органа који су је издали може затражити дупликат састављен на основу извозних докумената које се код њих налазе.

2. Осим захтјева из члана 20. става 3., дупликат издат у складу са ставом 1. овог члана мора садржавати следећу ријеч на енглеском језику: "DUPLICATE".

3. Напомена из става 2. уноси се у поље 7. дупликата увјерења о кретању робе EUR.1.

4. Дупликат мора садржавати датум издавања оригиналног увјерења о кретању робе EUR.1 и ступа на снагу тог датума.

Члан 23.

Валидност доказа о поријеклу

1. Доказ о поријеклу валидан је десет мјесеци од датума издавања или састављања у страни извозници и у том року се подноси царинским органима стране увознице.

2. Докази о поријеклу који су царинским органима стране увознице поднесени након истека рока валидности из става 1. могу се прихватити за потребе примјене царинских повластица ако ти документи нису поднесени прије истека рока због ванредних околности.

3. У осталим случајевима закашњелог подношења исправа царински органи стране увознице могу прихватити доказе о поријеклу ако су производи царини поднесени прије истека наведеног рока.

Члан 24.

Слободне зоне

1. Стране предузимају све потребне мјере како би обезбједиле да производи којима се тргује на основу доказа о поријеклу, а који се током транспорта налазе у слободној зони на њиховој државној територији, не буду замијењени другом робом ни подвргнути никаквом другом

руковању осим уобичајеним поступцима којима је циљ спрјечавање њиховог пропадања.

2. Одступајући од става 1., ако су производи поријеклом из уговорне стране која примјењује ова Правила увезени у слободну зону на основу доказа о поријеклу и подвргнути обради или преради, нови се доказ о поријеклу може издати или саставити ако је обрада или прерада спроведена у складу с овим Правилима.

Члан 25.

Захтјеви у погледу увоза

Докази о поријеклу подnose се царинским органима стране увознице у складу с поступцима који се примјењују у тој уговорној страни.

Члан 26.

Увоз дјелимичних пошилике

Ако се на захтјев увозника, а подложно условима које утврђују царински органи стране увознице, растављени или несастављени производи у смислу Општег правила 2.(а) за тумачење Хармонизованог система који су уврштени у одјелке XVI и XVII или тарифне бројеве 7308 и 9406 увозе као дјелимичне пошилике, царинским органима се подноси јединствени доказ о поријеклу тих производа при увозу прве пошилике.

Члан 27.

Изузећа од доказивања поријекла

1. Производи које у малим пакетима шаљу физичке особе физичким особама или који чине лични пртљак путника сматрају се производима с поријеклом без потребе подношења доказа о поријеклу под условом да увоз производа није трговинске природе, да постоји изјава да производи испуњавају захтјеве из ових Правила, те да не постоји сумња у истинитост те изјаве.

2. Увоз се не сматра увозом трговинске природе ако су испуњени сви следећи услови:

(а) увоз је повремен;

(б) увозе се само производи за личну употребу примаоца или путника или њихових породица;

(ц) из природе и количине производа очито је да не постоји намјера њихове комерцијалне употребе.

3. Укупна вриједност тих производа не смије премашити 500 EUR у случају малих пакета, односно 1 200 EUR у случају производа који чине дио личног пртљага путника.

Члан 28.

Неподударности и формалне грешке

1. Откриће мањих неподударности између изјава у доказу о поријеклу и оних у документима који се подnose царинској служби у сврху обављања формалности за увоз производа не чини ipso facto доказ о поријеклу неважећим ако се прописно утврди да тај документ заиста одговара поднесеним производима.

2. Очите формалне грешке, као што су грешке у куцању на доказу о поријеклу, нису разлог за одбацивање исправа из става 1. овог члана ако те грешке нису такве да би створиле сумњу у погледу тачности навода у тим документима.

Члан 29.

Изјаве добављача

1. Приликом издавања увјерења о кретању робе EUR.1 или састављања изјаве о поријеклу у страни за производе с поријеклом за чију је производњу у складу с чланом 7. ставом 3. или 4. употријебљена роба из друге уговорне стране која примјењује ова Правила која је у њој обрађена или прерађена без стицања преференцијалног поријекла

узима се у обзир изјава добављача издата за ту робу складу с овим чланом.

2. Изјава добављача из става 1. служи као доказ да је предметна роба прошла обраду или прераду у уговорној страни која примјењује ова Правила у сврху утврђивања могу ли се производи, у чијој је производњи употребљена та роба, сматрати производима поријеклом из стране извознице, те да ли испуњавају друге захтјеве из ових Правила.

3. Добављач за сваку пошиљку робе, осим у случајевима из става 4., саставља посебну изјаву добављача у облику прописаном у Анексу VI на листу папира приложеном уз рачун, отпремницу или било који други комерцијални документ који дотичну робу описује довољно детаљно да омогући њезину идентификацију.

4. Ако добављач одређеном купцу редовно испоручује робу за коју се очекује да се обрада или прерада које се извршавају у страни која примјењује ова Правила неће мијењати током одређеног временског периода, он може издати јединствену изјаву добављача која обухвата накнадне пошиљке наведене робе ("дугорочна изјава добављача"). Дугорочна изјава добављача може уобичајено да буде валидна до двије године од дана састављања. Царински органи уговорне стране која примјењује ова Правила утврђују услове под којима се могу примјењивати дужи периоди. Добављач саставља дугорочну изјаву у облику прописаном у Анексу VII, те описује предметну робу довољно детаљно да би се могла препознати. Изјава се доставља предметном купцу прије испоруке прве пошиљке робе обухваћене том изјавом или заједно с првом пошиљком робе. Добављач одмах обавјештава свог купца ако дугорочна изјава добављача није више важећа за достављену робу.

5. Изјаве добављача из ставова 3. и 4. откуцане су или штампане на једном од језика на којем је састављен Споразум у складу с националним правом уговорне стране која примјењује ова Правила, а у којој је изјава састављена, те морају садржавати својеручан потпис добављача. Изјава може бити писана и руком; у том случају се исписује тинтом и штампаним словима.

6. Добављач који саставља изјаву мора у сваком тренутку бити спреман на захтјев царинских органа уговорне стране која примјењује ова Правила, а у којој је изјава састављена, да поднесе све одговарајуће документе којима се доказује да су подаци наведени у тој изјави тачни.

Члан 30.

Износи изражени у еврима

1. За потребе примјене члана 18. става 1. тачке (б) и члана 27. става 3., ако су производи фактурисани у валути која није евро, свака дотична земља на годишњој основи утврђује износе у националним валутама страна који чине противвриједност износа изражених у еврима.

2. За пошиљку погодности из члана 18. става 1. тачке (б) или члана 27. става 3. се могу уважити упућивањем на валуту у којој је рачун састављен, у складу с износом који је утврдила дотична земља.

3. Износи који се употребљавају у било којој националној валути су противвриједност износа изражених у еврима првог радног дана у октобру. О тим износима се обавјештава Европска комисија до 15. октобра, а примјењују се од 1. јануара следеће године. Европска комисија обавјештава све дотичне земље о одговарајућим износима.

4. Страна може навише или наниже заокружити износ који добије прерачунавањем износа израженог у еврима у националну валуту. Заокружени износ не смије се разликовати од износа који је резултат конверзије за више од 5%. Страна може задржати неизмјењену противвриједност у својој националној валути као износ изражен у еврима ако приликом годишњег усклађивања предвиђеног ставом 3. повећање добијено прерачунавањем противвриједности тог износа, прије било каквог заокруживања, не буде веће од 15% износа израженог у националној валути. Противвриједност у националној валути се може задржати непромијењеном ако би конверзија за исход имала смањење те противвриједности.

5. Савјет за стабилизацију и придруживање преиспитује износе изражене у еврима на захтјев било које стране. При том преиспитивању Савјет за стабилизацију и придруживање узима у обзир пожељност очувања стварних ефеката дотичних ограничења. У ту сврху може одлучити о измјени износа изражених у еврима.

ГЛАВА VI

НАЧЕЛА САРАДЊЕ И ДОКАЗНЕ ИСПРАВЕ

Члан 31.

Доказне исправе, чување доказа о поријеклу и попутне документације

1. Извозник који је саставио изјаву о поријеклу или је поднио захтјев за издавање увјерења о кретању робе EUR.1 дужан је да чува примјерак или електронску верзију тих доказа о поријеклу и све документе којима се потврђује статус производа с поријеклом током најмање три године од датума издавања или састављања изјаве о поријеклу.

2. Добављач који саставља изјаву добављача обавезан је да најмање три године чува копије изјава и свих рачуна, отпремница или других комерцијалних докумената којима је та изјава приложена, те документе из члана 29. става 6.

Добављач који саставља дугорочну изјаву добављача обавезан је чувати копије изјаве и свих рачуна, отпремница или других комерцијалних докумената који се односе на робу обухваћену изјавом која је послата дотичном купцу, те исправе из члана 29. става 6. најмање три године. Тај период почиње од датума истека валидности дугорочне изјаве добављача.

3. За потребе става 1. овог члана документи којима се потврђује статус поријекла, између осталог, су следећи:

(а) непосредни докази о поступцима које је извозник или добављач спровео како би добио производ, а који се налазе, на примјер, у његовим пословним књигама или интерној књиговодственој евиденцији;

(б) документи којима се доказује поријекло материјала који се употребљавају, а који су издати или састављени у одговарајућој уговорној страни која примјењује ова Правила у складу с њеним националним законодавством;

(ц) документи којима се доказује обрада или прерада материјала у одговарајућој страни, а који су састављени или издати у тој страни у складу с њеним националним законодавством;

(д) изјаве о поријеклу или увјерења о кретању робе EUR.1 којима се доказује поријекло материјала који се употребљавају, а које су састављене или издате у странама у складу с овим Правилима;

(е) одговарајући докази о обради или преради спроведеној изван страна примјеном чланова 13. и 14. којима се доказује испуњавање захтјева из тих чланова.

4. Царински органи стране извознице који издају увјерења о кретању робе EUR.1 чувају образац захтјева из члана 20. става 2. најмање три године.

5. Царински органи стране увознице чувају изјаве о поријеклу и увјерења о кретању робе EUR.1 које су им поднесене најмање три године.

6. Изјаве добављача којима се доказују поступци обраде или прераде употребљених материјала обављени у уговорној страни која примјењује ова Правила, а које су састављене у тој уговорној страни, сматрају се документом из члана 18. става 3., члана 20. става 4. и члана 29. става 6. који се употребљава за доказивање да се производи обухваћени увјерењем о кретању робе EUR.1 или изјавом о поријеклу могу сматрати производима с поријеклом из те уговорне стране која примјењује ова Правила, те да испуњавају остале захтјеве из ових Правила.

Члан 32.

Рјешавање спорова

Ако у вези с поступцима провјере на основу чланова 34. и 35. или у вези с тумачењем овог Прилога настану спорови који се не могу ријешити између царинских органа која захтијевају провјеру и царинских органа одговорних за спровођење те провјере, ти спорови се подносе Савјету за стабилизацију и придруживање.

Спорови између увозника и царинског органа земље увознице рјешавају се у складу са законодавством те земље.

ГЛАВА VII АДМИНИСТРАТИВНА САРАДЊА

Члан 33.

Обавјештавања и сарадња

1. Царински органи уговорних страна једни другима достављају примјерак отисака печата које у својим царинским канцеларијама употребљавају за издавање увјерења о кретању робе EUR.1, примјере бројева одобрења издатих овлашћеним извозницима, те адресе царинских органа који су надлежна за провјеру тих увјерења и изјава о поријеклу.

2. Како би обезбиједиле одговарајућу примјену ових Правила, стране путем својих надлежних царинских органа једна другој помажу у провјери вјеродостојности увјерења о кретању робе EUR.1, изјава о поријеклу, изјава добављача те тачности навода садржаних у тим документима.

Члан 34.

Провјера доказа о поријеклу

1. Накнадне провјере доказа о поријеклу обављају се насумичним одабиром или кад год царински органи стране увознице имају основане разлоге за сумњу у вјеродостојност таквих докумената, у статус производа с поријеклом дотичних производа или у испуњавање осталих услова из ових Правила.

2. Царински органи стране увознице при подношењу захтјева за накнадну провјеру враћају царинским органима стране извознице увјерење о кретању робе EUR.1 и рачун, ако је поднесен, изјаву о поријеклу или копије тих докумената уз навођење, према потреби, разлога за подношење захтјева за провјеру. Уз захтјев за накнадну провјеру шаљу се сви добијени документи и информације које упућују на нетачност података наведених на доказу о поријеклу.

3. Провјеру обављају царински органи стране извознице. У ту сврху имају право да затраже све доказе и

да изврше све инспекцијске провјере рачуна извозника или било коју другу провјеру коју сматрају потребном.

4. Ако царински органи стране увознице док се чекају резултати провјере одлуче суспендовати одобравање преференцијалног третмана за дотичне производе, увознику се нуди пуштање робе у промет уз примјену мјера предострожности за које се процијени да су потребне.

5. Царински органи који су захтијевали провјеру у најкраћем могућем року се обавјештавају о резултатима провјере. У тим резултатима се јасно наводи да ли су документи вјеродостојни и могу ли се предметни производи сматрати производима с поријеклом из једне од страна и да ли испуњавају остале захтјеве из ових Правила.

6. Ако се у случајевима основане сумње не добије никакав одговор у року од десет мјесеци од датума подношења захтјева за провјеру или ако у одговору нису садржане довољне информације за утврђивање вјеродостојности дотичног документа или стварног поријекла производа, царински органи који су поднијели захтјев, осим у изузетним околностима, одбијају право на повластице.

Члан 35.

Провјера изјаве добављача

1. Накнадне провјере изјава добављача или дугорочних изјава добављача могу се обављати насумично или кад год царински органи стране у којој су такве изјаве узете у обзир приликом издавања увјерења о кретању робе EUR.1 или за састављање изјаве о поријеклу имају основане разлоге за сумњу у вјеродостојност документа или у тачност информација у том документу.

2. За потребе имплементације одредби из става 1. царински органи стране из става 1. царинским органима уговорне стране која примјењује ова Правила, а у којој је изјава састављена, враћају изјаву добављача или дугорочну изјаву добављача и рачуне, отпремнице или друге комерцијалне документе који се односе на робу на коју се таква изјава односи наводећи, према потреби, садржајне или формалне разлоге за провјеру.

У прилог захтјева за накнадну провјеру просљеђују све прибављене документе и информације које упућују на то да су подаци наведени у изјави добављача или дугорочној изјави добављача нетачни.

3. Провјеру спроводе царински органи уговорне стране која примјењује ова Правила, а у којој је издата изјава добављача или дугорочна изјава добављача. У ту сврху имају право да затраже све доказе и да изврше све контроле рачуна добављача или друге контроле које сматрају примјеренима.

4. Царински органи који су захтијевала провјеру у најкраћем могућем року се обавјештавају о резултатима провјере. У тим резултатима се мора јасно навести да ли су информације у изјави добављача или дугорочној изјави добављача тачне, а царинским органима требају да омогуће оцјену да ли се и у којој мјери може да узме у обзир та изјава добављача за издавање увјерења о кретању робе EUR.1 или састављање изјаве о поријеклу.

Члан 36.

Санкције

Свака страна предвиђа изрицање казних, грађанских или управних санкција због кршења свог националног законодавства повезаног с овим Правилима.

ГЛАВА VIII ПРИМЈЕНА ПРИЛОГА А

Члан 37.

Европски економски простор

Роба поријеклом из Европског економског простора (ЕЕП) у смислу Протокола 4. уз Споразум о Европском економском простору сматра се робом поријеклом из Европске уније, Исланда, Лихтенштајна или Норвешке ("стране ЕЕП-а"), када се извози из Европске уније, Исланда, Лихтенштајна или Норвешке у Босну и Херцеговину, под условом да се споразуми о слободној трговини у којима се примјењују ова Правила примјењују између Босне и Херцеговине и страна ЕЕП-а.

Члан 38.

Лихтенштајн

Не доводећи у питање члан 2., због царинске уније између Швајцарске и Лихтенштајна сматра се да је производ поријеклом из Лихтенштајна поријеклом из Швајцарске.

Члан 39.

Република Сан Марино

Не доводећи у питање члан 2., због царинске уније између Европске уније и Републике Сан Марина сматра се да је производ поријеклом из Републике Сан Марина поријеклом из Европске уније.

Члан 40.

Кнежевина Андора

Не доводећи у питање члан 2., због царинске уније између Европске уније и Кнежевине Андоре сматра се да је производ поријеклом из Кнежевине Андоре, разврстан у поглављима од 25. до 97. Хармонизованог система, поријеклом из Европске уније.

Члан 41.

Сеута и Мелила

1. За потребе ових Правила појам "Европска унија" не обухвата Сеуту и Мелилу.

2. Када се производи поријеклом из Босне и Херцеговине увозе у Сеуту или Мелилу, на њих се у сваком погледу примјењује царински режим једнак оном који се примјењује на производе поријеклом из царинског подручја Европске уније у складу с Протоколом 2. уз Акт о условима приступања Краљевине Шпаније и Португалске Републике и прилагођавању Уговора¹. Босна и Херцеговина на увоз производа који су обухваћени одговарајућим споразумом и који су поријеклом из Сеуте и Мелиле примјењује царински режим једнак оном који је одобрен за производе који се увозе и који су поријеклом из Европске уније.

3. За потребе става 2. овог члана у погледу производа поријеклом из Сеуте и Мелиле, ова Правила се примјењују *mutatis mutandis* у складу с посебним условима утврђенима у Анексу V.

АНЕКС I

УВОДНЕ НАПОМЕНЕ УЗ ЛИСТУ У АНЕКСУ II

Напомена 1. - Општи увод

У листу се наводе услови који се захтијевају за све производе како би се сматрали довољно обрађенима или прерађенима у смислу овог Прилога главе II члана 4. Постоје четири различите врсте правила, зависно од производа:

(а) обрадом или прерадом није премашен највећи допуштени садржај материјала без поријекла;

(б) обрадом или прерадом четвороцифрени тарифни број Хармонизованог система или шестоцифрени подброј Хармонизованог система произведених производа постаје различит од четвороцифреног тарифног броја Хармонизованог система или шестоцифреног подброја Хармонизованог система употребљених материјала;

(ц) спроводи се специфични поступак обраде или прераде;

(д) обрада или прерада обавља се на одређеним у потпуности добијеним материјалима.

Напомена 2. - Структура листе

2.1. У прве двије колоне из листе описује се добијени производ. У колони 1. наводи се тарифни број или број поглавља из Хармонизованог система, а у колони 2. назив робе који се употребљава у том систему за тај тарифни број или то поглавље. За сваки навод у прве двије колоне дато је правило у колони 3. Ако у неким случајевима унос из колоне 1. претходи "ex", то значи да се правила из колоне 3. примјењују само на дио тог тарифног броја који је описан у колони 2.

2.2. Ако је неколико тарифних бројева груписано заједно у колони 1. или се наводи број поглавља те се стога у колони 2. даје уопштен назив производа, сусједна правила у колони 3. односе се на све производе који су према Хармонизованом систему разврстани у тарифни број поглавља или у било који тарифни број груписан у колони 1.

2.3. Ако су на листи различита правила која се односе на различите производе унутар неког тарифног броја, свака алинеја садржи опис тог дијела тарифног броја који је обухваћен сусједним правилом у колони 3.

2.4. Ако су у колони 3. наведена и са "или" раздвојена два алтернативна правила, извозник може да бира које ће правило употребити.

Напомена 3. - Примјери примјене правила

3.1. Члан 4. главе II овог Прилога о производима који су стекли статус производа с поријеклом и који се употребљавају у производњи других производа примјењује се независно од тога да ли су производи стекли тај статус у фабрици у којој се употребљавају или у некој другој фабрици у страни.

3.2. У складу са чланом 6. главе II овог Прилога спроведена обрада или прерада мора надилазити листу поступака из наведеног члана. У супротном се за робу не може добити повластица преференцијалног тарифног поступања, чак и ако су испуњени услови из листе у наставку.

Подложно члану 6. главе II овог Прилога, правила из листе представљају минималне количине потребне обраде или прераде, што значи да се статус производа с поријеклом стиче и већим степеном обраде или прераде, односно да се не стиче степеном обраде или прераде мањим од минималног.

Стога, ако се правилом предвиђа да се на одређеном нивоу производње може употребити материјал без поријекла, употреба тог материјала допуштена је у ранијој, али не и у каснијој фази производње.

Ако се правилом предвиђа да се на одређеном нивоу производње не може употребити материјал без поријекла, употреба тог материјала допуштена је у ранијој, али не и у каснијој фази производње.

Примјер: ако се правилом из листе за поглавље 19. захтијева да "материјали без поријекла из тарифних бројева од 1101 до 1108 не смију премашити 20% масе", употреба

¹ СЛ ЕЗ Л 302, 15.11.1985., стр. 23.

(тј. Увоз житарица из поглавља 10. (материјали у ранијој фази производње) није ограничена.

3.3. Не доводећи у питање напомену 3.2., ако се у правилу употребљава израз "Израда од материјала из било којег тарифног броја", тада се могу користити материјали из било којег тарифног броја/из било којих тарифних бројева (чак и материјали истог описа и тарифног броја као и производ), међутим, подложно било каквим конкретним ограничењима која су можда садржана у правилу.

Међутим, израз "Производња од материјала из било којег тарифног броја, укључујући друге материјале из тарифног броја ..." или "Производња од материјала из било којег тарифног броја, укључујући друге материјале из истог тарифног броја као и производ" значи да се могу употријебити материјали из било којег тарифног броја/из било којих тарифних бројева осим оних истог назива као и назив производа који је наведен у колони 2. листе.

3.4. Ако је у правилу из листе наведено да се производ може производити од више материјала, то значи да се може употријебити један материјал или више њих. То не значи да се сви ти материјали морају употријебити.

3.5. Ако је у правилу из листе наведено да се производ мора производити од неког одређеног материјала, то не искључује употребу других материјала који својом природом не могу задовољити то правило.

3.6. Ако се у неком правилу из листе за максималну вриједност материјала без поријекла који се могу употријебити наводе два процента, ти се проценти не могу сабирати. Другим ријечима, максимална вриједност свих употријебљених материјала без поријекла никада не смије премашити највиши наведени проценат. Надаље, не смију се премашити ни појединачни проценти за конкретне материјале.

Напомена 4. - Опште одредбе о одређеним пољопривредним производима

4.1. Пољопривредни производи обухваћени поглављима 6., 7., 8., 9., 10., 12. и тарифним бројем 2401 узгојени или поњевени на државној територији стране сматрају се поријеклом с државне територије те стране, чак и ако се узгајају из сјемена, луковица, подлога, резница, калема, младица, пулољака или других живих дијелова биљака увезених из друге земље.

4.2. Ако за удио шећера без поријекла у одређеном производу постоје ограничења, маса шећера из тарифног броја 1701 (сахароза) и 1702 (нпр. Фруктоза, глукоза, лактоза, малтоза, изоглукоза или инвертни шећер) употријебљеног у производњи готовог производа и употријебљеног у производњи производа без поријекла који су уграђени у готови производ узима се у обзир при прорачуну таквих ограничења.

Напомена 5. - Терминологија која се употребљава у вези с одређеним текстилним производима

5.1. Појам "природна влакна" употребљава се у листи за влакна која нису вјештачка ни синтетичка. Ограничен је на влакна у свим облицима у којима се могу наћи прије предења, укључујући отпад, те, осим ако се утврди другачије, обухвата влакна која су гребенана, чешљана или на други начин обрађена, али не предена.

5.2. Појам "природна влакна" обухвата и коњску длаку у тарифном броју 0511, свилу у тарифним бројевима 5002 и 5003, као и вунена влакна и фину или грубу животињску длаку у тарифним бројевима од 5101 до 5105, памучна влакна у тарифним бројевима од 5201 до 5203 и остала биљна влакна у тарифним бројевима од 5301 до 5305.

5.3. Појмови "текстилна пулпа", "хемијски материјали" и "материјали за израду папира" у листи се употребљавају за опис материјала који нису разврстани у поглавља од 50. до 63., а могу се употребљавати за израду вјештачких, синтетичких или папирних влакана или пређе.

5.4. Израз "вјештачка или синтетичка резана влакна" у листи се употребљава за каблове од синтетичких или вјештачких филамената, резана влакна или отпатке из тарифних бројева 5501 до 5507.

5.5. Штампање (у комбинацији с ткањем, плетењем/кукичањем, тафтингом или флокирањем) дефинише се као техника којом се објективно оцијењена функција, попут боје, обликовања, техничких перформанси, додаје текстилној подлози са сталним карактером употребом ситотиска, ваљка, дигиталних техника или техника за пресликавање.

5.6. Штампање (као самостални поступак) дефинише се као техника којом се објективно оцијењена функција, попут боје, обликовања, техничких перформанси, додаје текстилној подлози са сталним карактером употребом ситотиска, ваљка, дигиталних техника или техника за пресликавање у комбинацији с најмање двије припремне или завршне обраде (нпр. Прање, бијељење, мерсеризација, термофиксација, чупављење, цијеђење, обрада ради отпорности на скупљање, трајна дорада, декатирање, импрегнација, крпљење и одстрањивање чворова), уз услов да вриједност свих употријебљених материјала не прелази 50% цијене франко фабрика производа.

Напомена 6. - Одступања која се примјењују на производе направљене од мјешавин текстилних материјала

6.1. Ако се за одређени производ с листе упућује на ову напомену, услови одређени у колони 3. се не примјењују ни на које основне текстилне материјале који су употријебљени за израду тог производа, а који заједно чине 15% или мање од укупне масе свих употријебљених основних текстилних материјала (видјети и напомене 6.3. и 6.4.).

6.2. Међутим, одступање из напомене 6.1. може се примјенити само на мјешовите производе који су израђени од два или више основних текстилних материјала.

Основни текстилни материјали су:

- свила;
- вуна;
- груба животињска длака;
- fina животињска длака;
- коњска длака;
- памук;
- материјали за израду папира и папир;
- лан;
- права конопља;
- јута и остала текстилна влакна од дрвеног лика;
- сисал и друга текстилна влакна из рода агава;
- влакна од кокоса, абаке, рамије и друга биљна текстилна влакна;
- синтетичка полипропиленска филаментна влакна;
- синтетичка полиестерска филаментна влакна;
- синтетичка полиамидна филаментна влакна;
- синтетичка филаментна влакна од полиакрилонитрила;
- синтетичка полиимидна филаментна влакна;
- синтетичка филаментна влакна од политетрафлуоретилена;
- синтетичка филаментна влакна од поли(фенилен сулфида);

- синтетичка филаментна влакна од поли(винил хлорида);
- остала синтетичка филаментна влакна;
- вјештачка филаментна влакна вискозе;
- остала вјештачка филаментна влакна;
- водљиви филаменти;
- синтетичка полипропиленска резана влакна;
- синтетичка полиестерска резана влакна;
- синтетичка полиамидна резана влакна;
- синтетичка полиакрилонитрилна резана влакна;
- синтетичка полиимидна резана влакна;
- синтетичка политетрафлуороетиленска резана влакна;
- синтетичка резана влакна од полифенилен сулфида;
- синтетичка резана влакна од поли(винил хлорида);
- остала синтетичка резана влакна;
- вјештачка резана влакна вискозе;
- остала вјештачка резана влакна;
- пређа од полиуретана с међудијеловима од флексибилних полиетерских сегмената, уплетених или неуплетених;
- производи из тарифног броја 5605 (метализована пређа) који укључују траку која се састоји од језгре од алуминијумске фолије или од језгре од пластичне фолије са слојем алуминијумског праха или без њега, ширине до 5 мм, спојену у сендвич помоћу прозирног или бојеног љепила између два слоја пластичне фолије;
- други производи из тарифног броја 5605;
- стаклена влакна;
- метална влакна;
- минерална влакна.

6.3. У случају производа који укључују "полиуретанску пређу с флексибилним полиетерским сегментима, уплетену или неуплетену", одступање за ту пређу износи 20%.

6.4. У случају производа који укључују "траку која се састоји од језгре од алуминијумске фолије или од језгре од пластичне фолије са слојем алуминијумског праха или без њега, ширине до 5 мм, спојене у сендвич помоћу прозирног или бојеног љепила између два слоја пластичне фолије", одступање за ту траку износи 30%.

Напомена 7. - Остала одступања која се примјењују на одређене текстилне производе

7.1. Ако се у листи упућује на ову напомену, текстилни материјал, уз изузетак подстава имеђупостава, који не задовољава правило из колоне 3. листе за израђени производ може се употријебити под условом да је разврстан под други тарифни број него производ, те да његова вриједност не прелази 15% цијене франко фабрика производа.

7.2. Не доводећи у питање напомену 7.3., материјали који нису разврстани у поглављима од 50. до 63. могу се слободно употријебити у производњи текстилних производа, садржавали они текстил или не.

7.3. Ако се примјењује процентно правило, вриједност материјала без поријекла који нису разврстани у поглављима од 50. до 63. мора се узети у обзир при израчунавању вриједности уграђених материјала без поријекла.

Напомена 8. - Дефиниција специфичних поступака и једноставних активности које се обављају у вези с одређеним производима из поглавља 27.

8.1. За потребе тарифних бројева ex 2707 и 2713 "специфични поступци" су сљедећи:

(а) вакумска дестилација;

(б) редестилација врло темељитим поступком фракционисања;

(ц) крекирање;

(д) реформисање;

(е) екстракција селективним растварачима;

(ф) процес који обухвата све сљедеће поступке: прераду концентрисаном сумпорном киселином, раствором сумпорног триоксида у сумпорној киселини или сумпорним анхидридом; неутрализацију алкалним агенсима; деколоризацију и пурификацију природно активном земљом, активисаном земљом, активисаним угљем или бокситом;

(г) полимеризација;

(х) алкилирање;

(и) изомеризација.

8.2. За потребе тарифних бројева 2710, 2711 и 2712 "специфични поступци" јесу сљедећи:

(а) вакумска дестилација;

(б) редестилација врло темељитим поступком фракционисања;

(ц) крекирање;

(д) реформисање;

(е) екстракција селективним растварачима;

(ф) процес који обухвата све сљедеће поступке: прераду концентрираном сумпорном киселином, раствором сумпорног триоксида у сумпорној киселини или сумпорним анхидридом; неутрализацију алкалним агенсима; деколоризацију и пурификацију природно активном земљом, активисаном земљом, активисаним угљем или бокситом;

(г) полимеризација;

(х) алкилирање;

(и) изомеризација;

(ј) само у односу на тешка уља из тарифног броја ex 2710, одсумпоравање водоником које за резултат има смањење најмање 85% садржаја сумпора у прерађеним производима (ASTM D 1266-59 Т метода);

(к) само за производе из тарифног броја 2710, депарафинација неким другим поступком осим филтрирања;

(л) само за тешка уља из тарифног броја ex 2710, третирање водоником у сврхе осим одсумпоравања при чему је водоник активни елемент у хемијској реакцији при притиску већем од 20 бара и температури вишој од 250°C уз употребу катализатора. Завршно третирање уља за подмазивање из тарифног броја ex 2710 водоником, посебно у циљу побољшања боје или стабилности (нпр. Хидрофиниширање или деколоризација), не сматра се, међутим, специфичним поступком;

(м) само у односу на ложива уља из тарифног броја ex 2710, атмосферска дестилација, уз услов да се мање од 30% тих производа - по запремини, укључујући и губитке - дестилира на 300°C с помоћу методе ASTM D 86;

(н) само у односу на друга тешка уља осим гасних и ложивих уља из тарифног броја ex 2710, третман уз помоћ високофреквентног једва видљивог електричног пражњења без искрења;

(о) само у односу на сирове производе (осим вазелина, озокерита, воска мрког угља или воска од тресета, парафинског воска с масеним удјелом уља мањим од 0,75%) из тарифног броја ex 2712, уклањање уља помоћу фракцијске кристализације.

8.3. За потребе тарифних бројева ex 2707 и 2713, једноставне активности као што су чишћење, претакање, десалинизација, одвајање воде, филтрирање, бојење,

обилежавања, добијања садржаја сумпора због мијешања производа с различитим садржајима сумпора, било која њихова комбинација или сличне активности не дају статус производа с поријеклом.

Напомена 9. - Дефиниција специфичних процеса и активности који се обављају у вези с одређеним производима

9.1. Производи из поглавља 30. добијени у страни употребом хелијских култура сматрају се производима поријеклом из те стране. "Хелијска култура" дефинише се као узгој људских, животињских и биљних хелија у контролисаним условима (као што су дефинисане температуре, узгојни медијум, мјешавина гасова, рН) изван живог организма.

9.2. Производи обухваћени поглављима 29. (осим: 2905.43-2905.44), 30., 32., 33. (осим: 3302.10, 3301), 34., 35. (осим: 35.01, 3502.11-3502.19, 3502.20, 35.05), 36., 37., 38. (осим: 3809.10, 38.23, 3824.60, 38.26) и 39. (осим: 39.16-39.26): сматра се да је производ добијен ферментацијом у страни поријеклом из те стране. "Ферментација" је биотехнолошки процес у којем се људске, животињске и биљне хелије, те бактерије, квасци, гљиве или ензими употребљавају за производњу производа обухваћених поглављима од 29. до 39.

9.3. Сљедећи поступци прераде сматрају се довољнима у складу с чланом 4. ставом 1. за производе обухваћене поглављима 28., 29. (осим: 2905.43-2905.44), 30., 32., 33. (осим: 3302.10, 3301), 34., 35. (осим: 35.01, 3502.11-3502.19, 3502.20, 35.05), 36., 37., 38. (осим: 3809.10, 38.23, 3824.60, 38.26) и 39. (осим: 39.16-39.26):

- Хемијска реакција: "хемијска реакција" је процес (укључујући биохемијски процес) при којем прекидањем постојећих и стварањем нових међумолекуларних веза или промјеном просторног распореда атома у молекули настаје молекула с новом структуром. Хемијска реакција се може изразити промјеном "CAS броја".

Сљедећи поступци се не би требали узимати у обзир за потребе поријекла: (а) растварање у води или другим растворима; (б) уклањање раствора, укључујући воде као раствараче; или (ц) додавање или уклањање кристализацијске воде. Хемијска реакција како је претходно утврђена сматра се довољном за стицање статуса производа с поријеклом.

- Смјесе и мјешавине: намјерно и пропорционално контролисано мијешање или спајање (укључујући дисперзију) материјала, осим додавања разрјеђивача, ради

усклађивања с претходно утврђеним спецификацијама чиме настаје производ с физичким или хемијским карактеристикама које су релевантне за његову сврху или намјену и која се разликују од својстава улазних материјала сматра се довољним за стицање статуса производа с поријеклом.

- Прочишћавање: прочишћавање се сматра довољним за стицање статуса производа с поријеклом под условом да прочишћавање које се спроводи на државној територији једне или обје стране испуњава један од сљедећих критеријума:

(а) прочишћавање производа којим се уклања најмање 80% садржаја постојећих нечистоћа; или

(б) смањеном или уклањањем нечистоћа добија се производ прикладан за једну од сљедећих примјена:

i. фармацеутски, медицински, козметички, ветеринарски, прехранбени производи;

ii. хемијски производи и реагенси за аналитичке, дијагностичке или лабораторијске сврхе;

iii. елементи и компоненте за употребу у микроелектротехници;

iv. специјализоване оптичке употребе;

v. биотехничка употреба (нпр. у хелијским узгојима, у генетској технологији или као катализатор);

vi. носачи који се употребљавају у поступку одвајања; или

vii. нуклеарне сврхе.

- Промјена величине честица: намјерне и контролисане промјене величине честица производа, осим само дробљењем или пресовањем, чиме настаје производ чије су дефинисана величина честица, дефинисана дистрибуција величине честица или дефинисана површина релевантне за намјену добијеног производа, под условом да се добијени производ по физичким или хемијским својствима разликује од улазних материјала, сматрају се довољним за стицање статуса производа с поријеклом.

- Стандардни материјали: стандардни материјали (укључујући стандардне растворе) су препарати прикладни за аналитичке сврхе, калибрационе или референтне сврхе с прецизним степеном чистоће или пропорције које је одобрио произвођач. Производња стандардних материјала сматра се поступком за стицање статуса производа с поријеклом.

- Одвајање изомера: изоловање или одвајање изомера из мјешавине изомера сматра се поступком довољним за стицање статуса производа с поријеклом.

АНЕКС II**ЛИСТА ОБРАДА ИЛИ ПЕРЕРАДА КОЈЕ ЈЕ ПОТРЕБНО ОБАВИТИ НА МАТЕРИЈАЛИМА
БЕЗ ПОРИЈЕКЛА КАКО БИ ДОБИЈЕНИ ПРОИЗВОД СТЕКАО СТАТУС ПРОИЗВОДА С ПОРИЈЕКЛОМ**

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без поријекла, којом се стиче статус производа с поријеклом (3)
Поглавље 1.	Живе животиње	Све животиње из поглавља 1. добијене су у потпуности
Поглавље 2.	Месо и јестиви клаонички производи	Производња у којој су све месо и сви јестиви клаонички производи у производима из овог поглавља добијени у потпуности
Поглавље 3.	Рибе и ракови, мекушци и остали водени бескичмењаци	Производња у којој су сви употребљени материјали из поглавља 3. добијени у потпуности
Поглавље 4.	Млијекло и млијечни производи; јаја перади и птичја јаја; природни мед; јестиви производи животињског поријекла, неспоменути ни укључени на другом мјесту	Производња у којој су сви употребљени материјали из поглавља 4. добијени у потпуности
ex Поглавље 5.	Производи животињског поријекла, неспоменути ни укључени на другом мјесту; осим:	Производња од материјала из било којег тарифног броја
ex 0511 91	Нејестива рибља јаја и икра	Сва јаја и икра добијени су у потпуности

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без поријекла, којом се стиче статус производа с поријеклом (3)
Поглавље 6.	Живо дрвеће и друге биљке; луковице, коријени и слично; резано цвијеће и украсно лишће	Производња у којој су сви употребљени материјали из поглавља 6. добијени у потпуности
Поглавље 7.	Јестиво поврће, поједини коријени и гомољи	Производња у којој су сви употребљени материјали из поглавља 7. добијени у потпуности
Поглавље 8.	Јестиво воће и орашasti плодови; коре агрума или диња и лубеница	Производња у којој су све употребљено воће, орашasti плодови и коре агрума или диња и лубеница из поглавља 8. добијени у потпуности
Поглавље 9.	Кафа, чај, мате чај и зачини	Производња од материјала из било којег тарифног броја
Поглавље 10.	Житарице	Производња у којој су сви употребљени материјали из поглавља 10. добијени у потпуности
Поглавље 11.	Производи млинарске индустрије; слад; скроб; инулин; пшенични глутен	Производња у којој су сви употребљени материјали из поглавља 8., 10. и 11., тарифних бројева 0701, 0714, 2302 и 2303 и тарифног подброја 0710 10 добијени у потпуности
Поглавље 12.	Уљано сјеме и плодови; разно зрно, сјеме и плодови; индустријско и љековито биље; слама и сточна храна	Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа
ex Поглавље 13.	Шелак; гуме, смоле и остали биљни сокови и екстракти; осим:	Производња од материјала из било којег тарифног броја

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без поријекла, којом се стиче статус производа с поријеклом (3)
ex 1302	Пектинске материје, пектинати и пектати	Производња од материјала из било којег тарифног броја у којој маса употријебљеног шећера не прелази 40% масе готовог производа
Поглавље 14.	Материјали биљног поријекла за плетарство; биљни производи неспоменути ни укључени на другом мјесту	Производња од материјала из било којег тарифног броја
ex Поглавље 15.	Масти и уља животињског или биљног поријекла те производи њиховог разлагања; прерађене јестиве масти; животињски или биљни воскови; осим:	Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа
1504 до 1506	Масти и уља те њихове фракције, од риба или морских сисара; маст од вуне и масне материје добијене од ње (укључујући ланолин); остале животињске масти и уља и њихове фракције, хемијски немодификоване, независно од тога јесу ли рафинисане	Производња од материјала из било којег тарифног броја
1508	Уље од кикирикија и његове фракције, независно од тога јесу ли рафинисани, али хемијски немодификовани	Производња од материјала из било којег тарифног подброја, осим тарифног подброја производа
1509 и 1510	Маслиново уље и његове фракције	Производња у којој су сви употријебљени биљни материјали добијени у потпуности

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без поријекла, којом се стиче статус производа с поријеклом (3)
1511	Палмино уље и његове фракције, независно од тога јесу ли рафинисани, али хемијски немодификовани	Производња од материјала из било којег тарифног подброја, осим тарифног подброја производа
ex 1512	Уља од сјеменки сунцокрета и њихове фракције: - за техничку или индустријску употребу, осим за производњу прехранбених производа за прехрану људи - остало	Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа Производња у којој су сви употријебљени биљни материјали добијени у потпуности
1515	Остале фиксне (масне) биљне масти и уља (укључујући јојоба уље) те њихове фракције, независно од тога јесу ли рафинисани, али хемијски немодификовани	Производња од материјала из било којег тарифног подброја, осим тарифног подброја производа
ex 1516	Масти и уља и њихове фракције, од риба	Производња од материјала из било којег тарифног броја
1520	Глицерол, сирови; глицеролске воде и лужине	Производња од материјала из било којег тарифног броја
Поглавље 16.	Производи од меса, риба, ракова, мекушаца или других водених бескичмењака	Производња у којој су сви употријебљени материјали из поглавља 2., 3. и 16. добијени у потпуности
ex Поглавље 17.	Шећер и шећерни производи; осим:	Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без поријекла, којом се стиче статус производа с поријеклом (3)
1702	Остали шећери, укључујући хемијски чисту лактозу, малтозу, глукозу и фруктозу, у чврстом стању; шећерни сирупи без додатих арома или боја; вјештачки мед, независно од тога је ли помијешан с природним медом; карамела: - хемијски чиста малтоза и фруктоза - остало	Производња од материјала из било којег тарифног броја, укључујући остале материјале из тарифног броја 1702 Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа, у којој маса употријебљених материјала из тарифних бројева од 1101 до 1108, 1701 и 1703 не прелази 30% масе коначног производа
1704	Шећерни производи (укључујући бијелу чоколаду), без какаа	Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа, у којој: – маса употријебљеног шећера не прелази 40% масе коначног производа или – вриједност употријебљеног шећера не прелази 30% цијене франко фабрика производа

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без поријекла, којом се стиче статус производа с поријеклом (3)
ex Поглавље 18.	Какао и какао производи, осим:	Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа, у којој маса употријебљеног шећера не прелази 40% масе коначног производа
ex 1806	Чоколада и остали прехранбени производи с какаом, осим:	Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа, у којој: – маса употријебљеног шећера не прелази 40% масе коначног производа или – вриједност употријебљеног шећера не прелази 30% цијене франко фабрика производа
1806 10	Какао прах, с додатим шећером или другим заслађивачима	Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа, у којој маса употријебљеног шећера не прелази 40% масе коначног производа

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без поријекла, којом се стиче статус производа с поријеклом (3)
1901	Сладни екстракт; прехранбени производи од брашна, прекрупце, крупице, скроба или сладног екстракта, без какаа или с масеним удјелом какаа мањим од 40% рачунато с потпуно одмашћеном основом, неспоменути ни укључени на другом мјесту; прехранбени производи од робе из тарифних бројева од 0401 до 0404, без какаа или с масеним удјелом какаа мањим од 5% рачунато с потпуно одмашћеном основом, неспоменути ни укључени на другом мјесту: - Сладни екстракт, - Остало	Производња од житарица из поглавља 10. Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа, у којој појединачна маса употријебљеног шећера и материјала из поглавља 4. не прелази 40% масе коначног производа

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без поријекла, којом се стиче статус производа с поријеклом (3)
1902	Тјестенина, независно је ли кувана или пуњена (месом или другим супстанцама) или друкчије припремљена или не, као што су шпагети, макарони, резанци, лазање, њоки, равиоли, канелони; кускус, независно од тога је ли припремљен	Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа, у којој: – маса употријебљених материјала из тарифних бројева 1006 и од 1101 до 1108 не прелази 20% масе коначног производа, и – маса употријебљених материјала из поглавља 2., 3. и 16. не прелази 20% масе коначног производа
1903	Тапиока и замјена за тапиоке припремљени од скроба, у облику пахуљица, зрнаца, куглица или сличних облика	Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим кромпирова скроба из тарифног броја 1108
1904	Прехрамбени производи добијени бубрењем или пржењем житарица или производа од житарица (нпр. кукурузне пахуљице); житарице (осим кукуруза) у зрну или у облику пахуљица или другачије обрађених зрна (осим брашна, прекрупне и крупнице), преткуване или другачије припремљене, неспоменуте ни укључене на другом мјесту	Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа, у којој: – маса употријебљених материјала из тарифних бројева 1006 и од 1101 до 1108 не прелази 20% масе коначног производа, и – маса употријебљеног шећера не прелази 40% масе коначног производа

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без поријекла, којом се стиче статус производа с поријеклом (3)
1905	Хљоб, колачи, кекси и остали пекарски производи, независно од тога садрже ли какао, хостије, празне капсуле врста погодних за фармацевтску употребу, печатне облатне, рижин папир и слични производи	Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа, у којој маса употријебљених материјала из тарифних бројева 1006 и од 1101 до 1108 не прелази 20% масе коначног производа
ex Поглавље 20.	Производи од поврћа, воћа, орашастих плодова или других дијелова биљака: осим:	Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа
2002 и 2003	Парадајз, гљиве и тартуфи, припремљени или конзервисани на други начин, осим у сирћету или сирћетној киселини	Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа, у којој су сви употријебљени материјали из поглавља 7. добијени у потпуности
2006	Поврће, воће, орашасте плодове, коре од воћа и остали дијелови биљака, конзервисани шећером (исцијеђени, преливени или кандирани)	Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа, у којој маса употријебљеног шећера не прелази 40% масе коначног производа
2007	Џемови, воћни желеи, мармеладе, пирен и пасте од воћа или орашастих плодова, добијени кувањем, независно од тога садрже ли додати шећер или друге заслађиваче	Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа, у којој маса употријебљеног шећера не прелази 40% масе коначног производа

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без поријекла, којом се стиче статус производа с поријеклом (3)
ex 2008	Производи, осим: - орашастих плодова, без додатка шећера или алкохола, маслаца од кикирикија; мјешавина на бази житарица; палмине језгре; кукуруза, - воћа и орашастих плодова, куваних на други начин осим у пари или води, без додатог шећера, смрзнутих	Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа, у којој маса употријебљеног шећера не прелази 40% масе коначног производа
2009	Воћни сокови (укључујући мошт од грожђа) и сокови од поврћа, неферментисани и без додатог алкохола, независно од тога садрже ли додати шећер или друге заслађиваче	Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа, у којој маса употријебљеног шећера не прелази 40% масе коначног производа
ex Поглавље 21.	Разни прехранбени производи, осим:	Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа
2103	- Сосови и препарати за сосове; мијешане зачинске супстанце и мијешана зачинска средства - Брашно и крупица од горушице и припремљена горушица (сенф)	Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа. Међутим, смије се употријебити брашно од горушице или припремљена горушица Производња од материјала из било којег тарифног броја

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без поријекла, којом се стиче статус производа с поријеклом (3)
2105	Сладолед и остали јестиви ледени производи, независно од тога садрже ли какао	Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа, у којој: - појединачна маса употријебљеног шећера и материјала из поглавља 4. не прелази 40% масе коначног производа и - укупна комбинована маса употријебљеног шећера и материјала из поглавља 4. не прелази 60% масе коначног производа
2106	Прехранбени производи који нису споменути ни укључени на другом мјесту	Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа, у којој маса употријебљеног шећера не прелази 40% масе коначног производа

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без поријекла, којом се стиче статус производа с поријеклом (3)
ex Поглавље 22.	Пића, алкохоли и сирће, осим:	Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа, у којој су сви потријебљени материјали из тарифних подбројева 0806 10, 2009 61, 2009 69 добијени у потпуности
2202	Воде, укључујући минералне воде и газиране воде, с додатим шећером или другим заслађивачима или ароматизоване, те остала безалкохолна пића, осим воћних сокова или сокова од поврћа из тарифног броја 2009	Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа
2207 и 2208	Неденатурисани етилни алкохол с учешћем волумена алкохола већим или мањим од 80%; жестока пића, ликери и остала алкохолна пића	Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја 2207 или 2208, у којима су сви материјали из тарифних подбројева 0806 10, 2009 61, 2009 69 добијени у потпуности
ex Поглавље 23.	Остаци и отпаци од прехранбене индустрије; припремљена животињска храна; осим	Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без поријекла, којом се стиче статус производа с поријеклом (3)
2309	Препарати који се користе за храњење животиња	Производња у којој: <ul style="list-style-type: none"> – су сви употребљени материјали из поглавља 2. и 3. добијени у потпуности, – маса употребљених материјала из поглавља 10. и 11. и тарифних бројева 2302 и 2303 не прелази 20% масе коначног производа – појединачна маса употребљеног шећера и материјала из поглавља 4. не прелази 40% масе коначног производа, и – укупна комбинована маса употребљеног шећера и материјала из поглавља 4. не прелази 50% масе коначног производа
ex Поглавље 24.	Дуван и прерађена замјена за дуван; осим:	Производња од материјала из било којег тарифног броја у којој маса материјала из тарифног броја 2401 не прелази 30% укупне масе употребљених материјала из поглавља 24.

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без поријекла, којом се стиче статус производа с поријеклом (3)
2401	Непрерађени дуван; дувански отпацци	Производња у којој су сви материјали из тарифног броја 2401 добијени у потпуности
ex 2402	Цигарете од дувана или замјене за дуван	Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа и дувана за пушење из тарифног подброја 2403 19, у којој је најмање 10% масеног удјела свих употребљених материјала из тарифног броја 2401 добијено у потпуности
ex 2403	Производи намијењени за удисање загријавањем или другим средствима, без сагорјевања	Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа, у којој је најмање 10% масеног удјела свих употребљених материјала из тарифног броја 2401 добијено у потпуности
ex Поглавље 25.	Со; сумпор; земља и камен; гипсани материјали, креч и цемент; осим	Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа или Производња у којој вриједност свих употребљених материјала не прелази 70% цијене франко фабрика производа

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без поријекла, којом се стиче статус производа с поријеклом (3)
ex 2519	Дробљени природни магнезијум карбонат (магнезит) у херметички затвореним контејнерима и магнезијум оксид, чисти или нечисти, осим топљеног магнезијум оксида или мртво печеног (синтерисаног) магнезијум оксида	Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа. Међутим, може се употребити природни магнезијум карбонат (магнезит).
Поглавље 26.	Руде, шљака и пепео	Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа
ex Поглавље 27.	Минерална горива, минерална уља и производи њихове дестилације; битуменске супстанце; минерални воскови; осим:	Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа или Производња у којој вриједност свих употребљених материјала не прелази 50% цијене франко фабрика производа

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без поријекла, којом се стиче статус производа с поријеклом (3)
ex 2707	Уља у којима маса ароматских премашује масу неароматских састојака, слична минералним уљима добијеним дестилацијом угљених каатрана на високим температурама, код којих се више од 65% запремине дестилира на температури до 250°C (укључујући мјешавине есенције нафте и бензола), за коришћење као погонско или гориво за гријање	Поступци рафинисања и/или један или више специфичних поступака ⁽¹⁾ или други поступци у којима сви употребљени материјали морају бити разврстани у тарифне бројеве који се разликују од тарифног броја производа. Међутим, материјали из истог тарифног броја као и производ могу се употребити под условом да њихова укупна вриједност не прелази 50% цијене франко фабрика производа
2710	Нафтна уља и уља добијена од битуменских минерала, осим сирових; производи неспоменути ни укључени на другом мјесту, с масеним удјелом нафтних уља или уља добијених од битуменских минерала од 70% или већим, која чине основне састојке тих производа; отпадна уља	Поступци рафинисања и/или један или више специфичних поступака ⁽¹⁾ или други поступци у којима сви употребљени материјали морају бити разврстани у тарифне бројеве који се разликују од тарифног броја производа. Међутим, материјали из истог тарифног броја као и производ могу се употребити под условом да њихова укупна вриједност не прелази 50% цијене франко фабрика производа

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без поријекла, којом се стиче статус производа с поријеклом (3)
2711	Нафтни гасови и остали гасовити угљоводоници	Поступци рафинисања и/или један или више специфичних поступака ⁽¹⁾ или други поступци у којима сви употребљени материјали морају бити разврстани у тарифне бројеве који се разликују од тарифног броја производа. Међутим, материјали из истог тарифног броја као и производ могу се употребити под условом да њихова укупна вриједност не прелази 50% цијене франко фабрика производа
2712	Вазелин; парафински восак, микрокристални нафтни восак, пресовани парафини, озокерит, восак мрког угља, восак од тресега, остали минерални воскови и слични производи добијени синтезом или другим поступцима, без обзира на то јесу ли обојени	Поступци рафинисања и/или један или више специфичних поступака ⁽¹⁾ или други поступци у којима сви употребљени материјали морају бити разврстани у тарифне бројеве који се разликују од тарифног броја производа. Међутим, материјали из истог тарифног броја као и производ могу се употребити под условом да њихова укупна вриједност не прелази 50% цијене франко фабрика производа

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без поријекла, којом се стиче статус производа с поријеклом (3)
2713	Нафтни кокс, нафтни битумен и остали остаци од нафте или од уља добијених од битуменских минерала	Поступци рафинисања и/или један или више специфичних поступака ⁽¹⁾ или други поступци у којима сви употребљени материјали морају бити разврстани у тарифне бројеве који се разликују од тарифног броја производа. Међутим, материјали из истог тарифног броја као и производ могу се употребити под условом да њихова укупна вриједност не прелази 50% цијене франко фабрика производа
Поглавље 28.	Неорганска хемијска једињења; органска или неорганска једињења племенитих метала, метала ријетких земаља, радиоактивних елемената или изотопа	Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа. Међутим, материјали из истог тарифног броја као и производ могу се употребити под условом да њихова укупна вриједност не прелази 20% цијене франко фабрика производа или Производња у којој вриједност свих употребљених материјала не прелази 50% цијене франко фабрика производа

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без поријекла, којом се стиче статус производа с поријеклом (3)
ex Поглавље 29.	Органска хемијска једињења, осим:	Један или више специфичних поступака ⁽⁴⁾ или Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа. Међутим, материјали из истог тарифног броја као и производ могу се употријебити под условом да њихова укупна вриједност не прелази 20% цијене франко фабрика производа или Производња у којој вриједност свих употријебљених материјала не прелази 50% цијене франко фабрика производа

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без поријекла, којом се стиче статус производа с поријеклом (3)
ex 2901	Ациклични угљоводоници за погонско или огрјевно гориво	Један или више специфичних поступака ⁽⁴⁾ или Поступци рафинисања и/или један или више специфичних поступака ⁽¹⁾ или Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа. Међутим, материјали из истог тарифног броја као и производ могу се употријебити под условом да њихова укупна вриједност не прелази 50% цијене франко фабрика производа
ex 2902	Циклани и циклени (осим азулена), бензен, толуен и ксилени, за погонско или огрјевно гориво	Један или више специфичних поступака ⁽⁴⁾ или Поступци рафинисања и/или један или више специфичних поступака ⁽¹⁾ или Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа. Међутим, материјали из истог тарифног броја као и производ могу се употријебити под условом да њихова укупна вриједност не прелази 50% цијене франко фабрика производа

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без поријекла, којом се стиче статус производа с поријеклом (3)
ex 2905	Метални алкохолати од алкохола из овог тарифног броја и од етанола	Један или више специфичних поступака ⁽⁴⁾ или Производња од материјала из било којег тарифног броја, укључујући остале материјале из тарифног броја 2905. Међутим, метални алкохолати из овог тарифног броја могу се употријебити под условом да њихова укупна вриједност не прелази 20% цијене франко фабрика производа или Производња у којој вриједност свих употријебљених материјала не прелази 50% цијене франко фабрика производа
Поглавље 30.	Фармацеутски производи	Један или више специфичних поступака ⁽⁴⁾ или Производња од материјала из било којег тарифног броја

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без поријекла, којом се стиче статус производа с поријеклом (3)
Поглавље 31.	Ћубрива	Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа. Међутим, материјали из истог тарифног броја као и производ могу се употријебити под условом да њихова укупна вриједност не прелази 20% цијене франко фабрика производа или Производња у којој вриједност свих употријебљених материјала не прелази 50% цијене франко фабрика производа
Поглавље 32.	Екстракти за штављење или бојење; танини и њихови деривати; боје, пигменти и друге супстанце за бојење; боје и лакови; китови и друге масе за заптивање; штампарске боје и тинте	Један или више специфичних поступака ⁽⁴⁾ или Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа. Међутим, материјали из истог тарифног броја као и производ могу се употријебити под условом да њихова укупна вриједност не прелази 20% цијене франко фабрика производа или Производња у којој вриједност свих употријебљених материјала не прелази 50% цијене франко фабрика производа

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без поријекла, којом се стиче статус производа с поријеклом (3)
Поглавље 33.	Етерична уља и резиноиди; парфимеријски, козметички или тоалетни производи	Један или више специфичних поступака ⁽⁴⁾ или Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа. Међутим, материјали из истог тарифног броја као и производ могу се употријебити под условом да њихова укупна вриједност не прелази 20% цијене франко фабрика производа или Производња у којој вриједност свих употријебљених материјала не прелази 50% цијене франко фабрика производа

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без поријекла, којом се стиче статус производа с поријеклом (3)
Поглавље 34.	Сапун, органска површински активна средства, препарати за прање, препарати за подмазивање, вјештачки воскови, припремљени воскови, препарати за полирање и чистињење, свијеће и слични производи, пасте за моделирање, „зубарски воскови” те зубарски препарати на бази гипса	Један или више специфичних поступака ⁽⁴⁾ или Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа. Међутим, материјали из истог тарифног броја као и производ могу се употријебити под условом да њихова укупна вриједност не прелази 20% цијене франко фабрика производа или Производња у којој вриједност свих употријебљених материјала не прелази 50% цијене франко фабрика производа

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без поријекла, којом се стиче статус производа с поријеклом (3)
Поглавље 35.	Бјеланчевинасте супстанце; модификовани скробови; љепила; ензими	Један или више специфичних поступака ⁽⁴⁾ или Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа. Међутим, материјали из истог тарифног броја као и производ могу се употријебити под условом да њихова укупна вриједност не прелази 20% цијене франко фабрика производа или Производња у којој вриједност свих употријебљених материјала не прелази 40% цијене франко фабрика производа

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без поријекла, којом се стиче статус производа с поријеклом (3)
Поглавље 36.	Експлозивни; пиротехнички производи; шибице; пирофорне смјесе; поједини запаљиви препарати	Један или више специфичних поступака ⁽⁴⁾ или Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа. Међутим, материјали из истог тарифног броја као и производ могу се употријебити под условом да њихова укупна вриједност не прелази 20% цијене франко фабрика производа или Производња у којој вриједност свих употријебљених материјала не прелази 50% цијене франко фабрика производа

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без поријекла, којом се стиче статус производа с поријеклом (3)
Поглавље 37.	Производи за фотографску и кинематографску употребу	Један или више специфичних поступака ⁽⁴⁾ или Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа. Међутим, материјали из истог тарифног броја као и производ могу се употријебити под условом да њихова укупна вриједност не прелази 20% цијене франко фабрика производа или Производња у којој вриједност свих употријебљених материјала не прелази 50% цијене франко фабрика производа

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без поријекла, којом се стиче статус производа с поријеклом (3)
ex Поглавље 38.	Разни хемијски производи; осим:	Један или више специфичних поступака ⁽⁴⁾ или Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа. Међутим, материјали из истог тарифног броја као и производ могу се употријебити под условом да њихова укупна вриједност не прелази 20% цијене франко фабрика производа или Производња у којој вриједност свих употријебљених материјала не прелази 50% цијене франко фабрика производа
ex 3811	Антидетонацијски препарати, инхибитори оксидације, смолни инхибитори, побољшивачи вискозности, антикорозијски препарати и остали припремљени адитиви, за минерална уља (укључујући бензин) или за остале течности које се користе за исте намјене као и минералне уља: - припремљени додаци за уља за подмазивање који садрже нафтна уља или уља добијена од битуменских минерала	Један или више специфичних поступака ⁽⁴⁾ или Производња у којој вриједност свих употријебљених материјала из тарифног броја 3811 не прелази 50% цијене франко фабрика производа

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без поријекла, којом се стиче статус производа с поријеклом (3)
ex 3824 99 и ex 3826 00	Биодизел	Производња у којој се биодизел добија трансестерификацијом и/или естерификацијом или хидротретирањем
Поглавље 39.	Пластичне масе и производи од пластичних маса	Један или више специфичних поступака ⁽⁴⁾ или Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа. Међутим, материјали из истог тарифног подброја као и производ могу се употријебити под условом да њихова укупна вриједност не прелази 20% цијене франко фабрика производа или Производња у којој вриједност свих употријебљених материјала не прелази 50% цијене франко фабрика производа

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без поријекла, којом се стиче статус производа с поријеклом (3)
ex Поглавље 40.	Каучук и производи од каучука; осим:	Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа или Производња у којој вриједност свих употријебљених материјала не прелази 50% цијене франко фабрика производа
ex 4012	Протектоване пнеуматске гуме, пуне гуме или гуме са ваздушним коморама, од гуме	Протектовање кориштених гума
ex Поглавље 41.	Сирова кожа (осим крзна) и штављена кожа; осим:	Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа
4104 до 4106	Штављене или „crust“ коже, без вуне или длаке, независно од тога јесу ли цијепане или не, али не даље обрађене	Поново штављење коже или Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без поријекла, којом се стиче статус производа с поријеклом (3)
Поглавље 42.	Производи од коже; седларски или ременарски производи; предмети за путовање, ручне торбе и слични спремници; производи од животињских цријева (осим од дудовог свилца)	Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа или Производња у којој вриједност свих употребљених материјала не прелази 50% цијене франко фабрика производа
ex Поглавље 43.	Природно и вјештачко крзно; производи од крзна; осим:	Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа
ex 4302	Штављена или обрађена крзна, састављена: - напе, одсјечци и слични облици - остало	Бијељење или бојење, уз резање и састављање несастављеног штављеног или дорађеног крзна Производња од несастављених штављених или дорађених крзна
4303	Одјећа, додаци за одјећу и остали производи од крзна	Производња од несастављеног, штављеног или обрађеног крзна из тарифног броја 4302

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без поријекла, којом се стиче статус производа с поријеклом (3)
ex Поглавље 44.	Дрво и производи од дрвета; дрвени угаљ; осим:	Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа или Производња у којој вриједност свих употребљених материјала не прелази 50% цијене франко фабрика производа
ex 4407	Дрво обрађено по дужини пиљењем или глодањем, сјечењем или љуштењем, дебљине веће од 6 мм, блањано, брушено или спајано на крајевима	Блањање, брушење или спајање на крајевима
ex 4408	Листови за фурнирање (укључујући оне добијене резањем ламинисаног дрвета ножем) и за шперплоче дебљине не веће од 6 мм, спојени, и друго дрво пиљано по дужини, резано ножем или љуштено дебљине не веће од 6 мм, блањано, брушено или спојено на крајевима	Спајање, блањање, брушење или спајање на крајевима
ex 4410 до ex 4413	Ивичне летвице и вијенци од дрвета за покућство, оквире, за унутрашњу декорацију	Прерада у обликоване летвице или вијенце
ex 4415	Сандуци, кутије, гајбе, бубњеви и слична амбалажа за паковање, од дрвета	Производња од плоча које нису изрезане на одређену величину

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без поријекла, којом се стиче статус производа с поријеклом (3)
ex 4418	- Грађевинска столарија и остали производи за грађевинарство, од дрвета - Ивичне летвице и вијенци	Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа. Међутим, могу се употребити целулозне дрвене плоче, пирана шиндра и цијепана шиндра. Украсна лајсна или зидна драперија
ex 4421	Дрво обрађено за шибице; дрвени клинови или клинчићи за обућу	Производња од дрвета из било којег тарифног броја, осим обрађеног дрвета из тарифног броја 4409
Поглавље 45.	Плута и производи од плуте	Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа или Производња у којој вриједност свих употребљених материјала не прелази 50% цијене франко фабрика производа
Поглавље 46.	Производи од сламе, еспарта или других материјала за плетарију; корпарски и плетарски производи	Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа или Производња у којој вриједност свих употребљених материјала не прелази 50% цијене франко фабрика производа

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без поријекла, којом се стиче статус производа с поријеклом (3)
Поглавље 47.	Целулоза од дрвета или других влакнастих целулозних материјала; папирни или картон (отпаци и остаци) намијењени поновној преради	Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа или Производња у којој вриједност свих употребљених материјала не прелази 50% цијене франко фабрика производа
Поглавље 48.	Папир и картон; производи од папирне масе, папира или од картона	Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа или Производња у којој вриједност свих употребљених материјала не прелази 50% цијене франко фабрика производа
Поглавље 49.	Штампане књиге, новине, слике и остали производи графичке индустрије; рукописи, писани текстови и нацрти	Производња од материјала из било којег тарифног броја осим из тарифног броја производа или Производња у којој вриједност свих употребљених материјала не прелази 50% цијене франко фабрика производа

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без поријекла, којом се стиче статус производа с поријеклом (3)
ex Поглавље 50.	Свила; осим:	Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа
ex 5003	Свилени отпаци (укључујући чауре неподесне за одмотавање, отпадну пређу и растргане текстилне материјале), влачени или чешљани	Влачење или чешљање свилених отпадака
5004 до ex 5006	Свилена пређа и пређа од свилених отпадака	(2) Предење природних влакана или Екструзија вјештачких или синтетичких бесконачних филамената у комбинацији с предењем или Екструзија вјештачких или синтетичких бесконачних филамената у комбинацији с увијањем или Увијање у комбинацији са свим механичким поступцима

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без поријекла, којом се стиче статус производа с поријеклом (3)
5007	Тканине од свиле или свилених отпадака	(2) Предење природних и/или вјештачких или синтетичких резаних влакана у комбинацији с ткањем или Екструзија пређе од вјештачких или синтетичких филамената у комбинацији с ткањем или Увијање или било који механички поступак у комбинацији с ткањем или Ткање у комбинацији с бојењем или Бојење пређе у комбинацији с ткањем или Ткање у комбинацији са штампањем или Штампање (као самостални поступак)

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без поријекла, којом се стиче статус производа с поријеклом (3)
ex Поглавље 51.	Вуна, фина или груба животињска длака; пређа и тканине од коњске длаке; осим:	Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа
5106 до 5110	Пређа од вуне, fine или грубе животињске длаке или коњске длаке	(2) Предење природних влакана или Екструзија вјештачких или синтетичких влакана у комбинацији с предењем или Увијање у комбинацији са свим механичким поступцима

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без поријекла, којом се стиче статус производа с поријеклом (3)
5111 до 5113	Тканине од вуне, fine или грубе животињске длаке или коњске длаке	⁽²⁾ Предење природних и/или вјештачких или синтетичких резаних влакана у комбинацији с ткањем или Екструзија пређе од вјештачких или синтетичких филамената у комбинацији с ткањем или Ткање у комбинацији с бојењем или Бојење пређе у комбинацији с ткањем или Ткање у комбинацији са штампањем или Штампање (као самостални поступак)

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без поријекла, којом се стиче статус производа с поријеклом (3)
ex Поглавље 52.	Памук; осим:	Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа
5204 до 5207	Памучна пређа и конач	⁽²⁾ Предење природних влакана или Екструзија вјештачких или синтетичких влакана у комбинацији с предењем или Увијање у комбинацији са свим механичким поступцима

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без поријекла, којом се стиче статус производа с поријеклом (3)
5208 до 5212	Памучне тканине	⁽²⁾ Предење природних и/или вјештачких или синтетичких резаних влакана у комбинацији с ткањем или Екструзија пређе од вјештачких или синтетичких филамената у комбинацији с ткањем или Увијање или било који механички поступак у комбинацији с ткањем или Ткање у комбинацији с бојењем или премазивањем или ламинисањем или Бојење пређе у комбинацији с ткањем или Ткање у комбинацији са штампањем или Штампање (као самостални поступак)

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без поријекла, којом се стиче статус производа с поријеклом (3)
ex Поглавље 53.	Остала биљна текстилна влакна; папирна пређа и тканине од папирне пређе; осим:	Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа
5306 до 5308	Пређа од осталих биљних текстилних влакана; папирна пређа	⁽²⁾ Предење природних влакана или Екструзија вјештачких или синтетичких влакана у комбинацији с предењем или Увијање у комбинацији са свим механичким поступцима

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без поријекла, којом се стиче статус производа с поријеклом (3)
5309 до 5311	Тканине од осталих биљних текстилних влакана; тканине од папирне пређе:	⁽²⁾ Предење природних и/или вјештачких или синтетичких резаних влакана у комбинацији с ткањем или Екструзија пређе од вјештачких или синтетичких филамената у комбинацији с ткањем или Ткање у комбинацији с бојењем или премазивањем или ламинисањем или Бојење пређе у комбинацији с ткањем или Ткање у комбинацији са штампањем или Штампање (као самостални поступак)

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без поријеклу, којом се стичу статус производа с поријеклом (3)
5401 до 5406	Пређа, монофиламент и конач од вјештачких или синтетичких филамената	⁽²⁾ Предење природних влакана или Екструзија вјештачких или синтетичких влакана у комбинацији с предењем или Увијање у комбинацији са свим механичким поступцима

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без поријекла, којом се стиче статус производа с поријеклом (3)
5407 и 5408	Тканине од резаних вјештачких влакана	(2) Предење природних и/или вјештачких или синтетичких резаних влакана у комбинацији с ткањем или Екструзија пређе од вјештачких или синтетичких филамената у комбинацији с ткањем или Увијање или било који механички поступак у комбинацији с ткањем или Бојење пређе у комбинацији с ткањем или Ткање у комбинацији с бојењем или превлачењем или ламинисањем или Ткање у комбинацији са штампањем или Штампање (као самостални поступак)

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без поријекла, којом се стиче статус производа с поријеклом (3)
5501 до 5507	Вјештачка или синтетичка резана влакна	Екструзија вјештачких или синтетичких влакана
5508 до 5511	Пређа и конач за шивење од вјештачких или синтетичких резаних влакана	(2) Предење природних влакана или Екструзија вјештачких или синтетичких влакана у комбинацији с предењем или Увијање у комбинацији са свим механичким поступцима

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без поријекла, којом се стиче статус производа с поријеклом (3)
5512 до 5516	Тканине од вјештачких или синтетичких резаних влакана:	(2) Предење природних и/или вјештачких или синтетичких резаних влакана у комбинацији с ткањем или Екструзија пређе од вјештачких или синтетичких филамената у комбинацији с ткањем или Увијање или било који механички поступак у комбинацији с ткањем или Ткање у комбинацији с бојењем или превлачењем или ламинисањем или Бојење пређе у комбинацији с ткањем или Ткање у комбинацији са штампањем или Штампање (као самостални поступак)

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без поријекла, којом се стиче статус производа с поријеклом (3)
ex Поглавље 56.	Вата, филц и неткани материјали; посебна пређа; конопи, узице и ујад те производи од њих; осим:	(2) Предење природних влакана или Екструзија вјештачких или синтетичких влакана у комбинацији с предењем
5601	Вата од текстилних материјала и производи од вате; текстилна влакна, дужине не веће од 5 мм (флок); прах и нопе од текстилног материјала	Предење природних влакана или Екструзија вјештачких или синтетичких влакана у комбинацији с предењем или Флокирање у комбинацији с бојењем или штампањем или Превлачење, флокирање, ламинисање или метализовање у комбинацији с барем још двије главне припремне или завршне обраде (као што је цијеђење, обрада за отпорност на скупљање, термофиксација, трајна дорада) уз услов да вриједност свих употријебљених материјала не прелази 50% цијене франко фабрика производа

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без поријекла, којом се стиче статус производа с поријеклом (3)
5602	Филц, независно од тога је ли импрегнисан, превучен, прекривен или ламинисан: - игласти филц	⁽²⁾ Екструзија вјештачких или синтетичких влакана у комбинацији с обликовањем тканине, Међутим могу се користити: – полипропиленски филамент из тарифног броја 5402, – полипропиленска влакна из тарифног броја 5503 или 5506, или – полипропиленски филамент кучине из тарифног броја 5501, при чему је у свим примјерима удио сваког монофиламента или влакна мањи од 9 децитета, уз услов да њихова укупна вриједност не прелази 40% цијене франко фабрика производа или Само обликовање неткане тканине у случају филца направљеног од природних влакана

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без поријекла, којом се стиче статус производа с поријеклом (3)
	- остало	⁽²⁾ Екструзија вјештачких или синтетичких влакана у комбинацији с обликовањем тканине, или Само обликовање неткане тканине у случају осталог филца направљеног од природних влакана
5603	Неткани материјали, независно од тога јесу ли импрегнисани, превучени, прекривени или ламинисани	
5603 11 до 5603 14	Неткани материјали, независно од тога јесу ли импрегнисани, превучени, прекривени или ламинисани, од синтетичких или вјештачких филамената	Производња од – усмјерених или насумично усмјерених филамента или – супстанци или полимера природног или вјештачког или синтетичког поријекла, у оба случаја тако да се споје на неткани материјал

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без поријекла, којом се стиче статус производа с поријеклом (3)
5603 91 до 5603 94	Неткани материјали, независно од тога јесу ли импрегнисани, превучени, прекривени или ламинисани, осим од синтетичких или вјештачких влакана	Производња од – усмјерених или насумично усмјерених резаних влакана или и/или – сјечене пређе, природног или вјештачког или синтетичког поријекла, након повезивања на неткани материјал
5604	Нити и канап од гуме, прекривени текстилним материјалом, текстилна пређа, траке и слично из тарифних бројева 5404 или 5405, импрегнисани, превучени, прекривени или обложени гумом или пластичном масом: - нити и канап од гуме, прекривени текстилним материјалом - остало	Производња од нити и канапа од гуме који нису прекривени текстилним материјалом ⁽²⁾ Предење природних влакана или Екструзија вјештачких или синтетичких влакана у комбинацији с предењем или Увијање у комбинацији са свим механичким поступцима

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без поријекла, којом се стиче статус производа с поријеклом (3)
5605	Метализована пређа, независно од тога је ли уплетена или неуплетена, која се састоји од текстилне пређе, трака и сличних облика из тарифних бројева 5404 или 5405, комбинованих с металом у облику нити, трака или праха или прекривених металом	⁽²⁾ Предење природних и/или вјештачких или синтетичких резаних влакана или Екструзија вјештачких или синтетичких влакана у комбинацији с предењем или Увијање у комбинацији са свим механичким поступцима
5606	Обавијена пређа, обавијене траке и слични облици из тарифног броја 5404 или 5405 (осим пређе из тарифног броја 5605 и обавијене пређе од коњске длаке); шенил-пређа (укључујући флокирану шенил-пређу); ефектна пређа с петљама	⁽²⁾ Екструзија вјештачких или синтетичких влакана у комбинацији с предењем или Кончање у комбинацији с обавијањем или Предење природних и/или вјештачких или синтетичких резаних влакана или Флокирање у комбинацији с бојењем

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без поријекла, којом се стиче статус производа с поријеклом (3)
Поглавље 57.	Теписи и остали текстилни подни покривачи:	<p>(2)</p> <p>Предење природних и/или вјештачких или синтетичких резаних влакана у комбинацији с ткањем или тафтингом или Екструзија пређе од вјештачких или синтетичких филамената у комбинацији с ткањем или тафтингом или Производња од кокосове пређе или сисал пређе или пређе од јуте или класичне вискозне пређе израђене прстенастим поступком предења или Тафтинг у комбинацији с бојењем или штампањем или Флокирање у комбинацији с бојењем или штампањем или Екструзија вјештачких или синтетичких влакана у комбинацији с техникама без ткања, укључујући пробадање иглом Тканине од јуте могу се употријебити као подлога</p>

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без поријекла, којом се стиче статус производа с поријеклом (3)
ех Поглавље 58.	Посебне тканине; текстилни производи добијени тафтинг поступком, чипке; таписерије; позамантерија; вез; осим:	<p>(2)</p> <p>Предење природних и/или вјештачких или синтетичких резаних влакана у комбинацији с ткањем или тафтинг или Екструзија пређе од вјештачких или синтетичких филамената у комбинацији с ткањем или тафтингом или Ткање у комбинацији с бојењем или флокирањем или превлачењем или ламинисањем или металитовањем или Тафтинг у комбинацији с бојењем или штампањем или Флокирање у комбинацији с бојењем или штампањем или Бојење пређе у комбинацији с ткањем или Ткање у комбинацији са штампањем или Штампање (као самостални поступак)</p>

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без поријекла, којом се стиче статус производа с поријеклом (3)
5805	Ручно ткане таписерије врста <i>Gobelins, Flanders, Aubusson, Beauvais</i> и слично, те таписерије рађене иглом (на примјер, ситним бодом, крижићима), независно јесу ли готове или не	Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа
5810	Вез у метражи, у тракама или мотивима	Вез у којем вриједност свих употријебљених материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа, не прелази 50% цијене франко фабрика производа
5901	Текстилни материјали превучени љепилом или скробним материјама, врста које се употребљава за вањске увезе књига или слично; тканине за копирање или прецртавање; платна припремљена за сликање; „ <i>buckram</i> ” и слични чврсти текстилни материјали врста које се употребљава за израду шешира	Ткање у комбинацији с бојењем или флокирањем или превлачењем или ламинисањем или металیزовањем или Флокирање у комбинацији с бојењем или штампањем
5902	Корд тканине за вањске пнеуматске гуме од пређе велике чврстоће од најлона или осталих полиамида, полиестера или вискозног рајона: - с масеним удјелом текстилних твари мањим од 90%, - остало	Ткање Екструзија вјештачких или синтетичких влакана у комбинацији с ткањем

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без поријекла, којом се стиче статус производа с поријеклом (3)
5903	Тканине импрегниране, премазане, превучене, прекривене или ламинисане пластичним масама, осим оних из тарифног броја 5902	Ткање у комбинацији с бојењем или флокирањем или превлачењем или ламинисањем или металیزовањем или Ткање у комбинацији с штампањем или Штампање (као самостални поступак)
5904	Линолеум, независно од тога је ли резан у облике; подни покривачи добијени премазивањем или превлачењем текстилне подлоге, независно од тога јесу ли резани у облике	(2) Ткање у комбинацији с бојењем или превлачењем или ламинисањем или металیزовањем Тканине од јуте могу се употријебити као подлога.
5905	Текстилне зидне облоге: – импрегнисане, премазане или прекривене гумом, пластичним супстанцама или другим супстанцама	Ткање, плетење или израда неткане тканине у комбинацији с импрегнасањем или премазивањем или превлачењем или ламинисањем или металیزовањем

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без поријекла, којом се стиче статус производа с поријеклом (3)
	- остало	⁽²⁾ Предење природних и/или вјештачких или синтетичких резаних влакана у комбинацији с ткањем или Екструзија пређе од вјештачких или синтетичких филамената у комбинацији с ткањем или Ткање, плетење или израда неткане тканине у комбинацији с бојењем или превлачењем или ламинисањем или Ткање у комбинацији с штампањем или Штампање (као самостални поступак)

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без поријекла, којом се стиче статус производа с поријеклом (3)
5906	Гумирани текстилни материјали, осим оних из тарифног броја 5902: - Плетене и кукичане тканине - Остале тканине од пређе на бази синтетичке филаментне пређе које садрже више од 90% текстилних супстанци у маси	⁽²⁾ Предење природних и/или вјештачких или синтетичких резаних влакана у комбинацији с плетењем/кукичањем или Екструзија пређе од вјештачких или синтетичких филамената у комбинацији с плетењем/кукичањем или Плетење или кукичање у комбинацији с гумирањем или Гумирање у комбинацији с барем још двије главне припремне или завршне обраде (као што је цијеђење, обрада за отпорност на скупљање, термофиксација, трајна дорада) уз услов да вриједност свих употријебљених материјала не прелази 50% цијене франко фабрика производа Екструзија вјештачких или синтетичких влакана у комбинацији с ткањем

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без поријекла, којом се стиче статус производа с поријеклом (3)
	- Остало	Ткање, плетење или поступци који се састоје од плетења или ткања у комбинацији с бојањем или превлачењем или гумирањем или Бојење пређе у комбинацији с ткањем, плетењем или поступком који не укључује ткање или Гумирање у комбинацији с барем још двије главне припремне или завршне обраде (као што је цијеђење, обрада за отпорност на скупљање, термофиксација, трајна дорада) уз услов да вриједност свих употријебљених материјала не прелази 50% цијене франко фабрика производа

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без поријекла, којом се стиче статус производа с поријеклом (3)
5907	Текстилни материјали, импрегнисани, премазани, превучени или прекривени на други начин; осликана платна за позоришне кулисе, умјетничке радионице и сличну употребу	Ткање или плетење или израда нетканог материјала у комбинацији с бојењем или штампањем или превлачењем или импрегнасањем или прекривањем или Флокирање у комбинацији с бојењем или штампањем или Штампање (као самостални поступак)
5908	Текстилни фитиљи, ткани, преплетени или плетени, за свјетилке, пећи, упалаче, свијеће и слично; омотачи за гасну расвјету и цјевасти плетени материјали за омотаче; импрегнисани или неимпрегнисани: - омотачи за гасну расвјету, импрегнисани, - остало	Производња од цјевастих плетених или кукичаних материјала за гасну расвјету Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без поријекла, којом се стиче статус производа с поријеклом (3)
5909 до 5911	Текстилни производи за индустријску употребу:	(2) Предење природних и/или вјештачких или синтетичких резаних влакана у комбинацији с ткањем или Екструзија вјештачких или синтетичких влакана у комбинацији с ткањем или Ткање у комбинацији с бојењем или превлачењем или ламинисањем или Превлачење, флокирање, ламинисање или металзовање у комбинацији с барем још двије главне припремне или завршне обраде (као што је цијеђење, обрада за отпорност на скупљање, термофиксација, трајна дорада) уз услов да вриједност свих употријебљених материјала не прелази 50% цијене франко фабрика производа

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без поријекла, којом се стиче статус производа с поријеклом (3)
Поглавље 60.	Плетени или кукичани материјали	(2) Предење природних и/или вјештачких или синтетичких резаних влакана у комбинацији с плетењем/кукичањем или Екструзија пређе од вјештачких или синтетичких филамената у комбинацији с плетењем/кукичањем или Плетење/кукичање у комбинацији с бојењем или флокирањем или превлачењем или ламинисањем или штампањем или Флокирање у комбинацији с бојењем или штампањем или Бојење пређе у комбинацији с плетењем/кукичањем или Кончање или текстурисање у комбинацији с плетењем/кукичањем уз услов да вриједност употребљене некончане/нетекстурисане пређе не прелази 50% цијене франко фабрика производа

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без поријекла, којом се стиче статус производа с поријеклом (3)
Поглавље 61.	Одјећа и прибор за одјећу, плетени или кукичани: - добијени шивењем или другачијим спајањем два или више дијелова плетених или кукичаних материјала који су били разрезани у кројне облике или произведени већ обликовани - остало	(2)(3) Плетење или кукичање у комбинацији с израдом укључујући кројење тканине (2) Предење природних и/или вјештачких или синтетичких резаних влакана у комбинацији с плетењем или кукичањем или Екструзија пређе од вјештачких или синтетичких филамената у комбинацији с плетењем или кукичањем или Плетење и израда у једном поступку

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без поријекла, којом се стиче статус производа с поријеклом (3)
ex Поглавље 62.	Одјећа и прибор за одјећу, осим плетених или кукичаних; осим:	(2)(3) Ткање у комбинацији с израдом укључујући кројење тканине или Израда укључујући кројење тканине прије штампања (као самостални поступак)
ex 6202, ex 6204, ex 6206, ex 6209 и ex 6211	Одјећа за жене, дјевојчице, дојенчад те други израђени прибор за одјећу, везени	(3) Ткање у комбинацији с израдом укључујући кројење тканине или Производња од невезених тканина уз услов да вриједност невезених тканина не прелази 40% цијене франко фабрика производа

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без поријекла, којом се стиче статус производа с поријеклом (3)
ex 6210 и ex 6216	Противпожарна опрема од тканине покривене полиестерском алуминизованом фолијом	⁽²⁾⁽³⁾ Ткање у комбинацији с израдом укључујући кројење тканине или Превлачење или ламинисање уз услов да вриједност непревучених или неламинисаних тканина не прелази 40% цијене франко фабрика производа, у комбинацији с израдом укључујући кројење тканине
ex 6212	Грудњаци, стезници, корзети, нараменице, држачи чарапа, подвезице и слични производи те њихови дијелови, плетени или кукичани, добијени шивењем или другачијим спајањем два или више дијелова плетених или кукичаних материјала који су били разрезани у кројне облике или произведени већ обликовани	⁽²⁾⁽³⁾ Плетење у комбинацији с израдом укључујући кројење тканине или Израда укључујући кројење тканине прије штампања (као самостални поступак)
6213 и 6214	Марамнице, шалови, ешарпе, мараме, велови и слични производи:	

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без поријекла, којом се стиче статус производа с поријеклом (3)
	- везени	⁽²⁾⁽³⁾ Ткање у комбинацији с израдом укључујући кројење тканине или Производња од невезених тканина уз услов да вриједност невезених тканина не прелази 40% цијене франко фабрика производа или Израда укључујући кројење тканине прије штампања (као самостални поступак)
	- остало	⁽²⁾⁽³⁾ Ткање у комбинацији с израдом укључујући кројење тканине или Израда којој претходи штампање (као самостални поступак)

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без поријекла, којом се стиче статус производа с поријеклом (3)
6217	Остали готови прибор за одјећу; дијелови одјеће или додатака за одјећу, осим оних из тарифног броја 6212: - везени	⁽³⁾ Ткање у комбинацији с израдом укључујући кројење тканине или Производња од невезених тканина уз услов да вриједност невезених тканина не прелази 40% цијене франко фабрика производа или Израда којој претходи штампање (као самостални поступак)

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без поријекла, којом се стиче статус производа с поријеклом (3)
	<p>- Противпожарна опрема од тканине покривене полиестерском алуминизованом фолијом</p> <p>- Међупоставе за крагне и манжетне, разрезане</p> <p>- Остало</p>	<p>⁽³⁾</p> <p>Ткање у комбинацији с израдом укључујући кројење тканине или</p> <p>Превлачење или ламинисање уз услов да вриједност непречучених или неламинисаних тканина не прелази 40% цијене франко фабрика производа, у комбинацији с израдом укључујући кројење тканине</p> <p>Производња:</p> <ul style="list-style-type: none"> - од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа, и - у којој вриједност свих употријебљених материјала не прелази 40% цијене франко фабрика производа <p>⁽³⁾</p> <p>Ткање у комбинацији с израдом укључујући кројење тканине</p>

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без поријекла, којом се стиче статус производа с поријеклом (3)
ex Поглавље 63.	Остали готови текстилни предмети; сетови; кориштена одјећа и кориштени текстилни производи; отпадне крпе; осим:	Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа
6301 до 6304	<p>Покривачи (деке), путне деке, постељина и сл.; завјесе итд.; остали производи за унутрашње опремање:</p> <p>- од филца, од нетканог материјала</p> <p>- Остало:</p> <p>- везени</p>	<p>⁽²⁾</p> <p>Обликовање неткане тканине у комбинацији с израдом укључујући кројење тканине</p> <p>⁽²⁾⁽³⁾</p> <p>Ткање или плетење/кукичање у комбинацији с израдом укључујући кројење тканине или</p> <p>Производња од невезених тканина (осим плетених и кукичаних) уз услов да вриједност невезених тканина не прелази 40% цијене франко фабрика производа</p>

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без поријекла, којом се стиче статус производа с поријеклом (3)
	-- остало	⁽²⁾⁽³⁾ Ткање или плетење/кукичање у комбинацији с изработом укључујући кројење тканине
6305	Кесе и кесице, врста које се користи за паковање робе	⁽²⁾ Екструзија вјештачких или синтетичких влакана или предење природних и/или резаних вјештачких или синтетичких влакана у комбинацији с ткањем или плетењем и изработом, укључујући кројење тканине
6306	Цераде, надстрешнице и тенде за сунце; шатори; једра за чамце, даске за једрење и сувоземна возила; производи за камповање: - од нетканних материјала - остало	⁽²⁾⁽³⁾ Израда неткане тканине у комбинацији с изработом укључујући кројење тканине ⁽²⁾⁽³⁾ Ткање у комбинацији с изработом укључујући кројење тканине
6307	Остали готови производи, укључујући модне кројеве за одјећу	Производња у којој вриједност свих употријебљених материјала не прелази 40% цијене франко фабрика производа

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без поријекла, којом се стиче статус производа с поријеклом (3)
6308	Сетови који се састоје од тканине и пређе, независно од тога садрже ли прибор, за израду простирки, таписерија, везеног столног рубља или салвета или сличних текстилних производа, припремљени у паковања за појединачну продају	Сваки производ у сету мора удовољавати правилу које би вриједило за тај производ појединачно. Међутим, не могу се уграђивати никакви предмети с поријеклом под условом да њихова укупна вриједност не прелази 15% цијене франко фабрика сета
ex Поглавље 64.	Обућа, камашне и слични производи; дијелови тих производа; осим:	Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим од горњих дијелова причвршћених на унутрашње ђонове или на друге дијелове ђонова из тарифног броја 6406
6406	Дијелови обуће (укључујући горње дијелове, независно од тога јесу ли причвршћени на ђонове, осим на спољни ђон, или не); измјењиви улошци за обућу, умци за потпетице и слични производи; камашне и слични производи и њихови дијелови	Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа
Поглавље 65.	Покривке за главу и њихови дијелови	Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без поријекла, којом се стиче статус производа с поријеклом (3)
Поглавље 66.	Кишобрани, сунцобрани, штапови за ходање и сједење, бичеви, корбачи и њихови дијелови:	Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа или Производња у којој вриједност свих употријебљених материјала не прелази 50% цијене франко фабрика производа
Поглавље 67.	Препарирано перје и паперје те производи израђени од перја и паперја; вјештачко цвијеће; производи од људске косе	Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа или Производња у којој вриједност свих употријебљених материјала не прелази 50% цијене франко фабрика производа
Поглавље 68.	Предмети од камена, гипса, цемента, азбеста, лискуна или сличних материјала	Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа или Производња у којој вриједност свих употријебљених материјала не прелази 70% цијене франко фабрика производа

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без поријекла, којом се стиче статус производа с поријеклом (3)
Поглавље 69.	Керамички производи	Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа
ex Поглавље 70.	Стакло и стаклени производи	Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа или Производња у којој вриједност свих употријебљених материјала не прелази 50% цијене франко фабрика производа
7010	Боце, тегле, лонци, фиоле, ампуле и остали контејнери, од стакла, врста које се употребљава за транспорт или паковање робе; тегле за конзервисање, чепови, поклопци и остали затварачи, од стакла	Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа или Резање стаклених предмета уз услов да укупна вриједност употријебљених нерезаних предмета не прелази 50% цијене франко фабрика производа

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без поријекла, којом се стиче статус производа с поријеклом (3)
7013	Стаклени производи врста које се користе за столом, у кухињи, за тоалетну употребу, у канцеларијама, за унутрашње опремање или сличне намјене (осим оних из тарифног броја 7010 или 7018)	Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа
ex Поглавље 71.	Природни или култивисани бисери, драго или полудраго камење, племенити метали, метали платирани племенитим металима и производи од њих; имитације драгуљарских предмета; ковани новац; осим:	Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа или Производња у којој вриједност свих употријебљених материјала не прелази 70% цијене франко фабрика производа
ex 7102, ex 7103 и ex 7104	Обрађено драго или полудраго камење (природни, синтетички и реконструисани)	Производња материјала из било којег тарифног подброја, осим тарифног броја производа

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без поријекла, којом се стиче статус производа с поријеклом (3)
7106, 7108 и 7110	Племенити метали: - необрађени - полупроизведени или у праху	Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим из тарифних бројева 7106, 7108 и 7110, или електролитска, термичка или хемијска сепарација племенитих метала из тарифног броја 7106, 7108 или 7110, или фузија и/или легирање племенитих метала из тарифног броја 7106, 7108 или 7110, међусобно или с обичним металима или прочишћавање Производња од необрађених племенитих метала
ex 7107, ex 7109 и ex 7111	Метали платирани племенитим металима, у полуобрађеном облику	Производња из необрађених метала платираних племенитим металима
ex Поглавље 72.	Гвожђе и челик; осим:	Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа
7207	Полупроизводи од гвожђа или нелегираног челика	Производња од материјала из тарифног броја 7201, 7202, 7203, 7204 или 7205
7208 до 7212	Плоснати ваљани производи од гвожђа или нелегираног челика	Производња од полупрерађевина из тарифног броја 7207

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без поријекла, којом се стиче статус производа с поријеклом (3)
7213 до 7216	Шипке и профили, углови и профили од гвожђа или нелегираног челика	Производња од нерђајућег челика у инготима или других примарних облика из тарифног броја 7206
7217	Жица, хладнодобијена, од гвожђа или нелегираног челика	Производња од полупрерађевина из тарифног броја 7207
7218 91 и 7218 99	Полупроизводи	Производња од материјала из тарифних бројева 7201, 7202, 7203, 7204 или 7205
7219 до 7222	Плоснати ваљани производи, жица, шипке, профили од гвожђа од нерђајућег челика	Производња од нерђајућег челика у инготима или других примарних облика из тарифног броја 7218
7223	Жица, хладнодобијена, од нерђајућег челика	Производња од полупрерађевина из тарифног броја 7218
7224 90	Полупроизводи	Производња од материјала из тарифних бројева 7201, 7202, 7203, 7204 или 7205
7225 до 7228	Плоснати ваљани производи, топовалежане жице и шипке, у неправилно намотаним колутовима; хошкasti профили и други профили од осталог легираног челика; шупље шипке за сврдла, од легираних или нелегираних челика	Производња од нерђајућег челика у инготима или другим примарним облицима из тарифног броја 7206, 7218 или 7224
7229	Жица, хладнодобијена, од осталих легираних челика	Производња од полупрерађевина из тарифног броја 7224

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без поријекла, којом се стиче статус производа с поријеклом (3)
ex Поглавље 73.	Производи од гвожђа или челика; осим:	Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа
ex 7301	Талпе (жмурје)	Производња од материјала из тарифног броја 7207
7302	Дијелови за изградњу жељезничких или трамвајских колосијека, од гвожђа или челика: шине, шине водилице и озубљене шине, скретнички језичци, скретничка срца, потезне мотке и други дијелови скретница, прагови, везице, клизни јастуци, стезни клинови, подложне плоче, еластични притискивачи, упорне плочице, спојне мотке и други дијелови посебно засновани (конструисани) за постављање, спајање и причвршћивање шина	Производња од материјала из тарифног броја 7206
7304, 7305 и 7306	Цијев и шупљи профили од гвожђа и челика	Производња од материјала из тарифних бројева 7206 до 7212 и 7218 или 7224
ex 7307	Цијеви или прибор за цијеви од нерђајућег челика (ISO бр. X5CrNiMo 1712), који се састоје од више дијелова	Савијање, бушење, развртавање, извлачење, брушење и пјескарење од необрађених материјала, уз услов да укупна вриједност употребљених необрађених материјала не прелази 35% цијене франко фабрика производа

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без поријекла, којом се стиче статус производа с поријеклом (3)
7308	Конструкције (искључујући монтажне зграде из тарифног броја 9406) и дијелови конструкција (на примјер, мостови и секције мостова, врата за уставе (сплавница), торњеви, решеткасти јарболи, кровови, костури кровишта, врата и прозори те оквири за њих, прагови за врата, капци, оgrade, потпорни стубови и стубови), од гвожђа или челика; плоче, шипке, профили, цијеви и слично, припремљени за употребу у конструкцијама, гвоздено или челични	Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа. Међутим, не смију се употребљавати заварени профили из тарифног броја 7301.
ex 7315	Ланци против клизања	Производња у којој вриједност свих употребљених материјала из тарифног броја 7315 не прелази 50% цијене франко фабрика производа
ex Поглавље 74.	Бакар и производи од бакра; осим:	Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа
7403	Рафинисани бакар и легуре бакра, у сировим облицима	Производња од материјала из било којег тарифног броја

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без поријекла, којом се стиче статус производа с поријеклом (3)
7408	Бакрена жица	Производња: – од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа, и – у којој вриједност свих употребљених материјала не прелази 50% цијене франко фабрика производа
Поглавље 75.	Никал и производи од никла	Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа
ex Поглавље 76.	Алуминијум и производи од алуминијума; осим:	Производња: – од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа, и – у којој вриједност свих употребљених материјала не прелази 50% цијене франко фабрика производа

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без поријекла, којом се стиче статус производа с поријеклом (3)
7601	Алуминијум у сировим облицима	Производња: – од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа, и – у којој вриједност свих употребљених материјала не прелази 50% цијене франко фабрика производа или Производња термичким или електролитским поступком од нелегираног алуминијума или од отпадака алуминијума
7602	Отпаци или остаци од алуминијума	Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без поријекла, којом се стиче статус производа с поријеклом (3)
ex 7616	Производи алуминијума, осим мрежа, ограда, решетака, производа за појачање и сличних материјала (укључујући бескрајне траке) од алуминијумске жице, те експандирани метали алуминијума	Производња: – од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа. Међутим, смију се употребити густе жичане мреже (укључујући бескрајне мреже), оgrade и решетке од металне жице, истегнуте плоче, лимови или траке од алуминијума, и – у којој вриједност свих употребљених материјала не прелази 50% цијене франко фабрика производа
Поглавље 78.	Олово и производи од олова	Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа
Поглавље 79.	Цинк и производи од цинка:	Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа
Поглавље 80.	Калај и производи од калаја:	Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без поријекла, којом се стиче статус производа с поријеклом (3)
Поглавље 81.	Остали обични метали; кермети; производи од њих	Производња од материјала из било којег тарифног броја
ex Поглавље 82.	Алати, ножарски производи и прибор за јело од обичних метала; дијелови за њих од обичних метала; осим:	Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа или Производња у којој вриједност свих употребљених материјала не прелази 50% цијене франко фабрика производа
8206	Алати из два или више тарифних бројева од 8202 до 8205, у сетовима за појединачну продају	Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим из тарифних бројева од 8202 до 8205. Међутим, алати из тарифних бројева од 8202 до 8205 могу се употребити у склопу сетова уз услов да њихова укупна вриједност не прелази 15% цијене франко фабрика сета

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без поријекла, којом се стиче статус производа с поријеклом (3)
Поглавље 83.	Разни производи од обичних метала	Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа или Производња у којој вриједност свих употребљених материјала не прелази 50% цијене франко фабрика производа
ex Поглавље 84.	Нуклеарни реактори, котлови, машине и механички уређаји; њихови дијелови; осим:	Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа или Производња у којој вриједност свих употребљених материјала не прелази 50% цијене франко фабрика производа
8407	Клипни мотори с унутрашњим сагоревањем на паљење помоћу свјећица с праволинијским или ротационим кретањем клипа	Производња у којој вриједност свих употребљених материјала не прелази 50% цијене франко фабрика производа
8408	Клипни мотори с унутрашњим сагоревањем на паљење помоћу компресије (дизелски или полудизелски мотори)	Производња у којој вриједност свих употребљених материјала не прелази 50% цијене франко фабрика производа

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без поријекла, којом се стиче статус производа с поријеклом (3)
8425 до 8430	Прикључци за ременце и дизалице, осим скип дизалица, витла и капстани; витла Бродске дизалице (самарице); дизалице (кранови), укључујући кабловске дизалице; портални преносници, портална насложна кола и самоходне дизалице Виљушкари, остали грађевински камиони опремљени уређајима за дизање или руковање Остале машине за дизање, руковање, утовар или истовар (на примјер, лифтови, покретне степенице, транспортери, жичаре) Самоходни булдожери, англозери, грејдери, равњачи, скрејпери, багери (јаружала), ровокопачи, утоваривачи са кашиком, машине за набијање и ваљци за цесте Остале машине за премјештање, равнање, одсијецање, копање, набијање, компактовање, вађење или бушење земље, минерала или руде; машине за забијање и вађење пилона, грталице за снијег и бацачи снијега	Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа и тарифног броја 8431 или Производња у којој вриједност свих употребљених материјала не прелази 50% цијене франко фабрика производа

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без поријекла, којом се стиче статус производа с поријеклом (3)
8444 до 8447	<p>Машине за испредање (екструзију), извлачење, текстурисање и резање вјештачких или синтетичних текстилних влакана:</p> <p>Машине за припрему текстилних влакана; машине за предење, удвостручавање (дублирање) или кончање и остале машине за производњу текстилне пређе; машине за намотавање текстилних материјала (укључујући за намотавање потке) и машине за припрему текстилне пређе за употребу на машинама из тарифних бројева 8446 или 8447</p> <p>Машине за ткање (ткалачки станови):</p> <p>Машине за плетење, прошивно-плетаће машине и машине за производњу обавијене пређе, тила, чипке, веза, позамантерије, плетеница или мрежа те тафтинг машине</p>	<p>Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа и тарифног броја 8448</p> <p>или</p> <p>Производња у којој вриједност свих употријебљених материјала не прелази 50% цијене франко фабрика производа</p>
8456 до 8465	<p>Алатне машине за обраду свих врста материјала одвајањем материјала</p> <p>Обрадни центри, машине конструисане од стандардних јединица (с једном станицом) и трансфер машине с више станица, за обраду метала</p> <p>Стругови за обраду метала скидањем честица</p> <p>Алатне машине</p>	<p>Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа и тарифног броја 8466</p> <p>или</p> <p>Производња у којој вриједност свих употријебљених материјала не прелази 50% цијене франко фабрика производа</p>

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без поријекла, којом се стиче статус производа с поријеклом (3)
8470 до 8472	<p>Машине за рачунање и џепне машине за чување, репродукцију и приказ података, с рачунарским функцијама; књиговодствене машине, машине за франкирање поште, машине за издавање карата и сличне машине, с уграђеним уређајем за рачунање; регистарске касе</p> <p>Машине за аутоматску обраду података и њихове јединице; магнетни или оптички читачи, машине за биљежење података у кодираном облику на носаче података и машине за обраду таквих података</p> <p>Остале канцеларијске машине</p>	<p>Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа и тарифног броја 8473</p> <p>или</p> <p>Производња у којој вриједност свих употријебљених материјала не прелази 50% цијене франко фабрика производа</p>
ex Поглавље 85.	<p>Електричне машине и опрема те њихови дијелови; апарати за снимање и репродукцију звука, апарати за снимање и репродукцију телевизијске слике и звука, дијелови и прибор за те производе осим:</p>	<p>Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа</p> <p>или</p> <p>Производња у којој вриједност свих употријебљених материјала не прелази 50% цијене франко фабрика производа</p>

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без поријекла, којом се стиче статус производа с поријеклом (3)
8501 до 8502	Електрични мотори и електрични генератори Електрични генераторски агрегати и ротациони претварачи (конвертори)	Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа и тарифног броја 8503 или Производња у којој вриједност свих употребљених материјала не прелази 50% цијене франко фабрика производа
8519, 8521	Апарати за снимање или репродукцију звука Апарати за снимање или репродукцију слике, независно од тога имају ли уграђен видео-пријемник	Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа и тарифног броја 8522 или Производња у којој вриједност свих употребљених материјала не прелази 50% цијене франко фабрика производа

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без поријекла, којом се стиче статус производа с поријеклом (3)
8525 до 8528	Одашиљачи радио-дифузије или телевизије, телевизијске камере, дигиталне камере и друге видео-камере (камкордери) Радари, радио-навигацијски уређаји и уређаји за радио-даљинско управљање Пријемници радио-дифузије Монитори и пројектори који не садрже телевизијски пријемник; телевизијски пријемници, или апарати за снимање или репродукцију слике	Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа и тарифног броја 8529 или Производња у којој вриједност свих употребљених материјала не прелази 50% цијене франко фабрика производа
8535 до 8537	Електрични апарати за уклапање или исклапање или заштиту или спајање електричних струјних кола; конектори за оптичка влакна, снопове оптичких влакана или оптичке каблове; плоче, пултови, столови, ормари и остали носачи, за електрично управљање или диобу електричне струје;	Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа и тарифног броја 8538 или Производња у којој вриједност свих употребљених материјала не прелази 50% цијене франко фабрика производа

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без поријекла, којом се стиче статус производа с поријеклом (3)
8542 31 до 8542 39	Монолитна интегрисана кола	Поступак дифузије у којем се интегрисана кола формирају на супстрату полуводича селективним увођењем одговарајућег допанта, независно од тога јесу ли састављени и/или испитани у трећим земљама или Производња у којој вриједност свих употријебљених материјала не прелази 50% цијене франко фабрика производа
8544 до 8548	Иzolована жица, каблови и остали изоловани електрични проводници, каблови од оптичких влакана Угљене електроде, карбонске четкице, угљеници за сијалице, угљеници за батерије и други производи од графита или од других врста угља, врста које се користе за електричне намјене Електрични изолатори од било којег материјала Изолациони дијелови за електричне машине, уређаје или опрему, цијеви за електричне проводнике и спојнице за њих, од обичних метала обложене изолационим материјалом отпаци и остаци од примарних хелија, примарних батерија и електричних акумулатора; истрошене примарне хелије, примарне батерије и електрични акумулатори; електрични дијелови машина или апарата, који нису споменути ни укључени на другом мјесту у овом оглавлу	Производња у којој вриједност свих употријебљених материјала не прелази 50% цијене франко фабрика производа

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без поријекла, којом се стиче статус производа с поријеклом (3)
Поглавље 86.	Жељезничке или трамвајске локомотиве, вагони и њихови дијелови; жељезнички или трамвајски колосијечни склопови и прибор, те њихови дијелови; механичка (укључујући електро-механичка) саобраћајна сигнална опрема свих врста	Производња у којој вриједност свих употријебљених материјала не прелази 50% цијене франко фабрика производа
ex Поглавље 87.	Возила, осим жељезничких или трамвајских возила, њихови дијелови и прибор; осим:	Производња у којој вриједност свих употријебљених материјала не прелази 45% цијене франко фабрика производа
8708	Дијелови и прибор за возила из тарифних бројева од 8701 до 8705	Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа или Производња у којој вриједност свих употријебљених материјала не прелази 50% цијене франко фабрика производа
8711	Мотоцикли (укључујући и мопеде), бицикли и слична возила с помоћним мотором, с бочном приколицом или без ње; бочне приколице мотоцикала	Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа или Производња у којој вриједност свих употријебљених материјала не прелази 50% цијене франко фабрика производа

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без поријекла, којом се стиче статус производа с поријеклом (3)
Поглавље 88.	Авиони, космичке летјелице и њихови дијелови	Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа или Производња у којој вриједност свих употребљених материјала не прелази 50% цијене франко фабрика производа
Поглавље 89.	Бродови, чамци и плутајуће конструкције	Производња од материјала из било којег другог тарифног броја, осим тарифног броја производа; међутим, не смију се употребљавати трупови брода из тарифног броја 8906 или Производња у којој вриједност свих употребљених материјала не прелази 40% цијене франко фабрика производа
ех Поглавље 90.	Оптички, фотографски, кинематографски, мјерни, контролни, медицински или хируршки инструменти и уређаји; њихови дијелови и додаци; осим	Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа или Производња у којој вриједност свих употребљених материјала не прелази 50% цијене франко фабрика производа

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без поријекла, којом се стиче статус производа с поријеклом (3)
9001 50	Сочива за наочаре од других материјала осим стакла	Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа или Производња у којој се обавља један од сљедећих поступака: – површинска обрада полуготових сочива у готова офталмолошка сочива с оптичком корективном снагом које су намијењена за уградњу на наочаре, – премазивање сочива одговарајућим средствима за побољшање вида и осигурање заштите корисника или Производња у којој вриједност свих употребљених материјала не прелази 50% цијене франко фабрика производа
Поглавље 91.	Сатови и њихови дијелови	Производња у којој вриједност свих употребљених материјала не прелази 40% цијене франко фабрика производа

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без поријекла, којом се стиче статус производа с поријеклом (3)
Поглавље 92.	Музички инструменти; њихови дијелови и додаци	Производња у којој вриједност свих употребљених материјала не прелази 50% цијене франко фабрика производа
Поглавље 93.	Оружје и муниција; њихови дијелови и додаци	Производња у којој вриједност свих употребљених материјала не прелази 50% цијене франко фабрика производа
Поглавље 94.	Намјештај; опрема за кревете, матраци, поднице, јастуци и слични пуњени производи; лампе и остала свјетлећа тијела, неспоменута ни укључена на другом мјесту; освијетљени знакови, освијетљене натписне плочице и слично; монтажне зграде;	Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа или Производња у којој вриједност свих употребљених материјала не прелази 50% цијене франко фабрика производа
Поглавље 95.	Играчке, игре и реквизити за спорт; њихови дијелови и прибор	Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа или Производња у којој вриједност свих употребљених материјала не прелази 50% цијене франко фабрика производа

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без поријекла, којом се стиче статус производа с поријеклом (3)
Поглавље 96.	Разни готови производи	Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа или Производња у којој вриједност свих употребљених материјала не прелази 50% цијене франко фабрика производа
Поглавље 97.	Умјетничка дјела, колекционарски предмети и антиквитети	Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа

(1) За посебне услове повезане с једним или више „специфичних поступака”, видјети уводне напомене од 8.1. до 8.3.

(2) За посебне услове који се односе на производе израђене од мјешавина текстилних материјала, видјети уводну напомену 6.

(3) Видјети уводну напомену 7.

(4) Видјети уводну напомену 9.

АНЕКС III

ТЕКСТ ИЗЈАВЕ О ПОРИЈЕКЛУ

Изјава о поријеклу, чији се текст налази у наставку, саставља се у складу с биљешкама. Међутим, биљешке није потребно навести.

Албанска верзија

Eksportuesi i produkteve të mbuluara nga ky dokument (autorizim doganor Nr.....⁽¹⁾) deklaron që përveç rasteve kur tregohet qartësisht ndryshe, këto produkte janë me origjinë preferenciale.....⁽²⁾ n në përputhje me Rregullat kalimtare të origjinës.

Арапска верзија

يصرح مصدر المنتجات التي تشملها هذه الوثيقة (التصريح الجمركي رقم.....⁽¹⁾) باستثناء ما ينص بوضوح على خلاف ذلك، بأن هذه المنتجات من منشأ تفضيلي من.....⁽²⁾ طبقاً لقواعد المنشأ الانتقالية.

Босанска верзија

Izvoznik proizvoda obuhvaćenih ovom ispravom (carinsko ovlaštenje br. ....⁽¹⁾) izjavljuje da su, osim ako je to drugačije izričito navedeno, ovi proizvodi .....⁽²⁾ preferencijalnog porijekla u skladu sa prijelaznim pravilima porijekla.

Бугарска верзија

Износителят на продуктите, обхванати от този документ (митническо разрешение №.....⁽¹⁾), декларира, че освен където ясно е отбелязано друго, тези продукти са с .....⁽²⁾ преференциален произход съгласно преходните правила за произход.

Хрватска верзија

Izvoznik proizvoda obuhvaćenih ovom ispravom (carinsko ovlaštenje br.....⁽¹⁾) izjavljuje da su, osim ako je drukčije izričito navedeno, ovi proizvodi .....⁽²⁾ preferencijalnog podrijetla prema prijelaznim pravilima o podrijetlu.

Чешка верзија

Vývozce výrobků uvedených v tomto dokumentu (číslo povolení .....⁽¹⁾) prohlašuje, že podle přechodných pravidel původu mají tyto výrobky kromě zřetelně označených preferenční původ v .....⁽²⁾.

Данска верзија

Eksportøren af varer, der er omfattet af nærværende dokument (toldmyndighedernes tilladelse nr. ....⁽¹⁾) erklærer, at varerne, medmindre andet tydeligt er angivet, har præferenceoprindelse i .....⁽²⁾ i henhold til overgangsreglerne for oprindelse.

Низоземска верзија

De exporteur van de goederen waarop dit document van toepassing is (douanevergunning nr. ....⁽¹⁾), verklaart dat, behoudens uitdrukkelijke andersluidende vermelding, deze goederen van preferentiële.....⁽²⁾ oorsprong zijn in overeenstemming met de overgangsregels van oorsprong.

Енглеска верзија

The exporter of the products covered by this document (customs authorization No.....⁽¹⁾) declares that, except where otherwise clearly indicated, these products are of .....⁽²⁾ preferential origin according to the transitional rules of origin.

Естонска верзија

Käesoleva dokumendiga hõlmatud toodete eksportija (tolli kinnitus nr. ....⁽¹⁾) deklareerib, et need tooted on päritolureeglite üleminekueeskirjade kohaselt .....⁽²⁾ sooduspäritoluga, välja arvatud juhul, kui on selgelt näidatud teisiti.

Фарска верзија

Útflytarin av vørunum, sum hetta skjal fevnir um (tollvaldsins loyvi nr. ....⁽¹⁾) vátta, át um ikki nakað annað er tilskilað, eru hesar vøur upprunavøur .....⁽²⁾ sambært skiftisreglunum um uppruna.

Финска верзија

Tässä asiakirjassa mainittujen tuotteiden viejä (tullin lupa n:o .....⁽¹⁾) ilmoittaa, että nämä tuotteet ovat, ellei toisin ole selvästi merkitty, etuuskohteluun oikeutettuja .....⁽²⁾ alkuperätuotteita siirtymäkauden alkuperäsääntöjen nojalla.

Француска верзија

L'exportateur des produits couverts par le présent document (autorisation douanière n°.....⁽¹⁾) déclare que, sauf indication claire du contraire, ces produits ont l'origine préférentielle .....⁽²⁾ selon les règles d'origine transitoires.

Немачка верзија

Der Ausführer (Ermächtigter Ausführer; Bewilligungs-Nr.....⁽¹⁾) der Waren, auf die sich dieses Handelspapier bezieht, erklärt, dass diese Waren, soweit nicht anders angegeben, präferenzbegünstigte.....⁽²⁾ Ursprungswaren gemäß den Übergangsregeln für den Ursprung sind.

Грузијска верзија

ამ დოკუმენტით წარმოდგენილი საქონლის ექსპორტიორი (საბაჟოორგანოს მიერ მინიჭებული ავტორიზაციის No.....¹) აცხადებს, რომეს საქონელი არის .....² შეღავათიანი წარმოშობის, გარდამავალი წარმოშობის წესების შესაბამისად, თუ სხვარ ამ არ არის პირდაპირ მითითებული.

Грчка верзија

Ο εξαγωγέας των προϊόντων που καλύπτονται από το παρόν έγγραφο (άδεια τελωνείου υπ' αριθ. ....⁽¹⁾) δηλώνει ότι, εκτός εάν δηλώνεται σαφώς άλλως, τα προϊόντα αυτά είναι προτιμησιακής καταγωγής ⁽²⁾ σύμφωνα με τους μεταβατικούς κανόνες καταγωγής.

Хебрејска верзија

היצואן של הטובין המכוסים במסמך זה (אישור מכס מס'.....¹) מצהיר כי מקורם של הטובין הללו המועדף ² בהתאם לכללי המעבר, אלא אם כן צוין אחרת במפורש.

Мађарска верзија

A jelen okmányban szereplő termékek exportőre (vámfelhatalmazási szám: .....⁽¹⁾) kijelentem, hogy eltérő egyértelmű jelzés hiányában a termékek az átmeneti származási szabályok szerint preferenciális.....⁽²⁾ származásúak.

Исландска верзија

Útflytjandi framleiðsluvara sem skjal þetta tekur til (leyfi tollyfirvalda nr.....⁽¹⁾), lýsir því yfir að vörurnar séu, ef annars er ekki greinilega getið, af.....⁽²⁾ uppruna samkvæmt upprunareglum á umbreytingartímabili.

Талијанска верзија

L'esportatore delle merci contemplate nel presente documento (autorizzazione doganale n.....⁽¹⁾) dichiara che, salvo indicazione contraria, le merci sono di origine preferenziale ⁽²⁾ conformemente alle norme di origine transitorie.

Латвијска верзија

To produktu eksportētājs, kuri ietverti šajā dokumentā (muitas atļauja Nr.....⁽¹⁾), deklarē, ka, izņemot tur, kur ir citādi skaidri noteikts, šiem produktiem ir.....⁽²⁾ preferenciāla izcelsme saskaņā ar pārejas noteikumiem par izcelsmi.

Литванска верзија

Šiame dokumente nurodytų produktų eksportuotojas (muitinės leidimo Nr.....⁽¹⁾) deklaruoja, kad, jeigu aiškiai nenurodyta kitaip, šie produktai turi.....⁽²⁾ lengvatinės kilmės statusą pagal pereinamojo laikotarpio kilmės taisyklės.

Македонска верзија

Извозникот на производите што ги покрива овој документ (царинско одобрение бр. ....⁽¹⁾) изјавува дека, освен ако тоа не е јасно поинаку назначено, овие производи се со .....⁽²⁾ преференцијално потекло, во согласност со преодните правила за потекло.

Малтешка верзија

L-esportatur tal-prodotti koperti minn dan id-dokument (awtorizzazzjoni tad-dwana nru.....⁽¹⁾) jiddikjara li, ħlief fejn indikat mod ieħor b’mod ċar, dawn il-prodotti huma ta’ oriġini preferenzjali .....⁽²⁾ skont ir-regoli ta’ oriġini tranżitorji.

Црногорска верзија

Извозник производа обухваћених овом исправом (царинско овлашћење бр.....⁽¹⁾) изјављује да су, осим ако је другачије изричито наведено, ови производи.....⁽²⁾ преференцијалног поријекла, у складу са транзиционим правилима поријекла.

Izvoznik proizvoda obuhvaćenih ovom ispravom (carinsko ovlašćenje br .....⁽¹⁾) izjavljuje da su, osim ako je drugačije izričito navedeno, ovi proizvodi .....⁽²⁾ preferencijalnog porijekla u skladu sa tranzicionim pravilima porijekla.

Норвешка верзија

Eksportøren av produktene omfattet av dette dokument (tollmyndighetenes autorisasjonsnr.....⁽¹⁾) erklærer at disse produktene, unntatt hvor annet er tydelig angitt, har ... preferanseopprinnelse i henhold til overgangsreglene for opprinnelse.....⁽²⁾.

Пољска верзија

Eksporter produktów objętych tym dokumentem (upoważnienie władz celnych nr.....⁽¹⁾) deklaruje, że z wyjątkiem gdzie jest to wyraźnie określone, produkty te mają .....⁽²⁾ preferencyjne pochodzenie zgodnie z przejściowymi regułami pochodzenia.

Португалска верзија

O exportador dos produtos cobertos pelo presente documento (autorização aduaneira n.º.....⁽¹⁾) declara que, salvo expressamente indicado em contrário, estes produtos são de origem preferencial .....⁽²⁾ de acordo com as regras de origem transitórias.

Румунска верзија

Exportatorul produselor care fac obiectul prezentului document (autorizația vamală nr.....⁽¹⁾) declară că, exceptând cazul în care se indică altfel în mod clar, aceste produse sunt de origine preferențială .....⁽²⁾ în conformitate cu regulile de origine tranzitorii.

Српска верзија

Извозник производа обухваћених овом исправом (царинско овлашћење бр. ....⁽¹⁾) изјављује да су, осим ако је другачије изричито наведено, ови производи .....⁽²⁾ преференцијалног порекла, у складу са прелазним правилима о пореклу.

Izvoznik proizvoda obuhvaćenih ovom ispravom (carinsko ovlašćenje br .....⁽¹⁾) izjavljuje da su, osim ako je drugačije izričito navedeno, ovi proizvodi .....⁽²⁾ preferencijalnog porekla, u skladu sa prelaznim pravilima o poreklu.

Словачка верзија

Vývozca výrobkov uvedených v tomto dokumente (číslo povolenia .....⁽¹⁾) vyhlasuje, že pokiaľ nie je zreteľne uvedené inak, tieto výrobky majú v súlade s prechodnými pravidlami pôvodu preferenčný pôvod v.....⁽²⁾.

Словеначка верзија

Izvoznik blaga, zajetega s tem dokumentom (pooblastilo carinskih organov št.....⁽¹⁾), izjavlja, da, razen če ni drugače jasno navedeno, ima to blago preferencialno .....⁽²⁾ poreklo v skladu s prehodnimi pravili o poreklu.

Шпанска верзија

El exportador de los productos incluidos en el presente documento (autorización aduanera n.º.....⁽¹⁾) declara que, excepto donde se indique claramente lo contrario, estos productos son de origen preferencial.....⁽²⁾ con arreglo a las normas de origen transitorias.

Шведска верзија

Exportören av de varor som omfattas av detta dokument (tullmyndighetens tillstånd nr .....⁽¹⁾) försäkrar att dessa varor, om inte annat tydligt markerats, har förmånsberättigande.....⁽²⁾ ursprung i enlighet med övergångsreglerna om ursprung.

Турска верзија

Bu belge kapsamındaki ürünlerin ihracatçısı (gümrük yetki No: .....⁽¹⁾), aksi açıkça belirtilmedikçe, bu ürünlerin geçiş menşе kurallarına göre .....⁽²⁾ tercihli menşeli olduğunu beyan eder.

Украјинска верзија

Експортер продукції, на яку поширюється цей документ (митний дозвіл № .....⁽¹⁾) заявляє, що, за винятком випадків, де це явно зазначено, ця продукція має.....⁽²⁾ преференційне походження згідно з перехідними правилами походження.

.....
(Мјесто и датум)⁽³⁾
.....

(Потпис извозника; уз то, потребно је читко навести име лица које потписује изјаву)⁽⁴⁾

- ⁽¹⁾ Ако изјаву о поријеклу издаје овлашћени извозник, број овлашћења овлашћеног извозника мора се уписати у овај простор. Ако изјаву о поријеклу не издаје овлашћени извозник, ријечи у заградама изостављају се или се оставља празан простор.
- ⁽²⁾ Потребно је навести поријекло производа. Ако се изјава о поријеклу у потпуности или дјелимично односи на производе поријеклом из *Ceute* и *Melille*, извозник их мора јасно назначити у документу на којем се саставља изјава стављањем ознаке „СМ”.
- ⁽³⁾ Може се изоставити ако је наведено у самом документу.
- ⁽⁴⁾ Ако се не захтијева потпис извозника, не мора се навести ни име потписника.

АНЕКС IV

УЗОРЦИ УВЈЕРЕЊА О КРЕТАЊУ РОБЕ EUR.1 И ЗАХТЈЕВА ЗА ЊЕНО ИЗДАВАЊЕ

УПУТСТВО ЗА ШТАМПАЊЕ

1. Сваки образац има димензије 210 x 297 мм; допуштено је одступање по дужини до минус 5 мм и до плус 8 мм. Обавезно се користи бијели бездрвни папир, величине за писање и масе најмање 25 г/м². У позадини мора имати штампани *guilloche* узорак у зеленој боји тако да свако фалсификовање механичким или хемијским средствима буде видљиво на први поглед.
2. Надлежни органи страна могу задржати право да сама штампају образце или их могу дати на штампање овлашћеним штампаријама. У посљедњем случају сваки образац мора садржавати референцу на такво овлашћење. Сваки образац садржи име и адресу штампарије или ознаку помоћу које се штампарија може идентификовати. Осим тога, мора садржавати и серијски број, одштампан или неодштампан, који омогућује њезину идентификацију.

УВЈЕРЕЊЕ О КРЕТАЊУ РОБЕ

1. Извозник (име, пуна адреса, земља)	EUR.1 бр. А 000.000		
	Прије попуњавања овог обрасца видјети упутство на полеђини.		
3. Прималац (име, пуна адреса, земља) (није обавезно)	2. Увјерење које се користи у преференцијалној трговини између		
	..... и ..... (уписати одговарајуће земље, групу земаља или територије)		
	4. Земља, група земаља или територија поријекла производа	5. Земља/група земаља или територија одређишта	
6. Подаци увези с транспортом (није обавезно)	7. Напомене		
8. Број ставке; ознаке и бројеви; број и врста пакета ⁽¹⁾ ; опис робе		9. Бруто маса (кг) или друга мјера (л, м ³ итд.)	10. Рачуни (није обавезно)
11. ЦАРИНСКА ОВЈЕРА <i>Овјерена изјава</i> Извозни документ ⁽²⁾ Образац ..... бр. .... Од ..... Царинска канцеларија ..... Земља или територија издавања .... Мјесто и датум .... (Потпис)	Печат		12. ИЗЈАВА ИЗВОЗНИКА Ја, ниже потписани, изјављујем да наведена роба испуњава услове потребне за издавање овог увјерења. Мјесто и датум .... (Потпис)
⁽¹⁾ Ако роба није пакована, навести о колико је артикала ријеч или написати „у расутом стању”, према потреби. ⁽²⁾ Испунити само ако се то захтијева прописима земље извознице или територије извоза.			

13. ЗАХТЈЕВ ЗА ПРОВЈЕРУ, упућује се	14. РЕЗУЛТАТ ПРОВЈЕРЕ
	На основу обављене провјере утврђује се следеће ⁽¹⁾
	☐ Ово увјерење издала је наведена царинска канцеларија и подаци у њој су тачни.
	☐ Ово увјерење не испуњава захтјеве вјеродостојности ни тачности (видјети напомене у додатку).
Захтијева се провјера вјеродостојности и тачности овог увјерења.	
.....	.....
(Мјесто и датум)	(Мјесто и датум)
Печат	Печат
.....	.....
(Потпис)	(Потпис)
	⁽¹⁾ Уписати X у одговарајуће поље.

НАПОМЕНЕ

- ⁽¹⁾ Увјерење не смије садржавати избрисане дијелове ни ријечи написане једне преко других. Евентуалне исправке уносе се тако да се нетачни наводи прецртају и по потреби додају тачни наводи. Сваку такву промјену мора парафирати лице које је испунило увјерење и морају је потврдити царински органи државе или територије издавања.
- ⁽²⁾ Између ставки на увјерењу не смије остати празан простор те се испред сваке ставке мора налазити редни број. Испод посљедње ставке потребно је повући водоравну линију. Неискориштени простор се мора прецртати на начин да се онемогући накнадно уписивање података.
- ⁽³⁾ Роба мора бити описана у складу с трговачком праксом и довољно детаљно како би се могла идентификовати.

ЗАХТЈЕВ ЗА ИЗДАВАЊЕ УВЈЕРЕЊА О КРЕТАЊУ РОБЕ

1. Извозник (име, пуна адреса, земља)	EUR.1 бр. А 000.000	
	Прије попуњавања овог обрасца видјети упутство на полеђини.	
3. Прималац (име, пуна адреса, земља) (није обавезно)	2. Захтјев за издавање увјерења која се користи у преференцијалној трговини између ..... и ..... (уписати одговарајуће земље, групе земаља или територије)	
	4. Земља, група земаља или територије поријекла производа	5. Земља/група земаља или територија одређишта
6. Подаци у вези с транспортом (није обавезно)	7. Напомене	
8. Број ставке; ознаке и бројеви; број и врста пакета⁽¹⁾; опис робе	9. Бруто маса (кг) или друга мјера (л, м³ итд.)	10. Рачуни (није обавезно)
⁽¹⁾ Ако роба није пакована, навести о колико је артикала ријеч или написати „у расутом стању”, према потреби.		

ИЗЈАВА ИЗВОЗНИКА

Ја, ниже потписани, извозник робе описане на полеђини,

ИЗЈАВЉУЈЕМ да роба испуњава потребне услове за издавање приложеног увјерења;

НАВОДИМ околности на основу којих роба испуњава те услове:

.....
.....
.....
.....

ПОДНОСИМ сљедећу попутну документацију⁽¹⁾:

.....
.....
.....
.....

ОБАВЕЗУЈЕМ СЕ да на захтјев надлежних органа поднесем све додатне доказе које би ти органи могли сматрати потребнима за издавање приложеног увјерења, те се обавезујем да ћу допустити, према потреби, да наведени органи спроведу било какву провјеру мојих пословних књига и поступака производње наведене робе;

ЗАХТИЈЕВАМ издавање приложеног увјерења за ту робу.

.....

(Мјесто и датум)

.....

(Потпис)

(1)

На примјер: увозни документи, увјерења о кретању робе, трговачки рачуни, изјаве произвођача итд. који се односе на производе коришћене у производњи или на робу поновно извезену у исту државу.

АНЕКС V

ПОСЕБНИ УСЛОВИ ЗА ПРОИЗВОДЕ ПОРИЈЕКЛОМ ИЗ *CEUTE* И *MELILLE*

Једини члан

1. Под условом да су у складу с правилом о неизмијењености из члана 14. овог Прилога, слjedeћи производи сматрају се:
  1. производима поријеклом из *Ceute* и *Melille*:
    - (a) производи у потпуности добијени у *Ceuti* и *Melilli*;
    - (б) производи добијени у *Ceuti* и *Melilli* при чијој су производњи употребљени производи различити од производа у потпуности добијених у *Ceuti* и *Melilli*, под условом:
      - i. да су наведени производи подвргнути довољној обради или преради у смислу члана 4. овог Прилога; или
      - ii. да су ти производи поријеклом из Босне и Херцеговине или Европске уније, под условом да су подвргнути обради или преради која надилази поступке из члана 6. овог Прилога.

2. производима поријеклом из Босне и Херцеговине:
  - (а) производи у потпуности добијени у Босни и Херцеговини;
  - (б) производи добијени у Босни и Херцеговини при чијој су производњи употребљени производи осим производа добијених у потпуности у Босни и Херцеговини, под условом:
    - i. да су ти производи подвргнути довољној обради или преради у смислу члана 4. овог Прилога; или
    - ii. да су ти производи поријеклом из *Ceuta* и *Melille* или Европске уније и подвргнути су обради или преради која надилази поступке из члана 6. овог Прилога.
2. *Ceuta* и *Melilla* сматрају се јединственом територијом.
3. Извозник или његов овлашћени заступник дужан је уписати име стране извознице и напомену „*Ceuta* и *Melilla* ” у поље 2. увјерења о кретању робе EUR.1 или у изјаву о поријеклу. Поред тога, у случају производâ поријеклом из *Ceuta* и *Melille*, тај статус се наводи у пољу 4. увјерења о кретању робе EUR.1 или изјаве о поријеклу.
4. За примјену ових Правила у *Ceuti* и *Melilli* одговорни су шпански царински органи.

АНЕКС VI

ИЗЈАВА ДОБАВЉАЧА

Изјава добављача, чији се текст налази у наставку, мора се саставити у складу с биљешкама. Међутим, биљешке није потребно навести.

ИЗЈАВА ДОБАВЉАЧА

за робу која је обрађена или прерађена у уговорним странама које примјењују ова Правила без добијања преференцијалног поријекла

Ја, ниже потписани добављач робе обухваћене приложеним документом, изјављујем следеће:

1. За производњу те робе у [навести име релевантне уговорне стране која примјењује ова Правила/имена релевантних уговорних страна које примјењују ова Правила] употребљени су следећи материјали који нису поријеклом из [навести име релевантне уговорне стране која примјењује ова Правила/имена релевантних уговорних страна које примјењују ова Правила]:

Опис достављене робе ⁽¹⁾	Опис употребљених материјала без поријекла	Тарифни број употребљених материјала без поријекла ⁽²⁾	Вриједност употребљених материјала без поријекла ⁽²⁾⁽³⁾
Укупна вриједност			

2. Сви остали материјали употребљени у [навести име релевантне уговорне стране која примјењује ова Правила/имена релевантних уговорних страна које примјењују ова Правила] за производњу те робе поријеклом су из [навести име релевантне уговорне стране која примјењује ова Правила/имена релевантних уговорних страна које примјењују ова Правила];

3. Сљедећа роба подвргнута је обради или преради изван [навести име релевантне уговорне стране која примјењује ова Правила/имена релевантних уговорних страна које примјењују ова Правила] у складу с чланом 13. овог Прилога и тамо је стекла сљедећу укупну додатну

вриједност:

Опис испоручене робе	Укупна додатна вриједност стечена изван [навести име релевантне уговорне стране која примјењује ова Правила/имена релевантних уговорних страна које примјењују ова Правила] ⁽⁴⁾
	(Мјесто и датум)
	(Адреса и потпис добављача; уз то, потребно је читко навести име лица које потписује изјаву)

-
- (1) Ако се рачун, отпремница или други комерцијални документ којем се прилаже изјава односи на различите врсте робе или на робу која не укључује материјале без поријекла у истом обиму, добављач их мора јасно разликовати.
Примјер:
Исправа се односи на различите моделе електричних мотора из тарифног броја 8501 који ће се употријевити у производњи машина за прање рубља из тарифног броја 8450. Врста и вриједност материјала без поријекла употријебљених у производњи тих мотора разликује се од једног до другог модела. Стога се различити модели наводе посебно у првој колони, а ознаке у осталим колонама морају се навести одвојено за сваки модел како би се произвођачу машина за прање рубље омогућила правилна процјена о томе имају ли његови производи статус производа с поријеклом зависно од употријебљеног модела електричног мотора.
- (2) Ознаке у овим колонама наводе се само ако су потребне.
Примјери:
У складу с правилом за одјећу из ех поглавља 62. може се употријевити ткање у комбинацији с израдом, укључујући кројење тканине. Ако произвођач такве одјеће у уговорној страни која примјењује ова Правила употребљава тканину увезену из Европске уније која је тамо произведена ткањем пређе без поријекла, довољно је да добављач из Европске уније у својој изјави опише материјал без поријекла који је употријебљен као пређа, при чему није нужно навести тарифни број ни вриједност такве пређе.
Ако је произвођач гвоздене производе из тарифног броја 7217 произвео из гвоздених шипки без поријекла, у другој колони наводи „шипке од гвожђа”. Ако се та жица користи при изради машине за који правило ограничава употребу свих материјала без поријекла на одређен проценат вриједности, тада је потребно у трећој колони навести вриједност шипки без поријекла.
- (3) „Вриједност материјала” значи царинска вриједност у тренутку увоза употријебљених материјала без поријекла или, ако она није позната или је исту немогуће утврдити, прва утврдива цијена плаћена за материјале у [навести име релевантне уговорне стране која примјењује ова Правила/имена релевантних уговорних страна које примјењују ова Правила].
Тачна вриједност за сваки употријебљени материјал без поријекла наводи се за сваку јединицу робе која је наведена у првом ступцу.
- (4) „Укупна додата вриједност” значи сви трошкови који настану изван [навести име релевантне уговорне стране која примјењује ова Правила/имена релевантних уговорних страна које примјењују ова Правила], укључујући и вриједност свих тамо додатих материјала. Тачна укупна додата вриједност стечена изван [навести име релевантне уговорне стране која примјењује ова Правила/имена релевантних уговорних страна које примјењују ова Правила] мора се навести по јединици робе наведене у првој колони.

АНЕКС VII

ДУГОРОЧНА ИЗЈАВА ДОБАВЉАЧА

Дугорочна изјава добављача, чији се текст налази у наставку, мора се саставити у складу с биљешкама. Међутим, биљешке није потребно навести.

ДУГОРОЧНА ИЗЈАВА ДОБАВЉАЧА

за робу која је обрађена или прерађена у уговорној страни која примјењују ова Правила без добијања преференцијалног поријекла

Ја, ниже потписани добављач робе обухваћене приложеним документом који се редовно доставља купцу⁽¹⁾, изјављујем следеће:

1. За производњу те робе у [навести име релевантне уговорне стране која примјењује ова Правила/имена релевантних уговорних страна које примјењују ова Правила] употребљени су следећи материјали који нису поријеклом из [навести име релевантне уговорне стране која примјењује ова Правила/имена релевантних уговорних страна које примјењују ова Правила]:

Опис достављене робе ⁽²⁾	Опис употребљених материјала без поријекла	Тарифни број употребљених материјала без поријекла ⁽³⁾	Вриједност употребљених материјала без поријекла ⁽³⁾⁽⁴⁾
Укупна вриједност			

2. Сви остали материјали употребљени у [навести име релевантне уговорне стране која примјењује ова Правила/имена релевантних уговорних страна које примјењују ова Правила] за производњу те робе поријеклом су из [навести име релевантне уговорне стране која примјењује ова Правила/имена релевантних уговорних страна које примјењују ова Правила];
3. Сљедећа роба подвргнута је обради или преради изван [навести име релевантне уговорне стране која примјењује ова Правила/имена релевантних уговорних страна које примјењују ова

Правила] у складу с чланом 13. овог Прилога и тамо је стекла сљедећу укупну додатну вриједност:

Опис испоручене робе	Укупна додатна вриједност стечена изван [навести име релевантне уговорне стране која примјењује ова Правила/имена релевантних уговорних страна које примјењују ова Правила] ⁽⁵⁾

Ова изјава важи за све даље испоруке ове робе отпремљене

од.....

до.....⁽⁶⁾

Обавезујем се одмах обавијестити .....⁽¹⁾ ако ова изјава престане бити валидна.

(Мјесто и датум)
(Адреса и потпис добављача; уз то, потребно је читко навести име лица које потписује изјаву)

- (1) Име и адреса купца.
- (2) Ако се рачун, отпремница или други комерцијални документ којем се прилаже изјави односи на различите врсте робе или на робу која не укључује материјале без поријекла у истом обиму, добављач их мора јасно разликовати.
Примјер:
Документ се односи на различите моделе електричних мотора из тарифног броја 8501 који ће се употријебити у производњи машина за прање рубља из тарифног броја 8450. Врста и вриједност материјала без поријекла употријебљених у производњи тих мотора разликује се од једног до другог модела. Стога се различити модели наводе посебно у првој колони, а ознаке у осталим колонама морају се навести одвојено за сваки модел како би се произвођачу машина за прање рубља омогућила правилна процјена о томе имају ли његови производи статус производа с поријеклом зависно од употријебљеног модела електричног мотора.
- (3) Ознаке у овим колонама наводе се само ако потребне.
Примјери:
У складу с правилом за одјећу из ех поглавља 62. може се употријебити ткање у комбинацији с израдом, укључујући кројење тканине. Ако произвођач такве одјеће у уговорној страни која примјењује ова Правила употребљава тканину увезену из Европске уније која је тамо произведена ткањем пређе без поријекла, довољно је да добављач из Европске уније у својој изјави опише материјал без поријекла који је употријебљен као пређа, при чему није нужно навести тарифни број ни вриједност такве пређе.
Ако је произвођач гвоздене производе из тарифног броја 7217 произвео из гвоздених шипки без поријекла, у другој колони наводи „шипке од гвожђа”. Ако се та жица користи при изради машине за који правило ограничава употребу свих материјала без поријекла на одређен постотак вриједности, тада је потребно у трећој колони навести вриједност шипки без поријекла.
- (4) „Вриједност материјала” значи царинска вриједност у тренутку увоза употријебљених материјала без поријекла или, ако она није позната или ју је немогуће утврдити, прва утврдива цијена плаћена за материјале у [навести име релевантне уговорне стране која примјењује ова Правила/имена релевантних уговорних страна које примјењују ова Правила].
Тачна вриједност за сваки употријебљени материјал без поријекла наводи се за сваку јединицу робе која је наведена у првој колони.
- (5) „Укупна додата вриједност” значи сви трошкови који настану изван [навести име релевантне уговорне стране која примјењује ова Правила/имена релевантних уговорних страна које примјењују ова Правила], укључујући и вриједност свих тамо додатих материјала.
Тачна укупна додата вриједност стечена изван [навести име релевантне уговорне стране која примјењује ова Правила/имена релевантних уговорних страна које примјењују ова Правила] мора се навести по јединици робе наведене у првој колони.
- (6) Наведите датуме. Рок важења дугорочне изјаве добављача обично не би требао бити дужи од 24 мјесеца, подложно условима које одреде царински органи уговорне стране која примјењује ова Правила у којој је састављена дугорочна изјава добављача.

ODLUKA BR. 1/2023
VIJEĆA ZA STABILIZACIJU I PRIDRUŽIVANJE
EU - BOSNA I HERCEGOVINA

od 11/12/2023 o izmjeni sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju između evropskih zajednica i njihovih država članica, s jedne strane, i bosne i hercegovine, s druge strane, zamjenom njegovog protokola 2. o definiciji pojma "proizvodi s porijeklom" i načinima administrativne saradnje

VIJEĆE ZA STABILIZACIJU I PRIDRUŽIVANJE EU - BOSNA I HERCEGOVINA,

uzimajući u obzir Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju između Evropskih zajednica i njihovih država članica, s jedne strane, i Bosne i Hercegovine, s druge strane¹, a posebno član 3. njegovog Protokola 2. o definiciji pojma "proizvodi s porijeklom" i načinima administrativne saradnje,

budući da:

(1) U članu 42. Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju između Evropskih zajednica i njihovih država članica, s jedne strane, i Bosne i Hercegovine, s druge strane ("Sporazum") upućuje se na Protokol 2. uz taj sporazum ("Protokol 2."), kojim se utvrđuju pravila o porijeklu.

(2) Članom 3. Protokola 2. predviđeno je da Vijeće za stabilizaciju i pridruživanje osnovano članom 115. Sporazuma može odlučiti izmijeniti odredbe Protokola 2.

(3) Cilj je Regionalne konvencije o panevromediteranskim preferencijalnim pravilima porijekla² ("Konvencija") prenošenje postojećih bilateralnih sistema pravila o porijeklu utvrđenih u bilateralnim sporazumima o slobodnoj trgovini sklopljenim između ugovornih strana Konvencije u multilateralni okvir, ne dovodeći pritom u pitanje načela utvrđena u tim bilateralnim sporazumima.

(4) Unija je Konvenciju potpisala 15. juna 2011., a Bosna i Hercegovina 24. septembra 2013.

(5) Unija je kod depozitara Konvencije položila svoju ispravu o prihvatu 26. marta 2012., a Bosna i Hercegovina 26. septembra 2014. Stoga je Konvencija u skladu s njenim članom 10. stavom 3. stupila na snagu 1. maja 2012. za Uniju te 1. novembra 2014. za Bosnu i Hercegovinu.

(6) Do sklapanja i stupanja na snagu izmjene Konvencije, Unija i Bosna i Hercegovina dogovorile su se da će primjenjivati alternativni skup pravila o porijeklu na osnovu pravila iz izmijenjene Konvencije, koja se mogu koristiti bilateralno kao alternativna pravila o porijeklu u odnosu na pravila utvrđena u Konvenciji.

(7) Protokol 2. stoga bi trebalo zamijeniti novim protokolom kojim se predviđa alternativni skup pravila o porijeklu. Nadalje, novi protokol bi trebao uključivati dinamično upućivanje na Konvenciju, kako bi se uvijek upućivalo na zadnju verziju Konvencije koja je na snazi,

DONIJELO JE OVU ODLUKU:

Član 1.

Protokol 2. uz Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju između Evropskih zajednica i njihovih država članica, s jedne strane, i Bosne i Hercegovine, s druge strane, o definiciji pojma "proizvodi s porijeklom" i načinima administrativne saradnje zamjenjuje se tekstom iz Aneksa ovoj Odluci.

Član 2.

Ova Odluka stupa na snagu na datum donošenja i primjenjuje se od tog datuma.

Sastavljeno u Briselu, 11. decembra 2023. godine,

Za Vijeće za stabilizaciju

i pridruživanje

Predsjedavajući

J. BORRELL FONTELLES

ANEKS

"Protokol 2.

o definiciji pojma "proizvodi s porijeklom" i načinima administrativne saradnje

Član 1.

Primjenjiva pravila o porijeklu

1. Za potrebe provedbe Sporazuma primjenjuju se Dodatak I. i odgovarajuće odredbe Dodatka II. Regionalnoj konvenciji o panevromediteranskim preferencijalnim pravilima porijekla³ ("Konvencija"), kako je zadnje izmijenjena i objavljena u Službenom listu Evropske unije.

2. Sva upućivanja na "odgovarajući sporazum" u Dodatku I. i u odgovarajućim odredbama Dodatka II. Konvenciji smatraju se upućivanjima na Sporazum.

3. Nezavisno od člana 16. stava 5. i člana 21. stava 3. Dodatka I. Konvenciji, ako kumulacija uključuje samo države EFTA-e, Farska Ostrva, Evropsku uniju, Republiku Tursku, učesnike procesa stabilizacije i pridruživanja, Republiku Moldaviju, Gruziju i Ukrajinu, dokaz o porijeklu može biti uvjerenje o kretanju robe EUR.1 ili izjava o porijeklu.

Član 2.

Alternativna primjenjiva pravila o porijeklu

1. Nezavisno od člana 1. ovog Protokola, za potrebe provedbe Sporazuma smatra se da su proizvodi koji status robe s preferencijalnim porijeklom stiču u skladu s alternativnim primjenjivim pravilima o porijeklu utvrđenim u Dodatku A ovom Protokolu ("Prijelazna pravila") također porijeklom iz Evropske unije ili Bosne i Hercegovine.

2. Prijelazna pravila primjenjuju se sve dok izmjena Konvencije, na kojoj se ona temelje, ne stupi na snagu.

Član 3.

Rješavanje sporova

1. Ako u vezi s postupcima provjere iz člana 32. Dodatka I. Konvenciji ili člana 34. Dodatka A ovom Protokolu nastanu sporovi koji se ne mogu riješiti između carinskih tijela koja zahtijevaju provjeru i carinskih tijela odgovornih za provedbu te provjere, ti se sporovi podnose Vijeću za stabilizaciju i pridruživanje.

2. U svim slučajevima sporovi između uvoznika i carinskih tijela zemlje uvoznice se rješavaju u skladu sa zakonodavstvom te zemlje.

Član 4.

Izmjene Protokola

Vijeće za stabilizaciju i pridruživanje može odlučiti da izmijeni odredbe ovog Protokola.

Član 5.

Povlačenje iz Konvencije

1. Ako Evropska unija ili Bosna i Hercegovina depozitaru Konvencije dostave pisano obavještenje o svojoj namjeri povlačenja iz Konvencije u skladu s njezinim članom 9., Evropska unija i Bosna i Hercegovina odmah započinju pregovore o pravilima o porijeklu radi provedbe Sporazuma.

¹ SL EU L 164, 30.6.2015., str. 2.

² SL EU L 164, 30.6.2015., str. 2.

³ SL EU L 54, 26.2.2013., str. 4.

2. Do stupanja na snagu tih novoutvrđenih pravila o porijeklu, na Sporazum se i dalje primjenjuju pravila o porijeklu iz Dodatka I. i, prema potrebi, odgovarajuće odredbe Dodatka II. Konvenciji koji su bili primjenjivi u trenutku povlačenja. Međutim, od trenutka povlačenja smatra se da je pravilima o porijeklu iz Dodatka I. i, prema potrebi, odgovarajućim odredbama Dodatka II. Konvenciji dopuštena bilateralna kumulacija samo između Evropske unije i Bosne i Hercegovine.

Dodatak A

ALTERNATIVNA PRIMJENJIVA PRAVILA O PORIJEKLU

Pravila za neobaveznu primjenu među ugovornim stranama Regionalne konvencije o panevromediteranskim preferencijalnim pravilima porijekla, do sklapanja i stupanja na snagu izmjene Konvencije ("Pravila" ili "Prijelazna pravila")

DEFINICIJA POJMA "PROIZVODI S PORIJEKLOM" I NAČINI ADMINISTRATIVNE SARADNJE SADRŽAJ

CILJEVI

GLAVA I. OPĆE ODREDBE

Član 1. Definicije

GLAVA II. DEFINICIJA POJMA "PROIZVODI S PORIJEKLOM"

Član 2. Opći zahtjevi

Član 3. U potpunosti dobijeni proizvodi

Član 4. Dovoljna obrada ili prerada

Član 5. Pravilo o dopuštenim odstupanjima

Član 6. Nedovoljna obrada ili prerada

Član 7. Kumulacija porijekla

Član 8. Uslovi primjene kumulacije porijekla

Član 9. Kvalifikacijska jedinica

Član 10. Setovi

Član 11. Neutralni elementi

Član 12. Odvojeno knjigovodstveno iskazivanje

GLAVA III. TERITORIJALNI ZAHTEJEVI

Član 13. Načelo teritorijalnosti

Član 14. Neizmijenjenost

Član 15. Izložbe

GLAVA IV. POVRAT ILI IZUZEĆE

Član 16. Povrat carine ili izuzeće od carine

GLAVA V. DOKAZ O PORIJEKLU

Član 17. Opći zahtjevi

Član 18. Uslovi za sastavljanje izjave o porijeklu

Član 19. Ovlašteni izvoznik

Član 20. Postupak izdavanja uvjerenja o kretanju robe EUR.1

Član 21. Naknadno izdata uvjerenja o kretanju robe EUR.1

Član 22. Izdavanje duplikata uvjerenja o kretanju robe EUR.1

Član 23. Validnost dokaza o porijeklu

Član 24. Slobodne zone

Član 25. Zahtjevi u pogledu uvoza

Član 26. Uvoz djelimičnih pošiljki

Član 27. Izuzeća iz dokaza o porijeklu

Član 28. Nepodudarnosti i formalne greške

Član 29. Izjave dobavljača

Član 30. Iznosi izraženi u eurima

GLAVA VI. NAČELA SARADNJE I DOKAZNE ISPRAVE

Član 31. Dokazne isprave, čuvanje dokaza o porijeklu i popratne dokumentacije

Član 32. Rješavanje sporova

GLAVA VII. ADMINISTRATIVNA SARADNJA

Član 33. Obavještanje i saradnja

Član 34. Provjera dokaza o porijeklu

Član 35. Provjera izjava dobavljača

Član 36. Sankcije

GLAVA VIII. PRIMJENA DODATKA A

Član 37. Evropski ekonomski prostor

Član 38. Lihtenštajn

Član 39. Republika San Marino

Član 40. Kneževina Andora

Član 41. Ceuta i Melilla

Lista aneksa

ANEKS I.: Uvodne napomene uz listu u Aneksu II.

ANEKS II.: Lista obrada ili prerada koje je potrebno obaviti na materijalima bez porijekla

kako bi proizvedeni proizvod mogao steći status proizvoda s porijeklom

ANEKS III.: Tekst izjave o porijeklu

ANEKS IV.: Ogladni uzorci uvjerenja o kretanju robe

EUR.1 i zahtjeva za izdavanje uvjerenja o kretanju robe EUR.1

ANEKS V.: Posebni uslovi za proizvode porijeklom iz Ceute i Melille

ANEKS VI.: Izjava dobavljača

ANEKS VII.: Dugoročna izjava dobavljača

CILJEVI

Ova Pravila nisu obavezna. Trebala bi se primjenjivati privremeno do sklapanja i stupanja na snagu izmjene Regionalne konvencije o panevromediteranskim preferencijalnim pravilima porijekla ("Konvencija PEM" ili "Konvencija"). Ova Pravila primjenjivat će se bilateralno na trgovinu između ugovornih stranaka koje odluče na njih upućivati u svojim bilateralnim sporazumima o povlaštenoj trgovini ili ih uključe u te sporazume. Ova bi se Pravila trebala primjenjivati kao alternativa pravilima Konvencije kojima se, u skladu s Konvencijom, ne dovode u pitanje načela utvrđena u relevantnim sporazumima i drugim povezanim bilateralnim sporazumima među ugovornim stranama. U skladu s tim, ova Pravila neće biti obavezna, već opcionalna. Mogu ih primjenjivati privredni subjekti koji žele koristiti povlastice koje proizlaze iz ovih Pravila umjesto na temelju pravila Konvencije.

Svrha ovih Pravila nije izmjena Konvencije. Ona će se i dalje u potpunosti primjenjivati među ugovornim stranama Konvencije. Ovim se Pravilima neće mijenjati prava i obaveze ugovornih strana na temelju Konvencije.

GLAVA I.

OPĆE ODREDBE

Član 1.
Definicije

Za potrebe ovih Pravila:

(a) "ugovorna strana koja primjenjuje ova Pravila" znači ugovorna strana Konvencije PEM koja u svoje bilateralne sporazume o preferencijalnoj trgovini s drugom ugovornom stranom Konvencije PEM uključuje ova Pravila te uključuje i strane Sporazuma;

(b) "poglavlja", "tarifni brojevi" i "tarifni podbrojevi" znači poglavlja, tarifni brojevi i tarifni podbrojevi (četvorocifrene ili šestocifrene oznake) koji se upotrebljavaju u nomenklaturi koja čini Harmonizirani sistem naziva i šifarskih oznaka robe ("Harmonizirani sistem") s izmjenama u skladu s Preporukom Vijeća za carinsku saradnju od 26. juna 2004.;

(c) "razvrstan" znači razvrstavanje robe u određeni tarifni broj ili tarifni podbroj Harmoniziranog sistema;

(d) "pošiljka" znači proizvodi:

i. koji se otpremaju istovremeno od određenog izvoznika do određenog primatelja; ili

ii. koji su obuhvaćeni jedinstvenom prijevoznom ispravom koja se odnosi na njihovu otpremu od izvoznika do primatelja ili koji su, ako takva isprava ne postoji, obuhvaćeni jednim računom;

(e) "carinska tijela strane ili ugovorne strane koja primjenjuje ova Pravila" za Evropsku uniju znači bilo koje carinsko tijelo država članica Evropske unije;

(f) "carinska vrijednost" znači vrijednost koja je utvrđena u skladu sa Sporazumom o provedbi člana VII. Općeg sporazuma o carinama i trgovini iz 1994. (Sporazum WTO-a o određivanju carinske vrijednosti);

(g) "cijena franko fabrika" znači cijena plaćena za dobijeni proizvod u korist proizvođača iz ugovorne strane u čijem je preduzeću obavljen posljednji postupak obrade ili prerade, pod uslovom da ta cijena uključuje vrijednost svih upotrijebljenih materijala i sve druge troškove povezane s proizvodnjom te da je umanjena za sve domaće poreze za koje se nakon izvoza dobijenog proizvoda dobija ili bi se mogao dobiti povrat. Ako je posljednji postupak obrade ili prerade podugovorom dodijeljen proizvođaču, pojam "proizvođač" odnosi se na preduzeće koje je zaposlilo podugovaratelja.

Ako stvarna cijena ne odražava sve troškove povezane s proizvodnjom proizvoda koji su nastali u ugovornoj strani, cijena franko fabrika znači zbir svih tih troškova umanjena za sve domaće poreze za koje se nakon izvoza dobijenog proizvoda ostvaruje ili bi se mogao ostvariti povrat;

(h) "zamjenjivi materijal" ili "zamjenjivi proizvod" znači materijali ili proizvodi iste vrste i komercijalnog kvaliteta istih tehničkih i fizičkih karakteristika koji se ne mogu razlikovati jedan od drugoga;

(i) "roba" znači materijali i proizvodi;

(j) "proizvodnja" znači sve vrste obrade ili prerade, uključujući sastavljanje;

(k) "materijal" znači svaki sastojak, sirovina, sastavni dio ili dio itd. koji se upotrebljava u proizvodnji proizvoda;

(l) "maksimalni sadržaj materijala bez porijekla" znači najveći sadržaj materijala bez porijekla koji je dopušten, a da se izrada smatra dovoljnom obradom ili preradom da se proizvodu dodijeli status proizvoda s porijeklom. Može biti izražen kao postotak cijene franko fabrika proizvoda ili kao postotak neto mase upotrijebljenih materijala koji pripadaju u određenu grupu poglavlja, poglavlje, tarifni broj ili tarifni podbroj;

(m) "proizvod" znači proizvod koji se dobija postupkom proizvodnje, čak i ako je namijenjen kasnijoj upotrebi u drugim postupcima proizvodnje;

(n) "državna teritorija" uključuje kopneno područje, unutrašnje vode i teritorijalno more strane;

(o) "dodana vrijednost" znači cijena franko fabrika proizvoda umanjena za carinsku vrijednost svakog od uključenih materijala koji su porijeklom iz drugih ugovornih strana koje primjenjuju ova Pravila i s kojima se primjenjuje kumulacija ili, ako carinska vrijednost nije poznata ili je istu nemoguće utvrditi, prva utvrđiva cijena plaćena za materijale u strani izvoznici;

(p) "vrijednost materijala" znači carinska vrijednost u trenutku uvoza upotrijebljenih materijala bez porijekla ili, ako taj podatak nije poznat ili ga je nemoguće utvrditi, prva utvrđiva cijena plaćena za materijale u strani izvoznici. Ako je potrebno utvrditi vrijednost upotrijebljenih materijala s porijeklom, ova se tačka primjenjuje mutatis mutandis.

GLAVA II. DEFINICIJA POJMA "PROIZVODI S PORIJEKLOM"

Član 2.

Opći zahtjevi

Za potrebe provedbe Sporazuma smatra se da su sljedeći proizvodi porijeklom iz strane kada se izvoze u drugu stranu:

(a) proizvodi koji su u potpunosti dobijeni u strani u smislu člana 3.;

(b) proizvodi dobijeni u strani koji sadrže materijale koji nisu u potpunosti ondje dobijeni, pod uslovom da su ti materijali u dotičnoj strani dovoljno obrađeni ili preradeni u smislu člana 4.

Član 3.

U potpunosti dobijeni proizvodi

1. Sljedeći proizvodi se smatraju u potpunosti dobijenima u strani kada se izvoze u drugu stranu:

(a) mineralni proizvodi koji su izvađeni i prirodna voda koja se crpi iz njezinog tla ili s njezinog morskog dna;

(b) biljke, uključujući i vodene biljke, te biljni proizvodi koji su ondje uzgojeni ili požnjeveni;

(c) žive životinje koje su ondje okoćene i uzgojene;

(d) proizvodi od živih životinja koje su ondje uzgojene;

(e) proizvodi od zaklanih životinja koje su ondje okoćene i uzgojene;

(f) proizvodi ondje dobijeni lovom ili ribolovom;

(g) proizvodi akvakulture ako su se ribe, rakovi, mekušci i drugi vodeni beskičmenjaci ondje izlegli ili su ondje uzgojeni iz jaja, larvi ili ikre;

(h) proizvodi morskog ribolova i drugi proizvodi koje su njena plovila izvadila iz mora izvan teritorijalnih voda;

(i) proizvodi izrađeni na njenim brodovima-fabrikama isključivo od proizvoda iz tačke (h);

(j) korišteni proizvodi koji su ondje prikupljeni, a namijenjeni su samo za recikliranje sirovina;

(k) otpad koji potiče od ondje obavljenih proizvodnih postupaka;

(l) proizvodi koji su izvađeni s morskog dna ili njegovog podzemlja van njenih teritorijalnih voda, pod uslovom da ima isključivo pravo iskorištavanja tog dna ili njegovog podzemlja;

(m) roba proizvedena ondje isključivo od proizvoda navedenih u tačkama od (a) do (l).

2. Izrazi "njejina plovila" i "njejini brodovi-fabrike" u stavu 1. tačkama (h) i (i) primjenjuju se samo na plovila i brodove-fabrike koji ispunjavaju svaki od navedenih zahtjeva:

(a) registrirani su u strani izvoznici ili strani uvoznici;

(b) plove pod zastavom strane izvoznice ili uvoznice;

(c) ispunjavaju jedan od sljedećih uslova:

i. nalaze se najmanje u 50% vlasništvu državljana strane izvoznice ili uvoznice; ili

ii. u vlasništvu su društava:

- koja imaju sjedište ili glavno mjesto poslovanja u strani izvoznici ili uvoznici; i

- koja su najmanje 50% u vlasništvu strane izvoznice ili uvoznice, ili javnih tijela ili državljana tih strana.

3. Za potrebe stava 2., ako je Evropska unija strana izvoznica ili uvoznica, to znači države članice Evropske unije.

4. Za potrebe stava 2. države EFTA-e smatraju se jednom ugovornom stranom koja primjenjuje ova Pravila.

Član 4.

Dovoljna obrada ili prerada

1. Ne dovodeći u pitanje stav 3. ovog člana i člana 6., proizvodi koji nisu u potpunosti dobijeni u jednoj od strana

smatraju se dovoljno obrađenima ili prerađenima ako su ispunjeni uslovi utvrđeni u listu iz Aneksa II. za dotičnu robu.

2. Ako se proizvod koji je status proizvoda s porijeklom u određenoj strani stekao u skladu sa stavom 1. upotrebljava kao materijal u proizvodnji nekog drugog proizvoda, ne uzimaju se u obzir materijali bez porijekla koji su mogli biti upotrijebljeni u njegovoj proizvodnji.

3. Za svaki se proizvod provjerava jesu li ispunjeni zahtjevi iz stava 1.

Međutim, ako se relevantno pravilo zasniva na usklađenosti s najvećim dopuštenim sadržajem materijala bez porijekla, carinska tijela strana mogu odobriti izvoznicima izračun cijene franko fabrika proizvoda i vrijednosti upotrijebljenih materijala bez porijekla na osnovu prosječnih vrijednosti iz stava 4. kako bi se uzele u obzir fluktuacije troškova i valutnih kurseva.

4. Ako se primjenjuje stav 3. drugi podstav, prosječna cijena franko fabrika proizvoda i prosječna vrijednost upotrijebljenih materijala bez porijekla izračunavaju se na osnovu zbira cijena franko fabrika naplaćenih za svu prodaju istih proizvoda tokom prethodne fiskalne godine i zbira vrijednosti svih materijala bez porijekla upotrijebljenih u proizvodnji istih proizvoda tokom prethodne fiskalne godine kako je definirano u strani izvoznici ili, ako iznosi za cjelokupnu fiskalnu godinu nisu dostupni, tokom kraćeg perioda koje ne bi smjelo biti kraće od tri mjeseca.

5. Izvoznici koji su se odlučili za izračun na osnovu prosječnih vrijednosti moraju tu metodu dosljedno primjenjivati tokom godine koja slijedi nakon referentne fiskalne godine, ili, ako je primjereno, tokom godine koja slijedi nakon kraćeg perioda odabranog kao referentno. Takvu metodu mogu prestati primjenjivati ako tokom određene fiskalne godine ili kraćeg reprezentativnog perioda koje nije kraće od tri mjeseca opaze prestanak fluktuacija u troškovima ili valutnim kursovima koje su opravdavale korištenje takve metode.

6. Prosječne vrijednosti iz stava 4. upotrebljavaju se kao cijena franko fabrika i kao vrijednost materijala bez porijekla radi utvrđivanja usklađenosti s najvećim dopuštenim sadržajem materijala bez porijekla.

Član 5.

Pravilo o dopuštenim odstupanjima

1. Odstupajući od člana 4. i podložno stavovima 2. i 3. ovog člana, materijali bez porijekla koji se u skladu s uslovima iz liste u Aneksu II. ne smiju upotrebljavati u proizvodnji određenog proizvoda mogu se ipak upotrebljavati, pod uslovom da njihova ukupna neto masa ili vrijednost, utvrđena za taj proizvod, ne prelazi:

- (a) 15% neto mase proizvoda iz poglavlja 2. i poglavlja od 4. do 24., osim prerađenih proizvoda ribarstva iz poglavlja 16.;
- (b) 15% cijene franko fabrika proizvoda koji nisu obuhvaćeni tačkom (a).

Ovaj se stav ne primjenjuje na proizvode iz poglavlja od 50. do 63. Harmoniziranog sistema, za koje se primjenjuju odstupanja navedena u napomenama 6. i 7. Aneksa I.

2. Stavom 1. ovog člana ne dopušta se premašivanje bilo kojih postotaka za najveći dopušteni sadržaj materijala bez porijekla kako je određeno u pravilima iz liste u Aneksu II.

3. Stavovi 1. i 2. ovog člana ne primjenjuju se na proizvode koji su u potpunosti dobijeni u strani u smislu člana 3. Međutim, ne dovodeći u pitanje član 6. i član 9. stav 1., dopušteno odstupanje predviđeno u tim odredbama nezavisno od toga primjenjuje se na proizvod za koji se u pravilu iz liste u Aneksu II. zahtijeva da su materijali koji se upotrebljavaju u proizvodnji tog proizvoda dobijeni u potpunosti.

Član 6.

Nedovoljna obrada ili prerada

1. Ne dovodeći u pitanje stav 2. ovog člana, sljedeći postupci smatraju se nedovoljnom obradom ili preradom za sticanje statusa proizvoda s porijeklom, nezavisno od toga jesu li ispunjeni zahtjevi iz člana 4.:

- (a) postupci kojima se proizvodi održavaju u dobrom stanju tokom prevoza i skladištenja;
- (b) rastavljanje i sastavljanje pošiljki;
- (c) pranje, čišćenje; uklanjanje prašine, hrđe, ulja, boje ili drugih tvari za prekrivanje;
- (d) peglanje ili presovanje tekstila;
- (e) jednostavni postupci bojenja i poliranja;
- (f) ljuštenje i djelimično ili potpuno mljevenje riže; poliranje i glaziranje žitarica i riže;
- (g) postupci dodavanja bojila ili aroma šećeru ili izrade kocki šećera; djelimično ili potpuno mljevenje kristalnog šećera;
- (h) guljenje, uklanjanje košpica i ljuštenje voća, orašastih plodova i povrća;
- (i) oštrenje, jednostavno mljevenje ili jednostavno rezanje;
- (j) sijanje, prebiranje, razvrstavanje, raspoređivanje, stepenovanje, slaganje (uključujući i sastavljanje setova proizvoda);
- (k) jednostavno stavljanje u boce, limenke, bočice, kese, sanduke i kutije, pričvršćivanje na kartone ili ploče i svi drugi jednostavni postupci pakovanja;
- (l) stavljanje ili štampanje oznaka, etiketa, logotipa i drugih sličnih razlikovnih obilježja na proizvode ili njihovu ambalažu;
- (m) jednostavno miješanje proizvoda, bez obzira na to jesu li različitih vrsta;
- (n) miješanje šećera s bilo kojim materijalom;
- (o) jednostavno dodavanje vode ili razrjeđivanje ili dehidracija ili denaturacija proizvoda;
- (p) jednostavno sastavljanje dijelova proizvoda radi dobijanja cijelog proizvoda ili rastavljanje proizvoda na sastavne dijelove;
- (q) klanje životinja;
- (r) kombinacija dvaju ili više postupaka navedenih u tačkama od (a) do (q).

2. Svi postupci koji su obavljani na nekom proizvodu u strani izvoznici uzimaju se u obzir pri utvrđivanju može li se obrada ili prerada kojoj je taj proizvod podvrgnut smatrati nedovoljnom u smislu stava 1.

Član 7.

Kumulacija porijekla

1. Ne dovodeći u pitanje član 2., smatra se da su proizvodi porijeklom iz strane izvoznice kada se izvoze u drugu stranu ako su ondje dobijeni uključivanjem materijala porijeklom iz bilo koje ugovorne strane koja primjenjuje ova Pravila a da nije riječ o strani izvoznici, pod uslovom da obrada ili prerada obavljena u strani izvoznici nadilazi postupke iz člana 6. Takvi materijali ne trebaju biti dovoljno obrađeni ni prerađeni.

2. Ako obrada ili prerada obavljena u strani izvoznici ne nadilazi postupke iz člana 6., smatra se da je proizvod dobijen uključivanjem materijala porijeklom iz bilo koje druge ugovorne strane koja primjenjuje ova Pravila porijeklom iz strane izvoznice samo ako je ondje dodana vrijednost veća od vrijednosti upotrijebljenih materijala porijeklom iz bilo koje od drugih ugovornih strana koje primjenjuje ova Pravila. Ako to nije slučaj, dobijeni proizvod smatra se proizvodom porijeklom iz ugovorne strane koja primjenjuje ova Pravila uz koju se povezuje najveća vrijednost materijala s porijeklom upotrijebljenih u proizvodnji u strani izvoznici.

3. Ne dovodeći u pitanje član 2. te uz izuzetak proizvoda iz poglavlja od 50. do 63., smatra se da je obrada ili prerada obavljena u ugovornoj strani koja primjenjuje ova Pravila, a koja nije strana izvoznica provedena u strani izvoznici kada se dobijeni proizvodi naknadno obrađuju ili preraduju u toj strani izvoznici.

4. Ne dovodeći u pitanje član 2., za proizvode obuhvaćene poglavljima od 50. do 63., ali samo za potrebe bilateralne trgovine između strana, smatra se da je obrada ili prerada obavljena u strani uvoznici obavljena u strani izvoznici kada se proizvodi naknadno obrađuju ili preraduju u toj strani izvoznici.

Za potrebe ovog stava, učesnice EU-ovog procesa stabilizacije i pridruživanja i Republika Moldavija smatraju se jednom ugovornom stranom koja primjenjuje ova Pravila.

5. Strane mogu odlučiti jednostrano proširiti primjenu stava 3. ovog člana na uvoz proizvoda obuhvaćenih poglavljima od 50. do 63. Strana koja se odluči za takvo proširenje obavještava o tome drugu stranu i Evropsku komisiju u skladu s članom 8. stavom 2.

6. Za potrebe kumulacije u smislu stavova od 3. do 5. ovog člana smatra se da su proizvodi porijeklom iz strane izvoznice samo ako su ondje podvrgnuti obradi ili preradi koja nadilazi postupke iz člana 6.

7. Proizvodi s porijeklom iz ugovornih strana koje primjenjuju ova Pravila iz stava 1. koji ne prolaze nikakvu obradu ni preradu u strani izvoznici zadržavaju svoje porijeklo ako se izvoze u neku od drugih ugovornih strana koje primjenjuju ova Pravila.

Član 8.

Uslovi primjene kumulacije porijekla

1. Kumulacija predviđena u članu 7. može se primijeniti samo uz sljedeće uslove:

(a) sporazum o preferencijalnoj trgovini u skladu s članom XXIV. Općeg sporazuma o carinama i trgovini iz 1994. (GATT) primjenjuje se između ugovornih strana koje primjenjuju ova Pravila i koje su uključene u sticanje statusa proizvoda s porijeklom i određene ugovorne strane koja primjenjuje ova Pravila; i

(b) roba s porijeklom stekla je status proizvoda s porijeklom na osnovu primjene pravila o porijeklu koja su identična pravilima iz ovih Pravila.

2. Obavještenja o ispunjenju potrebnih zahtjeva za primjenu kumulacije objavljuju se u Službenom listu Evropske unije (serija C) i u službenom glasilu u Bosni i Hercegovini u skladu s njezinim postupcima.

Kumulacija predviđena članom 7. primjenjuje se od datuma navedenog u tim obavještenjima.

Strane dostavljaju Evropskoj komisiji pojedinosti o sporazumima s drugim ugovornim stranama koje primjenjuju ova Pravila, uključujući datume stupanja na snagu tih pravila.

3. Dokaz o porijeklu trebao bi uključivati izjavu na engleskom "CUMULATION APPLIED WITH (ime relevantne ugovorne strane koja primjenjuje ova Pravila/relevantnih ugovornih strana koje primjenjuju ova Pravila na engleskom jeziku)" ako su proizvodi stekli status proizvoda s porijeklom primjenom kumulacije porijekla u skladu s članom 7.

Ako se kao dokaz o porijeklu upotrebljava uvjerenje o kretanju robe EUR.1, to se navodi u polju 7. tog uvjerenja.

4. Strane mogu odlučiti za proizvode koji su u njih izvezeni, a koji su status proizvoda s porijeklom u strani izvoznici dobili primjenom kumulacije porijekla u skladu s

članom 7., ukinuti obavezu uključivanja izjave iz stava 3. ovog člana u dokaz o porijeklu¹.

Strane obavještavaju Evropsku komisiju o tom ukidanju u skladu s članom 8. stavom 2.

Član 9.

Kvalifikacijska jedinica

1. Kvalifikacijska jedinica za primjenu ovih Pravila konkretni je proizvod koji se smatra osnovnom jedinicom pri utvrđivanju razvrstavanja primjenom nomenklature iz Harmoniziranog sistema.

Iz toga proizlazi sljedeće:

(a) ako je proizvod sastavljen od grupe ili skupa predmeta razvrstan pod uslovima Harmoniziranog sistema u jedan tarifni broj, takva cjelina čini kvalifikacijsku jedinicu;

(b) ako se pošiljka sastoji od određenog broja identičnih proizvoda razvrstanih u isti tarifni broj Harmoniziranog sistema, svaki pojedini proizvod se uzima u obzir prilikom primjene ovih Pravila.

2. Ako je za potrebe razvrstavanja, u skladu s Općim pravilom 5. Harmoniziranog sistema, ambalaža uključena zajedno s proizvodom, uključuje ju se i za potrebe utvrđivanja porijekla.

3. Pribor, zamjenski dijelovi i alat koji se šalju s određenom opremom, mašinom, uređajem ili vozilom koji su dio redovne opreme i stoga uključeni u njihovu cijenu franko fabrika smatraju se sastavnim dijelom te opreme, mašine, uređaja ili vozila.

Član 10.

Setovi

Setovi, kako je utvrđeno Općim pravilom 3. Harmoniziranog sistema, smatraju se proizvodom s porijeklom ako su sve komponente seta proizvodi s porijeklom.

Ako se set pak sastoji od proizvoda s porijeklom i proizvoda bez porijekla, kao cjelina se smatra proizvodom s porijeklom pod uslovom da vrijednost proizvoda bez porijekla ne prelazi 15% cijene franko fabrika seta.

Član 11.

Neutralni elementi

Pri utvrđivanju toga je li riječ o proizvodu s porijeklom, nije potrebno odrediti porijeklo sljedećih stavki, koje bi mogle biti upotrijebljene u njegovoj proizvodnji:

(a) energije i goriva;

(b) postrojenja i opreme;

(c) mašina i alata;

(d) bilo koje druge robe koja nije uključena ni namijenjena za uključivanje u konačni sastav proizvoda.

Član 12.

Odvojeno knjigovodstveno iskazivanje

1. Ako se zamjenjivi materijali s porijeklom i bez porijekla upotrebljavaju u obradi ili preradi proizvoda, privredni subjekti mogu osigurati upravljanje materijalima primjenom metode odvojenog knjigovodstvenog iskazivanja, bez posebnog skladištenja materijala.

2. Privredni subjekti mogu osigurati upravljanje zamjenjivim proizvodima s porijeklom i bez porijekla iz tarifnog broja 1701 primjenom metode odvojenog knjigovodstvenog iskazivanja, bez posebnog skladištenja proizvoda.

3. Strane mogu zahtijevati da se primjena odvojenog knjigovodstvenog iskazivanja uslovljava prethodnim odobrenjem carinskih tijela. Carinska tijela mogu izdati

¹ Strane su saglasne ukinuti obavezu uključivanja izjave iz člana 8. stava 3. u dokaz o porijeklu.

odobrenje pod svim uslovima koje smatraju prikladnima i nadziru upotrebu odobrenja. Carinska tijela mogu povući odobrenje kad god ga korisnik na bilo koji način neispravno koristi ili ako ne ispunjava bilo koji uslov utvrđen ovim Pravilima.

Primjenom odvojenog knjigovodstvenog iskazivanja mora se osigurati da se ni u kojem trenutku ne može smatrati da je proizvoda "porijeklom iz strane izvoznice" više nego što bi to bio slučaj da je upotrijebljena metoda fizičkog odvajanja zaliha.

Metoda se primjenjuje, a njezina primjena evidentira na osnovu općih knjigovodstvenih načela koja se primjenjuju u strani izvoznici.

4. Korisnik metode iz stavova 1. i 2. sastavlja ili podnosi zahtjev za dokaze o porijeklu za količinu proizvoda koji se mogu smatrati proizvodima s porijeklom iz strane izvoznice. Korisnik na zahtjev carinskih tijela dostavlja izjavu o tome kako se upravljalo tim količinama.

GLAVA III. TERITORIJALNI ZAHTEVI

Član 13.

Načelo teritorijalnosti

1. Uslovi iz glave II. moraju biti ispunjeni bez prekida u dotičnoj strani.

2. Ako se proizvodi s porijeklom koji su iz strane izvezeni u drugu zemlju vrata, smatraju se proizvodima bez porijekla osim ako se carinskim tijelima mogu pružiti zadovoljavajući dokazi o tome:

(a) da su vraćeni upravo oni proizvodi koji su bili izvezeni; i

(b) da nisu bili podvrgnuti nikakvim postupcima osim onima koji su bili potrebni da bi se očuvali u dobrom stanju dok su se nalazili u toj zemlji ili za vrijeme izvoza.

3. Na sticanje statusa proizvoda s porijeklom u skladu s uslovima iz glave II. ne utiču postupci obrade ili prerade koji su izvan strane izvoznice obavljani na materijalima koji su izvezeni iz strane izvoznice i nakon toga ponovo uvezeni, uz uslov:

(a) da su ti materijali u potpunosti dobijeni u strani izvoznici ili su prije izvoza podvrgnuti obradi ili preradi koja nadilazi postupke iz člana 6.; i

(b) da se carinskim tijelima mogu podnijeti zadovoljavajući dokazi:

i. da su ponovno uvezeni proizvodi dobijeni obradom ili preradom izvezenih materijala; i

ii. da ukupna dodana vrijednost koja je ostvarena izvan strane izvoznice primjenom ovog člana ne prelazi 10% cijene franko fabrika krajnjeg proizvoda za koji se traži sticanje statusa proizvoda s porijeklom.

4. Za potrebe stava 3. ovog člana uslovi za sticanje statusa proizvoda s porijeklom utvrđeni glavom II. ne primjenjuju se na obradu ni preradu obavljenju izvan strane izvoznice. Međutim, ako je u popisu iz Aneksa II. za određivanje statusa porijekla za krajnji proizvod predviđeno pravilo kojim se određuje maksimalna vrijednost za sve upotrijebljene materijale bez porijekla, zbir ukupne vrijednosti materijala bez porijekla koji su upotrijebljeni na državnoj teritoriji strane izvoznice i ukupne dodane vrijednosti ostvarene izvan te strane primjenom ovog člana ne smije biti viša od navedenog postotka.

5. Za potrebe primjene stavova 3. i 4. "ukupna dodana vrijednost" znači svi troškovi koji nastanu izvan strane izvoznice, uključujući vrijednost ondje ugrađenih materijala.

6. Stavovi 3. i 4. ovog člana ne primjenjuju se na proizvode koji ne ispunjavaju uslove utvrđene u popisu iz Aneksa II. ni na proizvode koji se mogu smatrati dovoljno

obrađenima ili prerađenima samo ako se primjenjuju opća odstupanja utvrđena u članu 5.

7. Svaka obrada ili prerada obuhvaćena ovim članom koja se provodi izvan strane izvoznice provodi se u skladu s postupcima vanjske prerade ili sličnim postupcima.

Član 14.

Neizmijenjenost

1. Preferencijalni tretman predviđen u Sporazumu primjenjuje se samo na proizvode koji zadovoljavaju zahtjeve ovih Pravila i koji su prijavljeni za uvoz u stranu, pod uslovom da su jednaki proizvodima koji se izvoze iz strane izvoznice. Ne smiju biti izmijenjeni, ni na koji način preoblikovani ni podvrgnuti postupcima, osim postupcima koji su potrebni kako bi se očuvali u dobrom stanju ili postupcima kojima se dodavanjem ili stavljanjem oznaka, etiketa, plombi ili bilo koje druge dokumentacije osigurava usklađenost s posebnim domaćim zahtjevima zemlje uvoznice koji se provode pod carinskim nadzorom u trećoj zemlji/trećim zemljama tranzita ili razdvajanja prije njihova deklariranja za domaću upotrebu.

2. Proizvodi ili pošiljke mogu se skladištiti pod uslovom da ostanu pod carinskim nadzorom u trećoj zemlji/trećim zemljama tranzita.

3. Ne dovodeći u pitanje glavu V. ovog Dodatka, pošiljke se mogu razdvojiti pod uslovom da ostanu pod carinskim nadzorom u trećoj zemlji/trećim zemljama razdvajanja.

4. U slučaju sumnje, strana uvoznica može od uvoznika ili njegovog zastupnika zatražiti da u bilo kojem trenutku dostavi sve odgovarajuće dokumente radi dokazivanja usklađenosti s ovim članom, koji se mogu dostaviti u obliku dokaznih isprava, posebno:

(a) ugovorne transportne isprave kao što su tovarni listovi;

(b) činjenične ili konkretne dokaze na osnovu označivanja ili numeriranja paketa;

(c) potvrdu o nemanipulaciji koju izdaju carinska tijela zemlje/zemalja tranzita ili razdvajanja ili bilo kojih drugih dokumenata kojima se dokazuje da je roba ostala pod carinskim nadzorom u zemlji/zemljama tranzita ili razdvajanja; ili

(d) bilo kojeg dokaza u vezi sa samom robom.

Član 15.

Izložbe

1. Pri uvozu proizvoda s porijeklom koji se šalju na izložbu u zemlju s kojom se ne primjenjuje kumulacija u skladu s članovima 7. i 8. te se nakon izložbe prodaju za uvoz u stranu primjenjuje se relevantni sporazum uz uslov da se carinskim tijelima pruže zadovoljavajući dokazi o tome:

(a) da je izvoznik te proizvode poslao iz strane u zemlju u kojoj se izložba održava te da ih je tamo izložio;

(b) da je izvoznik te proizvode prodao ili na drugi način ustupio osobi u drugoj strani;

(c) da su ti proizvodi za vrijeme izložbe ili neposredno nakon nje poslani u istom stanju u kojem su bili upućeni na izložbu; i

(d) da ti proizvodi, od trenutka kad su poslani na izložbu, nisu korišteni ni u koju drugu svrhu osim izlaganja na toj izložbi.

2. Dokaz o porijeklu mora se izdati ili sastaviti u skladu s glavom V. ovog Dodatka te na uobičajen način podnijeti carinskim tijelima strane uvoznice. Potrebno je navesti naziv i adresu izložbe. Prema potrebi mogu se zahtijevati dodatni dokumentirani dokazi o uslovima u kojima su proizvodi bili izlagani.

3. Stav 1. primjenjuje se na sve trgovinske, industrijske, poljoprivredne ili zanatske izložbe, sajmove ili slične javne priredbe, osim onih organiziranih u privatne svrhe u trgovinama

или пословним просторима ради prodaje stranih proizvoda tokom kojih dotični proizvodi ostaju pod carinskim nadzorom.

GLAVA IV. POVRAT ILI IZUZEĆE

Члан 16.

Povrat carine ili izuzeće od carine

1. Za materijale bez porijekla korištene u proizvodnji proizvoda iz poglavlja od 50. do 63. Harmoniziranog sistema porijeklom iz strane za koju je dokaz o porijeklu izdat ili sastavljen u skladu s glavom V. ovog Dodatka u strani izvoznici ne može se ostvariti povrat carine niti su izuzeti od carine bilo koje vrste.

2. Zabрана iz stava 1. primjenjuje se na bilo koji dogovor kojim se predviđa povrat, otpust ili neplaćanje, bilo djelimično ili potpuno, carina ili pristojbi s jednakim učinkom koje se u strani izvoznici primjenjuje na materijale upotrijebljene u proizvodnji ako se takav povrat, otpust ili neplaćanje, izričito ili u praksi, primjenjuje ako se proizvodi dobijeni od tih materijala izvoze, ali ne i ako se ondje zadržavaju radi domaće upotrebe.

3. Izvoznik proizvoda na koje se odnosi dokaz o porijeklu mora u svakom trenutku biti spreman na zahtjev carinskih tijela podnijeti sve potrebne isprave kojima se dokazuje da u vezi s materijalima bez porijekla koji su upotrijebljeni u proizvodnji predmetnih proizvoda nije ostvaren nikakav povrat carine te da su sve carine ili pristojbe s jednakim učinkom koji se primjenjuju na takve materijale zaista plaćeni.

4. Zabрана iz stava 1. ovog člana ne primjenjuje se na trgovinu proizvodima između strana koji su primjenom kumulacije porijekla iz člana 7. stava 4. ili 5. dobili status proizvoda s porijeklom.

GLAVA V. DOKAZ O PORIJEKLU

Члан 17.

Opći zahtjevi

1. Na proizvode porijeklom iz jedne od strana prilikom uvoza u drugu stranu ostvaruju se povlastice iz odredbi Sporazuma nakon podnošenja jednog od sljedećih dokaza o porijeklu:

(a) uvjerenje o kretanju robe EUR.1, čiji se ogledni uzorak nalazi u Aneksu IV. ovog Dodatka;

(b) u slučajevima iz člana 18. stava 1., izjava koja se dalje u tekstu naziva "izjava o porijeklu", a koju izvoznik izdaje na računu, otpremnici ili bilo kojoj drugoj komercijalnoj ispravi koja opisuje predmetne proizvode u dovoljnoj mjeri da omoguću njihovu identifikaciju; tekst izjave o porijeklu sadržan je u Aneksu III. ovom Dodatku.

2. Nezavisno od stava 1. ovog člana, na proizvode s porijeklom se u smislu ovih Pravila u slučajevima predviđenima članom 27. primjenjuju povlastice iz odredbi Sporazuma, pri čemu nije potrebno podnijeti ni jedan od dokaza o porijeklu navedenih u stavu 1. ovog člana.

3. Ne dovodeći u pitanje stav 1., strane se mogu dogovoriti da se za preferencijalnu trgovinu između njih dokazi o porijeklu navedeni u stavu 1. tačkama (a) i (b) zamjenjuju tvrdnjama o porijeklu koje sastavljaju izvoznici registrirani u elektronskoj bazi podataka u skladu s unutrašnjim zakonodavstvom strana.

Upotreba tvrdnje o porijeklu koju sastavljaju izvoznici registrirani u elektronskoj bazi podataka o kojoj su se dogovorile dvije ugovorne strane koje primjenjuju ova Pravila ili više njih ne sprječava primjenu dijagonalne kumulacije s ostalim ugovornim stranama koje primjenjuju ova Pravila.

4. Za potrebe stava 1. strane se mogu se dogovoriti o uspostavljanju sistema kojim se omogućuje da se dokazi o

porijeklu navedeni u stavu 1. tačkama (a) i (b) izdaju i/ili podnose elektronskim putem.

5. Za potrebe člana 7., ako se primjenjuje član 8. stav 4., izvoznik s poslovnim nastanom u ugovornoj strani koja primjenjuje ova Pravila koji izdaje ili podnosi zahtjev za dokaz o porijeklu na osnovu drugog dokaza o porijeklu na koji se primjenjuje ukinuće obaveze uključivanja izjave koja se inače zahtijeva članom 8. stavom 3. preduzima sve potrebne mjere kako bi osigurao da su uslovi za primjenu kumulacije ispunjeni te mora biti spreman carinskim tijelima podnijeti sve odgovarajuće isprave.

Члан 18.

Uslovi za sastavljanje izjave o porijeklu

1. Izjavu o porijeklu kako je navedena u članu 17. stavu 1. tački (b) može sastaviti:

(a) ovlaštenu izvoznik u smislu člana 19.; ili

(b) bilo koji izvoznik za bilo koju pošiljku koja se sastoji od jednog ili više paketa koji sadržavaju proizvode s porijeklom ako ukupna vrijednost ne prelazi 6 000 EUR.

2. Izjavu o porijeklu moguće je sastaviti ako se proizvodi mogu smatrati proizvodima s porijeklom iz ugovorne strane koja primjenjuje ova Pravila te ako zadovoljavaju ostale zahtjeve iz ovih Pravila.

3. Izvoznik koji sastavlja izjavu o porijeklu mora u svakom trenutku biti spreman na zahtjev carinskih tijela strane izvoznice podnijeti sve odgovarajuće isprave kojima se dokazuje da dotični proizvodi imaju status proizvoda s porijeklom te da zadovoljavaju ostale zahtjeve iz ovih Pravila.

4. Izvoznik sastavlja izjavu o porijeklu tako da na računu, otpremnici ili drugoj komercijalnoj ispravi otkuca ili otisne u pečatnom ili štampanom obliku izjavu, čiji se tekst navodi u Aneksu III. ovom Dodatku, koristeći jednu od jezičnih verzija iz tog Aneksa, a u skladu s odredbama nacionalnog prava zemlje izvoznice. Ako je izjava pisana rukom, piše se tintom i štampanim slovima.

5. Na izjavama o porijeklu mora biti izvorni svojeručni potpis izvoznika. Međutim, ovlaštenu izvoznik u smislu člana 19. ne mora potpisati takvu izjavu pod uslovom da se carinskim tijelima strane izvoznice u pisanom obliku obaveže da preuzima punu odgovornost za svaku izjavu o porijeklu u kojoj se on navodi kao osoba koja ju je svojeručno potpisala.

6. Izjavu o porijeklu može sastaviti izvoznik u trenutku izvoza proizvoda na koje se izjava odnosi ili nakon izvoza ("naknadna izjava o porijeklu"), uz uslov da se u zemlji uvoznici podnese u roku od dvije godine nakon uvoza proizvoda na koje se odnosi.

Ako se pošiljka razdvaja u skladu s članom 14. stavom 3., naknadnu izjavu o porijeklu sastavlja ovlaštenu izvoznik strane izvoznice proizvoda pod uslovom da se poštuje isti dvogodišnji rok.

Члан 19.

Ovlaštenu izvoznik

1. Carinska tijela strane izvoznice mogu, ako je to u skladu s nacionalnim zahtjevima, ovlastiti bilo kojeg izvoznika s poslovnim nastanom u toj strani ("ovlaštenu izvoznik") da sastavlja izjave o porijeklu nezavisno od vrijednosti predmetnih proizvoda.

2. Izvoznik koji zatraži takvo ovlaštenje mora, na način prihvatljiv carinskim tijelima, pružiti sve garancije koje su potrebne za potvrđivanje da proizvodi imaju status proizvoda s porijeklom te da zadovoljavaju ostale zahtjeve iz ovih Pravila.

3. Carinska tijela ovlaštenom izvozniku dodjeljuju broj carinskog ovlaštenja koji se moranavesti u izjavi o porijeklu.

4. Carinska tijela provjeravaju upotrebljava li ovlaštenu izvoznik ovlaštenje na propisan način.

Carinska tijela mogu povući ovlaštenje ako ga ovlašteni izvoznik nepropisno upotrebljava te to čine ako ovlašteni izvoznik više ne nudi garancije iz stava 2.

Član 20.

Postupak izdavanja uvjerenja o kretanju robe EUR.1

1. Uvjerenje o kretanju robe EUR.1 izdaju carinska tijela strane izvoznice na zahtjev koji u pisanom obliku podnosi izvoznik ili, pod izvoznikovom odgovornošću, njegov ovlašteni predstavnik.

2. U tu svrhu, izvoznik ili njegov ovlašteni predstavnik ispunjava i obrazac uvjerenja o kretanju robe EUR.1 i obrazac zahtjeva, čiji se ogleдни примјери налазе у Анексу IV. овог Додатка. Ти образци се испуњавају на једном од језика на којима је састављен Споразум и у складу с одредбама националних закона земље извоznice. Ако се образци испуњавају руком, морају се испунити tintom и штампаним словима. Опис производа уписује се у за то предвиђено поље без остављања празних редова. Ако поље није потпуно испunjeno, испод последњег ретка описа производа повлачи се водоравна линија, а празан простор се прецртава.

3. U polju 7. uvjerenja o kretanju robe EUR.1 navodi se napomena na engleskom jeziku "TRANSITIONAL RULES".

4. Izvoznik koji podnosi zahtjev za izdavanje uvjerenja o kretanju robe EUR.1 mora u svakom trenutku biti spreman na zahtjev carinskih tijela strane izvoznice u kojoj se izdaje uvjerenje o kretanju robe EUR.1 podnijeti sve odgovarajuće isprave kojima se dokazuje da dotični proizvodi imaju status proizvoda s porijeklom te da zadovoljavaju ostale zahtjeve iz ovih Pravila.

5. Carinska tijela strane izvoznice izdaju uvjerenje o kretanju robe EUR.1 ako se predmetni proizvodi mogu smatrati proizvodima s porijeklom i ako zadovoljavaju ostale zahtjeve iz ovih Pravila.

6. Carinska tijela koja su nadležna za izdavanje uvjerenje o kretanju robe EUR.1 preduzimaju sve potrebne mjere kako bi provjerila imaju li predmetni proizvodi status proizvoda s porijeklom, te da li zadovoljavaju ostale zahtjeve iz ovih Pravila. U tu svrhu imaju pravo zatražiti sve dokaze i izvršiti sve inspeksijske preglede računa izvoznika ili bilo koju drugu provjeru koju smatraju potrebnom. Osiguravaju i da su obrasci iz stava 2. ovog člana propisno ispunjeni. Konkretno, provjeravaju je li poље predviđeno za naziv proizvoda popunjeno tako da се isključuje svaka mogućnost neovlaštenog dopisivanja.

7. Datum izdavanja uvjerenja o kretanju robe EUR.1 navodi se u polju 11. uvjerenja o kretanju robe EUR.1.

8. Uvjerenje o kretanju robe EUR.1 izdaju carinska tijela i stavljaју је на raspolaganje izvozniku čim се obavi ili osigura stvarni izvoz.

Član 21.

Naknadno izdata uvjerenja o kretanju robe EUR.1

1. Nezavisno od člana 20. stava 8., uvjerenje o kretanju robe EUR.1 može se izdati nakon izvoza proizvoda na koje se odnosi:

(a) ako u trenutku izvoza nije izdat zbog greške, nenamjernih propusta ili posebnih okolnosti;

(b) ako se carinskim tijelima pruže zadovoljavajući dokazi o tome da je uvjerenje o kretanju robe EUR.1 izdat, ali zbog tehničkih razloga nije prihvaćen u trenutku uvoza;

(c) ako konačno odredište dotičnih proizvoda nije bilo poznato u vrijeme izvoza, nego je utvrđeno za vrijeme njihova transporta ili skladištenja i nakon mogućeg razdvajanja pošiljaka u skladu s članom 14. stavom 3.;

(d) ako je uvjerenje o kretanju robe EUR.1 ili EUR. MED izdat u skladu s pravilima Konvencije PEM za proizvode koji

stiču status proizvoda s porijeklom u skladu s ovim Pravilima; izvoznik preduzima sve potrebne mjere kako bi osigurao da su uslovi za primjenu kumulacije ispunjeni te je spreman carinskim tijelima podnijeti sve odgovarajuće isprave kojima se dokazuje da proizvod ima status proizvoda s porijeklom u skladu s ovim Pravilima; ili

(e) ako je uvjerenje o kretanju robe EUR.1 izdat na osnovu člana 8. stav 4., a primjena člana 8. stava 3. zahtijeva se pri uvozu u drugu ugovornu stranu koja primjenjuje ova Pravila.

2. Za potrebe provedbe stava 1. izvoznik u svom zahtjevu navodi mjesto i datum izvoza proizvoda na koje se uvjerenje o kretanju robe EUR.1 odnosi, te razloge za podnošenje zahtjeva.

3. Carinska tijela mogu naknadno izdati uvjerenje o kretanju robe EUR.1 u roku od dvije godine od datuma izvoza, ali samo nakon što provjere odgovaraju li podaci navedeni u izvoznikovom zahtjevu podacima iz odgovarajuće evidencije.

4. Osim zahtjeva iz člana 20. stava 3., naknadno izdata uvjerenja o kretanju robe EUR.1 moraju sadržavati sljedeću napomenu na engleskom jeziku: "ISSUED RETROSPECTIVELY".

5. Napomena iz stava 4. unosi se u poље 7. uvjerenja o kretanju robe EUR.1.

Član 22.

Izdavanje duplikata uvjerenja o kretanju robe EUR.1

1. U slučaju krađe, gubitka ili uništenja uvjerenja o kretanju robe EUR.1 izvoznik od carinskih tijela koja su ga izdala može zatražiti duplikat sastavljen na osnovu izvoznih isprava koje se kod njih nalaze.

2. Osim zahtjeva iz člana 20. stava 3., duplikat izdat u skladu sa stavom 1. ovog člana mora sadržavati sljedeću riječ na engleskom jeziku: "DUPLICATE".

3. Napomena iz stava 2. unosi se u poље 7. duplikata uvjerenja o kretanju robe EUR.1.

4. Duplikat mora sadržavati datum izdavanja originalnog uvjerenja o kretanju robe EUR.1 i stupa na snagu tog datuma.

Član 23.

Validnost dokaza o porijeklu

1. Dokaz o porijeklu valjan je deset mjeseci od datuma izdavanja ili sastavljanja u strani izvoznici i u tom se roku podnosi carinskim tijelima strane uvoznice.

2. Dokazi o porijeklu koji su carinskim tijelima strane uvoznice podneseni nakon isteka roka validnosti iz stava 1. mogu se prihvatiti za potrebe primjene carinskih povlastica ako te isprave nisu podnesene prije isteka roka zbog vanrednih okolnosti.

3. U ostalim slučajevima zakašnjelog podnošenja isprava carinska tijela strane uvoznice mogu prihvatiti dokaze o porijeklu ako su proizvodi carini podneseni prije isteka navedenog roka.

Član 24.

Slobodne zone

1. Strane preduzimaju sve potrebne mjere kako bi osigurale da proizvodi kojima se trguje na osnovu dokaza o porijeklu, a koji se tokom transporta nalaze u slobodnoj zoni na njihovoj državnoj teritoriji, ne budu zamijenjeni drugom robom ni podvrgnuti nikakvom drugom rukovanju osim uobičajenim postupcima kojima je cilj sprječavanje njihovog propadanja.

2. Odstupajući od stava 1., ako su proizvodi porijeklom iz ugovorne strane koja primjenjuje ova Pravila uvezeni u slobodnu zonu na osnovu dokaza o porijeklu i podvrgnuti obradi ili preradi, novi se dokaz o porijeklu može izdati ili sastaviti ako je obrada ili prerada provedena u skladu s ovim Pravilima.

Члан 25.

Захтеви у погледу увоза

Dokazi o porijeklu podnose se carinskim tijelima strane uvoznice u skladu s postupcima koji se primjenjuju u toj ugovornoj strani.

Члан 26.

Uvoz djelimičnih pošiljki

Ako se na zahtjev uvoznika, a podložno uslovima koje utvrđuju carinska tijela strane uvoznice, rastavljeni ili nesastavljeni proizvodi u smislu Općeg pravila 2.(a) za tumačenje Harmoniziranog sistema koji su uvršteni u odjeljke XVI. i XVII. ili tarifne brojeve 7308 i 9406 uvoze kao djelimične pošiljke, carinskim tijelima se podnosi jedinstveni dokaz o porijeklu tih proizvoda pri uvozu prve pošiljke.

Члан 27.

Izuzeca od dokazivanja porijekla

1. Proizvodi koje u malim paketima šalju fizičke osobe fizičkim osobama ili koji čine lični prtljag putnika smatraju se proizvodima s porijeklom bez potrebe podnošenja dokaza o porijeklu pod uslovom da uvoz proizvoda nije trgovinske prirode, da postoji izjava da proizvodi ispunjavaju zahtjeve iz ovih Pravila, te da ne postoji sumnja u istinitost te izjave.

2. Uvoz se ne smatra uvozom trgovinske prirode ako su ispunjeni svi sljedeći uslovi:

(a) uvoz je povremen;

(b) uvoze se samo proizvodi za ličnu upotrebu primatelja ili putnika ili njihovih porodica;

(c) iz prirode i količine proizvoda očito je da ne postoji namjera njihove komercijalne upotrebe.

3. Ukupna vrijednost tih proizvoda ne smije premašiti 500 EUR u slučaju malih paketa, odnosno 1 200 EUR u slučaju proizvoda koji čine dio ličnog prtljaga putnika.

Члан 28.

Nepodudarnosti i formalne greške

1. Otkriće manjih nepodudarnosti između izjava u dokazu o porijeklu i onih u ispravama koje se podnose carinskom uredu u svrhu obavljanja formalnosti za uvoz proizvoda ne čini ipso facto dokaz o porijeklu ništavnim ako se propisno utvrdi da ta isprava zaista odgovara podnesenim proizvodima.

2. Očite formalne greške, kao što su greške u kucanju na dokazu o porijeklu, nisu razlog za odbacivanje isprava iz stava 1. ovog člana ako te greške nisu takve da bi stvorile sumnju u pogledu tačnosti navoda u tim ispravama.

Члан 29.

Izjave dobavljača

1. Prilikom izdavanja uvjerenj o kretanju robe EUR.1 ili sastavljanja izjave o porijeklu u strani za proizvode s porijeklom za čiju je proizvodnju u skladu s članom 7. stavom 3. ili 4. upotrijebljena roba iz druge ugovorne strane koja primjenjuje ova Pravila koja je u njoj obrađena ili prerađena bez sticanja preferencijalnog porijekla uzima se u obzir izjava dobavljača izdata za tu robu skladu s ovim članom.

2. Izjava dobavljača iz stava 1. služi kao dokaz da je predmetna roba prošla obradu ili preradu u ugovornoj strani koja primjenjuje ova Pravila u svrhu utvrđivanja mogu li se proizvodi, u čijoj je proizvodnji upotrijebljena ta roba, smatrati proizvodima porijeklom iz strane izvoznice, te ispunjavaju li druge zahtjeve iz ovih Pravila.

3. Dobavljač za svaku pošiljku robe, osim u slučajevima iz stava 4., sastavlja posebnu izjavu dobavljača u obliku propisanom u Aneksu VI. na listu papira priloženom uz račun, otpremnicu ili bilo koju drugu komercijalnu ispravu koja dotičnu robu opisuje dovoljno detaljno da omogući njezinu identifikaciju.

4. Ako dobavljač određenom kupcu redovno isporučuje robu za koju se očekuje da se obrada ili prerada koje se izvršavaju u strani koja primjenjuje ova Pravila neće mijenjati tokom određenog vremenskog perioda, on može izdati jedinstvenu izjavu dobavljača koja obuhvata naknadne pošiljke navedene robe ("dugoročna izjava dobavljača"). Dugoročna izjava dobavljača može uobičajeno vrijediti do dvije godine od dana sastavljanja. Carinska tijela ugovorne strane koja primjenjuje ova Pravila utvrđuju uslove pod kojima se mogu primjenjivati duži periodi. Dobavljač sastavlja dugoročnu izjavu u obliku propisanom u Aneksu VII., te opisuje predmetnu robu dovoljno detaljno da bi se mogla prepoznati. Izjava se dostavlja predmetnom kupcu prije isporuke prve pošiljke robe obuhvaćene tom izjavom ili zajedno s prvom pošiljkom robe. Dobavljač odmah obavještava svog kupca ako dugoročna izjava dobavljača nije više važeća za dostavljenu robu.

5. Izjave dobavljača iz stavova 3. i 4. otkucane su ili štampane na jednom od jezika na kojem je sastavljen Sporazum u skladu s nacionalnim pravom ugovorne strane koja primjenjuje ova Pravila, a u kojoj je izjava sastavljena, te moraju sadržavati svojeručan potpis dobavljača. Izjava može biti pisana i rukom; u tom slučaju se ispisuje tintom i štampanim slovima.

6. Dobavljač koji sastavlja izjavu mora u svakom trenutku biti spreman na zahtjev carinskih tijela ugovorne strane koja primjenjuje ova Pravila, a u kojoj je izjava sastavljena, podnijeti sve odgovarajuće isprave kojima se dokazuje da su podaci navedeni u toj izjavi tačni.

Члан 30.

Iznosi izraženi u eurima

1. Za potrebe primjene člana 18. stava 1. tačke (b) i člana 27. stava 3., ako su proizvodi fakturirani u valuti koja nije euro, svaka dotična zemlja na godišnjoj osnovi utvrđuje iznose u nacionalnim valutama strana koji čine protuvrijednost iznosa izraženih u eurima.

2. Za pošiljku pogodnosti iz člana 18. stava 1. tačke (b) ili člana 27. stava 3. se mogu uvažiti upućivanjem na valutu u kojoj je račun sastavljen, u skladu s iznosom koji je utvrdila dotična zemlja.

3. Iznosi koji se upotrebljavaju u bilo kojoj nacionalnoj valuti protuvrijednost su iznosa izraženih u eurima prvog radnog dana u oktobru. O tim iznosima se obavještava Evropska komisija do 15. oktobra, a primjenjuju se od 1. januara sljedeće godine. Evropska komisija obavještava sve dotične zemlje o odgovarajućim iznosima.

4. Strana može naviše ili naniže zaokružiti iznos koji dobije preračunavanjem iznosa izraženog u eurima u nacionalnu valutu. Zaokruženi iznos ne smije se razlikovati od iznosa koji je rezultat konverzije za više od 5%. Strana može zadržati neizmijenjenu protuvrijednost u svojoj nacionalnoj valuti kao iznos izražen u eurima ako prilikom godišnjeg usklađivanja predviđenog stavom 3. povećanje dobijeno preračunavanjem protuvrijednosti tog iznosa, prije bilo kakvog zaokruživanja, ne bude veće od 15% iznosa izraženog u nacionalnoj valuti. Protuvrijednost u nacionalnoj valuti se može zadržati nepromijenjenom ako bi konverzija za ishod imala smanjenje te protuvrijednosti.

5. Vijeće za stabilizaciju i pridruživanje preispituje iznose izražene u eurima na zahtjev bilo koje strane. Pri tom preispitivanju Vijeće za stabilizaciju i pridruživanje uzima u obzir poželjnost očuvanja stvarnih učinaka dotičnih ograničenja. U tu svrhu može odlučiti o izmjeni iznosa izraženih u eurima.

GLAVA VI. NAČELA SARADNJE I DOKAZNE ISPRAVE

Član 31.

Dokazne isprave, čuvanje dokaza o porijeklu i popratne dokumentacije

1. Izvoznik koji je sastavio izjavu o porijeklu ili je podnio zahtjev za izdavanje uvjerenja o kretanju robe EUR.1 dužan je čuvati primjerak ili elektronsku verziju tih dokaza o porijeklu i sve isprave kojima se potvrđuje status proizvoda s porijeklom tokom najmanje tri godine od datuma izdavanja ili sastavljanja izjave o porijeklu.

2. Dobavljač koji sastavlja izjavu dobavljača obavezan je najmanje tri godine čuvati kopije izjava i svih računa, otpremnica ili drugih komercijalnih isprava kojima je ta izjava priložena te isprave iz člana 29. stava 6.

Dobavljač koji sastavlja dugoročnu izjavu dobavljača obavezan je čuvati kopije izjava i svih računa, otpremnica ili drugih komercijalnih isprava koje se odnose na robu obuhvaćenu izjavom koja je poslana dotičnom kupcu, te isprave iz člana 29. stava 6. najmanje tri godine. Taj period počinje od datuma isteka validnosti dugoročne izjave dobavljača.

3. Za potrebe stava 1. ovog člana isprave kojima se potvrđuje status porijekla među ostalima su sljedeće:

(a) neposredni dokazi o postupcima koje je izvoznik ili dobavljač proveo kako bi dobio proizvod, a koji se nalaze, na primjer, u njegovim poslovnim knjigama ili internoj knjigovodstvenoj evidenciji;

(b) isprave kojima se dokazuje porijeklo materijala koji se upotrebljavaju, a koje su izdane ili sastavljene u odgovarajućoj ugovornoj strani koja primjenjuje ova Pravila u skladu s njenim nacionalnim zakonodavstvom;

(c) isprave kojima se dokazuje obrada ili prerada materijala u odgovarajućoj strani, a koje su sastavljene ili izdate u toj strani u skladu s njenim nacionalnim zakonodavstvom;

(d) izjave o porijeklu ili uvjerenja o kretanju robe EUR.1 kojima se dokazuje porijeklo materijala koji se upotrebljavaju, a koje su sastavljene ili izdate u stranama u skladu s ovim Pravilima;

(e) odgovarajući dokazi o obradi ili preradi provedenoj izvan strana primjenom članova 13. i 14. kojima se dokazuje ispunjavanje zahtjeva iz tih članova.

4. Carinska tijela strane izvoznice koja izdaju uvjerenje o kretanju robe EUR.1 čuvaju obrazac zahtjeva iz člana 20. stava 2. najmanje tri godine.

5. Carinska tijela strane uvoznice čuvaju izjave o porijeklu i uvjerenje o kretanju robe EUR.1 koje su im podnesene najmanje tri godine.

6. Izjave dobavljača kojima se dokazuju postupci obrade ili prerade upotrijebljenih materijala obavljani u ugovornoj strani koja primjenjuje ova Pravila, a koje su sastavljene u toj ugovornoj strani, smatraju se ispravom iz člana 18. stava 3., člana 20. stava 4. i člana 29. stava 6. koja se upotrebljava za dokazivanje da se proizvodi obuhvaćeni uvjerenjem o kretanju robe EUR.1 ili izjavom o porijeklu mogu smatrati proizvodima s porijeklom iz te ugovorne strane koja primjenjuje ova Pravila, te da ispunjavaju ostale zahtjeve iz ovih Pravila.

Član 32.

Rješavanje sporova

Ako u vezi s postupcima provjere na osnovu članova 34. i 35. ili u vezi s tumačenjem ovog Dodatka nastanu sporovi koji se ne mogu riješiti između carinskih tijela koja zahtijevaju provjeru i carinskih tijela odgovornih za provedbu te provjere, ti se sporovi podnose Vijeću za stabilizaciju i pridruživanje.

Sporovi između uvoznika i carinskog tijela zemlje uvoznice rješavaju se u skladu sa zakonodavstvom te zemlje.

GLAVA VII. ADMINISTRATIVNA SARADNJA

Član 33.

Obavještanja i saradnja

1. Carinska tijela ugovornih strana jedna drugima dostavljaju uzorak otisaka pečata koje u svojim carinskim uredima upotrebljavaju za izdavanje uvjerenje o kretanju robe EUR.1, primjere brojeva odobrenja izdanih ovlaštenim izvoznicima te adrese carinskih tijela koja su nadležna za provjeru tih uvjerenja i izjava o porijeklu.

2. Kako bi osigurale odgovarajuću primjenu ovih Pravila, strane putem svojih nadležnih carinskih tijela jedna drugoj pomažu u provjeri vjerodostojnosti uvjerenje o kretanju robe EUR.1, izjava o porijeklu, izjava dobavljača te tačnosti navoda sadržanih u tim ispravama.

Član 34.

Provjera dokaza o porijeklu

1. Naknadne provjere dokaza o porijeklu obavljaju se nasumičnim odabirom ili kad god carinska tijela strane uvoznice imaju osnovane razloge za sumnju u vjerodostojnost takvih isprava, u status proizvoda s porijeklom dotičnih proizvoda ili u ispunjavanje ostalih uslova iz ovih Pravila.

2. Carinska tijela strane uvoznice pri podnošenju zahtjeva za naknadnu provjeru vraćaju carinskim tijelima strane izvoznice uvjerenje o kretanju robe EUR.1 i račun, ako je podnesen, izjavu o porijeklu ili kopije tih isprava uz navođenje, prema potrebi, razloga za podnošenje zahtjeva za provjeru. Uz zahtjev za naknadnu provjeru šalju se sve dobijene isprave i informacije koje upućuju na netačnost podataka navedenih na dokazu o porijeklu.

3. Provjeru obavljaju carinska tijela strane izvoznice. U tu svrhu imaju pravo zatražiti sve dokaze i izvršiti sve inspeksijske preglede računa izvoznika ili bilo koju drugu provjeru koju smatraju potrebnom.

4. Ako carinska tijela strane uvoznice dok se čekaju rezultati provjere odluče suspendirati odobravanje preferencijalnog tretmana za dotične proizvode, uvozniku se nudi puštanje robe u promet uz primjenu mjera predostrožnosti za koje se procijeni da su potrebne.

5. Carinska tijela koja su zahtijevala provjeru u najkraćem mogućem roku se obavještavaju o rezultatima provjere. U tim se rezultatima jasno navodi jesu li isprave vjerodostojne i može li se predmetne proizvode smatrati proizvodima s porijeklom iz jedne od strana i ispunjavaju li ostale zahtjeve iz ovih Pravila.

6. Ako se u slučajevima osnovane sumnje ne dobije nikakav odgovor u roku od deset mjeseci od datuma podnošenja zahtjeva za provjeru ili ako u odgovoru nisu sadržane dovoljne informacije za utvrđivanje vjerodostojnosti dotične isprave ili stvarnog porijekla proizvoda, carinska tijela koja su podnijela zahtjev, osim u izuzetnim okolnostima, odbijaju pravo na povlastice.

Član 35.

Provjera izjava dobavljača

1. Naknadne provjere izjava dobavljača ili dugoročnih izjava dobavljača mogu se obavljati nasumično ili kad god carinska tijela strane u kojoj su takve izjave uzete u obzir prilikom izdavanja uvjerenja o kretanju robe EUR.1 ili za sastavljanje izjave o porijeklu imaju osnovane razloge za sumnju u vjerodostojnost isprave ili u tačnost informacija u toj ispravi.

2. Za potrebe provedbe odredaba stava 1. carinska tijela strane iz stava 1. carinskim tijelima ugovorne strane koja primjenjuje ova Pravila, a u kojoj je izjava sastavljena, vraćaju izjavu dobavljača ili dugoročnu izjavu dobavljača i račune, otpremnice ili druge komercijalne isprave koje se odnose na

робу на коју се таква изјава односи наводећи, према потреби, садржајне или формалне разлоге за провјеру.

У прилог заhtjevu за накнадну провјеру проsljeђују све прибављене исправе и информације које упућују на то да су подаци наведени у изјави добављача или дугорочној изјави добављача нетачни.

3. Провјеру проводе царинска тијела уговорне стране која примјенује ова Правила, а у којој је издата изјава добављача или дугорочна изјава добављача. У ту сврху имају право затражити све доказе и извршити све контроле рачуна добављача или друге контроле које сматрају примјеренима.

4. Каринска тијела која су заhtjevala провјеру у најкраћем могућем року се обавјештавају о резултатима провјере. У тим се резултатима мора јасно навести јесу ли информације у изјави добављача или дугорочној изјави добављача тачне, а царинским тијелима требају омогућити оцјену може ли се и у којој мјери та изјава добављача узети у обзир за издавање увјерјења о кретанју робе EUR.1 или састављање изјаве о поријеклу.

Члан 36.

Санкције

Свака страна предвиђа изрицање казних, грађанских или управних санкција због кршења свог националног законодавства повезаног с овим Правилима.

ГЛАВА VIII.

ПРИМЈЕНА ДОДАТКА А

Члан 37.

Европски економски простор

Роба поријеклом из Европског економског простора (ЕЕП) у смислу Протокола 4. уз Споразум о Европском економском простору сматра се робом поријеклом из Европске уније, Исланда, Лихтенштајна или Норвешке ("стране ЕЕП-а"), када се извози из Европске уније, Исланда, Лихтенштајна или Норвешке у Босну и Херцеговину, под условом да се споразуми о слободној трговини у којима се примјенују ова Правила примјенују између Босне и Херцеговине и странака ЕЕП-а.

Члан 38.

Лихтенштајн

Не доводећи у питање члан 2., због царинске уније између Швајцарске и Лихтенштајна сматра се да је производ поријеклом из Лихтенштајна поријеклом из Швајцарске.

Члан 39.

Република Сан Марино

Не доводећи у питање члан 2., због царинске уније између Европске уније и Републике Сан Марина се сматра да је производ поријеклом из Републике Сан Марина поријеклом из Европске уније.

Члан 40.

Кнежевина Андора

Не доводећи у питање члан 2., због царинске уније између Европске уније и Кнежевине Андоре сматра се да је производ поријеклом из Кнежевине Андоре, разврстан у поглављима од 25. до 97. Хармонизаног система, поријеклом из Европске уније.

Члан 41.

Сеута и Мелила

1. За потребе ових Правила појам "Европска унија" не обухвата Сеуту и Мелилу.

2. Када се производи поријеклом из Босне и Херцеговине увозе у Сеуту или Мелилу, на њих се у сваком погледу примјенује царински режим једнак оним који се примјенује на производе поријеклом из царинског подручја Европске уније у складу с Протоколом 2. уз Акт о условима приступања

Кралјевине Шпаније и Португалске Републике и прилагођавању Уговора¹. Босна и Херцеговина на увоз производа који су обухваћени одговарајућим споразумом и који су поријеклом из Сеуте и Мелиле примјенује царински режим једнак онеме који је одобрен за производе који се увозе и који су поријеклом из Европске уније.

3. За потребе става 2. овог члана у погледу производа поријеклом из Сеуте и Мелиле, ова се Правила примјенују mutatis mutandis у складу с посебним условима утврђенима у Анекса V.

АНЕКС I.

УВОДНЕ НАПОМЕНЕ УЗ ЛИСТУ У АНЕКСУ II.

Напомена 1. - Опћи увод

У листу се наводе услови који се заhtjeвају за све производе како би се сматрали довољно обрађенима или прерађенима у смислу овог Додатка главе II. члана 4. Постоје четири различите врсте правила, зависно од производа:

(а) обрадом или прерадом није премашен највећи допуштени садржај материјала без поријекла;

(б) обрадом или прерадом четворцифрени тарифни број Хармонизаног система или шестцифрени подброј Хармонизаног система произведених производа постаје различит од четворцифреног тарифног броја Хармонизаног система или шестцифреног подброја Хармонизаног система употребљених материјала;

(с) проводи се специфични поступак обраде или прераде;

(д) обрада или прерада обавља се на одређеним у потпуности добијеним материјалима.

Напомена 2. - Структура листе

2. 1. У прва два ступца из листе описује се добијени производ. У ступцу 1. наводи се тарифни број или број поглавља из Хармонизаног система, а у ступцу 2. назив робе који се употребљава у том систему за тај тарифни број или то поглавље. За сваки навод у прва два ступца дато је правило у ступцу 3. Ако у неким случајевима унос из ступца 1. претходи "ex", то значи да се правила из ступца 3. примјенују само на дио тог тарифног броја који је описан у ступцу 2.

2. 2. Ако је неколико тарифних бројева групирано заједно у ступцу 1. или се наводи број поглавља те се стога у ступцу 2. даје опћенит назив производа, сусједна правила у ступцу 3. односе се на све производе који су према Хармонизаном систему разврстани у тарифни број поглавља или у било који тарифни број групиран у ступцу 1.

2. 3. Ако су на листи различита правила која се односе на различите производе унутар nekog тарифног броја, свака alineja садржи опис тог дијела тарифног броја који је обухваћен сусједним правилом у ступцу 3.

2. 4. Ако су у ступцу 3. наведена и са "или" раздвојена два алтернативна правила, извозник може бирати које ће правило употребити.

Напомена 3. - Примјери примјене правила

3.1. Члан 4. главе II. овог Додатка о производима који су стекли статус производа с поријеклом и који се употребљавају у производњи других производа примјенује се независно од тога јесу ли производи стекли тај статус у фабрици у којој се употребљавају или у некој другој фабрици у страни.

3.2. У складу са чланом 6. главе II. овог Додатка проведена обрада или прерада мора надилазити листу поступака из наведеног члана. У супротном се за робу не може добити повластица преференцијалног тарифног поступања, чак и ако су испуњени услови из листе у наставку.

Подножно члан 6. главе II. овог Додатка, правила из листе представљају минималне количине потребне обраде или прераде,

¹ SL EZ L 302, 15.11.1985., стр. 23

што значи да се статус производа с поријеклом стиће и већим stepenom obrade ili prerade, odnosno da ga se ne stiće stepenom obrade ili prerade manjim od minimalnog.

Stoga, ako se pravilom predviđa da se na određenom nivou proizvodnje može upotrijebiti materijal bez porijekla, upotreba tog materijala dopuštena je u ranijoj, ali ne i u kasnijoj fazi proizvodnje.

Ako se pravilom predviđa da se na određenom nivou proizvodnje ne može upotrijebiti

materijal bez porijekla, upotreba tog materijala dopuštena je u ranijoj, ali ne i u kasnijoj fazi proizvodnje.

Primjer: ako se pravilom iz liste za poglavlje 19. zahtijeva da "materijali bez porijekla iz tarifnih brojeva od 1101 do 1108 ne smiju premašiti 20% mase", upotreba (tj. uvoz) žitarica iz poglavlja 10. (materijali u ranijoj fazi proizvodnje) nije ograničena.

3.3. Ne dovodeći u pitanje napomenu 3.2., ako se u pravilu upotrebljava izraz "Izrada od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja", tada se mogu koristiti materijali iz bilo kojeg tarifnog broja/iz bilo kojih tarifnih brojeva (čak i materijali istog opisa i tarifnog broja kao i proizvod), međutim, podložno bilo kakvim konkretnim ograničenjima koja su možda sadržana u pravilu.

Međutim, izraz "Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, uključujući druge materijale iz tarifnog broja ..." ili "Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, uključujući druge materijale iz istog tarifnog broja kao i proizvod" znači da se mogu upotrijebiti materijali iz bilo kojeg tarifnog broja/iz bilo kojih tarifnih brojeva osim onih istog naziva kao i naziv proizvoda koji je naveden u stupcu 2. liste.

3.4. Ako je u pravilu iz liste navedeno da se proizvod može proizvoditi od više materijala, to znači da se može upotrijebiti jedan materijal ili više njih. To ne znači da se svi ti materijali moraju upotrijebiti.

3.5. Ako je u pravilu iz liste navedeno da se proizvod mora proizvoditi od nekog određenog materijala, to ne isključuje upotrebu drugih materijala koji svojom prirodom ne mogu zadovoljiti to pravilo.

3.6. Ako se u nekom pravilu iz liste za maksimalnu vrijednost materijala bez porijekla koji se mogu upotrijebiti navode dva postotka, ti se postotci ne mogu sabirati. Drugim riječima, maksimalna vrijednost svih upotrijebljenih materijala bez porijekla nikada ne smije premašiti najviši navedeni postotak. Nadalje, ne smiju se premašiti ni pojedinačni postotci za konkretne materijale.

Napomena 4. - Opće odredbe o određenim poljoprivrednim proizvodima

4.1. Poljoprivredni proizvodi obuhvaćeni poglavljima 6., 7., 8., 9., 10., 12. i tarifnim brojem 2401 uzgojeni ili požnjeveni na državnoj teritoriji strane smatraju se porijeklom s državne teritorije te strane, čak i ako se uzgajaju iz sjemena, lukovica, podloga, reznica, kalema, mladica, pupoljaka ili drugih živih dijelova biljaka uvezenih iz druge zemlje.

4.2. Ako za udio šećera bez porijekla u određenom proizvodu postoje ograničenja, masa šećera iz tarifnog broja 1701 (saharoza) i 1702 (npr. fruktoza, glukoza, laktoza, maltoza, izogluukoza ili invertni šećer) upotrijebljenog u proizvodnji gotovog proizvoda i upotrijebljenog u proizvodnji proizvoda bez porijekla koji su ugrađeni u gotovi proizvod uzima se u obzir pri proračunu takvih ograničenja.

Napomena 5. - Terminologija koja se upotrebljava u vezi s određenim tekstilnim proizvodima

5.1. Pojam "prirodna vlakna" upotrebljava se u listi za vlakna koja nisu umjetna ni sintetička. Ograničen je na vlakna u svim oblicima u kojima se mogu naći prije pređenja,

uključujući otpad te, osim ako se utvrdi drugačije, obuhvata vlakna koja su grebenana, češljana ili na drugi način obrađena, ali ne pređena.

5.2. Pojam "prirodna vlakna" obuhvata i konjsku dlaku u tarifnom broju 0511, svilu u tarifnim brojevima 5002 i 5003, kao i vunena vlakna i finu ili grubu životinjsku dlaku u tarifnim brojevima od 5101 do 5105, pamučna vlakna u tarifnim brojevima od 5201 do 5203 i ostala biljna vlakna u tarifnim brojevima od 5301 do 5305.

5.3. Pojmovi "tekstilna pulpa", "hemijski materijali" i "materijali za izradu papira" u listi se upotrebljavaju za opis materijala koji nisu razvrstani u poglavlja od 50. do 63., a mogu se upotrebljavati za izradu umjetnih, sintetičkih ili papirnih vlakana ili pređe.

5.4. Izraz "umjetna ili sintetička rezana vlakna" u popisu se upotrebljava za kablove od sintetičkih ili umjetnih filamenata, rezana vlakna ili otpatke iz tarifnih brojeva 5501 do 5507.

5.5. Štampanje (u kombinaciji s tkanjem, pletenjem/kukičanjem, taftingom ili flokiranjem) definira se kao tehnika kojom se objektivno ocijenjena funkcija, poput boje, oblikovanja, tehničkih performansi, dodaje tekstilnoj podlozi sa stalnim karakterom upotrebom sitotiska, valjka, digitalnih tehnika ili tehnika za preslikavanje.

5.6. Štampanje (kao samostalni postupak) definira se kao tehnika kojom se objektivno ocijenjena funkcija, poput boje, oblikovanja, tehničkih performansi, dodaje tekstilnoj podlozi sa stalnim karakterom upotrebom sitotiska, valjka, digitalnih tehnika ili tehnika za preslikavanje u kombinaciji s najmanje dvije pripreme ili završne obrade (npr. pranje, bijeljenje, mercerizacija, termofiksacija, čupavljenje, cijedenje, obrada radi otpornosti na skupljanje, trajna dorada, dekatiranje, impregnacija, krpljenje i odstranjivanje čvorova), uz uslov da vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 50% cijene franko fabrika proizvoda.

Napomena 6. - Odstupanja koja se primjenjuju na proizvode napravljene od mješavine tekstilnih materijala

6.1. Ako se za određeni proizvod s liste upućuje na ovu napomenu, uslovi određeni u stupcu 3. ne primjenjuju se ni na koje osnovne tekstilne materijale koji su upotrijebljeni za izradu tog proizvoda, a koji zajedno čine 15% ili manje od ukupne mase svih upotrijebljenih osnovnih tekstilnih materijala (vidjeti i napomene 6.3. i 6.4.).

6.2. Međutim, odstupanje iz napomene 6.1. može se primijeniti samo na mješovite proizvode koji su izrađeni od dva ili više osnovnih tekstilnih materijala.

Osnovni tekstilni materijali su:

- svila;
- vuna;
- gruba životinjska dlaka;
- fina životinjska dlaka;
- konjska dlaka;
- pamuk;
- materijali za izradu papira i papir;
- lan;
- prava konoplja;
- juta i ostala tekstilna vlakna od drvenog lika;
- sisal i druga tekstilna vlakna iz roda agava;
- vlakna od kokosa, abake, ramije i druga biljna tekstilna vlakna;
- sintetička polipropilenska filamentna vlakna;
- sintetička poliesterska filamentna vlakna;
- sintetička poliamidna filamentna vlakna;
- sintetička filamentna vlakna od poliakrilonitrila;
- sintetička poliimidna filamentna vlakna;

- sintetička filamentna vlakna od politetrafluoretilena;
- sintetička filamentna vlakna od poli(fenilen sulfida);
- sintetička filamentna vlakna od poli(vinil hlorida);
- ostala sintetička filamentna vlakna;
- umjetna filamentna vlakna viskoze;
- ostala umjetna filamentna vlakna;
- vodljivi filamenti;
- sintetička polipropilenska rezana vlakna;
- sintetička poliesterska rezana vlakna;
- sintetička poliamidna rezana vlakna;
- sintetička poliakrilonitrilna rezana vlakna;
- sintetička poliimidna rezana vlakna;
- sintetička politetrafluoroetilenska rezana vlakna;
- sintetička rezana vlakna od poli(fenilen sulfida);
- sintetička rezana vlakna od poli(vinil hlorida);
- ostala sintetička rezana vlakna,
- umjetna rezana vlakna viskoze;
- ostala umjetna rezana vlakna;
- pređa od poliuretana s međudijelovima od fleksibilnih polieterskih segmenata, upletenih ili neupletenih;
- proizvodi iz tarifnog broja 5605 (metalizirana pređa) koji uključuju vrpcu koja se sastoji od jezgre od aluminijske folije ili od jezgre od plastične folije sa slojem aluminijskoga praha ili bez njega, širine do 5 mm, spoјenu u sendvič pomoću prozirnog ili bojenog lјepila između dvaju slojeva plastične folije;
- drugi proizvodi iz tarifnog broja 5605;
- staklena vlakna;
- metalna vlakna;
- mineralna vlakna.

6.3. U slučaju proizvoda koji uključuju "poliuretansku pređu s fleksibilnim polieterskim segmentima, upletenu ili neupletenu", odstupanje za tu pređu iznosi 20%.

6.4. U slučaju proizvoda koji uključuju "traku koja se sastoji od jezgre od aluminijske folije ili od jezgre od plastične folije sa slojem aluminijskog praha ili bez njega, širine do 5 mm, spoјene u sendvič pomoću prozirnog ili bojenog lјepila između dva sloja plastične folije", odstupanje za tu traku iznosi 30%.

Napomena 7. - Ostala odstupanja koja se primjenjuju na određene tekstilne proizvode

7.1. Ako se u listi upućuje na ovu napomenu, tekstilni materijal, uz izuzetak podstava i međupostava, koji ne zadovoljava pravilo iz stupca 3. liste za izrađeni proizvod može se upotrijebiti pod uslovom da je razvrstan pod drugi tarifni broj nego proizvod te da njegova vrijednost ne prelazi 15% cijene franko fabrika proizvoda.

7.2. Ne dovodeći u pitanje napomenu 7.3., materijali koji nisu razvrstani u poglavlјima od 50. do 63. mogu se slobodno upotrijebiti u proizvodnji tekstilnih proizvoda, sadržavali oni tekstil ili ne.

7.3. Ako se primjenjuje postotno pravilo, vrijednost materijala bez porijekla koji nisu razvrstani u poglavlјima od 50. do 63. mora se uzeti u obzir pri izračunavanju vrijednosti ugrađenih materijala bez porijekla.

Napomena 8. - Definicija specifičnih postupaka i jednostavnih aktivnosti koje se obavljaju u vezi s određenim proizvodima iz poglavlјa 27.

8.1. Za potrebe tarifnih brojeva ex 2707 i 2713 "specifični postupci" jesu sljedeći:

- (a) vakumska destilacija;
- (b) redestilacija vrlo temeljitim postupkom frakcioniranja;
- (c) kreiranje;
- (d) reformiranje;
- (e) ekstrakcija selektivnim rastvaračima;

(f) proces koji obuhvata sve sljedeće postupke: preradu koncentriranom sumpornom kiselinom, otopinom sumpornog trioksida u sumpornoј kiselini ili sumpornim anhidridom; neutralizaciju alkalnim agensima; dekolorizaciju i purifikaciju prirodno aktivnom zemljom, aktiviranom zemljom, aktiviranim ugljenom ili boksitom;

- (g) polimerizacija;
- (h) alkiliranje;
- (i) izomerizacija.

8.2. Za potrebe tarifnih brojeva 2710, 2711 i 2712 "specifični postupci" jesu sljedeći:

- (a) vakumska destilacija;
- (b) redestilacija vrlo temeljitim postupkom frakcioniranja;
- (c) kreiranje;
- (d) reformiranje;
- (e) ekstrakcija selektivnim rastvaračima;

(f) proces koji obuhvata sve sljedeće postupke: preradu koncentriranom sumpornom kiselinom, otopinom sumpornog trioksida u sumpornoј kiselini ili sumpornim anhidridom; neutralizaciju alkalnim agensima; dekolorizaciju i purifikaciju prirodno aktivnom zemljom, aktiviranom zemljom, aktiviranim ugljenom ili boksitom;

- (g) polimerizacija;
- (h) alkiliranje;
- (i) izomerizacija;

(j) samo u odnosu na teška ulja iz tarifnog broja ex 2710, odsumporavanje vodikom koje rezultira smanjenjem najmanje 85% sadržaja sumpora u prerađenim proizvodima (ASTM D 1266-59 T metoda);

(k) samo za proizvode iz tarifnog broja 2710, deparafinacija nekim drugim postupkom osim filtriranja;

(l) samo za teška ulja iz tarifnog broja ex 2710, tretiranje vodonikom u svrhe osim odsumporavanja pri čemu je vodonik aktivni element u hemijskoј reakciji pri pritisku većem od 20 bara i temperaturi višoj od 250°C uz upotrebu katalizatora. Završno tretiranje ulja za podmazivanje iz tarifnog broja ex 2710 vodonikom, posebno u cilju poboljšanja boje ili stabilnosti (npr. hidrofiniširanje ili dekolorizacija), ne smatra se, međutim, specifičnim postupkom;

(m) samo u odnosu na loživa ulja iz tarifnog broja ex 2710, atmosferska destilacija, uz uslov da se manje od 30% tih proizvoda - po zapremini, uključujući i gubitke - destilira na 300°C pomoću metode ASTM D 86;

(n) samo u odnosu na druga teška ulja osim plinskih i loživih ulja iz tarifnog broja ex 2710, tretman s pomoću visokofrekventnog jedva vidljivog električnog pražnjenja bez iskrenja;

(o) samo u odnosu na sirove proizvode (osim vazelina, ozokerita, voska mrkog uglja ili voska od treseta, parafinskog voska s masenim udjelom ulja manjim od 0,75%) iz tarifnog broja ex 2712, uklanjanje ulja pomoću frakcijske kristalizacije.

8.3. Za potrebe tarifnih brojeva ex 2707 i 2713, jednostavne aktivnosti kao što su čišćenje, pretakanje, desalinizacija, odvajanje vode, filtriranje, bojenje, obilježavanje, dobijanje sadržaja sumpora zbog miješanja proizvoda s različitim sadržajima sumpora, bilo koja njihova kombinacija ili slične aktivnosti ne daju status proizvoda s porijeklom.

Napomena 9. - Definicija specifičnih procesa i aktivnosti koji se obavljaju u vezi s određenim proizvodima

9.1. Proizvodi iz poglavlјa 30. dobijeni u strani upotrebom ćelijskih kultura smatraju se proizvodima porijeklom iz te strane. "Ćelijska kultura" definira se kao uzgoј ljudskih, životinjskih i biljnih ćelija u kontroliranim uslovima (kao što su

definirane temperature, uzgojni medij, mješavina gasova, pH) izvan živog organizma.

9.2. Proizvodi obuhvaćeni poglavljima 29. (osim: 2905.43-2905.44), 30., 32., 33. (osim: 3302.10, 3301), 34., 35. (osim: 35.01, 3502.11-3502.19, 3502.20, 35.05), 36., 37., 38. (osim: 3809.10, 38.23, 3824.60, 38.26) i 39. (osim: 39.16-39.26): smatra se da je proizvod dobijen fermentacijom u strani porijeklom iz te strane. "Fermentacija" je biotehnoški proces u kojem se ljudske, životinjske i biljne ćelije te bakterije, kvasci, gljive ili enzimi upotrebljavaju za proizvodnju proizvoda obuhvaćenih poglavljima od 29. do 39.

9.3. Sljedeći postupci prerade smatraju se dovoljnim u skladu s članom 4. stavom 1. za proizvode obuhvaćene poglavljima 28., 29. (osim: 2905.43-2905.44), 30., 32., 33. (osim: 3302.10, 3301), 34., 35. (osim: 35.01, 3502.11-3502.19, 3502.20, 35.05), 36., 37., 38. (osim: 3809.10, 38.23, 3824.60, 38.26) i 39. (osim: 39.16-39.26):

- Hemijska reakcija: "hemijska reakcija" je proces (uključujući biohemijski proces) pri kojem prekidanjem postojećih i stvaranjem novih međumolekularnih veza ili promjenom prostornog rasporeda atoma u molekuli nastaje molekula s novom strukturom. Hemijska reakcija se može izraziti promjenom "CAS broja".

Sljedeći postupci se ne bi trebali uzimati u obzir za potrebe porijekla: (a) rastvaranje u vodi ili drugim rastvorima; (b) uklanjanje rastvora, uključujući vode kao rastvora; ili (c) dodavanje ili uklanjanje kristalizacijske vode. Hemijska reakcija kako je prethodno utvrđena smatra se dovoljnom za sticanje statusa proizvoda s porijeklom.

- Smjese i mješavine: namjerno i proporcionalno kontrolirano miješanje ili spajanje (uključujući disperziju) materijala, osim dodavanja razrjeđivača, radi usklađivanja s prethodno utvrđenim specifikacijama čime nastaje proizvod s fizičkim ili hemijskim svojstvima koja su relevantna za njegovu svrhu ili namjenu i koja se razlikuju od svojstava ulaznih materijala smatra se dovoljnim za sticanje statusa proizvoda s porijeklom.

- Pročišćavanje: pročišćavanje se smatra dovoljnim za sticanje statusa proizvoda s porijeklom pod uslovom da pročišćavanje koje se provodi na državnoj teritoriji jedne ili objiju strana ispunjava jedan od sljedećih kriterija:

(a) pročišćavanje proizvoda kojim se uklanja najmanje 80% sadržaja postojećih nečistoća; ili

(b) smanjenjem ili uklanjanjem nečistoća dobija se proizvod prikladan za jednu od sljedećih primjena:

i. farmaceutski, medicinski, kozmetički, veterinarski, prehrambeni proizvodi;

ii. hemijski proizvodi i reagensi za analitičke, dijagnostičke ili laboratorijske svrhe;

iii. elementi i komponente za upotrebu u mikroelektrotehnici;

iv. specijalizirane optičke upotrebe;

v. biotehnička upotreba (npr. u ćelijskim uzgojima, u genetičkoj tehnologiji ili kao katalizator);

vi. nosači koji se upotrebljavaju u postupku odvajanja; ili

vii. nuklearne svrhe.

- Promjena veličine čestica: namjerne i kontrolirane promjene veličine čestica proizvoda, osim samo drobljenjem ili prešanjem, čime nastaje proizvod čije su definirana veličina čestica, definirana distribucija veličine čestica ili definirana površina relevantne za namjenu dobijenog proizvoda, pod uslovom da se dobijeni proizvod po fizičkim ili hemijskim svojstvima razlikuje od ulaznih materijala, smatraju se dovoljnim za sticanje statusa proizvoda s porijeklom.

- Standardni materijali: standardni materijali (uključujući standardne otopine) su preparati prikladni za analitičke svrhe, kalibracijske ili referentne svrhe s preciznim stepenom čistoće ili proporcije koje je odobrio proizvođač. Proizvodnja standardnih materijala smatra se postupkom za sticanje statusa proizvoda s porijeklom.

- Odvajanje izomera: izoliranje ili odvajanje izomera iz mješavine izomera smatra se postupkom dovoljnim za sticanje statusa proizvoda s porijeklom.

АНЕКС II.
LISTA OBRADA ILI PRERADA KOJE JE POTREBNO OBAVITI NA MATERIJALIMA
BEZ PORIJEKLA KAKO BI DOBIJENI PROIZVOD STEKAO STATUS PROIZVODA S PORIJEKLOM

Tarifni broj	Opis proizvoda	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez porijekla, kojom se stiće status proizvoda s porijeklom
(1)	(2)	(3)
Poglavlje 1.	Žive životinje	Sve životinje iz poglavlja 1. dobijene su u potpunosti
Poglavlje 2.	Meso i jestivi klaonički proizvodi	Proizvodnja u kojoj su sve meso i svi jestivi klaonički proizvodi u proizvodima iz ovog poglavlja dobijeni u potpunosti
Poglavlje 3.	Ribe i rakovi, mekušci i ostali vodeni beskičmenjaci	Proizvodnja u kojoj su svi upotrijebljeni materijali iz poglavlja 3. dobijeni u potpunosti
Poglavlje 4.	Mlijeko i mliječni proizvodi; jaja peradi i ptičja jaja; prirodni med; jestivi proizvodi životinjskog porijekla, nespomenuti ni uključeni na drugom mjestu	Proizvodnja u kojoj su svi upotrijebljeni materijali iz poglavlja 4. dobijeni u potpunosti
ex Poglavlje 5.	Proizvodi životinjskog porijekla, nespomenuti ni uključeni na drugom mjestu; osim:	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja
ex 0511 91	Nejestiva riblja jaja i ikra	Sva jaja i ikra dobijeni su u potpunosti

Tarifni broj	Opis proizvoda	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez porijekla, kojom se stiće status proizvoda s porijeklom
(1)	(2)	(3)
Poglavlje 6.	Živo drveće i druge biljke; lukovice, korijeni i slično; rezano cvijeće i ukrasno lišće	Proizvodnja u kojoj su svi upotrijebljeni materijali iz poglavlja 6. dobijeni u potpunosti
Poglavlje 7.	Jestivo povrće, pojedini korijeni i gomolji	Proizvodnja u kojoj su svi upotrijebljeni materijali iz poglavlja 7. dobijeni u potpunosti
Poglavlje 8.	Jestivo voće i orašasti plodovi; kore agruma ili dinja i lubenica	Proizvodnja u kojoj su sve upotrijebljeno voće, orašasti plodovi i kore agruma ili dinja i lubenica iz poglavlja 8. dobijeni u potpunosti
Poglavlje 9.	Kafa, čaj, mate čaj i začini	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja
Poglavlje 10.	Žitarice	Proizvodnja u kojoj su svi upotrijebljeni materijali iz poglavlja 10. dobijeni u potpunosti
Poglavlje 11.	Proizvodi mlinske industrije; slad; skrob; inulin; pšenični gluten	Proizvodnja u kojoj su svi upotrijebljeni materijali iz poglavlja 8., 10. i 11., tarifnih brojeva 0701, 0714, 2302 i 2303 i tarifnog podbroja 0710 10 dobijeni u potpunosti
Poglavlje 12.	Uljano sjeme i plodovi; razno zrno, sjeme i plodovi; industrijsko i ljekovito bilje; slama i stočna hrana	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda
ex Poglavlje 13.	Šelak; gume, smole i ostali biljni sokovi i ekstrakti; osim:	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez porijekla, kojom se stiče status proizvoda s porijeklom (3)
ex 1302	Pektinske tvari, pektinati i pektati	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja u kojoj masa upotrijebljenog šećera ne prelazi 40% mase gotovog proizvoda
Poglavlje 14.	Materijali biljnog porijekla za pletarstvo; biljni proizvodi nespomenuti ni uključeni na drugom mjestu	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja
ex Poglavlje 15.	Masti i ulja životinjskog ili biljnog porijekla te proizvodi njihove razgradnje; prerađene jestive masti; životinjski ili biljni voskovi; osim:	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda
od 1504 do 1506	Masti i ulja te njihove frakcije, od riba ili morskih sisara; mast od vune i masne tvari dobijene od nje (uključujući lanolin); ostale životinjske masti i ulja i njihove frakcije, hemijski nemodificirane, nezavisno od toga jesu li rafinirani	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja
1508	Ulje od kikirikija i njegove frakcije, nezavisno od toga jesu li rafinirani, ali hemijski nemodificirani	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog podbroja, osim tarifnog podbroja proizvoda
1509 i 1510	Maslinovo ulje i njegove frakcije	Proizvodnja u kojoj su svi upotrijebljeni biljni materijali dobijeni u potpunosti

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez porijekla, kojom se stiče status proizvoda s porijeklom (3)
1511	Palmino ulje i njegove frakcije, nezavisno od toga jesu li rafinirani, ali hemijski nemodificirani	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog podbroja, osim tarifnog podbroja proizvoda
ex 1512	Ulja od sjemenki suncokreta i njihove frakcije: - za tehničku ili industrijsku upotrebu, osim za proizvodnju prehrambenih proizvoda za prehranu ljudi - ostalo	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda Proizvodnja u kojoj su svi upotrijebljeni biljni materijali dobijeni u potpunosti
1515	Ostale nehlapive (masne) biljne masti i ulja (uključujući jojoba ulje) te njihove frakcije, nezavisno od toga jesu li rafinirani, ali hemijski nemodificirani	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog podbroja, osim tarifnog podbroja proizvoda
ex 1516	Masti i ulja i njihove frakcije, od riba	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja
1520	Glicerol, sirovi; glicerolske vode i lužine	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja
Poglavlje 16.	Proizvodi od mesa, riba, rakova, mekušaca ili drugih vodenih beskičmenjaka	Proizvodnja u kojoj su svi upotrijebljeni materijali iz poglavlja 2., 3. i 16. dobijeni u potpunosti
ex Poglavlje 17.	Šećer i šećerni proizvodi; osim:	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez porijekla, kojom se stiče status proizvoda s porijeklom (3)
1702	Ostali šećeri, uključujući hemijski čistu laktozu, maltozu, glukozu i fruktozu, u krutom stanju; šećerni sirupi bez dodanih aroma ili bojila; umjetni med, nezavisno od toga je li pomiješan s prirodnim medom; karamela: - hemijski čista maltoza i fruktoza - ostalo	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, uključujući ostale materijale iz tarifnog broja 1702 Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda, u kojoj masa upotrijebljenih materijala iz tarifnih brojeva od 1101 do 1108, 1701 i 1703 ne prelazi 30% mase konačnog proizvoda
1704	Šećerni proizvodi (uključujući bijelu čokoladu), bez kakaа	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda, u kojoj: – masa upotrijebljenog šećera ne prelazi 40% mase konačnog proizvoda ili – vrijednost upotrijebljenog šećera ne prelazi 30% cijene franko fabrika proizvoda

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez porijekla, kojom se stiče status proizvoda s porijeklom (3)
ex Poglavlje 18.	Kakao i kakao proizvodi; osim:	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda, u kojoj masa upotrijebljenog šećera ne prelazi 40% mase konačnog proizvoda
ex 1806	Čokolada i ostali prehrambeni proizvodi s kakaom; osim:	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda, u kojoj: – masa upotrijebljenog šećera ne prelazi 40% mase konačnog proizvoda ili – vrijednost upotrijebljenog šećera ne prelazi 30% cijene franko fabrika proizvoda
1806 10	Kakao prah, s dodanim šećerom ili drugim zaslađivačima	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda, u kojoj masa upotrijebljenog šećera ne prelazi 40% mase konačnog proizvoda

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez porijekla, kojom se stiče status proizvoda s porijeklom (3)
1901	Sladni ekstrakt; prehrambeni proizvodi od brašna, prekrupe, krupice, skroba ili sladnog ekstrakta, bez kakaа ili s masenim udjelom kakaа manjim od 40% računato s potpuno odmašćenom osnovom, nespomenuti ni uključeni na drugom mjestu; prehrambeni proizvodi od robe iz tarifnih brojeva od 0401 do 0404, bez kakaа ili s masenim udjelom kakaа manjim od 5% računato s potpuno odmašćenom osnovom, nespomenuti ni uključeni na drugom mjestu: - Sladni ekstrakt - Ostalo	Proizvodnja od žitarica iz poglavlja 10. Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda, u kojoj pojedinačna masa upotrijebljenog šećera i materijala iz poglavlja 4. ne prelazi 40% mase konačnog proizvoda

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez porijekla, kojom se stiče status proizvoda s porijeklom (3)
1902	Tjestenina, nezavisno je li kuhana ili punjena (mesom ili drugim tvarima) ili drukčije pripremljena ili ne, kao što su špageti, makaroni, rezanci, lazanje, njoki, ravioli, kaneloni; kuskus, nezavisno od toga je li pripremljen	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda, u kojoj: – masa upotrijebljenih materijala iz tarifnih brojeva 1006 i od 1101 do 1108 ne prelazi 20% mase konačnog proizvoda, i – masa upotrijebljenih materijala iz poglavlja 2., 3. i 16. ne prelazi 20% mase konačnog proizvoda
1903	Tapioka i zamjena za tapioke pripremljeni od skroba, u obliku pahuljica, zrnaca, kuglica ili sličnih oblika	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim krompirova skroba iz tarifnog broja 1108
1904	Prehrambeni proizvodi dobijeni bubenjem ili prženjem žitarica ili proizvoda od žitarica (npr. kukuruzne pahuljice); žitarice (osim kukuruza) u zrnju ili u obliku pahuljica ili drukčije obrađenih zrna (osim brašna, prekrupe i krupice), pretkuhane ili drukčije pripremljene, nespomenute ni uključene na drugom mjestu	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda, u kojoj: – masa upotrijebljenih materijala iz tarifnih brojeva 1006 i od 1101 do 1108 ne prelazi 20% mase konačnog proizvoda, i – masa upotrijebljenog šećera ne prelazi 40% mase konačnog proizvoda

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez porijekla, kojom se stiče status proizvoda s porijeklom (3)
1905	Hljeb, kolači, keksi i ostali pekarski proizvodi, nezavisno od toga sadrže li kakao; hostije, prazne kapsule vrsta pogodnih za farmaceutsku upotrebu, pečatne oblatne, rižin papir i slični proizvodi	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda, u kojoj masa upotrijebljenih materijala iz tarifnih brojeva 1006 i od 1101 do 1108 ne prelazi 20% mase konačnog proizvoda
ex Poglavlje 20.	Proizvodi od povrća, voća, orašastih plodova ili drugih dijelova biljaka: osim:	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda
2002 i 2003	Paradajz, gljive i tartufi, pripremljeni ili konzervirani na drugi način, osim u sirćetu ili sirćetnoj kiselini	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda, u kojoj su svi upotrijebljeni materijali iz poglavlja 7. dobijeni u potpunosti
2006	Povrće, voće, orašasti plodovi, kore od voća i ostali dijelovi biljaka, konzervirani šećerom (iscijedeni, preliveni ili kandirani)	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda, u kojoj masa upotrijebljenog šećera ne prelazi 40% mase konačnog proizvoda
2007	Džemovi, voćni želei, marmelade, pirei i paste od voća ili orašastih plodova, dobijeni kuhanjem, nezavisno od toga sadržavaju li dodani šećer ili druge zaslađivače	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda, u kojoj masa upotrijebljenog šećera ne prelazi 40% mase konačnog proizvoda

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez porijekla, kojom se stiče status proizvoda s porijeklom (3)
ex 2008	Proizvodi, osim: - orašastih plodova, bez dodatka šećera ili alkohola, - maslaca od kikirikija; mješavina na bazi žitarica; palmine jezgre; kukuruza, - voća i orašastih plodova, kuhanih na drugi način osim u pari ili vodi, bez dodanog šećera, smrznutih	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda, u kojoj masa upotrijebljenog šećera ne prelazi 40% mase konačnog proizvoda
2009	Voćni sokovi (uključujući mošt od grožđa) i sokovi od povrća, nefermentirani i bez dodanog alkohola, nezavisno od toga sadrže li dodani šećer ili druge zaslađivače	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda, u kojoj masa upotrijebljenog šećera ne prelazi 40% mase konačnog proizvoda
ex Poglavlje 21.	Razni prehrambeni proizvodi; osim:	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda
2103	- Umaci i preparati za umake; miješane začinske tvari i miješana začinska sredstva - Brašno i krupica od gorušice i pripremljena gorušica (senf)	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda. Međutim, smije se upotrijebiti brašno od gorušice ili pripremljena gorušica Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez porijekla, kojom se stiče status proizvoda s porijeklom (3)
2105	Sladoled i ostali jestivi ledeni proizvodi, nezavisno od toga sadrže li kakao	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda, u kojoj: – pojedinačna masa upotrijebljenog šećera i materijala iz poglavlja 4. ne prelazi 40% masa konačnog proizvoda i – ukupna kombinirana masa upotrijebljenog šećera i materijala iz poglavlja 4. ne prelazi 60% mase konačnog proizvoda
2106	Prehrambeni proizvodi koji nisu spomenuti ni uključeni na drugom mjestu	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda, u kojoj masa upotrijebljenog šećera ne prelazi 40% mase konačnog proizvoda

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez porijekla, kojom se stiče status proizvoda s porijeklom (3)
ex Poglavlje 22.	Pića, alkoholi i sirće, osim:	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda, u kojoj su svi upotrijebljeni materijali iz tarifnih podbrojeva 0806 10, 2009 61, 2009 69 dobijeni u potpunosti
2202	Vode, uključujući mineralne vode i gazirane vode, s dodanim šećerom ili drugim zaslađivačima ili aromatizirane, te ostala bezalkoholna pića, osim voćnih sokova ili sokova od povrća iz tarifnog broja 2009	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda
2207 i 2208	Nedenaturirani etilni alkohol s volumnim udjelom alkohola većim ili manjim od 80%; žestoka pića, likeri i ostala alkoholna pića	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja 2207 ili 2208, u kojima su svi materijali iz tarifnih podbrojeva 0806 10, 2009 61, 2009 69 dobijeni u potpunosti
ex Poglavlje 23.	Ostaci i otpaci od prehrambene industrije; pripremljena životinjska hrana, osim:	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez porijekla, kojom se stiče status proizvoda s porijeklom (3)
2309	Preparati koji se koriste za hranjenje životinja	Proizvodnja u kojoj: – su svi upotrijebljeni materijali iz poglavlja 2. i 3. dobijeni u potpunosti, – masa upotrijebljenih materijala iz poglavlja 10. i 11. i tarifnih brojeva 2302 i 2303 ne prelazi 20% mase konačnog proizvoda, – pojedinačna masa upotrijebljenog šećera i materijala iz poglavlja 4. ne prelazi 40% mase konačnog proizvoda, i – ukupna kombinirana masa upotrijebljenog šećera i materijala iz poglavlja 4. ne prelazi 50% mase konačnog proizvoda
ex Poglavlje 24.	Duhan i prerađena zamjena za duhan; osim:	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja u kojoj masa materijala iz tarifnog broja 2401 ne prelazi 30% ukupne mase upotrijebljenih materijala iz poglavlja 24.

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без порijekла, којом се стиже статус производа с порижклом (3)
2401	Непрерађени дуhan; дуhански отпаци	Производња у којој су сви материјали из тарифног броја 2401 добијени у потпуности
ex 2402	Цигарете од дуhana или замијене за дуhan	Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа и дуhana за пушење из тарифног подброја 2403 19, у којој је најмање 10% масеног удјела свих употријебљених материјала из тарифног броја 2401 добијено у потпуности
ex 2403	Производи намијенјени за удисање загријавањем или другим средствима, без изгарања	Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа, у којој је најмање 10% масеног удјела свих употријебљених материјала из тарифног броја 2401 добијено у потпуности
ex Пoглавље 25.	So; сumpор; земља и камен; гипсани материјали, креч и цемент; осим:	Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа или Производња у којој вриједност свих употријебљених материјала не прелази 70% цијене франко фабрика производа

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без порижкла, којом се стиже статус производа с порижклом (3)
ex 2519	Дробљени природни магнезијум карбонат (магнезит) у херметички затвореним контејнерима и магнезијум оксид, чисти или нечисти, осим топлогеног магнезијум оксида или мртво печеног (синтераног) магнезијум оксида	Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа. Међутим, може се употријебити природни магнезијум карбонат (магнезит)
Пoглавље 26.	Руде, троске и পেпо	Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа
ex Пoглавље 27.	Минерална горива, минерална улја и производи њихове дестилације; битумenske супstance; минерални воскови; осим:	Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа или Производња у којој вриједност свих употријебљених материјала не прелази 50% цијене франко фабрика производа

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без порижкла, којом се стиже статус производа с порижклом (3)
ex 2707	Улја у којима маса ароматских премађује масу nearоматских састојака, слична минералним улјима добијенима дестилацијом угљених катрана на високим температурима, код којих се више од 65% запремине дестилира на температури до 250°C (укључујући мјешавине есенције нафте и бензола), за кориштење као погонско или гориво за гријање	Postupci рафинирања и/или један или више специфичних поступака ⁽¹⁾ или други поступци у којима сви употријебљени материјали морају бити разврстани у тарифне бројеве који се разликују од тарифног броја производа. Међутим, материјали из истог тарифног броја као и производ могу се употријебити под условом да њихова укупна вриједност не прелази 50% цијене франко фабрика производа
2710	Нафтна улја и улја добијена од битуменских минерала, осим сирових; производи неспоменути ни укључени на другом мјесту, с масеним удјелом нафтних улја или улја добијених од битуменских минерала од 70% или већим, која чине основне састојке тих производа; отпадна улја	Postupci рафинирања и/или један или више специфичних поступака ⁽¹⁾ или други поступци у којима сви употријебљени материјали морају бити разврстани у тарифне бројеве који се разликују од тарифног броја производа. Међутим, материјали из истог тарифног броја као и производ могу се употријебити под условом да њихова укупна вриједност не прелази 50% цијене франко фабрика производа

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez porijekla, kojom se stiče status proizvoda s porijeklom (3)
2711	Naftni gasovi i ostali gasoviti ugljovodonici	Postupci rafiniranja i/ili jedan ili više specifičnih postupaka ⁽¹⁾ ili drugi postupci u kojima svi upotrijebljeni materijali moraju biti razvrstani u tarifne brojeve koji se razlikuju od tarifnog broja proizvoda. Međutim, materijali iz istog tarifnog broja kao i proizvod mogu se upotrijebiti pod uslovom da njihova ukupna vrijednost ne prelazi 50% cijene franko fabrika proizvoda
2712	Vazelin; parafinski vosak, mikrokristalni naftni vosak, presovani parafini, ozokerit, vosak mrkog ugljena, vosak od treseta, ostali mineralni voskovi i slični proizvodi dobijeni sintezom ili drugim postupcima, bez obzira na to jesu li obojeni	Postupci rafiniranja i/ili jedan ili više specifičnih postupaka ⁽¹⁾ ili drugi postupci u kojima svi upotrijebljeni materijali moraju biti razvrstani u tarifne brojeve koji se razlikuju od tarifnog broja proizvoda. Međutim, materijali iz istog tarifnog broja kao i proizvod mogu se upotrijebiti pod uslovom da njihova ukupna vrijednost ne prelazi 50% cijene franko fabrika proizvoda

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez porijekla, kojom se stiče status proizvoda s porijeklom (3)
2713	Naftni koks, naftni bitumen i ostali ostaci od nafte ili od ulja dobijenih od bitumenskih minerala	Postupci rafiniranja i/ili jedan ili više specifičnih postupaka ⁽¹⁾ ili drugi postupci u kojima svi upotrijebljeni materijali moraju biti razvrstani u tarifne brojeve koji se razlikuju od tarifnog broja proizvoda. Međutim, materijali iz istog tarifnog broja kao i proizvod mogu se upotrijebiti pod uslovom da njihova ukupna vrijednost ne prelazi 50% cijene franko fabrika proizvoda
Poglavlje 28.	Anorganska hemijska jedinjenja, organska ili anorganska jedinjenja plemenitih metala, metala rijetkih zemalja, radioaktivnih elemenata ili izotopa	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda. Međutim, materijali iz istog tarifnog broja kao i proizvod mogu se upotrijebiti pod uslovom da njihova ukupna vrijednost ne prelazi 20% cijene franko fabrika proizvoda ili Proizvodnja u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 50% cijene franko fabrika proizvoda

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez porijekla, kojom se stiče status proizvoda s porijeklom (3)
ex Poglavlje 29.	Organska hemijska jedinjenja; osim:	Jedan ili više specifičnih postupaka ⁽⁴⁾ ili Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda. Međutim, materijali iz istog tarifnog broja kao i proizvod mogu se upotrijebiti pod uslovom da njihova ukupna vrijednost ne prelazi 20% cijene franko fabrika proizvoda ili Proizvodnja u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 50% cijene franko fabrika proizvoda

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez porijekla, kojom se stiče status proizvoda s porijeklom (3)
ex 2901	Aciklični ugljovodonici za pogonsko ili ogrjevno gorivo	Jedan ili više specifičnih postupaka ⁽⁴⁾ ili Postupci rafiniranja i/ili jedan ili više specifičnih postupaka ⁽¹⁾ ili Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda. Međutim, materijali iz istog tarifnog broja kao i proizvod mogu se upotrijebiti pod uslovom da njihova ukupna vrijednost ne prelazi 50% cijene franko fabrika proizvoda
ex 2902	Ciklani i cikleni (osim azulena), benzen, toluen i ksileni, za pogonsko ili ogrjevno gorivo	Jedan ili više specifičnih postupaka ⁽⁴⁾ ili Postupci rafiniranja i/ili jedan ili više specifičnih postupaka ⁽¹⁾ ili Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda. Međutim, materijali iz istog tarifnog broja kao i proizvod mogu se upotrijebiti pod uslovom da njihova ukupna vrijednost ne prelazi 50% cijene franko fabrika proizvoda

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez porijekla, kojom se stiče status proizvoda s porijeklom (3)
ex 2905	Metalni alkoholati od alkohola iz ovog tarifnog broja i od etanola	Jedan ili više specifičnih postupaka ⁽⁴⁾ ili Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, uključujući ostale materijale iz tarifnog broja 2905. Međutim, metalni alkoholati iz ovog tarifnog broja mogu se upotrijebiti pod uslovom da njihova ukupna vrijednost ne prelazi 20% cijene franko fabrika proizvoda ili Proizvodnja u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 50% cijene franko fabrika proizvoda
Poglavlje 30.	Farmaceutski proizvodi	Jedan ili više specifičnih postupaka ⁽⁴⁾ ili Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без поријекла, којом се стиже статус производа с поријеклом (3)
Поглавље 31.	Џубрива	<p>Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа. Међутим, материјали из истог тарифног броја као и производ могу се употребити под условом да њихова укупна вриједност не прелази 20% цијене франко фабрика производа</p> <p>или</p> <p>Производња у којој вриједност свих употребљених материјала не прелази 50% цијене франко фабрика производа</p>
Поглавље 32.	Екстракти за штављење или бојење; танини и њихови деривати; боје, пигменти и друге супстанце за бојење; боје и лакови; китови и друге масе за бртвљење; штампарске боје и тинте	<p>Један или више специфичних поступака⁽⁴⁾ или</p> <p>Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа. Међутим, материјали из истог тарифног броја као и производ могу се употребити под условом да њихова укупна вриједност не прелази 20% цијене франко фабрика производа</p> <p>или</p> <p>Производња у којој вриједност свих употребљених материјала не прелази 50% цијене франко фабрика производа</p>

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без поријекла, којом се стиже статус производа с поријеклом (3)
Поглавље 33.	Етерична улја и резиниоиди; парфимеријски, козметички или тоалетни производи	<p>Један или више специфичних поступака⁽⁴⁾ или</p> <p>Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа. Међутим, материјали из истог тарифног броја као и производ могу се употребити под условом да њихова укупна вриједност не прелази 20% цијене франко фабрика производа</p> <p>или</p> <p>Производња у којој вриједност свих употребљених материјала не прелази 50% цијене франко фабрика производа</p>

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без поријекла, којом се стиже статус производа с поријеклом (3)
Поглавље 34.	Сапун, органска површински активна средства, приправци за прање, приправци за подмазивање, умјетни воскови, припремљени воскови, приправци за полирање и чишћење, свијеће и слични производи, пасте за моделирање, "зубарски воскови" те зубарски приправци на основи садре	<p>Један или више специфичних поступака⁽⁴⁾ или</p> <p>Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа. Међутим, материјали из истог тарифног броја као и производ могу се употребити под условом да њихова укупна вриједност не прелази 20% цијене франко фабрика производа</p> <p>или</p> <p>Производња у којој вриједност свих употребљених материјала не прелази 50% цијене франко фабрика производа</p>

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez porijekla, kojom se stiče status proizvoda s porijeklom (3)
Poglavlje 35.	Bjelančevinaste supstance; modificirani skrobovi; ljepila; enzimi	Jedan ili više specifičnih postupaka ⁽⁴⁾ ili Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda. Međutim, materijali iz istog tarifnog broja kao i proizvod mogu se upotrijebiti pod uslovom da njihova ukupna vrijednost ne prelazi 20% cijene franko fabrika proizvoda ili Proizvodnja u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 40% cijene franko fabrika proizvoda

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez porijekla, kojom se stiče status proizvoda s porijeklom (3)
Poglavlje 36.	Eksplozivi; pirotehnički proizvodi; šibice; piroforne slitine; pojedini zapaljivi preparati	Jedan ili više specifičnih postupaka ⁽⁴⁾ ili Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda. Međutim, materijali iz istog tarifnog broja kao i proizvod mogu se upotrijebiti pod uslovom da njihova ukupna vrijednost ne prelazi 20% cijene franko fabrika proizvoda ili Proizvodnja u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 50% cijene franko fabrika proizvoda

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez porijekla, kojom se stiče status proizvoda s porijeklom (3)
Poglavlje 37.	Proizvodi za fotografsku i kinematografsku upotrebu	Jedan ili više specifičnih postupaka ⁽⁴⁾ ili Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda. Međutim, materijali iz istog tarifnog broja kao i proizvod mogu se upotrijebiti pod uslovom da njihova ukupna vrijednost ne prelazi 20% cijene franko fabrika proizvoda ili Proizvodnja u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 50% cijene franko fabrika proizvoda

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez porijekla, kojom se stiče status proizvoda s porijeklom (3)
ex Poglavlje 38.	Razni hemijski proizvodi; osim:	Jedan ili više specifičnih postupaka ⁽⁴⁾ ili Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda. Međutim, materijali iz istog tarifnog broja kao i proizvod mogu se upotrijebiti pod uslovom da njihova ukupna vrijednost ne prelazi 20% cijene franko fabrika proizvoda ili Proizvodnja u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 50% cijene franko fabrika proizvoda
ex 3811	Antidetonacijski pripravci, inhibitori oksidacije, smolni inhibitori, poboljšivači viskoznosti, antikorozijski preparati i ostali pripremljeni aditivi, za mineralna ulja (uključujući benzin) ili za ostale tečnosti koje se koriste za iste namjene kao i mineralne ulja: - pripremljeni dodaci za ulja za podmazivanje koji sadrže naftna ulja ili ulja dobijena od bitumenskih minerala	Jedan ili više specifičnih postupaka ⁽⁴⁾ ili Proizvodnja u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala iz tarifnog broja 3811 ne prelazi 50% cijene franko fabrika proizvoda

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez porijekla, kojom se stiče status proizvoda s porijeklom (3)
ex 3824 99 i ex 3826 00	Biodizel	Proizvodnja u kojoj se biodizel dobija transesterifikacijom i/ili esterifikacijom ili hidrotretiranjem
Poglavlje 39.	Plastične mase i proizvodi od plastičnih masa	Jedan ili više specifičnih postupaka ⁽⁴⁾ ili Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda. Međutim, materijali iz istog tarifnog podbroja kao i proizvod mogu se upotrijebiti pod uslovom da njihova ukupna vrijednost ne prelazi 20% cijene franko fabrika proizvoda ili Proizvodnja u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 50% cijene franko fabrika proizvoda

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez porijekla, kojom se stiče status proizvoda s porijeklom (3)
ex Poglavlje 40.	Kaučuk i proizvodi od kaučuka; osim:	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda ili Proizvodnja u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 50% cijene franko fabrika proizvoda
ex 4012	Protektirane pneumatske gume, pune gume ili gume sa zračnim komorama, od gume	Protektiranje korištenih guma
ex Poglavlje 41.	Sirova koža (osim krzna) i štavljena koža; osim:	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda
od 4104 do 4106	Štavljene ili "crust" kože, bez vune ili dlake, nezavisno od toga jesu li cijepane ili ne, ali ne dalje obrađene	Ponovno štavljenje kože ili Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez porijekla, kojom se stiče status proizvoda s porijeklom (3)
Poglavlje 42.	Proizvodi od kože; sedlarski ili remenarski proizvodi; predmeti za putovanje, ručne torbe i slični spremnici; proizvodi od životinjskih crijeva (osim od dudovog svilca)	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda ili Proizvodnja u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 50% cijene franko fabrika proizvoda
ex Poglavlje 43.	Prirодно i umjetno krzno; proizvodi od krzna; osim:	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda
ex 4302	Štavljenа ili obrađena krzna, sastavljena: - nape, odsječci i slični oblici - ostalo	Bijeljenje ili bojenje, uz rezanje i sastavljanje nesastavljenog štavljenog ili doradenog krzna Proizvodnja od nesastavljenih štavljenih ili doradenih krzna
4303	Odjeća, dodaci za odjeću i ostali proizvodi od krzna	Proizvodnja od nesastavljenog, štavljenog ili obrađenog krzna iz tarifnog broja 4302

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez porijekla, kojom se stiče status proizvoda s porijeklom (3)
ex Poglavlje 44.	Drvo i proizvodi od drveta; drveni ugljen; osim:	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda ili Proizvodnja u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 50% cijene franko fabrika proizvoda
ex 4407	Drvo obrađeno po dužini piljenjem ili glodanjem, sječenjem ili ljuštenjem, debljine veće od 6 mm, blanјano, brušeno ili spajano na krajevima	Blanјanje, brušenje ili spajanje na krajevima
ex 4408	Listovi za furniranje (uključujući one dobijene rezanjem laminiranog drveta nožem) i za šperploče debljine ne veće od 6 mm, spoјeni, i drugo drvo pilјeno po dužini, rezano nožem ili ljušteno debljine ne veće od 6 mm, blanјano, brušeno ili spoјeno na krajevima	Spajanje, blanјanje, brušenje ili spajanje na krajevima
od ex 4410 do ex 4413	Rubne letvice i vijenci od drveta za pokućstvo, okvire, za unutrašnju dekoraciju	Prerada u oblikovane letvice ili vijence
ex 4415	Sanduci, kutije, gajbe, bubnjevi i slična ambalaža za pakiranje, od drveta	Proizvodnja od ploča koje nisu izrezane na određenu veličinu

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez porijekla, kojom se stiče status proizvoda s porijeklom (3)
ex 4418	- Građevinska stolarija i ostali proizvodi za građevinarstvo, od drveta - Rubne letvice i vijenci	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda. Međutim, mogu se upotrijebiti celularne drvene ploče, pilјena šindra i cijepana šindra. Ukrasna lajsna ili zidna draperija
ex 4421	Drvo obrađeno za šibice; drveni klinovi ili klinčići za obuću	Proizvodnja od drveta iz bilo kojeg tarifnog broja, osim obrađenog drveta iz tarifnog broja 4409
Poglavlje 45.	Pluto i proizvodi od pluta	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda ili Proizvodnja u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 50% cijene franko fabrika proizvoda
Poglavlje 46.	Proizvodi od slame, esparta ili drugih materijala za pletarstvo; košarački i pletarski proizvodi	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda ili Proizvodnja u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 50% cijene franko fabrika proizvoda

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez porijekla, kojom se stiče status proizvoda s porijeklom (3)
Poglavlje 47.	Celuloza od drveta ili drugih vlaknastih celuloznih materijala; papirni ili karton (otpaci i ostaci) namijenjeni ponovnoj preradi	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda ili Proizvodnja u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 50% cijene franko fabrika proizvoda
Poglavlje 48.	Papir i karton; proizvodi od papirne mase, papira ili od kartona	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda ili Proizvodnja u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 50% cijene franko fabrika proizvoda
Poglavlje 49.	Štampane knjige, novine, slike i ostali proizvodi grafičke industrije; rukopisi, pisani tekstovi i nacrti	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja osim iz tarifnog broja proizvoda ili Proizvodnja u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 50% cijene franko fabrika proizvoda

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez porijekla, kojom se stiče status proizvoda s porijeklom (3)
ex Poglavlje 50.	Svila; osim:	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda
ex 5003	Svileni otpaci (uključujući čahure neprikladne za odmatanje, otpadnu pređu i rastrgane tekstilne materijale), grebenani ili češljani	Grebananje ili češljanje svilenih otpadaka
od 5004 do ex 5006	Svilena pređa i pređa od svilenih otpadaka	(2) Predenje prirodnih vlakana ili Ekstruzija umjetnih ili sintetičkih beskonačnih filamenata u kombinaciji s predenjem ili Ekstruzija umjetnih ili sintetičkih beskonačnih filamenata u kombinaciji s uvijanjem ili Uvijanje u kombinaciji sa svim mehaničkim postupcima

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez porijekla, kojom se stiže status proizvoda s porijeklom (3)
5007	Tkanine od svile ili svilenih otpadaka	(2) Predenje prirodnih i/ili umjetnih ili sintetičkih rezanih vlakana u kombinaciji s tkanjem ili Ekstruzija prede od umjetnih ili sintetičkih filamenata u kombinaciji s tkanjem ili Uvijanje ili bilo koji mehanički postupak u kombinaciji s tkanjem ili Tkanje u kombinaciji s bojenjem ili Bojenje prede u kombinaciji s tkanjem ili Tkanje u kombinaciji sa štamptom ili Štampanje (kao samostalni postupak)

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez porijekla, kojom se stiže status proizvoda s porijeklom (3)
ex Poglavlje 51.	Vuna, fina ili gruba životinjska dlaka, pređa i tkanine od konjske dlake; osim:	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda
od 5106 do 5110	Pređa od vune, fine ili grube životinjske dlake ili konjske dlake	(2) Predenje prirodnih vlakana ili Ekstruzija umjetnih ili sintetičkih vlakana u kombinaciji s pređenjem ili Uvijanje u kombinaciji sa svim mehaničkim postupcima

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez porijekla, kojom se stiže status proizvoda s porijeklom (3)
od 5111 do 5113	Tkanine od vune, fine ili grube životinjske dlake ili konjske dlake:	(2) Predenje prirodnih i/ili umjetnih ili sintetičkih rezanih vlakana u kombinaciji s tkanjem ili Ekstruzija prede od umjetnih ili sintetičkih filamenata u kombinaciji s tkanjem ili Tkanje u kombinaciji s bojenjem ili Bojenje prede u kombinaciji s tkanjem ili Tkanje u kombinaciji sa štamptom ili Štampanje (kao samostalni postupak)

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez porijekla, kojom se stiče status proizvoda s porijeklom (3)
ex Poglavlje 52.	Pamuk; osim:	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda
od 5204 do 5207	Pamučna pređa i konac	(2) Predenje prirodnih vlakana ili Ekstruzija umjetnih ili sintetičkih vlakana u kombinaciji s pređenjem ili Uvijanje u kombinaciji sa svim mehaničkim postupcima

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez porijekla, kojom se stiče status proizvoda s porijeklom (3)
od 5208 do 5212	Pamučne tkanine	(2) Predenje prirodnih i/ili umjetnih ili sintetičkih reznih vlakana u kombinaciji s tkanjem ili Ekstruzija pređe od umjetnih ili sintetičkih filamenata u kombinaciji s tkanjem ili Uvijanje ili bilo koji mehanički postupak u kombinaciji s tkanjem ili Tkanje u kombinaciji s bojenjem ili premazivanjem ili laminiranjem ili Bojenje pređe u kombinaciji s tkanjem ili Tkanje u kombinaciji sa štamptom ili Štampanje (kao samostalni postupak)

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez porijekla, kojom se stiče status proizvoda s porijeklom (3)
ex Poglavlje 53.	Ostala biljna tekstilna vlakna; papirna pređa i tkanine od papirne pređe; osim:	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda
od 5306 do 5308	Pređa od ostalih biljnih tekstilnih vlakana; papirna pređa	(2) Predenje prirodnih vlakana ili Ekstruzija umjetnih ili sintetičkih vlakana u kombinaciji s pređenjem ili Uvijanje u kombinaciji sa svim mehaničkim postupcima

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez porijekla, kojom se stiče status proizvoda s porijeklom (3)
od 5309 do 5311	Tkanine od ostalih biljnih tekstilnih vlakana; tkanine od papirne pređe:	⁽²⁾ Predenje prirodnih i/ili umjetnih ili sintetičkih reznih vlakana u kombinaciji s tkanjem ili Ekstruzija pređe od umjetnih ili sintetičkih filamenata u kombinaciji s tkanjem ili Tkanje u kombinaciji s bojenjem ili premazivanjem ili laminiranjem ili Bojenje pređe u kombinaciji s tkanjem ili Tkanje u kombinaciji sa štamptom ili Štampanje (kao samostalni postupak)

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez porijekla, kojom se stiču status proizvoda s porijeklom (3)
od 5401 do 5406	Pređa, monofilament i konac od umjetnih ili sintetičkih filamenata	⁽²⁾ Predenje prirodnih vlakana ili Ekstruzija umjetnih ili sintetičkih vlakana u kombinaciji s pređenjem ili Uvijanje u kombinaciji sa svim mehaničkim postupcima

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez porijekla, kojom se stiče status proizvoda s porijeklom (3)
5407 i 5408	Tkanine od reznih umjetnih vlakana	⁽²⁾ Predenje prirodnih i/ili umjetnih ili sintetičkih reznih vlakana u kombinaciji s tkanjem ili Ekstruzija pređe od umjetnih ili sintetičkih filamenata u kombinaciji s tkanjem ili Uvijanje ili bilo koji mehanički postupak u kombinaciji s tkanjem ili Bojenje pređe u kombinaciji s tkanjem ili Tkanje u kombinaciji s bojenjem ili prevlačenjem ili laminiranjem ili Tkanje u kombinaciji sa štamptom ili Štampanje (kao samostalni postupak)

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez porijekla, kojom se stiču status proizvoda s porijeklom (3)
od 5501 do 5507	Umjetna ili sintetička rezana vlakna	Ekstruzija umjetnih ili sintetičkih vlakana
od 5508 do 5511	Pređa i konac za šivanje od umjetnih ili sintetičkih rezanih vlakana	(2) Predenje prirodnih vlakana ili Ekstruzija umjetnih ili sintetičkih vlakana u kombinaciji s predenjem ili Uvijanje u kombinaciji sa svim mehaničkim postupcima

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez porijekla, kojom se stiče status proizvoda s porijeklom (3)
od 5512 do 5516	Tkanine od umjetnih ili sintetičkih rezanih vlakana:	(2) Predenje prirodnih i/ili umjetnih ili sintetičkih rezanih vlakana u kombinaciji s tkanjem ili Ekstruzija pređe od umjetnih ili sintetičkih filamenata u kombinaciji s tkanjem ili Uvijanje ili bilo koji mehanički postupak u kombinaciji s tkanjem ili Tkanje u kombinaciji s bojenjem ili prevlačenjem ili laminiranjem ili Bojenje pređe u kombinaciji s tkanjem ili Tkanje u kombinaciji sa štamptom ili Štampanje (kao samostalni postupak)

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez porijekla, kojom se stiče status proizvoda s porijeklom (3)
ex Poglavlje 56.	Vata, filc i netkani materijali; posebna preda; konopi, uzice i užad te proizvodi od njih; osim:	(2) Predenje prirodnih vlakana ili Ekstruzija umjetnih ili sintetičkih vlakana u kombinaciji s pređenjem
5601	Vata od tekstilnih materijala i proizvodi od vate; tekstilna vlakna, dužine ne veće od 5 mm (flok); prah i nope od tekstilnog materijala	Predenje prirodnih vlakana ili Ekstruzija umjetnih ili sintetičkih vlakana u kombinaciji s pređenjem ili Flokiranje u kombinaciji s bojenjem ili štamptom ili Prevlačenje, flokiranje, laminiranje ili metaliziranje u kombinaciji s barem još dvije glavne pripremne ili završne obrade (kao što je cijedenje, obrada za otpornost na skupljanje, termofiksacija, trajna dorada) uz uslov da vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 50% cijene franko fabrika proizvoda

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez porijekla, kojom se stiče status proizvoda s porijeklom (3)
5602	Filc, nezavisno od toga je li impregniran, prevučen, prekriven ili laminiran: - iglasti filc	(2) Ekstruzija umjetnih ili sintetičkih vlakana u kombinaciji s oblikovanjem tkanine, Međutim mogu se koristiti: – polipropilenski filament iz tarifnog broja 5402, – polipropilenska vlakna iz tarifnog broja 5503 ili 5506, ili – polipropilenski filament kućine iz tarifnog broja 5501, pri čemu je u svim primjerima udio svakog monofilamenta ili vlakna manji od 9 deciteksa, uz uslov da njihova ukupna vrijednost ne prelazi 40% cijene franko fabrika proizvoda ili Samo oblikovanje netkane tkanine u slučaju filca napravljenog od prirodnih vlakana

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez porijekla, kojom se stiče status proizvoda s porijeklom (3)
	- ostalo	(2) Ekstruzija umjetnih ili sintetičkih vlakana u kombinaciji s oblikovanjem tkanine, ili Samo oblikovanje netkane tkanine u slučaju ostalog filca <u>napravljenog od prirodnih vlakana</u>
5603	Netkani materijali, nezavisno od toga jesu li impregnirani, prevučeni, prekriveni ili laminirani	
od 5603 11 do 5603 14	Netkani materijali, nezavisno od toga jesu li impregnirani, prevučeni, prekriveni ili laminirani, od sintetičkih ili umjetnih filamenata	Proizvodnja od – usmjerenih ili nasumično usmjerenih filamenata ili – supstanci ili polimera prirodnog ili umjetnog ili sintetičkog porijekla, u oba slučaja tako da se spoje na netkani materijal

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez porijekla, kojom se stiče status proizvoda s porijeklom (3)
od 5603 91 do 5603 94	Netkani materijali, nezavisno od toga jesu li impregnirani, prevučeni, prekriveni ili laminirani, osim od sintetičkih ili umjetnih vlakana	Proizvodnja od – usmjerenih ili nasumično usmjerenih reznih vlakana ili i/ili – sječene prede, prirodnog ili umjetnog ili sintetičkog porijekla, nakon povezivanja na netkani materijal
5604	Niti i kanapa od gume, prekriveni tekstilnim materijalom; tekstilna preda, vrpce i slično iz tarifnih brojeva 5404 ili 5405, impregnirani, prevučeni, prekriveni ili obloženi gumom ili plastičnom masom: - niti i kanapa od gume, prekriveni tekstilnim materijalom - ostalo	Proizvodnja od niti i kanapa od gume koji nisu prekriveni tekstilnim materijalom (2) Predenje prirodnih vlakana ili Ekstruzija umjetnih ili sintetičkih vlakana u kombinaciji s pređenjem ili Uvijanje u kombinaciji sa svim mehaničkim postupcima

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez porijekla, kojom se stiče status proizvoda s porijeklom (3)
5605	Metalizirana pređa, nezavisno od toga je li upletena ili neupletena, koja se sastoji od tekstilne pređe, traka i sličnih oblika iz tarifnih brojeva 5404 ili 5405, kombiniranih s metalom u obliku niti, traka ili praha ili prekrivenih metalom	(2) Predenje prirodnih i/ili umjetnih ili sintetičkih reznih vlakana ili Ekstruzija umjetnih ili sintetičkih vlakana u kombinaciji s pređenjem ili Uvijanje u kombinaciji sa svim mehaničkim postupcima
5606	Obavijena pređa, obavijene trake i slični oblici iz tarifnog broja 5404 ili 5405 (osim pređe iz tarifnog broja 5605 i obavijene pređe od konjske dlake); šenil-pređa (uključujući flokiranu šenil-pređu); efektna pređa s petljama	(2) Ekstruzija umjetnih ili sintetičkih vlakana u kombinaciji s pređenjem ili Končanje u kombinaciji s obavijanjem ili Predenje prirodnih i/ili umjetnih ili sintetičkih reznih vlakana ili Flokiranje u kombinaciji s bojenjem

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez porijekla, kojom se stiče status proizvoda s porijeklom (3)
Poglavlje 57.	Tepisi i ostali tekstilni podni pokrivači:	(2) Predenje prirodnih i/ili umjetnih ili sintetičkih reznih vlakana u kombinaciji s tkanjem ili taftingom ili Ekstruzija pređe od umjetnih ili sintetičkih filamenata u kombinaciji s tkanjem ili taftingom ili Proizvodnja od kokosove pređe ili sisal pređe ili pređe od jute ili klasične viskozne pređe izrađene prstenastim postupkom pređenja ili Tafting u kombinaciji s bojenjem ili štampanjem ili Flokiranje u kombinaciji s bojenjem ili štampanjem ili Ekstruzija umjetnih ili sintetičkih vlakana u kombinaciji s tehnikama bez tkanja, uključujući probadanje iglom Tkanine od jute mogu se upotrijebiti kao podloga

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez porijekla, kojom se stiče status proizvoda s porijeklom (3)
ex Poglavlje 58.	Posebne tkanine; tekstilni proizvodi dobijeni tafting postupkom; čipke; tapiserije; pozamanterija; vez; osim:	⁽²⁾ Predenje prirodnih i/ili umjetnih ili sintetičkih rezanih vlakana u kombinaciji s tkanjem ili tafting ili Ekstruzija pređe od umjetnih ili sintetičkih filamenata u kombinaciji s tkanjem ili taftingom ili Tkanje u kombinaciji s bojenjem ili flokiranjem ili prevlačenjem ili laminiranjem ili metaliziranjem ili Tafting u kombinaciji s bojenjem ili štamptom ili Flokiranje u kombinaciji s bojenjem ili štamptom ili Bojenje pređe u kombinaciji s tkanjem ili Tkanje u kombinaciji sa štamptom ili Štampanje (kao samostalni postupak)

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez porijekla, kojom se stiče status proizvoda s porijeklom (3)
5805	Ručno tkane tapiserije vrsta Gobelins, Flanders, Aubusson, Beauvais i slično, te tapiserije rađene iglom (na primjer, sitnim bodom, križićima), nezavisno jesu li gotove ili ne	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda
5810	Vez u metraži, u trakama ili motivima	Vez u kojem vrijednost svih upotrijebljenih materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda, ne prelazi 50% cijene franko fabrika proizvoda
5901	Tekstilni materijali prevučeni ljepilom ili skrobnim tvarima, vrsta koje se upotrebljava za vanjske uveze knjiga ili slično; tkanine za kopiranje ili precrtavanje; platna pripremljena za slikanje; "buckram" i slični kruti tekstilni materijali vrsta koje se upotrebljava za izradu šešira	Tkanje u kombinaciji s bojenjem ili flokiranjem ili prevlačenjem ili laminiranjem ili metaliziranjem ili Flokiranje u kombinaciji s bojenjem ili štamptom
5902	Kord tkanine za vanjske pneumatske gume od pređe velike čvrstoće od najlona ili ostalih poliamida, poliestera ili viskoznoг rajona: - s masenim udjelom tekstilnih tvari manjim od 90% - ostalo	Tkanje Ekstruzija umjetnih ili sintetičkih vlakana u kombinaciji s tkanjem

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez porijekla, kojom se stiče status proizvoda s porijeklom (3)
5903	Tkanine impregnirane, premazane, prevučene, prekrivene ili laminirane plastičnim masama, osim onih iz tarifnog broja 5902	Tkanje u kombinaciji s bojenjem ili flokiranjem ili prevlačenjem ili laminiranjem ili metaliziranjem ili Tkanje u kombinaciji sa štampanjem ili Štampanje (kao samostalni postupak)
5904	Linoleum, nezavisno od toga je li rezan u oblike; podni pokrivači dobijeni premazivanjem ili prevlačenjem tekstilne podloge, nezavisno od toga jesu li rezani u oblike	(2) Tkanje u kombinaciji s bojenjem ili prevlačenjem ili laminiranjem ili metaliziranjem Tkanine od jute mogu se upotrijebiti kao podloga.
5905	Tekstilne zidne obloge: – impregnirane, premazane ili prekrivene gumom, plastičnim supstancama ili drugim supstancama	Tkanje, pletenje ili izrada netkane tkanine u kombinaciji s impregniranjem ili premazivanjem ili prevlačenjem ili laminiranjem ili metaliziranjem

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez porijekla, kojom se stiče status proizvoda s porijeklom (3)
	- ostalo	(2) Predenje prirodnih i/ili umjetnih ili sintetičkih reznih vlakana u kombinaciji s tkanjem ili Ekstruzija pređe od umjetnih ili sintetičkih filamenata u kombinaciji s tkanjem ili Tkanje, pletenje ili izrada netkane tkanine u kombinaciji s bojenjem ili prevlačenjem ili laminiranjem ili Tkanje u kombinaciji s štampanjem ili Štampanje (kao samostalni postupak)

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без порijekла, којом се стиже статус производа с порижком (3)
5906	<p>Gumirani tekstilni materijali, osim onih iz tarifnog broja 5902: - Pletene i kukičane tkanine</p> <p>- Ostale tkanine od pređe na temelju sintetičke filamentne pređe koje sadrže više od 90% tekstilnih supstanci u masi</p>	<p>(²) Pređenje prirodnih i/ili umjetnih ili sintetičkih reznih vlakana u kombinaciji s pletenjem/kukičanjem ili Ekstruzija pređe od umjetnih ili sintetičkih filamenata u kombinaciji s pletenjem/kukičanjem ili Pletenje ili kukičanje u kombinaciji s gumiranjem ili Gumiranje u kombinaciji s barem još dvije glavne pripreme ili završne obrade (kao što je cijedeње, obrada za otpornost na skupljanje, termofiksacija, trajna dorada) uz uslov da vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 50% cijene franko fabrika proizvoda Ekstruzija umjetnih ili sintetičkih vlakana u kombinaciji s tkanjem</p>

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без порижком, којом се стиже статус производа с порижком (3)
	- Ostalo	<p>Tkanje, pletenje ili postupci koji se sastoje od pletenja ili tkanja u kombinaciji s bojanjem ili prevlačenjem ili gumiranjem ili Bojenje pređe u kombinaciji s tkanjem, pletenjem ili postupkom koji ne uključuje tkanje ili Gumiranje u kombinaciji s barem još dvije glavne pripreme ili završne obrade (kao što je cijedeње, obrada za otpornost na skupljanje, termofiksacija, trajna dorada) uz uslov da vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 50% cijene franko fabrika proizvoda</p>

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без порижком, којом се стиже статус производа с порижком (3)
5907	<p>Tekstilni materijali, impregnirani, premazani, prevučeni ili prekriveni na drugi način; oslikana platna za pozorišne kulise, umjetničke radionice i sličnu upotrebu</p>	<p>Tkanje ili pletenje ili izrada netkanog materijala u kombinaciji s bojanjem ili štamptom ili prevlačenjem ili impregniranjem ili prekrivanjem ili Flokiranje u kombinaciji s bojanjem ili štampanjem ili Štampanje (kao samostalni postupak)</p>
5908	<p>Tekstilni fitilji, tkani, prepleteni ili pleteni, za svjetiljke, peći, upaljače, svijeće i slično; omotači za plinsku rasvjetu i cjevasti pleteni materijali za omotače; impregnirani ili neimpregnirani: - omotači za plinsku rasvjetu, impregnirane - ostalo</p>	<p>Proizvodnja od cjevastih pletenih ili kukičanih materijala za plinsku rasvjetu Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda</p>

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez porijekla, kojom se stiče status proizvoda s porijeklom (3)
od 5909 do 5911	Tekstilni proizvodi za industrijsku upotrebu:	⁽²⁾ Predenje prirodnih i/ili umjetnih ili sintetičkih rezanih vlakana u kombinaciji s tkanjem ili Ekstruzija umjetnih ili sintetičkih vlakana u kombinaciji s tkanjem ili Tkanje u kombinaciji s bojenjem ili prevlačenjem ili laminiranjem ili Prevlačenje, flokiranje, laminiranje ili metaliziranje u kombinaciji s barem još dvije glavne pripreme ili završne obrade (kao što je cijedenje, obrada za otpornost na skupljanje, termofiksacija, trajna dorada) uz uslov da vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 50% cijene franko fabrika proizvoda

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez porijekla, kojom se stiče status proizvoda s porijeklom (3)
Poglavlje 60.	Pleteni ili kukičani materijali	⁽²⁾ Predenje prirodnih i/ili umjetnih ili sintetičkih rezanih vlakana u kombinaciji s pletenjem/kukičanjem ili Ekstruzija pređe od umjetnih ili sintetičkih filamenata u kombinaciji s pletenjem/kukičanjem ili Pletenje/kukičanje u kombinaciji s bojenjem ili flokiranjem ili prevlačenjem ili laminiranjem ili štampanjem ili Flokiranje u kombinaciji s bojenjem ili štampanjem ili Bojenje pređe u kombinaciji s pletenjem/kukičanjem ili Končanje ili teksturiranje u kombinaciji s pletenjem/kukičanjem uz uslov da vrijednost upotrijebljene nekončane/neteksturirane pređe ne prelazi 50% cijene franko fabrika proizvoda

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez porijekla, kojom se stiče status proizvoda s porijeklom (3)
Poglavlje 61.	Odjeća i pribor za odjeću, pleteni ili kukičani: - dobijeni šivanjem ili drugačijim spajanjem dva ili više dijelova pletenih ili kukičanih materijala koji su bili razrezani u krojne oblike ili proizvedeni već oblikovani - ostalo	⁽²⁾⁽³⁾ Pletenje ili kukičanje u kombinaciji s izradom uključujući krojenje tkanine ⁽²⁾ Predenje prirodnih i/ili umjetnih ili sintetičkih rezanih vlakana u kombinaciji s pletenjem ili kukičanjem ili Ekstruzija pređe od umjetnih ili sintetičkih filamenata u kombinaciji s pletenjem ili kukičanjem ili Pletenje i izrada u jednom postupku

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez porijekla, kojom se stiče status proizvoda s porijeklom (3)
ex Poglavlje 62.	Odjeća i pribor za odjeću, osim pletenih ili kukičanih; osim:	(2)(3) Tkanje u kombinaciji s izradom uključujući krojenje tkanine ili Izrada uključujući krojenje tkanine prije štampanja (kao samostalni postupak)
ex 6202, ex 6204, ex 6206, ex 6209 i ex 6211	Odjeća za žene, djevojčice, dojenčad te drugi izrađeni pribor za odjeću, vezeni	(3) Tkanje u kombinaciji s izradom uključujući krojenje tkanine ili Proizvodnja od nevezanih tkanina uz uslov da vrijednost nevezanih tkanina ne prelazi 40% cijene franko fabrika proizvoda

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez porijekla, kojom se stiče status proizvoda s porijeklom (3)
ex 6210 i ex 6216	Protupožarna oprema od tkanine pokrivene polieterskom aluminiziranom folijom	(2)(3) Tkanje u kombinaciji s izradom uključujući krojenje tkanine ili Prevlačenje ili laminiranje uz uslov da vrijednost neprevučanih ili nelaminiranih tkanina ne prelazi 40% cijene franko fabrika proizvoda, u kombinaciji s izradom uključujući krojenje tkanine
ex 6212	Grudnjaci, steznici, korzeti, naramenice, držači čarapa, podvezice i slični proizvodi te njihovi dijelovi, pleteni ili kukičani, dobijeni šivanjem ili drugačijim spajanjem dva ili više dijelova pletenih ili kukičanih materijala koji su bili razrezani u krojne oblike ili proizvedeni već oblikovani	(2)(3) Pletenje u kombinaciji s izradom uključujući krojenje tkanine ili Izrada uključujući krojenje tkanine prije štampanja (kao samostalni postupak)
6213 i 6214	Maramice, šalovi, rupci, marame, velovi i slični proizvodi:	

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez porijekla, kojom se stiče status proizvoda s porijeklom (3)
	- vezeni	(2)(3) Tkanje u kombinaciji s izradom uključujući krojenje tkanine ili Proizvodnja od nevezanih tkanina uz uslov da vrijednost nevezanih tkanina ne prelazi 40% cijene franko fabrika proizvoda ili Izrada uključujući krojenje tkanine prije štampanja (kao samostalni postupak)
	- ostalo	(2)(3) Tkanje u kombinaciji s izradom uključujući krojenje tkanine ili Izrada kojoj prethodi štampanje (kao samostalni postupak)

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez porijekla, kojom se stiče status proizvoda s porijeklom (3)
6217	Ostali gotovi pribor za odjeću; dijelovi odjeće ili dodataka za odjeću, osim onih iz tarifnog broja 6212: - vezeni	⁽³⁾ Tkanje u kombinaciji s izradom uključujući krojenje tkanine ili Proizvodnja od nevezenih tkanina uz uslov da vrijednost nevezenih tkanina ne prelazi 40% cijene franko fabrika proizvoda ili Izrada kojoj prethodi štampanje (kao samostalni postupak)

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez porijekla, kojom se stiče status proizvoda s porijeklom (3)
	- Protupožarna oprema od tkanine pokrivene poliesterskom aluminiziranom folijom - Medupostave za okovratnike i manžetne, razrezane - Ostalo	⁽³⁾ Tkanje u kombinaciji s izradom uključujući krojenje tkanine ili Prevlačenje ili laminiranje uz uslov da vrijednost neprevučениh ili nelaminiranih tkanina ne prelazi 40% cijene franko fabrika proizvoda, u kombinaciji s izradom uključujući krojenje tkanine Proizvodnja: - od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda, i - u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 40% cijene franko fabrika proizvoda ⁽³⁾ Tkanje u kombinaciji s izradom uključujući krojenje tkanine

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez porijekla, kojom se stiče status proizvoda s porijeklom (3)
ex Poglavlje 63.	Ostali gotovi tekstilni predmeti; setovi; korištena odjeća i korišteni tekstilni proizvodi; otpadne krpe; osim:	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda
od 6301 do 6304	Pokrivači (deke), putne deke, posteljno rublje i sl.; zavjese itd.; ostali proizvodi za unutrašnje opremanje: - od filca, od netkanog materijala - Ostalo: - vezeni	⁽²⁾ Oblikovanje netkane tkanine u kombinaciji s izradom uključujući krojenje tkanine ⁽²⁾ ⁽³⁾ Tkanje ili pletenje/kukičanje u kombinaciji s izradom uključujući krojenje tkanine ili Proizvodnja od nevezenih tkanina (osim pletenih i kukičanih) uz uslov da vrijednost nevezenih tkanina ne prelazi 40% cijene franko fabrika proizvoda

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez porijekla, kojom se stiče status proizvoda s porijeklom (3)
	- ostalo	⁽²⁾ ⁽³⁾ Tkanje ili pletenje/kukičanje u kombinaciji s izradom uključujući krojenje tkanine
6305	Vreće i vrećice, vrsta koje se koristi za pakovanje robe	⁽²⁾ Ekstruzija umjetnih ili sintetičkih vlakana ili pređenje prirodnih i/ili rezanih umjetnih ili sintetičkih vlakana u kombinaciji s tkanjem ili pletenjem i izradom, uključujući krojenje tkanine
6306	Cerade, nadstrešnice i tende za sunce; šatori; jedra za plovila, daske za jedrenje i suhozemna vozila; proizvodi za kampiranje: - od netkanih materijala - ostalo	⁽²⁾ ⁽³⁾ Izrada netkane tkanine u kombinaciji s izradom uključujući krojenje tkanine ⁽²⁾ ⁽³⁾ Tkanje u kombinaciji s izradom uključujući krojenje tkanine
6307	Ostali gotovi proizvodi, uključujući modne krojeve za odjeću	Proizvodnja u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 40% cijene franko fabrika proizvoda

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez porijekla, kojom se stiče status proizvoda s porijeklom (3)
6308	Setovi koji se sastoje od tkanine i prede, nezavisno od toga sadrže li pribor, za izradu prostirki, tapiserija, vezenog stolnog rublja ili salveta ili sličnih tekstilnih proizvoda, pripremljeni u pakiranja za pojedinačnu prodaju	Svaki proizvod u setu mora udovoljavati pravilu koje bi vrijedilo za taj proizvod pojedinačno. Međutim, ne mogu se ugrađivati nikakvi predmeti s porijeklom pod uslovom da njihova ukupna vrijednost ne prelazi 15% cijene franko fabrika seta
ex Poglavlje 64.	Obuća, nazuvci i slični proizvodi; dijelovi tih proizvoda; osim:	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim od gornjih dijelova pričvršćenih na unutrašnje potplate ili na druge dijelove potplata iz tarifnog broja 6406
6406	Dijelovi obuće (uključujući gornje dijelove, nezavisno od toga jesu li pričvršćeni na potplatu, osim na vanjsku potplatu, ili ne); izmjenjivi ulošci za obuću, umeci za potpetice i slični proizvodi; nazuvci i slični proizvodi i njihovi dijelovi	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda
Poglavlje 65.	Pokrivala za glavu i njihovi dijelovi	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez porijekla, kojom se stiče status proizvoda s porijeklom (3)
Poglavlje 66.	Kišobrani, suncobrani, štapovi za hodanje i sjedenje, bičevi, korbači i njihovi dijelovi:	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda ili Proizvodnja u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 50% cijene franko fabrika proizvoda
Poglavlje 67.	Preparirano perje i paperje te proizvodi izrađeni od perja i paperja; umjetno cvijeće; proizvodi od ljudske kose	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda ili Proizvodnja u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 50% cijene franko fabrika proizvoda
Poglavlje 68.	Predmeti od kamena, gipsa, cementa, azbesta, tinjca ili sličnih materijala	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda ili Proizvodnja u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 70% cijene franko fabrika proizvoda

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez porijekla, kojom se stiče status proizvoda s porijeklom (3)
Poglavlje 69.	Keramički proizvodi	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda
ex Poglavlje 70.	Staklo i stakleni proizvodi	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda ili Proizvodnja u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 50% cijene franko fabrika proizvoda
7010	Boce, tegle, lonci, fiole, ampule i ostali spremnici, od stakla, vrsta koje se upotrebljava za transport ili pakiranje robe; tegle za konzerviranje; čepovi, poklopci i ostali zatvarači, od stakla	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda ili Rezanje staklenih predmeta uz uslov da ukupna vrijednost upotrijebljenih nerezanih predmeta ne prelazi 50% cijene franko fabrika proizvoda

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez porijekla, kojom se stiče status proizvoda s porijeklom (3)
7013	Stakleni proizvodi vrsta koje se koriste za stolom, u kuhinji, za toaletnu upotrebu, u uređima, za unutrašnje opremanje ili slične namjene (osim onih iz tarifnog broja 7010 ili 7018)	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda
ex Poglavlje 71.	Prirodni ili kultivirani biseri, dragulji i poludragulji, plemeniti metali, metali platirani plemenitim metalima i proizvodi od njih; imitacije draguljarskih predmeta; kovani novac; osim:	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda ili Proizvodnja u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 70% cijene franko fabrika proizvoda
ex 7102, ex 7103 i ex 7104	Obradeni dragulji ili poludragulji (prirodni, sintetički i rekonstruirani)	Proizvodnja materijala iz bilo kojeg tarifnog podbroja, osim tarifnog broja proizvoda

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez porijekla, kojom se stiče status proizvoda s porijeklom (3)
7106, 7108 i 7110	Plemeniti metali: - neobrađeni - poluproizvedeni ili u prahu	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim iz tarifnih brojeva 7106, 7108 i 7110, ili elektrolitička, termička ili hemijska separacija plemenitih metala iz tarifnog broja 7106, 7108 ili 7110, ili fuzija i/ili legiranje plemenitih metala iz tarifnog broja 7106, 7108 ili 7110, međusobno ili s običnim metalima ili pročišćavanje Proizvodnja od neobrađenih plemenitih metala
ex 7107, ex 7109 i ex 7111	Metali platirani plemenitim metalima, u poluobrađenom obliku	Proizvodnja iz neobrađenih metala platiranih plemenitim metalima
ex Poglavlje 72.	Željezo i čelik; osim:	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda
7207	Poluproizvodi od željeza ili nelegiranog čelika	Proizvodnja od materijala iz tarifnog broja 7201, 7202, 7203, 7204 ili 7205
od 7208 do 7212	Plosnati valjani proizvodi od željeza ili nelegiranog čelika	Proizvodnja od polupreradevina iz tarifnog broja 7207

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez porijekla, kojom se stiče status proizvoda s porijeklom (3)
od 7213 do 7216	Šipke i profili, uglovi i profili od željeza ili nelegiranog čelika	Proizvodnja od nehrđajućeg čelika u ingotima ili drugih primarnih oblika iz tarifnog broja 7206
7217	Žica, hladnodobijena, od željeza ili nelegiranog čelika	Proizvodnja od polupreradevina iz tarifnog broja 7207
7218 91 i 7218 99	Poluproizvodi	Proizvodnja od materijala iz tarifnih brojeva 7201, 7202, 7203, 7204 ili 7205
od 7219 do 7222	Plosnati valjani proizvodi, žica, šipke, profili od željeza od nehrđajućeg čelika	Proizvodnja od nehrđajućeg čelika u ingotima ili drugih primarnih oblika iz tarifnog broja 7218
7223	Žica, hladnodobijena, od nehrđajućeg čelika	Proizvodnja od polupreradevina iz tarifnog broja 7218
7224 90	Poluproizvodi	Proizvodnja od materijala iz tarifnih brojeva 7201, 7202, 7203, 7204 ili 7205
od 7225 do 7228	Plosnati valjani proizvodi, toplovaljane žice i šipke, u nepravilno namotanim kolotovima; kutni profili i drugi profili od ostalog legiranog čelika; šuplje šipke za svrdla, od legiranih ili nelegiranih čelika	Proizvodnja od nehrđajućeg čelika u ingotima ili drugim primarnim oblicima iz tarifnog broja 7206, 7218 ili 7224
7229	Žica, hladnodobijena, od ostalih legiranih čelika	Proizvodnja od polupreradevina iz tarifnog broja 7224

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez porijekla, kojom se stiče status proizvoda s porijeklom (3)
ex Poglavlje 73.	Proizvodi od željeza ili čelika; osim:	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda
ex 7301	Talpe (žmurje)	Proizvodnja od materijala iz tarifnog broja 7207
7302	Dijelovi za izgradnju željezničkih ili tramvajskih pruga, od željeza ili čelika: šine, šine vodilice i ozubljene šine, skretnički jezičci, skretnička srca, skretničko polužje i drugi dijelovi skretnica, pragovi, vežice, klizni jastuci, stezni klinovi, podložne ploče, elastične pritiskalice, uporne pločice, spojne motke i drugi dijelovi posebno zasnovani (konstruirani) za postavljanje, spajanje i pričvršćivanje šina	Proizvodnja od materijala iz tarifnog broja 7206
7304, 7305 i 7306	Cijevi i šupliji profili od željeza i čelika	Proizvodnja od materijala iz tarifnih brojeva 7206 do 7212 i 7218 ili 7224
ex 7307	Cijevi ili pribor za cijevi od nehrđajućeg čelika (ISO br. X5CrNiMo 1712), koji se sastoje od više dijelova	Savijanje, bušenje, razvrtavanje, izvlačenje, brušenje i pjeskarenje od neobrađenih materijala, uz uslov da ukupna vrijednost upotrijebljenih neobrađenih materijala ne prelazi 35% cijene franko fabrika proizvoda

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez porijekla, kojom se stiče status proizvoda s porijeklom (3)
7308	Konstrukcije (isključujući montažne zgrade iz tarifnog broja 9406) i dijelovi konstrukcija (na primjer, mostovi i sekcije mostova, vrata prijevodnica (splavnica), tornjevi, rešetkasti jarboli, krovovi, kosturi krovovišta, vrata i prozori te okviri za njih, pragovi za vrata, kapci, ograde, potporni stubovi i stubovi), od željeza ili čelika; ploče, šipke, profili, cijevi i slično, pripremljeni za upotrebu u konstrukcijama, željezni ili čelični	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda. Međutim, ne smiju se upotrebljavati zavareni profili iz tarifnog broja 7301
ex 7315	Lanci protiv klizanja	Proizvodnja u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala iz tarifnog broja 7315 ne prelazi 50% cijene franko fabrika proizvoda
ex Poglavlje 74.	Bakar i proizvodi od bakra; osim:	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda
7403	Rafinirani bakar i slitine bakra, u sirovim oblicima	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez porijekla, kojom se stiče status proizvoda s porijeklom (3)
7408	Bakrena žica	Proizvodnja: – od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda, i – u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 50% cijene franko fabrika proizvoda
Poglavlje 75.	Nikl i proizvodi od nikla	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda
ex Poglavlje 76.	Aluminij i proizvodi od aluminija; osim:	Proizvodnja: – od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda, i – u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 50% cijene franko fabrika proizvoda

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez porijekla, kojom se stiče status proizvoda s porijeklom (3)
7601	Aluminij u sirovim oblicima	Proizvodnja: – od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda, i – u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 50% cijene franko fabrika proizvoda ili Proizvodnja termičkim ili elektrolitskim postupkom od nelegiranog aluminija ili od otpadaka aluminija
7602	Otpaci ili lomljevina od aluminija	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez porijekla, kojom se stiče status proizvoda s porijeklom (3)
ex 7616	Proizvodi aluminija, osim mreža, ograda, rešetaka, proizvoda za pojačanje i sličnih materijala (uključujući beskrajne trake) od aluminijske žice te ekspanzirani metali aluminija	Proizvodnja: – od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda. Međutim, smiju se upotrijebiti guste žičane mreže (uključujući beskrajne mreže), ograde i rešetke od metalne žice, istegnute ploče, limovi ili trake od aluminija, i – u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 50% cijene franko fabrika proizvoda
Poglavlje 78.	Olovo i proizvodi od olova	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda
Poglavlje 79.	Cink i proizvodi od cinka	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda
Poglavlje 80.	Kalaj i proizvodi od kalaja	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez porijekla, kojom se stiče status proizvoda s porijeklom (3)
Poglavlje 81.	Ostali obični metali; kermeti; proizvodi od njih	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja
ex Poglavlje 82.	Alati, nožarski proizvodi i pribor za jelo od običnih metala; dijelovi za njih od običnih metala; osim:	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda ili Proizvodnja u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 50% cijene franko fabrika proizvoda
8206	Alati iz dva ili više tarifnih brojeva od 8202 do 8205, u setovima za pojedinačnu prodaju	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim iz tarifnih brojeva od 8202 do 8205. Međutim, alati iz tarifnih brojeva od 8202 do 8205 mogu se upotrijebiti u sklopu setova uz uslov da njihova ukupna vrijednost ne prelazi 15% cijene franko fabrika seta

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez porijekla, kojom se stiče status proizvoda s porijeklom (3)
Poglavlje 83.	Razni proizvodi od običnih metala	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda ili Proizvodnja u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 50% cijene franko fabrika proizvoda
ex Poglavlje 84.	Nuklearni reaktori, kotlovi, mašine i mehanički uređaji; njihovi dijelovi; osim:	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda ili Proizvodnja u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 50% cijene franko fabrika proizvoda
8407	Klipni motori s unutrašnjim sagorijevanjem na paljenje pomoću svjećica s pravolinijskim ili rotacijskim kretanjem klipa	Proizvodnja u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 50% cijene franko fabrika proizvoda
8408	Klipni motori s unutrašnjim sagorijevanjem na paljenje pomoću kompresije (dizelski ili poludizelski motori)	Proizvodnja u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 50% cijene franko fabrika proizvoda

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez porijekla, kojom se stiče status proizvoda s porijeklom (3)
od 8425 do 8430	Priključci za remenice i dizalice, osim skip dizalica, vitla i kapstani; vitla: Brodске dizalice (samarice); dizalice (kranovi), uključujući kablovske dizalice; portalni prenosnici, portalna nasložna kola i samohodne dizalice Viljuškari; ostali građevinski kamioni opremljena uređajima za dizanje ili rukovanje Ostale mašine za dizanje, rukovanje, utovar ili istovar (na primjer, liftovi, pokretne stepenice, transporteri, žičare) Samohodni buldožeri, angldozeri, grejderi, ravnjači, skrejperi, bageri (jaružala), rovokopači, utovarivači sa kašikom, mašine za nabijanje i valjci za ceste Ostale mašine za premještanje, ravnjanje, odsijecanje, kopanje, nabijanje, kompaktiranje, vađenje ili bušenje zemlje, minerala ili rude; mašine za zabijanje i vađenje pilona; ralice za snijeg i bacači snijega	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda i tarifnog broja 8431 ili Proizvodnja u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 50% cijene franko fabrika proizvoda

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez porijekla, kojom se stiče status proizvoda s porijeklom (3)
od 8444 do 8447	<p>Mašine za ispredanje (ekstruziju), izvlačenje, teksturiranje i rezanje umjetnih ili sintetičnih tekstilnih vlakana:</p> <p>Mašine za pripremu tekstilnih vlakana; mašine za pređenje, udvostručavanje (dubliranje) ili končanje i ostale mašine za proizvodnju tekstilne pređe; mašine za namotavanje tekstilnih materijala (uključujući za namotavanje potke) i mašine za pripremu tekstilne pređe za upotrebu na mašinama iz tarifnih brojeva 8446 ili 8447</p> <p>Mašine za tkanje (tkalački stanovi):</p> <p>Mašine za pletenje, prošivno-pletače mašine i mašine za proizvodnju obavijene pređe, tila, čipke, veza, pozamanterije, pletenica ili mreža te tafting mašine</p>	<p>Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda i tarifnog broja 8448</p> <p>ili</p> <p>Proizvodnja u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 50% cijene franko fabrika proizvoda</p>
od 8456 do 8465	<p>Alatne mašine za obradu svih vrsta materijala odvajanjem materijala</p> <p>Obradni centri, mašine konstruirane od standardnih jedinica (s jednom stanicom) i transfer mašine s više stanica, za obradu metala</p> <p>Strugovi za obradu metala skidanjem čestica</p> <p>Alatne mašine</p>	<p>Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda i tarifnog broja 8466</p> <p>ili</p> <p>Proizvodnja u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 50% cijene franko fabrika proizvoda</p>

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez porijekla, kojom se stiče status proizvoda s porijeklom (3)
od 8470 do 8472	<p>Mašine za računanje i džepne mašine za pohranu, reprodukciju i prikaz podataka, s računskim funkcijama; knjigovodstvene mašine, mašine za frankiranje pošte, mašine za izdavanje karata i slične mašine, s ugrađenim uređajem za računanje; registarske kase</p> <p>Mašine za automatsku obradu podataka i njihove jedinice; magnetni ili optički čitači, mašine za bilježenje podataka u kodiranom obliku na nosače podataka i mašine za obradu takvih podataka</p> <p>Ostale kancelarijske mašine</p>	<p>Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda i tarifnog broja 8473</p> <p>ili</p> <p>Proizvodnja u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 50% cijene franko fabrika proizvoda</p>
ex Poglavlje 85.	Električne mašine i oprema te njihovi dijelovi; aparati za snimanje i reprodukciju zvuka, aparati za snimanje i reprodukciju televizijske slike i zvuka, dijelovi i pribor za te proizvode osim:	<p>Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda</p> <p>ili</p> <p>Proizvodnja u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 50% cijene franko fabrika proizvoda</p>

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez porijekla, kojom se stiče status proizvoda s porijeklom (3)
od 8501 do 8502	Električni motori i električni generatori Električni generatorski agregati i rotacijski pretvarači (konvertori)	<p>Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda i tarifnog broja 8503</p> <p>ili</p> <p>Proizvodnja u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 50% cijene franko fabrika proizvoda</p>
8519, 8521	Aparati za snimanje ili reprodukciju zvuka Aparati za snimanje ili reprodukciju slike, nezavisno od toga imaju li ugrađen videoprijemnik	<p>Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda i tarifnog broja 8522</p> <p>ili</p> <p>Proizvodnja u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 50% cijene franko fabrika proizvoda</p>

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez porijekla, kojom se stiže status proizvoda s porijeklom (3)
od 8525 do 8528	Odašiljači radiodifuzije ili televizije, televizijske kamere, digitalne kamere i druge videokamere (kamkorderi) Radari, radionavigacijski uređaji i uređaji za radiodaljinsko upravljanje Prijemnici radiodifuzije Monitori i projektori koji ne sadržavaju televizijski prijemnik; televizijski prijemnici, ili aparati za snimanje ili reprodukciju slike	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda i tarifnog broja 8529 ili Proizvodnja u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 50% cijene franko fabrika proizvoda
od 8535 do 8537	Električni aparati za uklapanje ili isklapanje ili zaštitu ili spajanje električnih strujnih krugova; konektori za optička vlakna, snopove optičkih vlakana ili optičke kablove; ploče, pultovi, stolovi, ormari i ostali nosači, za električno upravljanje ili razdiobu električne struje;	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda i tarifnog broja 8538 ili Proizvodnja u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 50% cijene franko fabrika proizvoda

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez porijekla, kojom se stiže status proizvoda s porijeklom (3)
od 8542 31 do 8542 39	Monolitni integrirani krugovi	Postupak difuzije u kojem se integrirani krugovi formiraju na supstratu poluvodiča selektivnim uvođenjem odgovarajućeg dopanta, nezavisno od toga jesu li sastavljeni i/ili ispitani u trećim zemljama ili Proizvodnja u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 50% cijene franko fabrika proizvoda
od 8544 do 8548	Izolirana žica, kablovi i ostali izolirani električni vodiči, kablovi od optičkih vlakana Ugljikove elektrode, karbonske četkice, ugljenici za lampe, ugljenici za baterije i drugi proizvodi od grafita ili od drugih vrsta ugljika, vrsta koje se koriste za električne namjene Električni izolatori od bilo kojeg materijala Izolacijski dijelovi za električne mašine, uređaje ili opremu, cijevi za električne vodiče i spojnice za njih, od običnih metala obložene izolacijskim materijalom otpaci i ostaci od primarnih ćelija, primarnih baterija i električnih akumulatora; istrošene primarne ćelije, primarne baterije i električni akumulatori; električni dijelovi mašina ili aparata, koji nisu spomenuti ni uključeni na drugom mjestu u ovom poglavlju	Proizvodnja u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 50% cijene franko fabrika proizvoda

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez porijekla, kojom se stiče status proizvoda s porijeklom (3)
Poglavlje 86.	Željezničke ili tramvajske lokomotive, vagoni i njihovi dijelovi; željeznički ili tramvajski kolosiječni sklopovi i pribor te njihovi dijelovi; mehanička (uključujući elektromehanička) saobraćajna signalna oprema svih vrsta	Proizvodnja u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 50% cijene franko fabrika proizvoda
ex Poglavlje 87.	Vozila, osim željezničkih ili tramvajskih vozila, njihovi dijelovi i pribor; osim:	Proizvodnja u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 45% cijene franko fabrika proizvoda
8708	Dijelovi i pribor za vozila iz tarifnih brojeva od 8701 do 8705	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda ili Proizvodnja u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 50% cijene franko fabrika proizvoda
8711	Motocikli (uključujući i mopede), bicikli i slična vozila s pomoćnim motorom, s bočnom prikolicom ili bez nje; bočne prikolice motocikala	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda ili Proizvodnja u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 50% cijene franko fabrika proizvoda

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez porijekla, kojom se stiče status proizvoda s porijeklom (3)
Poglavlje 88.	Avioni, svemirske letjelice i njihovi dijelovi	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda ili Proizvodnja u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 50% cijene franko fabrika proizvoda
Poglavlje 89.	Brodovi, brodice i plutajuće konstrukcije	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg drugog tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda; međutim, ne smiju se upotrebljavati trupovi broda iz tarifnog broja 8906 ili Proizvodnja u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 40% cijene franko fabrika proizvoda
ex Poglavlje 90.	Optički, fotografski, kinematografski, mjerni, kontrolni, medicinski ili hirurški instrumenti i uređaji; njihovi dijelovi i dodaci; osim:	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda ili Proizvodnja u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 50% cijene franko fabrika proizvoda

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez porijekla, kojom se stiče status proizvoda s porijeklom (3)
9001 50	Leće za naočale od drugih materijala osim stakla	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda ili Proizvodnja u kojoj se obavlja jedan od sljedećih postupaka: – površinska obrada polugotovih leća u gotove oftalmološke leće s optičkom korektivnom snagom koje su namijenjena za ugradnju na naočale – premazivanje leće odgovarajućim sredstvima za poboljšanje vida i osiguranje zaštite korisnika ili Proizvodnja u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 50% cijene franko fabrika proizvoda
Poglavlje 91.	Satovi i njihovi dijelovi	Proizvodnja u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 40% cijene franko fabrika proizvoda

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez porijekla, kojom se stiče status proizvoda s porijeklom (3)
Poglavlje 92.	Muzički instrumenti; njihovi dijelovi i dodaci	Proizvodnja u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 50% cijene franko fabrika proizvoda
Poglavlje 93.	Oružje i municija; njihovi dijelovi i dodaci	Proizvodnja u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 50% cijene franko fabrika proizvoda
Poglavlje 94.	Namještaj; oprema za krevete, madraci, podnice, jastuci i slični punjeni proizvodi; svjetiljke i ostala rasvjetna tijela, nespomenuta ni uključena na drugom mjestu; osvijetljeni znakovi, osvijetljene natpisne pločice i slično; montažne zgrade;	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda ili Proizvodnja u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 50% cijene franko fabrika proizvoda
Poglavlje 95.	Igračke, igre i rekviziti za sport; njihovi dijelovi i pribor	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda ili Proizvodnja u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 50% cijene franko fabrika proizvoda

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez porijekla, kojom se stiče status proizvoda s porijeklom (3)
Poglavlje 96.	Razni gotovi proizvodi	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda ili Proizvodnja u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 50% cijene franko fabrika proizvoda
Poglavlje 97.	Umjetnička djela, kolekcionarski predmeti i antikviteti	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda

- (1) Za posebne uslove povezane s jednim ili više "specifičnih postupaka", vidjeti uvodne napomene od 8.1. do 8.3.
(2) Za posebne uslove koji se odnose na proizvode izrađene od mješavina tekstilnih materijala, vidjeti uvodnu napomenu 6.
(3) Vidjeti uvodnu napomenu 7.
(4) Vidjeti uvodnu napomenu 9.

АНЕКС III.

ТЕКСТ ИЗЈАВЕ О ПОРИЈЕКЛУ

Izjava o porijeklu, čiji se tekst nalazi u nastavku, sastavlja se u skladu s bilješkama. Međutim, bilješke nije potrebno navesti.

Albanska verzija

Eksportuesi i produkteve të mbuluara nga ky dokument (autorizim doganor Nr .....⁽¹⁾) deklaron që përveç rasteve kur tregohet qartësisht ndryshe, këto produkte janë me origjinë preferenciale .....⁽²⁾ n në përputhje me Rregullat kalimtare të origjinës.

Arapaska verzija

يصرح مصدر المنتجات التي تشملها هذه الوثيقة (التصريح الجمركي رقم .....⁽¹⁾) باستثناء ما ينص بوضوح على خلاف ذلك، بأن هذه المنتجات من منشأ تفضيلي من .....⁽²⁾ طبقاً لقواعد المنشأ الانتقالية.

Bosanska verzija

Izvoznik proizvoda obuhvaćenih ovom ispravom (carinsko ovlaštenje br. ....⁽¹⁾) izjavljuje da su, osim ako je to drugačije izričito navedeno, ovi proizvodi .....⁽²⁾ preferencijalnog porijekla u skladu sa prijelaznim pravilima porijekla.

Бугарска верзија

Износителят на продуктите, обхванати од този документ (митническо разрешение №.....⁽¹⁾), декларира, че освен кдето ясно е отбелязано друго, тези продукти са с .....⁽²⁾ преференциален произход съгласно преходните правила за произход.

Хрватска верзија

Izvoznik proizvoda obuhvaćenih ovom ispravom (carinsko ovlaštenje br. ....⁽¹⁾) izjavljuje da su, osim ako je drukčije izričito navedeno, ovi proizvodi .....⁽²⁾ preferencijalnog podrijetla prema prijelaznim pravilima o podrijetlu.

Чешка верзија

Vývozce výrobků uvedených v tomto dokumentu (číslo povolení.....⁽¹⁾) prohlašuje, že podle přechodných pravidel původu mají tyto výrobky kromě zřetelně označených preferenční původ v .....⁽²⁾.

Данска верзија

Eksportøren af varer, der er omfattet af nærværende dokument (toldmyndighedernes tilladelse nr. ....⁽¹⁾) erklærer, at varerne, medmindre andet tydeligt er angivet, har præferenceoprindelse i .....⁽²⁾ i henhold til overgangsreglerne for oprindelse.

Низоземска верзија

De exporteur van de goederen waarop dit document van toepassing is (douanevergunning nr. ....⁽¹⁾), verklaart dat, behoudens uitdrukkelijke andersluidende vermelding, deze goederen van preferentiële .....⁽²⁾ oorsprong zijn in overeenstemming met de overgangsregels van oorsprong.

Engleska verzija

The exporter of the products covered by this document (customs authorization No.....⁽¹⁾) declares that, except where otherwise clearly indicated, these products are of .....⁽²⁾ preferential origin according to the transitional rules of origin.

Estonska verzija

Käesoleva dokumendiga hõlmatud toodete eksportija (tolli kinnitus nr.....⁽¹⁾) deklareerib, et need tooted on päritolureeglite üleminekueeskirjade kohaselt .....⁽²⁾ sooduspäritoluga, välja arvatud juhul, kui on selgelt näidatud teisiti.

Ferojska verzija

Útflytarin av vørunum, sum hetta skjal fevnir um (tollvaldsins loyvi nr. ...⁽¹⁾) vátta, át um ikki nakað annað er tilskilað, eru hesar vørunar upprunavørunar ...⁽²⁾ sambært skiftisreglunum um uppruna.

Finska verzija

Tässä asiakirjassa mainittujen tuotteiden viejä (tullin lupa n:o.....⁽¹⁾) ilmoittaa, että nämä tuotteet ovat, ellei toisin ole selvästi merkitty, etuuskohteluun oikeutettuja .....⁽²⁾ alkuperätuotteita siirtymäkauden alkuperäsääntöjen nojalla.

Francuska verzija

L'exportateur des produits couverts par le présent document (autorisation douanière n° .....⁽¹⁾) déclare que, sauf indication claire du contraire, ces produits ont l'origine préférentielle .....⁽²⁾ selon les règles d'origine transitoires.

Njemačka verzija

Der Ausführer (Ermächtigter Ausführer; Bewilligungs-Nr. ....⁽¹⁾) der Waren, auf die sich dieses Handelspapier bezieht, erklärt, dass diese Waren, soweit nicht anders angegeben, präferenzbegünstigte .....⁽²⁾ Ursprungswaren gemäß den Übergangsregeln für den Ursprung sind.

Gruzijska verzija

ამ დოკუმენტით წარმოდგენილი საქონლის ექსპორტიორი (საბაჟოორგანოს მიერ მინიჭებული ავტორიზაციის No.....¹) აცხადებს, რომეს საქონელი არის .....² შეღავათიანი წარმოშობის, გარდამავალი წარმოშობის წესების შესაბამისად, თუ სხვარ ამ არ არის პირდაპირ მითითებული.

Grčka verzija

Ο εξαγωγέας των προϊόντων που καλύπτονται από το παρόν έγγραφο (άδεια τελωνείου υπ' αριθ. ....⁽¹⁾) δηλώνει ότι, εκτός εάν δηλώνεται σαφώς άλλως, τα προϊόντα αυτά είναι προτιμησιακής καταγωγής .....⁽²⁾ σύμφωνα με τους μεταβατικούς κανόνες καταγωγής.

Hebrejska verzija

היצואן של הטובין המכוסים במסמך זה (אישור מכס מס'.....)¹ (מצהיר כי מקורם של הטובין הללו המועדף ב. _____² בהתאם לכללי המעבר, אלא אם כן צוין אחרת במפורש

Mađarska verzija

A jelen okmányban szereplő termékek exportőre (vámfelhatalmazási szám: .....⁽¹⁾) kijelentem, hogy eltérő egyértelmű jelzés hiányában a termékek az átmeneti származási szabályok szerint preferenciális .....⁽²⁾ származásúak.

Islandska verzija

Útflytjandi framleiðsluvara sem skjal þetta tekur til (leyfi tollýfirvalda nr .....⁽¹⁾), lýsir því yfir að vörurnar séu, ef annars er ekki greinilega getið, af .....⁽²⁾ uppruna samkvæmt upprunareglum á umbreytingartímabili.

Italijanska verzija

L'esportatore delle merci contemplate nel presente documento (autorizzazione doganale n.....⁽¹⁾) dichiara che, salvo indicazione contraria, le merci sono di origine preferenziale.....⁽²⁾ conformemente alle norme di origine transitorie.

Latvijska verzija

To produktu eksportētājs, kuri ietverti šajā dokumentā (muitas atļauja Nr. ....⁽¹⁾), deklarē, ka, izņemot tur, kur ir citādi skaidri noteikts, šiem produktiem ir.....⁽²⁾ preferenciāla izcelsme saskaņā ar pārejas noteikumiem par izcelsmi.

Litvanska verzija

Šiame dokumente nurodytų produktų eksportuotojas (muitinės leidimo Nr .....⁽¹⁾) deklaruoja, kad, jeigu aiškiai nenurodyta kitaip, šie produktai turi .....⁽²⁾ lengvatinės kilmės statusą pagal pereinamojo laikotarpio kilmės taisyklės.

Makedonska verzija

Извозникот на производите што ги покрива овој документ (царинско одобрение бр. ....

(¹)) изјавува дека, освен ако тоа не е јасно поинаку назначено, овие производи се со
..... (²) преференцијално потекло, во согласност со преодните правила за потекло.

Malteška verzija

L-esportatur tal-prodotti koperti minn dan id-dokument (awtorizzazzjoni tad-dwana nru.....(¹))

jiddikjara li, ħlief fejn indikat mod ieħor b' mod ċar, dawn il-prodotti huma ta' oriġini preferenzjali
.....(²) skont ir-regoli ta' oriġini tranzitorji.

Crnogorska verzija

Извозник производа обухваћених овом исправом (царинско овлашћење бр. .... (¹)) изјављује

да су, осим ако је другачије изричито наведено, ови производи.....(²) преференцијалног
поријекла, у складу са транзиционим правилима поријекла.

Izvoznik proizvoda obuhvaćenih ovom ispravom (carinsko ovlašćenje br ..... (¹)) izjavljuje da su,

osim ako je drugačije izričito navedeno, ovi proizvodi .....(²) preferencijalnog porijekla u skladu
sa tranzicionim pravilima porijekla.

Norveška verzija

Eksportøren av produktene omfattet av dette dokument (tollmyndighetenes autorisasjonsnr.....(¹))

erklærer at disse produktene, unntatt hvor annet er tydelig angitt, har ... preferanseopprinnelse i
henhold til overgangsreglene for opprinnelse(²).

Poljska verzija

Eksporter produktów objętych tym dokumentem (upoważnienie władz celnych nr.....⁽¹⁾)
deklaruje, że z wyjątkiem gdzie jest to wyraźnie określone, produkty te mają .....⁽²⁾
preferencyjne pochodzenie zgodnie z przejściowymi regułami pochodzenia.

Portugalska verzija

O exportador dos produtos cobertos pelo presente documento (autorização aduaneira n.º.....⁽¹⁾)
declara que, salvo expressamente indicado em contrário, estes produtos são de origem preferencial
.....⁽²⁾ de acordo com as regras de origem transitórias.

Rumunijska verzija

Exportatorul produselor care fac obiectul prezentului document (autorizația vamală nr ⁽¹⁾) declară că,
exceptând cazul în care se indică altfel în mod clar, aceste produse sunt de origine preferențială
.....⁽²⁾ în conformitate cu regulile de origine tranzitorii.

Srpska verzija

Извозник производа обухваћених овом исправом (царинско овлашћење бр. ....⁽¹⁾) изјављује
да су, осим ако је другачије изричито наведено, ови производи.....⁽²⁾ преференцијалног
порекла, у складу са прелазним правилима о пореклу.

Izvoznik proizvoda obuhvaćenih ovom ispravom (carinsko ovlašćenje br .....⁽¹⁾) izjavljuje da
su, osim ako je drugačije izričito navedeno, ovi proizvodi.....⁽²⁾ preferencijalnog
porekla, u skladu sa prelaznim pravilima o poreklu.

Slovačka verzija

Vývozca výrobkov uvedených v tomto dokumente (číslo povolenia .....⁽¹⁾) vyhlasuje, že pokiaľ nie je zreteľne uvedené inak, tieto výrobky majú v súlade s prechodnými pravidlami pôvodu preferenčný pôvod v .....⁽²⁾.

Slovenska verzija

Izvoznik blaga, zajetega s tem dokumentom (pooblastilo carinskih organov št .....⁽¹⁾), izjavlja, da, razen če ni drugače jasno navedeno, ima to blago preferencialno .....⁽²⁾ poreklo v skladu s prehodnimi pravili o poreklu.

Španska verzija

El exportador de los productos incluidos en el presente documento (autorización aduanera n. ....^o .....⁽¹⁾) declara que, excepto donde se indique claramente lo contrario, estos productos son de origen preferencial...⁽²⁾ con arreglo a las normas de origen transitorias.

Švedska verzija

Exportören av de varor som omfattas av detta dokument (tullmyndighetens tillstånd nr .....⁽¹⁾) försäkrar att dessa varor, om inte annat tydligt markerats, har förmånsberättigande .....⁽²⁾ ursprung i enlighet med övergångsreglerna om ursprung.

Turska verzija

Bu belge kapsamındaki ürünlerin ihracatçısı (gümrük yetki No: .....⁽¹⁾), aksi açıkça belirtilmedikçe, bu ürünlerin geçiş menşe kurallarına göre .....⁽²⁾ tercihli menşeli olduğunu beyan eder.

Ukrajinska verzija

Експортер продукції, на яку поширюється цей документ (митний дозвіл №.....⁽¹⁾) заявляє, що, за винятком випадків, де це явно зазначено, ця продукція має .....⁽²⁾ преференційне походження згідно з перехідними правилами походження.

.....
(Mjesto i datum)⁽³⁾

- .....
(Potpis izvoznika; uz to, potrebno je čitko navesti ime osobe koja potpisuje izjavu)⁽⁴⁾
- (1) Ako izjavu o porijeklu izdaje ovlašteni izvoznik, broj ovlaštenja ovlaštenog izvoznika mora se upisati u ovaj prostor. Ako izjavu o porijeklu ne izdaje ovlašteni izvoznik, riječi u zagradama izostavljaju se ili se ostavlja prazan prostor.
- (2) Potrebno je navesti porijeklo proizvoda. Ako se izjava o porijeklu u potpunosti ili djelimično odnosi na proizvode porijeklom iz Ceute i Melille, izvoznik ih mora jasno naznačiti u ispravi na kojoj se sastavlja izjava stavljanjem oznake "CM".
- (3) Može se izostaviti ako je navedeno u samoj ispravi.
- (4) Ako se ne zahtijeva potpis izvoznika, ne mora se navesti ni ime potpisnika.

ANEKS IV.

OGLEDNI PRIMJERC I UVJERENJA O KRETANJU ROBE EUR.1

I ZAHTJEVA ZA NJEGOVO IZDAVANJE

UPUTSTVO ZA ŠTAMPANJE

1. Svaki obrazac ima dimenzije 210 x 297 mm; dopušteno je odstupanje po dužini do minus 5 mm i do plus 8 mm. Obavezno se koristi bijeli bezdrvni papir, veličine za pisanje i mase najmanje 25 g/m². U pozadini mora imati štampani guilloche uzorak u zelenoj boji tako da svako krivotvorenje mehaničkim ili hemijskim sredstvima bude vidljivo na prvi pogled.
2. Nadležna tijela strana mogu zadržati pravo da sama štampaju obrasce ili ih mogu dati na štampanje ovlaštenim štamparijama. U posljednjem slučaju svaki obrazac mora sadržavati referencu na takvo ovlaštenje. Svaki obrazac sadrži ime i adresu štamparije ili oznaku pomoću koje se štamparija može identificirati. Osim toga, mora sadržavati i serijski broj, odštampan ili neodštampan, koji omogućuje njezinu identifikaciju.

UVJERENJE O KRETANJU ROBE

1. Izvoznik (ime, puna adresa, zemlja)	EUR.1 br. A 000.000	
3. Primateљ (ime, puna adresa, zemlja) (nije obavezno)	Prije popunjavanja ovog obrasca vidjeti uputstvo na poleđini.	
	2. Uvjerenje koje se koristi u preferencijalnoj trgovini između .... i .... (upisati odgovarajuće zemlje, grupu zemalja ili teritorije)	
	4. Zemlja, grupa zemalja ili teritorija porijekla proizvoda	5. Zemlja/grupa zemalja ili teritorija odredišta
6. Podaci u vezi s transportom (nije obavezno)	7. Napomene	
8. Broj stavke; oznake i brojevi; broj i vrsta paketa ⁽¹⁾ ; opis robe		9. Bruto masa (kg) ili druga mjera (l, m ³ itd.)
11. CARINSKA OVJERA Ovjereni deklaracija Izvozna isprava ⁽²⁾ Obrazac ..... br. Od .... Carinski ured ..... Zemlja ili teritorija izdavanja		12. IZJAVA IZVOZNIKA Ja, niže potpisani, izjavljujem da navedena roba ispunjava uslove potrebne za izdavanje ovog uvjerenja. Mjesto i datum .... (Potpis)

<p>Mjesto i datum ....</p> <p>(Potpis)</p>		
<p>⁽¹⁾ Ako roba nije pakirana, navesti o koliko je artikala riječ ili napisati "u rasutom stanju", prema potrebi. ⁽²⁾ Ispuniti samo ako se to zahtijeva propisima zemlje izvoznice ili teritorije izvoza.</p>		

13. ЗАХТЈЕВ ЗА ПРОВЈЕРУ, упућује се	14. РЕЗУЛТАТ ПРОВЈЕРЕ На основу обављене провјере утврђује се слиједеће ⁽¹⁾ ☐ Ово увјерење издао је наведени царински уред и подаци у њему су тачни. ☐ Ово увјерење не испуњава захтјеве вјеродостојности ни тачности (видјети напомене у додатку).
Захтјева се провјера вјеродостојности и тачности овог увјерења. .... <p style="text-align: center;">(Мјесто и datum)</p> <p style="text-align: center;">Pečat</p> ..... <p style="text-align: center;">(Potpis)</p>	.... <p style="text-align: center;">(Мјесто и datum)</p> <p style="text-align: center;">Pečat</p> ..... <p style="text-align: center;">(Potpis)</p> <p style="text-align: center;">(1) Уписати X у одговарајуће поље.</p>

НАПОМЕНЕ

1. Увјерење не смије садржавати избрисане дијелове ни ријечи написане једне преко других. Eventualne исправке unose se tako da se нетачни наводи прецртају и по потреби додају тачни наводи. Svaku такву промјену мора парафирати особа која је испунила сертификат и морају је потврдити царинска тијела државе или територије издавања.
2. Између ставки на потврди не смије остати празан простор те се испред сваке ставке мора налазити редни број. Ispod posljednje ставке потребно је повући водоравну линију. Neiskorišteni простор се мора прецртати на начин да се onemogući накнадно upisivanje података.
3. Roba мора бити описана у складу с трговачком праксом и довољно детаљно како би се могла идентифицирати.

ЗАХТЈЕВ ЗА ИЗДАВАЊЕ УВЈЕРЕНЈА О КРЕТАЊУ РОБЕ

1. Izvoznik (ime, puna adresa, zemlja)	EUR.1 br. A 000.000		
3. Primatelj (ime, puna adresa, zemlja) (nije obavezno)	Prije popunjavanja ovog obrasca vidjeti uputstvo na poleđini.		
	2. Zahtjev za izdavanje uvjerenja koje se koristi u preferencijalnoj trgovini između .... i .... (upisati odgovarajuće zemlje, grupe zemalja ili teritorije)		
6. Podaci u vezi s transportom (nije obavezno)	4. Zemlja, grupa zemalja ili teritorije porijekla proizvoda	5. Zemlja/grupa zemalja ili teritorija odredišta	7. Napomene
8. Broj stavke; oznake i brojevi; broj i vrsta paketa ⁽¹⁾ ; opis robe	9. Bruto masa (kg) ili druga mjera (l, m ³ itd.)	10. Računi (nije obavezno)	
⁽¹⁾ Ako roba nije pakirana, navesti o koliko je artikala riječ ili napisati "u rasutom stanju", prema potrebi.			

IZJAVA IZVOZNIKA

Ja, niže potpisani, izvoznik robe opisane na poledini,

IZJAVLJUJEM da roba ispunjava potrebne uslove za izdavanje priloženog uvjerenja;

NAVODIM okolnosti na osnovu kojih roba ispunjava te uslove:

.....
.....
.....
.....

PODNOŠIM sljedeću popratnu dokumentaciju⁽¹⁾:

.....
.....
.....
.....

OBAVEZUJEM SE na zahtjev nadležnih tijela podnijeti sve dodatne dokaze koje bi ta tijela mogla smatrati potrebnima za izdavanje priloženog uvjerenja, te se obavezujem dopustiti, prema potrebi, da navedena tijela provedu bilo kakvu provjeru mojih poslovnih knjiga i postupaka proizvodnje navedene robe;

ZAHTIJEVAM izdavanje priloženog uvjerenja za tu robu.

.....
(Mjesto i datum)

.....
(Potpis)

---

(1) Na primjer: uvozne isprave, uvjerenje o kretanju robe, trgovački računi, izjave proizvođača itd. koji se odnose na proizvode korištene u proizvodnji ili na robu ponovno izvezenu u istu državu.

ANEKS V.
POSEBNI USLOVI ZA PROIZVODE
PORIJEKLOM IZ CEUTE I MELILLE

Jedini član

1. Pod uslovom da su u skladu s pravilom o neizmijenjenosti iz člana 14. ovog Dodatka, sljedeći proizvodi smatraju se:
  1. proizvodima porijeklom iz Ceute i Melille:
    - (a) proizvodi u potpunosti dobijeni u Ceuti i Melilli;
    - (b) proizvodi dobijeni u Ceuti i Melilli pri čijoj su proizvodnji upotrijebljeni proizvodi različiti od proizvoda u potpunosti dobijenih u Ceuti i Melilli, pod uslovom:
      - i. da su navedeni proizvodi podvrgnuti dovoljnoj obradi ili preradi u smislu člana 4. ovog Dodatka; ili
      - ii. da su ti proizvodi porijeklom iz Bosne i Hercegovine ili Evropske unije, pod uslovom da su podvrgnuti obradi ili preradi koja nadilazi postupke iz člana 6. ovog Dodatka.
  2. proizvodima porijeklom iz Bosne i Hercegovine:
    - (a) proizvodi u potpunosti dobijeni u Bosni i Hercegovini;
    - (b) proizvodi dobijeni u Bosni i Hercegovini pri čijoj su proizvodnji upotrijebljeni proizvodi osim proizvoda dobijenih u potpunosti u Bosni i Hercegovini, pod uslovom:
      - i. da su ti proizvodi podvrgnuti dostatnoj obradi ili preradi u smislu člana 4. ovog Dodatka; ili
      - ii. da su ti proizvodi porijeklom iz Ceute i Melille ili Evropske unije i podvrgnuti su obradi ili preradi koja nadilazi postupke iz člana 6. ovog Dodatka.
2. Ceuta i Melilla smatraju se jedinstvenim područjem.
3. Izvoznik ili njegov ovlašteni zastupnik dužan je upisati ime strane izvoznice i napomenu "Ceuta i Melilla" u polje 2. certifikata o prometu robe EUR.1 ili u izjavu o porijeklu. Pored toga, u slučaju proizvodâ porijeklom iz Ceute i Melille, taj se status navodi u polju 4. uvjerenja o kretanju robe EUR.1 ili izjave o porijeklu.
4. Za primjenu ovih Pravila u Ceuti i Melilli odgovorna su španjolska carinska tijela.

АНЕКС VI.

ИЗЈАВА ДОБАВЛЈАЧА

Изјава добављача, чији се текст налази у наставку, мора се саставити у складу с билежкaма. Међутим, билешке није потребно навести.

ИЗЈАВА ДОБАВЛЈАЧА

за робу која је обрађена или прерађена у уговорним странaма које примјенјују ова Прaвила без добијања преференцијалног поријекла

Ја, ниже потписани добављач робе обухваћене приложеном исправом, изјављујем слjedeће:

1. За производњу те робе у [навести име релевантне уговорне стране која примјенјује ова Прaвила/имена релевантних уговорних страна које примјенјују ова Прaвила] употребљени су слjedeћи материјали који нису поријеклом из [навести име релевантне уговорне стране која примјенјује ова Прaвила/имена релевантних уговорних страна које примјенјују ова Прaвила]:

Опис достављене робе ⁽¹⁾	Опис употребљених материјала без поријекла	Тарифни број употребљених материјала без поријекла ⁽²⁾	Вриједност употребљених материјала без поријекла ⁽²⁾⁽³⁾
Укупна вриједност			

2. Svi ostali materijali upotrijebljeni u [navesti ime relevantne ugovorne strane koja primjenjuje ova Pravila/imena relevantnih ugovornih strana koje primjenjuju ova Pravila] za proizvodnju te robe porijeklom su iz [navesti ime relevantne ugovorne strane koja primjenjuje ova Pravila/imena relevantnih ugovornih strana koje primjenjuju ova Pravila];
3. Sljedeća roba podvrgnuta je obradi ili preradi izvan [navesti ime relevantne ugovorne strane koja primjenjuje ova Pravila/imena relevantnih ugovornih strana koje primjenjuju ova Pravila] u skladu s članom 13. ovog Dodatka i ondje je stekla sljedeću ukupnu dodanu vrijednost:

Opis isporučene robe	Ukupna dodana vrijednost stečena izvan [navesti ime relevantne ugovorne strane koja primjenjuje ova Pravila/imena relevantnih ugovornih strana koje primjenjuju ova Pravila] ⁽⁴⁾
	(Mjesto i datum)
	(Adresa i potpis dobavljača; uz to, potrebno je čitko navesti ime osobe koja potpisuje izjavu)

-
- (1) Ако се račun, otpremnica ili druga komercijalna isprava kojoj se prilaže izjava odnosi na različite vrste robe ili na robu koja ne uključuje materijale bez porijekla u istom obimu, dobavljač ih mora jasno razlikovati.
Primjer:
Isprava se odnosi na različite modele električnih motora iz tarifnog broja 8501 koji će se upotrijebiti u proizvodnji mašina za pranje rublja iz tarifnog broja 8450. Vrsta i vrijednost materijala bez porijekla upotrijebljenih u proizvodnji tih motora razlikuje se od jednog do drugog modela. Stoga se različiti modeli navode posebno u prvom stupcu, a oznake u ostalim stupcima moraju se navesti odvojeno za svaki model kako bi se proizvođaču mašina za pranje rublje omogućila pravilna procjena o tome imaju li njegovi proizvodi status proizvoda s porijeklom zavisno od upotrijebljenog modela električnog motora.
- (2) Oznake u ovim stupcima navode se samo ako su potrebne.
Primjeri:
U skladu s pravilom za odjeću iz ex poglavlja 62. može se upotrijebiti tkanje u kombinaciji s izradom, uključujući krojenje tkanine. Ako proizvođač takve odjeće u ugovornoj strani koja primjenjuje ova Pravila upotrebljava tkaninu uvezenu iz Evropske unije koja je ondje proizvedena tkanjem pređe bez porijekla, dovoljno je da dobavljač iz Evropske unije u svojoj izjavi opiše materijal bez porijekla koji je upotrijebljen kao pređa, pri čemu nije nužno navesti tarifni broj ni vrijednost takve pređe.
Ako je proizvođač željezne proizvode iz tarifnog broja 7217 proizveo iz željeznih šipki bez porijekla, u drugom stupcu navodi "šipke od željeza". Ako se ta žica koristi pri izradi mašine za koji pravilo ograničava upotrebu svih materijala bez porijekla na određen postotak vrijednosti, tada je potrebno u trećem stupcu navesti vrijednost šipki bez porijekla.
- (3) "Vrijednost materijala" znači carinska vrijednost u trenutku uvoza upotrijebljenih materijala bez porijekla ili, ako ona nije poznata ili je istu nemoguće utvrditi, prva utvrdiva cijena plaćena za materijale u [navesti ime relevantne ugovorne strane koja primjenjuje ova Pravila/imena relevantnih ugovornih strana koje primjenjuju ova Pravila].
Tačna vrijednost za svaki upotrijebljeni materijal bez porijekla navodi se za svaku jedinicu robe koja je navedena u prvom stupcu.
- (4) "Ukupna dodana vrijednost" znači svi troškovi koji nastanu izvan [navesti ime relevantne ugovorne strane koja primjenjuje ova Pravila/imena relevantnih ugovornih strana koje primjenjuju ova Pravila], uključujući i vrijednost svih ondje dodanih materijala. Tačna ukupna dodana vrijednost stečena izvan [navesti ime relevantne ugovorne strane koja primjenjuje ova Pravila/imena relevantnih ugovornih strana koje primjenjuju ova Pravila] mora se navesti po jedinici robe navedene u prvom stupcu.

АНЕКС VII.

DUGOROČNA IZJAVA DOBAVLJAČA

Dugoročna izjava dobavljača, čiji se tekst nalazi u nastavku, mora se sastaviti u skladu s bilješkama.

Međutim, bilješke nije potrebno navesti.

DUGOROČNA IZJAVA DOBAVLJAČA

za robu koja je obrađena ili prerađena u ugovornoj strani koja primjenjuje ova Pravila bez dobijanja preferencijalnog porijekla

Ja, niže potpisani dobavljač robe obuhvaćene priloženom ispravom koja se redovno dostavlja kupcu⁽¹⁾ ....., izjavljujem sljedeće:

1. Za proizvodnju te robe u [navesti ime relevantne ugovorne strane koja primjenjuje ova Pravila/imena relevantnih ugovornih strana koje primjenjuju ova Pravila] upotrijebljeni su sljedeći materijali koji nisu porijeklom iz [navesti ime relevantne ugovorne strane koja primjenjuje ova Pravila/imena relevantnih ugovornih strana koje primjenjuju ova Pravila]:

Opis dostavljene robe ⁽²⁾	Opis upotrijebljenih materijala bez porijekla	Tarifni broj upotrijebljenih materijala bez porijekla ⁽³⁾	Vrijednost upotrijebljenih materijala bez porijekla ⁽³⁾⁽⁴⁾
Ukupna vrijednost			

2. Svi ostali materijali upotrijebljeni u [navesti ime relevantne ugovorne strane koja primjenjuje ova Pravila/imena relevantnih ugovornih strana koje primjenjuju ova Pravila] za proizvodnju te robe porijeklom su iz [navesti ime relevantne ugovorne strane koja primjenjuje ova Pravila/imena relevantnih ugovornih strana koje primjenjuju ova Pravila];
3. Sljedeća roba podvrgnuta je obradi ili preradi izvan [navesti ime relevantne ugovorne strane koja primjenjuje ova Pravila/imena relevantnih ugovornih strana koje primjenjuju ova Pravila] u skladu s članom 13. ovog Dodatka i ondje je stekla sljedeću ukupnu dodanu vrijednost:

Opis isporučene robe	Ukupna dodana vrijednost stečena izvan [navesti ime relevantne ugovorne strane koja primjenjuje ova Pravila/imena relevantnih ugovornih strana koje primjenjuju ova Pravila] ⁽⁵⁾

Ova izjava vrijedi za sve daljnje isporuke ove robe otpremljene

od.....

do..... (6)

Obavezujem se odmah obavijestiti..... (1) ako ova izjava prestane biti validna.

(Mjesto i datum)
(Adresa i potpis dobavljača; uz to, potrebno je čitko navesti ime osobe koja potpisuje izjavu)

-
- (1) Ime i adresa kupca.
  - (2) Ako se račun, otpremnica ili druga komercijalna isprava kojoj se prilaže izjavi odnosi na različite vrste robe ili na robu koja ne uključuje materijale bez porijekla u istom obimu, dobavljač ih mora jasno razlikovati.
Primjer:
Isprava se odnosi na različite modele električnih motora iz tarifnog broja 8501 koji će se upotrijebiti u proizvodnji mašina za pranje rublja iz tarifnog broja 8450. Vrsta i vrijednost materijala bez porijekla upotrijebljenih u proizvodnji tih motora razlikuje se od jednog do drugog modela. Stoga se različiti modeli navode posebno u prvom stupcu, a oznake u ostalim stupcima moraju se navesti odvojeno za svaki model kako bi se proizvođaču mašina za pranje rublja omogućila pravilna procjena o tome imaju li njegovi proizvodi status proizvoda s porijeklom zavisno od upotrijebljenog modela električnog motora.
  - (3) Oznake u ovim stupcima navode se samo ako su potrebne.
Primjeri:
U skladu s pravilom za odjeću iz ex poglavlja 62. može se upotrijebiti tkanje u kombinaciji s izradom, uključujući krojenje tkanine. Ako proizvođač takve odjeće u ugovornoj strani koja primjenjuje ova Pravila upotrebljava tkaninu uvezenu iz Evropske unije koja je ondje proizvedena tkanjem pređe bez porijekla, dovoljno je da dobavljač iz Evropske unije u svojoj izjavi opiše materijal bez porijekla koji je upotrijebljen kao pređa, pri čemu nije nužno navesti tarifni broj ni vrijednost takve pređe.
Ako je proizvođač željezne proizvode iz tarifnog broja 7217 proizveo iz željeznih šipki bez porijekla, u drugom stupcu navodi "šipke od željeza". Ako se ta žica koristi pri izradi mašine za koji pravilo ograničava upotrebu svih materijala bez porijekla na određen postotak vrijednosti, tada je potrebno u trećem stupcu navesti vrijednost šipki bez porijekla.
  - (4) "Vrijednost materijala" znači carinska vrijednost u trenutku uvoza upotrijebljenih materijala bez porijekla ili, ako ona nije poznata ili ju je nemoguće utvrditi, prva utvrdiva cijena plaćena za materijale u [navesti ime relevantne ugovorne strane koja primjenjuje ova Pravila/imena relevantnih ugovornih strana koje primjenjuju ova Pravila].
Tačna vrijednost za svaki upotrijebljeni materijal bez porijekla navodi se za svaku jedinicu robe koja je navedena u prvom stupcu.
  - (5) "Ukupna dodana vrijednost" znači svi troškovi koji nastanu izvan [navesti ime relevantne ugovorne strane koja primjenjuje ova Pravila/imena relevantnih ugovornih strana koje primjenjuju ova Pravila], uključujući i vrijednost svih ondje dodanih materijala.
Tačna ukupna dodana vrijednost stečena izvan [navesti ime relevantne ugovorne strane koja primjenjuje ova Pravila/imena relevantnih ugovornih strana koje primjenjuju ova Pravila] mora se navesti po jedinici robe navedene u prvom stupcu.
  - (6) Navedite datume. Rok važenja dugoročne izjave dobavljača obično ne bi trebao biti duži od 24 mjeseca, podložno uslovima koja odrede carinska tijela ugovorne strane koja primjenjuje ova Pravila u kojoj je sastavljena dugoročna izjava dobavljača.
-

ODLUKA br. 1/2023
VIJEĆA ZA STABILIZACIJU I PRIDRUŽIVANJE
EU - BOSNA I HERCEGOVINA

od 11/12/2023 o izmjeni Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju između Europskih zajednica i njihovih država članica, s jedne strane, i Bosne i Hercegovine, s druge strane, zamjenom njegova Protokola 2. o definiciji pojma "proizvodi s podrijetlom" i načinima administrativne suradnje

VIJEĆE ZA STABILIZACIJU I PRIDRUŽIVANJE EU - BOSNA I HERCEGOVINA,

uzimajući u obzir Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju između Europskih zajednica i njihovih država članica, s jedne strane, i Bosne i Hercegovine, s druge strane¹, a posebno članak 3. njegova Protokola 2. o definiciji pojma "proizvodi s podrijetlom" i načinima administrativne suradnje,

budući da:

(1) U članku 42. Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju između Europskih zajednica i njihovih država članica, s jedne strane, i Bosne i Hercegovine, s druge strane ("Sporazum") upućuje se na Protokol 2. uz taj sporazum ("Protokol 2."), kojim se utvrđuju pravila o podrijetlu.

(2) Člankom 3. Protokola 2. predviđeno je da Vijeće za stabilizaciju i pridruživanje osnovano člankom 115. Sporazuma može odlučiti izmijeniti odredbe Protokola 2.

(3) Cilj je Regionalne konvencije o paneuromediteranskim povlaštenim pravilima podrijetla² ("Konvencija") prenošenje postojećih bilateralnih sustava pravila o podrijetlu utvrđenih u bilateralnim sporazumima o slobodnoj trgovini sklopljenim između ugovornih stranaka Konvencije u multilateralni okvir, ne dovodeći pritom u pitanje načela utvrđena u tim bilateralnim sporazumima.

(4) Unija je Konvenciju potpisala 15. lipnja 2011., a Bosna i Hercegovina 24. rujna 2013.

(5) Unija je kod depozitara Konvencije položila svoju ispravu o prihvatu 26. ožujka 2012., a Bosna i Hercegovina 26. rujna 2014. Stoga je Konvencija u skladu s njezinim člankom 10. stavkom 3. stupila na snagu 1. svibnja 2012. za Uniju te 1. studenoga 2014. za Bosnu i Hercegovinu.

(6) Do sklapanja i stupanja na snagu izmjene Konvencije Unija i Bosna i Hercegovina dogovorile su se da će primjenjivati alternativni skup pravila o podrijetlu na temelju pravila iz izmijenjene Konvencije, koja se mogu koristiti bilateralno kao alternativna pravila o podrijetlu u odnosu na pravila utvrđena u Konvenciji.

(7) Protokol 2. stoga bi trebalo zamijeniti novim protokolom kojim se predviđa alternativni skup pravila o podrijetlu. Nadalje, novi bi protokol trebao uključivati dinamičko upućivanje na Konvenciju, kako bi se uvijek upućivalo na zadnju verziju Konvencije koja je na snazi,

DONIJELO JE OVU ODLUKU:

Članak 1.

Protokol 2. uz Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju između Europskih zajednica i njihovih država članica, s jedne strane, i Bosne i Hercegovine, s druge strane, o definiciji pojma "proizvodi s podrijetlom" i načinima administrativne suradnje zamjenjuje se tekstom iz Priloga ovoj Odluci.

Članak 2.

Ova Odluka stupa na snagu na datum donošenja i primjenjuje se od tog datuma.

Sastavljeno u Briselu, 11. prosinca 2023. godine,

Za Vijeće za stabilizaciju

i pridruživanje

Predsjedatelj

J.BORRELL FONTELLES

PRILOG

"Protokol 2.

o definiciji pojma "proizvodi s podrijetlom" i načinima administrativne suradnje

Članak 1.

Primjenjiva pravila o podrijetlu

1. Za potrebe provedbe Sporazuma primjenjuju se Dodatak I. i odgovarajuće odredbe Dodatka II. Regionalnoj konvenciji o paneuromediteranskim povlaštenim pravilima podrijetla³ ("Konvencija"), kako je zadnje izmijenjena i objavljena u Službenom listu Europske unije.

2. Sva upućivanja na "odgovarajući sporazum" u Dodatku I. i u odgovarajućim odredbama Dodatka II. Konvenciji smatraju se upućivanjima na Sporazum.

3. Neovisno o članku 16. stavku 5. i članku 21. stavku 3. Dodatka I. Konvenciji, ako kumulacija uključuje samo države EFTA-e, Farske Otoke, Europsku uniju, Republiku Tursku, sudionike procesa stabilizacije i pridruživanja, Republiku Moldovu, Gruziju i Ukrajinu, dokaz o podrijetlu može biti potvrda o prometu robe EUR.1 ili izjava o podrijetlu.

Članak 2.

Alternativna primjenjiva pravila o podrijetlu

1. Neovisno o članku 1. ovog Protokola, za potrebe provedbe Sporazuma smatra se da su proizvodi koji status robe s povlaštenim podrijetlom stječu u skladu s alternativnim primjenjivim pravilima o podrijetlu utvrđenim u Dodatku A ovom Protokolu ("Prijelazna pravila") također podrijetlom iz Europske unije ili Bosne i Hercegovine.

2. Prijelazna pravila primjenjuju se sve dok izmjena Konvencije, na kojoj se ona temelje, ne stupi na snagu.

Članak 3.

Rješavanje sporova

1. Ako u vezi s postupcima provjere iz članka 32. Dodatka I. Konvenciji ili članka 34. Dodatka A ovom Protokolu nastanu sporovi koji se ne mogu riješiti između carinskih tijela koja zahtijevaju provjeru i carinskih tijela odgovornih za provedbu te provjere, ti se sporovi podnose Vijeću za stabilizaciju i pridruživanje.

2. U svim se slučajevima sporovi između uvoznika i carinskih tijela zemlje uvoznice rješavaju u skladu sa zakonodavstvom te zemlje.

Članak 4.

Izmjene Protokola

Vijeće za stabilizaciju i pridruživanje može odlučiti izmijeniti odredbe ovog Protokola.

Članak 5.

Povlačenje iz Konvencije

1. Ako Europska unija ili Bosna i Hercegovina depozitaru Konvencije dostave pisanu obavijest o svojoj namjeri povlačenja iz Konvencije u skladu s njezinim člankom 9., Europska unija i Bosna i Hercegovina odmah započinju pregovore o pravilima o podrijetlu radi provedbe Sporazuma.

¹ SL EU L 164, 30.6.2015., str. 2.

² SL EU L 54, 26.2.2013., str. 4.

³ SL EU L 54, 26.2.2013., str. 4.

2. Do stupanja na snagu tih novoutvrđenih pravila o podrijetlu na Sporazum se i dalje primjenjuju pravila o podrijetlu iz Dodatka I. i, prema potrebi, odgovarajuće odredbe Dodatka II. Konvenciji koji su bili primjenjivi u trenutku povlačenja. Međutim, od trenutka povlačenja smatra se da je pravilima o podrijetlu iz Dodatka I. i, prema potrebi, odgovarajućim odredbama Dodatka II. Konvenciji dopuštena bilateralna kumulacija samo između Europske unije i Bosne i Hercegovine.

Dodatak A

ALTERNATIVNA PRIMJENJIVA PRAVILA O PODRIJETLU

Pravila za neobveznu primjenu među ugovornim strankama Regionalne konvencije o paneuromediteranskim povlaštenim pravilima podrijetla, do sklapanja i stupanja na snagu izmjene Konvencije

("Pravila" ili "Prijelazna pravila")

DEFINICIJA POJMA "PROIZVODI S PODRIJETLOM"
I NAČINI ADMINISTRATIVNE SURADNJE

SADRŽAJ

CILJEVI

GLAVA I. OPĆE ODREDBE

Članak 1. Definicije

GLAVA II. DEFINICIJA POJMA "PROIZVODI S PODRIJETLOM"

Članak 2. Opći zahtjevi

Članak 3. U cijelosti dobiveni proizvodi

Članak 4. Dostatna obrada ili prerada

Članak 5. Pravilo o dopuštenim odstupanjima

Članak 6. Nedostatna obrada ili prerada

Članak 7. Kumulacija podrijetla

Članak 8. Uvjeti primjene kumulacije podrijetla

Članak 9. Kvalifikacijska jedinica

Članak 10. Setovi

Članak 11. Neutralni elementi

Članak 12. Odvojeno knjigovodstveno iskazivanje

GLAVA III. TERITORIJALNI ZAHTEJEVI

Članak 13. Načelo teritorijalnosti

Članak 14. Neizmijenjenost

Članak 15. Izložbe

GLAVA IV. POVRAT ILI IZUZEĆE

Članak 16. Povrat carine ili izuzeće od carine

GLAVA V. DOKAZ O PODRIJETLU

Članak 17. Opći zahtjevi

Članak 18. Uvjeti za sastavljanje izjave o podrijetlu

Članak 19. Ovlašteni izvoznik

Članak 20. Postupak izdavanja potvrde o prometu robe

EUR.1

Članak 21. Naknadno izdane potvrde o prometu robe EUR.1

Članak 22. Izdavanje duplikata potvrde o prometu robe

EUR.1

Članak 23. Valjanost dokaza o podrijetlu

Članak 24. Slobodne zone

Članak 25. Zahtjevi u pogledu uvoza

Članak 26. Uvoz djelomičnih pošiljaka

Članak 27. Izuzeća iz dokaza o podrijetlu

Članak 28. Nepodudarnosti i formalne pogreške

Članak 29. Izjave dobavljača

Članak 30. Iznosi izraženi u eurima

GLAVA VI. NAČELA SURADNJE I DOKAZNE ISPRAVE

Članak 31. Dokazne isprave, čuvanje dokaza o podrijetlu i popratne dokumentacije

Članak 32. Rješavanje sporova

GLAVA VII. ADMINISTRATIVNA SURADNJA

Članak 33. Obavješćivanje i suradnja

Članak 34. Provjera dokaza o podrijetlu

Članak 35. Provjera izjava dobavljača

Članak 36. Sankcije

GLAVA VIII. PRIMJENA DODATKAA

Članak 37. Europski gospodarski prostor

Članak 38. Lihtenštajn

Članak 39. Republika San Marino

Članak 40. Kneževina Andora

Članak 41. Ceuta i Melilla

Popis priloga

PRIOLOGI.: Uvodne napomene uz popis u Prilogu II.

PRIOLOGII.: Popis obrada ili prerada koje je potrebno obaviti na materijalima bez podrijetla kako bi proizvedeni proizvod mogao steći status proizvoda s podrijetlom

PRIOLOGIII.: Tekst izjave o podrijetlu

PRIOLOGIV.: Ogledni primjerci potvrde o prometu robe

EUR.1 i zahtjeva za izdavanje potvrde o prometu robe EUR.1

PRIOLOGV.: Posebni uvjeti za proizvode podrijetlom iz Ceute i Melille

PRIOLOGVI.: Izjava dobavljača

PRIOLOGVII.: Dugoročna izjava dobavljača

CILJEVI

Ova Pravila nisu obvezna. Trebala bi se primjenjivati privremeno do sklapanja i stupanja na snagu izmjene Regionalne konvencije o paneuromediteranskim povlaštenim pravilima podrijetla ("Konvencija PEM" ili "Konvencija"). Ova Pravila primjenjivat će se bilateralno na trgovinu između ugovornih stranaka koje odluče na njih upućivati u svojim bilateralnim sporazumima o povlaštenoj trgovini ili ih uključiti u te sporazume. Ova bi se Pravila trebala primjenjivati kao alternativa pravilima Konvencije kojima se, u skladu s Konvencijom, ne dovode u pitanje načela utvrđena u relevantnim sporazumima i drugim povezanim bilateralnim sporazumima među ugovornim strankama. U skladu s tim, ova Pravila neće biti obvezna, već neobvezna. Mogu ih primjenjivati gospodarski subjekti koji žele koristiti povlastice koje proizlaze iz ovih Pravila umjesto na temelju pravila Konvencije.

Svrha ovih Pravila nije izmjena Konvencije. Ona će se i dalje u cijelosti primjenjivati među ugovornim strankama Konvencije. Ovim se Pravilima neće mijenjati prava i obveze ugovornih stranaka na temelju Konvencije.

GLAVA I.

OPĆE ODREDBE

Članak 1.

Definicije

Za potrebe ovih Pravila:

(a) "ugovorna stranka koja primjenjuje ova Pravila" znači ugovorna stranka Konvencije PEM koja u svoje bilateralne sporazume o povlaštenoj trgovini s drugom ugovornom strankom Konvencije PEM uključuje ova Pravila te uključuje i stranke Sporazuma;

(b) "poglavlja", "tarifni brojevi" i "tarifni podbrojevi" znači poglavlja, tarifni brojevi i tarifni podbrojevi (četveroznamenkaste ili šesteroznamenkaste oznake) koji se upotrebljavaju u nomenklaturi koja čini Harmonizirani sustav nazivlja i brojčanog označivanja robe ("Harmonizirani sustav") s izmjenama u skladu s Preporukom Vijeća za carinsku suradnju od 26. lipnja 2004.;

(c) "razvrstan" znači razvrstavanje robe u određeni tarifni broj ili tarifni podbroj Harmoniziranog sustava;

(d) "pošiljka" znači proizvodi;

i. koji se otpremaju istodobno od određenog izvoznika do određenog primatelja; ili

ii. koji su obuhvaćeni jedinstvenom prijevoznom ispravom koja se odnosi na njihovu otpremu od izvoznika do primatelja ili koji su, ako takva isprava ne postoji, obuhvaćeni jednim računom;

(e) "carinska tijela stranke ili ugovorne stranke koja primjenjuje ova Pravila" za Europsku uniju znači bilo koje carinsko tijelo država članica Europske unije;

(f) "carinska vrijednost" znači vrijednost koja je utvrđena u skladu sa Sporazumom o provedbi članka VII. Općeg sporazuma o carinama i trgovini iz 1994. (Sporazum WTO-a o određivanju carinske vrijednosti);

(g) "cijena franko tvornica" znači cijena plaćena za dobiveni proizvod u korist proizvođača iz ugovorne stranke u čijem je poduzeću obavljen posljednji postupak obrade ili prerade, pod uvjetom da ta cijena uključuje vrijednost svih upotrijebljenih materijala i sve druge troškove povezane s proizvodnjom te da je umanjena za sve domaće poreze za koje se nakon izvoza dobivenog proizvoda dobiva ili bi se mogao dobiti povrat. Ako je posljednji postupak obrade ili prerade podugovorom dodijeljen proizvođaču, pojam "proizvođač" odnosi se na poduzeće koje je zaposlilo podugovaratelja.

Ako stvarna cijena ne odražava sve troškove povezane s proizvodnjom proizvoda koji su nastali u ugovornoj stranci, cijena franko tvornica znači zbroj svih tih troškova umanjen za sve domaće poreze za koje se nakon izvoza dobivenog proizvoda ostvaruje ili bi se mogao ostvariti povrat;

(h) "zamjenjivi materijal" ili "zamjenjivi proizvod" znači materijali ili proizvodi iste vrste i komercijalne kvalitete istih tehničkih i fizičkih značajki koji se ne mogu razlikovati jedan od drugoga;

(i) "roba" znači materijali i proizvodi;

(j) "proizvodnja" znači sve vrste obrade ili prerade, uključujući sastavljanje;

(k) "materijal" znači svaki sastojak, sirovina, sastavni dio ili dio itd. koji se upotrebljava u proizvodnji proizvoda;

(l) "maksimalni sadržaj materijala bez podrijetla" znači najveći sadržaj materijala bez podrijetla koji je dopušten, a da se izrada smatra dostatnom obradom ili preradom da se proizvodu dodijeli status proizvoda s podrijetlom. Može biti izražen kao postotak cijene franko tvornica proizvoda ili kao postotak neto težine upotrijebljenih materijala koji pripadaju u određenu skupinu poglavlja, poglavlje, tarifni broj ili tarifni podbroj;

(m) "proizvod" znači proizvod koji se dobiva postupkom proizvodnje, čak i ako je namijenjen kasnijoj uporabi u drugim postupcima proizvodnje;

(n) "državno područje" uključuje kopneno područje, unutarnje vode i teritorijalno more stranke;

(o) "dodana vrijednost" znači cijena franko tvornica proizvoda umanjena za carinsku vrijednost svakog od uključenih materijala koji su podrijetlom iz drugih ugovornih stranaka koje primjenjuju ova Pravila i s kojima se primjenjuje kumulacija ili, ako carinska vrijednost nije poznata ili ju je nemoguće utvrditi, prva utvrđiva cijena plaćena za materijale u stranci izvoznici;

(p) "vrijednost materijala" znači carinska vrijednost u trenutku uvoza upotrijebljenih materijala bez podrijetla ili, ako taj podatak nije poznat ili ga je nemoguće utvrditi, prva utvrđiva cijena plaćena za materijale u stranci izvoznici. Ako je potrebno utvrditi vrijednost upotrijebljenih materijala s podrijetlom, ova se točka primjenjuje mutatis mutandis.

GLAVA II. DEFINICIJA POJMA "PROIZVODI S PODRIJETLOM"

Članak 2.

Opći zahtjevi

Za potrebe provedbe Sporazuma smatra se da su sljedeći proizvodi podrijetlom iz stranke kada se izvoze u drugu stranku:

(a) proizvodi koji su u cijelosti dobiveni u stranci u smislu članka 3.;

(b) proizvodi dobiveni u stranci koji sadržavaju materijale koji nisu u cijelosti ondje dobiveni, pod uvjetom da su ti materijali u dotičnoj stranci dostatno obrađeni ili prerađeni u smislu članka 4.

Članak 3.

U cijelosti dobiveni proizvodi

1. Sljedeći se proizvodi smatraju u cijelosti dobivenima u stranci kada se izvoze u drugu stranku:

(a) mineralni proizvodi koji su izvađeni i prirodna voda koja se crpi iz njezina tla ili s njezina morskog dna;

(b) bilje, uključujući i vodene biljke, te biljni proizvodi koji su ondje uzgojeni ili požnjeveni;

(c) žive životinje koje su ondje okoćene i uzgojene;

(d) proizvodi od živih životinja koje su ondje uzgojene;

(e) proizvodi od zaklanih životinja koje su ondje okoćene i uzgojene;

(f) proizvodi ondje dobiveni lovom ili ribolovom;

(g) proizvodi akvakulture ako su se ribe, rakovi, mekušci i drugi vodeni beskralješnjaci ondje izlegli ili su ondje uzgojeni iz jaja, ličinki ili ikre;

(h) proizvodi morskog ribolova i drugi proizvodi koje su njezina plovila izvadila iz mora izvan teritorijalnih voda;

(i) proizvodi izrađeni na njezinim brodovima tvornicama isključivo od proizvoda iz točke (h);

(j) rabljeni proizvodi koji su ondje prikupljeni, a namijenjeni su samo za recikliranje sirovina;

(k) otpad koji potječe od ondje obavljenih proizvodnih postupaka;

(l) proizvodi koji su izvađeni s morskog dna ili njegova podzemlja izvan njezinih teritorijalnih voda, pod uvjetom da ima isključivo pravo iskorištavanja tog dna ili njegova podzemlja;

(m) roba proizvedena ondje isključivo od proizvoda navedenih u točkama od (a) do (l).

2. Izrazi "njezina plovila" i "njezini brodovi tvornice" u stavku 1. točkama (h) i (i) primjenjuju se samo na plovila i brodove tvornice koji ispunjavaju svaki od navedenih zahtjeva:

(a) registrirani su u stranci izvoznici ili stranci uvoznici;

(b) plove pod zastavom stranke izvoznice ili uvoznice;

(c) ispunjavaju jedan od sljedećih uvjeta:

i. nalaze se najmanje u 50% vlasništvu državljana stranke izvoznice ili uvoznice; ili

ii. u vlasništvu su društava:

- koja imaju sjedište ili glavno mjesto poslovanja u stranci izvoznici ili uvoznici; i

- koja su najmanje 50% u vlasništvu stranke izvoznice ili uvoznice, ili javnih tijela ili državljana tih stranaka.

3. Za potrebe stavka 2., ako je Europska unija stranka izvoznica ili uvoznica, to znači države članice Europske unije.

4. Za potrebe stavka 2. države EFTA-e smatraju se jednom ugovornom strankom koja primjenjuje ova Pravila.

Чланак 4.

Достатна обрада или прерада

1. Не доводећи у питање ставак3. овог чланка и чланак6., производи који нису у цијелости добивени у једној од странака сматрају се достатно обрађенима или прерађенима ако су испуњени увјети утврђени у попису из ПрилогуI. за dotyčnu робу.

2. Ако се производ који је статус производа с подријетлом у одређеној страници стекао у складу са ставком1. употребљава као материјал у производњи неког другог производа, не узимају се у обзир материјали без подријетла који су могли бити употребљени у његовој производњи.

3. За сваки се производ проверава јесу ли испуњени захтеви из ставка 1.

Међутим, ако се релевантно правило темљи на усклађености с највећим допушеним садржајем материјала без подријетла, царинска тијела странака могу одобрити извозницима израчун цијене франко творница производа и вриједности употребљених материјала без подријетла на темљу просјечних вриједности из ставка4. како би се узеле у обзир флукуације трошкова и валутних тецајева.

4. Ако се примјењује ставак3. други подставак, просјечна цијена франко творница производа и просјечна вриједност употребљених материјала без подријетла израчунавају се на основи зброја цијена франко творница наплаћених за сву продају истих производа тјеклом претходне фискалне године и зброја вриједности свих материјала без подријетла употребљених у производњи истих производа тјеклом претходне фискалне године како је дефинирано у страници извозници или, ако износи за цјелокупну фискалну годину нису доступни, тјеклом краћега раздобља које не би смјело бити краће од три мјесеца.

5. Извозници који су се одлучили за израчун на темљу просјечних вриједности морају ту методу досљедно примјењивати тјеклом године која сљеди након референтне фискалне године, или, ако је примјерено, тјеклом године која сљеди након краћега раздобља одабраног као референтно. Такву методу могу престати примјењивати ако тјеклом одређене фискалне године или краћега репрезентативног раздобља које није краће од три мјесеца опазе престанак флукуација у трошковима или валутним тецајевима које су оправдавале коришћење такве методе.

6. Просјечне вриједности из ставка4. употребљавају се као цијена франко творница и као вриједност материјала без подријетла ради утврђивања усклађености с највећим допушеним садржајем материјала без подријетла.

Чланак 5.

Правило о допушеним одступањима

1. Оступајући од чланка4. и подложно ставцима2. и 3. овог чланка, материјали без подријетла који се у складу с увјетима из пописа у ПрилогуII. не смiju употребљавати у производњи одређеног производа могу се ипак употребљавати, под увјетом да њихова укупна нето тежина или вриједност, утврђена за тај производ, не прелази:

(а) 15% нето тежине производа из поглавља2. и поглавља од 4. до 24., осим прерађених производа рибарства из поглавља16.;

(б) 15% цијене франко творница производа који нису обухваћени точком(а).

Овај се ставак не примјењује на производе из поглавља од 50. до 63. Хармонизираниог система, за које се примјењују одступања наведена у напоменама6. и 7. ПрилогаI.

2. Ставком1. овог чланка не допушта се премашивање било којих постотака за највећи допушени садржај материјала без подријетла како је одређено у правилима из пописа у ПрилогуII.

3. Ставци1. и 2. овог чланка не примјењују се на производе који су у цијелости добивени у страници у смислу чланка3. Међутим, не доводећи у питање чланак6. и чланак9.

ставак1., допуштено одступање предвиђено у тим одредбама неовисно о томе примјењује се на производ за који се у правилу из пописа у ПрилогуII. захтијева да су материјали који се употребљавају у производњи тог производа добивени у цијелости.

Чланак 6.

Недостатна обрада или прерада

1. Не доводећи у питање ставак2. овог чланка, сљедећи поступци сматрају се недостатном обрадом или прерадом за стјечање статуса производа с подријетлом, неовисно о томе јесу ли испуњени захтеви из чланка4.:

(а) поступци којима се производи одржавају у добром стању тјеклом пријевоза и складиштења;

(б) растављање и састављање пошљки;

(ц) прање, чишћење; уклањање прашине, хрђе, улја, боје или других твари за прекривање;

(д) глачање или прешање текстила;

(е) једноставни поступци бојења и полирања;

(ф) лјуштење и дјеломично или потпуно мљевање риже; полирање и глазирање житарица и риже;

(г) поступци додавања бојила или арома шећеру или израде коцки шећера; дјеломично или потпуно мљевање кристалног шећера;

(х) гулјење, уклањање коштица и лјуштење воћа, орашастих плодова и поврћа;

(и) оштрење, једноставно мљевање или једноставно резање;

(ј) сјајање, пребирање, разврставање, распоређивање, ступњевање, слагање (укључујући и састављање сетова производа);

(к) једноставно стављање у стакленке, лименке, боџице, вреће, сандуке и кутије, причвршћивање на картоне или плоче и сви други једноставни поступци пакирања;

(л) стављање или тискање ознака, етикета, логотипа и других сличних разликовних обилјежја на производе или њихову амбалажу;

(м) једноставно мјешање производа, без обзира на то јесу ли различитих врста;

(н) мјешање шећера с било којим материјалом;

(о) једноставно додавање воде или разријеђивање или деhidрација или денатурација производа;

(п) једноставно састављање дијелова производа ради добивања цијелог производа или растављање производа на саставне дијелове;

(q) клање животиња;

(r) комбинација двaju или више поступака наведених у точкама од (а) до (q).

2. Сви поступци који су обављени на неком производу у страници извозници узимају се у обзир при утврђивању може ли се обрада или прерада којој је тај производ подвргнут сматрати недостатном у смислу ставка1.

Чланак 7.

Кумулација подријетла

1. Не доводећи у питање чланак2., сматра се да су производи подријетлом из странке извознице када се извоје у другу странку ако су ондје добивени укључивањем материјала подријетлом из било које уговорне странке која примјењује ова Правила а да није ријеч о страници извозници, под увјетом да обрада или прерада обављена у страници извозници надилazi поступке из чланка6. Такви материјали не требају бити достатно обрађени ни прерађени.

2. Ако обрада или прерада обављена у страници извозници не надилazi поступке из чланка6., сматра се да је производ добивен укључивањем материјала подријетлом из било које друге уговорне странке која примјењује ова Правила подријетлом из странке извознице само ако је ондје додана вриједност већа од вриједности употребљених материјала подријетлом из било које од других уговорних странака које примјењује ова Правила. Ако то

није случај, добивени производ сматра се производом подријетлом из уговорне странке која примјенjuje ова Правила уз коју се повежује највећа вриједност материјала с подријетлом употријебљених у производњи у странци извозници.

3. Не доводећи у питање чланак2. те уз изнимку производа из поглавља од 50. до 63., сматра се да је обрада или прерада обављена у уговорној странци која примјенjuje ова Правила а која није странка извозница проведена у странци извозници када се добивени производи накнадно обрађују или прерађују у тој странци извозници.

4. Не доводећи у питање чланак2., за производе обухваћене поглављима од 50. до 63., али само за потребе билатералне трговине између странака, сматра се да је обрада или прерада обављена у странци увозници обављена у странци извозници када се производи накнадно обрађују или прерађују у тој странци извозници.

За потребе овог ставка, судионице ЕУ-ова процеса стабилизације и придруживања и Република Молдова сматрају се једном уговорном странком која примјенjuje ова Правила.

5. Странке могу одлучити једнострано проширити примјену ставка3. овог чланка на увоз производа обухваћених поглављима од 50. до 63. Странка која се одлучи за такво проширење обавјешћује о томе другу странку и Европску комисију у складу с чланком8. ставком².

6. За потребе кумулације у смислу ставака од 3. до 5. овог чланка сматра се да су производи подријетлом из странке извознице само ако су ондје подвргнути обради или преради која надilazi поступке из чланка6.

7. Производи с подријетлом из уговорних странака које примјенjuje ова Правила из ставка1. који не пролазе никакву обраду ни прераду у странци извозници задржавају своје подријетло ако се извоје у неку од других уговорних странака које примјенjuje ова Правила.

Чланак 8.

Увјети примјене кумулације подријетла

1. Кумулација предвиђена у чланку7. може се примјенити само уз слjedeће увјете:

(а) споразум о повлаштеној трговини у складу с чланкомXXIV. Опћег споразума о каринама и трговини из 1994. (GATT) примјенjuje се између уговорних странака које примјенjuje ова Правила и које су укључене у стјецанју статуса производа с подријетлом и одређене уговорне странке која примјенjuje ова Правила; и

(б) роба с подријетлом стекла је статус производа с подријетлом на основу примјене правила о подријетлу која су истовјетна правилима из ових Правила.

2. Обавјести о испуњењу потребних захтјева за примјену кумулације објављују се у Службеном листу Европске уније (serija C) и у службеном гласилу у Босни и Херцеговини у складу с нјезиним поступцима.

Кумулација предвиђена чланком7. примјенjuje се од датума наведеног у тим обавјестима.

Странке достављају Европској комисији појединости о споразумима с другим уговорним странкама које примјенjuje ова Правила, укључујући датуме ступања на снагу тих правила.

3. Доказ о подријетлу требао би укључивати изјаву на енглеском "CUMULATION APPLIED WITH (име relevantне уговорне странке која примјенjuje ова Правила/relevantних уговорних странака које примјенjuje ова Правила на енглеском језику)" ако су производи стекли статус производа с подријетлом примјеном кумулације подријетла у складу с чланком7.

Ако се као доказ о подријетлу употребљава потврда о промету робе EUR.1, то се наводи у пољу7. те потврде.

4. Странке могу одлучити за производе који су у њих извезени, а који су статус производа с подријетлом у странци

извозници добили примјеном кумулације подријетла у складу с чланком7., укинати обвезу укључивања изјаве из ставка3. овог чланка у доказ о подријетлу¹.

Странке обавјешћују Европску комисију о том укинућу у складу с чланком8. ставком².

Чланак 9.

Квалфикациска јединица

1. Квалфикациска јединица за примјену ових Правила конкретни је производ који се сматра основном јединицом при утврђивању разврставања примјеном номенклатуре из Хармонизираниог система.

Из тога произлази слjedeће:

(а) ако је производ састављен од групе или групе предмета разврстан под увјетима Хармонизираниог система у један тарифни број, таква cjelina чини квалфикациску јединицу;

(б) ако се пошiljka састоји од одређеног броја истоврсних производа разврстаних у исти тарифни број Хармонизираниог система, сваки се поједини производ узима у обзир приликом примјене ових Правила.

2. Ако је за потребе разврставања, у складу с Опћим правилом5. Хармонизираниог система, амбалажа укључена заједно с производом, укључује ју се и за потребе утврђивања подријетла.

3. Прибор, замјенски дијелови и alat који се шаљу с одређеном опремом, strojem, уређајем или возилом који су dio редовите опреме и стога укључени у њихову цијену франко tvornica сматрају се саставним дијелом те опреме, stroja, уређаја или возила.

Чланак 10.

Setovi

Setovi, како је утврђено Опћим правилом3. Хармонизираниог система, сматрају се производом с подријетлом ако су све компоненте seta производа с подријетлом.

Ако се set пак састоји од производа с подријетлом и производа без подријетла, као cjelina се сматра производом с подријетлом под увјетом да вриједност производа без подријетла не прелази 15% цијене франко tvornica seta.

Чланак 11.

Neutralni elementi

При утврђивању тога је ли riječ о производу с подријетлом није потребно одредити подријетло слjedeћих ставки, које би могле бити употријебљене у његовој производњи:

(а) енергије и горива;

(б) постројења и опреме;

(с) strojeva и алата;

(д) било које друге робе која није укључена ни намјенjena за укључивање у коначни састав производа.

Чланак 12.

Одвојено књиговодствено исказивање

1. Ако се замјенjиви материјали с подријетлом и без подријетла употребљавају у обради или преради производа, господарски субјекти могу осигурати управљање материјалима примјеном методе одвојеног књиговодственог исказивања, без zaseбног складиштења материјала.

2. Господарски субјекти могу осигурати управљање замјенjивим производима с подријетлом и без подријетла из тарифног броја 1701 примјеном методе одвојеног књиговодственог исказивања, без zaseбног складиштења производа.

3. Странке могу захтјевати да се примјена одвојеног књиговодственог исказивања увјетује претходним одобрењем

¹ Странке су согласне укинати обвезу укључивања изјаве из чланка 8. ставка 3. у доказ о подријетлу.

carinskih tijela. Carinska tijela mogu izdati odobrenje pod svim uvjetima koje smatraju prikladnima i nadziru upotrebu odobrenja. Carinska tijela mogu povući odobrenje kad god ga korisnik na bilo koji način neispravno koristi ili ako ne ispunjava bilo koji uvjet utvrđen ovim Pravilima.

Primjenom odvojenog knjigovodstvenog iskazivanja mora se osigurati da se ni u kojem trenutku ne može smatrati da je proizvoda "podrijetlom iz stranke izvoznice" više nego što bi to bio slučaj da je upotrijebljena metoda fizičkog odvajanja zaliha.

Metoda se primjenjuje, a njezina primjena evidentira na temelju općih knjigovodstvenih načela koja se primjenjuju u stranci izvoznici.

4. Korisnik metode iz stavaka 1. i 2. sastavlja ili podnosi zahtjev za dokaze o podrijetlu za količinu proizvoda koji se mogu smatrati proizvodima s podrijetlom iz stranke izvoznice. Korisnik na zahtjev carinskih tijela dostavlja izjavu o tome kako se upravljalo tim količinama.

GLAVA III.

TERITORIJALNI ZAHTEVI

Članak 13.

Načelo teritorijalnosti

1. Uvjeti iz glave II. moraju biti ispunjeni bez prekida u dotičnoj stranci.

2. Ako se proizvodi s podrijetlom koji su iz stranke izvezeni u drugu zemlju vrata, smatraju se proizvodima bez podrijetla osim ako se carinskim tijelima mogu pružiti zadovoljavajući dokazi o tome:

(a) da su vraćeni upravo oni proizvodi koji su bili izvezeni; i

(b) da nisu bili podvrgnuti nikakvim postupcima osim onima koji su bili potrebni kako bi se očuvali u dobrom stanju dok su se nalazili u toj zemlji ili za vrijeme izvoza.

3. Na stjecanje statusa proizvoda s podrijetlom u skladu s uvjetima iz glave II. ne utječu postupci obrade ili prerade koji su izvan stranke izvoznice obavljani na materijalima koji su izvezeni iz stranke izvoznice i nakon toga ponovno uvezeni, uz uvjet:

(a) da su ti materijali u cijelosti dobiveni u stranci izvoznici ili su prije izvoza podvrgnuti obradi ili preradi koja nadilazi postupke iz članka 6.; i

(b) da se carinskim tijelima mogu podnijeti zadovoljavajući dokazi:

i. da su ponovno uvezeni proizvodi dobiveni obradom ili preradom izvezenih materijala; i

ii. da ukupna dodana vrijednost koja je ostvarena izvan stranke izvoznice primjenom ovog članka ne prelazi 10% cijene franko tvornica krajnjeg proizvoda za koji se traži stjecanje statusa proizvoda s podrijetlom.

4. Za potrebe stavka 3. ovog članka uvjeti za stjecanje statusa proizvoda s podrijetlom utvrđeni glavom II. ne primjenjuju se na obradu ni preradu obavlenu izvan stranke izvoznice. Međutim, ako je u popisu iz Priloga II. za određivanje statusa podrijetla za krajnji proizvod predviđeno pravilo kojim se određuje maksimalna vrijednost za sve upotrijebljene materijale bez podrijetla, zbroj ukupne vrijednosti materijala bez podrijetla koji su upotrijebljeni na državnom području stranke izvoznice i ukupne dodane vrijednosti ostvarene izvan te stranke primjenom ovog članka ne smije biti viša od navedenog postotka.

5. Za potrebe primjene stavaka 3. i 4. "ukupna dodana vrijednost" znači svi troškovi koji nastanu izvan stranke izvoznice, uključujući vrijednost ondje ugrađenih materijala.

6. Stavci 3. i 4. ovog članka ne primjenjuju se na proizvode koji ne ispunjavaju uvjete utvrđene u popisu iz Priloga II. ni na proizvode koji se mogu smatrati dostatno

obrađenima ili prerađenima samo ako se primjenjuju opća odstupanja utvrđena u članku 5.

7. Svaka obrada ili prerada obuhvaćena ovim člankom koja se provodi izvan stranke izvoznice provodi se u skladu s postupcima vanjske prerade ili sličnim postupcima.

Članak 14.

Neizmijenjenost

1. Povlašteno postupanje predviđeno u Sporazumu primjenjuje se samo na proizvode koji zadovoljavaju zahtjeve ovih Pravila i koji su prijavljeni za uvoz u stranku, pod uvjetom da su jednaki proizvodima koji se izvoze iz stranke izvoznice. Ne smiju biti izmijenjeni, ni na koji način preoblikovani ni podvrgnuti postupcima, osim postupcima koji su potrebni kako bi se očuvali u dobrom stanju ili postupcima kojima se dodavanjem ili stavljanjem oznaka, etiketa, plombi ili bilo koje druge dokumentacije osigurava sukladnost s posebnim domaćim zahtjevima zemlje uvoznice koji se provode pod carinskim nadzorom u trećoj zemlji/trećim zemljama provoza ili razdvajanja prije njihova deklariranja za domaću upotrebu.

2. Proizvodi ili pošiljke mogu se skladištiti pod uvjetom da ostanu pod carinskim nadzorom u trećoj zemlji/trećim zemljama provoza.

3. Ne dovodeći u pitanje glavu V. ovog Dodatka, pošiljke se mogu razdvojiti pod uvjetom da ostanu pod carinskim nadzorom u trećoj zemlji/trećim zemljama razdvajanja.

4. U slučaju dvojbe, stranka uvoznica može od uvoznika ili njegova zastupnika zatražiti da u bilo kojem trenutku dostavi sve odgovarajuće dokumente radi dokazivanja usklađenosti s ovim člankom, koji se mogu dostaviti u obliku dokaznih isprava, posebno:

(a) ugovorne prijevozne isprave kao što su teretnice;

(b) činjenične ili konkretne dokaze na temelju označavanja ili numeriranja paketa;

(c) potvrde o nemanipulaciji koju izdaju carinska tijela zemlje/zemalja provoza ili razdvajanja ili bilo kojih drugih isprava kojima se dokazuje da je roba ostala pod carinskim nadzorom u zemlji/zemljama provoza ili razdvajanja; ili

(d) bilo kojeg dokaza u vezi sa samom robom.

Članak 15.

Izložbe

1. Pri uvozu proizvoda s podrijetlom koji se šalju na izložbu u zemlju s kojom se ne primjenjuje kumulacija u skladu s člancima 7. i 8. te se nakon izložbe prodaju za uvoz u stranku primjenjuje se relevantni sporazum uz uvjet da se carinskim tijelima pruže zadovoljavajući dokazi o tome:

(a) da je izvoznik te proizvode poslao iz stranke u zemlju u kojoj se izložba održava te da ih je tamo izložio;

(b) da je izvoznik te proizvode prodao ili na drugi način ustupio osobi u drugoj stranci;

(c) da su ti proizvodi za vrijeme izložbe ili neposredno nakon nje poslani u istom stanju u kojem su bili upućeni na izložbu; i

(d) da ti proizvodi, od trenutka kad su poslani na izložbu, nisu korišteni ni u koju drugu svrhu osim izlaganja na toj izložbi.

2. Dokaz o podrijetlu mora se izdati ili sastaviti u skladu s glavom V. ovog Dodatka te na uobičajen način podnijeti carinskim tijelima stranke uvoznice. Potrebno je navesti naziv i adresu izložbe. Prema potrebi mogu se zahtijevati dodatni dokumentirani dokazi o uvjetima u kojima su proizvodi bili izlagani.

3. Stavak 1. primjenjuje se na sve trgovinske, industrijske, poljoprivredne ili obrtničke izložbe, sajmove ili slične javne priredbe, osim onih organiziranih u privatne svrhe u trgovinama

или пословним просторима ради prodaje stranih proizvoda tijekom kojih dotični proizvodi ostaju pod carinskim nadzorom.

GLAVA IV. POVRAT ILI IZUZEĆE

Чланак 16.

Povrat carine ili izuzeće od carine

1. Za materijale bez podrijetla upotrijebljene u proizvodnji proizvoda iz poglavlja od 50. do 63. Harmoniziranog sustava podrijetlom iz stranke za koju je dokaz o podrijetlu izdan ili sastavljen u skladu s glavom V. ovog Dodatka u stranci izvoznici ne može se ostvariti povrat carine niti su izuzeti od carine bilo koje vrste.

2. Zabрана iz stavka 1. primjenjuje se na bilo koji dogovor kojim se predviđa povrat, otpust ili neplaćanje, bilo djelomično ili potpuno, carina ili pristojbi s istovrsnim učinkom koje se u stranci izvoznici primjenjuje na materijale upotrijebljene u proizvodnji ako se takav povrat, otpust ili neplaćanje, izričito ili u praksi, primjenjuje ako se proizvodi dobiveni od tih materijala izvoze, ali ne i ako se ondje zadržavaju radi domaće upotrebe.

3. Izvoznik proizvoda na koje se odnosi dokaz o podrijetlu mora u svakom trenutku biti spreman na zahtjev carinskih tijela podnijeti sve potrebne isprave kojima se dokazuje da u vezi s materijalima bez podrijetla koji su upotrijebljeni u proizvodnji predmetnih proizvoda nije ostvaren nikakav povrat carine te da su sve carine ili pristojbe s istovrsnim učinkom koji se primjenjuju na takve materijale doista plaćeni.

4. Zabрана iz stavka 1. ovog članka ne primjenjuje se na trgovinu proizvodima između stranaka koji su primjenom kumulacije podrijetla iz članka 7. stavka 4. ili 5. dobili status proizvoda s podrijetlom.

GLAVA V. DOKAZ O PODRIJETLU

Чланак 17.

Opći zahtjevi

1. Na proizvode podrijetlom iz jedne od stranaka prilikom uvoza u drugu stranku ostvaruju se povlastice iz odredaba Sporazuma nakon podnošenja jednog od sljedećih dokaza o podrijetlu:

(a) potvrde o prometu robe EUR.1, čiji se ogledni primjerak nalazi u Prilogu IV. ovog Dodatka;

(b) u slučajevima iz članka 18. stavka 1., izjave koja se dalje u tekstu naziva "izjava o podrijetlu", a koju izvoznik izdaje na računu, dostavnici ili bilo kojoj drugoj komercijalnoj ispravi koja opisuje predmetne proizvode u dovoljnoj mjeri da omogućí njihovu identifikaciju; tekst izjave o podrijetlu sadržan je u Prilogu III. ovom Dodatku.

2. Neovisno o stavku 1. ovog članka, na proizvode s podrijetlom se u smislu ovih Pravila u slučajevima predviđenima člankom 27. primjenjuju povlastice iz odredaba Sporazuma, pri čemu nije potrebno podnijeti ni jedan od dokaza o podrijetlu navedenih u stavku 1. ovog članka.

3. Ne dovodeći u pitanje stavak 1., stranke se mogu dogovoriti da se za povlaštenu trgovinu između njih dokazi o podrijetlu navedeni u stavku 1. točkama (a) i (b) zamjenjuju tvrdnjama o podrijetlu koje sastavljaju izvoznici registrirani u elektroničkoj bazi podataka u skladu s unutarnjim zakonodavstvom stranaka.

Upotreba tvrdnje o podrijetlu koju sastavljaju izvoznici registrirani u elektroničkoj bazi podataka o kojoj su se dogovorile dvije ugovorne stranke koje primjenjuju ova Pravila ili više njih ne sprječava primjenu dijagonalne kumulacije s ostalim ugovornim strankama koje primjenjuju ova Pravila.

4. Za potrebe stavka 1. stranke se mogu se dogovoriti o uspostavi sustava kojim se omogućuje da se dokazi o podrijetlu

navedeni u stavku 1. točkama (a) i (b) izdaju i/ili podnose elektroničkim putem.

5. Za potrebe članka 7., ako se primjenjuje članak 8. stavak 4., izvoznik s poslovnim nastanom u ugovornoj stranci koja primjenjuje ova Pravila koji izdaje ili podnosi zahtjev za dokaz o podrijetlu na temelju drugog dokaza o podrijetlu na koji se primjenjuje ukinuće obveze uključivanja izjave koja se inače zahtijeva člankom 8. stavkom 3. poduzima sve potrebne mjere kako bi osigurao da su uvjeti za primjenu kumulacije ispunjeni te mora biti spreman carinskim tijelima podnijeti sve odgovarajuće isprave.

Чланак 18.

Uvjeti za sastavljanje izjave o podrijetlu

1. Izjavu o podrijetlu kako je navedena u članku 17. stavku 1. točki (b) može sastaviti:

(a) ovlašteni izvoznik u smislu članka 19.; ili

(b) bilo koji izvoznik za bilo koju pošiljku koja se sastoji od jednog ili više paketa koji sadržavaju proizvode s podrijetlom ako ukupna vrijednost ne prelazi 6000 EUR.

2. Izjavu o podrijetlu moguće je sastaviti ako se proizvodi mogu smatrati proizvodima s podrijetlom iz ugovorne stranke koja primjenjuje ova Pravila te ako zadovoljavaju ostale zahtjeve iz ovih Pravila.

3. Izvoznik koji sastavlja izjavu o podrijetlu mora u svakom trenutku biti spreman na zahtjev carinskih tijela stranke izvoznice podnijeti sve odgovarajuće isprave kojima se dokazuje da dotični proizvodi imaju status proizvoda s podrijetlom te da zadovoljavaju ostale zahtjeve iz ovih Pravila.

4. Izvoznik sastavlja izjavu o podrijetlu tako da na računu, dostavnici ili drugoj komercijalnoj ispravi otipka ili otisne u pečatnom ili tiskanom obliku izjavu, čiji se tekst navodi u Prilogu III. ovom Dodatku, koristeći jednu od jezičnih verzija iz tog priloga, a u skladu s odredbama nacionalnog prava zemlje izvoznice. Ako je izjava pisana rukom, piše se tintom i tiskanim slovima.

5. Na izjavama o podrijetlu mora biti izvorni vlastoručni potpis izvoznika. Međutim, ovlašteni izvoznik u smislu članka 19. ne mora potpisati takvu izjavu pod uvjetom da se carinskim tijelima stranke izvoznice u pisanom obliku obveže da preuzima punu odgovornost za svaku izjavu o podrijetlu u kojoj se on navodi kao osoba koja ju je vlastoručno potpisala.

6. Izjavu o podrijetlu može sastaviti izvoznik u trenutku izvoza proizvoda na koje se izjava odnosi ili nakon izvoza ("naknadna izjava o podrijetlu"), uz uvjet da se u zemlji uvoznici podnese u roku od dvije godine nakon uvoza proizvoda na koje se odnosi.

Ako se pošiljka razdvaja u skladu s člankom 14. stavkom 3., naknadnu izjavu o podrijetlu sastavlja ovlašteni izvoznik stranke izvoznice proizvoda pod uvjetom da se poštuje isti dvogodišnji rok.

Чланак 19.

Ovlašteni izvoznik

1. Carinska tijela stranke izvoznice mogu, ako je to u skladu s nacionalnim zahtjevima, ovlastiti bilo kojeg izvoznika s poslovnim nastanom u toj stranci ("ovlašteni izvoznik") da sastavlja izjave o podrijetlu neovisno o vrijednosti predmetnih proizvoda.

2. Izvoznik koji zatraži takvo ovlaštenje mora, na način prihvatljiv carinskim tijelima, pružiti sva jamstva koja su potrebna za potvrđivanje da proizvodi imaju status proizvoda s podrijetlom te da zadovoljavaju ostale zahtjeve iz ovih Pravila.

3. Carinska tijela ovlaštenom izvozniku dodjeljuju broj carinskog ovlaštenja, koji se mora navesti u izjavi o podrijetlu.

4. Carinska tijela provjeravaju upotrebljava li ovlašteni izvoznik ovlaštenje na propisan način. Carinska tijela mogu

povući ovlaštenje ako ga ovlašteni izvoznik nepropisno upotrebljava te to čine ako ovlašteni izvoznik više ne nudi jamstva iz stavka2.

Članak 20.

Postupak izdavanja potvrde o prometu robe EUR.1

1. Potvrdu o prometu robe EUR.1 izdaju carinska tijela stranke izvoznice na zahtjev koji u pisanom obliku podnosi izvoznik ili, pod izvoznikovom odgovornošću, njegov ovlašteni predstavnik.

2. U tu svrhu izvoznik ili njegov ovlašteni predstavnik ispunjava i obrazac potvrde o prometu robe EUR.1 i obrazac zahtjeva, čiji se ogledni primjerci nalaze u PriloguIV. ovog Dodatka. Ti se obrasci ispunjavaju na jednom od jezika na kojima je sastavljen Sporazum i u skladu s odredbama nacionalnih zakona zemlje izvoznice. Ako se obrasci ispunjavaju rukom, moraju se ispuniti tintom i tiskanim slovima. Opis proizvoda upisuje se u za to predviđeno polje bez ostavljanja praznih redaka. Ako polje nije potpuno ispunjeno, ispod posljednjeg retka opisa proizvoda povlači se vodoravna crta, a prazan prostor se precrtava.

3. U polju7. potvrde o prometu robe EUR.1 navodi se napomena na engleskom jeziku "TRANSITIONAL RULES".

4. Izvoznik koji podnosi zahtjev za izdavanje potvrde o prometu robe EUR.1 mora u svakom trenutku biti spreman na zahtjev carinskih tijela stranke izvoznice u kojoj se izdaje potvrda o prometu robe EUR.1 podnijeti sve odgovarajuće isprave kojima se dokazuje da dotični proizvodi imaju status proizvoda s podrijetlom te da zadovoljavaju ostale zahtjeve iz ovih Pravila.

5. Carinska tijela stranke izvoznice izdaju potvrdu o prometu robe EUR.1 ako se predmetni proizvodi mogu smatrati proizvodima s podrijetlom i ako zadovoljavaju ostale zahtjeve iz ovih Pravila.

6. Carinska tijela koja su nadležna za izdavanje potvrda o prometu robe EUR.1 poduzimaju sve potrebne mjere kako bi provjerila imaju li predmetni proizvodi status proizvoda s podrijetlom te zadovoljavaju li ostale zahtjeve iz ovih Pravila. U tu svrhu imaju pravo zatražiti sve dokaze i izvršiti sve inspeksijske preglede računa izvoznika ili bilo koju drugu provjeru koju smatraju potrebnom. Osiguravaju i da su obrasci iz stavka2. ovog članka propisno ispunjeni. Konkretno, provjeravaju je li polje predviđeno za naziv proizvoda popunjeno tako da se isključuje svaka mogućnost neovlaštenog dopisivanja.

7. Datum izdavanja potvrde o prometu robe EUR.1 navodi se u polju11. potvrde o prometu robe EUR.1.

8. Potvrdu o prometu robe EUR.1 izdaju carinska tijela i stavlja ju je na raspolaganje izvozniku čim se obavi ili osigura stvarni izvoz.

Članak 21.

Naknadno izdane potvrde o prometu robe EUR.1

1. Neovisno o članku20. stavku8., potvrda o prometu robe EUR.1 može se izdati nakon izvoza proizvoda na koje se odnosi:

(a) ako u trenutku izvoza nije izdana zbog greške, nenamjernih propusta ili posebnih okolnosti;

(b) ako se carinskim tijelima pruže zadovoljavajući dokazi o tome da je potvrda o prometu robe EUR.1 izdana, ali zbog tehničkih razloga nije prihvaćena u trenutku uvoza;

(c) ako konačno odredište dotičnih proizvoda nije bilo poznato u vrijeme izvoza, nego je utvrđeno za vrijeme njihova prijevoza ili skladištenja i nakon mogućeg razdvajanja pošiljaka u skladu s člankom14. stavkom3.;

(d) ako je potvrda o prometu robe EUR.1 ili EUR. MED izdana u skladu s pravilima Konvencije PEM za proizvode koji

stječu status proizvoda s podrijetlom u skladu s ovim Pravilima; izvoznik poduzima sve potrebne mjere kako bi osigurao da su uvjeti za primjenu kumulacije ispunjeni te je spreman carinskim tijelima podnijeti sve odgovarajuće isprave kojima se dokazuje da proizvod ima status proizvoda s podrijetlom u skladu s ovim Pravilima; ili

(e) ako je potvrda o prometu robe EUR.1 izdana na temelju članka8. stavka4., a primjena članka8. stavka3. zahtijeva se pri uvozu u drugu ugovornu stranku koja primjenjuje ova Pravila.

2. Za potrebe provedbe stavka1. izvoznik u svojem zahtjevu navodi mjesto i datum izvoza proizvoda na koje se potvrda o prometu robe EUR.1 odnosi te razloge za podnošenje zahtjeva.

3. Carinska tijela mogu naknadno izdati potvrdu o prometu robe EUR.1 u roku od dvije godine od datuma izvoza, ali samo nakon što provjere odgovaraju li podaci navedeni u izvoznikovu zahtjevu podacima iz odgovarajuće evidencije.

4. Osim zahtjeva iz članka20. stavka3., naknadno izdane potvrde o prometu robe EUR.1 moraju sadržavati sljedeću napomenu na engleskom jeziku: "ISSUED RETROSPECTIVELY".

5. Napomena iz stavka4. unosi se u polje7. potvrde o prometu robe EUR.1.

Članak 22.

Izdavanje duplikata potvrde o prometu robe EUR.1

1. U slučaju krađe, gubitka ili uništenja potvrde o prometu robe EUR.1 izvoznik od carinskih tijela koja su je izdala može zatražiti duplikat sastavljen na temelju izvoznih isprava koje se kod njih nalaze.

2. Osim zahtjeva iz članka20. stavka3., duplikat izdan u skladu sa stavkom1. ovog članka mora sadržavati sljedeću riječ na engleskom jeziku: "DUPLICATE".

3. Napomena iz stavka2. unosi se u polje7. duplikata potvrde o prometu robe EUR.1.

4. Duplikat mora sadržavati datum izdavanja izvorne potvrde o prometu robe EUR.1 i stupa na snagu tog datuma.

Članak 23.

Valjanost dokaza o podrijetlu

1. Dokaz o podrijetlu valjan je deset mjeseci od datuma izdavanja ili sastavljanja u stranci izvoznici i u tom se roku podnosi carinskim tijelima stranke uvoznice.

2. Dokazi o podrijetlu koji su carinskim tijelima stranke uvoznice podneseni nakon isteka roka valjanosti iz stavka1. mogu se prihvatiti za potrebe primjene carinskih povlastica ako te isprave nisu podnesene prije isteka roka zbog izvanrednih okolnosti.

3. U ostalim slučajevima zakašnjelog podnošenja isprava carinska tijela stranke uvoznice mogu prihvatiti dokaze o podrijetlu ako su proizvodi carini podneseni prije isteka navedenog roka.

Članak 24.

Slobodne zone

1. Stranke poduzimaju sve potrebne mjere kako bi osigurale da proizvodi kojima se trguje na temelju dokaza o podrijetlu, a koji se tijekom prijevoza nalaze u slobodnoj zoni na njihovu državnom području, ne budu zamijenjeni drugom robom ni podvrgnuti nikakvom drugom rukovanju osim uobičajenim postupcima kojima je cilj sprječavanje njihova propadanja.

2. Odstupajući od stavka1., ako su proizvodi podrijetlom iz ugovorne stranke koja primjenjuje ova Pravila uvezeni u slobodnu zonu na temelju dokaza o podrijetlu i podvrgnuti obradi ili preradi, novi se dokaz o podrijetlu može izdati ili

sastaviti ako je obrada ili prerada provedena u skladu s ovim Pravilima.

Članak 25.

Zahtjevi u pogledu uvoza

Dokazi o podrijetlu podnose se carinskim tijelima stranke uvoznice u skladu s postupcima koji se primjenjuju u toj ugovornoj stranci.

Članak 26.

Uvoz djelomičnih pošiljaka

Ako se na zahtjev uvoznika, a podložno uvjetima koje utvrđuju carinska tijela stranke uvoznice, rastavljeni ili nesastavljeni proizvodi u smislu Općeg pravila 2.(a) za tumačenje Harmoniziranog sustava koji su uvršteni u odjeljke XVI. i XVII. ili tarifne brojeve 7308 i 9406 uvoze kao djelomične pošiljke, carinskim se tijelima podnosi jedinstveni dokaz o podrijetlu tih proizvoda pri uvozu prve pošiljke.

Članak 27.

Izuzeća od dokazivanja podrijetla

1. Proizvodi koje u malim paketima šalju fizičke osobe fizičkim osobama ili koji čine osobnu prtljagu putnika smatraju se proizvodima s podrijetlom bez potrebe podnošenja dokaza o podrijetlu pod uvjetom da uvoz proizvoda nije trgovinske naravi, da postoji izjava da proizvodi ispunjavaju zahtjeve iz ovih Pravila te da ne postoji sumnja u istinitost te izjave.

2. Uvoz se ne smatra uvozom trgovinske naravi ako su ispunjeni svi sljedeći uvjeti:

- uvoz je povremen;
- uvoze se samo proizvodi za osobnu upotrebu primatelja ili putnika ili njihovih obitelji;
- iz prirode i količine proizvoda očito je da ne postoji namjera njihove komercijalne upotrebe.

3. Ukupna vrijednost tih proizvoda ne smije premašiti 500EUR u slučaju malih paketa, odnosno 1200EUR u slučaju proizvoda koji čine dio osobne prtljage putnika.

Članak 28.

Nepodudarnosti i formalne pogreške

1. Otkriće manjih nepodudarnosti između izjava u dokazu o podrijetlu i onih u ispravama koje se podnose carinskom uredu u svrhu obavljanja formalnosti za uvoz proizvoda ne čini ipso facto dokaz o podrijetlu ništavnim ako se propisno utvrdi da ta isprava doista odgovara podnesenim proizvodima.

2. Očite formalne pogreške, kao što su strojopisne pogreške na dokazu o podrijetlu, nisu razlog za odbacivanje isprava iz stavka 1. ovog članka ako te pogreške nisu takve da bi stvorile sumnju u pogledu točnosti navoda u tim ispravama.

Članak 29.

Izjave dobavljača

1. Prilikom izdavanja potvrde o prometu robe EUR.1 ili sastavljanja izjave o podrijetlu u stranci za proizvode s podrijetlom za čiju je proizvodnju u skladu s člankom 7. stavkom 3. ili 4. upotrijebljena roba iz druge ugovorne stranke koja primjenjuje ova Pravila koja je u njoj obrađena ili prerađena bez stjecanja povlaštenog podrijetla uzima se u obzir izjava dobavljača izdana za tu robu skladu s ovim člankom.

2. Izjava dobavljača iz stavka 1. služi kao dokaz da je predmetna roba prošla obradu ili preradu u ugovornoj stranci koja primjenjuje ova Pravila u svrhu utvrđivanja mogu li se proizvodi, u čijoj je proizvodnji upotrijebljena ta roba, smatrati proizvodima podrijetlom iz stranke izvoznice te ispunjavaju li druge zahtjeve iz ovih Pravila.

3. Dobavljač za svaku pošiljku robe, osim u slučajevima iz stavka 4., sastavlja zasebnu izjavu dobavljača u obliku propisanom u Prilogu VI. na listu papira priloženom uz račun, dostavnicu ili bilo koju drugu komercijalnu ispravu koja

dotičnu robu opisuje dovoljno detaljno da omogući njezinu identifikaciju.

4. Ako dobavljač određenom kupcu redovito isporučuje robu za koju se očekuje da se obrada ili prerada koje se izvršavaju u stranci koja primjenjuje ova Pravila neće mijenjati tijekom određenog vremenskog razdoblja, on može izdati jedinstvenu izjavu dobavljača koja obuhvaća naknadne pošiljke navedene robe ("dugoročna izjava dobavljača"). Dugoročna izjava dobavljača može uobičajeno vrijediti do dvije godine od dana sastavljanja. Carinska tijela ugovorne stranke koja primjenjuje ova Pravila utvrđuju uvjete pod kojima se mogu primjenjivati dulja razdoblja. Dobavljač sastavlja dugoročnu izjavu u obliku propisanom u Prilogu VII. te opisuje predmetnu robu dovoljno detaljno da bi se mogla prepoznati. Izjava se dostavlja predmetnom kupcu prije isporuke prve pošiljke robe obuhvaćene tom izjavom ili zajedno s prvom pošiljkom robe. Dobavljač odmah obavješćuje svojeg kupca ako dugoročna izjava dobavljača nije više važeća za dostavljenu robu.

5. Izjave dobavljača iz stavaka 3. i 4. otiskane su ili tiskane na jednom od jezika na kojem je sastavljen Sporazum u skladu s nacionalnim pravom ugovorne stranke koja primjenjuje ova Pravila, a u kojoj je izjava sastavljena, te moraju sadržavati vlastoručan potpis dobavljača. Izjava može biti pisana i rukom; u tom se slučaju ispisuje tintom i tiskanim slovima.

6. Dobavljač koji sastavlja izjavu mora u svakom trenutku biti spreman na zahtjev carinskih tijela ugovorne stranke koja primjenjuje ova Pravila, a u kojoj je izjava sastavljena, podnijeti sve odgovarajuće isprave kojima se dokazuje da su podaci navedeni u toj izjavi točni.

Članak 30.

Iznosi izraženi u eurima

1. Za potrebe primjene članka 18. stavka 1. točke (b) i članka 27. stavka 3., ako su proizvodi fakturirani u valuti koja nije euro, svaka dotična zemlja na godišnjoj osnovi utvrđuje iznose u nacionalnim valutama stranaka koji čine protuvrijednost iznosa izraženih u eurima.

2. Za pošiljku se pogodnosti iz članka 18. stavka 1. točke (b) ili članka 27. stavka 3. mogu uvažiti upućivanjem na valutu u kojoj je račun sastavljen, u skladu s iznosom koji je utvrdila dotična zemlja.

3. Iznosi koji se upotrebljavaju u bilo kojoj nacionalnoj valuti protuvrijednost su iznosa izraženih u eurima prvog radnog dana u listopadu. O tim se iznosima obavješćuje Europsku komisiju do 15. listopada, a primjenjuju se od 1. siječnja sljedeće godine. Europska komisija obavješćuje sve dotične zemlje o odgovarajućim iznosima.

4. Stranka može naviše ili naniže zaokružiti iznos koji dobije preračunavanjem iznosa izraženog u eurima u nacionalnu valutu. Zaokruženi iznos ne smije se razlikovati od iznosa koji je rezultat konverzije za više od 5%. Stranka može zadržati neizmijenjenu protuvrijednost u svojoj nacionalnoj valuti kao iznos izražen u eurima ako prilikom godišnjeg usklađivanja predviđenog stavkom 3. povećanje dobiveno preračunavanjem protuvrijednosti tog iznosa, prije bilo kakvog zaokruživanja, ne bude veće od 15% iznosa izraženog u nacionalnoj valuti. Protuvrijednost se u nacionalnoj valuti može zadržati nepromijenjenom ako bi konverzija za ishod imala smanjenje te protuvrijednosti.

5. Vijeće za stabilizaciju i pridruživanje preispituje iznose izražene u eurima na zahtjev bilo koje stranke. Pri tom preispitivanju Vijeće za stabilizaciju i pridruživanje uzima u obzir poželjnost očuvanja stvarnih učinaka dotičnih ograničenja. U tu svrhu može odlučiti o izmjeni iznosa izraženih u eurima.

GLAVA VI. NAČELA SURADNJE I DOKAZNE ISPRAVE

Članak 31.

Dokazne isprave, čuvanje dokaza o podrijetlu i popratne dokumentacije

1. Izvoznik koji je sastavio izjavu o podrijetlu ili je podnio zahtjev za izdavanje potvrde o prometu robe EUR.1 dužan je čuvati primjerak ili elektroničku verziju tih dokaza o podrijetlu i sve isprave kojima se potvrđuje status proizvoda s podrijetlom tijekom najmanje tri godine od datuma izdavanja ili sastavljanja izjave o podrijetlu.

2. Dobavljač koji sastavlja izjavu dobavljača obavezan je najmanje tri godine čuvati preslike izjave i svih računa, dostavnica ili drugih komercijalnih isprava kojima je ta izjava priložena te isprave iz članka 29. stavka 6.

Dobavljač koji sastavlja dugoročnu izjavu dobavljača obavezan je čuvati preslike izjave i svih računa, dostavnica ili drugih komercijalnih isprava koje se odnose na robu obuhvaćenu izjavom koja je poslana dotičnom kupcu te isprave iz članka 29. stavka 6. najmanje tri godine. To razdoblje počinje od datuma isteka valjanosti dugoročne izjave dobavljača.

3. Za potrebe stavka 1. ovog članka isprave kojima se potvrđuje status podrijetla među ostalima su sljedeće:

(a) izravni dokazi o postupcima koje je izvoznik ili dobavljač proveo kako bi dobio proizvod, a koji se nalaze, primjerice, u njegovim poslovnim knjigama ili internoj knjigovodstvenoj evidenciji;

(b) isprave kojima se dokazuje podrijetlo materijala koji se upotrebljavaju, a koje su izdane ili sastavljene u odgovarajućoj ugovornoj stranci koja primjenjuje ova Pravila u skladu s njezinim nacionalnim zakonodavstvom;

(c) isprave kojima se dokazuje obrada ili prerada materijala u odgovarajućoj stranci, a koje su sastavljene ili izdane u toj stranci u skladu s njezinim nacionalnim zakonodavstvom;

(d) izjave o podrijetlu ili potvrde o prometu robe EUR.1 kojima se dokazuje podrijetlo materijala koji se upotrebljavaju, a koje su sastavljene ili izdane u strankama u skladu s ovim Pravilima;

(e) odgovarajući dokazi o obradi ili preradi provedenoj izvan stranaka primjenom članaka 13. i 14. kojima se dokazuje ispunjavanje zahtjeva iz tih članaka.

4. Carinska tijela stranke izvoznice koja izdaju potvrde o prometu robe EUR.1 čuvaju obrazac zahtjeva iz članka 20. stavka 2. najmanje tri godine.

5. Carinska tijela stranke uvoznice čuvaju izjave o podrijetlu i potvrde o prometu robe EUR.1 koje su im podnesene najmanje tri godine.

6. Izjave dobavljača kojima se dokazuju postupci obrade ili prerade upotrijebljenih materijala obavljani u ugovornoj stranci koja primjenjuje ova Pravila, a koje su sastavljene u toj ugovornoj stranci, smatraju se ispravom iz članka 18. stavka 3., članka 20. stavka 4. i članka 29. stavka 6. koja se upotrebljava za dokazivanje da se proizvodi obuhvaćeni potvrdom o prometu robe EUR.1 ili izjavom o podrijetlu mogu smatrati proizvodima s podrijetlom iz te ugovorne stranke koja primjenjuje ova Pravila te da ispunjavaju ostale zahtjeve iz ovih Pravila.

Članak 32.

Rješavanje sporova

Ako u vezi s postupcima provjere na temelju članka 34. i 35. ili u vezi s tumačenjem ovog Dodatka nastanu sporovi koji se ne mogu riješiti između carinskih tijela koja zahtijevaju provjeru i carinskih tijela odgovornih za provedbu te provjere, ti se sporovi podnose Vijeću za stabilizaciju i pridruživanje.

Sporovi između uvoznika i carinskog tijela zemlje uvoznice rješavaju se u skladu sa zakonodavstvom te zemlje.

GLAVA VII. ADMINISTRATIVNA SURADNJA

Članak 33.

Obavješćivanje i suradnja

1. Carinska tijela ugovornih stranaka jedna drugima dostavljaju ogledne otiske pečata koje u svojim carinskim uredima upotrebljavaju za izdavanje potvrda o prometu robe EUR.1, primjere brojeva odobrenja izdanih ovlaštenim izvoznicima te adrese carinskih tijela koja su nadležna za provjeru tih potvrda i izjava o podrijetlu.

2. Kako bi osigurale odgovarajuću primjenu ovih Pravila, stranke putem svojih nadležnih carinskih tijela jedna drugoj pomažu u provjeri vjerodostojnosti potvrda o prometu robe EUR.1, izjava o podrijetlu, izjava dobavljača te točnosti navoda sadržanih u tim ispravama.

Članak 34.

Provjera dokaza o podrijetlu

1. Naknadne provjere dokaza o podrijetlu obavljaju se nasumičnim odabirom ili kad god carinska tijela stranke uvoznice imaju osnovane razloge za sumnju u vjerodostojnost takvih isprava, u status proizvoda s podrijetlom dotičnih proizvoda ili u ispunjavanje ostalih uvjeta iz ovih Pravila.

2. Carinska tijela stranke uvoznice pri podnošenju zahtjeva za naknadnu provjeru vraćaju carinskim tijelima stranke izvoznice potvrdu o prometu robe EUR.1 i račun, ako je podnesen, izjavu o podrijetlu ili preslike tih isprava uz navođenje, prema potrebi, razloga za podnošenje zahtjeva za provjeru. Uz zahtjev za naknadnu provjeru šalju se sve dobivene isprave i informacije koje upućuju na netočnost podataka navedenih na dokazu o podrijetlu.

3. Provjeru obavljaju carinska tijela stranke izvoznice. U tu svrhu imaju pravo zatražiti sve dokaze i izvršiti sve inspeksijske preglede računa izvoznika ili bilo koju drugu provjeru koju smatraju potrebnom.

4. Ako carinska tijela stranke uvoznice dok se čekaju rezultati provjere odluče suspendirati odobravanje povlaštenog tretmana za dotične proizvode, uvozniku se nudi puštanje robe u promet uz primjenu mjera predostrožnosti za koje se procijeni da su potrebne.

5. Carinska tijela koja su zahtijevala provjeru u najkraćem se mogućem roku obavješćuje o rezultatima provjere. U tim se rezultatima jasno navodi jesu li isprave vjerodostojne i može li se predmetne proizvode smatrati proizvodima s podrijetlom iz jedne od stranaka i ispunjavaju li ostale zahtjeve iz ovih Pravila.

6. Ako se u slučajevima osnovane sumnje ne dobije nikakav odgovor u roku od deset mjeseci od datuma podnošenja zahtjeva za provjeru ili ako u odgovoru nisu sadržane dostatne informacije za utvrđivanje vjerodostojnosti dotične isprave ili stvarnog podrijetla proizvoda, carinska tijela koja su podnijela zahtjev, osim u iznimnim okolnostima, odbijaju pravo na povlastice.

Članak 35.

Provjera izjava dobavljača

1. Naknadne provjere izjava dobavljača ili dugoročnih izjava dobavljača mogu se obavljati nasumično ili kad god carinska tijela stranke u kojoj su takve izjave uzete u obzir prilikom izdavanja potvrde o prometu robe EUR.1 ili za sastavljanje izjave o podrijetlu imaju osnovane razloge za sumnju u vjerodostojnost isprave ili u točnost informacija u toj ispravi.

2. За потребе provedbe одредба ставка1. carinska tijela странке из ставка1. carinskim tijelima уговорне странке која примјенjuje ова Правила, а у којој је изјава састављена, враћају изјаву добављача или дугорочну изјаву добављача и рачуне, доставнице или друге комерцијалне исправе које се односе на робу на коју се таква изјава односи наводећи, према потреби, садржајне или формалне разлоге за провјеру.

У прилог заhtјеву за накнадну провјеру проslједују све прибављене исправе и информације које упућују на то да су подаци наведени у изјави добављача или дугорочној изјави добављача неточни.

3. Провјеру проводе carinska tijela уговорне странке која примјенjuje ова Правила, а у којој је издана изјава добављача или дугорочна изјава добављача. У ту сврху имају право затражити све доказе и извршити све контроле добављачевих рачуна или друге контроле које сматрају примјеренима.

4. Carinska tijela која су заhtјjevala провјеру у најкраћем се могућем року обавјешћује о резултатима провјере. У тим се резултатима мора јасно навести јесу ли информације у изјави добављача или дугорочној изјави добављача тачне, а carinskim tijelima требају омогућити оцјену може ли се и у којој мјери та изјава добављача узети у обзир за издавање потврде о промету робе EUR.1 или састављање изјаве о подријетлу.

Чланак 36.
Санкције

Свака странка предвиђа изрицање казnenih, грађанских или управних санкција због кршења својег националног законодавства повежаног с овим Правилима.

GLAVA VIII.
PRIMJENA DODATKA A

Чланак 37.

Европски гоподарски простор

Роба подријетлом из Европског гоподарског простора (EGP) у смислу Протокола 4. уз Споразум о Европском гоподарском простору сматра се робом подријетлом из Европске уније, Исланда, Лиhtенштајна или Норвешке ("странке EGP-a"), када се извози из Европске уније, Исланда, Лиhtенштајна или Норвешке у Босну и Hercegovinu, под увјетом да се споразуми о слободној трговини у којима се примјенjuje ова Правила примјенjuje између Босне и Hercegovine и странка EGP-a.

Чланак 38.
Лиhtенштајн

Не доводећи у питање чланак2., због carinske се уније између Шvicarsке и Лиhtенштајна сматра да је производ подријетлом из Лиhtенштајна подријетлом из Шvicarsке.

Чланак 39.

Република Сан Маринo

Не доводећи у питање чланак2., због carinske се уније између Европске уније и Републике Сан Марина сматра да је производ подријетлом из Републике Сан Марина подријетлом из Европске уније.

Чланак 40.

Кнежевина Андора

Не доводећи у питање чланак2., због carinske се уније између Европске уније и Кнежевине Андоре сматра да је производ подријетлом из Кнежевине Андоре, разврстан у поглављима од 25. до 97. Хармонизираниог система, подријетлом из Европске уније.

Чланак 41.

Ceuta и Melilla

1. За потребе ових Правила појам "Европска унија" не обухваћа Ceutu и Melillu.

2. Када се производи подријетлом из Босне и Hercegovine увозе у Ceutu или Melillu, на њих се у сваком погледу примјенjuje carinski режим једнак оном који се примјенjuje на производе подријетлом из carinskog подручја Европске уније у складу с Протоколом 2. уз Акт о увјетима приступања Кралјевине Шпанјолске и Португалске Републике и прилагођава Уговором¹. Босна и Hercegovina на увоз производа који су обухваћени одговарајућим споразумом и који су подријетлом из Ceute и Melille примјенjuje carinski режим једнак онеме који је одобрен за производе који се увозе и који су подријетлом из Европске уније.

3. За потребе ставка2. овог чланка у погледу производа подријетлом из Ceute и Melille, ова се Правила примјенjuje mutatis mutandis у складу с посебним увјетима утврђенима у ПрилогуV.

PRILOG I.

UVODNE NAPOMENE UZ POPIS U PRILOGUII.

Napomena 1. - Опћи увод

У попису се наводе увјети који се заhtјjeвају за све производе како би се сматрали dostatно обрађенима или прерађенима у смислу овог Додатка главеII. чланка4. Постоје четри различите врсте правила, оvisно о производу:

(а) обрадом или прерадом није приједен највећи допушћени садржај материјала без подријетла;

(б) обрадом или прерадом четвoрoзнаменкасти тарифни број Хармонизираниог система или шестoрoзнаменкасти подброј Хармонизираниог система произведених производа постаје различит од четвoрoзнаменкастог тарифног броја Хармонизираниог система или шестoрoзнаменкастог подброја Хармонизираниог система употребљених материјала;

(c) проводи се специфични поступак обраде или прераде;

(d) обрада или прерада обавља се на одређеним у цијелости добивеним материјалима.

Napomena 2. - Структура пописа

2.1. У првим двема ступцима из пописа описује се добивени производ. У ступцу1. наводи се тарифни број или број поглавља из Хармонизираниог система, а у ступцу2. назив робе који се употребљава у том систему за тај тарифни број или то поглавље. За сваки навод у првим двема ступцима дано је правило у ступцу3. Ако у неким случајевима уносу из ступца1. претходи "ex", то значи да се правила из ступца3. примјенjuje само на дио тог тарифног броја који је описан у ступцу2.

2.2. Ако је неколико тарифних бројева групирано заједно у ступцу1. или се наводи број поглавља те се стога у ступцу2. даје опћенит назив производа, сусједна правила у ступцу3. односе се на све производе који су према Хармонизираниом систему разврстани у тарифни број поглавља или у било који тарифни број групран у ступцу1.

2.3. Ако су на попису различита правила која се односе на различите производе унутар неког тарифног броја, свака alineја садржава опис тог дијела тарифног броја који је обухваћен сусједним правилом у ступцу3.

2.4. Ако су у ступцу3. наведена и с "или" раздвојена два алтернативна правила, извозник може бирати које ће правило употребити.

Napomena 3. - Примјери примјене правила

3.1. Чланак 4. главеII. овог Додатка о производима који су стекли статус производа с подријетлом и који се употребљавају у производњи других производа примјенjuje се неovисно о томе јесу ли производитељи стекли тај статус у tvornici у којој се употребљавају или у некој другој tvornici у странци.

3.2. У складу са чланком6. главеII. овог Додатка проведена обрада или прерада мора надilазити попис поступака из

¹ SL EZ L 302, 15.11.1985., стр. 23.

navedenoga članka. U suprotnom se za robu ne može dobiti povlastica povlaštenog tarifnog postupanja, čak i ako su ispunjeni uvjeti iz popisa u nastavku.

Podložno članku 6. glave II. ovog Dodatka, pravila iz popisa predstavljaju minimalne količine potrebne obrade ili prerade, što znači da se status proizvoda s podrijetlom stječe i većim stupnjem obrade ili prerade, odnosno da ga se ne stječe stupnjem obrade ili prerade manjim od minimalnog.

Stoga, ako se pravilom predviđa da se na određenoj razini proizvodnje može upotrijebiti materijal bez podrijetla, upotreba tog materijala dopuštena je u ranijoj, ali ne i u kasnijoj fazi proizvodnje.

Ako se pravilom predviđa da se na određenoj razini proizvodnje ne može upotrijebiti materijal bez podrijetla, upotreba tog materijala dopuštena je u ranijoj, ali ne i u kasnijoj fazi proizvodnje.

Primjer: ako se pravilom iz popisa za poglavlje 19. zahtijeva da "materijali bez podrijetla iz tarifnih brojeva od 1101 do 1108 ne smiju premašiti 20% težine", uporaba (tj. uvoz) žitarica iz poglavlja 10. (materijali u ranijoj fazi proizvodnje) nije ograničena.

3.3. Ne dovodeći u pitanje napomenu 3.2., ako se u pravilu upotrebljava izraz "Izrada od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja", tada se mogu koristiti materijali iz bilo kojeg tarifnog broja/iz bilo kojih tarifnih brojeva (čak i materijali istog opisa i tarifnog broja kao i proizvod), međutim, podložno bilo kakvim konkretnim ograničenjima koja su možda sadržana u pravilu.

Međutim, izraz "Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, uključujući druge materijale iz tarifnog broja ..." ili "Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, uključujući druge materijale iz istog tarifnog broja kao i proizvod" znači da se mogu upotrijebiti materijali iz bilo kojeg tarifnog broja/iz bilo kojih tarifnih brojeva osim onih istog naziva kao i naziv proizvoda koji je naveden u stupcu 2. popisa.

3.4. Ako je u pravilu iz popisa navedeno da se proizvod može proizvoditi od više materijala, to znači da se može upotrijebiti jedan materijal ili više njih. To ne znači da se svi ti materijali moraju upotrijebiti.

3.5. Ako je u pravilu iz popisa navedeno da se proizvod mora proizvoditi od nekog određenog materijala, to ne isključuje uporabu drugih materijala koji svojom prirodom ne mogu zadovoljiti to pravilo.

3.6. Ako se u nekom pravilu iz popisa za maksimalnu vrijednost materijala bez podrijetla koji se mogu upotrijebiti navode dva postotka, ti se postotci ne mogu zbrajati. Drugim riječima, maksimalna vrijednost svih upotrijebljenih materijala bez podrijetla nikada ne smije premašiti najviši navedeni postotak. Nadalje, ne smiju se premašiti ni pojedinačni postotci za konkretne materijale.

Napomena 4. - Opće odredbe o određenim poljoprivrednim proizvodima

4.1. Poljoprivredni proizvodi obuhvaćeni poglavljima 6., 7., 8., 9., 10., 12. i tarifnim brojem 2401 uzgojeni ili poźnjevni na državnom području stranke smatraju se podrijetlom s državnog područja te stranke, čak i ako se uzgajaju iz sjemena, lukovica, podloga, reznica, kalema, mladica, pupoljaka ili drugih živih dijelova biljaka uvezenih iz druge zemlje.

4.2. Ako za udio šećera bez podrijetla u određenom proizvodu postoje ograničenja, težina šećera iz tarifnog broja 1701 (saharozna) i 1702 (npr. fruktoza, glukoza, laktoza, maltoza, izoglukoza ili invertni šećer) upotrijebljenog u proizvodnji gotovog proizvoda i upotrijebljenog u proizvodnji proizvoda bez podrijetla koji su ugrađeni u gotovi proizvod uzima se u obzir pri izračunu takvih ograničenja.

Napomena 5. - Terminologija koja se upotrebljava u vezi s određenim tekstilnim proizvodima

5.1. Pojam "prirodna vlakna" upotrebljava se u popisu za vlakna koja nisu umjetna ni sintetička. Ograničen je na vlakna u svim oblicima u kojima se mogu naći prije pređenja, uključujući otpad, te, osim ako se utvrdi drugačije, obuhvaća vlakna koja su grebenana, češljana ili na drugi način obrađena, ali ne pređena.

5.2. Pojam "prirodna vlakna" obuhvaća i konjsku dlaku u tarifnom broju 0511, svilu u tarifnim brojevima 5002 i 5003, kao i vunena vlakna i finu ili grubu životinjsku dlaku u tarifnim brojevima od 5101 do 5105, pamučna vlakna u tarifnim brojevima od 5201 do 5203 i ostala biljna vlakna u tarifnim brojevima od 5301 do 5305.

5.3. Pojmovi "tekstilna pulpa", "kemijski materijali" i "materijali za izradu papira" u popisu se upotrebljavaju za opis materijala koji nisu razvrstani u poglavlja od 50. do 63., a mogu se upotrebljavati za izradu umjetnih, sintetičkih ili papirnih vlakana ili pređe.

5.4. Izraz "umjetna ili sintetička rezana vlakna" u popisu se upotrebljava za kabele od sintetičkih ili umjetnih filamenata, rezana vlakna ili otpatke iz tarifnih brojeva 5501 do 5507.

5.5. Tisak (u kombinaciji s tkanjem, pletenjem/kukičanjem, taftingom ili flokiranjem) definira se kao tehnika kojom se objektivno ocijenjena značajka, poput boje, oblikovanja, tehničke izvedbe, dodaje tekstilnoj podlozi sa stalnim karakterom upotrebom sitotiska, valjka, digitalnih tehnika ili tehnika za preslikavanje.

5.6. Tisak (kao samostalni postupak) definira se kao tehnika kojom se objektivno ocijenjena značajka, poput boje, oblikovanja, tehničke izvedbe, dodaje tekstilnoj podlozi sa stalnim karakterom upotrebom sitotiska, valjka, digitalnih tehnika ili tehnika za preslikavanje u kombinaciji s najmanje dvije pripremne ili završne obrade (npr. pranje, bijeljenje, mercerizacija, termofiksacija, čupavljenje, cijedenje, obrada radi otpornosti na skupljanje, trajna dorada, dekatiranje, impregnacija, krpanje i odstranjivanje čvorova), uz uvjet da vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 50% cijene franko tvornica proizvoda.

Napomena 6. - Odstupanja koja se primjenjuju na proizvode napravljene od mješavine tekstilnih materijala

6.1. Ako se za određeni proizvod s popisa upućuje na ovu napomenu, uvjeti određeni u stupcu 3. ne primjenjuju se ni na koje osnovne tekstilne materijale koji su upotrijebljeni za izradu tog proizvoda, a koji zajedno čine 15% ili manje od ukupne težine svih upotrijebljenih osnovnih tekstilnih materijala (vidjeti i napomene 6.3. i 6.4.).

6.2. Međutim, odstupanje iz napomene 6.1. može se primijeniti samo na mješovite proizvode koji su izrađeni od dvaju ili više osnovnih tekstilnih materijala.

Osnovni su tekstilni materijali:

- svila;
- vuna;
- gruba životinjska dlaka;
- fina životinjska dlaka;
- konjska dlaka;
- pamuk;
- materijali za izradu papira i papir;
- lan;
- prava konoplja;
- juta i ostala tekstilna vlakna od drvenog lika;
- sisal i druga tekstilna vlakna iz roda agava;
- vlakna od kokosa, abake, ramije i druga biljna tekstilna vlakna;
- sintetička polipropilenska filamentna vlakna;

- sintetička poliesterska filamentna vlakna;
- sintetička poliamidna filamentna vlakna;
- sintetička filamentna vlakna od poliakrilonitrila;
- sintetička poliimidna filamentna vlakna;
- sintetička filamentna vlakna od politetrafluoretilena;
- sintetička filamentna vlakna od poli(fenilen sulfida);
- sintetička filamentna vlakna od poli(vinil klorida);
- ostala sintetička filamentna vlakna;
- umjetna filamentna vlakna viskoze;
- ostala umjetna filamentna vlakna;
- vodljivi filamenti;
- sintetička polipropilenska rezana vlakna;
- sintetička poliesterska rezana vlakna;
- sintetička poliamidna rezana vlakna;
- sintetička poliakrilonitrilna rezana vlakna;
- sintetička poliimidna rezana vlakna;
- sintetička politetrafluoroetilenska rezana vlakna;
- sintetička rezana vlakna od polifenilen sulfida;
- sintetička rezana vlakna od poli(vinil klorida);
- ostala sintetička rezana vlakna,
- umjetna rezana vlakna viskoze;
- ostala umjetna rezana vlakna;
- pređa od poliuretana s međudijelovima od fleksibilnih polieterskih segmenata, upletenih ili neupletenih;
- proizvodi iz tarifnog broja 5605 (metalizirana pređa) koji uključuju vrpcu koja se sastoji od jezgre od aluminijske folije ili od jezgre od plastične folije sa slojem aluminijskoga praha ili bez njega, širine do 5mm, spoјenu u sendvič pomoću prozirnog ili bojenog lјepila između dvaju slojeva plastične folije;
- drugi proizvodi iz tarifnog broja 5605;
- staklena vlakna;
- metalna vlakna;
- mineralna vlakna.

6.3. U slučaju proizvoda koji uključuju "poliuretansku pređu s fleksibilnim polieterskim segmentima, upletenu ili neupletenu", odstupanje za tu pređu iznosi 20%.

6.4. U slučaju proizvoda koji uključuju "traku koja se sastoji od jezgre od aluminijske folije ili od jezgre od plastične folije sa slojem aluminijskog praha ili bez njega, širine do 5mm, spoјene u sendvič pomoću prozirnog ili bojenog lјepila između dvaju slojeva plastične folije", odstupanje za tu traku iznosi 30%.

Napomena7. - Ostala odstupanja koja se primjenjuju na određene tekstilne proizvode

7.1. Ako se u popisu upućuje na ovu napomenu, tekstilni materijal, uz izuzeće podstava i međupostava, koji ne zadovoljava pravilo iz stupca3. popisa za izrađeni proizvod može se upotrijebiti pod uvjetom da je razvrstan pod drugi tarifni broj nego proizvod te da njegova vrijednost ne prelazi 15% cijene franko tvornica proizvoda.

7.2. Ne dovodeći u pitanje napomenu7.3, materijali koji nisu razvrstani u poglavlјima od 50. do 63. mogu se slobodno upotrijebiti u proizvodnji tekstilnih proizvoda, sadržavali oni tekstil ili ne.

7.3. Ako se primjenjuje postotno pravilo, vrijednost materijala bez podrijetla koji nisu razvrstani u poglavlјima od 50. do 63. mora se uzeti u obzir pri izračunavanju vrijednosti ugrađenih materijala bez podrijetla.

Napomena8. - Definicija specifičnih postupaka i jednostavnih aktivnosti koje se obavljaju u vezi s određenim proizvodima iz poglavlјa27.

8.1. Za potrebe tarifnih brojeva ex2707 i 2713 "specifični postupci" jesu sljedeći:

- (a) vakuumska destilacija;

- (b) redestilacija vrlo temeljitim postupkom fracioniranjem;
- (c) kreiranje;
- (d) reformiranje;
- (e) ekstrakcija selektivnim otapalima;
- (f) proces koji obuhvaća sve sljedeće postupke: preradu koncentriranom sumpornom kiselinom, otopinom sumpornog trioksida u sumpornoj kiselini ili sumpornim anhidridom; neutralizaciju alkalnim agensima; dekolorizaciju i purifikaciju prirodno aktivnom zemljom, aktiviranom zemljom, aktiviranim ugljenom ili boksitom;
- (g) polimerizacija;
- (h) alkiliranje;
- (i) izomerizacija.

8.2. Za potrebe tarifnih brojeva 2710, 2711 i 2712 "specifični postupci" jesu sljedeći:

- (a) vakuumska destilacija;
- (b) redestilacija vrlo temeljitim postupkom fracioniranjem;
- (c) kreiranje;
- (d) reformiranje;
- (e) ekstrakcija selektivnim otapalima;
- (f) proces koji obuhvaća sve sljedeće postupke: preradu koncentriranom sumpornom kiselinom, otopinom sumpornog trioksida u sumpornoj kiselini ili sumpornim anhidridom; neutralizaciju alkalnim agensima; dekolorizaciju i purifikaciju prirodno aktivnom zemljom, aktiviranom zemljom, aktiviranim ugljenom ili boksitom;
- (g) polimerizacija;
- (h) alkiliranje;
- (i) izomerizacija;
- (j) samo u odnosu na teška ulja iz tarifnog broja ex2710, odsumporavanje vodikom koje rezultira smanjenjem najmanje 85% sadržaja sumpora u prerađenim proizvodima (ASTM D 1266-59 T metoda);
- (k) samo za proizvode iz tarifnog broja 2710, deparafinacija nekim drugim postupkom osim filtriranja;
- (l) samo za teška ulja iz tarifnog broja ex2710, tretiranje vodikom u svrhe osim odsumporavanja pri čemu je vodik aktivni element u kemijskoj reakciji pri tlaku većem od 20bara i temperaturi višoj od 250°C uz upotrebu katalizatora. Završno tretiranje ulja za podmazivanje iz tarifnog broja ex2710 vodikom, posebno u cilju poboljšanja boje ili stabilnosti (npr. hidrofiniširanje ili dekolorizacija), ne smatra se, međutim, specifičnim postupkom;

(m) samo u odnosu na loživa ulja iz tarifnog broja ex2710, atmosferska destilacija, uz uvjet da se manje od 30% tih proizvoda - po obujmu, uključujući i gubitke - destilira na 300°C s pomoću metode ASTM D 86;

(n) samo u odnosu na druga teška ulja osim plinskih i loživih ulja iz tarifnog broja ex2710, tretman s pomoću visokofrekventnog jedva vidljivog električnog pražnjenja bez iskrenja;

(o) samo u odnosu na sirove proizvode (osim vazelina, ozokerita, voska mrkog ugljena ili voska od treseta, parafinskog voska s masenim udjelom ulja manjim od 0,75%) iz tarifnog broja ex2712, uklanjanje ulja pomoću fraksijske kristalizacije.

8.3. Za potrebe tarifnih brojeva ex2707 i 2713, jednostavne aktivnosti kao što su čišćenje, pretakanje, desalinizacija, odvajanje vode, filtriranje, bojenje, obilježavanje, dobivanje sadržaja sumpora zbog miješanja proizvoda s različitim sadržajima sumpora, bilo koja njihova kombinacija ili slične aktivnosti ne daju status proizvoda s podrijetlom.

Napomena9. - Definicija specifičnih procesa i aktivnosti koji se obavljaju u vezi s određenim proizvodima

9.1. Производи из поглавља 30. добivenи у странци употребом станичних култура сматрају се производима подријетлом из те странке. "Станична култура" дефинира се као узгој људских, животињских и биљних станца у контролираним uvjetima (као што су дефиниране температуре, узгојни медиј, мјешавина плinова, pH) изван живог организма.

9.2. Производи обухваћени поглављима 29. (осим: 2905.43-2905.44), 30., 32., 33. (осим: 3302.10, 3301), 34., 35. (осим: 35.01, 3502.11-3502.19, 3502.20, 35.05), 36., 37., 38. (осим: 3809.10, 38.23, 3824.60, 38.26) и 39. (осим: 39.16-39.26); сматра се да је производ добивен ферментацијом у странци подријетлом из те странке. "Ферментација" је биотехнолошки процес у којем се људске, животињске и биљне станице те бактерије, квасци, гљиве или ензими употребљавају за производњу производа обухваћених поглављима од 29. до 39.

9.3. Слјedeћи поступци прераде сматрају се dostatним у складу с чланком 4. ставком 1. за производе обухваћене поглављима 28., 29. (осим: 2905.43-2905.44), 30., 32., 33. (осим: 3302.10, 3301), 34., 35. (осим: 35.01, 3502.11-3502.19, 3502.20, 35.05), 36., 37., 38. (осим: 3809.10, 38.23, 3824.60, 38.26) и 39. (осим: 39.16-39.26):

- Хемијска реакција: "хемијска реакција" је процес (укључујући биохемијски процес) при којем прекидањем постојећих и стварањем нових међумолекуларних веза или промјеном просторног распореда атома у молекули настaje молекула с новом структуром. Хемијска се реакција може изразити промјеном "CAS броја".

Слјedeћи се поступци не би требали узимати у обзир за потребе подријетла: (a) отапање у води или другим отапалима; (b) уклањање отапала, укључујући воде као отапала; или (c) додавање или уклањање кристалзацијске воде. Хемијска реакција како је претходно утврђена сматра се dostatном за стјeцање статуса производа с подријетлом.

- Смјесе и мјешавине: намјерно и пропорционално контролирано мјешање или спајање (укључујући дисперзију) материјала, осим додавања разредивача, ради усклађивања с претходно утврђеним спецификацијama чиме настaje производ с физичким или хемијским својствима која су релевантна за његову сврху или намјеру и која се разликују од својстава улазних

материјала сматра се dostatним за стјeцање статуса производа с подријетлом.

- Проčiшћавање: проčiшћавање се сматра dostatним за стјeцање статуса производа с подријетлом под uvjetом да проčiшћавање које се проводи на државном подручју једне или обју странака испуњава један од слјedeћих критерија:

(a) проčiшћавање производа којим се уклања најмање 80% садржаја постојећих нечишћoца; или

(b) смањенјем или уклањањем нечишћoца добива се производ прикладан за једну од слјedeћих примјена:

i. фармацеутски, медицински, козметички, ветеринарски, прехранбени производи;

ii. хемијски производи и реagensи за аналитичке, дијагностичке или лабораторијске сврхе;

iii. елементи и компоненте за употребу у микроелектротехници;

iv. специјализиране оптичке употребе;

v. биотехничка употреба (нпр. у станичним узгојима, у генетичкој технологији или као катализатор);

vi. носачи који се употребљавају у поступку одвајања; или

vii. нуклеарне сврхе.

- Промјена величине честица: намјерне и контролиране промјене величине честица производа, осим само дробљењем или прешањем, чиме настaje производ чије су дефинирана величина честица, дефинирана дистрибуција величине честица или дефинирана површина релевантне за намјеру добивеног производа, под uvjetом да се добивени производ по физичким или хемијским својствима разликује од улазних материјала, сматрају се dostatним за стјeцање статуса производа с подријетлом.

- Стандардни материјали: стандардни материјали (укључујући стандардне отопине) су приправци прикладни за аналитичке сврхе, умјеравање или референцирање с прецизним ступњевима чишћoце или омјерима које је одобрио производач. Производња стандардних материјала сматра се поступком за стјeцање статуса производа с подријетлом.

- Одвајање изомера: изоларање или одвајање изомера из мјешавине изомера сматра се поступком dostatним за стјeцање статуса производа с подријетлом.

PRILOG II.

**POPIS OBRADA ILI PRERADA KOJE JE POTREBNO OBAVITI NA MATERIJALIMA
BEZ PODRIJETLA KAKO BI DOBIVENI PROIZVOD STEKAO STATUS PROIZVODA S PODRIJETLOM**

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez podrijetla, kojom se stječe status proizvoda s podrijetlom (3)
Poglavlje 1.	Žive životinje	Sve životinje iz poglavlja 1. dobivene su u cijelosti
Poglavlje 2.	Meso i jestivi klaonički proizvodi	Proizvodnja u kojoj su sve meso i svi jestivi klaonički proizvodi u proizvodima iz ovog poglavlja dobiveni u cijelosti
Poglavlje 3.	Ribe i rakovi, mekušci i ostali vodeni beskralježnjaci	Proizvodnja u kojoj su svi upotrijebljeni materijali iz poglavlja 3. dobiveni u cijelosti
Poglavlje 4.	Mlijeko i mliječni proizvodi; jaja peradi i ptičja jaja; prirodni med; jestivi proizvodi životinjskog podrijetla, nespomenuti ni uključeni na drugom mjestu	Proizvodnja u kojoj su svi upotrijebljeni materijali iz poglavlja 4. dobiveni u cijelosti
ex Poglavlje 5.	Proizvodi životinjskog podrijetla, nespomenuti ni uključeni na drugom mjestu; osim:	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja
ex 0511 91	Nejestiva riblja jaja i ikra	Sva jaja i ikra dobiveni su u cijelosti

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez podrijetla, kojom se stječe status proizvoda s podrijetlom (3)
Poglavlje 6.	Živo drveće i druge biljke; lukovice, korijeni i slično; rezano cvijeće i ukrasno lišće	Proizvodnja u kojoj su svi upotrijebljeni materijali iz poglavlja 6. dobiveni u cijelosti
Poglavlje 7.	Jestivo povrće, pojedini korijeni i gomolji	Proizvodnja u kojoj su svi upotrijebljeni materijali iz poglavlja 7. dobiveni u cijelosti
Poglavlje 8.	Jestivo voće i orašasti plodovi; kore agruma ili dinja i lubenica	Proizvodnja u kojoj su sve upotrijebljeno voće, orašasti plodovi i kore agruma ili dinja i lubenica iz poglavlja 8. dobiveni u cijelosti
Poglavlje 9.	Kava, čaj, mate čaj i začini	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja
Poglavlje 10.	Žitarice	Proizvodnja u kojoj su svi upotrijebljeni materijali iz poglavlja 10. dobiveni u cijelosti
Poglavlje 11.	Proizvodi mlinske industrije; slad; škrob; inulin; pšenični gluten	Proizvodnja u kojoj su svi upotrijebljeni materijali iz poglavlja 8., 10. i 11., tarifnih brojeva 0701, 0714, 2302 i 2303 i tarifnog podbroja 0710 10 dobiveni u cijelosti
Poglavlje 12.	Uljano sjemenje i plodovi; razno zrnje, sjemenje i plodovi; industrijsko i ljekovito bilje; slama i stočna hrana	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda
ex Poglavlje 13.	Šelak; gume, smole i ostali biljni sokovi i ekstrakti; osim:	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez podrijetla, kojom se stječe status proizvoda s podrijetlom (3)
ex 1302	Pektinske tvari, pektinati i pektati	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja u kojoj težina upotrijebljenog šećera ne prelazi 40 % težine gotovog proizvoda
Poglavlje 14.	Materijali biljnog podrijetla za pletarstvo; biljni proizvodi nespomenuti ni uključeni na drugom mjestu	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja
ex Poglavlje 15.	Masti i ulja životinjskog ili biljnog podrijetla te proizvodi njihove razgradnje; prerađene jestive masti; životinjski ili biljni voskovi; osim:	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda
od 1504 do 1506	Masti i ulja te njihove frakcije, od riba ili morskih sisavaca; mast od vune i masne tvari dobivene od nje (uključujući lanolin); ostale životinjske masti i ulja i njihove frakcije, kemijski nemodificirane, neovisno o tome jesu li rafinirani	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja
1508	Ulje od kikirikija i njegove frakcije, neovisno o tome jesu li rafinirani, ali kemijski nemodificirani	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog podbroja, osim tarifnog podbroja proizvoda
1509 i 1510	Maslinovo ulje i njegove frakcije	Proizvodnja u kojoj su svi upotrijebljeni biljni materijali dobiveni u cijelosti

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez podrijetla, kojom se stječe status proizvoda s podrijetlom (3)
1511	Palmino ulje i njegove frakcije, neovisno o tome jesu li rafinirani, ali kemijski nemodificirani	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog podbroja, osim tarifnog podbroja proizvoda
ex 1512	Ulja od sjemenki suncokreta i njihove frakcije: - za tehničku ili industrijsku uporabu, osim za proizvodnju prehrambenih proizvoda za prehranu ljudi - ostalo	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda Proizvodnja u kojoj su svi upotrijebljeni biljni materijali dobiveni u cijelosti
1515	Ostale nehlapive (masne) biljne masti i ulja (uključujući jojoba ulje) te njihove frakcije, neovisno o tome jesu li rafinirani, ali kemijski nemodificirani	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog podbroja, osim tarifnog podbroja proizvoda
ex 1516	Masti i ulja i njihove frakcije, od riba	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja
1520	Glicerol, sirovi; glicerolske vode i lužine	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja
Poglavlje 16.	Proizvodi od mesa, riba, rakova, mekušaca ili drugih vodenih beskralježnjaka	Proizvodnja u kojoj su svi upotrijebljeni materijali iz poglavlja 2., 3. i 16. dobiveni u cijelosti
ex Poglavlje 17.	Šećer i šećerni proizvodi; osim:	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez podrijetla, kojom se stječe status proizvoda s podrijetlom (3)
1702	Ostali šećeri, uključujući kemijski čistu laktozu, maltozu, glukozu i fruktozu, u krutom stanju; šećerni sirupi bez dodanih aroma ili bojila; umjetni med, neovisno o tome je li pomiješan s prirodnim medom; karamel: - kemijski čista maltoza i fruktoza - ostalo	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, uključujući ostale materijale iz tarifnog broja 1702 Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda, u kojoj težina upotrijebljenih materijala iz tarifnih brojeva od 1101 do 1108, 1701 i 1703 ne prelazi 30 % težine konačnog proizvoda
1704	Šećerni proizvodi (uključujući bijelu čokoladu), bez kakaа	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda, u kojoj: - težina upotrijebljenog šećera ne prelazi 40 % težine konačnog proizvoda ili - vrijednost upotrijebljenog šećera ne prelazi 30 % cijene franko tvornica proizvoda

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez podrijetla, kojom se stječe status proizvoda s podrijetlom (3)
ex Poglavlje 18.	Kakao i kakao proizvodi; osim:	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda, u kojoj težina upotrijebljenog šećera ne prelazi 40 % težine konačnog proizvoda
ex 1806	Čokolada i ostali prehrambeni proizvodi s kakaom; osim:	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda, u kojoj: - težina upotrijebljenog šećera ne prelazi 40 % težine konačnog proizvoda ili - vrijednost upotrijebljenog šećera ne prelazi 30 % cijene franko tvornica proizvoda
1806 10	Kakao prah, s dodanim šećerom ili drugim sladilima	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda, u kojoj težina upotrijebljenog šećera ne prelazi 40 % težine konačnog proizvoda

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez podrijetla, kojom se stječe status proizvoda s podrijetlom (3)
1901	Sladni ekstrakt; prehrambeni proizvodi od brašna, prekrupe, krupice, škroba ili sladnog ekstrakta, bez kakaа ili s masenim udjelom kakaа manjim od 40 % računano s potpuno odmašćenom osnovom, nespomenuti ni uključeni na drugom mjestu; prehrambeni proizvodi od robe iz tarifnih brojeva od 0401 do 0404, bez kakaа ili s masenim udjelom kakaа manjim od 5 % računano s potpuno odmašćenom osnovom, nespomenuti ni uključeni na drugom mjestu: - Sladni ekstrakt, - Ostalo	Proizvodnja od žitarica iz poglavlja 10. Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda, u kojoj pojedinačna težina upotrijebljenog šećera i materijala iz poglavlja 4. ne prelazi 40 % težine konačnog proizvoda

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez podrijetla, kojom se stječe status proizvoda s podrijetlom (3)
1902	Tjestenina, neovisno je li kuhana ili punjena (mesom ili drugim tvarima) ili drukčije pripremljena ili ne, kao što su špageti, makaroni, rezanci, lazanje, njoki, ravioli, kaneloni; kuskus, neovisno o tome je li pripremljen	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda, u kojoj: – težina upotrijebljenih materijala iz tarifnih brojeva 1006 i od 1101 do 1108 ne prelazi 20 % težine konačnog proizvoda, i – težina upotrijebljenih materijala iz poglavlja 2., 3. i 16. ne prelazi 20 % težine konačnog proizvoda
1903	Tapioka i nadomjesci tapioke pripremljeni od škroba, u obliku pahuljica, zrnaca, kuglica ili sličnih oblika	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim krumpirova škroba iz tarifnog broja 1108
1904	Prehrambeni proizvodi dobiveni bubenjem ili prženjem žitarica ili proizvoda od žitarica (npr. kukuruzne pahuljice); žitarice (osim kukuruza) u zrnu ili u obliku pahuljica ili drukčije obrađenih zrna (osim brašna, prekrupe i krupice), pretkuhane ili drukčije pripremljene, nespomenute ni uključene na drugom mjestu	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda, u kojoj: – težina upotrijebljenih materijala iz tarifnih brojeva 1006 i od 1101 do 1108 ne prelazi 20 % težine konačnog proizvoda, i – težina upotrijebljenog šećera ne prelazi 40 % težine konačnog proizvoda

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez podrijetla, kojom se stječe status proizvoda s podrijetlom (3)
1905	Kruh, kolači, keksi i ostali pekarski proizvodi, neovisno o tome sadržavaju li kakao; hostije, prazne kapsule vrsta pogodnih za farmaceutsku uporabu, pečatne oblate, rižin papir i slični proizvodi	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda, u kojoj težina upotrijebljenih materijala iz tarifnih brojeva 1006 i od 1101 do 1108 ne prelazi 20 % težine konačnog proizvoda
ex Poglavlje 20.	Proizvodi od povrća, voća, orašastih plodova ili drugih dijelova biljaka: osim:	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda
2002 i 2003	Rajčice, gljive i tartufi, pripremljeni ili konzervirani na drugi način, osim u octu ili octenoj kiselini	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda, u kojoj su svi upotrijebljeni materijali iz poglavlja 7. dobiveni u cijelosti
2006	Povrće, voće, orašasti plodovi, kore od voća i ostali dijelovi biljaka, konzervirani šećerom (iscijeđeni, preliveni ili kandirani)	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda, u kojoj težina upotrijebljenog šećera ne prelazi 40 % težine konačnog proizvoda
2007	Džemovi, voćni želei, marmelade, pirei i paste od voća ili orašastih plodova, dobiveni kuhanjem, neovisno o tome sadržavaju li dodani šećer ili druga sladila	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda, u kojoj težina upotrijebljenog šećera ne prelazi 40 % težine konačnog proizvoda

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez podrijetla, kojom se stječe status proizvoda s podrijetlom (3)
ex 2008	Proizvodi, osim: - orašastih plodova, bez dodatka šećera ili alkohola, - maslaca od kikirikija; mješavina na bazi žitarica; palmine jezgre; kukuruza, - voća i orašastih plodova, kuhanih na drugi način osim u pari ili vodi, bez dodanog šećera, smrznutih	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda, u kojoj težina upotrijebljenog šećera ne prelazi 40 % težine konačnog proizvoda
2009	Voćni sokovi (uključujući mošt od grožđa) i sokovi od povrća, nefermentirani i bez dodanog alkohola, neovisno sadržavaju li dodani šećer ili druga sladila	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda, u kojoj težina upotrijebljenog šećera ne prelazi 40 % težine konačnog proizvoda
ex Poglavlje 21.	Razni prehrambeni proizvodi; osim:	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda
2103	- Umaci i pripravci za umake; miješane začinske tvari i miješana začinska sredstva - Brašno i krupica od gorušice i pripremljena gorušica (senf)	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda. Međutim, smije se upotrijebiti brašno od gorušice ili pripremljena gorušica Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez podrijetla, kojom se stječe status proizvoda s podrijetlom (3)
2105	Sladoled i ostali jestivi ledeni proizvodi, neovisno sadržavaju li kakao	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda, u kojoj: – pojedinačna težina upotrijebljenog šećera i materijala iz poglavlja 4. ne prelazi 40 % težine konačnog proizvoda i – ukupna kombinirana težina upotrijebljenog šećera i materijala iz poglavlja 4. ne prelazi 60 % težine konačnog proizvoda
2106	Prehrambeni proizvodi koji nisu spomenuti ni uključeni na drugom mjestu	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda, u kojoj težina upotrijebljenog šećera ne prelazi 40 % težine konačnog proizvoda

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez podrijetla, kojom se stječe status proizvoda s podrijetlom (3)
ex Poglavlje 22.	Pića, alkoholne tekućine i ocat, osim:	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda, u kojoj su svi upotrijebljeni materijali iz tarifnih podbrojeva 0806 10, 2009 61, 2009 69 dobiveni u cijelosti
2202	Vode, uključujući mineralne vode i gazirane vode, s dodanim šećerom ili drugim sladilima ili aromatizirane, te ostala bezalkoholna pića, osim voćnih sokova ili sokova od povrća iz tarifnog broja 2009	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda
2207 i 2208	Nedenaturirani etilni alkohol s volumnim udjelom alkohola većim ili manjim od 80 %, žestoka pića, likeri i ostala alkoholna pića	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja 2207 ili 2208, u kojima su svi materijali iz tarifnih podbrojeva 0806 10, 2009 61, 2009 69 dobiveni u cijelosti
ex Poglavlje 23.	Ostaci i otpaci od prehrambene industrije; pripremljena životinjska hrana; osim	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez podrijetla, kojom se stječe status proizvoda s podrijetlom (3)
2309	Pripravci koji se rabe za hranidbu životinja	Proizvodnja u kojoj: – su svi upotrijebljeni materijali iz poglavlja 2. i 3. dobiveni u cijelosti, – težina upotrijebljenih materijala iz poglavlja 10. i 11. i tarifnih brojeva 2302 i 2303 ne prelazi 20 % težine konačnog proizvoda – pojedinačna težina upotrijebljenog šećera i materijala iz poglavlja 4. ne prelazi 40 % težine konačnog proizvoda, i – ukupna kombinirana težina upotrijebljenog šećera i materijala iz poglavlja 4. ne prelazi 50 % težine konačnog proizvoda
ex Poglavlje 24.	Duhan i prerađeni nadomjesci duhana; osim:	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja u kojoj težina materijala iz tarifnog broja 2401 ne prelazi 30 % ukupne težine upotrijebljenih materijala iz poglavlja 24.

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez podrijetla, kojom se stječe status proizvoda s podrijetlom (3)
2401	Непрерађени духан; духanski otpaci	Производња у којој су сви материјали из тарифног броја 2401 добијени у цијелости
ex 2402	Сigaretе од дуhana или надомјестака дуhana	Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа и дуhana за пушење из тарифног подброја 2403 19, у којој је најмање 10 % масеног удјела свих употријебљених материјала из тарифног броја 2401 добијено у цијелости
ex 2403	Производи намијенјени за удисање загријавањем или другим средствима, без изгарања	Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа, у којој је најмање 10 % масеног удјела свих употријебљених материјала из тарифног броја 2401 добијено у цијелости
ex Пoglavlje 25.	Sol; sumpor; zemlja i kamen; sadra, vapno i cement; osim:	Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа или Производња у којој вриједност свих употријебљених материјала не прелазу 70 % цијене франко tvornica производа

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez podrijetla, kojom se stječe status proizvoda s podrijetlom (3)
ex 2519	Дробљени природни магнезијев карбонат (магнезит) у херметички затвореним спремницима и магнезијев оксид, чисти или нечисти, осим топлена магнезијева оксида или мртво печена (синтеррана) магнезијева оксида	Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа. Међутим, може се употријебити природни магнезијев карбонат (магнезит).
Пoglavlje 26.	Рудаће, троске и пепели	Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа
ex Пoglavlje 27.	Минерална горива, минерална улја и производи њихове дестилације; битумenske твари; минерални воскови; осим:	Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа или Производња у којој вриједност свих употријебљених материјала не прелазу 50 % цијене франко tvornica производа

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez podrijetla, kojom se stječe status proizvoda s podrijetlom (3)
ex 2707	Улја у којима маса ароматских премађује масу неароматских састојака, слична минералним улјима добијенима дестилацијом угљених катрана на високим температурама, код којих се више од 65 % објума дестилује на температури до 250 °C (укључујући мјешавине есенције нафте и бензола), за кориштење као погонско или огрјевно гориво	Postupci рафинирања и/или један или више специфичних поступака ⁽¹⁾ или други поступци у којима сви употријебљени материјали морају бити разврстани у тарифне бројеве који се разликују од тарифног броја производа. Међутим, материјали из истог тарифног броја као и производ могу се употријебити под увјетом да њихова укупна вриједност не прелазу 50 % цијене франко tvornica производа
2710	Нафтна улја и улја добијена од битуменских минерала, осим сирових; производи неспомени не укључени на другом мјесту, с масеним удјелом нафтних улја или улја добијених од битуменских минерала од 70 % или већим, која чине основне састојке тих производа; отпадна улја	Postupci рафинирања и/или један или више специфичних поступака ⁽¹⁾ или други поступци у којима сви употријебљени материјали морају бити разврстани у тарифне бројеве који се разликују од тарифног броја производа. Међутим, материјали из истог тарифног броја као и производ могу се употријебити под увјетом да њихова укупна вриједност не прелазу 50 % цијене франко tvornica производа

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez podrijetla, kojom se stječe status proizvoda s podrijetlom (3)
2711	Naftni plinovi i ostali plinoviti ugljikovodici	Postupci rafiniranja i/ili jedan ili više specifičnih postupaka ⁽¹⁾ ili drugi postupci u kojima svi upotrijebljeni materijali moraju biti razvrstani u tarifne brojeve koji se razlikuju od tarifnog broja proizvoda. Međutim, materijali iz istog tarifnog broja kao i proizvod mogu se upotrijebiti pod uvjetom da njihova ukupna vrijednost ne prelazi 50 % cijene franko tvornica proizvoda
2712	Vazelin; parafinski vosak, mikrokristalni naftni vosak, prešani parafini, ozokerit, vosak mrkog ugljena, vosak od treseta, ostali mineralni voskovi i slični proizvodi dobiveni sintezom ili drugim postupcima, bez obzira na to jesu li obojeni	Postupci rafiniranja i/ili jedan ili više specifičnih postupaka ⁽¹⁾ ili drugi postupci u kojima svi upotrijebljeni materijali moraju biti razvrstani u tarifne brojeve koji se razlikuju od tarifnog broja proizvoda. Međutim, materijali iz istog tarifnog broja kao i proizvod mogu se upotrijebiti pod uvjetom da njihova ukupna vrijednost ne prelazi 50 % cijene franko tvornica proizvoda

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez podrijetla, kojom se stječe status proizvoda s podrijetlom (3)
2713	Naftni koks, naftni bitumen i ostali ostaci od nafte ili od ulja dobivenih od bitumenskih minerala	Postupci rafiniranja i/ili jedan ili više specifičnih postupaka ⁽¹⁾ ili drugi postupci u kojima svi upotrijebljeni materijali moraju biti razvrstani u tarifne brojeve koji se razlikuju od tarifnog broja proizvoda. Međutim, materijali iz istog tarifnog broja kao i proizvod mogu se upotrijebiti pod uvjetom da njihova ukupna vrijednost ne prelazi 50 % cijene franko tvornica proizvoda
Poglavlje 28.	Anorganski kemijski spojevi; organski ili anorganski spojevi plemenitih kovina, kovina rijetkih zemalja, radioaktivnih elemenata ili izotopa	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda. Međutim, materijali iz istog tarifnog broja kao i proizvod mogu se upotrijebiti pod uvjetom da njihova ukupna vrijednost ne prelazi 20 % cijene franko tvornica proizvoda ili Proizvodnja u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 50 % cijene franko tvornica proizvoda

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez podrijetla, kojom se stječe status proizvoda s podrijetlom (3)
ex Poglavlje 29.	Organski kemijski spojevi; osim:	Jedan ili više specifičnih postupaka ⁽⁴⁾ ili Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda. Međutim, materijali iz istog tarifnog broja kao i proizvod mogu se upotrijebiti pod uvjetom da njihova ukupna vrijednost ne prelazi 20 % cijene franko tvornica proizvoda ili Proizvodnja u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 50 % cijene franko tvornica proizvoda

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez podrijetla, kojom se stječe status proizvoda s podrijetlom (3)
ex 2901	Aciklički ugljikovodici za pogonsko ili ogrjevno gorivo	Jedan ili više specifičnih postupaka ⁽⁴⁾ ili Postupci rafiniranja i/ili jedan ili više specifičnih postupaka ⁽¹⁾ ili Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda. Međutim, materijali iz istog tarifnog broja kao i proizvod mogu se upotrijebiti pod uvjetom da njihova ukupna vrijednost ne prelazi 50 % cijene franko tvornica proizvoda
ex 2902	Ciklani i cikleni (osim azulena), benzen, toluen i ksileni, za pogonsko ili ogrjevno gorivo	Jedan ili više specifičnih postupaka ⁽⁴⁾ ili Postupci rafiniranja i/ili jedan ili više specifičnih postupaka ⁽¹⁾ ili Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda. Međutim, materijali iz istog tarifnog broja kao i proizvod mogu se upotrijebiti pod uvjetom da njihova ukupna vrijednost ne prelazi 50 % cijene franko tvornica proizvoda

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez podrijetla, kojom se stječe status proizvoda s podrijetlom (3)
ex 2905	Kovinski alkoholati od alkohola iz ovog tarifnog broja i od etanola	Jedan ili više specifičnih postupaka ⁽⁴⁾ ili Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, uključujući ostale materijale iz tarifnog broja 2905. Međutim, kovinske alkoholate iz ovog tarifnog broja može se upotrijebiti pod uvjetom da njihova ukupna vrijednost ne prelazi 20 % cijene franko tvornica proizvoda ili Proizvodnja u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 50 % cijene franko tvornica proizvoda
Poglavlje 30.	Farmaceutski proizvodi	Jedan ili više specifičnih postupaka ⁽⁴⁾ ili Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без подријетла, којом се стјеће статус производа с подријетлом (3)
Поглавље 31.	Гнојива	Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа. Међутим, материјали из истог тарифног броја као и производ могу се употријebити под увјетом да њихова укупна вриједност не прелази 20 % цијене франко tvornica производа или Производња у којој вриједност свих употријebлених материјала не прелази 50 % цијене франко tvornica производа
Поглавље 32.	Екстракти за штавлjenje или боjenje; танини и њихови деривати; бојила, пигменти и друге твари за боjenje; боје и лакoви; китови и друге масе за бртvljenje; тискарске боје и тинте	Један или више специфичних поступака ⁽⁴⁾ или Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа. Међутим, материјали из истог тарифног броја као и производ могу се употријebити под увјетом да њихова укупна вриједност не прелази 20 % цијене франко tvornica производа или Производња у којој вриједност свих употријebлених материјала не прелази 50 % цијене франко tvornica производа

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без подријетла, којом се стјеће статус производа с подријетлом (3)
Поглавље 33.	Етерична улја и резинoиди; парфумеријски, козметички или тоалетни производи	Један или више специфичних поступака ⁽⁴⁾ или Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа. Међутим, материјали из истог тарифног броја као и производ могу се употријebити под увјетом да њихова укупна вриједност не прелази 20 % цијене франко tvornica производа или Производња у којој вриједност свих употријebлених материјала не прелази 50 % цијене франко tvornica производа

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без подријетла, којом се стјеће статус производа с подријетлом (3)
Поглавље 34.	Сапун, органска површински активна средства, приправци за прanje, приправци за подмазивање, умјетни воскови, припремљени воскови, приправци за полiranje и чишћење, свијеће и слични производи, пасте за моделiranje, „zubарски воскови” те zubарски приправци на основи садре	Један или више специфичних поступака ⁽⁴⁾ или Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа. Међутим, материјали из истог тарифног броја као и производ могу се употријebити под увјетом да њихова укупна вриједност не прелази 20 % цијене франко tvornica производа или Производња у којој вриједност свих употријebлених материјала не прелази 50 % цијене франко tvornica производа

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez podrijetla, kojom se stječe status proizvoda s podrijetlom (3)
Poglavlje 35.	Bjelančevinaste tvari; modificirani škrobovi; ljepila; enzimi	Jedan ili više specifičnih postupaka ⁽⁴⁾ ili Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda. Međutim, materijali iz istog tarifnog broja kao i proizvod mogu se upotrijebiti pod uvjetom da njihova ukupna vrijednost ne prelazi 20 % cijene franko tvornica proizvoda ili Proizvodnja u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 40 % cijene franko tvornica proizvoda

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez podrijetla, kojom se stječe status proizvoda s podrijetlom (3)
Poglavlje 36.	Eksplozivi; pirotehnički proizvodi; šibice; pirofome slitine; pojedini zapaljivi pripravci	Jedan ili više specifičnih postupaka ⁽⁴⁾ ili Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda. Međutim, materijali iz istog tarifnog broja kao i proizvod mogu se upotrijebiti pod uvjetom da njihova ukupna vrijednost ne prelazi 20 % cijene franko tvornica proizvoda ili Proizvodnja u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 50 % cijene franko tvornica proizvoda

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez podrijetla, kojom se stječe status proizvoda s podrijetlom (3)
Poglavlje 37.	Proizvodi za fotografsku i kinematografsku upotrebu	Jedan ili više specifičnih postupaka ⁽⁴⁾ ili Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda. Međutim, materijali iz istog tarifnog broja kao i proizvod mogu se upotrijebiti pod uvjetom da njihova ukupna vrijednost ne prelazi 20 % cijene franko tvornica proizvoda ili Proizvodnja u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 50 % cijene franko tvornica proizvoda

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez podrijetla, kojom se stječe status proizvoda s podrijetlom (3)
ex Poglavlje 38.	Razni kemijski proizvodi; osim:	Jedan ili više specifičnih postupaka ⁽⁴⁾ ili Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda. Međutim, materijali iz istog tarifnog broja kao i proizvod mogu se upotrijebiti pod uvjetom da njihova ukupna vrijednost ne prelazi 20 % cijene franko tvornica proizvoda ili Proizvodnja u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 50 % cijene franko tvornica proizvoda
ex 3811	Antidetonaćijski pripravci, inhibitori oksidacije, smolni inhibitori, poboljšivači viskoznosti, antikorozijski pripravci i ostali pripremljeni aditivi, za mineralna ulja (uključujući benzin) ili za ostale tekućine koje se rabi za iste namjene kao i mineralne ulja: - pripremljeni dodaci za ulja za podmazivanje koji sadržavaju naftna ulja ili ulja dobivena od bitumenskih minerala	Jedan ili više specifičnih postupaka ⁽⁴⁾ ili Proizvodnja u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala iz tarifnog broja 3811 ne prelazi 50 % cijene franko tvornica proizvoda

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez podrijetla, kojom se stječe status proizvoda s podrijetlom (3)
ex 3824 99 i ex 3826 00	Biodizel	Proizvodnja u kojoj se biodizel dobiva transesterifikacijom i/ili esterifikacijom ili hidrotretiranjem
Poglavlje 39.	Plastične mase i proizvodi od plastičnih masa	Jedan ili više specifičnih postupaka ⁽⁴⁾ ili Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda. Međutim, materijali iz istog tarifnog podbroja kao i proizvod mogu se upotrijebiti pod uvjetom da njihova ukupna vrijednost ne prelazi 20 % cijene franko tvornica proizvoda ili Proizvodnja u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 50 % cijene franko tvornica proizvoda

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez podrijetla, kojom se stječe status proizvoda s podrijetlom (3)
ex Poglavlje 40.	Kaučuk i proizvodi od kaučuka, osim:	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda ili Proizvodnja u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 50 % cijene franko tvornica proizvoda
ex 4012	Protetirane pneumatske gume, pune gume ili gume sa zračnim komorama, od gume	Protetiranje rabljenih guma
ex Poglavlje 41.	Sirova koža (osim krzna) i štavljena koža; osim:	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda
od 4104 do 4106	Štavljene ili „crust“ kože, bez vune ili dlake, neovisno jesu li cijepane ili ne, ali ne dalje obrađene	Ponovno štavljenje kože ili Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без подријетла, којом се стјеће статус производа с подријетлом (3)
Poglavlje 42.	Proizvodi od kože; sedlarski ili remenarski proizvodi; predmeti za putovanje, ručne torbe i slični spremnici; proizvodi od životinjskih crijeva (osim od dudovog svilca)	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda ili Proizvodnja u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 50 % cijene franko tvornica proizvoda
ex Poglavlje 43.	Prirodno i umjetno krzno; proizvodi od krzna; osim:	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda
ex 4302	Štavljen ili obrađena krzna, sastavljena: - nape, četvorine i slični oblici - ostalo	Bijeljenje ili bojenje, uz rezanje i sastavljanje nesastavljenog štavljenog ili doradenog krzna Proizvodnja od nesastavljenih štavljenih ili doradenih krzna
4303	Odjeća, dodaci za odjeću i ostali proizvodi od krzna	Proizvodnja od nesastavljenog, štavljenog ili obrađenog krzna iz tarifnog broja 4302

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без подријетла, којом се стјеће статус производа с подријетлом (3)
ex Poglavlje 44.	Drvo i proizvodi od drva; drveni ugljen; osim:	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda ili Proizvodnja u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 50 % cijene franko tvornica proizvoda
ex 4407	Drvo obrađeno po dužini piljenjem ili glodanjem, sječenjem ili ljuštenjem, debljine veće od 6 mm, blanžano, brušeno ili spajano na krajevima	Blanžanje, brušenje ili spajanje na krajevima
ex 4408	Listovi za fumiranje (uključujući one dobivene rezanjem laminiranog drva nožem) i za šperploče debljine ne veće od 6 mm, spojeni, i drugo drvo piljeno po dužini, rezano nožem ili ljušteno debljine ne veće od 6 mm, blanžano, brušeno ili spojeno na krajevima	Spajanje, blanžanje, brušenje ili spajanje na krajevima
od ex 4410 do ex 4413	Rubne letvice i vijenci od drva za pokućstvo, okvire, za unutarnju dekoraciju	Prerada u oblikovane letvice ili vijence
ex 4415	Sanduci, kutije, gajbe, bubnjevi i slična ambalaža za pakiranje, od drva	Proizvodnja od ploča koje nisu izrezane na određenu veličinu

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez podrijetla, kojom se stječe status proizvoda s podrijetlom (3)
ex 4418	- Građevinska stolarija i ostali proizvodi za građevinarstvo, od drva - Rubne letvice i vijenci	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda. Međutim, mogu se upotrijebiti celularne drvene ploče, piljena šindra i cijepana šindra. Ukrasna lajsna ili zidna štukatura
ex 4421	Drvo obrađeno za šibice; drveni klinovi ili klinčići za obuću	Proizvodnja od drva iz bilo kojeg tarifnog broja, osim obrađenog drva iz tarifnog broja 4409
Poglavlje 45.	Pluto i proizvodi od pluta	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda ili Proizvodnja u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 50 % cijene franko tvornica proizvoda
Poglavlje 46.	Proizvodi od slame, esparta ili drugih materijala za pletarstvo; košarački i pletarski proizvodi	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda ili Proizvodnja u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 50 % cijene franko tvornica proizvoda

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez podrijetla, kojom se stječe status proizvoda s podrijetlom (3)
Poglavlje 47.	Celuloza od drva ili drugih vlaknastih celuloznih materijala; papirni ili karton (otpaci i ostaci) namijenjeni ponovnoj preradi	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda ili Proizvodnja u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 50 % cijene franko tvornica proizvoda
Poglavlje 48.	Papir i karton; proizvodi od papirne mase, papira ili od kartona	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda ili Proizvodnja u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 50 % cijene franko tvornica proizvoda
Poglavlje 49.	Tiskane knjige, novine, slike i ostali proizvodi grafičke industrije; rukopisi, tipkani tekstovi i nacrti	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja osim iz tarifnog broja proizvoda ili Proizvodnja u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 50 % cijene franko tvornica proizvoda

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez podrijetla, kojom se stječe status proizvoda s podrijetlom (3)
ex Poglavlje 50.	Svila; osim:	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda
ex 5003	Svileni otpaci (uključujući čahure neprikladne za odmatanje, otpadnu pređu i rastrgane tekstilne materijale), grebenani ili češljani	Grebananje ili češljanje svilenih otpadaka
od 5004 do ex 5006	Svilena pređa i pređa od svilenih otpadaka	(²) Predenje prirodnih vlakana ili Ekstruzija umjetnih ili sintetičkih beskonačnih filamenata u kombinaciji s pređenjem ili Ekstruzija umjetnih ili sintetičkih beskonačnih filamenata u kombinaciji s uvijanjem ili Uvijanje u kombinaciji sa svim mehaničkim postupcima

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez podrijetla, kojom se stječe status proizvoda s podrijetlom (3)
5007	Tkanine od svile ili svilenih otpadaka	(²) Predenje prirodnih i/ili umjetnih ili sintetičkih reznih vlakana u kombinaciji s tkanjem ili Ekstruzija pređe od umjetnih ili sintetičkih filamenata u kombinaciji s tkanjem ili Uvijanje ili bilo koji mehanički postupak u kombinaciji s tkanjem ili Tkanje u kombinaciji s bojenjem ili Bojenje pređe u kombinaciji s tkanjem ili Tkanje u kombinaciji s tiskom ili Tisak (kao samostalni postupak)

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez podrijetla, kojom se stječe status proizvoda s podrijetlom (3)
ex Poglavlje 51.	Vuna, fina ili gruba životinjska dlaka; pređa i tkanine od konjske dlake; osim:	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda
od 5106 do 5110	Pređa od vune, fine ili grube životinjske dlake ili konjske dlake	(²) Predenje prirodnih vlakana ili Ekstruzija umjetnih ili sintetičkih vlakana u kombinaciji s pređenjem ili Uvijanje u kombinaciji sa svim mehaničkim postupcima

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без подријетла, којом се стјеће статус производа с подријетлом (3)
od 5111 do 5113	Tkanine od vune, fine ili grube životinjske dlake ili konjske dlake	(²) Predenje prirodnih i/ili umjetnih ili sintetičkih rezanih vlakana u kombinaciji s tkanjem ili Ekstruzija pređe od umjetnih ili sintetičkih filamenata u kombinaciji s tkanjem ili Tkanje u kombinaciji s bojenjem ili Bojenje pređe u kombinaciji s tkanjem ili Tkanje u kombinaciji s tiskom ili Tisak (kao samostalni postupak)

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без подријетла, којом се стјеће статус производа с подријетлом (3)
ex Poglavlje 52.	Pamuk; osim:	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda
od 5204 do 5207	Pamučna pređa i konac	(²) Predenje prirodnih vlakana ili Ekstruzija umjetnih ili sintetičkih vlakana u kombinaciji s pređenjem ili Uvijanje u kombinaciji sa svim mehaničkim postupcima

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без подријетла, којом се стјеће статус производа с подријетлом (3)
od 5208 do 5212	Pamučne tkanine	(²) Predenje prirodnih i/ili umjetnih ili sintetičkih rezanih vlakana u kombinaciji s tkanjem ili Ekstruzija pređe od umjetnih ili sintetičkih filamenata u kombinaciji s tkanjem ili Uvijanje ili bilo koji mehanički postupak u kombinaciji s tkanjem ili Tkanje u kombinaciji s bojenjem ili premazivanjem ili laminiranjem ili Bojenje pređe u kombinaciji s tkanjem ili Tkanje u kombinaciji s tiskom ili Tisak (kao samostalni postupak)

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez podrijetla, kojom se stječe status proizvoda s podrijetlom (3)
ex Poglavlje 53.	Ostala biljna tekstilna vlakna; papirna pređa i tkanine od papirne pređe; osim:	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda
od 5306 do 5308	Pređa od ostalih biljnih tekstilnih vlakana; papirna pređa	(²) Predenje prirodnih vlakana ili Ekstruzija umjetnih ili sintetičkih vlakana u kombinaciji s pređenjem ili Uvijanje u kombinaciji sa svim mehaničkim postupcima

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez podrijetla, kojom se stječe status proizvoda s podrijetlom (3)
od 5309 do 5311	Tkanine od ostalih biljnih tekstilnih vlakana; tkanine od papirne pređe:	(²) Predenje prirodnih i/ili umjetnih ili sintetičkih reznih vlakana u kombinaciji s tkanjem ili Ekstruzija pređe od umjetnih ili sintetičkih filamenata u kombinaciji s tkanjem ili Tkanje u kombinaciji s bojenjem ili premazivanjem ili laminiranjem ili Bojenje pređe u kombinaciji s tkanjem ili Tkanje u kombinaciji s tiskom ili Tisak (kao samostalni postupak)

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez podrijetla, kojom se stječe status proizvoda s podrijetlom (3)
od 5401 do 5406	Pređa, monofilament i konac od umjetnih ili sintetičkih filamenata	(²) Predenje prirodnih vlakana ili Ekstruzija umjetnih ili sintetičkih vlakana u kombinaciji s pređenjem ili Uvijanje u kombinaciji sa svim mehaničkim postupcima

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без подријетла, којом се стјеће статус производа с подријетлом (3)
5407 i 5408	Тканине од резованих умјетних влакана	⁽²⁾ Преденје природних и/или умјетних или синтетичких резованих влакана у комбинацији с ткањем или Екструзија преде од умјетних или синтетичких филаната у комбинацији с ткањем или Увијање или било који механички поступак у комбинацији с ткањем или Бојење преде у комбинацији с ткањем или Ткање у комбинацији с бојењем или превлачењем или ламинирањем или Ткање у комбинацији с тиском или Тисак (као самостални поступак)

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без подријетла, којом се стјеће статус производа с подријетлом (3)
од 5501 до 5507	Умјетна или синтетичка резована влакна	Екструзија умјетних или синтетичких влакана
од 5508 до 5511	Преда и конак за шивање од умјетних или синтетичких резованих влакана	⁽²⁾ Преденје природних влакана или Екструзија умјетних или синтетичких влакана у комбинацији с преденјем или Увијање у комбинацији са свим механичким поступцима

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez podrijetla, kojom se stječe status proizvoda s podrijetlom (3)
od 5512 do 5516	Tkanine od umjetnih ili sintetičkih rezanih vlakana:	<p>(2)</p> <p>Predenje prirodnih i/ili umjetnih ili sintetičkih rezanih vlakana u kombinaciji s tkanjem</p> <p>ili</p> <p>Ekstruzija prede od umjetnih ili sintetičkih filamenata u kombinaciji s tkanjem</p> <p>ili</p> <p>Uvijanje ili bilo koji mehanički postupak u kombinaciji s tkanjem</p> <p>ili</p> <p>Tkanje u kombinaciji s bojenjem ili prevlačenjem ili laminiranjem</p> <p>ili</p> <p>Bojenje prede u kombinaciji s tkanjem</p> <p>ili</p> <p>Tkanje u kombinaciji s tiskom</p> <p>ili</p> <p>Tisak (kao samostalni postupak)</p>

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez podrijetla, kojom se stječe status proizvoda s podrijetlom (3)
ex Poglavlje 56.	Vata, pust i netkani materijali; posebna pređa; konopi, uzice i užad te proizvodi od njih; osim:	<p>(2)</p> <p>Predenje prirodnih vlakana</p> <p>ili</p> <p>Ekstruzija umjetnih ili sintetičkih vlakana u kombinaciji s pređenjem</p>
5601	Vata od tekstilnih materijala i proizvodi od vate; tekstilna vlakna, dužine ne veće od 5 mm (flok); prah i nope od tekstilnog materijala	<p>Predenje prirodnih vlakana</p> <p>ili</p> <p>Ekstruzija umjetnih ili sintetičkih vlakana u kombinaciji s pređenjem</p> <p>ili</p> <p>Flokiranje u kombinaciji s bojenjem ili tiskom</p> <p>ili</p> <p>Prevlačenje, flokiranje, laminiranje ili metaliziranje u kombinaciji s barem još dvije glavne pripreme ili završne obrade (kao što je cijedenje, obrada za otpornost na skupljanje, termofiksacija, trajna dorada) uz uvjet da vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 50 % cijene franko tvornica proizvoda</p>

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без подријетла, којом се стјеже статус производа с подријетлом (3)
5602	Pust, neovisno je li impregniran, prevučen, prekriven ili laminiran: - iglani pust	(²) Ekstruzija umjetnih ili sintetičkih vlakana u kombinaciji s oblikovanjem tkanine, Međutim mogu se koristiti: – polipropilenski filament iz tarifnog broja 5402, – polipropilenska vlakna iz tarifnog broja 5503 ili 5506, ili – polipropilenski filament kučine iz tarifnog broja 5501, pri čemu je u svim primjerima udio svakog monofilamenta ili vlakna manji od 9 deciteksta, uz uvjet da njihova ukupna vrijednost ne prelazi 40 % cijene franko tvornica proizvoda ili Samo oblikovanje netkane tkanine u slučaju pusta napravljenog od prirodnih vlakana

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без подријетла, којом се стјеже статус производа с подријетлом (3)
	- ostalo	(²) Ekstruzija umjetnih ili sintetičkih vlakana u kombinaciji s oblikovanjem tkanine, ili Samo oblikovanje netkane tkanine u slučaju ostalog pusta napravljenog od prirodnih vlakana
5603	Netkani materijali, neovisno o tome jesu li impregnirani, prevučeni, prekriveni ili laminirani	
od 5603 11 do 5603 14	Netkani materijali, neovisno o tome jesu li impregnirani, prevučeni, prekriveni ili laminirani, od sintetičkih ili umjetnih filamenata	Proizvodnja od – usmjerenih ili nasumično usmjerenih filamenata ili – tvari ili polimera prirodnog ili umjetnog ili sintetičkog podrijetla, u oba slučaja tako da se spoje na netkani materijal

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez podrijetla, kojom se stječe status proizvoda s podrijetlom (3)
od 5603 91 do 5603 94	Netkani materijali, neovisno jesu li impregnirani, prevučeni, prekriveni ili laminirani, osim od sintetičkih ili umjetnih vlakana	Proizvodnja od – usmjerenih ili nasumično usmjerenih reznih vlakana ili i/ili – sječene pređe, prirodnog ili umjetnog ili sintetičkog porijekla, nakon povezivanja na netkani materijal
5604	Niti i kord od gume, prekriveni tekstilnim materijalom; tekstilna pređa, vrpce i slično iz tarifnih brojeva 5404 ili 5405, impregnirani, prevučeni, prekriveni ili obloženi gumom ili plastičnom masom: - niti i kord od gume, prekriveni tekstilnim materijalom - ostalo	Proizvodnja od niti i korda od gume koji nisu prekriveni tekstilnim materijalom (²) Predenje prirodnih vlakana ili Ekstruzija umjetnih ili sintetičkih vlakana u kombinaciji s pređenjem ili Uvijanje u kombinaciji sa svim mehaničkim postupcima

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez podrijetla, kojom se stječe status proizvoda s podrijetlom (3)
5605	Metalizirana pređa, neovisno je li upletena ili neupletena, koja se sastoji od tekstilne pređe, vrpca i sličnih oblika iz tarifnih brojeva 5404 ili 5405, kombiniranih s kovinom u obliku niti, vrpca ili praha ili prekrivenih kovinom	(2) Predenje prirodnih i/ili umjetnih ili sintetičkih reznih vlakana ili Ekstruzija umjetnih ili sintetičkih vlakana u kombinaciji s pređenjem ili Uvijanje u kombinaciji sa svim mehaničkim postupcima
5606	Obavijena pređa, obavijene vrpce i slični oblici iz tarifnog broja 5404 ili 5405 (osim pređe iz tarifnog broja 5605 i obavijene pređe od konjske dlake); šenil-pređa (uključujući flokiranu šenil-pređu); efektna pređa s petljama	(2) Ekstruzija umjetnih ili sintetičkih vlakana u kombinaciji s pređenjem ili Končanje u kombinaciji s obavijanjem ili Predenje prirodnih i/ili umjetnih ili sintetičkih reznih vlakana ili Flokiranje u kombinaciji s bojenjem

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez podrijetla, kojom se stječe status proizvoda s podrijetlom (3)
Poglavlje 57.	Sagovi i ostali tekstilni podni pokrivači:	(2) Predenje prirodnih i/ili umjetnih ili sintetičkih rezanih vlakana u kombinaciji s tkanjem ili taftingom ili Ekstruzija pređe od umjetnih ili sintetičkih filamenata u kombinaciji s tkanjem ili taftingom ili Proizvodnja od kokosove pređe ili sisal pređe ili pređe od jute ili klasične viskozne pređe izrađene prstenastim postupkom predenja ili Tafting u kombinaciji s bojenjem ili tiskom ili Flokiranje u kombinaciji s bojenjem ili tiskom ili Ekstruzija umjetnih ili sintetičkih vlakana u kombinaciji s tehnikama bez tkanja, uključujući probadanje iglom Tkanine od jute mogu se upotrijebiti kao podloga

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez podrijetla, kojom se stječe status proizvoda s podrijetlom (3)
ex Poglavlje 58.	Posebne tkanine; tekstilni proizvodi dobiveni tafting postupkom; čipke; tapiserije; pozamanterija; vez; osim:	(2) Predenje prirodnih i/ili umjetnih ili sintetičkih rezanih vlakana u kombinaciji s tkanjem ili taftingom ili Ekstruzija pređe od umjetnih ili sintetičkih filamenata u kombinaciji s tkanjem ili taftingom ili Tkanje u kombinaciji s bojenjem ili flokiranjem ili prevlačenjem ili laminiranjem ili metaliziranjem ili Tafting u kombinaciji s bojenjem ili tiskom ili Flokiranje u kombinaciji s bojenjem ili tiskom ili Bojenje pređe u kombinaciji s tkanjem ili Tkanje u kombinaciji s tiskom ili Tisak (kao samostalni postupak)

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez podrijetla, kojom se stječe status proizvoda s podrijetlom (3)
5805	Ručno tkane tapiserije vrsta Gobelins, Flanders, Aubusson, Beauvais i slično, te tapiserije radene iglom (na primjer, sitnim bodom, križićima), neovisno jesu li gotove ili ne	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda
5810	Vez u metraži, u vrpcama ili motivima	Vez u kojem vrijednost svih upotrijebljenih materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda, ne prelazi 50 % cijene franko tvornica proizvoda
5901	Tekstilni materijali prevučeni ljepilom ili škrobnim tvarima, vrsta koje se upotrebljava za vanjske uveze knjiga ili slično; tkanine za kopiranje ili precrtavanje; platna pripremljena za slikanje; „buckram” i slični kruti tekstilni materijali vrsta koje se upotrebljava za izradu šešira	Tkanje u kombinaciji s bojenjem ili flokiranjem ili prevlačenjem ili laminiranjem ili metaliziranjem ili Flokiranje u kombinaciji s bojenjem ili tiskom
5902	Kord tkanine za vanjske pneumatske gume od prede velike čvrstoće od najlona ili ostalih poliamida, poliestera ili viskozno rajona: - s masenim udjelom tekstilnih tvari manjim od 90 %, - ostalo	Tkanje Ekstruzija umjetnih ili sintetičkih vlakana u kombinaciji s tkanjem

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez podrijetla, kojom se stječe status proizvoda s podrijetlom (3)
5903	Tkanine impregnirane, premazane, prevučene, prekrivene ili laminirane plastičnim masama, osim onih iz tarifnog broja 5902	Tkanje u kombinaciji s bojenjem ili flokiranjem ili prevlačenjem ili laminiranjem ili metaliziranjem ili Tkanje u kombinaciji s tiskom ili Tisak (kao samostalni postupak)
5904	Linoleum, neovisno o tome je li rezan u oblike; podni pokrivači dobiveni premazivanjem ili prevlačenjem tekstilne podloge, neovisno o tome jesu li rezani u oblike	(²) Tkanje u kombinaciji s bojenjem ili prevlačenjem ili laminiranjem ili metaliziranjem Tkanine od jute mogu se upotrijebiti kao podloga.
5905	Tekstilne zidne obloge: – impregnirane, premazane ili prekrivene gumom, plastičnim tvarima ili drugim tvarima	Tkanje, pletenje ili izrada netkane tkanine u kombinaciji s impregniranjem ili premazivanjem ili prevlačenjem ili laminiranjem ili metaliziranjem

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez podrijetla, kojom se stječe status proizvoda s podrijetlom (3)
	- ostalo	(²) Predenje prirodnih i/ili umjetnih ili sintetičkih reznih vlakana u kombinaciji s tkanjem ili Ekstruzija prede od umjetnih ili sintetičkih filamenata u kombinaciji s tkanjem ili Tkanje, pletenje ili izrada netkane tkanine u kombinaciji s bojenjem ili prevlačenjem ili laminiranjem ili Tkanje u kombinaciji s tiskom ili Tisak (kao samostalni postupak)

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без подријетла, којом се стјеће статус производа с подријетлом (3)
5906	<p>Gumirani tekstilni materijali, osim onih iz tarifnog broja 5902:</p> <p>- Pletene i kukičane tkanine</p> <p>- Ostale tkanine od pređe na temelju sintetičke filamentne pređe koje sadržavaju više od 90 % tekstilnih tvari u masi</p>	<p>(²)</p> <p>Pređenje prirodnih i/ili umjetnih ili sintetičkih reznanih vlakana u kombinaciji s pletenjem/kukičanjem</p> <p>ili</p> <p>Ekstruzija pređe od umjetnih ili sintetičkih filamenata u kombinaciji s pletenjem/kukičanjem</p> <p>ili</p> <p>Pletenje ili kukičanje u kombinaciji s gumiranjem</p> <p>ili</p> <p>Gumiranje u kombinaciji s barem još dvije glavne pripreme ili završne obrade (kao što je cijedenje, obrada za otpornost na skupljanje, termofiksacija, trajna dorada) uz uvjet da vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 50 % cijene franko tvornica proizvoda</p> <p>Ekstruzija umjetnih ili sintetičkih vlakana u kombinaciji s tkanjem</p>

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без подријетла, којом се стјеће статус производа с подријетлом (3)
	- Ostalo	<p>Tkanje, pletenje ili postupci koji se sastoje od pletenja ili tkanja u kombinaciji s bojanjem ili prevlačenjem ili gumiranjem</p> <p>ili</p> <p>Bojenje pređe u kombinaciji s tkanjem, pletenjem ili postupkom koji ne uključuje tkanje</p> <p>ili</p> <p>Gumiranje u kombinaciji s barem još dvije glavne pripreme ili završne obrade (kao što je cijedenje, obrada za otpornost na skupljanje, termofiksacija, trajna dorada) uz uvjet da vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 50 % cijene franko tvornica proizvoda</p>

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без подријетла, којом се стјеће статус производа с подријетлом (3)
5907	<p>Tekstilni materijali, impregnirani, premazani, prevučeni ili prekriveni na drugi način; oslikana platna za kazališne kulise, umjetničke radionice i sličnu uporabu</p>	<p>Tkanje ili pletenje ili izrada netkanog materijala u kombinaciji s bojanjem ili tiskom ili prevlačenjem ili impregniranjem ili prekrivanjem</p> <p>ili</p> <p>Flokiranje u kombinaciji s bojanjem ili tiskom</p> <p>ili</p> <p>Tisak (kao samostalni postupak)</p>
5908	<p>Tekstilni stijenjevi, tkani, prepleteni ili pleteni, za svjetiljke, peći, upaljače, svijeće i slično; čarapice za plinsku rasvjetu i cjevasti pleteni materijali za čarapice; impregnirani ili neimpregnirani:</p> <p>- čarapice za plinsku rasvjetu, impregnirane,</p> <p>- ostalo</p>	<p>Proizvodnja od cjevastih pletenih ili kukičanih materijala za plinsku rasvjetu</p> <p>Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda</p>

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez podrijetla, kojom se stječe status proizvoda s podrijetlom (3)
od 5909 do 5911	Tekstilni proizvodi za industrijsku upotrebu:	⁽²⁾ Predenje prirodnih i/ili umjetnih ili sintetičkih rezanih vlakana u kombinaciji s tkanjem ili Ekstruzija umjetnih ili sintetičkih vlakana u kombinaciji s tkanjem ili Tkanje u kombinaciji s bojenjem ili prevlačenjem ili laminiranjem ili Prevlačenje, flokiranje, laminiranje ili metaliziranje u kombinaciji s barem još dvije glavne pripreme ili završne obrade (kao što je cijedenje, obrada za otpornost na skupljanje, termofiksacija, trajna dorada) uz uvjet da vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 50 % cijene franko tvornica proizvoda

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez podrijetla, kojom se stječe status proizvoda s podrijetlom (3)
Poglavlje 60.	Pleteni ili kukičani materijali	⁽²⁾ Predenje prirodnih i/ili umjetnih ili sintetičkih rezanih vlakana u kombinaciji s pletenjem/kukičanjem ili Ekstruzija pređe od umjetnih ili sintetičkih filamenata u kombinaciji s pletenjem/kukičanjem ili Pletenje/kukičanje u kombinaciji s bojenjem ili flokiranjem ili prevlačenjem ili laminiranjem ili tiskom ili Flokiranje u kombinaciji s bojenjem ili tiskom ili Bojenje pređe u kombinaciji s pletenjem/kukičanjem ili Končanje ili teksturiranje u kombinaciji s pletenjem/kukičanjem uz uvjet da vrijednost upotrijebljene nekončane/neteksturirane pređe ne prelazi 50 % cijene franko tvornica proizvoda

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez podrijetla, kojom se stječe status proizvoda s podrijetlom (3)
Poglavlje 61.	Odjeća i pribor za odjeću, pleteni ili kukičani: - dobiveni šivanjem ili drugačijim spajanjem dvaju ili više dijelova pletenih ili kukičanih materijala koji su bili razrezani u krojne oblike ili proizvedeni već oblikovani - ostalo	⁽²⁾⁽³⁾ Pletenje ili kukičanje u kombinaciji s izradom uključujući krojenje tkanine ⁽²⁾ Predenje prirodnih i/ili umjetnih ili sintetičkih rezanih vlakana u kombinaciji s pletenjem ili kukičanjem ili Ekstruzija pređe od umjetnih ili sintetičkih filamenata u kombinaciji s pletenjem ili kukičanjem ili Pletenje i izrada u jednom postupku

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez podrijetla, kojom se stječe status proizvoda s podrijetlom (3)
ex Poglavlje 62.	Odjeća i pribor za odjeću, osim pletenih ili kukičanih; osim:	(²)(³) Tkanje u kombinaciji s izradom uključujući krojenje tkanine ili Izrada uključujući krojenje tkanine prije tiska (kao samostalni postupak)
ex 6202, ex 6204, ex 6206, ex 6209 i ex 6211	Odjeća za žene, djevojčice, dojenčad te drugi izrađeni pribor za odjeću, vezeni	(³) Tkanje u kombinaciji s izradom uključujući krojenje tkanine ili Proizvodnja od nevezenih tkanina uz uvjet da vrijednost nevezenih tkanina ne prelazi 40 % cijene franko tvornica proizvoda

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez podrijetla, kojom se stječe status proizvoda s podrijetlom (3)
ex 6210 i ex 6216	Protupožarna oprema od tkanine pokrivene poliesterskom aluminiziranom folijom	(²)(³) Tkanje u kombinaciji s izradom uključujući krojenje tkanine ili Prevlačenje ili laminiranje uz uvjet da vrijednost neprevučениh ili nelaminiranih tkanina ne prelazi 40 % cijene franko tvornica proizvoda, u kombinaciji s izradom uključujući krojenje tkanine
ex 6212	Grudnjaci, steznici, korzeti, naramenice, držači čarapa, podvezice i slični proizvodi te njihovi dijelovi, pleteni ili kukičani, dobiveni šivanjem ili drugačijim spajanjem dvaju ili više dijelova pletenih ili kukičanih materijala koji su bili razrezani u krojne oblike ili proizvedeni već oblikovani	(²)(³) Pletenje u kombinaciji s izradom uključujući krojenje tkanine ili Izrada uključujući krojenje tkanine prije tiska (kao samostalni postupak)
6213 i 6214	Rupčići, šalovi, rupci, marame, velovi i slični proizvodi:	

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez podrijetla, kojom se stječe status proizvoda s podrijetlom (3)
	- vezeni	(²)(³) Tkanje u kombinaciji s izradom uključujući krojenje tkanine ili Proizvodnja od nevezenih tkanina uz uvjet da vrijednost nevezenih tkanina ne prelazi 40 % cijene franko tvornica proizvoda ili Izrada uključujući krojenje tkanine prije tiskanja (kao samostalni postupak)
	- ostalo	(²)(³) Tkanje u kombinaciji s izradom uključujući krojenje tkanine ili Izrada kojoj prethodi tisak (kao samostalni postupak)

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez podrijetla, kojom se stječe status proizvoda s podrijetlom (3)
6217	Ostali gotovi pribor za odjeću; dijelovi odjeće ili dodataka za odjeću, osim onih iz tarifnog broja 6212: - vezeni	⁽³⁾ Tkanje u kombinaciji s izradom uključujući krojenje tkanine ili Proizvodnja od nevezenih tkanina uz uvjet da vrijednost nevezenih tkanina ne prelazi 40 % cijene franko tvornica proizvoda ili Izrada kojoj prethodi tisak (kao samostalni postupak)

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez podrijetla, kojom se stječe status proizvoda s podrijetlom (3)
	- Protupožarna oprema od tkanine pokrivena polieterskom aluminiziranom folijom - Medupostave za ovratnike i orukvice, razrezane - Ostalo	⁽³⁾ Tkanje u kombinaciji s izradom uključujući krojenje tkanine ili Prevlačenje ili laminiranje uz uvjet da vrijednost neprevučениh ili nelaminiranih tkanina ne prelazi 40 % cijene franko tvornica proizvoda, u kombinaciji s izradom uključujući krojenje tkanine Proizvodnja: - od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda, i - u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 40 % cijene franko tvornica proizvoda ⁽³⁾ Tkanje u kombinaciji s izradom uključujući krojenje tkanine

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez podrijetla, kojom se stječe status proizvoda s podrijetlom (3)
ex Poglavlje 63.	Ostali gotovi tekstilni predmeti; setovi; rabljena odjeća i rabljeni tekstilni proizvodi; otpadne krpe; osim:	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda
od 6301 do 6304	Pokrivači (deke), putne deke, posteljno rublje i sl.; zavjese itd.; ostali proizvodi za unutarnje opremanje: - od pusta, od netkanog materijala - Ostalo: - vezeni	⁽²⁾ Oblikovanje netkane tkanine u kombinaciji s izradom uključujući krojenje tkanine ⁽²⁾⁽³⁾ Tkanje ili pletenje/kukičanje u kombinaciji s izradom uključujući krojenje tkanine ili Proizvodnja od nevezenih tkanina (osim pletenih i kukičanih) uz uvjet da vrijednost nevezenih tkanina ne prelazi 40 % cijene franko tvornica proizvoda

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez podrijetla, kojom se stječe status proizvoda s podrijetlom (3)
	-- ostalo	⁽²⁾ ⁽³⁾ Tkanje ili pletenje/kukičanje u kombinaciji s izradom uključujući krojenje tkanine
6305	Vreće i vrećice, vrsta koje se rabi za pakiranje robe	⁽²⁾ Ekstruzija umjetnih ili sintetičkih vlakana ili pređenje prirodnih i/ili rezanih umjetnih ili sintetičkih vlakana u kombinaciji s tkanjem ili pletenjem i izradom, uključujući krojenje tkanine
6306	Cerade, nadstrešnice i tende za sunce; šatori; jedra za plovila, daske za jedrenje i suhozemna vozila; proizvodi za kampiranje: - od netkanih materijala - ostalo	⁽²⁾ ⁽³⁾ Izrada netkane tkanine u kombinaciji s izradom uključujući krojenje tkanine ⁽²⁾ ⁽³⁾ Tkanje u kombinaciji s izradom uključujući krojenje tkanine
6307	Ostali gotovi proizvodi, uključujući modne krojeve za odjeću	Proizvodnja u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 40 % cijene franko tvornica proizvoda

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez podrijetla, kojom se stječe status proizvoda s podrijetlom (3)
6308	Setovi koji se sastoje od tkanine i pređe, neovisno sadržavaju li pribor, za izradu prostirki, tapiserija, vezenog stolnog rublja ili salveta ili sličnih tekstilnih proizvoda, pripremljeni u pakiranju za pojedinačnu prodaju	Svaki proizvod u setu mora udovoljavati pravilu koje bi vrijedilo za taj proizvod pojedinačno. Međutim, ne mogu se ugrađivati nikakvi predmeti s podrijetlom pod uvjetom da njihova ukupna vrijednost ne prelazi 15 % cijene franko tvornica seta
ex Poglavlje 64.	Obuća, nazuvci i slični proizvodi; dijelovi tih proizvoda, osim:	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim od složenoga gornjišta obuće pričvršćenog na unutarnje potplate ili druge dijelove potplata iz tarifnog broja 6406
6406	Dijelovi obuće (uključujući gornje dijelove, neovisno o tome jesu li pričvršćeni na potplat, osim na vanjski potplat, ili ne); izmjenjivi ulošci za obuću, umeci za potpetice i slični proizvodi; nazuvci i slični proizvodi i njihovi dijelovi	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda
Poglavlje 65.	Pokrivala za glavu i njihovi dijelovi	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez podrijetla, kojom se stječe status proizvoda s podrijetlom (3)
Poglavlje 66.	Kišobrani, suncobrani, štapovi za hodanje i sjedenje, bičevi, korbači i njihovi dijelovi:	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda ili Proizvodnja u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 50 % cijene franko tvornica proizvoda
Poglavlje 67.	Preparirano perje i paperje te proizvodi izrađeni od perja i paperja; umjetno cvijeće; proizvodi od ljudske kose	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda ili Proizvodnja u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 50 % cijene franko tvornica proizvoda
Poglavlje 68.	Proizvodi od kamena, sadre, cementa, azbesta, tinjca ili sličnih materijala	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda ili Proizvodnja u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 70 % cijene franko tvornica proizvoda

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez podrijetla, kojom se stječe status proizvoda s podrijetlom (3)
Poglavlje 69.	Keramički proizvodi	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda
ex Poglavlje 70.	Staklo i stakleni proizvodi	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda ili Proizvodnja u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 50 % cijene franko tvornica proizvoda
7010	Boce, tegle, lonci, fiole, ampule i ostali spremnici, od stakla, vrsta koje se upotrebljava za transport ili pakiranje robe; staklenke za konzerviranje; čepovi, poklopci i ostali zatvarači, od stakla	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda ili Rezanje staklenih predmeta uz uvjet da ukupna vrijednost upotrijebljenih nerezanih predmeta ne prelazi 50 % cijene franko tvornica proizvoda

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez podrijetla, kojom se stječe status proizvoda s podrijetlom (3)
7013	Stakleni proizvodi vrsta koje se rabi za stolom, u kuhinji, za toaletnu upotrebu, u uredima, za unutarnje opremanje ili slične namjene (osim onih iz tarifnog broja 7010 ili 7018)	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda
ex Poglavlje 71.	Prirodni ili kultivirani biseri, dragulji i poludragulji, plemenite kovine, kovine platirane plemenitim kovinama i proizvodi od njih; imitacije draguljarskih predmeta; kovani novac; osim:	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda ili Proizvodnja u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 70 % cijene franko tvornica proizvoda
ex 7102, ex 7103 i ex 7104	Obradeni dragulji ili poludragulji (prirodni, sintetički i rekonstruirani)	Proizvodnja materijala iz bilo kojeg tarifnog podbroja, osim tarifnog broja proizvoda

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez podrijetla, kojom se stječe status proizvoda s podrijetlom (3)
7106, 7108 i 7110	Plemenite kovine: - neobrađene - poluproizvedene ili u prahu	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim iz tarifnih brojeva 7106, 7108 i 7110, ili elektrolitička, termička ili kemijska separacija plemenitih kovina iz tarifnog broja 7106, 7108 ili 7110, ili fuzija i/ili legiranje plemenitih kovina iz tarifnog broja 7106, 7108 ili 7110, međusobno ili s običnim kovinama ili pročišćavanje Proizvodnja od neobrađenih plemenitih kovina
ex 7107, ex 7109 i ex 7111	Kovine platirane plemenitim kovinama, u poluobrađenom obliku	Proizvodnja iz neobrađenih kovina platiranih plemenitim kovinama
ex Poglavlje 72.	Željezo i čelik; osim:	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda
7207	Poluproizvodi od željeza ili nelegiranog čelika	Proizvodnja od materijala iz tarifnog broja 7201, 7202, 7203, 7204 ili 7205
od 7208 do 7212	Plosnati valjani proizvodi od željeza ili nelegiranog čelika	Proizvodnja od polupreradevina iz tarifnog broja 7207

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez podrijetla, kojom se stječe status proizvoda s podrijetlom (3)
od 7213 do 7216	Šipke i profili, kutnici i profili od željeza ili nelegiranog čelika	Proizvodnja od nehrđajućeg čelika u ingotima ili drugih primarnih oblika iz tarifnog broja 7206
7217	Žica, hladnodobivena, od željeza ili nelegiranog čelika	Proizvodnja od polupreradevina iz tarifnog broja 7207
7218 91 i 7218 99	Poluproizvodi	Proizvodnja od materijala iz tarifnih brojeva 7201, 7202, 7203, 7204 ili 7205
od 7219 do 7222	Plosnativljani proizvodi, žica, šipke, profili od željeza od nehrđajućeg čelika	Proizvodnja od nehrđajućeg čelika u ingotima ili drugih primarnih oblika iz tarifnog broja 7218
7223	Žica, hladnodobivena, od nehrđajućeg čelika	Proizvodnja od polupreradevina iz tarifnog broja 7218
7224 90	Poluproizvodi	Proizvodnja od materijala iz tarifnih brojeva 7201, 7202, 7203, 7204 ili 7205
od 7225 do 7228	Plosnati valjani proizvodi, toplovaljane žice i šipke, u nepravilno namotanim kolutovima; kutni profili i drugi profili od ostalog legiranog čelika; šuplje šipke za svrdla, od legiranih ili nelegiranih čelika	Proizvodnja od nehrđajućeg čelika u ingotima ili drugim primarnim oblicima iz tarifnog broja 7206, 7218 ili 7224
7229	Žica, hladnodobivena, od ostalih legiranih čelika	Proizvodnja od polupreradevina iz tarifnog broja 7224

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez podrijetla, kojom se stječe status proizvoda s podrijetlom (3)
ex Poglavlje 73.	Proizvodi od željeza ili čelika; osim:	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda
ex 7301	Žmurje (pribor)	Proizvodnja od materijala iz tarifnog broja 7207
7302	Dijelovi za izgradnju željezničkih ili tramvajskih kolosijeka, od željeza ili čelika: tračnice, tračnice vodilice i ozubljene tračnice, skretnički jezičci, skretnička srca, skretničko polužje i drugi dijelovi skretnica, pragovi, vezice, klizni jastuci, stezni klinovi, podložne ploče, elastične pritiskalice, uporne pločice, spojne motke i drugi dijelovi posebno zasnovani (konstruirani) za postavljanje, spajanje i pričvršćivanje tračnica	Proizvodnja od materijala iz tarifnog broja 7206
7304, 7305 i 7306	Cijevi i šuplji profili od željeza i čelika	Proizvodnja od materijala iz tarifnih brojeva 7206 do 7212 i 7218 ili 7224
ex 7307	Cijevi ili pribor za cijevi od nehrđajućeg čelika (ISO br. X5CrNiMo 1712), koji se sastoje od više dijelova	Savijanje, bušenje, razvrtavanje, izvlačenje, brušenje i pjeskarenje od neobrađenih materijala, uz uvjet da ukupna vrijednost upotrijebljenih neobrađenih materijala ne prelazi 35 % cijene franko tvornica proizvoda

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez podrijetla, kojom se stječe status proizvoda s podrijetlom (3)
7308	Konstrukcije (isključujući montažne zgrade iz tarifnog broja 9406) i dijelovi konstrukcija (na primjer, mostovi i sekcije mostova, vrata prijevodnica (splavnica), tornjevi, rešetkasti stupovi, krovovi, kosturi krovišta, vrata i prozori te okviri za njih, pragovi za vrata, kapci, ograde, potporni stupovi i stupovi), od željeza ili čelika; ploče, šipke, profili, cijevi i slično, pripremljeni za uporabu u konstrukcijama, željezni ili čelični	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda. Međutim, ne smiju se upotrebljavati zavareni profili iz tarifnog broja 7301.
ex 7315	Lanci protiv klizanja	Proizvodnja u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala iz tarifnog broja 7315 ne prelazi 50 % cijene franko tvornica proizvoda
ex Poglavlje 74.	Bakar i proizvodi od bakra; osim:	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda
7403	Rafinirani bakar i slitine bakra, u sirovim oblicima	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez podrijetla, kojom se stječe status proizvoda s podrijetlom (3)
7408	Bakrena žica	Proizvodnja: – od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda, i – u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 50 % cijene franko tvornica proizvoda
Poglavlje 75.	Nikal i proizvodi od nikla	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda
ex Poglavlje 76.	Aluminij i proizvodi od aluminija; osim:	Proizvodnja: – od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda, i – u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 50 % cijene franko tvornica proizvoda

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez podrijetla, kojom se stječe status proizvoda s podrijetlom (3)
7601	Aluminij u sirovim oblicima	Proizvodnja: – od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda, i – u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 50 % cijene franko tvornica proizvoda ili Proizvodnja termičkim ili elektrolitičkim postupkom od nelegiranog aluminija ili od otpadaka aluminija
7602	Otpaci ili lomljenina od aluminija	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez podrijetla, kojom se stječe status proizvoda s podrijetlom (3)
ex 7616	Proizvodi aluminija, osim mreža, ograda, rešetaka, proizvoda za pojačanje i sličnih materijala (uključujući beskrajne vrpce) od aluminijske žice, te ekspanzirane kovine aluminija	Proizvodnja: – od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda. Međutim, smiju se upotrijebiti guste žičane mreže (uključujući beskrajne mreže), ograde i rešetke od metalne žice, istegnute ploče, limovi ili trake od aluminija, i – u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 50 % cijene franko tvornica proizvoda
Poglavlje 78.	Olovo i proizvodi od olova	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda
Poglavlje 79.	Cink i proizvodi od cinka:	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda
Poglavlje 80.	Kositar i proizvodi od kositra:	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez podrijetla, kojom se stječe status proizvoda s podrijetlom (3)
Poglavlje 81.	Ostale obične kovine; kermeti; proizvodi od njih	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja
ex Poglavlje 82.	Alati, nožarski proizvodi i pribor za jelo od običnih kovina; dijelovi za njih od običnih kovina; osim:	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda ili Proizvodnja u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 50 % cijene franko tvornica proizvoda
8206	Alati iz dvaju ili više tarifnih brojeva od 8202 do 8205, u setovima za pojedinačnu prodaju	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim iz tarifnih brojeva od 8202 do 8205. Međutim, alati iz tarifnih brojeva od 8202 do 8205 mogu se upotrijebiti u sklopu setova uz uvjet da njihova ukupna vrijednost ne prelazi 15 % cijene franko tvornica seta

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez podrijetla, kojom se stječe status proizvoda s podrijetlom (3)
Poglavlje 83.	Razni proizvodi od običnih kovina	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda ili Proizvodnja u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 50 % cijene franko tvornica proizvoda
ex Poglavlje 84.	Nuklearni reaktori, kotlovi, strojevi i mehanički uređaji; njihovi dijelovi; osim:	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda ili Proizvodnja u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 50 % cijene franko tvornica proizvoda
8407	Klipni motori s unutarnjim izgaranjem na paljenje pomoću svječića s pravocrtnim ili rotacijskim kretanjem klipa	Proizvodnja u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 50 % cijene franko tvornica proizvoda
8408	Klipni motori s unutarnjim izgaranjem na paljenje pomoću kompresije (dizelski ili poludizelski motori)	Proizvodnja u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 50 % cijene franko tvornica proizvoda

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez podrijetla, kojom se stječe status proizvoda s podrijetlom (3)
od 8425 do 8430	Koloturni sustavi i dizalice koloturnici, osim vjedričnih elevatora; vodoravna i uspravna vitla; vitla: Brodске dizalice (samarice); dizalice (kranovi), uključujući kabselske dizalice; portalni prijenosnici, portalna nasložna kola i samokretne dizalice Viličari; ostala radna kolica opremljena uređajima za dizanje ili rukovanje Ostali strojevi za dizanje, rukovanje, utovar ili istovar (na primjer, dizala, pokretne stubе, transporteri, žičare) Samokretni buldožeri, angldozeri, grejderi, ravnjači, skrejperi, bageri (jaružala), rovokopači, utovarivači sa žlicom, strojevi za nabijanje i cestovni valjci Ostali strojevi za premještanje, ravnanje, odsijecanje, kopanje, nabijanje, kompaktiranje, vađenje ili bušenje zemlje, minerala ili rudača; strojevi za zabijanje i vađenje pilona; ralice za snijeg i bacači snijega	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda i tarifnog broja 8431 ili Proizvodnja u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 50 % cijene franko tvornica proizvoda

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez podrijetla, kojom se stječe status proizvoda s podrijetlom (3)
od 8444 do 8447	Strojevi za ispredanje (ekstruziju), izvlačenje, teksturiranje i rezanje umjetnih ili sintetičnih tekstilnih vlakana: Strojevi za pripremu tekstilnih vlakana; strojevi za pređenje, udvajanje (dubliranje) ili končanje i ostali strojevi za proizvodnju tekstilne pređe; strojevi za namatanje tekstilnih materijala (uključujući za namotavanje potke) i strojevi za pripremu tekstilne pređe za uporabu na strojevima iz tarifnih brojeva 8446 ili 8447 Strojevi za tkanje (tkalački stanovi): Strojevi za pletenje, prošivno-pletači strojevi i strojevi za proizvodnju obavijene pređe, tila, čipke, veza, pozamanterije, pletenica ili mreža te tafting strojevi	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda i tarifnog broja 8448 ili Proizvodnja u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 50 % cijene franko tvornica proizvoda
od 8456 do 8465	Alatni strojevi za obradu svih vrsta materijala odvajanjem materijala Obradni centri, strojevi konstruirani od standardnih jedinica (s jednom stanicom) i transfer strojevi s više stanica, za obradu kovina Tokarilice za obradu metala skidanjem čestica Alatni strojevi	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda i tarifnog broja 8466 ili Proizvodnja u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 50 % cijene franko tvornica proizvoda

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez podrijetla, kojom se stječe status proizvoda s podrijetlom (3)
od 8470 do 8472	Strojevi za računanje i džepni strojevi za pohranu, reprodukciju i prikaz podataka, s računskim funkcijama; knjigovodstveni strojevi, strojevi za frankiranje pošte, strojevi za izdavanje karata i slični strojevi, s ugrađenim uređajem za računanje; registarske blagajne Strojevi za automatsku obradu podataka i njihove jedinice; magnetni ili optički čitači, strojevi za bilježenje podataka u kodiranom obliku na nosače podataka i strojevi za obradu takvih podataka Ostali uredski strojevi	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda i tarifnog broja 8473 ili Proizvodnja u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 50 % cijene franko tvornica proizvoda
ex Poglavlje 85.	Električni strojevi i oprema te njihovi dijelovi; aparati za snimanje i reprodukciju zvuka, aparati za snimanje i reprodukciju televizijske slike i zvuka, dijelovi i pribor za te proizvode osim:	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda ili Proizvodnja u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 50 % cijene franko tvornica proizvoda

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez podrijetla, kojom se stječe status proizvoda s podrijetlom (3)
od 8501 do 8502	Električni motori i električni generatori Električni generatorski agregati i rotacijski pretvarači (konvertori)	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda i tarifnog broja 8503 ili Proizvodnja u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 50 % cijene franko tvornica proizvoda
8519, 8521	Aparati za snimanje ili reprodukciju zvuka Aparati za snimanje ili reprodukciju slike, neovisno o tome imaju li ugrađen videoprijamnik	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda i tarifnog broja 8522 ili Proizvodnja u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 50 % cijene franko tvornica proizvoda

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez podrijetla, kojom se stječe status proizvoda s podrijetlom (3)
od 8525 do 8528	Odašiljači radiodifuzije ili televizije, televizijske kamere, digitalne kamere i druge videokamere (kamkorderi) Radari, radionavigacijski uređaji i uređaji za radiodaljinsko upravljanje Prijamnici radiodifuzije Monitori i projektori koji ne sadržavaju televizijski prijamnik; televizijski prijamnici, ili aparati za snimanje ili reprodukciju slike	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda i tarifnog broja 8529 ili Proizvodnja u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 50 % cijene franko tvornica proizvoda
od 8535 do 8537	Električni aparati za uklapanje ili isklapanje ili zaštitu ili spajanje električnih strujnih krugova; konektori za optička vlakna, snopove optičkih vlakana ili optičke kablove; ploče, pultovi, stolovi, ormari i ostali nosači, za električno upravljanje ili razdiobu električne struje:	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda i tarifnog broja 8538 ili Proizvodnja u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 50 % cijene franko tvornica proizvoda

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez podrijetla, kojom se stječe status proizvoda s podrijetlom (3)
od 8542 31 do 8542 39	Monolitni integrirani krugovi	Postupak difuzije u kojem se integrirani krugovi formiraju na supstratu poluvodiča selektivnim uvođenjem odgovarajućeg dopanta, neovisno o tome jesu li sastavljeni i/ili ispitani u trećim zemljama ili Proizvodnja u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 50 % cijene franko tvornica proizvoda
od 8544 do 8548	Izolirana žica, kabeli i ostali izolirani električni vodiči, kabeli od optičkih vlakana Ugljene elektrode, ugljene četkice, ugljen za žarulje, ugljen za baterije i drugi proizvodi od grafita ili od drugih vrsta ugljika, vrsta koje se rabi za električne namjene Električni izolatori od bilo kojeg materijala Izolacijski dijelovi za električne strojeve, uređaje ili opremu, cijevi za električne vodiče i spojnice za njih, od običnih kovina obložene izolacijskim materijalom otpaci i ostaci od primarnih ćelija, primarnih baterija i električnih akumulatora; istrošene primarne ćelije, primarne baterije i električni akumulatori; električni dijelovi strojeva ili aparata, koji nisu spomenuti ni uključeni na drugom mjestu u ovom poglavlju	Proizvodnja u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 50 % cijene franko tvornica proizvoda

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без подријетла, којом се стјеће статус производа с подријетлом (3)
Поглавље 86.	Џелезничке или трамвајске локомотиве, вагони и њихови дијелови; ѓелезнички или трамвајски колосијечни склопови и прибор те њихови дијелови; механичка (укључујући електромеханичка) прометна сигнална опрема свих врста	Производња у којој вриједност свих употријебљених материјала не прелази 50 % цијене франко творница производа
ex Поглавље 87.	Возила, осим ѓелезничких или трамвајских возила, њихови дијелови и прибор; осим:	Производња у којој вриједност свих употријебљених материјала не прелази 45 % цијене франко творница производа
8708	Дијелови и прибор за возила из тарифних бројева од 8701 до 8705	Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа или Производња у којој вриједност свих употријебљених материјала не прелази 50 % цијене франко творница производа
8711	Моточикли (укључујући и мопеде), бичикли и слична возила с помоћним мотором, с боћном приколцом или без ње; боћне приколце мотоцикала	Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа или Производња у којој вриједност свих употријебљених материјала не прелази 50 % цијене франко творница производа

Тарифни број (1)	Опис производа (2)	Обрада или прерада, обављена на материјалима без подријетла, којом се стјеће статус производа с подријетлом (3)
Поглавље 88.	Зракоплови, свемирске летјелце и њихови дијелови	Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа или Производња у којој вриједност свих употријебљених материјала не прелази 50 % цијене франко творница производа
Поглавље 89.	Бродови, бродце и плутајуће конструкције	Производња од материјала из било којег другог тарифног броја, осим тарифног броја производа; међутим, не смју се употрјебљавати трупови брода из тарифног броја 8906 или Производња у којој вриједност свих употријебљених материјала не прелази 40 % цијене франко творница производа
ex Поглавље 90.	Оптички, фотографски, кинематографски, мјерни, контролни, медицински или хируршки инструменти и уређаји; њихови дијелови и додаци; осим	Производња од материјала из било којег тарифног броја, осим тарифног броја производа или Производња у којој вриједност свих употријебљених материјала не прелази 50 % цијене франко творница производа

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez podrijetla, kojom se stječe status proizvoda s podrijetlom (3)
9001 50	Leće za naočale od drugih materijala osim stakla	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda ili Proizvodnja u kojoj se obavlja jedan od sljedećih postupaka: – površinska obrada polugotovih leća u gotove oftalmološke leće s optičkom korektivnom snagom koje su namijenjena za ugradnju na naočale, – premazivanje leće odgovarajućim sredstvima za poboljšanje vida i osiguranje zaštite korisnika ili Proizvodnja u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 50 % cijene franko tvornica proizvoda
Poglavlje 91.	Satovi i njihovi dijelovi	Proizvodnja u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 40 % cijene franko tvornica proizvoda

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez podrijetla, kojom se stječe status proizvoda s podrijetlom (3)
Poglavlje 92.	Glazbala; njihovi dijelovi i dodaci	Proizvodnja u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 50 % cijene franko tvornica proizvoda
Poglavlje 93.	Oružje i streljivo; njihovi dijelovi i dodaci	Proizvodnja u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 50 % cijene franko tvornica proizvoda
Poglavlje 94.	Namještaj; oprema za krevete, madraci, podnice, jastuci i slični punjeni proizvodi; svjetiljke i ostala rasvjetna tijela, nespomenuta ni uključena na drugom mjestu; osvijetljeni znakovi, osvijetljene natpisne pločice i slično; montažne zgrade;	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda ili Proizvodnja u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 50 % cijene franko tvornica proizvoda
Poglavlje 95.	Igračke, igre i rekviziti za sport; njihovi dijelovi i pribor	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda ili Proizvodnja u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 50 % cijene franko tvornica proizvoda

Tarifni broj (1)	Opis proizvoda (2)	Obrada ili prerada, obavljena na materijalima bez podrijetla, kojom se stječe status proizvoda s podrijetlom (3)
Poglavlje 96.	Razni gotovi proizvodi	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda ili Proizvodnja u kojoj vrijednost svih upotrijebljenih materijala ne prelazi 50 % cijene franko tvornica proizvoda
Poglavlje 97.	Umjetnička djela, kolekcionarski predmeti i antikviteti	Proizvodnja od materijala iz bilo kojeg tarifnog broja, osim tarifnog broja proizvoda

- (1) Za posebne uvjete povezane s jednim ili više „specifičnih postupaka”, vidjeti uvodne napomene od 8.1. do 8.3.
(2) Za posebne uvjete koji se odnose na proizvode izrađene od mješavina tekstilnih materijala, vidjeti uvodnu napomenu 6.
(3) Vidjeti uvodnu napomenu 7.
(4) Vidjeti uvodnu napomenu 9.

PRILOG III.

ТЕКСТ ИЗЈАВЕ О ПОДРИЈЕТЛУ

Izjava o podrijetlu, čiji se tekst nalazi u nastavku, sastavlja se u skladu s bilješkama. Međutim, bilješke nije potrebno navesti.

Albanska verzija

Eksportuesi i produkteve të mbuluara nga ky dokument (autorizim doganor Nr. ....⁽¹⁾) deklaron që përveç rasteve kur tregohet qartësisht ndryshe, këto produkte janë me origjinë preferenciale .....⁽²⁾ n në përputhje me Rregullat kalimtare të origjinës.

Arapska verzija

يصرح مصدر المنتجات التي تشملها هذه الوثيقة (التصريح الجمركي رقم .....⁽¹⁾) باستثناء ما ينص بوضوح على خلاف ذلك، بأن هذه المنتجات من منشأ تفضيلي من .....⁽²⁾ طبقاً لقواعد المنشأ الانتقالية.

Bosanskohercegovačka verzija

Izvoznik proizvoda obuhvaćenih ovom ispravom (carinsko ovlaštenje br. ....⁽¹⁾) izjavljuje da su, osim ako je to drugačije izričito navedeno, ovi proizvodi .....⁽²⁾ preferencijalnog porijekla u skladu sa prijelaznim pravilima porijekla.

Bugarska verzija

Износителят на продуктите, обхванати од този документ (митническо разрешение №.....⁽¹⁾), декларира, че освен кјдето јасно е отбележано друго, тези производи са с .....⁽²⁾ преференцијален произход согласно преходните правила за произход.

Hrvatska verzija

Izvoznik proizvoda obuhvaćenih ovom ispravom (carinsko ovlaštenje br. ....⁽¹⁾) izjavljuje da su, osim ako je drukčije izričito navedeno, ovi proizvodi .....⁽²⁾ preferencijalnog podrijetla prema prijelaznim pravilima o podrijetlu.

Češka verzija

Vývozce výrobků uvedených v tomto dokumentu (číslo povolení .....⁽¹⁾) prohlašuje, že podle přechodných pravidel původu mají tyto výrobky kromě zřetelně označených preferenční původ v .....⁽²⁾.

Danska verzija

Eksportøren af varer, der er omfattet af nærværende dokument (toldmyndighedernes tilladelse nr. ....⁽¹⁾) erklærer, at varerne, medmindre andet tydeligt er angivet, har præferenceoprindelse i .....⁽²⁾ i henhold til overgangsreglerne for oprindelse.

Nizozemska verzija

De exporteur van de goederen waarop dit document van toepassing is (douanevergunning nr. ....⁽¹⁾), verklaart dat, behoudens uitdrukkelijke andersluidende vermelding, deze goederen van preferentiële .....⁽²⁾ oorsprong zijn in overeenstemming met de overgangsregels van oorsprong.

Engleska verzija

The exporter of the products covered by this document (customs authorization No.....⁽¹⁾) declares that, except where otherwise clearly indicated, these products are of .....⁽²⁾ preferential origin according to the transitional rules of origin.

Estonska verzija

Käesoleva dokumendiga hõlmatud toodete eksportija (tolli kinnitus nr. ....⁽¹⁾) deklareerib, et need tooted on päritolureeglite üleminekueeskirjade kohaselt .....⁽²⁾ sooduspäritoluga, välja arvatud juhul, kui on selgelt näidatud teisiti.

Ferojska verzija

Útflytarin av vørunum, sum hetta skjal fevnir um (tollvaldsins loyvi nr. ...⁽¹⁾) váttar, át um ikki nakað annað er tilskilað, eru hesar vørunur upprunavørunur ...⁽²⁾ sambært skiftisreglunum um uppruna.

Finska verzija

Tässä asiakirjassa mainittujen tuotteiden viejä (tullin lupa n:o .....⁽¹⁾) ilmoittaa, että nämä tuotteet ovat, ellei toisin ole selvästi merkitty, etuuskohteluun oikeutettuja.....⁽²⁾ alkuperätuotteita siirtymäkauden alkuperäsääntöjen nojalla.

Francuska verzija

L'exportateur des produits couverts par le présent document (autorisation douanière n° .....⁽¹⁾) déclare que, sauf indication claire du contraire, ces produits ont l'origine préférentielle .....⁽²⁾ selon les règles d'origine transitoires.

Njemačka verzija

Der Ausführer (Ermächtigter Ausführer; Bewilligungs-Nr. ....⁽¹⁾) der Waren, auf die sich dieses Handelspapier bezieht, erklärt, dass diese Waren, soweit nicht anders angegeben, präferenzbegünstigte .....⁽²⁾ Ursprungswaren gemäß den Übergangsregeln für den Ursprung sind.

Gruzijska verzija

ამ დოკუმენტით წარმოდგენილი საქონლის ექსპორტიორი (საბაჟოორგანოს მიერ მიანიჭებული ავტორიზაციის No.....¹) აცხადებს, რომეს საქონელი არის .....² შეღავათიანი წარმოშობის, გარდამავალი წარმოშობის წესების შესაბამისად, თუ სხვარ ამ არ არის პირდაპირ მითითებული.

Grčka verzija

Ο εξαγωγέας των προϊόντων που καλύπτονται από το παρόν έγγραφο (άδεια τελωνείου υπ' αριθ. ....⁽¹⁾) δηλώνει ότι, εκτός εάν δηλώνεται σαφώς άλλως, τα προϊόντα αυτά είναι προτιμησιακής καταγωγής .....⁽²⁾ σύμφωνα με τους μεταβατικούς κανόνες καταγωγής.

Hebrejska verzija

היצואן של הטובין המכוסים במסמך זה (אישור מכס מס'.....)¹ (מצהיר כי מקורם של הטובין הללו המועדף ב. _____² בהתאם לכללי המעבר, אלא אם כן צוין אחרת במפורש

Madarska verzija

A jelen okmányban szereplő termékek exportőre (vámfelhatalmazási szám: .....⁽¹⁾) kijelentem, hogy eltérő egyértelmű jelzés hiányában a termékek az átmeneti származási szabályok szerint preferenciális .....⁽²⁾ származásúak.

Islandska verzija

Útflytjandi framleiðsluvara sem skjal þetta tekur til (leyfi tollýfirvalda nr. ....⁽¹⁾), lýsir því yfir að vörurnar séu, ef annars er ekki greinilega getið, af .....⁽²⁾ uppruna samkvæmt upprunareglum á umbreytingartímabili.

Talijanska verzija

L'esportatore delle merci contemplate nel presente documento (autorizzazione doganale n. ....⁽¹⁾) dichiara che, salvo indicazione contraria, le merci sono di origine preferenziale .....⁽²⁾ conformemente alle norme di origine transitorie.

Latvijska verzija

To produktu eksportētājs, kuri ietverti šajā dokumentā (muitas atļauja Nr. ....⁽¹⁾), deklarē, ka, izņemot tur, kur ir citādi skaidri noteikts, šiem produktiem ir .....⁽²⁾ preferenciāla izcelsme saskaņā ar pārejas noteikumiem par izcelsmi.

Litavska verzija

Šiame dokumente nurodytų produktų eksportuotojas (muitinės leidimo Nr. ....⁽¹⁾) deklaruoja, kad, jeigu aiškiai nenurodyta kitaip, šie produktai turi .....⁽²⁾ lengvatinės kilmės statusą pagal pereinamojo laikotarpio kilmės taisyklės.

Makedonska verzija

Извозникот на производите што ги покрива овој документ (царинско одобрение бр. ....
(¹) изјавува дека, освен ако тоа не е јасно поинаку назначено, овие производи се со
..... (²) преференцијално потекло, во согласност со преодните правила за потекло.

Malteška verzija

L-esportatur tal-prodotti koperti minn dan id-dokument (awtorizzazzjoni tad-dwana nru.....⁽¹⁾)
jiddikjara li, hliief fejn indikat mod iehor b'mod ċar, dawn il-prodotti huma ta' oriġini preferenzjali
.....⁽²⁾ skont ir-regoli ta' oriġini tranzitorji.

Crnogorska verzija

Извозник производа обухваћених овом исправом (царинско овлашћење бр. ....⁽¹⁾) изјављује
да су, осим ако је другачије изричито наведено, ови производи .....⁽²⁾ преференцијалног
поријекла, у складу са транзиционим правилима поријекла.

Izvoznik proizvoda obuhvaćenih ovom ispravom (carinsko ovlašćenje br. ....⁽¹⁾) izjavljuje da su,
osim ako je drugačije izričito navedeno, ovi proizvodi .....⁽²⁾ preferencijalnog porijekla u skladu
sa tranzicionim pravilima porijekla.

Norveška verzija

Eksportøren av produktene omfattet av dette dokument (tollmyndighetenes autorisasjonsnr.....⁽¹⁾)
erklærer at disse produktene, unntatt hvor annet er tydelig angitt, har ... preferanseopprinnelse i
henhold til overgangsreglene for opprinnelse⁽²⁾.

Poljska verzija

Eksporter produktów objętych tym dokumentem (upoważnienie władz celnych nr.....⁽¹⁾) deklaruje, że z wyjątkiem gdzie jest to wyraźnie określone, produkty te mają .....⁽²⁾ preferencyjne pochodzenie zgodnie z przejściowymi regułami pochodzenia.

Portugalska verzija

O exportador dos produtos cobertos pelo presente documento (autorização aduaneira n.º.....⁽¹⁾) declara que, salvo expressamente indicado em contrário, estes produtos são de origem preferencial .....⁽²⁾ de acordo com as regras de origem transitórias.

Rumunjska verzija

Exportatorul produselor care fac obiectul prezentului document (autorizația vamală nr. ....⁽¹⁾) declară că, exceptând cazul în care se indică altfel în mod clar, aceste produse sunt de origine preferențială .....⁽²⁾ în conformitate cu regulile de origine tranzitorii.

Srpska verzija

Извозник производа обухваћених овом исправом (царинско овлашћење бр. ....⁽¹⁾) изјављује да су, осим ако је другачије изричито наведено, ови производи .....⁽²⁾ преференцијалног порекла, у складу са прелазним правилима о пореклу.

Izvoznik proizvoda obuhvaćenih ovom ispravom (carinsko ovlašćenje br.....⁽¹⁾) izjavljuje da su, osim ako je drugačije izričito navedeno, ovi proizvodi .....⁽²⁾ preferencijalnog porekla, u skladu sa prelaznim pravilima o poreklu.

Slovačka verzija

Vývozca výrobkov uvedených v tomto dokumente (číslo povolenia .....⁽¹⁾) vyhlasuje, že pokiaľ nie je zreteľne uvedené inak, tieto výrobky majú v súlade s prechodnými pravidlami pôvodu preferenčný pôvod v .....⁽²⁾.

Slovenska verzija

Izvoznik blaga, zajetega s tem dokumentom (pooblastilo carinskih organov št .....⁽¹⁾), izjavlja, da, razen če ni drugače jasno navedeno, ima to blago preferencialno .....⁽²⁾ poreklo v skladu s prehodnimi pravili o poreklu.

Španjolska verzija

El exportador de los productos incluidos en el presente documento (autorización aduanera n.º .....⁽¹⁾) declara que, excepto donde se indique claramente lo contrario, estos productos son de origen preferencial .....⁽²⁾ con arreglo a las normas de origen transitorias.

Švedska verzija

Exportören av de varor som omfattas av detta dokument (tullmyndighetens tillstånd nr. ....⁽¹⁾) försäkrar att dessa varor, om inte annat tydligt markerats, har förmånsberättigande .....⁽²⁾ ursprung i enlighet med övergångsreglerna om ursprung.

Turska verzija

Bu belge kapsamındaki ürünlerin ihracatçısı (gümrük yetki No: .....⁽¹⁾), aksi açıkça belirtilmedikçe, bu ürünlerin geçiş menşe kurallarına göre .....⁽²⁾ tercihli menşeli olduğunu beyan eder.

Ukrajinska verzija

Експортер продукції, на яку поширюється цей документ (митний дозвіл № .....⁽¹⁾) заявляє, що, за винятком випадків, де це явно зазначено, ця продукція має .....⁽²⁾ преференційне походження згідно з перехідними правилами походження.

.....
(Mjesto i datum)⁽³⁾
.....

(Potpis izvoznika; usto, potrebno je čitko navesti ime osobe koja potpisuje izjavu)⁽⁴⁾

- (1) Ako izjavu o podrijetlu izdaje ovlaštenu izvoznik, broj ovlaštenja ovlaštenog izvoznika mora se upisati u ovaj prostor. Ako izjavu o podrijetlu ne izdaje ovlaštenu izvoznik, riječi u zagradama izostavljaju se ili se ostavlja prazan prostor.
- (2) Potrebno je navesti podrijetlo proizvoda. Ako se izjava o podrijetlu u cijelosti ili djelomično odnosi na proizvode podrijetlom iz Ceute i Melille, izvoznik ih mora jasno naznačiti u ispravi na kojoj se sastavlja izjava stavljanjem oznake „CM”.
- (3) Može se izostaviti ako je navedeno u samoj ispravi.
- (4) Ako se ne zahtijeva potpis izvoznika, ne mora se navesti ni ime potpisnika.

PRILOG IV.

OGLEDNI PRIMJERCI POTVRDE O PROMETU ROBE EUR.1 I ZAHTJEVA ZA NJEZINO IZDAVANJE

UPUTE ZA TISKANJE

1. Svaki obrazac ima dimenzije 210 x 297 mm; dopušteno je odstupanje po dužini do minus 5 mm i do plus 8 mm. Obvezno se rabi bijeli bezdrveni papir, veličine za pisanje i težine najmanje 25 g/m². U pozadini mora imati tiskani *guilloche* uzorak u zelenoj boji tako da svako krivotvorenje mehaničkim ili kemijskim sredstvima bude vidljivo na prvi pogled.
2. Nadležna tijela stranaka mogu zadržati pravo da sama tiskaju obrasce ili ih mogu dati na tiskanje ovlaštenim tiskarama. U potonjem slučaju svaki obrazac mora sadržavati upućivanje na takvo ovlaštenje. Svaki obrazac sadržava ime i adresu tiskare ili oznaku pomoću koje ju je moguće identificirati. Osim toga, mora sadržavati i serijski broj, otisnut ili neotisnut, koji omogućuje njezinu identifikaciju.

13. ЗАХТЈЕВ ЗА ПРОВЈЕРУ, упућује се	14. РЕЗУЛТАТ ПРОВЈЕРЕ
	Na temelju obavljene provjere utvrđuje se sljedeće ⁽¹⁾ ☐ ovu potvrdu izdao je navedeni carinski ured i podaci u njoj su točni. ☐ ova potvrda ne ispunjava zahtjeve vjerodostojnosti ni točnosti (vidjeti napomene u dodatku).
Zahtijeva se provjera vjerodostojnosti i točnosti ove potvrde. ..... (Mjesto i datum) Pečat ..... (Potpis)	..... (Mjesto i datum) Pečat ..... (Potpis) ..... ⁽¹⁾ Upisati X u odgovarajuće polje.

NAPOMENE

1. Potvrda ne smije sadržavati izbrisane dijelove ni riječi napisane jedne preko drugih. Eventualni ispravci unose se tako da se netočni navodi precrtaju i po potrebi dodaju točni navodi. Svaku takvu promjenu mora parafirati osoba koja je ispunila potvrdu i moraju je potvrditi carinska tijela države ili područja izdavanja.
2. Između stavki na potvrdi ne smije ostati prazan prostor te se ispred svake stavke mora nalaziti redni broj. Ispod posljednje stavke potrebno je povući vodoravnu crtu. Neiskorišteni se prostor mora precrtati na način da se onemogući naknadno upisivanje podataka.
3. Roba mora biti opisana u skladu s trgovačkom praksom i dovoljno detaljno kako bi je se moglo identificirati.

ZAHTJEV ZA IZDAVANJE POTVRDE O PROMETU ROBE

1. Izvoznik (ime, puna adresa, zemlja)	EUR.1 br. A 000.000	
	Prije popunjavanja ovog obrasca vidjeti upute na poleđini.	
3. Primatelj (ime, puna adresa, zemlja) (nije obvezno)	2. Zahtjev za izdavanje potvrde koja se koristi u povlaštenoj trgovini između ..... i ..... (upisati odgovarajuće zemlje, skupine zemalja ili područja)	
	4. Zemlja, skupina zemalja ili područje podrijetla proizvoda	5. Zemlja/skupina zemalja ili područje odredišta
6. Podaci u vezi s prijevozom (nije obvezno)	7. Napomene	
8. Broj stavke; oznake i brojevi; broj i vrsta paketa⁽¹⁾; opis robe	9. Bruto masa (kg) ili druga mjera (l, m³ itd.)	10. Računi (nije obvezno)
⁽¹⁾ Ako roba nije pakirana, navesti o koliko je artikala riječ ili napisati „u rasutom stanju“, prema potrebi.		

IZJAVA IZVOZNIKA

Ja, niže potpisani, izvoznik robe opisane na poleđini,
IZJAVLJUJEM da roba ispunjava potrebne uvjete za izdavanje priložene potvrde;
NAVODIM okolnosti na temelju kojih roba ispunjava te uvjete:

.....
.....
.....
.....

PODNOŠIM sljedeću popratnu dokumentaciju⁽¹⁾:

.....
.....
.....
.....

OBVEZUJEM SE na zahtjev nadležnih tijela podnijeti sve dodatne dokaze koje bi ta tijela mogla smatrati potrebnima za izdavanje priložene potvrde te se obvezujem dopustiti, prema potrebi, da navedena tijela provedu bilo kakvu provjeru mojih poslovnih knjiga i postupaka proizvodnje navedene robe;

ZAHTIJEVAM izdavanje priložene potvrde za tu robu.

.....

(Mjesto i datum)

.....

(Potpis)

⁽¹⁾ Na primjer: uvozne isprave, potvrde o prometu robe, trgovački računi, deklaracije proizvođača itd. koji se odnose na proizvode korištene u proizvodnji ili na robu ponovno izvezenu u istu državu.

PRILOG V.

**POSEBNI UVJETI ZA PROIZVODE
PODRIJETLOM IZ CEUTE I MELILLE**

Jedini članak

1. Pod uvjetom da su u skladu s pravilom o neizmijenjenosti iz članka 14. ovog Dodatka, sljedeći proizvodi smatraju se:
  1. proizvodima podrijetlom iz Ceute i Melille:
    - (a) proizvodi u cijelosti dobiveni u Ceuti i Melilli;
    - (b) proizvodi dobiveni u Ceuti i Melilli pri čijoj su proizvodnji upotrijebljeni proizvodi različiti od proizvoda u cijelosti dobivenih u Ceuti i Melilli, pod uvjetom:
      - i. da su navedeni proizvodi podvrgnuti dostatnoj obradi ili preradi u smislu članka 4. ovog Dodatka; ili
      - ii. da su ti proizvodi podrijetlom iz Bosne i Hercegovine ili Europske unije, pod uvjetom da su podvrgnuti obradi ili preradi koja nadilazi postupke iz članka 6. ovog Dodatka.

2. производима podrijetlom iz Bosne i Hercegovine:
  - (a) производи u cijelosti dobiveni u Bosni i Hercegovini;
  - (b) производи dobiveni u Bosni i Hercegovini pri čijoj su proizvodnji upotrijebljeni производи osim proizvoda dobivenih u cijelosti u Bosni i Hercegovini, pod uvjetom:
    - i. da su ti производи podvrgnuti dostatnoj obradi ili preradi u smislu članka 4. ovog Dodatka; ili
    - ii. da su ti производи podrijetlom iz Ceute i Melille ili Europske unije i podvrgnuti su obradi ili preradi koja nadilazi postupke iz članka 6. ovog Dodatka.
2. Ceuta i Melilla smatraju se jedinstvenim područjem.
3. Izvoznik ili njegov ovlaštени zastupnik dužan je upisati ime странке izvoznice i napomenu „Ceuta i Melilla” u polje 2. potvrde o prometu robe EUR.1 ili u izjave o podrijetlu. Usto, u slučaju proizvoda podrijetlom iz Ceute i Melille, taj se status navodi u polju 4. potvrda o prometu robe EUR.1 ili izjava o podrijetlu.
4. Za primjenu ovih Pravila u Ceuti i Melilli odgovorna su španjolska carinska tijela.

PRILOG VI.

IZJAVA DOBAVLJAČA

Izjava dobavljača, čiji se tekst nalazi u nastavku, mora se sastaviti u skladu s bilješkama. Međutim, bilješke nije potrebno navesti.

IZJAVA DOBAVLJAČA

za robu koja je obrađena ili prerađena u ugovornim strankama koje primjenjuju ova Pravila bez dobivanja povlaštenog podrijetla

Ja, niže potpisani dobavljač robe obuhvaćene priloženom ispravom, izjavljujem sljedeće:

1. Za proizvodnju te robe u [navesti ime relevantne ugovorne stranke koja primjenjuje ova Pravila/imena relevantnih ugovornih stranaka koje primjenjuju ova Pravila] upotrijebljeni su sljedeći materijali koji nisu podrijetlom iz [navesti ime relevantne ugovorne stranke koja primjenjuje ova Pravila/imena relevantnih ugovornih stranaka koje primjenjuju ova Pravila]:

Opis dostavljene robe ⁽¹⁾	Opis upotrijebljenih materijala bez podrijetla	Tarifni broj upotrijebljenih materijala bez podrijetla ⁽²⁾	Vrijednost upotrijebljenih materijala bez podrijetla ⁽²⁾⁽³⁾
Ukupna vrijednost			

2. Svi ostali materijali upotrijebljeni u [navesti ime relevantne ugovorne stranke koja primjenjuje ova Pravila/imena relevantnih ugovornih stranaka koje primjenjuju ova Pravila] za proizvodnju te robe podrijetlom su iz [navesti ime relevantne ugovorne stranke koja primjenjuje ova Pravila/imena relevantnih ugovornih stranaka koje primjenjuju ova Pravila];
3. Sljedeća roba podvrgnuta je obradi ili preradi izvan [navesti ime relevantne ugovorne stranke koja primjenjuje ova Pravila/imena relevantnih ugovornih stranaka koje primjenjuju ova Pravila] u skladu s člankom 13. ovog Dodatka i ondje je stekla sljedeću ukupnu dodanu vrijednost:

Opis isporučene robe	Ukupna dodana vrijednost stečena izvan [navesti ime relevantne ugovorne stranke koja primjenjuje ova Pravila/imena relevantnih ugovornih stranaka koje primjenjuju ova Pravila] ⁽⁴⁾
	(Mjesto i datum)
	(Adresa i potpis dobavljača; usto, potrebno je čitko navesti ime osobe koja potpisuje izjavu)

-
- (1) Ako se račun, dostavnica ili druga komercijalna isprava kojoj se prilaže izjava odnosi na različite vrste robe ili na robu koja ne uključuje materijale bez podrijetla u istom opsegu, dobavljač ih mora jasno razlikovati.
Primjer:
Isprava se odnosi na različite modele električnih motora iz tarifnog broja 8501 koji će se upotrijebiti u proizvodnji perilica za rublje iz tarifnog broja 8450. Vrsta i vrijednost materijala bez podrijetla upotrijebljenih u proizvodnji tih motora razlikuje se od jednog do drugog modela. Stoga se različiti modeli navode zasebno u prvom stupcu, a oznake u ostalim stupcima moraju se navesti odvojeno za svaki model kako bi se proizvođaču perilica za rublje omogućila pravilna procjena o tome imaju li njegovi proizvodi status proizvoda s podrijetlom ovisno o upotrijebljenom modelu električnog motora.
- (2) Oznake u ovim stupcima navode se samo ako su potrebne.
Primjeri:
U skladu s pravilom za odjeću iz ex poglavlja 62. može se upotrijebiti tkanje u kombinaciji s izradom, uključujući krojenje tkanine. Ako proizvođač takve odjeće u ugovornoj stranci koja primjenjuje ova Pravila upotrebljava tkaninu uvezenu iz Europske unije koja je ondje proizvedena tkanjem pređe bez podrijetla, dovoljno je da dobavljač iz Europske unije u svojoj izjavi opiše materijal bez podrijetla koji je upotrijebljen kao pređa, pri čemu nije nužno navesti tarifni broj ni vrijednost takve pređe.
Ako je proizvođač željezne proizvode iz tarifnog broja 7217 proizveo iz željeznih šipki bez podrijetla, u drugom stupcu navodi „šipke od željeza”. Ako se ta žica koristi pri izradi stroja za koji pravilo ograničava uporabu svih materijala bez podrijetla na određen postotak vrijednosti, tada je potrebno u trećem stupcu navesti vrijednost šipki bez podrijetla.
- (3) „Vrijednost materijala” znači carinska vrijednost u trenutku uvoza upotrijebljenih materijala bez podrijetla ili, ako ona nije poznata ili ju je nemoguće utvrditi, prva utvrdiva cijena plaćena za materijale u [navesti ime relevantne ugovorne stranke koja primjenjuje ova Pravila/imena relevantnih ugovornih stranaka koje primjenjuju ova Pravila].
Točna vrijednost za svaki upotrijebljeni materijal bez podrijetla navodi se za svaku jedinicu robe koja je navedena u prvom stupcu.
- (4) „Ukupna dodana vrijednost” znači svi troškovi koji nastanu izvan [navesti ime relevantne ugovorne stranke koja primjenjuje ova Pravila/imena relevantnih ugovornih stranaka koje primjenjuju ova Pravila], uključujući i vrijednost svih ondje dodanih materijala. Točna ukupna dodana vrijednost stečena izvan [navesti ime relevantne ugovorne stranke koja primjenjuje ova Pravila/imena relevantnih ugovornih stranaka koje primjenjuju ova Pravila] mora se navesti po jedinici robe navedene u prvom stupcu.

PRILOG VII.

DUGOROČNA IZJAVA DOBAVLJAČA

Dugoročna izjava dobavljača, čiji se tekst nalazi u nastavku, mora se sastaviti u skladu s bilješkama. Međutim, bilješke nije potrebno navesti.

DUGOROČNA IZJAVA DOBAVLJAČA

za robu koja je obrađena ili prerađena u ugovornoj stranci koje primjenjuju ova Pravila bez dobivanja povlaštenog podrijetla

Ja, niže potpisani dobavljač robe obuhvaćene priloženom ispravom koja se redovito dostavlja kupcu⁽¹⁾ ....., izjavljujem sljedeće:

1. Za proizvodnju te robe u [navesti ime relevantne ugovorne stranke koja primjenjuje ova Pravila/imena relevantnih ugovornih stranaka koje primjenjuju ova Pravila] upotrijebljeni su sljedeći materijali koji nisu podrijetlom iz [navesti ime relevantne ugovorne stranke koja primjenjuje ova Pravila/imena relevantnih ugovornih stranaka koje primjenjuju ova Pravila]:

Opis dostavljene robe ⁽²⁾	Opis upotrijebljenih materijala bez podrijetla	Tarifni broj upotrijebljenih materijala bez podrijetla ⁽³⁾	Vrijednost upotrijebljenih materijala bez podrijetla ⁽³⁾⁽⁴⁾
Ukupna vrijednost			

2. Svi ostali materijali upotrijebljeni u [navesti ime relevantne ugovorne stranke koja primjenjuje ova Pravila/imena relevantnih ugovornih stranaka koje primjenjuju ova Pravila] za proizvodnju te robe podrijetlom su iz [navesti ime relevantne ugovorne stranke koja primjenjuje ova Pravila/imena relevantnih ugovornih stranaka koje primjenjuju ova Pravila];
3. Sljedeća roba podvrgnuta je obradi ili preradi izvan [navesti ime relevantne ugovorne stranke koja primjenjuje ova Pravila/imena relevantnih ugovornih stranaka koje primjenjuju ova Pravila] u skladu s člankom 13. ovog Dodatka i ondje je stekla sljedeću ukupnu dodanu vrijednost:

Opis isporučene robe	Ukupna dodana vrijednost stečena izvan [navesti ime relevantne ugovorne stranke koja primjenjuje ova Pravila/imena relevantnih ugovornih stranaka koje primjenjuju ova Pravila] ⁽⁵⁾

Ova izjava vrijedi za sve daljnje isporuke ove robe otpremljene od.....

do.....⁽⁶⁾

Obvezujem se odmah obavijestiti .....⁽¹⁾ ako ova izjava prestane biti valjana.

(Mjesto i datum)
(Adresa i potpis dobavljača; usto, potrebno je čitko navesti ime osobe koja potpisuje izjavu)

-
- (1) Име и адреса купца.
- (2) Ако се račun, dostavnica или друга komercijalna isprava којој се прилаже изјава односи на различите врсте робе или на робу која не укључује материјале без подријетла у истом опсегу, добavljaч их мора јасно разликовати.
Примјер:
Isprava се односи на различите modele električnih motora из тарифног броја 8501 који ће се употријebити у производњи perilica за рубље из тарифног броја 8450. Vrsta и vrijednost materijala без podrijetla употријеbljenih у производњи тих motora разликује се од једног до другог modela. Stoga се различити modeli navode zasebno у prvom stupcu, а oznake у ostalim stupcima moraju се navesti odvojeno за svaki model како би се proizvođaču perilica за рубље omogućila pravilna procjena о tome imaju ли njegovi proizvodi status proizvoda с podrijetlom ovisno о употријеbljenom modelu električnog motora.
- (3) Oznake у ovim stupcima navode се samo ако су potrebne.
Примјери:
U skladu с pravilom за odjeću из ex poglavlja 62. može се употријebити tkanje у комбинацији с изradom, укључујући krojenje tkanine. Ако proizvođač такве odjeće у ugovornoj странци која примjenjuje оva Pravila употребљава tkaninu uvezenu из Europske unije која је ondje произведена tkanjem pređe без podrijetla, dovoljno је да dobavljač из Europske unije у svoјој изјави опише materijal без podrijetla који је употријеbljen као pređa, при чему nije nužno navesti tarifni broj ни vrijednost такве pređe.
Ако је proizvođač željezne proizvode из тарифног броја 7217 произвео из željezних šipki без podrijetla, у другом stupcu navodi „šipke од željeza”. Ако се та žica користи при изradi stroja за који правило ograničava uporabu свих materijala без podrijetla на одређен postotак vrijednosti, tada је potrebno у trećem stupcu navesti vrijednost šipki без podrijetla.

(4) „Vrijednost materijala” значи carinska vrijednost у trenutku uvoza употријеbljenih materijala без podrijetla или, ако она nije poznata или ju је nemoguće utvrditi, прва utvrdiva cijena plaćena за materijale у [navesti име relevantne ugovorne странке која примjenjuje оva Pravila/imena relevantnih ugovornih stranaka које примjenjuју оva Pravila].
Точна vrijednost за svaki употријеbljeni materijal без podrijetla navodi се за svaku јединицу робе која је наведена у prvom stupcu.

(5) „Ukupna dodana vrijednost” значи сви троškovi који nastanu изван [navesti име relevantne ugovorne странке која примjenjuje оva Pravila/imena relevantnih ugovornih stranaka које примjenjuју оva Pravila], укључујући и vrijednost свих ondje dodanih materijala.
Точна ukupna dodana vrijednost stečena изван [navesti име relevantne ugovorne странке која примjenjuje оva Pravila/imena relevantnih ugovornih stranaka које примjenjuју оva Pravila] мора се navesti по јединици робе наведене у prvom stupcu.

(6) Navedite datume. Rok valjanosti dugoročne изјаве dobavljača обičно не би trebao бити dulji од 24 mjeseca, podložно uvjetima које одреде carinska tijela ugovorne странке која примjenjuje оva Pravila у којој је састављена dugoročna изјава dobavljača.

САДРЖАЈ

ПАРЛАМЕНТАРНА СКУПШТИНА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

- 31 Одлука о давању сагласности за ратификацију Амандмана број 2 на Уговор о финансирању - Коридор 5ц, Почитељ - Бијача између Босне и Херцеговине и Европске инвестиционе банке од 11.11.2014. године, измијењен 25.09.2018. године, број операције (СЕРАПИС бр.): 2013-0476, Уговор број (ФИ бр.): 83.975 (српски језик)
Одлука о давању сагласности за ратификацију Амандмана број 2 на Уговор о финансирању - Коридор 5с, Почителј - Бијача између Босне и Херцеговине и Европске инвестиционе банке од 11.11.2014, измијењен 25.9.2018., број операције (СЕРАПИС бр.): 2013-0476, уговор број (ФИ бр.): 83.975 (босански језик)
Одлука о давању сагласности за ратификацију Амандмана број 2 на Уговор о финансирању - Коридор 5с, Почителј - Бијача, између Босне и Херцеговине и Европске инвестиционе банке од 11.11.2014. године, измијењен 25.9.2018. године, број операције (СЕРАПИС бр.): 2013-0476, Уговор број (ФИ бр.): 83.975 (хрватски језик)
- 32 Одлука о давању сагласности за ратификацију Меморандума о разумијевању између Савјета министара Босне и Херцеговине и Владе Уједињених Арапских Емирата о узajамном изузећу од захтјева за улазну визу (српски језик)
Одлука о давању сагласности Меморандума о разумијевању између Вјеча министара Босне и Херцеговине и Владе Уједињених Арапских Емирата о узajамном изузећу од захтјева за улазну визу (босански језик)
Одлука о давању сагласности за ратификацију Меморандума о разумијевању између Вјеча министара Босне и Херцеговине и Владе Уједињених Арапских Емирата о узajамном изузећу од захтјева за улазну визу (хрватски језик)
- 33 Одлука о давању сагласности за ратификацију Споразума о финансирању Годишњег акционог плана за Босну и Херцеговину за 2022. годину између Европске уније, коју представља Европска комисија, и Босне и Херцеговине, коју представља Дирекција за европске интеграције Савјета министара Босне и Херцеговине (српски језик)
Одлука о давању сагласности за ратификацију Споразума о финансирању Годишњег акционог плана за Босну и Херцеговину за 2022. годину између Европске уније, коју представља Европска комисија, и Босне и Херцеговине, коју представља Дирекција за европске интеграције Вјеча министара Босне и Херцеговине (босански језик)
- Одлука о давању сагласности за ратификацију Споразума о финансирању Годишњег акционог плана за Босну и Херцеговину за 2022. годину између Европске уније, коју представља Европска комисија, и Босне и Херцеговине, коју представља Дирекција за европске интеграције Вјеча министара Босне и Херцеговине (хрватски језик)
- 34 Одлука о давању сагласности за ратификацију Протокола уз Споразум о међународном повременом превозу путника путничким и обичним аутобусима (ИНТЕРБУС Споразум) у вези са међународним линијским и посебним линијским превозом путника путничким и обичним аутобусима (српски језик)
Одлука о давању сагласности за ратификацију Протокола уз Споразум о међународном повременом prijevozu путника путничким и обичним аутобусима (Споразум INTERBUS) у вези с међународним линијским и посебним линијским prijevozom путника путничким и обичним аутобусима (босански језик)
Одлука о давању сагласности за ратификацију Протокола уз Споразум о међународном повременом prijevozu путника путничким и обичним аутобусима (Споразум INTERBUS) везано уз међународни линијски и посебан линијски prijevoz путника путничким и обичним аутобусима (хрватски језик)
- 35 Одлука о давању сагласности за ратификацију Уговора о измјенама и допунама бр. 1 на Уговор о зајму од 12. априла 2022. године (Зелени градови 2 - Window II Водовод Брчко) између Босне и Херцеговине и Европске банке за обнову и развој (52273) (српски језик)
Одлука о давању сагласности за ратификацију Уговора о измјенама и допунама бр. 1 на Уговор о зајму од 12. априла 2022. године (Зелени градови 2 - Window II Водовод Брчко) између Босне и Херцеговине и Европске банке за обнову и развој (52273) (босански језик)
- 36 Одлука о давању сагласности за ратификацију Уговора о зајму (Коридор 5ц - Пројекат Мостар сјевер - Мостар југ) између Босне и Херцеговине и Европске банке за обнову и развој (51593) (српски језик)
Одлука о давању сагласности за ратификацију Уговора о зајму (Коридор 5с - Пројекат Мостар сјевер - Мостар југ) између Босне и Херцеговине и Европске банке за обнову и развој (51593) (босански језик)

37	Odluka o davanju suglasnosti za ratifikaciju Ugovora o zajmu (Koridor 5c - Projekat Mostar sjever - Mostar jug) između Bosne i Hercegovine i Evropske banke za obnovu i razvoj (51593) (hrvatski jezik)	6	Odluka o ratifikaciji Sporazuma o finansiranju programa aktivnosti prekogranične saradnje Bosna i Hercegovina - Srbija za razdoblje 2021-2027. između Evropske unije koju predstavlja Evropska komisija i Bosne i Hercegovine koju predstavlja Direkcija za evropske integracije Vijeća ministara Bosne i Hercegovine i Vlade Republike Srbije koju predstavlja Ministarstvo za evropske integracije (bosanski jezik)	44
	Odluka o davanju suglasnosti za ratiifikaciju Sporazuma o zajmu (Додатно финансирање за Програм интегрисаног развоја коридора Саве и Дрине примјеном вишефазног програмског приступа) између Босне и Херцеговине и Међународне банке за обнову и развој (95670-БА) (српски језик)	6	Odluka o ratifikaciji Sporazuma o financiranju programa aktivnosti prekogranične suradnje Bosna i Hercegovina - Srbija za razdoblje 2021 - 2027. između Europske unije koju predstavlja Europska komisija i Bosne i Hercegovine koju predstavlja Direkcija za europske integracije Vijeća ministara Bosne i Hercegovine i Vlade Republike Srbije koju predstavlja Ministarstvo za europske integracije (hrvatski jezik)	79
	Odluka o davanju suglasnosti za ratifikaciju Sporazuma o zajmu (Dodatno financiranje za Program integriranog razvoja koridora Save i Drine primjenom višefaznog programskog pristupa) između Bosne i Hercegovine i Međunarodne banke za obnovu i razvoj (95670-BA) (bosanski jezik)	6	МИНИСТАРСТВО ИНОСТРАНИХ ПОСЛОВА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ	
	Odluka o davanju suglasnosti za ratifikaciju Sporazuma o zajmu (Dodatno financiranje za Program integriranog razvoja koridora Save i Drine primjenom višefaznog programskog pristupa) između Bosne i Hercegovine i Međunarodne banke za obnovu i razvoj (95670-BA) (hrvatski jezik)	6	39 Оdlука бр. 1/2023 Савјета за стабилизацију и придруживање ЕУ - Босна и Херцеговина (српски језик)	114
			Odluka br. 1/2023 Vijeća za stabilizaciju i pridruživanje EU - Bosna i Hercegovina (bosanski jezik)	189
			Odluka br. 1/2023 Vijeća za stabilizaciju i pridruživanje EU - Bosna i Hercegovina (hrvatski jezik)	259
	ПРЕДСЈЕДНИШТВО БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ			
38	Odluka o ratiifikaciji Sporazuma o finansiranju programa aktivnosti prekogranične saradnje Bosna i Hercegovina - Srbija za razdoblje 2021-2027. између Европске уније коју представља Европска комисија и Босне и Херцеговине коју представља Дирекција за европске интеграције Савјета министара Босне и Херцеговине и Владе Републике Србије коју представља Министарство за европске интеграције (српски језик)	7		

Ines KRTALIĆ

Senad OGLEČEVAC

§

**PRIRUČNIK
ZA POŁAGANJE
STRUCNOG
UPRAVNOG
ISPITA**

Sarajevo, 2022.

**NERMIN HALILAGIĆ
&
MATEO MARKOVIĆ**

**UVIĐAJ KOD
UBOJSTVA
VATRENIM
ORUŽJEM**

Sarajevo, 2022.

UROŠ PENA
BRANISLAV PAVLOVIĆ

Sarajevo, 2023.

bilten

sudske prakse Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine

**broj
1-2**

**Sarajevo,
januar-decembar
siječanj-prosinac 2022. godine**

SLUŽBENI GLASNIK
BOSNE I HERCEGOVINE
Izdanje na bosanskom, hrvatskom i srpskom jeziku

СЛУЖБЕНИ ГЛАСНИК
БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ
Издање на босанском, хрватском и српском језику

СЛУЖБЕНИ ГЛАСНИК

БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

Издавач: ЈП НИО Службени лист БиХ
Ц. Биједића 39/III, 71000 Сарајево, Босна и Херцеговина
Директор и одговорни уредник: Драган Прусина
Техничка припрема:
Уредништво ЈП НИО Службени лист БиХ
Штампа: УНИОНИНВЕСТПЛАСТИКА д. д. Сарајево
За штампању: Мухамед Мирвић
Телефони:
Централа: 033 72 20 30
Директор: 033 72 20 61
Уредништво: 033 72 20 38
Рачуноводство: 033 72 20 48
Служба за правне и опште послове: 033 72 20 51
Претплата: 033 72 20 54
Огласни одјел: 033 72 20 49 и 72 20 50
Комерцијала са
пословницом и продајом: 033 72 20 43
Претплата се утврђује полугодишње, а уплата се врши
УНАПРИЈЕД у корист рачуна:

UNICREDIT BANK ДД 338-320-22000052-11
ASA BANKA ДД Сарајево 134-470-10067655-09
ADDIKO BANK АД
Бања Лука, филијала Брчко 552-000-00000017-12
RAIFFEISEN BANK DD BiH Сарајево
161-000-00071700-57
Рекламације за непримљене бројеве примају се 20 дана од
изласка листа.
Идентификацијски број 4200226120002
Порески број 01071019
ПДВ број 200226120002
Претплата за I полугодишње 2024. године на
"Службени гласник Босне и Херцеговине", 120,00 КМ.
Web издање: <http://www.sluzbenilist.ba>
Годишња претплата 240,00 КМ по кориснику
e-mail: redakcija@slist.ba - oglas@slist.ba - pretplata@slist.ba -
racunovodstvo@slist.ba - jnb.komercijala@slist.ba